

חלק יורה דעה באר יצחק סימן א.

נשאלתי מהרב המאוה"ג חו"ב י"א כו' מו"ה אברהם דוב בער נ"י אב"ד דק"ק ראדושקאוויץ, ע"ד התקנה שנעשה מכבר בעיר אחת שלא ישחוט שוחט א' בלא חבירו עומד ע"ג ופירשו דאם ישחוט א' יהא אסור באכילה, ונולד פעת ספק אם התקנה היתה על דקות ג"כ או רק על גסות לבד, ואירע שם שהשוחט שחט דקות בלא חבירו ונסתפק איך להתנהג, והאריך כת"ה בזה בדברים ראויים: ענף א תשובה בעז"ה, ידוע מש"כ הפוסקים ביו"ד (סי' רי"ח) דספק בחרם תקנות הקהילות הוי לחומרא כמו כל ספק דאורייתא, א"כ ה"ה בנ"ד, וכמו דקיי"ל ספק נדרים להחמיר וספק גזירות להקל, כמבואר בנדרים (דף י"ח), והטעם משום דגזירות דספיקו חמור מנדאי לא מעייל נפש' לספיקא אבל נדרים ספיקו אסור, אף י"ל בנ"ד דמוקמינן אהזקת היתר דלא נאסרו בדקות רק בגסות לבד דאף דבבדיקת הספין אין חלוק בין דקות לגסות, עכ"ז הא יש כמה קהלות שעשו תקנה זו על גסות ולא על דקות, וכמש"כ החתם סופר (חלק יו"ד סי' י"ג) ע"ש, והא דיו"ד (סי' רי"ח) הנ"ל דלא מוקמינן אהזקת היתר, היינו משום דהתם מייירי בספיקא דדינא, וכבר כתבו הפוסקים דלא אזלינן בתר חזקה בספ"ד דאטו בשביל החזקה ישפנה הדין, אבל בנ"ד שפיר י"ל דאוקי אהזקה, וכדאמרינן בעירובין (דף ל"ו) גבי פפר זה היום חול ולמחר קודש דמספיקא לא נחתא לה קדושה ולא מפקינן ממילתא קמייתא, וה"ה בנ"ד פיון דקודם התקנה לא נאסרו בדקות א"כ אמרינן אוקי אהזקת היתר בדקות דלא נעשה דבר מחודש בהם, כי כן הוא הפי' של כל אוקי אהזקת', והא דנדרים (דף י"ח) באומר הרי עלי כבש מלוח דמספיקין אם כבש מלוח של קדשים או כבש מלוח של שאר איסורים ואמרינן ספק נדרים להחמיר ולא אמרינן אוקי אהזקת היתר, י"ל דשא"ה כמש"כ הרא"ש (שם) בד"ה סתם נדרים להחמיר כו דלכו אזלינן לחומרא דסתם הנודר דעתו לאסור מדלא שמת עכ"ל, אף יש להקשות לפ"ז מאי מקשה הגמ' (שם) דסתם נדרים להחמיר על הא דספק גזירות להקל, דהא דספק גזירות להקל מייירי באומר הריני נזיר, שיש בכרי הנה מאה כור ונגנב כו', הא יש לחלק, שאני כבש מלוח דיש הוכחה ורגלי' לדבר דנתפזז לאסור דאל"כ הל"ל לשתוק ולכו לא מוקמינן אהזקה, אבל בהריני נזיר אם יש בכרי הנה כו' דלא שייכא סברא זו, לכו ספיקא להקל משום דמוקמינן אהזקה, ולכאורה י"ל דלכו בהריני נזיר אם יש בכרי הנה לא שייך לומר אוקי אהזקה משום דלא מהני רק לברר הספק שיש לנו בהנידון, והחזקה גופא שיש בהנידון מבררת לנו הספק שיש בו, משא"כ בהריני נזיר אם יש בכרי הנה כו' דהספק הוא על הכרי אם יש בו מאה כור או לא, והחזקה הוא באדם הנידון לפנינו לא מהני בכה"ג אוקי אהזקה כמו בספיקא דדינא פנ"ל שכתבו דאטו בשביל החזקה ישפנה הדין, וה"ה בזה דאטו בשביל החזקה שיש בהאומר להוכיח דלא נעשה נזיר, נוכיח מזה שלא הנה בכרי הנה מאה כור, הא על הכרי אין לנו שום חזקה לברר: אבל זה אינו דמצינו בכתובות (ד' י"ג), בהיתה מעוברת מאיש פלוני דנאמנת לומר איש פלוני וכהן הוא משום חזקה דיש להאשה ומבררת לנו על הבועל שהוא פשר, אלמא אף שנוולד הספק בדבר אחר ולא בגוף הנידון, עכ"ז מהני החזקה של הנידון לברר לנו הספק שיש לנו בגוף הנידון אם הנה פהן או לא, וכן מצינו בחולין (ד' י"א) בתוס' ד"ה מנא הא מילתא כו' דחזקת טמא שיש לנו באדם מבררת לנו הספק שיש לנו בהפרה אם היא

טַרְפָּה אוֹ לֹא, וּמְצִינּוּ פֶּן רַבִּים בִּישׁ"ס, א"כ תִּקְשֶׁה גַּבִּי הַרְיֵי נְזִיר אִם יֵשׁ בְּכָרִי הַזֶּה כּו' אֲמַאי לֹא גִימָא אוֹקִי אַחְזָקָה דְּלֹא נַעֲשֶׂה נְזִיר דְּהָא הָתָם לֹא שְׁיִיף סְבַרְת הָרָא"ש הַנְּ"ל, וּבַע"כ מוֹכַח מְזָה דְּלִכּוֹן לֹא שְׁיִיף לּוֹמַר אוֹקִי אַחְזָקָה דְּלֹא נַעֲשֶׂה נְזִיר, מְשׁוּם דְּמִיָּד דְּאָמַר הַרְיֵי נְזִיר אִיתְרַע חֲזָקָתוֹ, וְהוּי כְּמוֹ סְפֵק קְרוּב לּוֹ אוֹ לָהּ, שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּכַתְּנֻבוֹת (ד' כ"ג) דְּלֹא אָמְרִינּוּ אוֹקִי אַחְזָקָת פְּנוּי', מְשׁוּם דְּאִיתְרַע חֲזָקָתָהּ, וְה"ה בְּזָה דְּכִינּוֹן דְּאָמַר הַרְיֵי נְזִיר אִיתְרַע חֲזָקָתוֹ, אַף דְּהַסְפֵּק הוּא בְּהַתְּנָאי מ"מ הָא קִיבֵּל עָלָיו נְזִירוֹת בְּתַנְּאֵי וְאִיתְרַע חֲזָקָתוֹ, כֵּן י"ל בְּסְבַרְת הַשׁ"ס, וְהָא דְּבַכְּפֶשֶׁר מְלִיִּח עָלֵי לֹא אָמְרִינּוּ אוֹקִי אַחְזָקָה, י"ל פְּסְבַרְת הָרָא"ש שְׁם שְׁפַתְּב דַּא"כ ה"ל לְשַׁתּוֹק וּמְשׁוּם זֶה אִיתְרַע חֲזָקָהּ, וְגַם כְּוֹנֵת הָרָא"ש (שְׁם) לְתַרְץ מְדוּעַ לֹא נֶאֱמַר אוֹקִי אַחְזָקָה, אֲבָל בְּנ"ד אַף שְׁקַבְּלוּ תַּקְנָה בְּחַרְם עַל גְּסוּת, עַכ"ז בְּדַקּוֹת שְׁמִסְפָּקָא לֹן אִם נֶאֱסָרוּ כָּלָל, י"ל דְּלֹא מְקַרִי אִיתְרַע חֲזָקָתוֹ, דְּהָא סְפֵק לָנוּ מְעִיקְרָא אִם הוּצִיאוּ אִיסוּר כָּלָל עַל דַּקּוֹת וְלֹא שְׁיִיף בְּזָה סְבַרְת הָרָא"ש הַנְּ"ל, וּמִמָּה שְׁאָסָרוּ גְּסוּת לֹא מְרַעֲינּוּ חֲזָקָת הַיְתֵר שֶׁל הַדַּקּוֹת, דְּהָא שְׁנֵי עֲנִינִים וְגוֹפִים נִפְרָדִים הֵמָּה.

וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כֵּן מְהָא דְּנְזִיר (כ' ע"א) גַּבִּי מִי שְׁהִיָּה שְׁתֵּי כְּתִיב עֲדִים מְעִידוֹת אוֹתוֹ, אֵלּוּ מְעִידִים שְׁנְזִיר שְׁתִּים, וְאֵלּוּ מְעִידִים שְׁנְזִיר חֲמֵשׁ, דְּב"ה אוֹמְרִין יֵשׁ בְּכָלֵל חֲמֵשׁ שְׁתִּים, וְהוּי נְזִיר שְׁתִּים, וּמְשַׁמַּע דְּאַחַר זֶה לֹא הָוִי אַף סְפֵק נְזִיר, וְהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּהוּי ב' פְּתוֹת הַמְּכַחֲשׁוֹת דְּקִי"ל דְּמוֹקְמִינּוּ עַל חֲזָקָה, וְכִינּוֹן דְּקוֹנְדָם דְּקִיבֵּל הַנְּזִירוֹת לֹא הִיָּה נְזִיר, א"כ אַף דְּעַכְשָׁיו הָוִי נְזִיר שְׁתִּים בְּוַדָּאי, עַכ"ז מוֹקְמִינּוּ לִי אַחְזָקָתוֹ, בְּמָה דְּמִסְפָּקָא לֹן עַל יוֹתֵר מְשַׁתִּים, וּמוֹכַח מְזָה דְּה"ה בְּנ"ד דְּסְפֵק לָנוּ אִם קִבֵּל עַל דַּקּוֹת ג"כ מוֹקְמִינּוּ לִי עַל חֲזָקָת הַיְתֵר וְזֶהוּ כַּש"כ דְּלֹא מְחַזְקִינּוּ רִיעוּתָא מְשַׁנֵּי עֲנִינִים נִפְרָדִים, מְאַחַד לְחַבְרֵרוֹ, וְכ"ז הוּא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' שְׁם בְּד"ה מִי שְׁהִיָּה שְׁתֵּי כְּתִיב כּו' דְּמְפָרְשֵׁי דְּשְׁתִּים הִיָּינוּ שְׁתֵּי גְּזִירוֹת, וְחֲמֵשׁ הִיָּינוּ חֲמֵשׁ נְזִירוֹת אֲבָלְלִפִּי רַש"י שְׁם דְּפִירֵשׁ שְׁתִּים הִיָּינוּ שְׁתֵּי שְׁנִים, וְחֲמֵשׁ הִיָּינוּ חֲמֵשׁ שְׁנִים, א"כ קִשְׁיָה לְפִי מָה דְּמְבַרְאָר בְּנְזִיר (ד' ח') דְּרִיו"ח אָמַר אֲפִילוּ תִימָא ר"י הָתָם לֹא נִחַת לּוֹ לְנְזִירוֹת הָכָא נִחַת לּוֹ לְנְזִירוֹת בְּמַאי לְסִלּוֹקִי מִיָּנִי כּו' וְע"ש בְּתוֹס' בְּד"ה הָכָא נִחַת לִי כּו' א"כ בְּסְפֵק חֲמֵשׁ שְׁנִים אוֹ שְׁתֵּי שְׁנִים דְּנִחַת לִי לְנְזִירוֹת, תִּקְשֶׁה אֲמַאי לֹא הָוִי אֲלֵא נְזִיר שְׁתִּים, הָא גַּם אַחַר כְּלוֹת שְׁתֵּי הַשְּׁנִים מְבַעֵי לִי לְהִיּוֹת נְזִיר [עוֹד שְׁלוֹשׁ שְׁנִים] מְשׁוּם אוֹקִי אַחְזָקָת נְזִירוֹת כִּינּוֹן דְּנִחַת לּוֹ לְנְזִירוֹת, כְּמוֹ הָתָם דְּסְפֵק אִי חֲרַדְל קִבֵּל עָלֵי וְהוּי נְזִירוֹת אֲרִיכְתָא עַד יוֹם מוֹתוֹ אוֹ כּו' וְהַשְּׁלִים נִדְרוֹ קָבַר, וְאָמְרִינּוּ דְּהוּי נְזִיר עוֹלָמִית.

וְיֵשׁ לְתַרְץ דְּרַש"י יְסַבֵּר כְּתִירוֹץ הָא' שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' (שְׁם) בְּד"ה מִי שְׁהִיָּה שְׁתֵּי כְּתִיב עֲדִים כּו' דְּמִיָּרִי שְׁמְכַחֲשֵׁי הַנְּזִיר לְכַאוּ"א ע"ש, א"כ י"ל דְּבַאוּמַר בְּרִי לִי לֹא אָמְרִינּוּ אוֹקִי אַחְזָקָה כְּדָא' בְּכַתְּנֻבוֹת (דף כ"ג) גַּבִּי שְׁנִים אוֹמְרִים מֵת וּשְׁנִים אוֹמְרִים לֹא מֵת דְּבַהִיא אוֹמְרֵת בְּרִי לִי לֹא תַצֵּא, וְכַתְּב הַרְשָׁב"א (שְׁם) וְהוּבָא בְּפ"י (שְׁם) דְּאָף דִּישׁ חֲזָקָת א"א עַכ"ז מְהִימָן הַבַּע"ד לְהַכְחִישׁ חֲזָקָה ע"ש, וְדָלָא כְּהַתּוֹס' (שְׁם), א"כ ה"ה בְּהָא דְּנְזִיר שְׁתִּים דְּלֹא הָוִי אֲלֵא שְׁתִּים וְלֹא יוֹתֵר, מְשׁוּם דְּמְהִימָן בְּכָרִי שְׁלוֹ נֶגֶד חֲזָקָהּ.

וְלְתַירוֹץ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' (שְׁם) דְּמִיָּרִי בְּאוּמַר אִינִי יוֹדַע אוֹ בְּשׁוֹמֵק אִין לְהַקְשׁוֹת הָא נִחַת לְנְזִירוֹת וְיֵשׁ עָלָיו חֲזָקָת אִיסוּר, מְשׁוּם דְּלְשִׁיטַתְּם אֲזֵלוּ דְּמְפָרְשֵׁי (שְׁם) דְּשְׁתִּים הִיָּינוּ שְׁתֵּי

נזירות ולא מייירי בשנים כלל, ובזה לא שייך למימר נחית לנזירות, דהא פל נזירות ונזירות הוי נזירות בפ"ע, והוי ספק בעיקר התחלת הנזירות וכמש"כ התוס' (שם דף ח') ד"ה הקא נחית לנזירות כו' דלת"ק דס"ל מגלח אחת לשלושים יום לא מקרי נחית לנזירות דהא פל נזירות הוי ענין בפ"ע, ולכן לא הוי אלא נזיר שמים ולא יותר אף בספק נזיר.

ולתני' הב' של התוס' הג"ל דמייירי בשותק מוכח דלכן לא הוי אף ספק נזיר ביותר מהב' נזירות, משום דגם בזה שייך חזקה, ואף דאתרע חזקתו בשתי הנזירות שקבל עליו, עכ"ז לא מחזקינן ריעותא על היותר מב' הנזירות, א"כ מוכח דבנ"ד כש"כ דשייך לומר אוקי אחזקה דלא נאסר בדקות, ולמאן דס"ל ביבמות (דף ל"א) דבתרי ותרי לא מוקמינן אחזקה אלא אסור מדרבנן, אינו קשה אמאי לא הוי אלא נזיר שמים ולא יותר משום די"ל דהך מ"ד יפרש להך דנזיר כתי' הא' של תוס' (נזיר כ') הג"ל, דמייירי במכחיש אותם ובכה"ג לא נאסר מספק אף לשיטת התוס' בכתובות (דף כ"ב) ד"ה הבא עלי' באשם תלוי קאי כו' דלא ס"ל פהרשב"א הג"ל היינו היכא דיש חזקה המכחישתו אז אינו נאמן בברי שלו, אבל בספק השקול כמו ה' דנזיר ותרי אף דלא מהני חזקה עכ"ז אינו אלא ספק השקול ובספק השקל מהימן בברי שלו לכ"ע.

ובמנחות (דף כ"ו) בפרשתי ואינו יודע מה פרשתי יהא מביא עד שיאמר לא לכה נתפוננתי, קשה אמאי לא נימא אוקי אחזקת פטור דכמו שקנודם שקבל הנדר הי' פטור כן עכשיו אינו מחוייב רק הפחות, וי"ל דשא"ה דזה מקרי אתרע חזקתו עכ"פ, דהא קבל עליו נדר ליתן שמן בנדאי, רק שהספק הוא כמה, ובזה לא שייך אוקי אחזקה.

ולפ"ז יש להעיר בהא דב"מ (דף ק') גבי הי' לו ב' עבדים או ב' שדות אחד גדול וא' קטן הלוקח אומר גדול לקחתי והמוכר אומר אינו יודע זכה בגדול, והקשה שם הנמוק"י והרבה ראשונים דלפי מאי דקיי"ל דחזקת ממון עדיף חברי, א"כ אמאי זכה בגדול, והוכיחו מזה דין מחודש לגבי משואיל"מ, ולכמש"כ גבי ה' דפרשתי ואיני יודע מה פרשתי דלכן לא מוקמינן אחזקת פטור משום דהא יצא מחזקתו הראשונה בקצת, לכן גבי מה שנסתפקנו לא אמרינן אוקי אחזקתו הראשונה, א"כ י"ל בהא דשני עבדים אחד גדול ואחד קטן כו' דלא שייך לומר ה'תם אוקי אחזקת מ"ק דהא עכ"פ אחד יוצא מחזקתו אלא דלא ידעינן איזהו, א"כ אתרע חזקתו של מרא קמא בשלמא באומר איני יודע כמה אני חייב לה' והב' תובעו ברי, דקיי"ל דפטור מחמת חזקת ממוןא ולא אמרינן דאתרע חזקתו קצת משום דהא בקונטרס הספיקות [בסוף ח"א מקצה"ח] כתב דחזקת ממון אינו מצד חזקה המבררת אלא דאין לנו פח להוציא מיד המוחזק, לכן לא איכפת לן מה דאתרע חזקת ממוןא קצת, דהא עכ"פ כיון דהוא מוחזק אין לנו פח להוציא ממנו, משא"כ בא' גדול וא' קטן הג"ל דאנו דנים בו מצד חזקת מ"ק [דהא לא שייך חזקת ממוןא בזה] וחזקת מ"ק הוי כמו פל חזקה המבררת, א"כ כמו דבפרשתי ואינו יודע מה פרשתי לא מהני חזקת פטור, כמו כן בחזקת מ"ק של העבדים הג"ל.

אף יש לחלק דשאני ה'תם בעבדים דהוי שני גופים מחולקים זמ"ז, דאף דנימא דהקטן יצא מחזקת מ"ק עכ"ז בעבד גדול לא אתרע חזקת מ"ק כלל, ושם דיינינן על גוף העבד הגדול אם נמכר תו לא, משא"כ גבי פרשתי ואיני יודע מה פרשתי דחזקת פטור היא

בְּאֵדָם הַנּוֹדֵר, וְכִינּוֹן דַּע"פ יֵצֵא הַנּוֹדֵר מִחֻזְקַת פְּטוֹר הֶרְאִשׁוֹנָה בְּקִצְתוֹ בְּנֹדָא, א"כ מְקַרֵי שְׁפִיר אִיתְרַע חֻזְקָתוֹ, וְלֹא מְהַנִּי מִצַּד חֻזְקָה הַמְבַרְרַת, וְחֻזְקַת מְמוֹנָא לֹא שְׁיִיף בְּנִדְרֵי הַקָּדֵשׁ כַּמְבּוֹאֵר בְּנִדְרִים (דף ז') וּבְרֵאשׁוֹנִים שָׁם, וְע' בְּתוֹס' ב"מ (דף ל"ז) בַּד"ה גְּזוּל מִחֻזְקָה כּו' שְׁכַתְּבוּ לְחֻלְקָה דְלָכֵן חֻזְקָה לְשֵׁלֵם לְכֹא"א מִשּׁוּם דְּהָא לֹא מְהֵם הוּא בְּנֹדָא חֻזְקָה ע"ש, וְיֵשׁ לְחֻלְקָה בִּינֵיהֶם בְּפִשְׁיטוֹת, וְכַש"כ לְפִמְש"כ הַגָּאוֹן אַחֵי הַקְּצֵה"ח שָׁם דְּחֻזְקַת מ"ק לֹא הִנִּי חֻזְקָה הַמְבַרְרַת בַּקְּמוֹ חֻזְקַת מְמוֹנָא דְאִין לָנוּ פֶתַח לְהוֹצִיא מִיַּד הַמְּוֹחֲזָק, בְּנֹדָא תְּסוּר קוֹשְׁיֵית הֶרְאִשׁוֹנִים בְּעֶבֶד גְּדוֹל וְקִטְוֹן הַגָּוִל כַּנֶּזְכָּר לְעִיל.

אִךְ עַדִּינּוֹן תְּקֻשָׁה מְהֵא דְּפִרְשִׁיתִי וְאִינוּ יוֹדְעֵי מַה פִּרְשִׁיתִי לְהָא דְּנִזִּיר דַּס"ל לַב"ה דְּהִרֵי זֶה נִזִּיר שְׁתִּים דְּמִשְׁמַע דִּיּוֹתֵר לֹא הִנִּי נִזִּיר מִשּׁוּם דְּמוֹקְמִינּוּ אַחֻזְקָה, וְקֻשָׁה הָא בְּפִרְשִׁיתִי וְאִינוּ יוֹדְעֵי מַה פִּרְשִׁיתִי מוֹכַח דְּכַה"ג לֹא מוֹקְמִינ' אַחֻזְקָה, מִשּׁוּם דְּזֶה מְקַרֵי אִתְרַע חֻזְקָתוֹ, א"כ ה"ה בְּהָא דְּנִזִּיר דְּמַה לִּי אִם הַסְּפֵק כְּמַה שְׁמֵן הוּא חֻזְקָה אוֹ כְּמַה נִּזִּירוֹת הַזֵּיר, וְכַמוֹ דְּגַבִּי שְׁמֵן אֶמְרִינּוּ דְּכִינּוֹן דְּחֻזְקָה ע"כ"פ שְׁמֵן אִתְרַע חֻזְקָתוֹ, א"כ ה"ה גַּבִּי נִזִּירוֹת דְּאִתְרַע חֻזְקָתוֹ, וְאֶפְשָׁר לֹמַר דְּשְׁתִּים הִנִּי נִזִּיר וְדָא יוֹתֵר הִנִּי סְפֵק נִזִּיר, לְהֵךְ פִּירוּשָׁא דְּמִפְרָשֵׁי הַתּוֹס' דְּהֵתָם מִיַּרְי בְּשׁוֹמֵק אוֹ בְּאוֹמֵר אִינוּ יוֹדְעֵי.

אִךְ בַּנ"ד יֵשׁ לֹמַר, דְּמוֹקְמִינּוּ בְּדִקּוֹת עַל חֻזְקַת הַיִּתֵּר, דְּשְׁאִנִּי זֶה מְהֵא דְּפִרְשִׁיתִי וְאִינוּ יוֹדְעֵי כּו' מִשּׁוּם דְּהֵתָם אִתְרַע ע"כ"פ חֻזְקָתוֹ בְּשְׁמֵן, מִשְׁא"כ בַּנ"ד בְּדִקּוֹת דְּלֹא אִתְרַע חֻזְקָתוֹ כְּלָל, וְדוּמָה זֶה לְהָא דַּב"מ הַגָּוִל בְּעֶבֶד גְּדוֹל וְקִטְוֹן מִשּׁוּם דְּהִנִּי שְׁנֵי עֲנִינִים מְחֻלְקִים כְּמוֹ שְׁנֵתִיבָאֵר וְהָא דִּיּוֹ"ד (ס' רי"ז סוֹף סְעִיף ג') בְּמִקְצַת אֲנָשִׁים קוֹרִין לְכָל כְּבוֹשׁ כְּבוֹשׁ וּמִקְצַת כּו' דְּסְפֵק נִדְרִים לְהַחֲמִיר וְלֹא מוֹקְמִינּוּ אַחֻזְקַת הַיִּתֵּר, יֵשׁ לְחֻלְקָה קִצְתָּ, דְּהֵתָם מִיַּד שְׁנִדְרַת מְכַבוֹשׁ אִתְרַעוּ כָּל הַכְּבוֹשִׁים, דְּהָא בְּאַמַּת גַּם הֵמָּה כְּבוֹשִׁים, וְכֵן בְּנִדְרִים (דף נ"ו) דְּכָל הַשְּׁמֵנִים מְקַרְוּ בְּשֵׁם שְׁמֵן, דְּהָא בְּאַמַּת גַּם הֵמָּה הֵנָּם שְׁמֵנִים, מִשְׁא"כ בַּנ"ד אִי נִימָא דְּלֹא נִעְשְׂתָה הַתְּקֵנָה לֹא עַל גְּסוֹת וְלֹא בְּדִקּוֹת וְכִינּוֹן שְׁלֵא הִיוּ דְּקוֹת בְּכָלֵל בְּפִירוּשׁ, א"כ לֹא אִתְרַע חֻזְקַת כְּשִׁירוֹת שְׁלֵ דְּקוֹת מְעוּלָם.

עֲנָף ב' וְע' בְּש"ף יו"ד (ס' ר"ח ס"ק י"א) מִשְׁכ"כ בְּשֵׁם הַמְּבִי"ט בְּשִׁכַח אִי נִשְׁבַּע דְּאָסֵר מְסַפֵּק ע"ש, וְלִפְמִשְׁכ"כ קֻשָׁה, אֲמַאי לֹא מוֹקְמִינּוּ אַחֻזְקַת הַיִּתֵּר, דְּהָא אִי נִימָא דְּלֹא נִשְׁבַּע כְּלָל, א"כ לֹא אִתְרַע חֻזְקָתוֹ מְעוּלָם, וְאֶפְשָׁר דְּשֵׁא"ה מִשּׁוּם דְּהָא נִדְרִים מְקַרֵי דְּבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דְּאֶפְשָׁר בְּשִׁאֲלָה, וּבְדִשְׁל"מ לֹא מְהַנִּי חֻזְקָה כַּמִּשְׁכ"כ הַצַּל"ח בְּפִסְחִים (י"ז ע"ב) גַּבִּי דְּשִׁיל"מ אִם הוּא בְּשֵׁל תוֹרָה לֹא סְמְכִינּוּ אַחֻזְקָה ע"ש, וְנ"ל לְהוֹכִיחַ כֵּן מְהֵא דְּבִיבָה (דף ב') תּוֹס' ד"ה מְלִתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא כּו' שְׁהַקְּשׁוּ דְּלִמָּא אִם לֹא שְׁחֻטָּה הִיתָה נוֹלְדָת הַיּוֹם א"כ מְאָתְמוֹל גְּמָרָה לְהָ וְתִאָסֵר מְסַפֵּק כּו' ע"ש, וְקֻשָׁה לְפִמְש"כ הַתּוֹס' בַּב"מ (דף ק') גַּבִּי מְחֻלִּיף פְּרָה בְּחִמּוֹר וְיִלְדָה שְׁהַקְּשׁוּ (שָׁם) נִימָא אוֹקֵי אַחֻזְקַת מְעוֹבְרַת וְהַשְׁתָּא הוּא דְּיִלְדָה, וְתִירְצוּ דְּחֻזְקַת מ"ק חֻזְקָה טְפִי ע"ש, מִשּׁוּם דַּס"ל דְּחֻזְקָה דְּמַעֲקִירָא עֲדִיף מִחֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא, אִךְ בְּחֻזְקָה הַעֲשׂוּיָה לְהַשְׁתַּנּוֹת, א"כ כְּמוֹ כֵּן הֵכָא גַּבִּי סְפֵק אִם נִגְמָרָה הַבִּיבָה מְאָתְמוֹל אוֹ לֹא נִימָא אוֹקֵי אַחֻזְקָה דְּמַעֲקִירָא דְּהַשְׁתָּא הִיא דְּנִגְמָרָה הַבִּיבָה אַע"כ מוֹכַח [כַּמִּשְׁכ"כ הַצַּל"ח] דְּגַבִּי דְּשִׁיל"מ לֹא סְמְכִינּוּ אַחֻזְקָה, וְע' ב"י (א"ח ס' תְּקֻט"ו).

וְכַש"כ לְהַסּוֹבְרִים דְּגַבִּי דְּשִׁיל"מ לֹא סְמְכִינּוּ אַרּוּב אִךְ הִיכָא דְּלֹא אֶקְבַּע אִסּוּרָא כַּמִּשְׁכ"כ הַר"ן (ס"פ אִין צְדִין) וְהוּבָא בַּמִּל"מ (ה' מְעִילָה פ"ז ה"ו) ע"ש, וְכִינּוֹן דְּרַבְנָא עֲדִיף מִחֻזְקָה

א"כ כש"כ דחזקה לא מהני גבי, והמל"מ (שם) הקשה על הר"ן הנ"ל מהא דפ"ק דפסחים בתיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין, ואף דמ"ש הוי דשיל"מ אפ"ה אולינו בטר רובא ע"ש.

ולפענ"ד נראה לתרץ משום דבלא"ה יש להקשות על שיטה זו מהא דביצה (דף ז') גבי בדיק בקינה של תרנגולין מעיו"ט כו' דריו"ח לא שכיח, אלמא דאף דהוי דשיל"מ אפ"ה סמכינן על רוב, וע"כ מוכח לחלק דשא"ה דהוי מיעוט שאינו מצוי דבכה"ג לא חיישינן אף בדשיל"מ, כדמצינו לר"מ דחייש למיעוטא אפ"ה במיעוט דמיעוטא גם ר"מ לא חייש, א"כ ה"ה י"ל לדידן בדשיל"מ נזה ברור ומוכח מסוגיא מפורשת דביצה הנ"ל, ולפ"ז תתורץ קושיות המל"מ הנ"ל, משום דהא מצינו ביבמות (דף קי"ט) דהיא דהוי רובא נחזקה להתיר מודה ר"מ דלא חייש למיעוט, וכמש"כ התוס' (חולין פ"ו), א"כ הנה גבי דשיל"מ דהיא דהוי רוב נחזקה להיתר סמכינן להקל ולא חיישינן למיעוט [ע"פ הפלל הנ"ל, דאין לו להחמיר יותר מר"מ דמחמיר בכ"מ פנ"ל], א"כ בהא דמעות חולין ומעות מעשר, דהא יש להמעות חזקה היתר דהא מקודם שנתחללו על מ"ש הוי חולין, לכן סמכינן על רוב המברר בצירוף חזקה אף דהוי דשיל"מ לכ"ע.

ועפ"ז יש ליישב מה שהקשה הגאון ר' עקיבא איגר (דו"ח למס' עירובין דף ל"ב) בהא דחולין (דף פ"ו) מ"ש רישא דשחיטת חש"ו פטור מפסוי ומ"ש סיפא דחייב משום אותו ואת בנו, הא י"ל דברישא באמת סמכינן על הרוב דמעשיהם מקולקלים, אבל בסיפא לענין אותו ואת בנו הוי דשיל"מ, ולא סמכינן על הרוב, ובע"כ מוכח דאף בדשיל"מ סמכינן על הרוב דמרובה פריש וצע"ג עכ"ל, ולפמש"כ תתורץ קושיות משום דהתם הוי חזקה אינה זבוחה דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת, לכן אי גימא דרוב מעשיהם מקולקלים אז הוי רוב נחזקה המבררת לנו דשחיטתם היא מקולקלת, א"כ אף גבי אותו ואת בנו דהוי דשיל"מ מ"מ הי"ל להתיר לשהוט אחריהם משום דכה"ג מודה אף שיטה זו להקל אף בדשיל"מ פנ"ל.

לכן לא מבעיא להסוברים דרוב לא מהני בדשיל"מ כש"כ דחזקה לא מהני, דהא רוב עדיף מחזקה, ואף להכרעת המל"מ שם דרוב מהני אף בו, מ"מ מודה בחזקה דלא מהני כמו שהוכחתי מהתוס' הנ"ל וכמש"כ הצ"ח פנ"ל, וכן יש להוכיח להסוברים דספק ספיקא לא מהני בדשיל"מ, וגם הא הרבה סוברים דס"ס במקום חזקה אמרינן אלמא דס"ס עדיף מחזקה, א"כ פינו דס"ס לא מהני, כש"כ דחזקה לא מהני בדבר שיל"מ, ולכן שפיר כתב הש"ך בשם המבי"ט דספק אם קבל עליו בשבועה או לא דמחמירין ולא מהני ביה חזקה משום דהא הוי דשיל"מ, דאפשר בהתרת חכם, וממילא גיחא הא דכבושין ושקמנים הנ"ל.

אכן מהרמב"ם (פ"ו מה' מעשר שני הלכה י"א) שכתב, תיבה שנשתמש בה חולין ומ"ש ונמצאו בתוכה מעות אם רוב מניחין מעשר המעות מעשר ואם רוב מניחין חולין חולין, מחצה למחצה חולין עכ"ל, וע"כ הטעם דמיקיל ולא חשש להחמיר כמו פל ספיקות דאורייתא משום דסמכינן אחזקה שהיו המעות בחזקת חולין מקודם שנתחללו, ואף דמ"ש הוי דשיל"מ, מ"מ סמכינן על חזקה להתיר אם כן נראה שלשיטת רמב"ם הנ"ל יש לדון להקל בספק אם נשבע או לא.

ובגידון דידן בספק אם נעשתה התקנה על דקות ג"כ או לא, ודאי די"ל דסמכינן אחזקת היתר לכ"ע דזה לא הוי דשיל"מ, דהא אין בידי היחידים להתיר ולבטל התקנה שנעשה מפבר בהסכם כולם: ענף ג ועכ"ז שיש לדון ולהחמיר גם בגידון דידן מהא דמנחות (דף ק"ו) הנ"ל שאמרו שם פרשתי ואיני יודע מה פרשתי דמחמירין עליו [וכן אמרו הלשון הזה שם בכמה משניות] דמשמע דוקא פרשתי ואיני יודע מה פרשתי אזלינן לחומרא, אבל באומר איני יודע אם פרשתי כלל משמע דאזלינן לקולא מדלא נקטו רבותא תירא, וקשה אמאי לא מספקינן להחמיר שפא אמר שמן או זהב במדה מרובה, ובע"כ מוכח מזה דאמרינן דכיון שאמר סתם הרי עלי זהב או שמן או עצים דאינו נותן רק במדה פחותה כמבואר שם, לכן באם ספק אם פירש כלל או לא אז אינו נותן רק הפחות משום דיש בזה ספק ספיקא להקל, ספק א' שפא לא אמר רק סתם שמן או זהב, ואת"ל דפירש אפתי ספק דלמא פירש במדה פחותה, ואף דהוי ס"ס משם אחד עכ"ז זה דומה לספק על ארי ואת"ל על שפא לא דרס, וידוע מה שפכת החו"ד (בסי' ק"י) לפירש דלכן בספק על הארי הנ"ל אמרינן ס"ס אף דהוי מן שם אחד, משום דהוי ספק בעיקר הריעותא, וכיון דלילא הריעותא הגורמת לנו הספק לא הי' לנו ספק כלל לכן סמכינן שפיר אף על ס"ס משם אחד ע"ש, א"כ ה"ה בהא דמנחות דהא אם לא פירש כלל אין לנו שום ספק כמה שמן הוא נותן, רק הספק נולד אי נימא דפירש ואינו יודע כמה פירש, לכן שפיר סמכינן על ס"ס הנ"ל להקל, א"כ ה"ה בנ"ד דהא באמת לחלק בין גסות לדקות בגידון התקנה הנ"ל הוא דבר תמוה, דבעיקר התשש דהוי משום בדיקת הספין אין חילוק בין דקות לגסות, וכמש"כ החתם סופר ובסי' י"ג) דזהו תמוה רק שפכת דהנח להו מנהג זה אם לא נהגו בפירוש אלא בגסות ולא בדקות ע"ש, אבל מסבא לא מחלקינן ביניהם, א"כ לפ"ז אם עשו התקנה סתם שלא ישחוט אחד בלא חבירו, ואם ישחוט אחד יהי אסור, ולא פירשו אם רק גסות או גם דקות, ודאי נאסרו בדקות ג"כ כמש"כ החתם סופר, ולכן הוי ספק שפא לא עשו התקנה רק בסתם, ואז נאסרו גם בדקות, [ועכ"ז בעופות לא נאסרו משום דבעופות לא מצינו תקנה זו משום דהספין קטן הוא, ואת"ל דפירשו בפירוש מהו בכלל האיסור, עכ"ז אפתי יש להסתפק דלמא אסרו בפירוש גם דקות, דהוי כמו נדר בפת סתם דנאסר בכל מיני פת כמבואר ביו"ד (סי' ר"י) ונהוי ס"ס להחמיר, ובמנחות מקילינן באומר איני יודע אם פרשתי מה"ט, כש"כ דמחמירין מה"ט בנ"ד, דכלל הוא דאם בלא פירש הי' הדין דנותן בפחות אז אף בספק פירש ג"כ הדין פן, א"כ ה"ה דלחומרא אמרינן פן פינן דבלא פירש, נאסר אף בדקות ואף בפירוש אפתי יש להסתפק דלמא פירשו ג"כ דקות ודאי מחמירין, וזה ברור ופשוט, ואין לומר דאם פירש ודאי לא פירש שמן במדה הפחותה, דלמא לו לפירש ונהוי לו לומר סתם, משום דהא כתב הב"י בח"מ (סי' ס"א) בשם הרשב"א דלישנא תירא לטפויי לא דרשינן מעצמנו כ"א היכא שאמרו חז"ל בפירוש ע"ש, וכן מוכח מהא דמנחות הנ"ל, ולכן יש להחמיר מחמת הס"ס בנ"ד.

ענף ד ועוד יש לדון דלא שייך בגידון דידן לומר אוקמא אחזקת היתר משום דהחוו"ד (יו"ד סי' א') פתב דלכן בעבר השוחט על האיסור ושחט שחיטתו אסורה, משום דקיי"ל פרבא דכל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ולכן אסורה שחיטתו ע"ש,

א"כ לפ"ז אם נעשתה התקנה אף בדקות הוי' שחיטתו נבילה, ויש חזקת אינו זבוחה המסייעתו לומר שהיתה התקנה גם על דקות ולא התיר השוחט את ההקמה בשחיטתו.

אף בעיקר מש"כ החו"ד לאסור בהג"ל משום אי עביד לא מהני, הנה מתשובת הרא"ש המובאת בי"ד (סי' א') מוכח דלא ס"ל פו, דהא פתב שם דלכך אסור' שחיטתו דהוי חשוד לאותו דבר, ומדלא פתב טעם החו"ד מוכח דלא סבירא לי' פו, ואפשר דבתשובת הרא"ש אזיל לשיתנו דהא מבואר (שו"ת שם) והובאה ביו"ד (סי' רכ"ח בע"ז ס"ק מ"ד) בעברו על החרם דלא שייך אי עביד לא מהני משום דלא אמרינו זה אלא במצות שאי אפשר לבטלם, אבל בתקנה שאפשר לבטלה לא שייך זה ע"ש, א"כ פאן בעבר השוחט על התקנה ושחט דכיון דאפשר לבטלה, לא שייך לומר אי עביד לא מהני, אף באמת י"ל דגם בתשובת הרא"ש הג"ל מודה דבנ"ד לא מקרי אפשר לבטלה, דהא לכאורה י"ל לסברת הרא"ש הג"ל שכתב דהיא דאפשר לבטלן לא אמרינו אי עביד לא מהני אמאי פריה הגמ' (ריש תמורה) מאונס שגירש דמחזיר תיובתא לאביי דס"ל אי עביד מהני דלמה צריה להחזיר, אבל לרבא דס"ל אי עביד לא מהני לא פריה מהא, וקשה הא התם הוי אפשר לבטל למ"ע דולו תהי' לאשה דהא אי אמרה לא בעינא לי' מי איתא לעשה פלל כמבואר בכתובות (דף מ'), וע"כ מוכח דזה לא מקרי אפשר לבטלן דדוקא בנידון דתשובת הרא"ש (שם) בקהל שעשו תקנה ואח"ז עשו תקנה אחרת הסותרת לתקנה הראשונה והוי זה בידם לבטל התקנה הקדומה [דהא פל הציבור רצו לעשות' תקנה האחרת הסותרת לראשונה], משא"כ באונס שגירש הא אף אי אמרה לא בעינא לי' דאז ליתא לעשה, עכ"ז הא זה לא הוי ביד המאנס, לכן מקרי זה שפיר אינו יכול לבטל, ואמרינו בזה אי עביד לא מהני, ולפ"ז בעובדא (יו"ד סי' א') דעבר השוחט על התקנה ושחט, שייך שפיר בזה אי עביד לא מהני, דהא אף שהשוחט ירצה לבטל התקנה אין ביד היחיד לבטל אם הקהל לא ירצו וכיון דהקהל אינם רוצים לבטל מקרי שפיר לא אפשר לבטל, ויפה פתב החו"ד בזה דאי עביד לא מהני, והא דכתב הש"ך (יו"ד סי' ר"ל) בנשבע שלא ימפור דאי עביד מהני משום דאפשר לבטלן, היינו משום שבידו לאתשולי על השבועה, כדמצינו ביבמות (ריש פרק י') דבידו לאתשולי וכמו שאמרו בשבת (דף מ"ו) דאי לא מודקיק לי' חכם מודקיק לי' ג' הדיוטות, והוי זה בידו, וזה פשוט דאין להקשות על סברת דאפשר לבטלן דתשובת הרא"ש הג"ל מהא דמקשה הגמ' (תמורה שם) מתורם מן הרעה על היפה, והא אפשר לבטלן בשאלה, דהא תרומה אפשר בהתרה לחכם, כי לא פתב הרא"ש סברתו כ"א באפשרות ביטול האיסור והמעשה ישאר על מקומו, ולא כן התם אם ישאל עליו אין פאן מעשה פלל, ופשוט.

ואחרי כתבי זאת ראיתי בספר בית יהודא על יו"ד (בסי' א') שדחה דברי החו"ד הג"ל מהא דתשובת הרא"ש הג"ל שכתב דהיא דאפשר לבטלן מודה רבא דמהני וכן מצאתי בפר"ח לק"א (סי' א') שכתב ג"כ פהמסבר הג"ל, ולפמש"כ נדחו דבריהם, דהא אין ביד השוחט לבדו לבטלן, וכן מה"ט י"ל דאין זה בכלל מש"כ התוס' בתמורה גבי שבועה שהוא בדה האיסור מלבד משום שהא הציבור יכולין לתקן בע"כ של היחיד.

אכן לאחר העיון נראה דלא כהחו"ד הג"ל, ולא שייך בזה לומר אי עביד לא מהני, ושפיר פתב הרא"ש לפסול רק משום דהוי חשוד לאותו דבר, דהא התוס' בתמורה (ד'

ע"ב) פתבו דבצורם אונן בכור לא שנייה לומר אי עביד לא מהני, משום דלא גרע מאלו נפל בו מום מאיליו, אלמא דבענגן הנעשה כעת ע"י מעשה שלא באיסור פינון שיהיה יכול להיות בלא מעשה איסור לא שנייה בזה לומר אי עביד לא מהני, משום דעיקר אי עביד לא מהני הוא דמסלקינן המעשה שלו שנעשה באיסור, וזה לא שנייה אלא בקדושין באיסור דבעינו פנונה לזה, וכן בתרומה שתורם באיסור וכן פל כה"ג דמבואר התם בתמורה, משא"כ בשחיטה דקיי"ל דשחיטת חולין לא בעי פנונה ואף בזרק ספין לנועצו בפותל ושחט פשרה, ולכן אף אי נימא אי עביד לא מהני, עכ"ז השחיטה פשרה, דהא לא מסלקינן אלא המעשה שנעשה באיסור, וכינון שהי' יכול להיות מעשה השחיטה בלא מעשה של האיסור פגון אם זרק ספין לנועצו בפותל והלה ושחטה, דאז לא עבר על החכם, [דהא קיי"ל דדבר שאינו מתכוון מותר אף בשאר איסורים כמו הא דמוכרי כסות מוכרים פדרפן באינם מכוונים ואין בזה איסור פלאים], לכן אף עכשיו דעבר ומכוון לשחוט, עכ"ז לא שנייה בזה אי עביד לא מהני, ודומה ממש לצורם אונן בכור הנ"ל דאף דהיום נעשה עכשיו באיסור עכ"ז הוי מום פנ"ל, וכבר הארכתי בסברא זו לתרץ קושיות הפוסקים בח"מ לסי' ר"ח) שהקשו אמאי השוחט בשבת שחיטתו פשרה כמו שנתבאר כ"ז אצלי במק"א, ומ"מ מוכרח חילוק האחרונים (ח"מ שם) דעדיין תקשה מהא דפסחים (ד' ע"א) דאמרו גם בשחיטת קדשים בשבת דהנבח פשר וכן מבואר בירושלמי בשבת (פ' י"ג ה"ג) דשחט חטאתו בשבת פיפר, ושחיטת קדשים הא בעי פנונה, ולכן שפיר הקפו, וכן מבואר בבבבצה (דף כ') ע"ש.

ועדיין יש להקשות על הפלל הנ"ל מהא דתמורה (דף ו') דמקשה הגמ' שם נהרי משפון דרחמנא אמר לא תעבט עבוטו וחקן מחזיר הכר בלילה ומחרישה ביום תיובתא דרבא דאמר לא מהני ע"ש, ולפמש"כ דהיכא דהי' יכול להיות הענגן בלא העבירה לא שנייה בזה אי עביד לא מהני, מאי פריה הגמ' מהא דמשפון על רבא הא יש לחלק שאני משפון דהא אם הגיע לרשות המלנה שלא ע"י ניתוח המלנה אלא ע"י פיל וקוף ונכרי וכה"ג דהגיע החפץ ממילא לרשותו אז נדאי יכול המלנה לתפוס את המשפון עבור חובו, דהא דווקא לכנס לרשותו של לנה או לנתחו בשוק אסור כמבואר בב"מ (דף קי"ג), משא"כ אם החפץ הוא כבר ברשותו אף בתורת פקדון מותר לעכבו עבור חובו כמבואר, ודוקא באוכל נפש שפיר כתבו התוס' בב"מ (קט"ו ע"א) ד"ה וחיבי משום ב' פלים כו' דאי נימא אי עביד לא מהני מחוייב להחזיר, משום דאנכל נפש אסור לעכבו אף בהגיע לרשותו שלא ע"י תפיסתו, משא"כ בכלי שאינו אנכל נפש שעיקר האיסור הוא ליכנס בבית הלנה או ניתוח בשוק, אכל בלא פניסה לביתו אינו עושה שום איסור, א"כ קשה מאי פריה הגמ' שם על רבא הא י"ל דלכן קנה המשפון בעבר ותפס באיסור, משום דאף דעכשיו הגיע החפץ לרשות המלנה ע"י עשיית האיסור, מ"מ הא הי' יכול להיות זה בלא מעשה האיסור פנ"ל אף לפי שזוהי סברא נכונה ומוכרחת לכן אפשר לתרץ דאין סתירה מתמורה הנ"ל להפלל הנ"ל דהא בב"מ שם על הא דמחזיר הכר בלילה ומחרישה ביום אמרו דאם מת אינו מחזיר ליורשיו משום דקנה להחפץ בתורת משפון ע"ש במשנה דב"מ (דף קי"ג) ומשמע התם דאף אם מת הלנה בעת שהי' החפץ מוחזר לו אפ"ה קנה המלנה ושומטו מע"ג בניו כמבואר (שם קי"ד) דאר"י משפנו ומת שומטו מע"ג בניו, וזה ברור דהא דבע"ח קונה משפון היינו דוקא אם קנה המשפון בקנין הנהוג במטלטליו,

קנין משיכה וכה"ג, אבל אם לא פיון לקנות אז לא קנה המשפון פמבואר בכחובות (דף פ"ה) בההיא אתמא דהנה מיפקדא גבה מלויגא דשטררא דהי מצריכים לו לקברר בעדים דתפס בחיי את החפץ למשפון משום דאם לא תפס בחיי לא קנה ממילא בלא פנונה, והני כמו עודר בנקסי הגר וכסבור שהן שלו פבר דלא קנה, ומצד קנין חצרו שלא מדעתו דקנה לא שייך בזה, כמש"כ התוס' בב"ב (דף נ"ד) ד"ה אדעתא דציבי לא קנה כו' דאם יודע שהוא בחצרו ואינו מתפנין לקנות לא קנה ע"ש, ולכן פיון דמשמע בהא דמתזיר את הפר בליקה כו' דמיד שתפס קנה את המשפון להיות שומטו מע"ג פניו אף דאחר שתפס לא נתכנין לקנותו בחזרת קנין אחר שהגיע לרשותו, קשה שפיר מזה על הסובר אי עביד לא מהני, דהא פיון דלקנותו בדין קני' להמשפון בעינן פנונה כמו בכל קניות שאחד קונה מתבירו, ולכן אי נימא דאי עביד לא מהני מסלקינן מעשה האיסור והני כמו דלא קנה בעת שתפסו מרשות הלנה, ואח"ז הא לא נתכנין לקנותו, וגם קנין חצרו לא שייך בזה פנ"ל, וגם הא אמרו בב"מ (דף ק"ב) דכל היכא דאיהו לא מציי זכי לי חצרו נמי לא מציי זכי לי, ולכן הקשה הש"ס שפיר בזה על רבא מהא דמתזיר הפר כו' משום דגם בזה שייך שפיר אי עביד לא מהני פיון דבעינן פנונה פנ"ל, ואין מזה סתירה על הפלל שכתבנו, ולכן אתי שפיר מש"כ הרא"ש טעם דהני חשוד לאותו דבר ולא הטעם של החו"ד הנ"ל.

הגה.

[וכן יש להוכיח דבשחיטה לא שייך אי עביד לא מהני אף בעבר על שבועתו מהא דחולין (ג' ע"ב) דאמר רבא מומר אוכל גבילות לתאבון בודק ספין ונותן לו ופי' רש"י דמומר להקעים לאכול גבילות אף אם נמצא ספינו יפה לא דמומר הוא לגבל ספינו בנדים, וכן פתב.

הר"ן שם דלפ"ז אם אחרים רואים אותו ששחט בכשרות מותר לאכול משחיטתו, וקשה אמאי לא נחוש שמא נשבע שלא ישחוט ואז אם עבר ושחט הני שחיטתו גבילה משום אי עביד לא מהני, דהא מ"ד דמומר אוכל גבילות לתאבון הוא רבא, ורבא ס"ל אי עביד לא מהני, וכיון דהוא אוכל גבילות להקעים א"כ חשוד לעבדורעל השבועה פמבואר ביו"ד (סי' ב' ס"ג) משום דהני חשוד לאותו דבר כמש"כ הש"ך (שם), וכיון דהוא מומר לאכול גבילות להקעים א"כ חשוד הוא להיות עושה טעדי פדי שתהא שחיטתו גבילה, ואף דיש חזקה לומר דאוקי אחזקה שלא כעשה דבר מקודש בהשבועה, עכ"ז יש להיפך חזקת אינה זבוחה פנ"ל, ולכאורה מוכח מזה דבשחיטה לא שייך אי עביד לא מהני.

ויש לדחות גם זה, משום דיש לדקדק אמאי פתב רש"י ההסבר הזה שם בד"ה חוץ מחש"ו כו', ולא פתבו מתחלה על עיקר מימרא דרבא תוכל גבילות לתאבון כו', אכן לפמש"כ ניחא משום דבעיקר המימרא דרבא י"ל דלכן להקעים לא משום דחיישינן שמא נשבע מתחלה פנ"ל.

ורבא לשחיטתו דס"ל דאי עביד לא מהני, אבל במימרא דרבא אשי ליכא למימר פן דהא פנה פוסקים ס"ל דלהלכה קיי"ל פאפיי דאי עביד מהני, א"כ קשה לרב אשי [דבנדאי יספור ג"כ פהלקתא] אמאי ס"ל דמומר להקעים לא, לכן הוכרח לפרש משום דמומר לגבל בנדים, [או דרש"י מפרש פן לדינא דקיי"ל פאפיי פנ"ל], ובלא"ה יש לדחות זה

משום דנפ"מ אם בא לב"ד והתיר את כל שבועותיו דאז אינו פסול אלא משום דמועד לגבל בידים, או משום דחשש דיגבל ה"ל איסור ודאי וחשש שפכתתי לא ה"ל אלא ספק.

[שוב ראיתי דאף לשיטת החו"ד דשייך בנשבע שלא ישחוט אי עביד לא מהני, עכ"ז לא שייך לומר בנ"ד אוקי אחזקת הינה זבוחה, משום דהא תוס' ברחוקין (מ"ג ע"ב) ד"ה קסבר עולא כו' הקשו בהא דישב לו קוץ בנושט דנימא נשחטה הותרה ואף דנקובת הנושט הוי גבילה, א"כ מוכח דזה לא מקרי ספק בשחיטה משום דשאני ספק במעשה השחיטה אי שחט אי לא, בזה אמרינו אוקי אחזקה דלא נעשה הדבר המתודש, משא"כ היכא דשחט נהרי היא זבוחה לפניה, רק שהספק הוא מצד אחר, בזה לא שייך לומר אוקי אחזקת אינה זבוחה וכמש"כ החו"ד (בסי' ק"י) ע"ש, [וגם אני פכתתי ראיות הרבה לזה], ולפ"ז בנ"ד כיון דנעשה מעשה השחיטה רק שנולד הספק מצד אחר, לא לא שייך אוקי אחזקה דאינה זבוחה, ובפ"ט לפי מה שנתבאר דבשחיטה לא שייך לומר אי עבד לא מהני, ולכן אף בעבר ונשחט באיסור מהני השחיטה לטהר מידי גבילה, אף דנימא דעשו התקנה גם על דקות ופי' לאסור באכילה, עכ"ז חזקה אינה זבוחה אינו שייך בזה, ושייך שפיר לדון בזה ולומר אוקי אחזקת היתר.

ענף ה' אף כפר נתבאר מהא דמנחות בפ"שתי וא"י מה פ"שתי דאם אמר איני יודע אם פ"שתי אינו נותן אלא הפחות משום ס"ס, וה"ה בנ"ד הא הוי ס"ס להחמיר, אכן יש לחלק בגינהם דשא"ה דאין שום חזקה המנגדת להס"ס משא"כ בנ"ד יש חזקת היתר המנגדת להס"ס, וכמה פוסקים ס"ל דס"ס במקום חזקה לא מהני, ומ"מ יש להחמיר בנ"ד לפיכך הפוסקים דהא דס"ס במקום חזקה לא מהני היינו דאין פ"ח בהס"ס להוציא מן חזקת האיסור ונשאר ממילא ספק השקול, א"כ ה"ה בנ"ד אי נימא דנשאר ספק השקול.

ע"כ הוי ספק בדאורייתא כמש"כ הפוסקים ביו"ד (סי' רי"ח) גבי ספק בחרם דמחמירים בו. ולפ"ז י"ל דזהו דווקא באם שהתקנה הנ"ל נעשתה מקרוב, לכן מקרי ספק דאורייתא ואזלינו לחומרא, משא"כ אם התקנה הנ"ל נעשתה מפ"ח בקורות הקודמים אז יש לדון ולומר דמקרי ספק דרבנן ולקולא, וכמש"כ הנודע ביהודא (מה"ת ח' יו"ד סי' קמ"ו) לחלק דווקא לאותו הקהל שתקנו החרם הוי איסור דאורייתא ממש, משא"כ לדורות הבאים אחריהם, כיון שהם בעצמם לא עשו התקנה לא הוי זה אלא דברי קבלה, ולא עדיף זה מדבר שהוא הלכה למשה מסיני דנ"ל דספיקו לקולא, כמבואר במסכת מקנאות (פ"ו מ"ז) בפי' הרמב"ם ופי' הר"ש שם דווקא דבר שעיקרו מה"ת ושיעורו הלמ"מ אמרינו דספיקו להחמיר אבל מה שעיקרו הלמ"מ משמע מהם דס"ל דספיקו להקל ע"ש בנו"ב, וכ"כ בנו' בשיבת ציון (סי' מ"ח) והאריף לפרש דברי אביו הנו"ב הנ"ל, ומפלפל בסוגיא דקדושין (דף ל"ט) גבי ספק ערלה בחו"ל וכן מפלפל במש"כ הרמב"ם (ה' שחיטה) דז' מיני טריפות ספיקו מותר משום שהם הלמ"מ, ומסיק שם דווקא אם הלמ"מ הוא לפרש מש"כ בתורה בזה ספיקו להחמיר, אבל אם הלמ"מ הוא העיקר ספיקו להקל ע"ש, ולפ"ז בנ"ד אם נעשתה התקנה מפ"ח י"ל דספיקו להקל ואף דיש להחמיר כנ"ל, מ"מ הא יש חזקת היתר המנגדתו, ולהסוברים דס"ס במקום חזקה לא אמרינו י"ל דנשאר ספק השקול כנ"ל.

עָנָו וְאֵף בְּעֵינַיִךְ הַפְּלֵל שֶׁל הַנּוֹ"ב הַנִּזְכָּר שֶׁכָּתַב דְּבַהֲלַמּוֹמֵי סְפִיקוֹ לְהַקְלֵל וְהַשְׁ"ף (י"ד סי' רצ"ד ס"ק י"ט) פָּתַח דְּבַכָּל סְפֵק שֶׁל הַלַּמּוֹמֵי סְפִיקוֹ לְהַחְמִיר וְעַ"ב בְּ"י שָׁם, לַפַּעַם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דָּלָא כַהֲנוּ"ב וְהוּא דְּבַמַּגְ"א (סי' ל"ב ס"ק ס"ו) הֵבִיא בְּשֵׁם הָאֲגוּר דָּאִין לְקַנּוֹת גִּידִים מְנַכְרִים דְּשִׁקְלֵי גַמֵי מִבְּהֵמָה טְמֵאָה וְסִפֵּק דְּאוֹרְיִתָא סְפִיקוֹ לְהַחְמִיר וְכָל קְבוּעַ פְּמַחְצָה עַל מְחַצָּה דְּמֵי עַכ"ל, אֲלֵמָּא דָּאֵף דְּהָא דְּתַפְּלִין נִתְפָּרִים בְּגִידִים טְהוּרִים הָוֵי הַלַּמּוֹמֵי עַכ"ז מִחְמִיר בְּסְפִיקוֹ, אֲלֵמָּא דְּסִפֵּק הַלַּמּוֹמֵי סְפִיקוֹ לְהַחְמִיר, אֵף יֵשׁ לְדַחּוֹת זֶה דְּהָא חֲזִינוּ בְּזַבְחִים רִישׁ פֶּרֶק פֶּל הַזְּבָחִים שְׁנִתְעַרְבוּ בָּהֶם חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת דְּיָמּוֹתוֹ פְּנֻלָּם וְהָא חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת הָוֵי הַלַּמּוֹמֵי וְאֵפ"ה בְּנִתְעַרְבוּ חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת יָמּוֹתוֹ פְּנֻלָּם מִשּׁוּם דְּבַע"ח חֲשִׁיבֵי וְלֹא בְּטָלֵי וְהָוֵי כְּמוֹ קְבוּעַ בְּאִיסוּר דְּרַבָּנָן, וְלֹא אֲמַרְיָנָן בְּזֵה סְפִיקָא דְּרַבָּנָן לְקוּלָּא מִשּׁוּם דְּגַם בְּאִיסוּר דְּרַבָּנָן שְׁנִתְעַרְבַּ אִם הוּא דְּבַר חֲשׁוֹב ג"כ לֹא בְּטָל כְּמַבְּוֹאֵר (י"ד סי' ק"י) בְּכָלְלֵי הַס"ס שֶׁלַּהַש"ךְ שָׁם, מִשּׁוּם דְּבְּאִיקְבַּע אִיסוּרָא גַם בְּדְרַבָּנָן סְפִיקוֹ לְהַחְמִיר, וְלִכּוֹן כִּינּוֹן דְּהָאֲגוּר פָּתַח שָׁם הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּהָוֵי קְבוּעַ, לִכּוֹן אֵף בְּדְרַבָּנָן מִמַּשׁ בְּזֵה סְפִיקוֹ לְהַחְמִיר, אֲכַן מִלְּשׁוֹן הָאֲגוּר שֶׁכָּתַב דְּהָוֵי סְפֵק דְּאוֹרְיִתָא מִשְׁמַע דַּס"ל דְּסִפֵּק הַלַּמּוֹמֵי דִּין סְפִיקוֹ כְּמוֹ בְּכָל סְפֵק דְּאוֹרְיִתָא.

וְנ"ל לְהוֹכִיחַ דְּסִפֵּק הַלַּמּוֹמֵי הוּא לְהַחְמִיר, מֵהָא דְּקִי"ל חֲמֵשׁ חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת הָוֵי הַלַּמּוֹמֵי, וְאֵפ"ה בְּמָה דְּאִיבְעֵי לְהוֹרֵשׁוֹ בְּתַמּוּרָה (דָּף כ"ב) בְּאַבּוּדָה מְמַנּוּ וּמִן הָרוּעָה וְאֶחָד מִפִּירָה אֵף בְּסוּף הָעוֹלָם אִי תָמוֹת אוֹ תִרְעָה עַד שֶׁיִּפְּלוּ בָּהּ מוּם וְיִפְּלוּ דְּמֵיָה לְנִדְבָה, וְכֵן אִיבְעֵי לְהוֹ (שָׁם) בְּנִמְצָאֵת אַחַר שְׁנִשְׁחַט הַחֲטָאֵת הַב' מִקְּוֹדֵם שְׁנִזְרַק דָּמָה דַּג"כ הוּא בְּעֵינָא דָּלָא אִיפְשָׁטָא, וְהַרְמַב"ם (ה' פְּסוּלֵי הַמִּזְבֵּחַ דְּשִׁין פ"ד ה' י"ב וְה' י"ג) פָּסַק בְּהֵנָּה סְפִיקוֹת דְּיָמּוֹתוֹ פְּנֻלָּם, אֲלֵמָּא חָף בְּמָה דְּהָוֵי עֵינָרוֹ הַלַּמּוֹמֵי אֵפ"ה סְפִיקוֹ לְהַחְמִיר, וְאִין לֹאמַר דְּלִכּוֹן פָּסַק הַרְמַב"ם דְּיָמּוֹתוֹ, מִשּׁוּם דְּהֵתָם הָוֵי הַסְּפֵק אִי תָמוֹת אוֹ תִרְעָה עַד שֶׁיִּפְּלוּ בּוֹ מוּם וְהָוֵי בְּגִדְרֵי אִיתְחַזַּק אִיסוּרָא דְּהָא קוּדֵם שֶׁנִּפְּלוּ בּוֹ הַמּוּם הִי אִיסוּר בְּנִדְבָא, דְּהָא יָדוּעַ מַש"כ הַפּוֹסְקִים דְּבַסְפִּיקָא דְּדִינָא לֹא שְׁיִיף לְאוֹקְמָא אַחְזָקָה כְּדְמוּכַח בְּרַמְבַּ"ם (פ"ג מַה' שְׁחִיטָה ה"י) גַּבֵי הֵנָּה אִיבְעֵינָא בְּשְׁחִיטָה שֶׁכָּתַב דְּהָוֵי סְפֵק גְּבִילָה, וְלֹא אֲמַרְיָנָן דְּזֵה הָוֵי סְפֵק בְּשְׁחִיטָה וּבְהֵמָה בְּחִי' בְּחִזְקַת אִיסוּר כו', וְכַהֲנָה רַבּוֹת, א"כ הֵנָּה סְפִיקוֹת דְּתַמּוּרָה הַנִּזְכָּר הָא הָוֵי סְפִיקָא דְּדִינָא וְאֵפ"ה פָּסַק הַרְמַב"ם לְחַוּמָרָא, וּמוּכַח דְּסִפֵּק הַלַּמּוֹמֵי ג"כ יִסְפִּיקוֹ לְחַוּמָרָא, וְהָא דְּתַמּוּרָה (ד' ט"ז) לר"ל דְּאֲמַר אַרְבָּעָה נִיתְנּוּ לָהֶם וְהַעֲמִידוּ עַל חֲמֵשׁ, י"ל מִשּׁוּם דְּהָא רַבּוֹ מַה' חֲטָאוֹת קִים לְהוֹ דְּיָמּוֹתוֹ, הִילְכֵּף אֲזַלִּינוּ בְּתַר רַבָּא, וְכֵן לר' נִתְּן דְּאֲמַר (שָׁם) א' נִיתְנָה לָהֶם וְהַעֲמִידוּהָ עַל חֲמֵשׁ י"ל דְּשָׂאֲנֵי הֵתָם שְׁגָזְרוּ חֲז"ל בְּפִירוּשׁ שְׁיָמּוֹתוֹ פְּנֻלָּן וְהִיכָא שְׁגָזְרוּ בְּפִי שְׂאֲנֵי וְאִין לְמַדִּין מְנָה לְהִיכָא דָּלָא מְצִינוּ בְּפִי דְּאֶסְרוּ סְפִיקוֹ, וְעוֹד י"ל דְּזֵה דוּמָה לְמַש"כ הַר"נ בְּעַרְבֵי פְּסָחִים גַּבֵי וְהִלְכְתָא פְּנֻלָּהוּ בְּעֵי הַסִּיבָה, וְכֵן גַּבֵי סְפֵק מְנוֹקְפוֹת חוּמָה מִיָּמּוֹת יְהוֹשֻׁעַ דְּלֹא שְׁיִיף בְּזֵה סְפֵק דְּרַבָּנָן לְקוּלָּא כִּינּוֹן דְּמִיעֵקַר פְּנֻלֵי מִילְתָא דְּרַבָּנָן, וְה"ה בְּזֵה דָּאֵם נִיזְוִל לְקוּלָּא תַעֲקַר פְּנֻלֵי מִילְתָא דְּהַחֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת.

וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מֵהָא דְּתַמּוּרָה (דָּף י"ח) וְנִזְרִיר (דָּף כ"ה) דְּמִקְשָׁה הַגַּמ' עַל ר' עֲקִיבָא דְּדַרְשׁ מִן אֲשָׁם הוּא דְּהוּא קָרַב וְאִין תַּמּוּרְתוֹ קָרִיבָה, לְמָה לִי קָרָא הָא הִלְכְתָא גְּמִירֵי לָהּ דְּכָל שְׁבַחֲטָאֵת מִתָּה בְּאֲשָׁם רוּעָה, אֲבָל בְּלֹא מוּם אִינָה קָרִיבָה, וְאִי נִימָא דְּסִפֵּק הַלַּמּוֹמֵי לְהַקְלֵל א"כ מֵאֵי מִקְשָׁה הַש"ס ל"ל קָרָא הָא נַפ"מ בְּסְפִיקוֹ כְּנ"ל.

אָכּוּן יֵשׁ לְדַחֹת הַהוֹכְחָה הַזֹּאת, לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דס"ל דְּגַם סָפֵק בְּדַאֲרֵייתָא מִמֶּשׁ הָוֵי מַה"ת לְהַקְלֵ אֱלָא דְמִדְרַבְנָן הָוֵי כָּל סָפֵק תּוֹרָה לְחוּמְרָא, א"כ שְׁפִיר מִקְשָׁה הַגַּמ' ל"ל קְרָא הָא הִלְכְתָא גְמִירֵי כּו' דְּהָא מַה"ת לֹא נֶאֱסַר שׁוּם סָפֵק פְּלִל, אַדְּגַם זֶה יֵשׁ לְדַחֹת לְפַמֵּשׁ"כ הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף ד' ע"א) וּבְסִנְפֵּה (ו' ע"ב) דר"ע ס"ל דְּגַם בְּחִתִּיכָה אַחַת חֲזִיב אֲשָׁם תְּלוֹי וְזֶה יְדוּעַ דְּמֵאן דס"ל פֶּן ס"ל דְּסָפֵק הוּא מַה"ת לְהַחְמִיר, א"כ תִּקְשָׁה מֵאֵי מִקְשָׁה הַגַּמ' לר"ע (בְּנִזְיָר וּבִתְמוּרָה שָׁם) ל"ל קְרָא וְהָא הִלְכְתָא כּו', הָא נִפ"מ בְּסָפֵק, דִּלְר"ע סָפֵק הוּא לְהַחְמִיר מַה"ת, וּבֵע"כ מוֹכַח דְּגַם סָפֵק הִלְמ"מ לְהַחְמִיר וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ בְּמו"ק (דָּף ד') וּבְסִנְפֵּה (דָּף ל"ד) ע"ש וְדוּחַק לְוִמֵר דְּסָפֵק בְּחִטָּאוֹת הַמִּתּוֹת הָוֵי פְּעִין סָפֵק פִּירוּשׁ בְּמָה שְׁמִבְנָאָר בְּתוֹרָה דְּקַדְשִׁים שְׁנַפְלוּ בְּהֵם מוּם דִּיפְדוּ, דְּהָא הָא דְּמַתָּה אֵין שׁוּם רְמָז בְּתוֹרָה.

וּבִיּוֹתֵר יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּסָפֵק הִלְמ"מ סָפִיקוּ לְהַחְמִיר מְהָא דְּנִזְיָר (דָּף ל') דס"ל לְרַבֵּי דְּאָב מִדִּיר בְּנוּ בְּנִזְיָר עַד שְׁיָבִיא ב' שְׁעָרוֹת וּמְסִיק הַש"ס שָׁם דְּאֵי אֵייתִי בְּמִיּעָעֵי דִּלְר' לִיפָא תִּקְנָתָא עַד דִּיתִיב דִּילִיָּה וְיִתִּיב דְּאַבְנָה, וּפִי' רַש"י הֵתֵם דְּאֵי אֵייתִי בְּמִיּעָעֵי ב' שְׁעָרוֹת הֵיִינוּ אַחַר שְׁהַדִּירוּ אָבִיו קוֹדֵם שְׁבָא לִב"ד וְלֹא יְדַעִינוּ אֵי הֵנִי ב' שְׁעָרוֹת הָוֵי קוֹדֵם שְׁהַדִּירוּ אָבִיו אוֹ לֹא הָוֵי בּוֹ עַד הַשְׁתָּא דִּימְנָה נִזְיָרוֹת אָבִיו מְסָפִיקָא וְגַם נִזְיָרוֹת שְׁלוּ, [וּבְמִק"א הֶאֱרַכְתִּי לְהוֹכִיחַ מְסוּנְגִיָּא הַנ"ל כְּשִׁיטַת הַרְמַב"ן הַמּוֹבָאָת בַּא"ה ע"ב ב"י (ס' מ"ג) דְּפִלִּיג עַל הָרָא"ש דס"ל אִם שְׁהוּ לְבִדְקוֹן זְמַן רַב וְנִמְצָאוּ לוֹ ב' שְׁעָרוֹת אַחַר זְמַן דְּהָוֵי בְּחִזְקָת גְּדוּל מְשַׁעָה שְׁהִגִּיעַ לִי"ג שָׁנָה, וְהוֹבָאָה שִׁיטַת הָרָא"ש בַּחו"מ (ס' ל"ה), וְשִׁיטַת הַרְמַב"ן הוּא דְּלֹא מְחֻזְקִינוּ לִי בְּגְדוּל לְמַפְרַע, וְלִשְׁיטַת הָרָא"ש דְּמְחֻזְקִינוּ א"כ אֲמַאי אֵי אֵייתִי בְּמִיּעָעֵי ב' שְׁעָרוֹת וְלֹא יְדַעִינוּ אֵי אֵייתִי לְמַפְרַע חֲזִיב לְמַנּוֹת נִזְיָרוֹת אָבִיו, הָא יֵשׁ חִזְקָה הַמְבַרְרַת לְנוּ שְׁהִי גְּדוּל לְמַפְרַע מְחַמַּת חִזְקָה דְּרַבָּא, וּבֵע"כ מוֹכַח דְּלֹא מְחֻזְקִינוּ לִי בְּגְדוּל לְמַפְרַע, וְאִף דִּישׁ חִזְקָה דְּרַבָּא עַכ"ז מוֹכַח דְּאִמְרִינוּ דְּהָא יֵשׁ חִזְקָת קִטְנוֹת הַסּוֹמְרָתוֹ וּמוֹכַח כְּשִׁיטַת הַרְמַב"ן הַנ"ל וְהֶאֱרַכְתִּי בְּזֶה וְאֵי נִימָא דְּסָפֵק הִלְמ"מ הוּא לְהַקְלֵ א"כ תִּקְשָׁה אֲמַאי חֲזִיב לְמַנּוֹת נִזְיָרוֹת אָבִיו מְסָפֵק הָא אִף אִם הָאָב מִדִּירוּ אֵינוּ אֱלָא הִלְמ"מ, וְשָׁם בְּנִזְיָר מִתְחַלָּה לְשִׁתִּי הָאוּקִימְתוֹת מְסִיק הַש"ס אֱלִיבָא דְּרַבֵּי דְּהָא דָּאָם מִדִּירוּ בְּנִזְיָר עַד שְׁיָבִיא ב' שְׁעָרוֹת דס"ל הִלְמ"מ, מְשׁוּם דְּלֹאֲנִקִּימְתָא בְּתָרָא (שָׁם) שְׁאֲמָרוּ דכ"ע ס"ל כְּדֵי לְחַנְכוּ בְּמִצְוֹת וְדֵאֵי לֹא שְׁיִיף לְהַחְמִיר בְּסָפִיקוֹ, דְּהָא סָפֵק דְּבִרְיָהּ לְהַקְלֵ, וּבֵע"כ מוֹכַח דְּהָא דְּקִאָמְרֵי בַּש"ס דְּלְרַבֵּי לִיפָא תִּקְנָתָא עַד דִּיתִיב דִּילָן וְיִתִּיב דְּאַבְנָה הֵיִינוּ לְשִׁתִּי אוּקִימְתוֹת דְּלַעִיל, דְּאִמְרוּ (שָׁם) דְּרַבֵּי ס"ל דְּזֶה הָוֵי הִלְמ"מ, א"כ אֵי נִימָא דְּסָפֵק הִלְמ"מ הוּא לְהַקְלֵ א"כ תִּקְשָׁה לְמָה הַחְמִירוּ לְמַנּוֹת נִזְיָרוֹת אָבִיו מְסָפֵק הָא הָוֵי סָפֵק הִלְכָה, אַע"כ מוֹכַח דְּסָפֵק הִלְכָה לְהַחְמִיר, וְרָא' זֶה עֲדִיפָא מְקַמְיִיתָא, מְשׁוּם דְּבְקַמְיִיתָא יֵשׁ לְדַחֹת קִצָּת, דְּהָא דְּחִטָּאוֹת הַמִּתּוֹת הָוֵי פְּעִין פִּירוּשׁ לְהָא דְּמִבְנָאָר בְּתוֹרָה דְּקַדְשִׁים שְׁנַפְלוּ בְּהֵם מוּם דִּיפְדוּ כַּנ"ל, מִשָּׂא"כ לְהָא דְּאָב מִדִּיר אֵת בְּנוּ בְּנִזְיָר דְּבִזָּה לִית לָן שׁוּם רְמָז בְּתוֹרָה, רַק כְּתִיב אִישׁ כִּי יִפְלִיא גו' אָבֵל מְהָא דְּמִצֵּי הָאָב לְהַדִּירוּ לֹא נִזְכָּר שׁוּם רְמָז, וְעִיקְרוֹ לֹא הָוֵי אֱלָא הִלְמ"מ, א"כ אֵי אֲזַלִּינוּ בְּסָפִיקָא לְהַקְלֵ קִשָּׁה אֲמַאי מְחַמְרִינוּ הֵתֵם לְמַנּוֹת נִזְיָרוֹת אָבִיו, לֹא יְהֵא חֲזִיב לְמַנּוֹת אֱלָא עֵבֹר נִזְיָרוֹתוֹ מְסָפֵק שְׁמָא אֵייתִי שְׁעָרוֹת וּבִזָּה חֲזִיב מַה"ת, אָבֵל לְמַנּוֹת גַּם נִזְיָרוֹת אָבִיו הָא זֶה לֹא הָוֵי רַק סָפֵק הִלְמ"מ וְלְהַקְלֵ, אַע"כ מוֹכַח דְּאִף סָפֵק

הלמ"מ הוי להחמיר, ואין לומר דהתם יש חזקת קטנות, דהא יש חזקה דרבא המגדלת פידוע.

וכיון שזכינו בעז"ה להוכיח דספק הלמ"מ הוא להחמיר, נראה לעינינו בעיקר הראי' שהוכיח ממנה הנו"ב והשיבת ציון הנ"ל מהא דפ"ו דמקנאות שכתבו הר"מ והר"ש, והוא דבתוספתא שהובאה (שם) בר"ש בספק פזית מן גבלה וכעדשה מהשרץ ספק יש בהן פשיעור ספיקו טמא שכל שעיקרו מה"ת ושיעורו מדברי סופרים ספיקו טמא, והיא לכאורה ראי' ברורה דבמה דאין עיקרו מה"ת דספיקו להקל, אבל לענ"ד נראה דאין להוכיח מזה משום דהא התם מייירי בספק טומאה ברשות היחיד כמש"כ הברטנורה שם (פ"ו דמקנאות) ע"ש, וזה נראה ברור ופשוט, דהא דספק טומאה ברה"י דעמא נדאי אף היכא דיש חזקת טהרה כמש"כ התוס' בחולין (ט' ע"ב) ד"ה התם הלכתא גמירי כו' משום דהלכתא גמירי לי' מסוטה דעשתה התורה לספק פודאי, דזה לא שייך אלא בדאורייתא ממש ולא בהלמ"מ, דהא מן הסברא אין לנו לומר דספק יתיה פודאי ובפרט כנגד חזקת טהרה הסותרתו רק הלכתא גמירי לה מסוטה, והא ידוע דאין דנין בבגין אב מהלכה כמבואר בשבת (דף קל"ב) וזבחים (דף צ"ג) ומנחות (דף ז'), א"כ ה"ה דאין דנין להלכה בבגין אב מן המפורש בתורה, ולכן פיון דהא דספק טומאה ברה"י טמא פודאי נלמד מסוטה מנין לנו למילף זה על הלמ"מ, הא אין דנין בבגין אב להלכה, ולכן מסיים התוספתא להא דאמרו שם מתחלה דכזית מן המת וכעדשה מהשרץ בספק אם יש פשיעור או לא דטמא, דמשמע כמו כל ספק טומאה ברה"י דטמא נדאי משום דנלמד מסוטה, וע"ז מסקי בתוספתא שם לפרש לפי שעיקרו מה"ת ופירושו מדברי סופרים, ולכן הוי זה פדאורייתא ממש ולא מקרי בשם הלמ"מ, ולכן שפיר דינו כמו כל טומאה ברה"י דספיקו טמא פודאי.

ע והא שכתבו בתוספתא שם מתחלה לספק אם יש שם פשפופרת הנוד או לא, ואח"ז נסתפקו אם יש בו פזית אי לא וכן כעדשה, ואח"ז מסקי בנתינת טעם לפי שהוא עיקרו מה"ת ופירושו מד"ס, י"ל דגם בספק פשפופרת הוי נפ"מ רבתא מהא דאמרו דהוי עיקרו מה"ת, משום דהא ידוע דספק במקנה הטמא הטובל בו הוי טמא נדאי כמבואר בריש נדה ובעירובין (דף ל"ה), משום חזקת טומאה שהיתה להטובל ואזלינן בתר חזקה, וגם זה ידוע דהא דאזלינן בתר חזקה אינו מן הסברא רק ילפינן זה בחולין (דף י') מקרא דויצא הפה מן הבית, וכן ידוע דחזקה לא הוי בגדר פירור אלא מצד גזירת הכתוב, כמש"כ החמדת שלמה (חלק יו"ד סי' כ"ט) בשם פ"י המשניות להרמב"ם בגזיר, ולהדי' מ"ד דיליף לחזקה מויצא הפה כו' יליף כ"ב מהתם בבגין אב לכל התורה דאזלינן בתר חזקה: א"כ אין לנו למילף אלא על המפורש בתורה אבל במה שעיקרו הלכה מנ"ל, הא אין דנין להלכה בבגין אב מן המפורש בתורה פנ"ל, וכן לרב אחא בר יעקב דחולין (שם) דלא קים לי' חזקה מקרא אלא מהלמ"מ, ג"כ י"ל דלא נאמרה הלכה זו אלא על מה שכתוב בתורה ולא על מה שעיקרו הלכה, וכמו שמצינו בכל י"ג מדות דקיי"ל דאין דנין מהלכה, והטעם כמבואר בכללי הש"ס משום דכי אגמרי' למשה על הפסוק הוא דאגמרי' ולא על הלכה ע"ש, וכמו כן י"ל על חזקה להדי' מ"ד דיליף זה מהלכה.

ולכן בספק כשפופרת הנוד שאמרו במשנה (שם) דפסולה, דמשמע דהוי פסול בנדאי ולא ספק, וכמו כל ספק במקוה דפסול בנדאי משום חזקת טומאה פנ"ל, לכאורה יש לנו לדון בזה דאינו אלא ספק פסולו, משום דמנ"ל דאזלינן בטר חזקה לעשות הספק בנדאי במה שעיקרו הלכה פנ"ל, לכן מסיים התוספתא (שם) והר"ש והר"מ (שם) לפי שעיקרו מה"ח ופירושו מד"ס והוי זה כעין דאורייתא ממש וכמו כל המפורש בתורה, אבל אם היה עיקרו הלכה לא הוי אזלינן בטר חזקה לעשות הספק בנדאי פנ"ל, ואף שגם בדרבנן אזלינן בטר חזקה הא גם זה אינו פשוט כ"כ דהא יש הרבה פוסקים דס"ל דלא אזלינן כמבואר ביו"ד (סי' ק"י), ואף להנה דס"ל דאזלינן בטר חזקה אף בדרבנן, היינו משום.

דס"ל דכל מאי דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, וזה גופא אינו אלא תק"ח, אבל למיזל בטר חזקה מה"ת במה שעיקרו רק הלכה מנ"ל. וכ"ז הוא אם לעשות הספק בנדאי, אף בספק טומאה ברה"י דהוי טמא בנדאי, וכן בספק כשפופרת הנוד דטמא בנדאי מחמת חזקת טומאה, בזה הוכרחה התוספתא לפרש משום שעיקרו מה"ת ופירושו מד"ס כו', אבל בספק השקול דקיי"ל ספק דאורייתא לחומרא וידועה שיטת הרשב"א ושל"פ דס"ל דספק דאורייתא לחומרא הוי מן התורה, וזה הוא מצד הסברא כמש"כ הפר"ח (יו"ד סי' ק"י) וכמש"כ רש"י ביבמות (פ"ח ע"ב) ד"ה היכי דמי כו' דלאיסור ספק לא איצטרך קרא ע"ש, וכיון דזה נאסר מצד הסברא דמהיכי תיתי להקל בחשש דאורייתא, א"כ כמו כן מבעי לן לדון בספק הלמ"מ אף במה שעיקרו הלכה לאסור הספק, דמהיכי תיתי לן להקל בחשש זה, דהאהלמ"מ הוי כמו דאורייתא לגבי זה, וידוע מש"כ המגלת אסתר דלכן ספק דרבנן להקל משום שכן התנו חז"ל בפ"א בעת תקנתם שספיקם יהי להקל, וזה לא שייך בהלמ"מ, ולא יתכן לומר דאין ללמוד הלמ"מ מן המפורש בתורה, דהא כמו במפורש בתורה נאסר ספיקו מצד הסברא כמו כן בהלמ"מ שייך הסברא הנ"ל, ואף לשיטת הרמב"ם דס"ל דספק דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן ויליף זה מממזר ודאי ולא ממזר ספק [משום דס"ל דמצד הסברא אין לנו לומר כן כמש"כ הפר"ח שם ואינו אלא תק"ח לאסור ספיקא], מ"מ כיון דחזינו ביה דנזיר דאי אייתי במצעי הנ"ל דמוכח מהתם דס"ל להש"ס דכמו דאסרו חז"ל כל ספק דאורייתא ה"ה שתקנו כן בספק הלמ"מ כמו שנתבאר לעיל.

שוב ראיתי דלשיטת הרמב"ם דס"ל דספק דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן, יש לדחות להא דנזיר הנ"ל, דקאמר הש"ס אליבא דרבי דאי אייתי במצעי חייב למנות גם נזירות אביו מספיקא, משום די"ל דר' לשיטתו אזיל דס"ל דעל חתיכה א' חייב אשם תלוי כמש"כ התוס' בסנהדרין (נ"ד ד' ע"א) בד"ה פוליהו ס"ל כו' וכמבואר בכריתות ונ"ד י"ח), א"כ מוכח דס"ל דספק דאורייתא לחומרא הוי מה"ת, כמש"כ הפר"ח ובסי' ק"י) פנ"ל דמאן דס"ל כן ס"ל מצד הסברא דמנ"ל להתיר ספק בדאורייתא, לכן י"ל דס"ל לרבי דגם ספק הלמ"מ נאסר מן הסברא הנ"ל, ולכן קאמר הש"ס דלרבי חייב למנות גם נזירות אביו מספק, משא"כ לשיטת הרמב"ם דס"ל פנ"ל י"ל עדיין כמש"כ הנו"ב הנ"ל דספק הלכה למ"מ לא נאסר משום די"ל דלמא לא גזרו על הספק וזה גופא הוי ספק דרבנן, משום דספק לנו אם גזרו רבנן על ספק הלמ"מ או לא, והוי כמו כל ספק דרבנן דלמולא, א"כ לשיטת הרמב"ם הנ"ל יש לדחות הראי' דנזיר הנ"ל.

אָכּוּן לַפּמֶשׁ"כ הַתּוֹסֵ' בְּסִנְהֶדְרִין (שָׁם), דְּלִכּוֹן ס"ל רַבֵּי דַחְתִּיקָה א' חֲזִיב א"ת, מְשׁוּם דס"ל דְּהִיכָא דְהַמְקָרָא וּמְסֻנְרַת אֵינּוּן מְכַחֲשִׁין אַהֲדָדִי מְקַיְמִין שְׁנֵיהֶם וּמְצֻוֹת פְּתִיב, א"כ הָא דְרַבֵּי ס"ל דְּסַפֵּק דְּאוּרִיזְיָתָא לַחֲוִימָרָא הָוִי מִן הַתּוֹרָה גְּלַמְד מִפְּתוּב הָדָר, א"כ עֲדִינּוּן תַּקְשָׁה דַמְנ"ל לְהַש"ס דְרַבֵּי מַחְמִיר גַּם בְּסַפֵּק הַלְמ"מ, הָא י"ל דְּהָד דְרַשָׁא דְמְצֻוֹת פְּתִיב לֹא נִדְרַשׁ אֱלָא עַל מַה שְׁמִפְּנֵי רֵשׁ בַּתּוֹרָה וְלֹא עַל הַלְכָה לַמ"מ, וּמִמִּילָא מוּכַח דס"ל לְהַש"ס דְמֵן הַסְּבָרָא אֵין לְחַלְק בִּינֵיהֶם א"כ אַף לְדִינּוּן דס"ל דְּאֵינוּן אֱלָא מְדַרְבְּנָן ג"כ י"ל דְּאֵין לְחַלְק בִּינֵיהֶם, וְאַף דְעֲדִינּוּן יֵשׁ לַפְּקַפֵּק בְּהָרָא' מְזִיר הַזֹּאת לְשִׁיטַת הַרְמְב"ם הַנְּ"ל, אַף כִּינּוּן שְׁפַל הָרַאשׁוּנִים חֲלָקוּ עַל הַרְמְב"ם, וְכִהְסִפְמַת הָאֲחֻרּוּנִים דְּסַפֵּק דְּאוּרִיזְיָתָא נְאַסֵר מִן הַתּוֹרָה [אַף דְקִי"ל גַּבֵּי א"ח דְבַעֲיָנוּ חֲתִיקָה מְשִׁתִּי חֲתִיכוֹת] א"כ וְדָאֵי הָרָא' מְזִיר ה"ל בְּרוּרָה, וּמְכַחַת דְּגַם סַפֵּק הַלְמ"מ הוּא לְהַחְמִיר.

וְאֵין לְדַחְוֹת הָרָא' הַנְּ"ל, דְּלִכּוֹן חֲזִיב לְמַנּוֹת נְזִירוֹת אָבִיו מְסַפִּיקָא אַף דְּסַפֵּק הַלְמ"מ הוּא לְהַקְל, מְשׁוּם שְׁגַם סַפֵּק דְרַבְּנָן הִיכָא דְהָוִי דְשִׁיל"מ סְפִיקוּ לְהַחְמִיר כְּמִבְּנָאָר בְּרִישׁ בִּיצְהָ]. וְנְזִירוֹת הָא הָוִי אֶפְשָׁר בְּהַתְּרָה לְחַכְּם, דְּהָא מְבִנְיָר בְּתַשׁוּבוֹת הַגָּאוֹן רַע"א (ס' ס"ה) דְּאֵם אֶחָד הַדִּיר לְחַבְּירוּ מִן פִּירוֹתֵיו וְנִתְעַרְבוּ דְבַטְלִין בְּרוּב מְשׁוּם דְּאֵין זֶה בְּכָלֵל דְשִׁיל"מ דְּהָא אֵין בְּיַד הַמְּוֹדֵר לְהַתִּיר אֶת נְדָרוֹ ע"ש, א"כ ה"ה גַּבֵּי הָא דְאָב מְדִיר בְּנוּ בְּנִזִיר מְבִנְיָר בַּמְל"מ (פ"ב מַה' נְזִירוֹת הִ"ג) דְּהֵבֵן אֵינוּ יָכוֹל לְשִׁאוּל עַל נְזִירוֹת אָבִיו אֱלָא הָאָב יָכוֹל לְשִׁאוּל ע"ז ע"ש, א"כ הָא אֵינוּ בְּיַד הֵבֵן לְהַתִּיר נְזִירוֹת אָבִיו וְאֵין זֶה בְּכָלֵל דְשִׁיל"מ, וְכִינּוּן דְעֵיקָר סְמִיכַת הַנּו"ב לְהַקְל בְּסַפֵּק תַּקְנָה בְּחֶרֶם שְׁנַעֲשִׂתָהּ בְּדוֹרוֹת קְדָמוֹנִים הִיא מְשׁוּם שְׁהוֹכִיחַ דְּסַפֵּק הַלְמ"מ הוּא לְהַקְל, וְכִינּוּן שְׁהוֹכִיחַתִּי בַע"ה, שְׁהוּא לְהַחְמִיר, א"כ מְמִילָא ה"ה גַּם בְּסַפֵּק תַּקְנָה בְּחֶרֶם אַף שְׁנַעֲשִׂתָהּ מִכְּבָר ג"כ סְפִיקוּ לְהַחְמִיר, וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִכְּבוֹרוֹת (דָּף ט"ז) דְּמַקְשָׁה הַגַּמ' לַמ"ל קָרָא וְלַמ"ל הִילְכְתָא וּמְתַרְץ דְּאֵי מְקָרָא ה"א כו' וְאֵי מַהֲלַכְתָּא כו' וְאַמַּאי לֹא מְתַרְצִי דְּאֵי מַהֲלַכְתָּא ה"א דְּסַפֵּק מְוֹתֵר.

ע"כ מוּכַח דְּסַפֵּק הַלְמ"מ ג"כ לְהַחְמִיר: עֲנָף ז וְהִנֵּה הַנּו"ב פְּתַב שָׁם בְּשֵׁם הַתְּשׁוּבָה הַמִּיּוֹחֶסֶת לְהַרְמְב"ן דְּדִינֵי הַמְּוֹדָה אֵינָם דְּבַר תּוֹרָה, וְלִכּוֹן בְּהַגְּנָה תִּיקוּ (שְׁבַפְרָק אֵלוּ מְגַלְחִין כּוֹלְהוּ לְקוּלָא מְשׁוּם דְּהָוִי דְבָרֵי קַבְלָה מִן אוּרוֹ אַרוּר יוֹשְׁבֵי' כו' הָרִי מְפֻנְרֵשׁ שְׁמָה שְׁהוּא דְבָרֵי קַבְלָה סְפִיקוּ לְהַקְל, וְכִינּוּן שְׁגַם הַחֶרֶם הוּא מִדְּבָרֵי קַבְלָה לִכּוֹן גַּם סְפִיקוּ לְהַקְל, וְדוּקָא מִי שְׁהִיָּה בְּעַצְמוֹ בְּעַת הַתַּקְנָה וְאַף שְׁלֹא שְׁמַעוּ חֲלָה הַתַּקְנָה עֲלֵיהֶם מְשׁוּם דְּשְׁלוּחֵי שְׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ וְהַפְּרָנְסִים הָווּ כְּשִׁלּוּחִים לְהַקְהֵל וְזֶה הָוִי מַה"ת אָבֵל עַל דוֹרוֹת הַבָּאִים אֵינוּן אֱלָא ד"ק וְסְפִיקוּ לְהַקְל עַכ"ל הַנּו"ב וּבְאַמְת מְצִינוּ כַה"ג בְּר"ן לְמַגִּילָה לְדָף ה') גַּבֵּי חֲזַקִּיָּה קָרָא בְּטַבְרִיָּא בְּאַרְבִּיסֵר וְחַמִּיסֵר כו' שְׁפַתְב דְּאַף שְׁמַצֵּד הַסַּפֵּק הָיָה לְנוּ לְהַקְל כְּמוֹ פֶל סַפֵּק דְבָרֵיהֶם אֱלָא שְׁאֵנִי הַתָּם נוּ וְכֵן פְּתַב הַמ"מ (ה' תַּעֲנִית פ"ה ה"ז) גַּבֵּי בַה"ש שְׁל ט"ב דְּסַפֵּק בַּד"ק סְפִיקוּ לְהַקְל ע"ש אַף מְצִאתִי בַטו"א לְמַגִּילָה שְׁפַתְב דְּמַסְתַּבֵּר לוּ דְּסַפֵּק בַּד"ק כְּדְבָרֵי תּוֹרָה דְּמִי וְסְפִיקוּ לְהַחְמִיר כִּינּוּן דְּאַל אֶחָד אֶמְרָן אֵין לְחַלְק בִּינֵיהֶם עַכ"ל, א"כ לְשִׁיטַת הַטו"א הַנְּ"ל דְּסַפֵּק בַּד"ק הוּא לְהַחְמִיר, ה"ה י"ל בְּסַפֵּק בְּחֶרֶם דְּהָוִי ד"ק ג"כ מִיבְעִי לְהִיּוֹת סְפִיקוּ לְהַחְמִיר וְעוֹד גַּלְע"ד לְהוֹכִיחַ דְּגַם הַר"ן דס"ל דְּסַפֵּק בַּד"ק הוּא לְהַקְל, עַכ"ז י"ל דְּתַקְנָה בְּחֶרֶם שְׁאֵנִי, דְּהָא חֲזִינוּ דְּמִי שְׁנַשְׁבַּע שְׁלֹא לְקָרוֹת הַמְּגִילָה דְּחֻלָּה הַשְּׁבוּעָה כְּמִבְּנָאָר בִּי"ד (ס' רל"ט סע' ו') מְשׁוּם דְּהָוִי זֶה כְּמוֹ מְצֻוֹה דְרַבְּנָן דְּקִי"ל דְּחֻלָּה שְׁבוּעָה לְבַטְלוּ, וְאֵילוּ בְּנַשְׁבַּע שְׁלֹא לְכַנּוֹס בְּתַקְנּוֹת הַקְהֵל מְבִנְיָר (שָׁם ס' רכ"ח

סעי' ל"ג) דאין השבועה חלה והוי שבועת שוא, וזה נובע מתשובת רש"י המובאת במרדכי (שבועות פ"ג) וראיתי בגוף התשובה שם שכתב בנשבע שלא להפגס בתקנת הקהל חייב מלקות דהוי שבועת שוא וזה הוי דאורייתא והוי בכלל ארור אשר לא יקים וגו' ועי"ש, אלקא דשבועה אינה חלה לבטל תקנת הקהל ולכן לוקה כמו בדאורייתא ממש, ואף שעל דבר שאינו מפורש בתורה פסק המחבר דחלה השבועה, עכ"ז בנשבע לבטל חרם הקהל פסק דאינה חלה, אלקא דחרם הקהל עדיף יותר מקריאת מגילה וכיון דחזינו פן יש לומר דגם הר"ן שפסק להקל במגילה משום דהוי כמו כל ספק דבריהם עכ"ז חרם הקהל הוי דאורייתא ממש מדכתבו דלוקה מלקות, ולכן גם ספיקו להחמיר, והא דהקילו בהנהג דינים, השייכים להמנוחה בהנהג תיקו שבפ' אלו מגלחין, י"ל כמש"כ הש"ך (יו"ד סי' ר"ח ס"ק י"ד) בשם הריב"ש דשאני ספק חרם מהא דספק דיני מנוחה משום דדיני מנוחה מה שהמנוחה נאסר בהם אינו אלא מדרבנן משא"כ גוף החרם היי דאורייתא ע"ש, ולכן אין ראי' דהקילו בהנהג תיקו.

ובעיקר מה שכתב הנו"ב בשם הרמב"ן להקל בספק תקנה י"ל שאין ראי' ממנו משום די"ל דהרמב"ן אגיל לשיטתו דפליג על תשובת רש"י הנ"ל והובא בש"ך (סי' רכ"ח ס"ק צ"א) וס"ל במי שנשבע שלא להפגס בתקנת הקהל צריף להתיר שבועתו ולקבל חרמי הציבור ע"ש, משום דסברתו דזה הוי כמו כל שאינו מפורש בתורה, ולכן ס"ל דספיקו להקל, משא"כ לדין דקיי"ל לשיטת המחבר (יו"ד שם) שפסק כתשובת רש"י הנ"ל דשבועה אינה חלה לבטל תקנת הקהל [וכן ס"ל הרבה ראשונים שם, משום דתקנת הקהל היי כמו כל המפורש באורייתא פנ"ל, לכן י"ל דגם ספיקו להחמיר.

משום דעיקר ראיות הנו"ב הנ"ל מתשובה המיוחסת להרמב"ן הנ"ל אינה ראי' מוכחת פנ"ל. ובהא דיו"ד (סי' רכ"ח) הנ"ל שפסק המחבר דשבועה אינה חלה לבטל תקנת הקהל אין לחלק דשא"ה דהא אנשי דורו תקנו זה, דהא עיקר הטעם דהנו"ב הנ"ל שכלן אף מי שלא שמע לתקנת הקהל מחוייב מן התורה לקיים תקנתם שנעשתה מאנשי דורו משום דשלוחו של אדם כמותו והפרנסים הוי שְלוּחיהם של הציבור ע"ש, א"כ זה אינו שייך אלא באינו מוחה בפירוש, אבל בנשבע ומוחה בפירוש שאינו רוצה בתקנתם כמו הא דסי' רכ"ח הנ"ל, ודאי לא שייך בזה סברת הנו"ב הנ"ל דהוי פרנסים כשלוחיהם דהא מבטל שליחותם בפירוש, ובע"כ הטעם משום דציבור יכולין לתקן תקנה בע"כ של המיעוט, ולכן ה"ה בנולדים דג"כ יכולין לגזור מה"ת משום דמאי נפ"מ אי בע"כ או בנולדים דסוף סוף לא שייך בזה דהפרנסים הוי כשלוחיהם, ואפ"ה יכולים לתקן מה"ת היכא דהוי למיגדר מילתא דעבירה, כמש"כ הט"ז (יו"ד).

שם ס"ק מ"ב) דהתקנה שנוגעת למיגדר מילתא הממשלה מה"ת בידי הציבור לעשותה ואין שבועה חלה ע"ז פל" ע"ש, ואף דיש. עדיין לדחוק ולחלק בין נולדים ובין בע"כ דשאני נולדים שלא באו לעולם, מפל מקום כיון שעיקר ראיתו מן הרמב"ן אינה ראיה מוכחת פנ"ל, לכן אין לנו לחדש סברות מנפשונו להקל בזה, וע' בב"ש (אה"ע סי' א' ס"ק כ"א) שכתב דכיון דאחר אלה החמישי כבר פלה הזמן לכן במקום ספיקא מעמידים על ד"ת ע"ש משמע דלולא זה היה ספיקו להחמיר אף בנולדים, וא"כ ה"ה בנ"ד שפעשו

תקנה שלא לשחוט בלא עומד ע"ג דזוהי תקנה הנוגעת להרחיק מן איסור, הוי זה כמו דאורייתא ממש כנ"ל.

ובלא"ה דחוק גדול לומר דהא דמבואר בב"י בשם תשובת הרשב"א אוריב"ש (יו"ד סוף סי' רכ"ח) דספק בחרם לחומרא [וכן בקה דש"ך (סי' רי"ח שם)] דמייירי באתו הקהל שתקנו בעצמם להתקנה, ומדסתמו מןפת דס"ל דבכל גונוי הוי ספק להחמיר, ובפרט כנ"ר דהא באמת אין סברא כלל לחלק בין גסות לדקות כמש"כ החתם סופר אלא היכא שידוע שקבלו התקנה על גסות ולא בדקות אז לא מחינו בידם, אבל מצד הסברא אין לחלק ביניהם כיון דהחשש בשחיטה הוי מחמת פגימת הספין, א"כ מאי נפ"מ בין גסות לדקות וכמש"כ לעיל, וזה דומה להא דנדריים (נ"ה ע"ב) ובי"ד (סי' רי"ח) בנודר ונשבע דרואין הדברים שבגלגלן נשבע ונדר והולכים אחר הענין פגון הוי טעון משא של צמר כו' להקל ע"ש, כש"כ דהולכים להחמיר מחמת הענין שנשבע בשבילו, ואף דלענין הרקאה יש לחלק בין גסות לדקות כמבואר ביו"ד (סי' ל"ט) גבי גדיים וטלאים עכ"ז לענין שחיטה אין לחלק, ונדוקא בעופות לא נמצא תקנה זו משום דספין קטן הוא ואין בו חשש כ"כ [וכמש"כ לעיל] משא"כ בדקות דמ"ש, כמש"כ החתם סופר (סי' י"ג ע"ש), ולכן אף שיש חזקת היתר כנ"ל מ"מ הא יש ס"ס להחמיר כמו שנתבאר, לעיל ואף דהוי ס"ס משם א' הא נתבאר לעיל דבכה"ג אמרינן אף משם א', ועוד דהא ידוע דהיכא דיש איזה חילוק בין הספיקות אז לא מקרי ס"ס משם א' כמבואר ביו"ד (סי' ק"י) ובנ"ד הא יש חילוק בין אם פ"א או שעשו סתמא פגון אם הי' המדובר בפירוש על גסות ונדקות דאם אינרע דבעת החרם בא א' ועבר ושחט דקות לבדן דהוי עובר על החרם במזיד, ומבואר בחו"מ (סי' ל"ד סעיף ה') דבעובר על החרם שהחרימו הקהל דפסול לעדות א"כ הוא הדין בזה דשחט לבדו לאכילה דדינו כמו עובר על החרם כנ"ל, אבל אם לא פירשו דגם דקות הוא בכלל התקנה אלא עשו סתמא, ואף שאז ג"כ הדין דנאסרו אף בדקות דהוי כמו בנודר מפת סתם דאסור בכל מיני פת, מ"מ הא לאו כ"ע דינא גמירי ויכול לומר שהיו סובר דלא נעשתה התקנה אלא בגסות לבד ואז בנותן אמתלא זו לא מיפסל לעדות, משא"כ אם היתה התקנה בפ"א על דקות ג"כ, אז אין להעובר שום אמתלא כלל אם ידוע שהי' בעצמו בעת התקנה שהתנו בפירוש גם בדקות, ואף באומר שכתתי מבואר בחו"מ (סי' ל"ד) פלוגתת הפוסקים אי מהימן אי לא, אבל באינו אומר שכתתי ואומר שלא היתה התקנה על דקות אז מיפסל, א"כ הוי נפ"מ בין הספיקות הנ"ל, ולכן שפיר יש לדון בזה ס"ס, ובפרט דהא כבר הוכחתי מהא דמנחות בפירשתי ואינו יודע מה פירשתי דכה"ג הוי ס"ס גמור, ולא מיבעיא להסוברים דס"ס עדיף מחזקה בודאי יש להחמיר ואף להסוברים דס"ס אינו מוציא מחזקת איסור עכ"ז י"ל דשקולין הן ולכן אין בדינו להתיר מחמת הס"ס לפי שיש חזקה פגודו ונשאר ספק השקול, א"כ כנ"ד כיון דאפתי הוי ספק השקול לכך יש להחמיר, כנלע"ד.

א"ד ידיו הדו"ש יצחק אלחנן בהרב מוה' ישראל איסר זצ"ל חופ"ק נאוההרדק. (בשו"ל המכתב) וע' בתשובת הרדב"ז ת"ב (סי' תשל"ד), אבל מהאחרונים לא משמע כן: סימן ב עוד להרב הנ"ל ומה שהקשה כת"ר על הר"ש (נגעים פ' י"ד מ"ה) בד"ה ונמצאת טריפה כו' דטרפות ממעט מדתנא דבי ר' ישמעאל מה מכשיר ומכפר הנאמר בפנים עשה מכשיר אף מכשיר ומכפר הנאמר בחוץ עשה מכשיר ומכפר ציפורי מצורע

כְּעֵגְלָה עֲרוּפָה כּו' וּמַהֲהִיא דְרִשָּׁה לֹא שְׁיִיף לְמַעוּטֵי מְחֻסָּר אֲבָר, דַּא"כ אַף כָּל מוּמִין נְמִי וְקִי"ל דַּאִין מוּמִין פּוֹסְלִין אַף בְּחֻסָּאָת וְעוֹלַת הַעוֹף עַכ"ל, וְהַקְּשָׁה כַּת"ר דְּהָא פִּי הַר"ש הוּא דְמַכְפֵּר בַּחוּץ הָוֵי עַג"ע וְהָא בַּעַג"ע אִין מוּמִין פּוֹסְלִין כְּמַבְנֵאָר בְּסוּטָה (דָּף מ"ו) וְכ"כ הַר"ש בְּפֶרָה (פ"א מ"א), אִיף כְּתַב אִפִּי כָּל מוּמִין נְמִי, וְהִיא קְוֹשֵׁיָא חֲמוּרָה, וּמְחֻסָּר הַקְּוֹשֵׁיָא נִלְע"ד בְּזָה פֶּן דְּהָא בְּכַרִּיתוֹת (דָּף כ"ה) מְבֻנְאָר בְּרִש"י דְמַכְפֵּר בַּחוּץ הָוֵי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְעַג"ע וּבְרִש"י חֻלְיִין (דָּף ק"מ) מְבֻנְאָר ג"כ דְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הֵינּוּ מְכַפֵּר, אֲלֵמָּא דְגַם שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הָוֵי בְּשֵׁם מְכַפֵּר בַּחוּץ, א"כ קְשָׁה עַל הַר"ש שְׁמַפְרֵשׁ דְמַכְפֵּר הֵינּוּ עַג"ע לְמָה לֹא פִי דְקָאֵי עַל שְׁעִיר ג"כ אִיף י"ל בְּזָה לְפַמֵּשׁ"כ הַמִּל"מ (ה' עֲבוּדַת יוה"כ) פ"ה הִי"ח דְמַהֲדָּה דְרִשָּׁה דִּילְפִינּוּ דְטְרִיפָה פְּסוּל בְּשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְשׁוּם דַּאִין הַגּוֹרֵל קוֹבַע אֲלָא בְּרֵאוּי לְשֵׁם, לֹא שְׁיִיף אֲלָא בְּנִטְרָף קוֹדֵם הַגְּרָלָה וְלֹא בְּנִטְרָף אַחַר הַגְּרָלָה, אֲבָל בְּהוּמָם הַשְׁעִיר אַף אַחַר הַגְּרָלָה יִלְפִינּוּ בְּיוֹמָא (דָּף ס"ג) מְפָסוּק דְנֹאֲשָׁה לֹא תַתְּנוּ מָהֶם כּו' וְלֵה' לְרַבּוֹת שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, וְאִצְטְרִיף זֶה עַל אַחַר הַגְּרָלָה דְאֵלוּ בְּהוּמָם קוֹדֵם הַגְּרָלָה ל"ל קְרָא הָא יְדַעִינוּ זֶה מָהֶּא דַּאִין הַגּוֹרֵל קוֹבַע אֲלָא בְּרֵאוּי לְשֵׁם ע"ש, וְלִפ"ז י"ל דְלִכְּן לֹא כְּתַב הַר"ש דְמַכְפֵּר הָוֵי שְׁעִיר מְשׁוּם דִּישׁ לְדוֹן דְמַשְׁעִיר אִין לְלַמּוּד לְצַפְרִים דְּהָא חֲזִינוּ דְבְשְׁעִיר גּוּפָא לֹא מִיְפְסִיל טְרִיפָה אֲלָא קוֹדֵם הַגְּרָלָה וְלֹא אַחַר הַגְּרָלָה כִּינּוּ דִּילְפִינּוּ בְּחֻלְיִין (דָּף י"א) דְטְרִיפָה פּוֹסֵל בְּשְׁעִיר מָהֶּא דַּאִין הַגּוֹרֵל קוֹבַע אֲלָא בְּרֵאוּי לְשֵׁם כְּנ"ל, וְלִכְּן אִיף שְׁיִיף לְמִילָף בְּצַפְרִים לְפָסוּל טְרִיפָה כְּמוֹ בְּשְׁעִיר דְּהָא גַם בְּשְׁעִיר גּוּפָא לֹא מִיְפְסֵל טְרִיפָה אֲלָא מְשׁוּם דַּאִין גּוֹרֵל קוֹבַע, וְלִכְּן בְּנִטְרָף אַחַר הַגְּרָלָה אִינוּ פְּסוּל, אֲלֵמָּא דְטְרִיפָה לֹא הָוֵי פְּסוּל בְּעַצְמָם אֲלָא מְשׁוּם עֵיכּוּב הַגְּרָלָה וְכִינּוּ דְבְצַפְרִים לֹא שְׁיִיכָא הַגְּרָלָה לְכּוּן אִין שְׁיִיף לְפָסוּל מֵהֵאִי בְּגִין אֲבִטְרִיפָה בְּצַפְרִים, וְלִכְּן הַנּוֹצֵרָה הַר"ש לְפָרֵשׁ מְכַפֵּר הֵינּוּ וּבְעֵגְלָה עֲרוּפָה הָא מְפָסֵל טְרִיפָה מִצַּד עֲצָמָה מְשׁוּם דְכַפְרָה כְּתִיב בְּהַּ פְּקַדְשֵׁים, לְכּוּן יִלְפִינּוּ שְׁפִיר צַפְרִים מַעַג"ע, וְחִיּוֹת אִיִּצְטְרִיף לְמַעוּטֵי מְחֻסָּר אֲבָר, אֲבָל בְּאַמַּת גַּם הַר"ש ס"ל דְמַכְפֵּר בַּחוּץ הָוֵי ג"כ שְׁעִיר רַק דְלֹא רְצָה לְמִילָף מִן שְׁעִיר דְּהָא בְּשְׁעִיר לֹא מְפָסֵל טְרַפּוֹת אֲלָא קוֹדֵם הַגְּרָלָה [וְלִית לִי הֵךְ דְרִשָּׁה דִּיעֲמַד חֵי שְׁכַתְּבַת הַרְמַב"מ וּמִזָּה הוֹכִיחַ הַמִּל"מ דְגַם בְּנִטְרָף אַחַר הַגְּרָלָה פּוֹסֵל], אֲבָל בְּמוּמִין דְמְפָסֵל בְּשְׁעִיר אַף בְּהוּמָם אַחַר הַגְּרָלָה כְּמַבְנֵאָר בְּיוֹמָא (דָּף ס"ג) שְׁפִיר יֵשׁ לָנוּ לְמִילָף צַפְרִים מְכַפֵּר דְהֵינּוּ, שְׁעִיר דְהָוֵי ג"כ בְּשֵׁם מְכַפֵּר כַּמֵּש"כ בְּשֵׁם רִש"י, א"כ כְּמוֹ דְבְשְׁעִיר מִיְפְסֵל מוּם אַף אַחַר הַגְּרָלָה וְהָוֵי זֶה פְּסוּל בְּעַצְמָם כַּמ"כ יְפָסוּל מוּם בְּצַפְרִים, וְלִכְּן שְׁפִיר דְקָדַק הַר"ש בְּלִשׁוֹנוֹ וְאָמַר דְמַהֲדָּה דְרִשָּׁא כּו' וְלֹא אָמַר דְמַעֲגְלָה עֲרוּפָה, דְהַפְּנוּנָה מִן סִדְרָם הַנְּ"ל דִּילְיָף מְכַשִּׁיר מְכַפֵּר לְתַנָּא דְבְרֵי ר"י.

דְּהָדָּה דְרִשָּׁה נוֹכַח לְמִילָף עַל מְחֻסָּר אֲבָר ג"כ וְע"ז סִיּוּם דַּא"כ אַף מוּמִין נְמִי נְגַמּוֹר מַהֲדָּה דְרִשָּׁה, וְכַנּוֹנְתוּ מְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְהָוֵי ג"כ בְּשֵׁם מְכַפֵּר דְהֵתָם פְּסוּל מוּם בּו, וְה"ה מְכַשִּׁיר בַּחוּץ וְהָא קִי"ל דְבְמִקּוּם דְאִיכָא קְוֹלָא וְחֲמָרָא אִית לָן לְמִיזוֹן לְחוּמְרָא, [וְאִי גַבִּי בְמָה מְצִינוּ כַּמֵּש"כ הַקְּרָבֵן אֲהָרֹן דְגַם בְּבִגְדֵי אָב אִית לָן לְמִילָף לְחוּמְרָא], וְלִכְּן אִית לָן לְמִילָף לְחוּמְרָא מְכַשִּׁיר מְכַפֵּר בַּחוּץ דְהֵינּוּ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח אִי נִימָא דְהֵאִי בְּגִין אָב נִימָן לְדְרוּשׁ גַּם עַל מְחֻסָּר אֲבָר אִז אִית לָן לְמִילָף לְחוּמְרָא אַף לְפָסוּל מוּמִין כְּמוֹ בְּשְׁעִיר, וּבְאַמַּת לֹא מְצִינוּ לְמִילָף בְּהֵאִי בְּגִין אָב עַל מוּמִין ג"כ דְהָא, בְּפָנִים ג"כ אִין מוּמִין פּוֹסְלִים בְּחֻסָּאָת הַעוֹף וְהֵאִיף יְהֵא חֲמוּר חוּץ מִבְּפָנִים, וְלִכְּן כִּינּוּ דְעַל מוּמִין לִיכָא לְמִילָף עַפ"ז מְמִילָא גַם

על מחוסר אבר ליפא למילף, א"כ מוכח דהאי דרשא דבגין אב הג"ל לא ניתן לדרוש
אלא על טרופות משום דאי גיליף על מחוסר אבר, א"כ ממילא שניף למילף
לחומרמשעיר ע"פ הפלל של קרבן אהרן הג"ל, ולקף לא שניף למילף ע"פ דרש הג"ל
אלא לפסול טרפות לבד.

והנה הכ"מ (ה' רוצח פ"י ה"ב) הקשה למה השמיט הרמב"ם דינא שפכת הירושלמי
בסוטה דמחוסר אבר פסול בעג"ע ע"ש, ולפענ"ד י"ל משום דמש"ס דילן בחולין (ד'
ק"מ) מוכח דמחוסר אבר פכר בעג"ע, דלפי מאי דמסיק הש"ס שם דטרפות מתנא דבי
ר"י נפקא, א"כ ל"ל למילף התם לפסול מחוסר אבר בצפריים מחיות כו' הא ממילא
ידעינן גם זה מהאי בגין אב דמכשיר ממכפר דהינו עג"ע, וע' בפ"ה המשניות להרמב"ם
(פ"ב דקדושין) שפכת ג"כ דמכפר בחוץ הוי עג"ע ע"ש, אלא ע"כ מוכח בש"ס דילן
ס"ל דמחוסר אבר ג"כ אינו פוסל בעג"ע, ולכן איצטריך לכתוב חיות למעוטי מחוסר
אבר, ואין להקשות גילף פסול מחוסר אבר בצפריים משעיר דהוי ג"כ בשם המכפר,
משום דס"ל כסברת הר"ש הג"ל דאין שניף למילף משעיר למחוסר אבר, דא"כ גילף
גם פסול חום כמו בשעיר דפוסל מום בו, ובאמת הא מצינו בם בפנים דאין מומים
פוסלים בחטאת העוף, לכן לא תתכן ילפותא זו משעיר אלא מעגלה ערופה פנין דאין
מומין פוסלין בה, ואי נימא דמחוסר אבר פוסל בעג"ע א"כ שפיר תקשה דחיות ל"ל,
ובזה לא שניף להקשות אפילו מומין נמי, לכן מוכח מזה דס"ל לש"ס דילן דאף מחוסר
אבר אינו פוסל בעג"ע, ומש"כ בפירוש המשניות להרמב"ם הג"ל, דמכפר בחוץ הוי
עגלה ערופה, י"ל דטעמין משום דס"ל כמש"כ דאילו משעיר הא מהה דרשא דאין הגורל
קובע אלא בראוי לה' לא שניף אלא בנטרף קודם הגרלה ואין זה פסול מחמת עצמו
וכמש"כ לעיל, ולכן לא שניף למילף זה על צפריים פנ"ל ואף דהרמב"ם גילף (בה' עבודת
יוה"כ) דטרפה פסול' בשעיר המשתלח מן יעמד חי וטרפה אינה חי' עכ"ז הא זה אינו
שניף אלא למאן דס"ל טרפה אינה חי' משא"כ למאן דס"ל טרפה חי' ליפא למילף מהא,
ובחולין (ד' ק"מ) מבואר דגם למאן דס"ל טרפה חי' ג"כ מתנא דבי ר"י נפקא דטרפות
פוסל בצפריים, לכן ע"כ מוכח דכונות הש"ס בחולין שם דמכפר בחוץ הוי עג"ע, ומדלא
נפקא להש"ס לפסול מחוסר אבר בצפריים מזה הדרש שפיר הוכיח הרמב"ם דאף מחוסר
אבר אינו פוסל בעג"ע.

ועפ"ז יש לתרץ מה שיש להקשות על הרמב"ם (סוף עבודת יוה"כ) שפכת דטרפה פסול'
בשעיר המשתלח מן יעמד חי, ולפ"ז אף בנטרף אחר הגרלה ג"כ פסול כמש"כ המל"מ
שם, א"כ קשה אמאי בחולין (דף י"א) גבי מפלן דאזלינן בתר רובא דנפקא לי' לרב
אחא בר יעקב משעיר המשתלח דטרפות פוסל בו משום דאין הגורל קובע אלא בראוי
לה' ולא אמרו לזה הדרש דיעמד חי דהוי הנפקא מיניה אף לאחר הגרלה, ולפמש"כ
ניחא משום דהא בחולין (דף כ"ז) מבואר דרב אחא בר יעקב אמר הלכה טרפה יולדת
ומאן דס"ל יולדת ג"כ דטרפה חי' כמש"כ התוס' בע"ז (דף ו') ד"ה ודלמא נח גופא טרפה
הוי כו', ובחולין (דף ק"מ) בתוס' ד"ה טרפות מחיות נפקא כו', שפינון דרב בר יעקב
ס"ל דטרפה חי' לכן ליפא למיפק בזמן יעמד חי דטרפה פוסל בשעיר המשתלח, אלא
גילף מהא דאיה הגורל כו' אבל הרמב"ם אגיל לשיטתו דס"ל טרפה אינה חי', לכן גילף
שפיר מיעמד חי.

ולפמש"כ יש לתרץ בפשיטות שיטת הר"ש הנ"ל משום דאף שכתבתי לעיל בכוננת הר"ש דלכו אין למילף מעג"ע משום דהא לקולא וחומרא קיי"ל דלחומרא גמרינו, אמנם הקרבן אהרן בכללי הש"ס פתב דהא דקולא וחומרא לחומרא גמרינו, היינו היכא שאין סברא למילף דווקא לקולא, אבל היכא דיש הוכחה למילף דווקא מהא דלקולא אז גמרינו לקולא, א"כ לדבריו תקשה על הר"ש דאפתי איכא למילף מעג"ע בפסול דמחוסר אבר, ולא תקשה דא"כ במומין נמי דהא בעג"ע אינו פסול בו מום וכיון דליכא למילף משעיר דא"כ נילף גם במומין נמי לכו נילף מיהת מעג"ע על מחוסר אבר ולא על מומין ולקולא.

אכן לפי"מ שהוכחתי מהא דחולין דמחוסר אבר אינו פוסל בעג"ע וכחו שמוכח מהרמב"ם הנ"ל א"כ י"ל דהר"ש ס"ל ג"כ פהרמב"ם דמחוסר אבר אינו פוסל בעג"ע, ולפ"ז בע"כ פוננת הר"ש במש"כ דמהך דרשא ליכא למילף כו' היינו מתא דשעיר פנ"ל, וע"ז מתרץ שפיר דכיון דאין למילף משעיר דא"כ יפסול ג"כ מום בצפרים [ובאמת ליכא למילף זה כיון דגם בפנים אינו פוסל מום בעור], לכו אין למילף משעיר בבגין אב, ומעג"ע בודאי ליכא למילף על מחוסר אבר דהא אינו פוסל בעג"ע פשיטת הרמב"ם הנ"ל, ולכו איצטריף למילף בחולין מהא דחיות למעוטי מחוסר אבר וקושית כ"ת מתורצת.

ולפ"ז י"ל דהר"ש ס"ל ג"כ להך דרשא דיעמד חי (שהביא הרמב"ם) למילף דטריפה פוסלת בשעיר, ואפ"ה הוכרח לומר דמכפר הוי עג"ע, משום דהא התיב בחולין מפיק מהך דרשא דתנא דבי ר"י הנ"ל דטריפה פוסלת בצפרים בין למ"ד טריפה חי ובין למ"ד אינה חי פנ"ל, א"כ להך תנא דס"ל טריפה חי ליכא למילף מהא דיעמד חי למעוטי טריפה [וכמש"כ לעיל], ובע"כ הא דטריפה פוסלת בשעיר הוי מהא דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם, ולפ"ז בנטרף אחר הגרלה אין טריפה פוסלת בשעיר ואינה פסול בעצם וכיון דבצפרים לא שייכא הגרלה פנ"ל, לכו אין שייך למילף בטריפה משעיר לצפרים, ובע"כ מוכח דכוננת הש"ס בחולין (שם) דמכפר בחוץ הוי עג"ע, ולכו פתב הר"ש לפרש דמכפר הוי עג"ע, ודברי הר"ש הנ"ל נכונים.

סימן ג.

כבוד הרב הגדול וכו' מוה' יעקב משה נ"י האב"ד דק"ק מוש חדש. ע"ד שאלתו בעיר אחת שהיה אחד שו"ב אצלם כמה שנים ועתה רוצים לסלקו לפי שאין ידם משגת לקבל ש"ץ הגון רק באופן שיתנו לו פל הכנסות השחיטה, והשו"ב מעפב משום דאין יכולים הקהל לקחת ממנו חזקתו שהחזיק בה ק מפבר.

ק תשובה בעז"ה, פן מבואר באו"ח (סי' נ"ג) דאין מסלקין ש"ץ מאומנתו וה"ה לשו"ב כמש"כ כ"ת בשם העקרי דינים, אף עיקר מש"כ המחבר דאין מסלקין ש"ץ מאומנתו הוא מתשובת הרשב"א המובאת בב"י שם, וז"ל און מסלקין ש"ץ מאומנתו ויש הרבה ראיות לזה ועוד ראיה מגיטין (ד' נ"ט) דמערבין בבית ישן מפני דרכי שלום ואמרו בגמרא שם משום חשדא ובש"ץ שייך ג"כ חשדא עכ"ל הרשב"א, וגם בגיטין (ס' ע"ב) בתוס' ד"ה אלא משום חשדא פירשו מפני החשד היינו שיאמרו מפני שחושדין אותם

לגנוב פת של עירוב לכן אין מניחים אותו שם, אבי רש"י פ"א ה"תם משום חשדא שיחשדו שמטלטלין בלי עירוב, א"כ לשיטת רש"י ה"ל נסתרה הוכחת הרשב"א ה"ל לגבי ש"ן דהא גבי' לא שינה הטעם הזה, וכן לפמש"כ בפי' המשניות להרמב"ם (שם) דלכן מערבין בבית ישן משום ההנאה שהיתה להבית שמניחין בו העירוב דאיתו בית אין צריך ליתן הפת, ג"כ אין מקום לראיית הרשב"א ה"ל, והמ"א (סי' שס"ו ס"ק ז') הקשה על הרמב"ם דהא בגמרא אמרו משום חשדא, והמעדני יו"ט (גיטין שם) פתב לתרץ דבריו דכוננת הגמ' משום שיחשדו לבני התגר שלכן נטלו העירוב מביתו לפי שאינם רוצים שתהי' לו הלאה ולכן אתו לאינצוי' אף עדיין קשה מנ"ל להרמב"ם לפרש פן ואמאי לא פ"א כפי' רש"י והתוס' ה"ל.

ונראה לפענ"ד לתרץ דברי הרמב"ם ה"ל, והוא דבקדושין (דף פ"א) אמרו מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד, אמר רב אשי לא שנו אלא ביחוד דפנוי' אבל ביחוד דא"א לא, שלא תהא מוציא לעז על בניה מר זוטרא מלקי ומכריז, ורב אשי ס"ל דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא עכ"ל הגמ' ולכאורה יש להקשות על מר זוטרא שלא חשש לאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא (קי"ט ע"ב) במשנה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים כו' לא תנשא ולא תתייבם, אמדו שם הטעם משום גזירה שפא יהא ולד בן קיימא ונמצא מצריכה פרוז לכהונה וליצרכה דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואמרי קשרי חלוצה לכהן, אלמא חיישינן לאיכא דשמע כו', ויש לחלק ע"פ מש"כ פבר בתשובה א' דדווקא היכא שההכרזה היא לסתור מה שנעשה מתחלה כמו ה' דיבמות דההכרזה היא להודיע דהחליצה שנעשתה מתחלה היתה בטעות חיישינן דלמא איכא דשמע בהאי ולא שמע בהאי, משא"כ היכא דההכרזה היא לפרש מפני מה נעשה הענין שהוא לא חיישינן לאיכא דשמע כו', כמו בהא דקדושין דההכרזה הוי' פ"א להא דמלקין אותה כה"ג לא חיישינן, וכבר הארכתי שם לפרש בזה דברי הרא"ש דקדושין (פ"ב סי' ו') שפתב דנערה צריכה הכרזה שלא היו קדושין דאורייתא וכן יש לעיין עפ"ז בהא דעירובין (דף ס"ד) שאמרו שם דמכריזין ומקשינן אכרזתא לדרדקי, ואין פאן מקומו.

לכן למר זוטרא דס"ל דהיכא דההכרזה היא פ"א לאותו הענין שעשו פבר לא חיישינן לאיכא דשמע בהא, א"כ תקשה אליבין' ה' משנה דמערבין בבית ישן מפני דרכי שלום, והטעם משום חשדא לפי' רש"י והתוס' דהחשד הוא שיחשדו אותו שגונב פת או שמטלטלין בלי עירוב, א"כ הא יש עצה לזה שיכריזו שנוטלין הפת מאותו הבית משום שרוצים שיהא הפת בבית אחר מאיזה טעם שיש להם ולא משום חשד ובהכרזה הא נסתלק החשד, כמו בהא דקדושין דההכרזה מוציאה מידי חשד, וכן לה' טעמא דיחשדו שמטלטלין בלא עירוב ג"כ מהני' ההכרזה לפרסם שהניחו העירוב בבית אחר, ולכן הוכיח הרמב"ם שכוננת הטעם משום חשדא היינו משום דיכפסיד הנאתו שהיתה לו שעד הנה לא היה צריך ליתן פת, וגבי זה לא מהני' הכרזה משום דאכתי אתי לאינצוי' עמהם דיחשוד אותם שמכוננים להפסיד לו הנאה ה"ל, א"כ יפרש הרמב"ם המשנה אליכא דכ"ע בטוב טעם ונדעת.

אף לשיטת התוס' ורש"י בפי' משום חשדא אינו קשה אליכא דמר זוטרא דיכריזו, דיש לחלק בין הא דיבמות להא דמר זוטרא דקדושין ה"ל, משום דיבמות גבי הכרזה

דהחליצה היתה בטעות, נעשה הכרוז בזמן רב אחר החליצה ולכן חשש לאיפא דשמע בהאי כו' משום דבעת שהיתה החליצה לא היתה אז ההכרזה, משא"כ בקדושין גבי מלקי ומכריז דבאותה העת שמלקין אותו וכריזו אז.

וכה"ג שהיו המלקות וההכרזה ביחד [ואותן האנשים שהיו בעת המלקות יהיו גם בעת ההכרזה] לא חיישינו לאיפא דשמע בהא כו', ולפ"ז יש לחלק ג"כ דלכך גבי מערבין בבית וישן לא מהנז' הכרזה, משום דאותן שידעו שהעירוב היה רגיל להיות מניח באותו בית ועכשיו יראו שאינו מניח בי יבואו לחשדו שלכן לא הניחו העירוב שם משום שגנב הפת, דהא לא יהיו באותה העת דההכרזה, וההכרזה היא זמן רב אחרי שהיה מניח העירוב באותו הבית, והוי כמו הא דיבמות דחיישינו לאיפא דשמע בהא כו', ועפי"ז יש ליישב כמה סוגיות בע"ה.

ומש"כ כ"ת בשם המאיר נתיבם שהקשה במש"כ המג"א (שם ס"ק כ"ב) דרבים יכולים למחות אחר שהסכימו למנותו דקשה הא מבואר לקמן ואין מסלקין ש"ץ מאומנתו [והספר הנז' אינו ת"י], באמת אינו קשה פלו דדוקא אחר שהתחיל הש"ץ במלאכתו אז שייך חשדא, כמו גבי מערבין בבית וישן דפי' רש"י שם שרגילים ליתן העירוב בבית אחר, וכן מורה הלשון שאמרו בבית וישן דמשמע מזה דאם לא הניחו העירוב באותו בית עדיין רק הבטיחו לו ליתנו בביתי, בודאי פשוט דלא שייך חשד בזה, א"כ ה"ה גבי אין מסלקין הש"ץ דמקורו הוא מהא דמערבין בבית וישן הנז' דג"כ דוקא היכא שהתחיל הש"ץ באומנתו אז שייך חשדא, משא"כ היכא שהבטיחו לו הקהל לקבלו לש"ץ אז יכולים לסלקו חסום דכה"ג לא שייך חשדא והמג"א מייירי בכה"ג דהא קאמרי התם דיחיד אחר שהסכים אינו יכול למחות, דאף שלא התחיל הש"ץ עדיין באומנתו עכ"ז פינון שהציבור הסכימו לקבלו אינו יכול למחות, אכל הציבור כ"ז דלא התחיל הש"ץ באומנתו רק הבטיחו לבד לא שייך חשדא ויכולים למחות, משא"כ לקמן דמייירי בהתחיל הש"ץ באומנתו פסקו שפיר דאין יכולים לסלקו משום חשדא, וכ"ז פשוט.

ולכאורה יש להקשות ע"ז דהא גם בלא התחיל הש"ץ באומנתו מבעי להיות דלא יהיו יכולים הציבור לחזור. דהא קיי"ל דדברי הקהל אינם צריכים קנין פמבואר בח"מ (ססי' קס"ג), ואם נתבונן אין פאן קושיא פלל, משום די"ל דאף דדברי הקהל א"צ קנין עכ"ז לא עדיף מקנין גמור דקיי"ל דהיכא דצד א' יכול לחזור דאז אף הצד הב' ג"כ יכול לחזור, כדקיי"ל בנתן מעות ולא משך הפירות דאף הלוקח יכול לחזור בו, ואף דנעשיתה משיכה במעות של הלוקח, עכ"ז פינון דהמוכר יכול לחזור משום דהא לא נעשה קנין בהחפץ הנזכר, אף הלוקח יכול לחזור, וכן מבואר בח"מ (סי' רכ"ז סעי' ד) שאמרו שם דהיכא דהנתאנה יכול לחזור חף המאנה יכול לחזור משום דלא נגמר המקח כ"ז שתבירו יכול לחזור, א"כ ה"ה בזה דאף דדברי הקהל א"צ ק"מ מ"מ פינון דהיחיד היינו הש"ץ יכול לחזור בו, משום דהא לא התחיל במלאכה, לכן אף הקהל יכולים לחזור, והא שדברי הקהל א"צ קנין מייירי היכא דהקהל נתנו מתנה להיחיד ולא היכא שנותנים מחמת מכירה ושכירות, משא"כ היכא דהפועל התחיל במלאכתו בזה בריר דהשוכר אינו יכול לחזור לפי ששכירות נקנית בדבור, ואף דאפתי הפועל יכול לחזור דהא פועל חוזר בתצי היום, עכ"ז שא"ה דהא חיי"ל דאינו יכול לחזור אלא מחמת עבדות ולא מחמת גוקרא וזילא

כמבואר בח"מ לסי' של"ג סעי' ד' בהג"ה שם), ולכן שייך שפיר לומר דנתחייב בדמי שכירות פנין דנקנה לו הפועל דהא אינו יכול לחזור מתמת יוקר וזול, והא דחוזר מתמת עבדות הוי זה מגזה"כ אבל לא מתמת מחוסר קנין, אבל היכא דיכול לחזור מתמת מחוסר קנין אז בנדאי לא שייך לומר דדברי הקהל א"צ קנין פנ"ל.

ובעיקר מה שפסק המחבר בתשובת הרשב"א דאין יכולין לסלק לש"ץ מן אומנתו, יש לעיין עדיין, משום די"ל דהרשב"א אגזיל לשיטתו, דהא מבואר בגיטין לדר' ע"ה) גבי ע"מ שתניקי בני דרבא ס"ל דסתם הוי כל משך הנקה שני שנים, ופסק הרשב"א בחידושו (שם) והובא בר"ן (שם) דהמתחייב לזון את חבירו דמחוייב לזונו פל ימי חיו והובאה שיטתו בח"מ (סי' ס'), והנה הא דאו"ח (סי' נ"ג) שפסקו דאין יכולין לסלקו משום חשדא, הא מייירי בקבלוהו בסתם, דאלו בקבלו לזמן מסיק התמדת שלמה (חלק או"ח סי' ז') דלא שייך חשדא ע"ש, ולפי זה בנדאי פנונת המחבר בקבלוהו סתמא, א"כ י"ל דבכה"ג יש טעם אחר דלא לסלקו, דכמו במתחייב במזונות סתם דיינינו דלכל ימי חיו נתחייבו לעולם, ה"ה בהתחייבות הקהל להש"ץ י"ל לכל ימי חיו נתחייבו להחזיקו לש"ץ, ואפשר דלזה נתכוין הרשב"א בתשובה המובאת בב"י שם שכתב דיש הרבה ראיות לזה דאין לסלקו ע"ש, וי"ל שפנונתו להא דגיטין הנ"ל דסתם הוי לעולם, ואף שהביא שם עוד ראיה מהא דמערבין בבית ישן משום חשדא, עכ"ז י"ל דלא סמך ע"ז הטעם לבד פדרך בעלי התשובות, משא"כ לדין דקיי"ל בח"מ (סי' ס') דהתחייבות סתם יש לומר דעל יום א' נתחייב משום דהממע"ה, א"כ ה"ה בש"ץ שקיבלו אותו סתם י"ל ג"כ שגא קיבלו אותי רק על משך שנה א', ומתמת טעם דחשדא הא שיטת רש"י דס"ל לפרש התם בגיטין שיחשדו שמטלטלין בלא עירוב, א"כ לדעת יש לדון הרבה בהך דינא שכתב המחבר בפשיטות בלא חולק פלל דאין מסלקין ש"ץ מאומנתו, ולא הביא הנה שיטות שפ"י לכוונת הגמ' משום חשדא באופן אחר] אף בשם יש מי שאומר, והרשב"א י"ל דאגזיל לשיטתו כמש"כ.

אכן י"ל דלכן פסק המחבר בפשיטות דאין מסלקין ש"ץ מאומנתו לפי שיש לדון בזה דין ספק ספיקא ספק דלמא סתם לעולם משמע [וכמו שכתב הרא"ש (ספ"ג דשבועות) דגבי נדרים סתם לעולם משמע וכמבואר ב"ד (סי' רי"ט סעי' ג'), וכן הובא שם בשם הרש"ך דפסק בהספמת הקהל שלא קצבו זמן הוא לעולם ואינו קשה מהא דפסקו בח"מ גבי סתם התחייבות דשנה א' במשמע, משום דיש לחלק דשאני נדרים דספיקו להחמיר בפרט היכא דאיתחזק איסורא דהא נאסר כבר והוי ספק לנו אי יצא אחת מנדרו או דסתם לעולם משמע ולכן ספיקו להחמיר משא"כ בממונא דבספק אמרינו הממע"ה משום דהוי ספק או סתם לעולם משמע או לא], וקבלוהו לש"ץ לכל ימי חיו ואת"ל דסתם לאו לעולם משמע, עכ"ז אפתי ספק דלמא הלכה כפי' התוס' שפ"י משום חשדא היינו שיחשדו אותו שגונב הפת, וזה הטעם שייך ג"כ בש"ץ שלא לסלקו.

ולכן פסק המחבר בפשיטות פנ"ל, וגם י"ל דלטעם הרמב"ם שייך גם בש"ץ פנ. ועפ"ז יש ג"כ ליישב קושית המאיר נתיבים הנ"ל, די"ל דנוקא היכא שהתחיל הש"ץ באומנתו, דהא אי נימא דסתם לעולם משמע א"כ נתחייבו הקהל לשלם שכירותו כמו בכל פועל דקיי"ל לשכירות נקנה בדבור, משא"כ היכא שלא התחיל הש"ץ באומנתו דאז לא

נתחייבו ש בתורת שכירות, משום דקונדום שהתחיל הפועל במלאכתו יכול הבעה"ב לחזור, ולכן אף אי נימא דגם קונדום שהתחיל הש"ץ במלאכתו שייך ג"כ תשדא ולא כמש"כ לעיל, עכ"ז הא מחמת תשדא לבד לא סמכינן [משום דהא יש שיטות אחרות בפ"י משום תשדא] אלא בצירוף סברא דסתם לעולם משמע פנ"ל, ולא סתרי דברי המג"א למה שפסקו לקמן, ולפ"ז בנ"ד נודאי ברור דאין מסלקין השו"ב מאומנתו, משום די"ל גם בזה ס"ס הג"ל דספק דלקא סתם הוי לעולם ובנ"ד ג"כ הא פתב כ"ת דלא קבליהו לזמן לא סתמא.

ואת"ל דלא הוי לעולם עכ"ז ספק דלקא הלכה פהמפרשים דתשדא היינו שישדודו שגנב הפת, וה"ה בשו"ב ג"כ יחשדו לו שייצא איזה טריפה מת"י וכה"ג, ואף שהמחבר מסיק שם דהיא דנהגו למנות אנשים מגוים לזמן דסתמן כפירושן מאחר שנהגו כן, עכ"ז הא מבואר בתמדת שלמה (שם) דהאידידא דלא נהגו פן אלא המנהג בכל המנויים דהוי לעולם, לכן שייך גם האידידא הא דאין מסלקין מאומנתו.

וע' במג"א (סי' שס"ו ס"ק ח') שכתב דאם הוא דבר שצריכים ליתן מעות לזה יכולין לשנות העירוב וליתן לאחר. ופ"י המחצית השקל (שם) דאף דגם דלהב' ג"כ יתנו מעות עכ"ז יכולים לשנות משום דדונקא היא שהניחו העירוב בלא שכירות אז שייך משום תשדא, משא"כ היא שישלמו בעד הנחת העירוב אז יכולים לומר דעד הנה רנו להנות לאותו האיש ועכשיו רוצים להנות לאחר, ובכה"ג לא שייך תשדא ע"ש במחה"ש, ולפענ"ד נראה להוכיח דלא פנותי, משום דלפ"ז תקשה איך פסקו בש"ץ דאין מסלקין אותו ופ"י הרשב"א משום תשדא פנ"ל, והא לדברי המחזה"ש הג"ל לא שייך תשדא בש"ץ דהא יכולים הקהל לומר דעד הנה היו רוצים לשלם שכירות לו ועכשיו רוצים להנות לאיש אחר, ולכן נ"ל לומר דכוננת המג"א דלא כמש"כ המחזה"ש, משום דיש לדקדק בדברי המג"א שכתב אם הוא דבר שצריכים ליתן מעות לזה, מלת לזה מיותרת, לכן מוכח שפנונתו הוא דדונקא באם שלראשון היו צריכין ביתן מעות ולהב' לא יתנו פלל ורוצה לקבל העירוב אצלו חנם, אז יכולים ליטלו מן הא' וליתן לב', משום דכה"ג לא שייך תשדא דיכולים לומר דרוצים להרויח המעות שהיו צריכים לתת, ואפשר שזה דומה למש"כ המג"א (סי' שס"ו סק"ז) דהיא דאיכא טעמא רבה יכולים לשנות ע"ש, היא שיש להם ריח מזה אין לה טעמא רבה מזה, וגם לא שייך תשדא בכה"ג משום דיתלו דמחמת התועלת שיש להם לכן שינו מקום העירוב, ולפ"ז יש לדון היא שהש"ץ הראשון נטל שכירות הרבה והב' רוצה לזלזל דאז יכולים לשנותו משום דהא עכ"פ יש להם ריח, דמ"ל אם הב' רוצה להיות בחנם או שרוצה לפחות ממקח הראשון, ולפ"ז בנ"ד שהשו"ב הראשון לא הנה רק שו"ב לבדו בעד הכנסת השחיטה והב' רוצה להיות ש"ץ ושו"ב בעד מקח הראשון, לפ"ז יש מקום לומר דיכולים לסלקו.

אף באמת מוכח כפירוש המחצית השקל בדברי המג"א הג"ל משום דלפי מש"כ לפ"ש פנונתו דהיא שיש להם תועלת לא שייך תשדא משום דיתלו דלכן שינו העירוב משום הנאתם.

א"כ קשה הא כתב המג"א שם בס"ק הג"ל דאף אם השני רוצה ליתן מעות בעד הנחת העירוב אפ"ה אין לשנותו, וקשה הא שם יש להם תועלת מהמעות שישלמו מהב', ואין

לחלק בְּזָה דְּמַנְיַעַת הַרְיוּחַ שְׂאֲנִי, דְּהָא לְפִי הַסְּבָרָא שְׁנִיתְבְּאָר דְּבַכָּה"ג לֹא שְׂיִיף חֲשָׁדָא כְּנ"ל, א"כ גַּם בְּזָה יִתְלוּ דְלִכּוֹן שְׂיִינוּ מִשּׁוּם תּוֹעֲלַת שְׂיִישׁ לְהֵם, וּבַע"כ מוֹכַח דְּגַם בְּכָה"ג שְׂיִיף חֲשָׁדָא מִשּׁוּם דְּלֹא כ"ע יְדַעֵי מְזָה, וּכְמוֹ דְּלֹא מְהַנִּי הַכְּרֻזָּה כְּנ"ל מִשּׁוּם חֲשָׁשׁ דְּיִלְמָא אִיפָּא אִינְשׁ דְּשַׁמַּע בְּהָא וְלֹא שַׁמַּע בְּהָא ה"ה יֵשׁ לְחוּשׁ בְּזָה מִשּׁוּם דְּלֹא כ"ע יְדַעֵי אִם הִב' נוֹתֵן מְעוֹת אוֹ לֹא וְשְׂיִיף חֲשָׁדָא גַּם בְּזָה, לְכֵן לִפ"ז גַּם הֵיכָא שְׁלֵרָא שׁוֹן נוֹתֵן מְעוֹת וְלִהַב' לֹא יִתְנוּ שְׂיִיף ג"כ חֲשָׁדָא מִשּׁוּם דְּלֹא כ"ע יְדַעֵי שְׁהַשְׁנִי מְקַבֵּל הָעִירוּב בְּחֻנְסָם, פִּינּוֹן דְּעַד הֵנָּה הָיָה הַמְּנַהֵג לְשַׁלֵּם שְׁכִירוֹת בְּעַד זָה, וְכִינּוֹן דְּאִין סְבָרָא לֹא מְרִי דְּדַבְרֵי הַמַּג"א סְתָרִי אֶהְדְּדִי, לְכֵן מוֹכַח מְזָה כְּפִי הַמַּחְצִית הַשְּׁקֵל הַנְּ"ל, וְכִינּוֹן דְּהֵתֵם הֵנִי הַמְּנַהֵג לְשַׁלֵּם שְׁכִירוֹת בְּעַד הַנְּחַת הָעִירוּב א"כ הָיָה זֶה מְפֹרְסָם לְפָל, וְלִכּוֹן לֹא שְׂיִיף חֲשָׁדָא בְּזָה, וְלֹא יִסְתְּרוּ דְּבָרֵי הַמַּג"א אֶהְדְּדִי, מִשּׁוּם דְּהֵיכָא דְּהַמְּנַהֵג הוּא שְׁלֵא לִיתֵן מְעוֹת בְּעַד זָה וְאִף הִב' רוּזָה לִיתֵן, אִזּוּ פִּינּוֹן דְּזָה אִינוּ מְפֹרְסָם לְכָל שְׂיִיף חֲשָׁדָא גַּם בְּזָה.

אִכּוֹן אִף שְׁכּוֹנֵת הַמַּג"א הַנְּ"ל מְוֹכְרָח לְפִירוּשׁ כְּפִי הַמַּחְצִית הַשְּׁקֵל הַנְּ"ל, עַכ"ז בְּעֵינֵי דְּבָרֵי הַמַּג"א הַנְּ"ל יֵשׁ לְתַמּוּהָ דְּהָא מוֹכַח לְהִיפּוֹף מְהָא דְּאִין מְסַלְקִין ש"ץ מְאוּמְנָתוֹ מִשּׁוּם חֲשָׁדָא, וּבּוֹדָאֵי מִיָּרִי בִּש"ץ שְׁנוּטֵל שְׁכָר, אֲלַמָּא דְּגַם בְּכָה"ג שְׂיִיף חֲשָׁדָא, וְלִכּוֹן לְדִינָא בְּרוּר בְּנ"ד דְּאִין לְסַלֵּק לְהַשׁו"ב הֵרָא שׁוֹן מִשּׁוּם חֲשָׁדָא.

וְגַם יֵשׁ לְהַעִיר בְּהָא דִּינָא דְּאִין מְסַלְקִין ש"ץ מְאוּמְנָתוֹ מְהָא שְׁכָתֵב הַרְמַב"ם (פ"א מֵה' מְלָכִים ה"ז) בְּכָל הַמְּנוּיִין בְּנוֹ קוֹדֵם, וְכָתֵב שָׁם הַכ"מ בְּשֵׁם הַסְּפָרִי דְּיִלְיָהּ זָה מְקָרָא ע"ש, וְכִינּוֹן דְּחֻזִּינּוּ דְּבָנוּ זֹכָה בִּירְוִשָׁה כִּש"כ דְּהוּא לְעַצְמוֹ בּוֹדָאֵי זֹכָה לְכָל יָמֵי חַיָּו לְהִיּוֹת מְמוֹנָה עַל הָעִנְיָן שְׁמִנּוּהוּ, [וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף בְּפֶרֶט זָה, אִף פְּעַת אִין אָנוּ צְרִיכִים לְזָה, מְחַמַּת דְּהָא פְּשׁוּטוֹת דְּעַת הַמַּחְבֵּר וְכָל הָאֶחָרֻנִּים דְּאִין מְסַלְקִין לִש"ץ וְכָל הַמְּנוּיִין, מִשּׁוּם חֲשָׁדָא, א"כ ה"ה בְּנִידוֹן דִּינּוֹ בְּרוּר דְּאִין יְכוּלִים לְסַלְקוֹ], וְאִפְשָׁר דְּזָהוּ בְּכָלֵל מִש"כ הַרְשָׁב"א דִּישׁ לוֹ הַרְבֵּה רְאִיוֹת בְּזָה כְּנ"ל, וְיִכְנוּיָן לְמִש"כ בְּשֵׁם הַרְמַב"ם דְּבְכָל הַמְּנוּיִין בְּנוֹ קוֹדֵם כְּנ"ל, א"ד יְדִידוֹ דו"ש יְצַחֵק אֶלְחָנּוּן בְּהַרְבּ מוֹהֲרֵי"א זצ"ל חוֹפ"ק נְאוּוֹהֲרֵדִק.

סִימָן ד.

כְּבוֹד הַרְבּ הַגְּדוֹל חו"ב וּמְפֹרְסָם וְכו' מוֹה' יַעֲקֹב מְאִיר נ"י מְק"ק רְגָאֵלִי. מֵה שְׁשָׁאֵל כ"ת נִידוֹן הַבְּהֻמוֹת שְׁמַקִּיזִין לְהֵם דָּם בְּגִידֵי הַצְּנֹאֵר וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְנִקְיַבַת הַסִּימְנִים כְּמוֹ שְׁמִבְּנוֹרָר וּבְסִי' כ"ג) בְּחַתְמָה הָעוֹר, וּפְלִפְלֵל כ"ת בְּזָה הַרְבֵּה, וּכְבָר הָאֲרִיף בְּזָה הַבְּרִית אֲבָרְהָם וּבְסִי' כ"ב) וְכֵן הַחַתֵּם סוֹפֵר (בְּסִי' כ"א) לְהַתִּיר, א"כ אִיף אֲכַנְסִי רְאִישֵׁי בֵּין הָהָרִים הַרְמִים גְּדוּלֵי הָאֶחָרֻנִּים הָאֵלֶּה בְּדַבְרֵי שְׁכָבֵר הָאֲרִיכוּ בּוֹ הֵמָּה, אִף לְפִי שְׂאִין בִּיהֵמ"ד בְּלֹא חֲדוּשׁ אֶכְתָּוּב מֵה שְׂיִישׁ לְהַעִיר בְּזָה בְּס"ד.

קוֹטֵב דְּבָרֵי הַבְּר"א לְהַתִּיר הוּא ע"פ מִש"כ הַתּוֹס' בְּחֻזִּינּוֹן (מ"ג ע"ב) בְּד"ה קְסָבֵר עֲוֹלָא כו' שְׁהַקְשׁוּ נִימָא נְשַׁחֲטָה הַתְּרָה וְתִי שְׂאֲנִי דְּרוּסָה דְּשְׁכִיחֵי, אֲלַמָּא דְּאֵלוּ לֹא הֵיְתָה שְׁכִיחָא הִי שְׂיִיף לֹא מְרִי בְּזָה נְשַׁחֲטָה הַתְּרָה, אִף בְּסַפֵּק בְּנִקְיַבַת הַסִּימְנִין דִּישׁ חֲזַקָתָא אִיסוּר אִינְהָ זְבוּחָה לְהִיפּוֹף, אַע"כ מוֹכַח דְּבְזָה לֹא שְׂיִיף חֲזַקָתָא אִיסוּר אִינְהָ זְבוּחָה, וְגַם חֲקָר שָׁם דְּנִקְיַבַת הַתְּרָה שְׁחִיטָתוֹ מְגַבְּלָהּ וְכִמְש"כ הַמְּהַרְשֵׁ"א בְּבִכּוֹרוֹת (כ' ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה חֲלָב פּוֹטֵר כו', א"כ לִפ"ז אִין כָּאֵן חֲזַקָתָא אִיסוּר פְּלָל, וְעוֹד דְּאִף אִי נִימָא דְּנִקְיַבַת הַתְּרָה שְׁחִיטָתוֹ מִיָּדִי גְּבַלָּהּ, עַכ"ז אִינוּ דוֹמָה זָה לְסַפֵּק בְּשַׁחֲטָה, מִשּׁוּם דְּשְׂאֲנִי סַפֵּק

בשחיטה דהוי ספק במעשה המכשיר, חבל הכא הוי בחזקת היתר דהיתה עומדת להיות מותר לכשישחטנה פהוגו, משא"כ במעשה השחיטה דהא מעולם לא אתחזק בהיתר רק כשיתהא השחיטה פהוגו בלא שהי' ודרסה ושאר דברים הפוסלים בשחיטה, ולכן בספק במעשה השחיטה מוקמינו על חזקת איסור, ולכן פתבו התוס' שם דספק ניקבו הסמיני הוי ג"כ בכלל נשחטה הותרה, וסברתם דאסרי בגיב קוץ בנשחט משום דשכיח, לא שייך בהקנה, דהא חזינו דרוב בהמות שהקינו להם חיות, וגם מן הסתם נזהרים המקינים שלא יפגעו בסימנים, זהו קוטב ההיתר של בריח אברהם הנ"ל, ומש"כ דנקובת הנושט מטהר מידי גבלה, כ"כ הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל בתשובה (סי' קצ"ח), והביא ראי' מתוספתא דניקב הנושט ואח"כ שחט שניהם שחיטתו מטהרתו, וכן מבואר ברא"ש (פ"ב דחולין סי' ו'), ובסוגיא דחולין (דף ל"ב) לא מציינו רק דפסוקת הגרגרת הוי גבלה דפסקא חיותא מהד סימן, ותמה על השו"ע (בסי' ל"ג) דפסק בנקובת הנושט הוי גבלה עכ"ל, וכן תמה ע"ז הפרמ"ג (סי' ל"ג סק"ה), דמנ"ל לחדש דבר שאין לו מקור בש"ס: ענה א ולענ"ד נראה דמוכח שפיר בגמרא דנקובת הנושט אין שחיטתו מטהרתו, והוא, דבסוגיא דחולין (דף ל"ב) מבואר גבי מה שהקשה הש"ס ורמינהי אלו טריפות בבהמה נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת כו' ומתריץ רבא אסורות קתני יש מהן גבילות ויש מהן טריפות, ופי' רש"י ד"ה נקובת הנושט, ופסוקת הגרגרת, ונהו מוכרח דאל"כ וגימא דרק פסוקת הגרגרת הוי גבלה ולא נקובת הנושט א"כ מאי האי דקאמר יש מהן גבילות בלשון רבים וזה לא מני התם רק מילתא חדא דהוי גבלה והוא פסוקת הגרגרת, וכינון דקאמר רבא יש מהן גבילות דהמשנה מונה בחשבון האסורות גבילות רבות ואין פחות משנים, וע"כ קאי גם על נקובת הנושט, דליכא למימר דגבילות דעלמא קתני דהא לא קתני להו בלשון רבים, רק בלשון יחיד ניקב הנושט ורבא דאמר יש מהן גבילות פנונתו על אותן האסורות דאמר התנא דיש מהן גבילות [בלשון רבים], ובע"כ מוכח דס"ל לרבא דנקובת הנושט הנ"ל גבלה ושפיר כתב רש"י דקאי על נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת, ואף דגימא כשיתת החכ"צ דנטילת הלב ה"ל גבלה, עכ"ז לא שייך לומר דקאי עליו, דהא לא מנה התם נטילת הלב רק ניקב הלב, ובכל הטריפות דתני תנא במשנה דאלו טריפות לא תמצא שם גבלה בכללן, ובע"כ דקאי על נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת וכמש"כ.

ואין לומר דיש מהן גבילות, קאי על פסוקת הגרגרת בבהמה ובעוף, דהא אלו טריפות בבהמה קתני, משמע דלא קאי רק על בהמה ולא על עוף, ואין לומר דהא דרוסה אי דרים בסימניו עצמן הוי ג"כ גבילה, וכוננת רבא על דרוסה בסימניו [וקאי על דרס בגרגרת או נושט] ואף בשלא האדימו הסימניו רק משהו ג"כ הוי גבילה, משום דזיהרא מיקלא קלי, פדאמרינו בחולין (נ"ד ע"א) וסופו לשרוף ברובו, ודרוסה הא תני לי' במתניתין התם (ר"פ א"ט), דזה אינו, דהא לא תני שם בפירוש דרוסה בסימניו, רק דרוסה סתם, ובנדאי לא שייך לומר דמונה בחשבון גבילות לדרוסה בסימניו.

ועוד נלע"ד דמוכח דכ"ז דלא נפק הגרגרת ברוב רק נדרסו לא הוי רק טריפה ולא גבילה, וראי' לזה ממש"כ הרמב"ם (ה' שחיטה פ"ה ה"י) נדרס בסימניו פינון שהאדימו כל שהו טריפה עכ"ל, ולא אמר גבילה, ומי כהרמב"ם מדקדק בלשונו ונזהר לכתוב גבילה על גבילה וטריפה על טריפה ולא לו לכתוב גבילה על מה דהוי טריפה, ומה"ט חשב הרמב"ם ומונה דרוסה בכלל ע' טריפות, וסתם משום דאף דרס בסימניו ג"כ לא

הוּי רק טְרִיפָה, ומה"ט ג"כ בְּחֻשְׁבוֹן נְבִילוֹת שְׁמֵנָה הֶרְמֵב"ם (פ"ג מה' שְׁחִיטָה), לֹא נִחְשָׁבָה דְרוֹסָה בְּסִמְנֵי, וְאִם דְּנִקְיַבְתָּ הַנּוֹשֵׁט ה"ל נְבִילָה [כמש"כ הֶרְמֵב"ם] אִם מִחֲמִים לְשִׁיטָתוֹ, אִפ"ה דְרוֹסָה בְּסִמְנֵים לֹא ה"ל רק טְרִיפָה כְּנ"ל, מִשּׁוּם דְּשֹׁאֵנֵי דְרוֹסָה מְנִיקְבוּ, דְּהָא בְּדְרוֹסָה עֲדִינָן לֹא נִיקְבוּ, וְהָא שְׁהִיא טְרִיפָה מִשּׁוּם דְּשׁוֹרְף, וְלֹא מִשּׁוּם דְּסוֹפּוֹ לִינְקָב, וּכְמִש"כ הַתּוֹס' בְּחֻלִּין (מ"ב ע"א) בּוֹד"ה דְרוֹסַת הַנֶּזֶץ כּו', וְאִין לְדַמּוּת דְרוֹסָה לְנִיקְבוּ מִשּׁוּם דְּקִי"ל אִין מְדַמֵּין בְּטְרִיפּוֹת כָּל שְׁפֵן בְּכַה"ג שְׁאִינָם דּוֹמִים זֶה לְזֶה כְּלָל וּכְמִש"כ, וּבִפְרָט דְּעֵיקָר דְרוֹסָה דְטְרִיפָה נִלְמַד מִפְּסוּק דְּנִבְשָׁר בְּשֻׁדָּה טְרִיפָה וּגו' וּכְמִש"כ הֶרְמֵב"ם (פ"ד מה' מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וּפ"ה ה"ש), א"כ חֲזִינָן דְּהָא דְרוֹסָה נְאֻסְרָה הוּא מִן אִיסוּר טְרִיפָה וְלֹא מִנְבִילָה, וְדוֹחֵק לִוְמַר דְּהִפְסוּק קָאִי עַל דְרוֹסָה בְּשֻׁאָר אַבְרִים וְלֹא בְּסִמְנֵים, וְכִינּוּן דְּאִיסוּר דְרוֹסָה נּוֹבַע מִן וּבְשָׁר בְּשֻׁדָּה טְרִיפָה לְכּוֹ אִם דְרוֹסָה בְּסִמְנֵים ג"כ לֹא הוּי נְבִילָה רק עֲרִיפָה, מִשּׁוּם דְּשֹׁאֵנֵי נִיקְבוּ מִדְרוֹסָה, וּמְנַלְן לְבִדּוֹת דְּבָר מְדַעְתָּנוּ, וְשִׁפִּיר דְקָדַק הֶרְמֵב"ם לְכַתּוּב טְרִיפָה כְּנ"ל, וּלְשׁוֹן חֲכָמִים תִּיטִיב דַּעַת.

וְכּוֹ יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְהֵא דְאָמְרוּ בְּחֻלִּין (דף מ"ג) גְּבִי וְנוֹשֵׁט דָּאִי חֲלִיף טְרִיפָה, וּפִי' רִש"י [וְהוּבָא בְּר"ן שָׁם] דְּחֲלִיף טְרִיפָה הוּי מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ דְרוֹסָה, וְאִפ"ה אָמְרִינָן שׁס בְּלִשׁוֹן טְרִיפָה וְלֹא נְבִילָה, וְכּוֹ מְבֹאָר בְּרִמְב"ם (ה"ש פ"י ה"ט) בְּחֻשְׁבוֹן ע' טְרִיפּוֹת שְׁמֵנָה שָׁם בָּאוֹת ל"ח דְּנִהְפָּד הַנּוֹשֵׁט בְּמִרְאֵי הוּי טְרִיפָה, וְלֹא מְנָה הֵתָם רק טְרִיפּוֹת וְלֹא נְבִילוֹת מְדָלָא חֲשֵׁב הֵתָם נִיקְבַּת הַנּוֹשֵׁט וּשְׁאָרֵי נְבִילוֹת, וּכְמִש"כ הַש"ף וְסִי' ל"ג ס"ק ה'), אֲלֵמָא דְלֹא הוּי נְבִילָה רק טְרִיפָה, וְאִם לְהַמְפָּרְשִׁים דְּס"ל חֲלִיף טְרִיפָה מִשּׁוּם לְקוּתָא וּכְמִש"כ הָאֲחֻרוּנִים (בְּסִי' ל"ג), עכ"ז יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְהֵתָם דְּשֹׁאֵנֵי נִיקְבוּ מִלְקוּתָא וְאִם דְּלְקוּתָא הוּי מִשּׁוּם דְּסוֹפּוֹ לְנִיקְבוּ וּכְנִיקְבוּ דְמִי וּכְמִש"כ הַתּוֹס', עכ"ז חֲזִינָן דְּאִינוּ דּוֹמָה לְנִיקְבַת הַנּוֹשֵׁט וְלֹא ה"ל נְבִילָה, א"כ כְּש"כ דְרוֹסָה דְלֹא הוּי סוֹפּוֹ לִינְקָב וּכְמִש"כ הַתּוֹס' בְּר"פ א"ט כְּנ"ל רק מִשּׁוּם דְּשׁוֹרְף וְדָאִי דְאִין לְנוּ לְדַמּוּת זֶה לְנִיקְבַת הַנּוֹשֵׁט וְלִוְמַר דִּיהֵי' נְבִילָה, וְכִינּוּן דְּלְקוּתָא הוּי בְּכָלִל נִיקְבוּ דְהָא לֹא תִנֵּי הֵתָם בְּמִשְׁנָה לְלְקוּתָא מִשּׁוּם דְּהוּי בְּכָלִלוּ וּכְמִש"כ הַתּוֹס' הַנֶּזֶץ, אֲלֵמָא דְלְקוּתָא הוּי קְרוּב לְנִיקְבוּ בְּיוֹתֵר וְאִפ"ה לֹא ה"ל נְבִילָה, כְּש"כ דְרוֹסָה דְּהוּי טְרִיפּוֹת בְּפ"ע מְדַתְנֵי זֶה בְּמִשְׁנָה דָּא"ט לְדָבָר בְּפ"ע וְדָאִי אִין לְדַמּוּת לְנִיקְבוּ, וּמִוְכַח כְּמִש"כ הֶרְמֵב"ם עַל הָאֲדִימוֹת הַסְּמִנִים דְּה"ל טְרִיפָה וְלֹא נְבִילָה, א"כ לְפ"ז וְדָאִי אִין לִוְמַר דְּרָבָא דְאָמַר יֵשׁ מְהֵן נְבִילוֹת דְקָאִי עַל דְרוֹסָה בְּסִמְנֵי, א"כ שִׁפִּיר הוֹכִיחַ רִש"י דְּנִקְיַבְתָּ הַנּוֹשֵׁט הוּי בְּכָלִל נְבִילוֹת, וְלְכּוֹן אָמַר רָבָא יֵשׁ מְהֵן נְבִילוֹת בְּלִשׁוֹן רַבִּים].

וְגַם אִין לִוְמַר דְּנִקְט נְבִילוֹת בְּלִשׁוֹן רַבִּים בְּשִׁבִיל חֲסָרוֹן הַגְּרָגְרַת בְּאִיסָר, דְּמְבֹאָר בְּרִמְב"ם (פ"ג ה' כ"ד) דְּהוּי נְבִילָה, דְּהָא אִינִימָא נִימָא דְּנִקְיַבְתָּ הַנּוֹשֵׁט לֹא הוּי רק טְרִיפָה מִשּׁוּם דְּכ"ז דְלֹא גְפִסְק הָרוּב לֹא הוּי כְּמִנְחָה בְּדְקוּלָא, א"כ ה"ה בְּחֻסְרוֹן בְּאִיסָר פִּינּוּן דְלֹא גְפִסְק בְּרוּבּוֹ א"כ לֹא הוּי כְּמִנְחָה בְּדְקוּלָא, וְאִם דְּנִימָא פִּינּוּן שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' (שָׁם מ"ג ע"א) בּוֹד"ה הַנֶּזֶץ דְאִפְקֵת כּו' דְחֻסְרוֹן הַגְּרָגְרַת הוּי סוֹפּוֹ לִפְסוּק דְּהוּי כְּרוּב, א"כ מֵה"ט הוּי כְּמִנְחָה בְּדְקוּלָא כְּמוֹ פְּסוּקַת הַגְּרָגְרַת בְּרוּבּוֹ, וְשֹׁאֵנֵי זֶה מִן נִיקְבַת הַנּוֹשֵׁט, עכ"ז אִין סְבָרָא כְּלָל לִוְמַר דְּהָא דְקָתְנֵי נְבִילוֹת בְּלִשׁוֹן רַבִּים קָאִי עַל חֲסָרוֹן בְּאִיסָר דְּהָא לֹא קָתְנֵי לִי' בְּמִשְׁנָה דָּא"ט [וּכְמוֹ שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' (שָׁם דף מ"ג) אֲמַאי לֹא קָתְנֵי חֲסָרוֹן בְּאִיסָר], רק לְקַמּוֹן בְּמִשְׁנָה דְאֵלוּ כְּשִׁרוֹת תִּנֵּי בְּלִשׁוֹן עַד כְּמָה תַּחֲסֵר כּו' א"כ לֹא שְׁיִיף לִוְמַר דִּישׁ מְהֵן נְבִילוֹת דְקָאִי עֲלֵיו, וְכּוֹן עַל נְפִלָה מִן הַגָּג לֹא שְׁיִיף לִוְמַר דְּהוּי נְבִילָה דְּהָא סִמְנֵי קָשִׁין הוּ

אצל נפילה, א"כ מוכח מהא דקאמר רבא יש מהן נבילות דנקובת הנושט הוי נבילה וביקדושיין (דף נ"ז) בתוס' ד"ה שחט ונמצאת טריפה כו' פתבו בשם רש"י דבדק סמנין ונמצאת טריפה בשחיטתה כגון שניקב הנושט כו' הגם שפרש"י שלפנינו זה ליתא רק בתוס' הובא פן בשם רש"י], ומשמע מזה דרש"י ס"ל דנקובת הנושט לא ה"ל נבילה, דאל"כ תקשה למה קתני טריפה ולא נבילה, דהא חזינו דהגמ' דייק פן בחולין (דף ל"ב) ממשנה דתני אלו טריפות על משנה דתני דפסוקת הגרגרת הוי נבילה, וה"ה פן יש לדייק פאן, ודחוק לומר דהמקשן חשב דהו' משנה אתי פקודם חזרת ר"ע דה"י ס"ל דכל שנפסל בשחיטתו ה"ל טריפה, וכן ראיתי ברשב"א לקדושיין לשם) שכתב להדיא דהתם מייירי בנמצא טריפות בגופו שלא מחמת שחיטתו הוכחה דתני שנטרפה ולא שנתנבלה פנ"ל.

הגה.

[ומה שהקשו התוס' החם בד"ה הנ"ל על רש"י דלפי מה דמשני שנמצאת טריפה בבני מעיים אפתי קשה דתאמר בספק טמא בא בטריפות אחר הלקיחה, נלע"ד לתרץ ע"פ מה שכתבאר (ברייתא נדה) גבי מקנה שבמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו ע"ג טמאות.

משום תרתי לריעותא, חזקת טומאה וחזקה דהשתא דהרי שחר לפניה, והובא הפלל הגה בט"ז (יו"ד סי' א') גבי שחט שלא נטל קבלה, ושיטת התוס' ברייתא נדה (שם) ורש"י בקדושיין (דף ע"ט) ורייש נדה דתרתמי לריעותא הוי טמא מדין ונדאי לא מדין ספק, והוי חזקה ונדאית א"כ ה"ה בנמצאת טריפה בבני מעיים דיש ספק דלמא נטרפה קודם הלקיחה ומותרת בהנאה, ויש חזקת היתר הנאה לה דהא מקודם שלקחה לצפרי מצורע היתה מותרת בהנאה, ועכשיו דנולד ספק אי נאסרה בהנאה מעת הלקיחה או לא משום דהיתה טריפה בעת הקניה, א"כ תיבעי לן לאוקמי אחזקת היתר הנאה, ואין לומר דהא יש חזקה להיפך לומר דעכשיו נטרפה, דהא הרי נטרפה לפניה, וכש"כ הוא זה שהרי חסר לפניה דמקנה, משום דהתם הא היתה חזקת מקנה חזקה שנתבררה בעת שנמדד, משא"כ בספק טריפה מעיקרא [כידוע שיטת התוס' בחולין (דף י"א) גבי מנתן] דהוי חזקה דלא נתבררה בשעתו, כש"כ דאסרינו הרי בטרפה לפניה וחזקת היתר דמעיקרא והוי תרתי לריעותא דנחשב לונדאי, וכלן סמיכנו אף להקל עפ"ז ולהתיר בהנאה וכמש"כ, וסרה קושיותם מרש"י.

אף התוס' שהקשו פן אזלי לשיטתם, שהכריעו ברייש נדה (שם) בד"ה התם תרתמי לריעותא כו', בהקשותם דגם גבי ניצא הפהו מן הבית נימא ג"כ תרתמי לריעותא הנ"ל, וחילקו שאני במקנה דחסר ואתאי כו', א"כ בספק נטרפה מעיקרא דלא שייך לומר חסר ואתאי לא שייך ג"כ תרתמי לריעותא הנ"ל משא"כ בחולין (דף י') שהקשו פן ולא חיי בחי' הנ"ל, משום שפתבו התוס' התם שארי חילוקים לתרץ הא דספין אתרע בהמה לא אתרעי יעו"ש [והובאו פל הגה תירוצים בט"ז ריש סי' א'], א"כ לפי הגה תירוצים שייך תרתמי לריעותא בהא דקדושיין הנ"ל, וכן מוכח בגיטין (ל"א ע"ב) גבי המניח פירות להיות מפריש עליהן דחלוקין עליו חביריו על ר"א דתנו מקנה שנמדד וכלה תפה כו' והקשה פשיטא דחולקין כו' ולפי סברת לתוס' שפתבו דשאני מקנה דחסר ואתאי א"כ הא יש לחלק ביניהם בפשיטוצ שאני פירות דיכול להיות שבפעם אחת נאבדו משא"כ

במקנה אין דרפּו להתחסר בבת אחת, ובע"כ מוכח דלא ס"ל לחלק ביניהם בזה ולכן מקשה פשיטא כו'.

[נחזור לעניננו, דינש להקשות דברי רש"י אהדדי דבחולין (נ"ב ל"ב) פתב על יש מהן גבילות דקאי על נקובת הנושט ג"כ, אלמא דנקובת הנושט ה"ל גבלה ואלו בקידושין פתב דנקובת הנושט לא ה"ל רק טריפה, אף לפמש"כ לעיל יש לתרץ דלא סתרי אהדדי, והוא דנלע"ד לומר דהו דיןא דנקובת הנושט אי הוי גבילה או טריפה תלוי במה שאמרו בחולין (שם) דרבא אמר אלו אסורות קתני כו' ויש מהן גבילות דמוכח מזה דנקובת הנושט גבלה פנ"ל אף למאי דתי' ר"ל שם דשחט במקום חתף נפסלה בשחיטתה ושלא במקום חתף כי דבר אחר גרם לפסול דמאי, ומקשה הש"ס מי אמר רשב"ל הכי והא אמר רשב"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה פשיטה אלמא פמאן דמונח בדיקולא דמי הכי נמי פמאן דמונח בדיקולא דמי אלא א"ר יוחנן פאן קודם חזרה יעו"ש, וכיון דריש לקיש רצה לומר מתחלה דשחט שלא במקום חתף לא ה"ל גבלה רק טריפה אף בפסוקת הגרגרת פדמוכח התם רק דהש"ס מקשה לר"ל מדבריו שאמר בעצמו דאם נפסק ברובו הוי פמנח בדיקולא ולכן תירץ ר' יוחנן פאן קודם חזרה כו' אלמא דס"ל הש"ס אליבא דידהו דדוןקא משום מנח בדיקולא הוי לי' גבלה ומשמע דהיכא דלא שייך לומר פמנח בדיקולא פגון ניקב הנושט דהא חזינו בניקב תורבץ הנושט שחיטתו מטהרתו.

כמש"כ הש"ף ביו"ד (סי' ל"ג), ואלו הי' שייך לומר התם מנח בדיקולא על ניקובו ג"כ, א"כ מפעי לן לומר דכמו דגבי קנה אמרינו פמנח בדיקולא אף בשארי אברים התלויים בקנה כמו בריאה וכה"ג מפעי לן לומר דהנושט הוי פמונח בדיקולא אם ניקב תורבץ הנושט משום דמיד דניקב תורבץ הנושט הוי הנושט פמנח בדיקולא, ומדלא אמרינו פן [רק אמרו בניקב תורבץ הנושט הוי לי' טריפה ולא גבלה] מוכח דבניקב לא הוי פמנח בדיקולא [ודוןקא בגפסק תורבץ הנושט פתבו התבו"ש והפרמ"ג דהוי גבילה משום דהנושט הוי פמנח בדיקולא], כ"ז דלא נפסק רובו, ולכן לשיטת ריו"ח ור"ל שלא תירצו פאן קודם חזרה כו' רק מחמת קושית הש"ס דהוי פמנח בדיקולא אלמא דלולא זה לא ה"ל גבלה, ולכן לדברייהם הוי נקובת הנושט רק טריפה ולא גבילה משום דכ"ז דלא נפסק ברובו לא שייך לומר פמנח בדיקולא, רק היכא ששחט במקום חתף דנקובת הנושט י"ל דגם המה סוברים דהוי גבילה, דהא חזינו אף מתחלה דלא אסיק ר"ל אדעתיה לומר דכמאן דמנח בדיקולא, עכ"ז הא ס"ל דשחט במקום חתף הוי גבלה, ורק לרבא דאמר יש מהן גבילות לא שייך לומר דכוננתו על שחט במקום חתף דנקובת הנושט, דהא בדברי רבא לא הוזכר החילוק בין שחט במקום חתף או לא, ולא כן לר"ל וריו"ח, וכמש"כ.

ומה נמרצו אמרי יושר דברי רש"י הנ"ל, דהא בקידושין (שם) קאי הש"ס אליבא דריו"ח ור"ל דפליגי אי צפרי מצורע נאסרים משחיטה או מלקיחה ואליבא דר"ל מקשה שם ריו"ח מן שחטה ונמצאת טריפה כו', א"כ לדידהו דס"ל דנקובת הנושט לא ה"ל גבלה, לכן שפיר פ' רש"י (שם) דניקוב הנושט לא ה"ל רק טריפה ולא גבלה, משא"כ לרבא שתיירץ יש מהן גבילות פנ"ל, הוכרח רש"י לפרש שפוננתו בלשון רבים] על נקובת הנושט ג"כ.

עכ"פ מוכח דרבא דהוא בתראי ס"ל דגם נקובת הנושט ה"ל נבלה [וזה תלוי בפלוגתא הנה תירוצי דרבא ור"ל וריו"ח התם פנ"ל] לכן שפיר כתבו כל הפוסקים לדינא דנקובת הנושט ה"ל נבלה, דהלכה כבתראי מאבני ורבא ואילך.

והא דאי בנדה (כ"ג ע"ב) דאמר רבא ונושטו נקוב אמו טמאה פי' רש"י משום דס"ל טריפה חי, ואילו בנבילה אי' (שם) דאמו טהורה [כמו אם חסר מארפובה ולמעלה דטהורה], א"כ אם איתא דנקובת הנושט ה"ל נבלה כדס"ל לרבא בחולין פנ"ל, קשה אמאי ס"ל לרבא ונושטו נקוב אמו טמאה, אף יש לחלק, דדוקא אם נחסר מארפובה ולמעלה דה"ל נבלה מחיים בזה ס"ל דאמו טהורה, משא"כ בנושטו נקוב דלא מטמא מחיים כדאיתא בחולין (שם) לכן אמו טמאה, וגם להרמב"ם דס"ל נקובת הנושט ה"ל נבלה מחיים עכ"ז מודה דלא מטמאה מחיים, וכמש"כ התב"ש והכרו"פ (בסי' ל"ג).

ובחולין (ק"מ ע"ב) אי', בעי רב אושעיא הושיט ידו לקו ושחט מיעוט סמנין מהו פיון דאי שבק להו מיטרפי כו', ומדלא אמר דמתנבלה מוכח דס"ל לרב אושעיא התם דנקובת הנושט לא ה"ל רק טריפה, וכמו שדייק הרשב"א בקידושין פנ"ל, אף י"ל דרב אושעיא ס"ל כריו"ח ור"ל דנקובת הנושט לא ה"ל רק עריפה ולא נבלה, ולדידן דקיי"ל כרבא ה"צ נקובת הנושט נבלה פנ"ל, וכן ה"ל בחולין (נ"ד מ"ג) גבי ישב לו קוץ בנושט ס"ל לעולא אין חוששין להבריא ומקשה מאי שנא משני חתיכות ומשני התם איתחזק איסורי, ופי' שם התוס' בד"ה שאני התם כו' דהכא מעיקרא היתה בחזקת כשרה, אף אי נימא דנקובת הנושט ה"ל נבלה א"כ ה"ל בספק נקובת הנושט חזקת שאינה זבוחה, וי"ל באמת דעולא ס"ל כר"י ור"ל פנ"ל, ובאמת לדידן דמבואר שם דישב קוץ בנושט חיישינן להבריא י"ל דזה תליא אי נימא נקובת הנושט ה"ל נבלה א"כ ה"ל חזקת אינה זבוחה ולכן חיישינן להבריא, והתוס' דילפי התם דחיישינן להבריא מן ה"ל דחוששין לספק דרוסה י"ל דילפי בכש"כ דכיון דחיישינן בספק דרוסה כש"כ בספק קוץ בנושט, דשייך חזקת אינה זבוחה, ובאמת מוכח מתוס' (ב"מ כ' ע"ב) בד"ה איסורא מממונא כו' שכתבו דאזלינן בחר רוב באיסורין אף דאיכא חזקה ולא חיישינן לשמא במקום נקב קשחט כו' עכ"ל, דס"ל דנקובת הנושט ה"ל נבלה ולכן שייך בו חזקת אינה זבוחה, משום דלדינא פסקו התוס' כרבא דמוכח דס"ל דה"ל נבלה פנ"ל.

והא דהוכיחו האחרונים מתוספתא בחולין דמבואר שם דנקובת הנושט לא ה"ל נבלה, אין הכרח כ"כ, משום די"ל לת"י ר"י דמשני פאן קודם חזרה כו', פן הדתוספתא נשנית ג"כ קודם חזרת ר' עקיבא, ולרבא דמשני בת"י אחר י"ל דלא חש לתוספתא שלא הובאה בש"ס דילן, וכמש"כ הרא"ש (פ"ב בחולין סי' ו') עיי"ש, וכש"כ לפמש"כ דמוכח בש"ס דילן דהוי נבלה.

ענף ב אף לפ"ז תקשה בחולין (מ"ג ע"ב) בתוס' ד"ה קסבר עולא כו' שהקשו אליבא דידן דחוששין לספק דרוסה נימא נשחטה הותרה כמו ביבמות, ה"ל להיפך חזקת איסור אינה זבוחה כמש"כ התוס' בב"מ, ואף דעכ"ז יש ג"כ חזקת היתר המנגדתו, מ"מ קשה מאי חזית דאזלת בתר חזקת היתר לקולא ניזיל בתר חזקת איסור לחומרא, ומש"כ הברית אברהם הנ"ל בזה פן כתב גם החיות דעת ביו"ד (סי' ק"ו) בכ"ל ס"ס (ס"ק כ"ז), ומירץ ג"כ פסקת הברית אברהם הנ"ל יעו"ש וכ"כ החתם סופר (בסי' כ"ה)

וכווננו פולם לדבר אחר, ויש להסביר סברתם ביטור ביאור, משום דהך חזקת היתר שְהִיתָה לה מתחלה דכְשִׁשְׁחַט תהי' מותרת עדיפא מחזקת איסור משום דחזקה הוא דמוקמינן לומר שלא נעשה דבר מחודש וכמש"כ החו"ד שם, א"כ בחזקת היתר שְהִיתָה לה דכְשִׁשְׁחַט תהי' מותרת לא נעשה מעולם דבר מחודש כלל, דהא לזה היתה עומדת מעיקרא [ויכמו כן בהא דיבמות בחזקת היתר לשוק היתה עומדת מתחלה דאם ימות בעלה תהי' מותרת לשוק], משא"כ בחזקת אינה זבוחה שאם נוכיח מחמת חזקה ה"ל דכמו שְהִיתָה אינה זבוחה מתחלה כמ"כ עכשיו משום דניקב הנושט מתחלה, א"כ מחמת חזקה ה"ל נעשה דבר מחודש מתחלה דניקב הנושט כבר, ובאמת עד לידת הספק דדרוסה היתה אינה נקובה, משום דעד אותו זמן לא איתרע כלל ולא נולד לנו ספק על תחלה רק מעת לידת הספק דדרוסה, לכן חזקת היתר שְלָה עדיפא, דחזקת היתר באה מעיקרא מקודם חזקת איסור ה"ל.

אבל קשה על באורם בתוס' ה"ל דעכ"ז אין הוכחת התוס' מהא דיבמות דאשה בחזקת היתר לשוק עומדת דומה להא שְהִקְשׁוּ דנימא נשחטה הותרה, ויש לחלק דשאני ביבמות דלא הוי' חזקת איסור ממש רק בעת שְהִיָה בעלה חי הוי' איסור א"א לעלמא ועכשיו פקע, לכן אמרינן להקל מחמת חזקת היתר לשוק, משום דמחמת חזקת איסור הא שיתתם בביצה (דף כ"ה) בד"ה בחזקת איסור כו' דאין מחזיקין מאיסור לאיסור אחר, וכ"כ התוס' בחולין ל"ז ע"א) בד"ה השתא מחיים כו' ובכמה דוכתי, וכיון דאין מחזיקין מאיסור לאיסור אחר, א"כ לא שנייה התם ביבמות לומר בחזקת איסור ולח פן בהא דחולין דהא יש חזקת איסור אינה זבוחה, ומנ"ל להתוס' לחדש הך פללא שכתבו החו"ד והברית אברהם ה"ל, והא חזינו דבלא ראיה לא רצו התוס' להקשות שם דנימא נשחטה הותרה, ורק מחמת דהאי דיבמות הביאם לזה, א"כ גם עכשיו מאי חזית דאזלת בתר חזקת היתר [בהא דחולין דלמא גיזל בתר חזקת איסור דאינה זבוחה ולחוימרא, אמנם אפשר דבאמת לשיטת האחרונים ה"ל נאמר שְהִתּוּס' ס"ל (בחולין שם) פשיטת רש"י דמחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור גבלה פדמצינו בתוס' (כתובות ע"ה ע"ב) בד"ה ספק טמא כו' שכתבו דמירי שהי' נולד בו נגע שחין או מכה מקודם א"כ אי לא היה חזקת הגוף דהתם כו', אלמא דאף דעכשיו נרפא מן נגע השחין שמקודם עכ"ז מחזיקין מן טומאת שחין לנגע בהרת אף דהוי טומאה אחרת, א"כ ה"ה י"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור אחר, אף יש לדחות דשאני בנגעים דאף דהוי טומאה אחרת עכ"ז בגוף טומאת נגעים אין נפ"מ ביניהם, וכן בטהרת מצורע אין חילוק בין הנגעים בין זה לזה, משא"כ באיסור אמה"ח לאיסור גבלה יש חילוק לענין התראה לחייב מלקות, וכה"ג אינו מוכח בתוס' דס"ל להחזיק מאיסור לאיסור אחר, [ולא מצינו בתוס' בשום מקום שיתזרו בהם לומר פשיטת רש"י ה"ל], אף בתוס' שבועות (כ"ד ע"א) בד"ה האוכל גבלה כו' פתבו בשם הריצב"א דלא ניחא ליה לומר העשה דאינה זבוחה א"כ מוכרח פשיטת רש"י בפ"י בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, א"כ י"ל לשיטת האחרונים ה"ל דהתוס' בחולין המדמים הא דחולין ליבמות ס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור, א"כ נראה דהתם ביבמות מקרי שפיר חזקת איסור משום מחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק, ואפ"ה מצינו דאזלי בתר חזקת היתר דהיתה עומדת מעיקרא, ה"ה בספק ניקב הנושט.

אף לענ"ד אין הַכְרַח למה שְהוֹכִיחוּ מֵהַתּוֹס' הַנ"ל הַי פִּלְלָא שְחִידָשׁוּ שְׁכּוּן גַּם קוֹשְׁיָתָם הַנ"ל עַל הַתּוֹס' אֵינָה קוֹשְׁיָא פִּלְל, בְּרֵאוּתָנוּ מֵה שְׁסִימּוֹ הַתּוֹס' (שָׁם) בְּקוֹשְׁיָתָם דְּהָכָא נְמִי נִשְׁחַטָּה הַתְּתֵרָה וְנַעֲמִידָנָה בְּחֻזַּת אֵינָה דְּרוּסָה, וְלָמָּה לֹא הִקְשׁוּ פֶּן עַל יֵשֵׁב קִיז בְּוֹשֵׁט, לְכֹן נִלְע"ד דְּבִאֲמַת עַל יֵשֵׁב קוֹז בְּוֹשֵׁט לֹא הִקְשׁוּ פִּלְל מִשׁוּם דְּשָׁם יֵשׁ חֻזַּת, אִיסוּר הַמְּנַגְדָּת לְחֻזַּת הַיִּתֵּר, דְּנִקְוֵבַת הַוֹּשֵׁט ה"ל נְבִלָה, רַק בְּסַפֵּק דְּרוּסָה שְׁפִיר הִקְשׁוּ דָּאָף דְּבְדְרוּסָה יֵשׁ לְחֻזַּשׁ ג"כ שְׁמָא דְרָסָה בְּסִימְנִין וְה"ל חֻזַּת אֵינָה זְבוּחָה, עַכ"ז לֹא מְבַעֲיָא לְפַמְש"כ לְעֵיל דְּבְדְרָס בְּסִימְנִין לֹא הָיִי נְבִלָה רַק טְרִיפָה, וְנִדְאִי שְׁיִיף נִשְׁחַטָּה הַתְּתֵרָה מִשׁוּם דְּלֹא ה"ל רַק טְרִיפָה כ"ז דְּלֹא נִיקְבוּ לְהִדְיָא, וְאִין לְחֻזַּשׁ שְׁמָא נִיקְבוּ הַסְּמִנִין בְּיַד הַדּוֹרָס דְּה"ל חֻזַּת נְבִלָה כְּמוֹ פֶּל סַפֵּק נְקוּבַת הַוֹּשֵׁט, מִשׁוּם דְּהָא פְּתַב הַכְּרוּ"פ וּבְסִי"נ"א) גְּבִי מַחַט בְּחֻלָּל הַגּוֹף דְּדוֹקָא בְּנִכְנָס וְנִדְאִי לְחֻלָּל הַגּוֹף אֲזַ חִיִּישִׁין שְׁמָא נְקָבוּ הַבְּנִי מְעֵינִים מִשָּׂא"כ בְּסַפֵּק ה"ל ס"ס [וּכ"כ שְׁאָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים מִשׁוּם דְּזֵה דוֹמָה לְסַפֵּק עַל הָאָרִי וְסַפֵּק דְרָס וּבְסַפֵּק אִי אֵיִתְרַע פִּלְל וְלֹא הוּחַל מְעַשֶׂה הַטּוֹרֵף מְעוֹלָם הָיִי ס"ס אָף דְּהָיִי מִשָּׁם א' פְּמִבְּוֹאָר בְּאֲחֵרוֹנִים], סַפֵּק אִי נִכְנָס לְחֻלָּל הַגּוֹף, וְאֵת"ל דְּנִכְנָס שְׁמָא לֹא נְקָבוּ הַסְּמִנִין אוֹ הַבְּנִי מְעֵינִים, א"כ בְּחֻזַּשׁ דְּנִיקְבוּ הַסְּמִנִין אִין לְחֻזַּשׁ מִשׁוּם דְּהָיִי ס"ס, וּמַחַמַּת חֻזַּשׁ דְּרוּסָה הָא לֹא הָיִי לִיָּה נְבִלָה, וְאִין זֵה ס"ס נִגְדַּח חֻזַּקָה, דְּהָא יֵשׁ גַּם חֻזַּת הַיִּתֵּר דְּלֹא נִיקְבוּ [כְּמוֹ דְּלֹא נִיקְבוּ עַד הַנְּהָ] וְהָיִי חֻזַּקָה נִגְדַּח חֻזַּקָה וְנִשְׂאָר ס"ס לְחֻזַּד, א"כ בְּסַפֵּק דְּרוּסָה לֹא הָיִי חֻזַּת אִיסוּר אֵינָה זְבוּחָה כְּנ"ל, אָף דְּהַחֻזַּשׁ הוּא מְסַפֵּק טְרִיפָה בְּעֻלְמָא, וְשְׁפִיר הִקְשׁוּ הַתּוֹס' לַפ"ז דְּנִימָא נִשְׁחַטָּה הַתְּתֵרָה.

וְעוֹד דָּאָף אִי נִימָא דְּדְרָס בְּסִימְנִין ג"כ הָיִי נְבִלָה אָף דְּלֹא נְקָבוּ, עַכ"ז אִין לָנוּ לְחֻזַּשׁ שְׁמָא דְרָס הַדּוֹרָס בְּסִימְנִין וְנִיטְרַף מַחַמַּת הָאָרְס שְׁמַטִּיל הַדּוֹרָס בְּהֵם, מִשׁוּם דְּהָא בְּחֻלָּלִין (נ"ג ע"ב) פְּתַב רַש"י בְּד"ה עַד שְׁיִאֲדִימוּ הֵן עֲצָמָן דְּרוּב סְמִנִין קָשִׁין הֵן וְאִין אָרְס שׁוֹלֵט בְּהֵם וְעַפ"ז פְּתַב הַתְּבוּשׁ (סִי"ל"ג ס"ק ו) [לְתַרְזַן דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּחֻלָּלִין (פ"ג סִי"ג) שְׁפַתְב דְּהִיכָא דְלֹא אֲפִשֶׁר בְּעֵנִין אַחַר הַקִּילוּ בְּסַפֵּק דְּרוּסָה, וְהַקְשָׁה הַפְּר"ח דָּאִיף מְקִילִין בְּאִיסוּר דְּאוֹרִיִּיתָא] דְּרוּב סְמִנִין אִין אָרְס שׁוֹלֵט בְּהֵם, וְהָא דְחֻזַּשׁ בְּדְרוּסָה דְלָמָּא בְּמִקּוּם נְקָב קָשְׁחַט וְלֹא מְהִי בְּדִיקָה פְּמִבְּוֹאָר בְּחֻלָּלִין (דָּף מ"ג) הִיִּינוּ רַק מְדַרְבְּנֵן דְּחֻזַּשׁ לְמִיעוּט, אֲבָל מִן הַדִּין אִין לְחֻזַּשׁ וְדוֹנָקָא בְּחֻזַּשׁ דְּשֵׁלֵט בְּהֵם הָאָרְס וְכַמְש"כ רַש"י, אֲבָל אִי לֹא חֻזַּשׁ יֵשׁ לְהִלָּף אַחַר הָרוּב יַעו"ש, וְכֹן גַּם לְעַנְד"נ לֹאֵר דְּהָא דְחֻזַּשׁ בְּסַפֵּק דְּרוּסָה בְּסִימְנִין לֹאֵר דָּאִין בְּדִיקָה לְוֹשֵׁט וְלֹא סְמִינֵן עַל דוּב סְמִנִין אִין אָרְס שׁוֹלֵט בְּהֵן, מִשׁוּם חֻזַּת אֵינָה זְבוּחָה וְהָא חֻזַּקָה מְבַרְרַת לָנוּ דְשֵׁלֵט הָאָרְס בְּהֵם וְאֲמַרִּין סְמוּךְ מִיעוּט לְחֻזַּקָה וְאִתְרַע לִי רְוָבָה כַּמְש"כ פְּמָה רֵאשׁוֹנִים וְהַתּוֹס' בְּבִכּוּרוֹת (דָּף כ') וּבְחֻלָּלִין וְכִינֵן דִּישׁ לְחֻזַּשׁ שְׁמָא דְרָס בְּסִימְנִין, א"כ מְיַבְעֵיָא לָן לֹאֵר סְמוּךְ מִיעוּט דְּאָרְס שׁוֹלֵט בְּהֵם לְחֻזַּת אֵינָה זְבוּחָה וְאִתְרַע לִי רְוָבָה, אָף לְפַמְש"כ לְעֵיל דִּישׁ חֻזַּת הַיִּתֵּר לֹאֵר דְּאוֹקִי אֲחֻזַּקָה דְלֹא נְטְרָפָה כְּמוֹ שְׁהִיָּתָה מְקוּדָם שְׁנוּלֵד הַסַּפֵּק בְּדְרוּסָה א"כ נִגְדַּח חֻזַּת אֵינָה זְבוּחָה יֵשׁ חֻזַּקָה הַנ"ל וְבַע"כ מוֹכַח כַּמְש"כ הַתְּבוּשׁ דְּרַק מִשׁוּם חוּמְרָא חֻזַּשׁ חוּ"ל לְמִיעוּט, כְּדַמְצִינוּ פְּמָה פְּעֻמִּים דְּחֻזַּשׁוּ חוּ"ל לְמִיעוּט א"כ עַכ"פ חֻזַּת אִיסוּר אֵינָה זְבוּחָה לִיכָּא בְּדְרוּסָה בְּסִימְנִין מִשׁוּם דְּהָא יֵשׁ רוּב לְהִקְפָּה, וְאָף דְּנִימָא דְהָאִי רְוָבָה לֹא הָיִי רוּב גְּמוּר, עַכ"ז חֻזַּת אֵינָה זְבוּחָה נְסִתְרַת, וְאוֹקִי רוּב בְּהִדִּי חֻזַּקָה וְהָיִי כְּמֵאן דְּלִיתְנָהּ פִּלְל,

וכדמצינו בכתובות (ט' ע"א) בד"ה ואיבעית אימא כו' שפתיבו נשם דרוב ברצון לא הוי רוב גמור ומנגדת לחזקת היתר וע"ש.

אף לשמא דרס בשארי אברים ונטרף שפיר יש לחוש, וכן לשמא דרס בסמנין ג"כ יש לחוש מצד ספקהשקול דאוקי חזקת אינה זבוחה נגד הרוב הנ"ל אי נימא סמוך מיעוטא לחזקה, וע"ז הקשה התוס' שפיר דנשחטה הותרה, משום דבשארי אברים לא שנייה חזקת אינה זבוחה, וכדי שלא נימא דבחייה הבהמה לא שנייה חזקת היתר פלל משום דנימא מחזיקין מאיסור לאיסור, וגם י"ל דכיון דאתרע ונולד ריעותא לא שנייה לומר אוקי אחזקה, א"כ אף בשארי אברים ג"כ חיישינן לדרוסה, משום דהא בשארי אברים לא שנייה רוב הנ"ל, וכיון דמחזיקין מאיסור אמה"ח לאיסור לטריפה הנ"ל ה"ל חזקת איסור, ע"ז הוכיחו מבימות דאמרינן התם אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ולא מחזיקין מאיסור א"א לאיסור יבמה לשוק, וגם הא נולד שם ריעותא שזרק לה גט כמש"כ התוס' בכתובות (כ"ג ע"א) בד"ה תרנונייהו בפנוייה קמסהדי, ואפ"ה מוקמינן לה על חזקת היתר, ולא מחזיקין מאיסור לאיסור אחר, א"כ ה"ה בדרוסה הי' לנו לומר נשחטה הותרה מחמת חזקת היתר, ולא לחוש בשארי אברים ג"כ שמא נדרסו משום דחזקת היתר יש לנו לברר דלא נטרפה וחזקת איסור ליפא, משום דהא מוכח ביבמות דאין מחזיקין מאיסור לאיסורו א"כ קושיותם לא הוי רק על מה דחוששין לספק דרוסה, אבל על ישוב קוץ בנושט י"ל דלא הקשו פלום משום די"ל דכיון דחוששין לספק דרוסה אף דליפא התם חזקת אינה זבוחה א"כ כש"כ בישוב קוץ בנושט [לדידן דקיי"ל דניקב הנושט ה"ל גבלה] דיש לחוש.

א"כ מתוס' ד"ה קסבר עולא כו' הנ"ל אין מקום להוכיח האחרונים שהוכיחו דס"ל דאף בספק נקובת הנושט שנייה לומר נשחטה הותרה, כפי שני האופנים שפתיבתי, או דבדרוסה בסמנים לא ה"ל גבילה, או כפי סברת רש"י הנ"ל דרוב סמנים אין ארס שולט בהם.

וראיתי בכרו"פ וסי' ל"ג ס"ק י"ד) שכתב ג"כ דקושיות התוס' לא הוי רק על ספק דרוסה ולא על ישוב קוץ בנושט, משום דבישוב קוץ בנושט שנייה חזקת איסור משא"כ בדרוסה, אף דבריו אין להם הבנה פלל משום דהא גם בדרוסה יש לחוש שמא דרס בסמנין והו"ל גבלה, אף אולי נתפונן למש"כ בעז"ה ענף ג אכן ממש"כ התוס' שם בד"ה שאני התם כו' דסיימו דהכא מעיקרא היתה בחזקת פשיירה, ושם קאי על ישוב קוץ בנושט, נראה כסברת הגאונים הנ"ל, אף לפמש"כ לעיל דזה הוי פלוגתא אמוראי אי נקובת הנושט גבלה אי לא א"כ י"ל דהא שפתיבו דבישוב קוץ בנושט היתה בחזקת פשיירה הוא למאן דס"ל דאין חוששין להבריא דס"ל [דאל"כ קשה אמאי לא חייש להבריא הא ספק דאורייתא לחומרא] דנקובת הנושט לא ה"ל גבלה [וכמש"כ לעיל דריו"ח ור"ל ס"ל פו, לכן מהתוס' הנה אין הוכחה דבספק נקובת הסמנין שנייה נשחטה הותרה וכמש"כ, אף מהתוס' דלעיל ד"ה קסבר עולא כו' שהקשו בפשיטות נימא נשחטה הותרה מוכח לכאורה כהחוו"ד, דאל"כ מנ"ל להתוס' להקשות פן דילמא ס"ל הו"ד דחייש לספק דרוסה, דנקובת הנושט ה"ל גבלה משום דזיהרא מקלא קלי, ואף בגרגרת דהוי כמו נפסק ברובו דהוי גבלה לכ"ע, א"כ מזה הי' מקום להוכיח כהחוו"ד והגאונים הנ"ל, אף לפמש"כ לעיל דדרוסה בסמנין לא הוי גבלה, או דרוב סמנין אין ארס שולט בהם נדחתה

ההוכחה הנ"ל, ומתוס' ביבמות (דף ל') ד"ה אשה זו בתזקת כו' שאחר שכתבו דהא דחנייש לספק דרוסה משום דשכיח פתבו דישב קוז בנשט דחנייש להבריא למאן דחנייש לספק דרוסה הוי ג"כ שכיח כו' עכ"ל, דנראה דגם בקוז בנשט למאן דחנייש הוי משום דשכיח אבל אי לא שכיח אמרינו נשחטה הנתרה, אין הוכחה, משום דבאמת י"ל דבישב קוז בנשט אין לנו הכרח לומר דג"כ שכיח לאיסור משום די"ל דשאני התם דיש חזקת אינה זבוחה וכמ"ד דנקובת הנשט ה"ל נבלה, אף הי' קשה להתוס' מאי מקשה הש"ס בחולין ולעולא מ"ש מספק דרוסה ומתרצי דס"ל אין חוששין לס"ד הא בלא"ה יש לחלק שאני התם בס"ד דשכיח לאיסור, משא"כ ישב קוז בנשט דלא שכיח לאיסור, לכן פתבו דגם ישב קוז בנשט ה"ל שכיח לאיסור, לכן מקשה הגמרא שפיר מ"ש מספק דרוסה, דאף דנימא דנקובת הנשט לא ה"ל נבלה, עכ"ז פינו דשכיח לאיסור בישב קוז בנשט א"כ יש לחוש כמו בספק דרוסה, וזהו שהכריחו להתוס' לומר דגם ישב קוז בנשט הוי שכיח לאיסור, אבל עיקר קושיותם לא הוי רק על ס"ד ולא על קוז בנשט, ובאמת לכאורה יש להעיר לפמש"כ התוס' דמאן דלא חש להבריא ס"ל דיש חזקת היתר משום דנקובת הנשט לא ה"ל נבלה, א"כ.

תקשה מאי מקשה הגמרא התם מ"ש משוחט בספין ונמצאת פגומה הא יש לחלק שאני שוחט בספין דיש חזקת אינה זבוחה, אף גם החו"ד לא יפטר מקושיא זו דהא נמצאת פגומה הוי ספק במעשה המכשיר, משא"כ בספק ניקב הנשט דלא הוי ספק במעשה המכשיר כנ"ל, ובע"כ מוכרחים לומר דזהו דמשני התם אתיליד ל"י ריעותא בספין והוי חזקת אינה זבוחה, או להחוו"ד התם הוי ספק במעשה המכשיר.

ועוד נראה לענ"ד לומר דהא דכתבו התוס' בד"ה שאני התם כו' דהכא מעיקרא היתה בחזקה פשירה ואף דנימא בספק ניקב הנשט דמוקמינו על חזקת איסור אינה זבוחה וכמש"כ הכרו"פ [ולא כהחו"ד הנ"ל], עכ"ז שפיר פתבו התוס' דאמרינו חזקת פשרות משום דיש להקשות על מאן דס"ל דחוששין שפא הבריא לחד פירוש שם ברש"י דהבריא היינו נתרפא ושיטת התוס' (דף כ"ח) דלנקב יש בדיקה לנשט אף הא דהבריא היינו ספק שפא נתרפא ומבואר ביו"ד (סי' פ"א) באחרונים שם דבשלשה ימים אינו יכול להתרפא וילפי זה מהוגלד פי המפה דכתובות (סוף פרק המדיר) דשלשה ימים קודם שחיטה היא וכמש"כ התוס' בשבת (ל"ו ע"א) ד"ה למחט שנמצאת כו' בסופו, וכיון דחנייש להבריא ונתרפא א"כ דייגינו דהקוז ישב בנשט שלשה ימים מקודם, משום דאי נתחב הקוז בנשט בתוך שלשה ימים, א"כ לא הי' יכול להתרפא בתוך זמן הנ"ל, וידוע דבכל מקום חזקה דמעיקרא עדיף מחזקה דהשתא כמבואר בריש גדה וגבי גבינות (יו"ד סי' פ"א) וכן בקדושין (דף ע"ט) דהשתא הוא דבגרה, וכן בשארי דוכתי, דהיכא דחזקה דמעיקרא לא הוי חזקה העשויה להשתנות דעדיפא מחזקה דהשתא, א"כ בספק אי ישב קוז בנשט שלשה ימים מקודם דהוי יכול להתרפא או בתוך שלשה ימים דלא הוי יכול להתרפא [ובנודאי לא ניקב החיצון משום דהא לנקב יש בדיקה לשיטת התוס' הנ"ל], וא"כ מיבעי לן לאוקמי על חזקה דמעיקרא דהשתא הוא דנתחב וכל מה דיש לנו לאחורי לחזקה דמעיקרא מיבעי לן לאוקמי עלי' ולומר דהשתא הוא דנתחב, דאז בנודאי פשירה, ואף לפי פירוש ב' של רש"י דהבריא היינו ניקב משום דנשט אין לו בדיקה מבחוץ לענין נקב ג"כ שייך לומר אוקי אחזקה הנ"ל משום דמאחרינו לחזקה קפיינתא לומר דהשתא

בְּרַגַע אֲחֵרוֹנָה קוֹדֵם שְׁנִשְׁחֻטָה נִתְחַב וְאִז לֹא הִי לָהּ פְּנָאֵי לְנִקְוֵב הַחִיצוֹן בְּחִי הַבְּהֵמָה, וְאִין לֹמַר בְּזָה הָרִי תַחֲבוּ לְפָנֶיהָ [וְהוּי כְּעֵין תַּרְתִּי לְרִיעוּתָא דְמַקְנָה] בְּצִירוּף חֲזַקת אֵינָה זְבוּחָה (לְהַסוּבְרִים דְּגַם בְּזָה שְׂיִיף לֹמַר חֲזַקת אֵינָה זְבוּחָה, אִי נִימָא דְנִקְוֵב הַנּוֹשֵׁט ה"ל גְּבֻלָה, מִשּׁוּם דְּלֹא מִיבְעֵי אִי נִימָא פְּתִירוּץ הַתּוֹס' בְּנִדָּה דְדוֹקָא בְּמַקְנָה שְׂיִיף לֹמַר חֲסַר נְאֻמָּאֵי אֲמָרִינוּ תַּרְתִּי לְרִיעוּתָא א"כ הָא בְּזָה לֹא שְׂיִיף לֹמַר כּוֹ, וְאִף לִיְתַר הַתִּירוּצִים שְׁל הַתּוֹס' הַנ"ל ג"כ אִין זֶה דוּמָה לְתַרְתִּי לְרִיעוּתָא מִשּׁוּם דְּבְמַקְנָה שְׂיִיף לֹמַר דְּחֲזַקת טוֹמְאָה מְבַרְרַת דְּהַמַּקְנָה נְחֲסַר מִקּוֹדֵם כְּדִי שְׂיִשְׂאָר בְּטוֹמְאָתוֹ וּבְמָה שְׂאָנוּ דְּיִינִינוּ ע"ז מְבַרְרַת לְנוּ הַחֲזַקָה, מִשּׁא"כ בְּאֵם דְּיִינִינוּ אִי נִתְחַב מִקּוֹדֵם הַקּוּץ אִו לֹא דְאִף דְּנִימָא דְמַקְנָה נִתְחַב עַכ"ז לֹא הוּי בְּנוֹדָאֵי מְעֵין חֲזַקת אֵינָה זְבוּחָה מִשּׁוּם דְּאִפְתִּי סָפֵק לְנוּ אִי נִיבָב הַחִיצוֹן אִי לֹא, וְכַש"כ לְמַשְׁמַעוֹת הַתּוֹס' בְּנִדָּה שְׂרוּצִים רַק בְּחִילוּק דְּבְעֵינוּ חֲסַר נְאֻמָּאֵי תַקְשָׁה בְּנוֹדָאֵי מַה שְׂכַתְבִּתִּי.

אִף יֵשׁ לֹמַר כִּינּוּן דְּהַתּוֹס' פְּתַבּוּ בִּיבְמוֹת דְּיִשְׁב קוּץ בְּנִשְׁט הו"ל ג"כ שְׂכִיח לְאִיסוּר, א"כ לֹא שְׂיִיף לֹמַר אוֹרִי אֲחֻזָּה דְּמַעֲיָקְרָא דְּבַתּוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים נִתְחַב, מִשּׁוּם דְּכִינּוּן דְּשְׂכִיח דְּהַקּוּץ נִיבָב לְהַחִיצוֹן מִחֲמַת אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין הַדּוּחִים הַקּוּץ לְחוּץ כַּמִּש"כ הַפּוֹסְקִים, א"כ זֶה הוּי הוֹכְחָה דְּנִתְחַב הַקּוּץ בְּשְׁלֵשָׁה יָמִים מִקּוֹדֵם וְנִיבָב הַחִיצוֹן, דְּאִי נִימָא דְּנִתְחַב בְּתוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים אִז יֵהָא מוּכַח דְּלֹא נִיבָב הַחִיצוֹן, וְכֵן בַּמִּש"כ לְשִׁיטַת רַש"י דְּנִימָא דְּבְרַגַע הָאֲחֵרוֹנָה נִתְחַב סְמוּךְ לְשִׁיטַת הַ דְּאִז לֹא הִי לוֹ פְּנָאֵי לְנִקְוֵב לְחִיצוֹן ג"כ נִיחְאֻלְפַּמִּש"כ הַתּוֹס' דְּשְׂכִיח לְאִיסוּרָא וְכַמִּש"כ הַנִּקְוֵב"כ (י"ד ס' מ"ט) לְתַרְץ קוֹשְׁיַת הַט"ז שְׁהַקְשָׁה מְפָנִי מַה בְּסָפֵק נִיבָב ע"י קוּץ אוֹ חוּלִי אֲסָרוּ (בְּס"ל ל"ג), הָא ה"ל סָפֵק סְפִיקָא, וְתִירְץ הַנִּקְוֵב"כ דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּשְׂכִיח בְּיוֹתֵר הַקּוּצִים שְׂאוּכְלֵת לְכֹן מַה"ט לֹא הִי לָהּ חֲזַקָה מְעוּלָה מְעוּלָם בְּנִקְוֵבַת הַקּוּץ וְדוּמָה קִצְת לְחֲזַקָה הַעֲשׂוּנִי לְהַשְׁמִנּוֹת שְׂכַתְבוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּאִי נִשְׁתַּנָּה עַכְשָׁיו מְחֻזְקִינוּ הַרִיעוּתָא לְמַפְרַע וּבְזָה חֲזַקָה דְּהַשְׁתָּא עַדִּיפָא מְחֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא, וְע' בַּט"ז (י"ד ס' ש"צ), וְכִינּוּן דְּנִמְצָא תַּחֲבוּ הַקּוּץ הַשְׁתָּא בְּפָנִימֵי מְחֻזְקִין לְמַפְרַע דְּשִׁפִּיר יֵשׁ לְחוּשׁ לְשִׁמָּא הַבְּרִיא וְנִיבָב הַחִיצוֹן וְאִין לוֹ בְּדִיקָה לְשִׁיטַת רַש"י הַנ"ל אִף אִפְתִּי יֵשׁ לְדוֹן בְּזָה ס"ס לְפַמִּש"כ הַב"ש בַּא"ע וְס' י"ז ס"ק פ"ד) אִם מִתּוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים וְכֵן בְּסָפֵק אֲשֵׁתֵּי דְדוֹן לְהַתִּיר עַפ"י ס"ס, סָפֵק שְׂמָא מִתּוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים וְאִת"ל אַחַר שְׁלֵשָׁה יָמִים אִפְתִּי סָפֵק שְׂמָא הַלְכָה כַּר"ת דַּע"י טְבִיעוֹת עֵין דְּגוּפָא מְעִידִין עָלֵיו, וְכֵן פְּתַב הַנּו"ב (מַה"ק חֲלָק אַה"ע ס' מ"ט) ע"ש, וְאִף דְּהוּי, ס"ס מִשָּׁם א', עַכ"ז הָא כְּבָר פְּתַבּוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּלָאוּ בְּכָל גְּוּנֵי אֲמָרִינוּ לְהַיָּד פְּלִלֵי דַס"ס מִשָּׁם א' דְּהָא בְּסָפֵק עַל הָאִרִי דְּסָפֵק דְּרַס דְּיִינִינוּ ס"ס לְהַתִּיר מִשּׁוּם דְּלֹא תוּכַל לְחוּשׁ רַק אִם נִימָא דְּעַל הָאִרִי, וְלְכֹן מִתְחַלָּה צְרִיף עֲתָה לְדוֹן עַל הַרִיעוּתָא, וְכַה"ג אִין צְרִיף לְהִיּוֹת מִתְהַפֵּף, וְכֵן בְּסָפֵק אִי נִימָא דְּמִתּוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים דְּאִז אִין לְנוּ מְקוֹם לְחוּשׁ כָּלֵל רַק אַת"ל דְּאַחַר שְׁלֵשָׁה יָמִים אִפְתִּי סָפֵק שְׂמָא הַלְכָה כַּר"ת, אוֹ פְּהַסְפֵק שְׂכַתְבּוּ הַנּו"ב (שָׁם) דְּקִלְמָא לֹא נִשְׁתַּנָּה צוּרְתוֹ כָּלֵל.

אִף הָאֲחֵרוֹנִים בְּתַשׁוּבוֹתֵיהֶם חֲלָקוּ עַל הַב"ש דְּהָא ה"ל ס"ס נִגְדַת חֲזַקָה דְּאִיסוּר אֲשֵׁת אִישׁ, א"כ לְפ"ז בַּנ"ד ג"כ יֵשׁ לְדוֹן לַס"ס ה"ל סָפֵק שְׂמָא לֹא נִתְחַב הַקּוּץ רַק בְּתוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים וְאִז אִין לְנוּ לְחוּשׁ כָּלֵל לְהַבְּרִיא, מִשּׁוּם דְּאִי אִיתָא דְּנִיבָב הַחִיצוֹן הִי נִיבָב הַנִּקְוֵב כִּינּוּן דְּלֹא יוּכַל לְהַתְרַפָּא בְּתוּף שְׁלֵשָׁה יָמִים כַּנ"ל לְשִׁיטַת הַתּוֹס', וְאִת"ל דְּשְׁלֵשָׁה יָמִים

מקונדם נתחב אפתי ספק שפא לא ניקבה החיצון והוי פעין ס"ס של הב"ש ה"ל, א"כ תקשה על מאן דס"ל לחוש להבריא הא יש ס"ס, ואין לומר משום דה"ל ס"ס נגד חזקה ויש לה חזקה אינה זבוחה אם נקובת הנושט נבלה, דהא יש חזקת הגוף לומר דלא נטרפה כמו דלא נקבה עד עכשיו והיינו חזקת היתר שכתבו התוס', א"כ אוקי חזקה להדי חזקה ונשאר ס"ס והיה לנו להפריש.

אמנם לפמש"כ דישב קוץ בנושט למאן דחייש, טעמין משום דשכיח לאיסור טפי, א"כ הא ידוע בכללי ס"ס דמה דיותר מצוי לצד א' לא דיינינן לי' בס"ס פמבואר ביו"ד (סי' ק"י) בכללי הס"ס, וכיון דשכיח לנקוב את החיצון לכן לא מהני ס"ס, אף זה אינו אלא למאן דס"ל חוששין לספק דרוסה משום דס"ל דכיון דשכיח שאני לכן נסתלקה חזקת ההיתר משום דמה דשכיח לאיסור הוי פעין רוב דעדיף מחזקת היתר, לכן כיון דנגד ספק א' יש רוב המנגדו לומר דניקב החיצון לכן לא דיינינן לו בס"ס הנ"ל, משא"כ למאן דס"ל דאין חוששין לספק דרוסה משום חזקת היתר ומה דשכיח קצת לאיסור לא הוי פעין רוב מעליא [דאל"כ הא רובא עדיף מחזקה, ובע"כ מוכח דס"ל דמה דשכיח קצת לאיסור אינו מכריע את חזקת ההיתר] ולכן אין חוששין לס"ד, א"כ מהאי טעמא גם בישוב קוץ בנושט לא חששו להבריא משום ס"ס הנ"ל, משום דנוכל לדון ס"ס אף דשכיח לאיסור, דהא מציינו בכתובות (ט' ע"א) תוס' ד"ה ואיבעית אימא כו' שכתבו דלכן לא מוקמינן על חזקת היתר משום דיש רוב ברצון נגדו כו' ועכ"ז לס"ס דיינינן לי' לומר ספק אונס כמש"כ התוס' שם, א"כ ה"ה בזה דתוכל לדון ס"ס ואינו מכריע הרוב שאינו גמור את הס"ס.

ולפ"ז אף דיש חזקת אינה זבוחה בספק ניקבו הסימנין, וס"ס נגד חזקה לא מהני, עכ"ז כיון דיש חזקת היתר ג"כ להיפך ואף דחזקת ההיתר לא עדיף מחזקת אינה זבוחה ודלא כהחור"ד הנ"ל, עכ"ז כיון דמוקמינן חזקה נגד חזקה ממילא נשאר ס"ס הנ"ל, לכן התוס' דקשה להו איך תוכל להתיר מחמת ס"ס הא ה"ל ס"ס נגד חזקה, שפיר כתבו דהכא יש חזקת פשרות דמעיקרא להיפוך, א"כ ממילא הוי ס"ס להתיר, אבל היכא דלא שנייף לדון ס"ס הנ"ל אין להתיר מחמת חזקת היתר, משום דהא יש חזקת אינה זבוחה להיפוך, ומאי חזית דאזלת בחר חזקה זו נייזיל בחר חזקת אינה זבוחה ולחומרא, ושאני ישוב קוץ בנושט דיש ס"ס הנ"ל.

והא דמקשה הגמרא מ"ש מספק דרוסה י"ל דכוננתם הוא, דמ"ש מספק דרוסה דחוששין ולא מוקי אחזקת היתר משום דשכיח לאיסור טפי, א"כ מה"ט לא נוכל להצטרף ולדון ס"ס, דהא היכא דשכיח לאיסור טפי לא דיינינן לי' בס"ס, א"כ גם בקוץ בנושט הא ה"ל שכיח לאיסור טפי ולא שנייף בזה ס"ס, ואף למש"כ התוס' בכתובות (דף ט') לחלק בין ס"ס, דאף דרוב ברצון יש לו פח לדחות את חזקת ההיתר, עכ"ז תוכל לדון לס"ס, א"כ כמו כן יש לחלק עדיין ולומר דאף דספק דרוסה אנו דנין להטריף משום דשכיח לאיסורא ונדחתה חזקת ההיתר עכ"ז בס"ס יכולים אנו לדון, א"כ קשה מאי מקשה הגמ', ויש לתרץ משום דהא מאן דס"ל דחוששין לס"ד, טעמין משום דשכיח לאיסור ולכן נסתלק חזקת ההיתר, אף דליכא התם חזקת אינה זבוחה [וכמש"כ לעיל דבדרוסה לא שנייף חזקת אינה זבוחה], א"כ כמו כן מבעי לן לאסור בישוב קוץ בנושט דמחמת סברא דשכיח

לאיסור נדחתה חזקת ההיתר כמו בספק דרוסה ונשארה חזקת אינה זבוחה לבדה, וקשה
הא הוי ס"ס נגד חזקה דלא מהני, ונפיר הקשה הגמ' מ"ש מספק דרוסה ומשני קסבר
עולא אין חוששין לספק דרוסה.

ואח"ז מקשה הגמ' מ"ש מב' חתיכות, ומשני התם אתחזק איסורא, משא"כ בישוב קוץ
בנושט דאף דיש חזקת אינה זבוחה ולא מהני ס"ס נגד חזקה, עכ"ז הא יש חזקת היתר
להיפוך ונשאר ס"ס הנ"ל, ואי נימא דבספק ניקב הנושט לא שייך פלל חזקת אינה זבוחה
וכשיטת החו"ד א"כ קשה דקארי לי' מאי קארי לי' להקשות מ"ש מב' חתיכות ו אף
לפמש"כ ניקא, משום דהוי ס"ל דהכא שייך ג"כ חזקת אינה זבוחה דלא, מהני ס"ס נגד
חזקה וע"ז משני דהתם אתחזק איסורא [והתוס' בכריתות (דף י"ז) ד"ה מדסיפא כו'
כתבו דאף בס"ס מביא א"ת משום דאיקבע איסורא] משא"כ הכא יש חזקת היתר ג"כ.

ואח"ז מקשה הגמ' מ"ש משוחט בספין ונמצאת פגומה, גם זה לכאורה תמוה, מאי מקשה
דאטו לא ידע לחלק דשאני התם דיש חזקת איסור משא"כ הכא יש חזקת פשרות,
וכמש"כ התוס' בכוננת הגמ' דתירץ דהתם אתחזק איסורא, אף לפמש"כ שפיר הקשה
משום דהא כבר כתבו כמה פוסקים להוכיח דלא מהני ס"ס נגד חזקה, מהא דשחט בספין
ונמצא פגום, ספק דלמא השתא הוא דאיפגם, ואת"ל מעיקרא דלמא לא שחט נגד
הפגימה כמש"כ התוס' בחולין (דף י') בד"ה ספין איתרעי כו' א"כ מקשה שפיר מ"ש
משוחט בספין ונמצא פגום דאף דהוי ס"ס עכ"ז מפעי לן לומר דלא מהני, משום דהוי
ס"ס נגד חזקה, ואף דהתם יש חזקת ספין דהשתא הוא דאיתרעי, דהא הית' מעיקרא
חזקה מעולה להספין ועכ"ז לא מהני ס"ס, א"כ ה"ה בהס"ס דישב קוץ בנושט דאף דיש
חזקת היתר המנגדת לחזקת איסור, עכ"ז הא גם כה"ג לא יהני ס"ס, וע"ז משני התם
[בספין] אתיליד ריעותא, משום דהא פאבו הפוסקים דלא שייך ס"ס בספין הנ"ל
דרגילות הוא לשחוט אף בחלק ספין שפנגד הפגימה כמש"כ הנקה"כ (בסי' א') דדרך
הספין להוליד בכולו, ע"כ לא חשוב זה לס"ס מעליא, וזהו שאמרו התם אתיליד ריעותא
וה"ל ספק הרגיל פנ"ל, משא"כ הכא לא ה"ל ספק הרגיל, ואח"ז מקשה הש"ס מ"ש
מספק טומאה ברה"י דטמא וקיי"ל דאף ס"ס לא מהני לטהר ברה"י ומשני התם הלכתא
גמירי לה, ובעבור פי הדברים האלה נכונים בסברת המקשה הנפלאים.

לכן ראיתי לכתבם אגב אורחא, ותרבה הדעת: ענף ד ולפי מה שנתבאר אזלא הוכחת
האחרונים מהתוס' בד"ה שאני התם כו', משום די"ל דהתם הא יש ס"ס פנ"ל, וכן
מהתוס' דלעיל שהקשו נימא נשחטה הותרה, כמש"כ למעלה, א"כ נדחתה הוכחתם
שהוכיחו לכללם המחודש דכה"ג לא שייך לדון חזקת אינה זבוחה, וי"ל עדיין דאף דיש
חזקת היתר היינו חזקת הגוף דלא ניקבה, עכ"ז הא יש חזקת אינה זבוחה להיפוך ומאי
חזית, דלמא ניזיל לחומרא, ולכן לפמש"כ דנקובת הנושט נבלה ע"כ בספק נקובת הנושט
ה"ל חזקת אינה זבוחה ויש לומר דנשארת באיסורה הראשון משום שתי חזקות דסתרי
אהדדי פנ"ל א"כ בנ"ד שמקינים בגידי הצואר, יש לחוש עדיין שמה פגע בנושט.

וגם י"ל דלכן באונוא דממסמס קועי' דמא (חולין דף נ"ח) דחשו לשמא ניקב הנושט,
ולא אמרו נשחטה הותרה פקושת התוס' (שם דף מ"ג), משום דהא המ"ד דחש החם

רָבָא הוּא, וְרָבָא אֲזִיל לְשִׁטְתּוֹ דַּס"ל נְקוּבַת הַנֶּשֶׁט ה"ל נְבִלָה, דְּהָא אָמַר יֵשׁ מִהֶן נְבִילוֹת בְּלִשׁוֹן רַבִּים כְּנ"ל.

ומה"ט לא הקשו התוס' גבי אנוןא פקושיתם (שם דף מ"ג), משום ד"ל שאני התם דהוי חזקת אינה זבוהה, משא"כ (בחולין דף מ"ג) כמו שבארתי לעיל בארובה בע"ה, מה יש לומר דאף היא דלא שייך חזקת אינה זבוהה ג"כ חיישינן היא דנעשה הקרע בכח ע"י קנה ובעל חי, וכמש"כ החתם סופר (בסי' כ"א) אף לא הביא ראיה לזה, ולענד"נ להוכיח כן מהא דחולין (נ"ו ע"א) גבי הפתה תולדה על ראשה בעוף דנבשה או שנגפה בעץ ואכן טריפה כ"ז דלא נבדק, וקשו שמא ניקב הקרום, וקשה אמאי לא נימא נשחטה הותרה, ובע"כ מוכח דכיון דנולד הספק ע"י קנה ובעל חי בכח יש לחוש יותר דאז שכיח שיינקוב את הקרום וכמש"כ התוס' על ספק דרוסה דלכן חשו לס"ד השוה דשכיח, כמו כן מוכרח לומר בהפחה חולדה על ראשה, ולכן אף מאן דס"ל דאין חוששין לס"ד כדס"ל לרב (בדף נ"ג) ואפיה מצינו דס"ל (בדף נ"ו) גבי הפחה חולדה על ראשה דבעי בדיקה ואם לאו טריפה, אלמא דבמה שנעשה ע"י הפאה בכח בלא מתכוין יש לחוש טפי, ולכן המ"ד דס"ל בישב קוץ בנושט דלא חייש להבריא, עכ"ז יחשוש בהפחה חולדה על ראשה לשמא ניקב קרום של מוח, דנודאי לא פליג על הברייתא דחולין (דף נ"ו), אלמא דשאני שנעשה הפאה בכח, משא"כ בנתחב הקוץ בנושט דע"י אכילת הקוצים נתחב שם ממילא לכן לא חייש כנ"ל, [ולכן התוס' בחולין (דף מ"ג) לא הביאו להא דהפחה חולדה כו'] ולפ"ז י"ל דהא דחשו באנוןא דממסמס קועי' דמא אינו משום חזקת אינה זבוהה רק לפי דנעשה ע"י הפאה בכח ע"י אינה קנה דשכיח התם לאיסורא טפי משא"כ בישב קוץ בנושט כמש"כ, [וכש"כ לדידן דחיישינן גם בישב קוץ בנושט] ולכן בבהמות שמקיזין להם דם בגידי הצואר דגם זה לא שכיח לאיסור לפי שזה נעשה ע"י בן דעת לא שייך לדמותו לאנוןא כו' והוי ספק שמא הי' מכוין להזהר מחשש דהסימנים דלכל הפחות הוי זה כמו נעשה ממילא שלא ע"י הפאה בכח וכמש"כ החתם סופר לפרש אף לא הביא ראיה לזה], ולכן לפי מה שהוכחתי ע"פ הראיות נדאי מוכרח כן, אף עדיין יש להחמיר ולחוש לחזקת אינה זבוהה בנ"ד כנ"ל.

שוב ראיתי דאף דראיות הגאונים שחידשו אין מהן הוכחה ברורה כנ"ל, עכ"ז מוכרחים אנו לומר כן למאן דס"ל מחזיקין מאיסור לאיסור אחר ג"כ, דאל"כ אמאי אפרו ביבמות (דף ל') דאשה בחזקת היתר לשוק עומדת גבי ספק קרוב לה, הא יש חזקת איסור דבחי הבעל היתה אסורה משום חזקת א"א, וגם עלשון תהא אסירה שוק משום איסור יבמה לשוק, ואף דיש התם חזקת היתר לשוק דמוקמינן הערוה בחזקת שלא נתגרשה, עכ"ז מאי חזית דאזלת בתר הך חזקה לקולא דלמא ניזיל בתר חזקת איסור, ובשתי חזקות הסותרות אהדי מבעי לן להחמיר ואף דהרשב"א ביבמות בסוגיא זו כתב לחלק שאני הא [דיבמות] דממילא בלא שום מעשה תהי' מותרת פשימות בעלה ע"כ כה"ג לא שייך לומר מחזיקין מאיסור לאיסור, משא"כ בבמה שצריף מעשה השחיטה לכן ס"ל לרש"י דמחזיקין מאיסור לאיסור, אכן התוס' ביבמות ותולין שהקשו נימא נשחטה הותרה כמו ביבמות אלמא דלא פ"ל חילוק הרשב"א הנ"ל, א"כ תקשה עדיין כנ"ל על הסוברין דמחזיקין מאיסור לאיסור, וביותר תקשה לכ"ע, דהא שם ביבמות אי' דא"ל אב"י אי הכי בקודשין גמי נימא הכי אשה בחזקת היתר ליבם עומדת, ומספק אתה בא לאוסרה

אל תאסרנה מספק, וקשה הא יש לחלק דשאני בקידושין דיש חזקת איסור הראשון דהא בחיי הבעל היתה אסורה אל אחי בעלה משום אשת אחיו דהא איסור בבת אחת חגיל, וכיון דיש לחוש שמה נחמדשה הערנה לבעלה, ע"כ גם אחר מיתת בעלה תהא אסורה לאחיו מחמת איסור אשת אחיו שהי עליו מתחלה והוי חזקת איסור ממש, אע"כ מוכח דגם בכה"ג שייך לומר חזקת היתר, וכסברת הגאונים הנ"ל, משום דבעת שהי בעלה חי היתה קנימא להיות מותרת ליבם פשימות בעלה דזה עדיף מחזקת איסור, א"כ ה"ה בספק נקיב הנושט היכא דלא שייך לומר דשכיח לאיסורא יש להקל ע"פ סברת הגאונים הנ"ל, ולפ"ז בנ"ד יש לסמוך להקל פיון דלא שייך בזה לומר דשכיח לאיסור טפי דאפשר שיהיה מכוננים להזהר מחשש דנקובת הסימנין ושאני הא דחמיה העור (בסי' כ"ג) דהתם שכיח לאיסור טפי לפי שנעשה בכח בלא פנונה להזהר מזה כמש"כ החתם סופר לחלק, ולכן שפיר יש לסמוך על ההיתר של הברית אברהם הנ"ל בנ"ד.

סימן ה.

עוד בענין הנ"ל. ענף א ואחר שהתבוננתי בענין זה ראיתי להעיר בנ"ד מילתא חדתא לפי שיטת התוס' בחולין (דף מ"ג) שכתבו להקל בחזקת היתר אף דאיתרע חזקתו, ולא ס"ל פשיטת רבינו יונה המובאת בר"נ (בחולין) גבי ספק נשמטה הגרגרת והובאה ביו"ד בש"ך (סי' נ') ובאחרונים ובפתיחה לה' טריפות), א"כ לפ"ז יש לדון דעדיפא חזקת היתר אף בספק בסימנין ולדון דלא נטרפה, אף דיש חזקת אינה זבוחה הסותרתה, משום דהא פתבו התוס' בכתובות (דף ע"ה) בד"ה אבל היכא כו' בשם הרשב"א דחזקת פנוי' לא חשיבא פלל נגד חזקת הגוף עכ"ל, ואף היכא דאיתרע ג"כ סמכו על חזקת הגוף, דהא התם בספק בהרת קדם לשער לבן דס"ל לר' יהושע שם דטהור משום חזקת הגוף דאוקי אחזקה דלא נולד בו נגע אחר, ואף דאיתרע קצת דהא נולד בו עכ"פ בהרת ושער לבן, עכ"ז חשיבא זה לחזקת הגוף לדון משום זה דלא נולד בו נגע המטמא, ואף דחזינו דנולד בו אינה נגע מ"מ פיון דנימא דאינו מן הנגעים המטמאין, חשוב זה לחזקת הגוף, ועדיפא מחזקת טומאה, וכמש"כ התוס' שם בשם ר"ת, ע"כ יש להקל בספק ניקבו הסימנין היכא דלא שייך לומר דשכיח לאיסור, משום דהא הוי חזקת הגוף להבהמה, ובספק נטרפה ונדאי דחשיבא לחזקת הגוף לומר דלא נטרפה והיא בחזקתה הראשונה כמו שהיתה שלימה וכשירה מקודם שנולד ספק טריפות, דכיון דבמומין ונגעים דנו בזה לחזקת הגוף, כש"כ בספק טריפה, ועדיפא חזקה זו מחזקת איסור.

ויש להעיר לפמש"כ התוס' דחזקת הגוף עדיפא ולכן לא אמרינו בזה פרתי לריעותא, מאי פריף הגמ' בריש נדה מן חבית שנמצא חומץ על מקנה שנמדד כו', הא יש לחלק שאני חבית יין דיש התם חזקת הגוף, משא"כ במקנה שנמדד דהא מה שנחסר לא שייך להעמידו על חזקת הגוף דהרי אינו לפנינו, אכן לפמש"כ הסמ"ע (סי' ר"ל ס"ק י"ד) דשכר והחמיץ לא שייך לדמותו לנמצא נקב בבה"כ דשאני שכר דכל שכר עומד להחמיץ, ע"כ מה"ט בחבית יין לא שייך לדמותו לכל חזקת הגוף, וזה ראי' לשיטת הסמ"ע הנ"ל, ואכמ"ל.

בחזר לענינו, דיש לדון בספק נקיבו הסימנין לחזקת הגוף דעדיפא מחזקת אינה זבוחה, ובאמת פן יש לדון בספק הבריא ונקיב החיצון דאי נימא דלא נקיב החיצון א"כ חזקת

הגוף שלו בחזקתו, וכמו בשער לכו ובהרת דארף דישנמ פעת עכ"ז אי נימא דאינמ מטמאיןבנגעים לא אישתני חזקת הגוף.

ה"ה אי נימא דלא מיטרף בקד א"כ לא נשתנה חזקת הגוף שלו, וזה עדיף מחזקת איסור, ובאמת לפ"ז בקושית התוס' (דחולין) גבי יושב קוץ בנושט דהקשו נימא נשחטה הותרה כמו ביבמות, לא היו צריכים להוכיח זה מיבמות, משום דארף דנימא דמתזיקין מאיסור לאיסור ויש חזקת איסור, עכ"ז בישוב קוץ ובספק דרוסה יש חזקת הגוף דעדיפא מחזקת איסור, וזה עדיף מהא דיבמות דהא התם לא שייך לדון לחזקת הגוף, רק י"ל דהתוס' כתבו פן לרונחא דמילתא דארף חזקת איסור ליפא התם, וקושיתם הוא מצד כש"כ מהא דחולין הנ"ל, ותירוצם דדרוסה שכיח מתרץ ג"כ אמאי לא אמרינו בזה לחזקת הגוף, ולא מציינו שם שום חולק על הפלל שכתבו התוס' דחזקת הגוף עדיפא מחזקת פנוי'.

ולכאורה יש לחלק דשאני התם בספק מומין דהוי חזקת הגוף שנתבררה, משא"כ בספק ניקבו הסימנין בעת ההקנה, אפשר דזה לא חשוב לחזקת הגוף אלימתא, משום דלא נתבררה חזקת הגוף בשעתו, וכמש"כ התוס' בחולין (דף י"א) גבי גבינות ע"ש, ואף דהתם מייירי בחזקה מצד הרוב עכ"ז יש לחלק דעכ"פ חזקת הגוף לא מקרי להיות חשוב מחזקת איסור, אמנם פקר כתב התבואות שור ובסי' כ"ט) לתרץ דברי הרמ"א ומחלק דשאני בישוב קוץ דהוי חזקה שנתבררה, משא"כ במים בראש הוי חזקה שלא נתבררה, והחיות דעת (בסימן נ') הקשה על התבו"ש דנהי דלא נולדה בקוץ מ"מ לית לה חזקת פשרות מבוררת, דאטו על הקוץ מספקינו הא על הנקב מספקינו, א"כ אימור נולדה בנקב עכ"ל החו"ד הנ"ל.

ולענ"ד הנכון עם התבו"ש מצד הסברא, משום דקא קודם עת לידת הריעותא דישב קוץ בנושט לא הי' מקום לחוש פלל לנקיבת החיצון משום דרוב בהמות פשרות ואף דנמצא נקב אחר שישב קוץ בנושט עכ"ז אין להחזיק למפרע וכמו בבא זאב (חולין דף ט') שלא חשו לשמא במקום נקב ניקב, משום פינן דאיכא למתלי יש לנו לתלות דלא יצאה עד הנה מן הרוב, רק הספק נולד לנו ונתהווה לאחר שישב הקוץ בנושט, אם ניקב החיצון או לא, ומקודם תחייבת הקוץ היו ברור לנו דלא ניקב הנושט, מתמת רוב הנ"ל, ע"כ מקרי זה חזקה שנתבררה בשעתו, ואף להסוברים דלא אמרינו חזקה מתמת הרוב היינו דווקא היכא דליכא פמה לתלות הריעותא, לכן פינן שייצאה עכשוו מהרוב יש לנו לחוש על מעיקרא, משא"כ בתחייבת קוץ דומה ממש לבא זאב ונטל דלא חשו לשמא במקום נקב ניקב, ה"ה בקוץ דראו שניקב הסימנין בפנינו דלא חיישינו להחזיק ריעותא למעיקרא משום דלא חיישינו לשמא במקום נקב ניקב, ודוקא במים בראש שייצאה מן הרוב דליכא פמה לתלות הריעותא, הוי חזקה דלא נתבררה.

וכן מוכח מהא דכתובות (ע"ו ע"ב) דאמרו שם דכל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה גבי מומין ונחמור שמת, ומקשה הש"ס ממתט שנמצאת כו' ואמאי ספיקא ברשות טבח אתיליד כו', וקשה מאי מקשה הגמ' הא יש לחלק שאני במומין דיש לה חזקת הגוף דהא נולדה בלא מומין ונתבררה חזקת הגוף בשעתה, וכן במת החמור דבעת שהי' חי היתה לו חזקת הגוף דנתבררה בשעתו, משא"כ גבי מחט שנמצא בבה"כ דהספק הוא על הנקב אם ניקבה מתחלה קודם המכירה או לא ובספק נקב לא נתבררה החזקה מעולם

בְּשִׁעָתָהּ וְכִסְבֶּרֶת הַחַוּוֹד הַגָּ'ל, וְלִכְּוֹן לֹא אָמְרוּ בְּזֶה לְהַכְלִיל דְּכָל שְׁנוּלֵד סִפְק בְּרִשּׁוֹתוֹ
עָלְיוֹ לְהִבְיֵא רֵאִי דְעֵיקָר טַעְמוֹ הוּי מְשׁוּם חֲזַקַת הַגּוֹף כְּמִבְּנֹאֵר שָׁם וּמֵאֵי הַקְּשָׁה הַש"ס
בְּפִשְׁטוֹת כ"כ, וּבַע"כ מוֹכַח מִזֶּה כְּסִבֶּרֶת הַתְּבוּ"ש הַגָּ'ל דְּמַחֲט שְׁנִמְצָא נְחֻשֵׁב לְחֻזְקָה
שְׁנִתְבָּרְרָה וְשִׁפִּיר מְדַמֵּי הַש"ס הָא דְּמַחֲט שְׁנִמְצָא לְמוֹמִין, וְע"כ ה"ה בְּיִשְׁב קוּץ בְּנוֹשֵׁט.

הַגָּה.

וּבְאֵמַת יֵשׁ לְעֵינַי בַּח"מ (ס'י רל"ב סע'י י"א) שְׁפָתָבו סִתְמָא בְּנִיקָב בַּה"כ דְּעָלְיוֹ הָרֵאָנִי
וְלֹא כְּתָבו דְּמִיָּרִי בְּמַחֲט שְׁנִמְצָא, אֲבָל הֵיכָא שְׁנִמְצָא הַנִּיקָב שְׁלֹא ע"י הַמַּחֲט, יֵשׁ לְדוֹן
דְּכִינּוֹן דְּהוּי חֲזַקָה שְׁלֹא נִתְבָּרְרָה כְּסִבֶּרֶת הַתְּבוּ"ש הַגָּ'ל וְכַמִּי שֶׁהוֹכַחְתִּי, אֶפְשָׁר דַּכָּה"ג לֹא
אָמְרוּ לְהַכְלִיל דְּכָל שְׁנוּלֵד סִפְק בְּרִשּׁוֹתוֹ עָלְיוֹ הָרֵאָנִי, מְשׁוּם דַּכָּה"ג לֹא אֵלִימָא חֲזַקַת הַגּוֹף,
וּמוֹכַח מְכָל הַפּוֹסְקִים הַגָּ'ל דַּס"ל דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל בְּיוֹ"ד (ס'י פ"א) גְּבִי גְּבִינּוֹת דְּאָמְרִינּוּ
הַשְׁתָּא הוּא דְּאִתְרַע וְלֹא מְחַזְקִין לְחֻזֵּשׁ לְמַפְרַע מְשׁוּם חֲזַקָה דְּנִתְבָּרְרָה מִחֲמַת הָרוּב, ע"כ
מִמִּילָא נְחֻשֵׁב זֶה כְּדִין כָּל חֲזַקַת הַגּוֹף לְדוֹן כּוֹ, וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה) וְכִינּוֹן שְׁנִתְבָּרְרָה דְּמַחֲט
שְׁנִמְצָא מִיָּחֻשׁ בְּנוֹדָאֵי לְחֲזַקַת הַגּוֹף שְׁנִתְבָּרְרָה א"כ ה"ה בְּיִשְׁב קוּץ בְּנוֹשֵׁט, וְלִכְּוֹן יֵשׁ יִסּוּד
גְּדוּל לְהַקֵּל בְּסִפְק נִיקָב הַנוֹשֵׁט, מְשׁוּם חֲזַקַת הַגּוֹף דְּעַדִּיפָא מְחַזְקַת פְּנוּיָא, וְה"ה דְּעַדִּיפָא
מְחַזְקַת אֵינָה זְבוּחָה, וְלִכְּוֹן אִף דְּחִיָּשִׁינּוּ בְּיִשְׁב קוּץ בְּנוֹשֵׁט הוּא מְשׁוּם דְּשָׂכִיחַ לְאִסּוּרָא,
אֲבָל בַּנ"ד דְּלֹא שְׁיִיךְ לִזְמַר דְּשָׂכִיחַ לְאִסּוּרָא כַּמִּש"כ הָאֲחֵרוֹנִים הַגָּ'ל, מְשׁוּם דְּאֶפְשָׁר
דְּהַמְקִיזִין גְּזֵהִים שְׁלֹא יִפְגְּעוּ בְּהַסִּימָנִים, וְלִכְּוֹן הַפְּתוּת ה"ל סִפְק הַשְּׁקוּל, ע"כ סְמִכִּינּוּ
בְּזֶה עַל חֲזַקַת הַגּוֹף, וְשִׁאֲנֵי הַפְּתָה חֲזַקָה עַל רֵאָשָׁה דְּתוּלִין (דָּף נ"ו), וְכַמּוֹ שְׁנִתְבָּרְרָה בַּסִּי
הַקּוּדָם.

וְעַפ"ז יֵשׁ מְקוּם לְתַרְזַן דְּבָרֵי רַבִּינוּ יוֹנָה שֶׁהוֹבָאוּ בְּר"ן (בְּחֻלִּין דָּף י') עַל הָא דְּשַׁחֲט
הַנוֹשֵׁט וְנִשְׁמָטָה הַגְּרָגְרַת וַא"י אִם קוּדָם שְׁחִיטָה נִשְׁמָט אוֹ לֹא, דְּכָל סִפְק בְּשַׁחֲטָה פְּסוּלָה
וְיִלְיָף הַר"י דַּה"ה לְכָל סִפְק טְרִיפּוֹת, וְסִפְק נִשְׁבָּרָה רִגְלוֹ קוּדָם שְׁחִיטָה דִּישׁ לְאַסּוּר, וְתַמָּה
הַתְּבוּ"ש בְּכּוֹר שׁוֹר חִידוּשֵׁי חֻלִּין (שָׁם) הָא י"ל שְׁאֲנֵי הֵתָם בְּשִׁמּוּטַת הַגְּרָגְרַת דְּהוּי
סִפְק בְּשַׁחֲטָה מִשְׁא"כ סִפְק טְרִיפּוֹת יַעוּ"ש, וְלִדְעַתִּי י"ל דְּרַבִּינוּ יוֹנָה ס"ל דְּנִקְוֵבַת הַנוֹשֵׁט
ה"ל רַק טְרִפָּה וְלֹא גְּבִלָה וְכַשִּׁיטַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים כַּנ"ל, א"כ לַפ"ז בְּסִפְק שְׁמוּטַת הַגְּרָגְרַת
דְּמִבְּנֹאֵר הֵתָם בְּחֻלִּין דְּפְסוּלָה, וְהָא הֵתָם מִיָּרִי בְּעוֹף, דְּהָא קָאֵמַר שְׁחִיטַת הַנוֹשֵׁט וְנִשְׁמָטָה
הַגְּרָגְרַת כְּשֶׁרָה וְנָהוּ בְּעוֹף וְלֹא בְּבִהֵמָה וּמִסְתְּמָא מֵאֵי דְּקָאֵמַר הֵתָם דְּסִפְק שְׁהָה פְּסוּלָה
מִיָּרִי בְּעוֹף כְּמוֹ לְעֵיל הֵתָם דְּמִיָּרִי רַק בְּעוֹף, וּבַע"כ הָא דְּסִפְק שְׁהָה הֵינּוּ שְׁהָיָא בְּמִיעוּט
קָמָא דְּנוֹשֵׁט, וְכִינּוֹן דְּנִקְוֵבַת הַנוֹשֵׁט לֹא ה"ל גְּבִלָה, א"כ אִף דְּשְׁהָה בְּמִיעוּט קָמָא דְּנוֹשֵׁט
לֹא ה"ל גְּבִלָה, וְכַמִּש"כ הָרֵאָשׁ בַּפ"ב דְּחֻלִּין (ס'י ו') בְּשֵׁם ר"ת לְפָרֵשׁ שְׁהָה בְּמִיעוּט
סְמָנִים דְּנוֹשֵׁט דְּלִכְּוֹן מִבְּעֵיָא לִי מְשׁוּם דְּלֹא מְגַבְּלָה בִּי רַק מִטְרַפָּה כּו' יַעוּ"ש, וְקָשָׁה
אִמָּאֵי פְּסוּלָה בְּסִפְק שְׁהָה בְּעוֹף כִּינּוֹן דְּלֹא הוּי רַק טְרִיפָּה וְלֹא גְּבִלָה א"כ יֵשׁ חֲזַקַת הַיָּתֵר
כְּמוֹ בְּכָל סִפְק טְרִיפּוֹת וְחֲזַקַת אֵינָה זְבוּחָה לֹא שְׁיִיךְ בְּסִפְק שְׁהָיָא כִּינּוֹן דְּלֹא מְגַבְּלָה בִּי,
אַע"כ מוֹכַח דְּגַם בְּסִפְק טְרִפּוֹת לֹא מוֹקְמִינּוּ עַל חֲזַקַת הַיָּתֵר מְשׁוּם דְּאִתְרַע הַחֲזַקָה, וְשִׁפִּיר
הוֹכִיחַ רַבִּינוּ יוֹנָה.

הַגָּה.

[ויבגוף דברי הרא"ש הנ"ל יש לעיין דהא תזינן אף מתחלה קודם דאסיק הש"ס בןחולין (דף ל"ב) דפסוקת הגרגרת פמנח בדקוילא דמי, עכ"ז אמר שם ריש לקיש בשחט במקום חתף דה"ל גבלה, א"כ ה"ה בשקה במיעוט סמנים ג"כ ה"ל כמו נשחט במקום חתף, ויש להתבונן ולהעיר בזה הרבה ואכמ"ל] ועוד י"ל דרבינו יונה הנ"ל ס"ל דמתזיקין מאיסור לאיסור אחר, א"כ ה"ל בספק טריפות ג"כ חזקת איסור ודומה לספק בשחיטה, אף לפמש"כ לעיל ניחא בפשיטות דברי הר"י הנ"ל די"ל אי נימא דאף בספק נשברה רגלה קודם שחיטה סמכינו על חזקת היתר שלה דעכשיו נשברה [ואף דאתרע פעת החזקה עכ"ז גם חזקה דאתרע הוי חזקה מעליא וכסברת התוס' וש"פ], א"כ מבעי להיות אף בספק שמוטת הגרגרת קודם שחיטה ג"כ פשר, דאף דיש חזקת איסור אינה זבוחה עכ"ז הא יש חזקת הגוף המבררת לנו דעכשיו נשמטה, והיא עדיפא מחזקת איסור כמש"כ התוס' בכתובות הנ"ל, וס"ל פשיטת המחבר בח"מ (סי' רל"ב) דאף בניקב בה"כ בלא מחט דיינינו ג"כ לחזקת הגוף לענין הפלל דכל שנמצא ברשותו עליו הראי, וכמש"כ לעיל דמחמת חזקה הפאה מחמת הרוב הוי פעין חזקה שנתבררה, ובע"כ מוכח מהא דחולין בספק שמוטת הגרגרת דפסולה דהיכא דאתרעי לא מהני פלל שום חזקה, משום דאי נימא דאף היכא דאתרע נחשב ג"כ לחזקה מעליא, א"כ הא שם בןחולין יש חזקת הגוף דעדיפא מחזקת איסור, ובע"כ מוכח דשאני שם בכתובות דאמרינו פל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראי, משום דהא מסקינן שם דרבא אמר פאן נמצא פאן הי, דדוקא בנכנסה לרשות הבעל דלא אתרע פלל חזקת הגוף שלה דיש לתלותה ריעותא ברשות הבעל, ואין מתזיקין מרשות לרשות, לכן סמכינו על חזקת הגוף, וחזקת הגוף היכא דמועלת עדיפא מחזקת פנוי' וחזקת ממונא ג"כ, משא"כ היכא דנמצאה הריעותא ברשות אבי' אז פינון דאתרע רשות אבי' לא סמכינו על חזקת הגוף משום דהרי ריעותא לפניה, וכ"ה בנשבר רגלה דליכא פמה לחלות דאתרע חזקת הגוף הנ"ל אז לא מהני אף באיסור, ואף דבכתובות הנ"ל יש לומר דשאני התם דלהוציא מחזקת ממונא לא סמכינו על חזקת הגוף דאתרע, משום דחזקת ממונא אלימא טובא דגם רוב לא מהני להוציא ממנה, עכ"ז הוכיח רבינו הנה דגם באיסורין לא סמכינו על חזקת הגוף היכא דאתרע, משום דאי נימא דהוי חזקה מעליא א"כ הא חזקת הגוף היכא דמועלת עדיפא מפל חזקות, אע"כ מוכח דהיכא דאתרע לא נחשבה פלל החזקה הנ"ל: ענה ב אמנם לשיטת התוס' דס"ל דחזקה דאתרע ג"כ הוי חזקה מעליא, א"כ יש מקום ויסוד גדול להקל בספק ניקב הנושט היכא דלא שייך שכיח לאיסורא, שכתבו התוס' בסה"ד הנ"ל משום דחזקת הגוף דיש לה עדיפא איסור כמו בספק בהרת קדמה דטהור משום חזקת הגוף ועדיפא מחזקת טומאה כמש"כ התוס' התם בד"ה ספק טומאה כו' שוב ראיתי דיש לפקפק בזה משום דהא בספק בהרת קדם דהוי חזקת הגוף פליגי התם רבנן עם ר' יהושע, ומבואר בתוס' שם דסברת רבנן דאסרו מספק דמייירי דנזקק לטומאה שהיה בו גגע אחר קודם, וקודם שנטהר מזה נולד בו ספק אחר כו', וס"ל לרבנן משום מאי חזית דאזלת בתר חזקת הגוף, גיזיל בתר חזקת טומאה שלו ור"י ס"ל דחזקת הגוף עדיף טפי, והרמב"ם (פ"ב מה טומאת צרעת) פסק כרבנן דספק עמא, א"כ ל דחזקת הגוף לא עדיפא מחזקת טומאה כמו שאמרו רבנן התם, ואף דבב"מ (דף פ"א) איתא, דקוב"ה אמר ספק טהור, עכ"ז הא הכ"מ הביא שם ראיות להרמב"ם דפסק ספק טמא, ואף די"ל

דְּהַרְמַב"ם יִפְרַשׁ פְּלוֹגְתָתָם בְּסִפְקָא בְּהֵרַת קְדָמָה כַּמְש"כ הַתּוֹס' בְּנֻדָּה (דָּף י"ט) לְפָרֵשׁ פְּלוֹגְתָתָם דְּלֹא מִיִּירֵי בְּנֻזְקָא לְנֻגַע, רַק דְּסִבְרַת רַבְּנָן דְּטָמֵא מִשּׁוּם דְּרַגְלִילוֹת הִיא שְׁבִהְרַת קְדָמָה, עַכ"ז בֵּינוֹן דְּחֻזְיָנוּ דְּהַכְרַעַת הַפּוֹסְקִים כְּרַבְּנָן וְכַמ"ש הַרְמַב"ם הַנ"ל, וְלִפִּי פִירוּשׁ הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת דְּפִירְשׁוּ דְּפָלִיגִי אִי חֻזְקַת הַגּוֹף עֲדִיף אִי לֹא, א"כ אִין לְהַכְרִיעַ לְהַתִּירָא מִחֻמַּת סִבְרַת הַתּוֹס' שְׁכַתְּבוּ שָׁם דְּחֻזְקַת הַגּוֹף עֲדִיף מִשְׁאָר חֻזְקוֹת, מִשּׁוּם דְּאַפְתִּי י"ל דְּלִמָּא הִלְכָּה בְּרַבְּנָן כְּדְחֻזְיָנוּ פְּסַק הַרְמַב"ם, א"כ אִין הַפְּלִל הִזְה חֻזְקָא לְבָנוֹת יְסוּד עָלִיו לְוֹמַר דְּחֻזְקַת הַגּוֹף עֲדִיף כּו'.

וְגַם בְּהַפְּלִל שְׁכַתְּבוּ הַגְּאוּנִים [הַחֻזו"ד וְהַב"א וְחַתָּם סוֹפֵר הַנ"ל] לְוֹמַר נִשְׁחַטָּה הַתּוֹרָה אַף בְּסִפְקָא נִיקְבוּ הַסְּמִינִין מִשּׁוּם דְּקִיָּמָא בְּחֻזְקַת הַיְתֵר כְּשִׁישְׁחַטְנָה, וְכֵן אֲחֻזְקַת הַיְתֵר דִּיבְמוֹת הַיְתֵה עוֹמְדַת בְּחֻזְקַת הַיְתֵר לְשׁוּק כְּשִׁימּוֹת בַּעֲלָה, וְזֶה עֲדִיף מִחֻזְקַת אִיסוּר, מִשּׁוּם דְּחֻזְקַת אִיסוּר אִם תִּשְׁחַט לֹא הַיְתֵה לָּהּ פְּלִל מְעוֹלָם, רַק אֲדַרְבֵּה חֻזְקַת הַיְתֵד הַיְתֵה לָּהּ, יֵשׁ לְהַעִיר ג"כ עָלֵיהֶם מִן הָא דְּסִפְקָא בְּהֵרַת קְדָמָה דַּס"ל לְרַבְּנָן דְּטָמֵא, וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת שָׁם דְּטַעַמְיָהּוּ דְּרַבְּנָן מִשּׁוּם דַּס"ל דְּכִינּוֹן שְׁנֻזְקָא לְטוֹמְאָה אֲזִלְיָנוּ בְּתֵר וְחֻזְקַת טוֹמְאָה, וְס"ל לְרַבְּנָן דְּשׁוּיִם הִמָּה חֻזְקַת הַגּוֹף עִם חֻזְקַת אִיסוּר כַּנ"ל, וְלִפִּי פְּלִל הַגְּאוּנִים י"ל דְּמַבְעֵי לְהִיּוֹת טְהוֹר מִשּׁוּם חֻזְקַת טְהוֹרָה דְּהָא קוֹדָם שְׁנוּלֵד סְפָק נֻגַע אֲחֵרַת אַף בַּעַת שְׁהִי בּוֹ נֻגַע רֵאשׁוּנָה הָא הִי עוֹמֵד לְהִיּוֹת טְהוֹר כְּשִׁיטְהֵר מִנֻּגְעוֹ הֵרֵאשׁוּנָה, וְכַמּוֹ בְּסִפְקָא נִיקְבוּ הַסְּמִינִין דְּהִיְת' עוֹמְדַת בְּחֻזְקַת הַיְתֵר כְּשִׁישְׁחַטְנָה מִעֲשֵׂה הַמְכַשִּׁירָה, וְכַמּוֹ בִּיבְמוֹת דְּאַמְרִינּוּ דְּאִשָּׁה זֹו קִיָּמָא בְּחֻזְקַת הַיְתֵר לְשׁוּק כְּשִׁימּוֹת בַּעֲלָה מִמִּילָא, וְה"ה בְּנֻגְעִים, אַף דְּהַטְהַרָּה בְּאָה ע"י כְּהֵן, הָא גַּם בְּשַׁחֲטָה צָרִיף לְעֲשׂוֹת מִעֲשֵׂה, וְאַמְרִינּוּ דְּבְחֻזְקַת הַיְתֵר קִיָּמָא כַּמְש"כ בְּחֻזְקַת הַיְתֵר.

[וְלֹא כְּהַרְשֵׁב"א בִּיבְמוֹת שָׁם דְּמַחְלַק בֵּינֵיהֶם כַּנ"ל, וְכֵן לר' יְהוֹשֻׁעַ דַּס"ל סְפָק טְהוֹר, הָא טַעַמּוֹ מִשּׁוּם חֻזְקַת הַגּוֹף כְּמַבְּוֹרָא בְּכַתּוּבוֹת שָׁם, וְלֹא מִשּׁוּם חֻזְקַת הַיְתֵר הַנ"ל, א"כ מוֹכַח מִסְּוִיָּא דְּכַתּוּבוֹת דְּלֹא כְּהַגְּאוּנִים.

רַק לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּנֻדָּה (דָּף י"ט) דְּפִי בְּעֵינֵין אַחַר אִין הַכְרַח לַמְש"כ, אַף לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּכַתּוּבוֹת מוֹכַח כַּנ"ל. וְבַלֵּא"ה קָשָׁה לַפ"ז עַל הָא דְּאָמַר רַבָּא בִּיבְמוֹת דְּאִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הַיְתֵר לְשׁוּק עוֹמְדַת, דְּהָא חֻזְיָנוּ דְּרַבְּנָן דַּס"ל סְפָק טָמֵא לֹא ס"ל חֻזְקַת הַיְתֵר הַנ"ל, רַק אֲזִיל בְּתֵר חֻזְקַת אִיסוּר וְטוֹמְאָה הַנֻּגַע הֵאֲחֵרַת שְׁמַתְחֵלָה כַּמְש"כ ר"ת שָׁם, בְּשַׁלְמָא לְשִׁיטַת הַרְשֵׁב"א בִּיבְמוֹת דְּמַחְלַק בֵּין הַיְתֵר דְּמִיתַת הַבַּעַל דְּבָאָה מִמִּילָא, וְכֵן מִעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה דְּצָרִיף מִעֲשֵׂה בִּינֵינֵם, הָא כֵּן בְּנֻגְעִים צָרִיף לְטְהַרְתָּהּ הַכְּהֵן, אֲבָל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּחֻזְקַת הַיְתֵר וּבִיבְמוֹת דְּגַם בְּשַׁחֲטָה אֲמְרִינּוּ חֻזְקַת הַיְתֵר, א"כ קָשָׁה עַל רַבָּה מִן רַבְּנָן דְּר' יְהוֹשֻׁעַ, אַף י"ל דְּהָא בַב"מ (דָּף פ"ו) אִי דְּרַבָּה ס"ל בְּסִפְקָא בְּהֵרַת קְדָמָה דְּטְהוֹר וְכַר' יְהוֹשֻׁעַ, וְס"ל בִּיבְמוֹת דְּאִשָּׁה זֹו בְּחֻזְקַת הַיְתֵר לְשׁוּק עוֹמְדַת, א"כ אֲזִיל לְשִׁיטַתוֹ בְּמָה דְּפִסְקָא כַר' יְהוֹשֻׁעַ דְּסִפְקָא טְהוֹר, וְאַף דְּבְכַתּוּבוֹת מְבֹוֹרָא דְּטַעַם דְּר' יְהוֹשֻׁעַ הֵנִי מִשּׁוּם חֻזְקַת הַגּוֹף וּבִיבְמוֹת בְּסִפְקָא נִתְגַּרְשָׁה הַעֲרוּהָ לֹא שְׁיִיכָא, עַכ"ז י"ל דְּרַבָּה יִסְבּוֹר דְּסִבְרַת ר' יְהוֹשֻׁעַ דַּמ"ל סְפָק טְהוֹר הֵנִי מִשּׁוּם חֻזְקַת הַיְתֵר כְּסִבְרַתוֹ, וְהָא דֵאִי בְּכַתּוּבוֹת דְּר"י דְּטְהַר הֵנִי מִשּׁוּם חֻזְקַת הַגּוֹף, רַבָּא הוּא דְּאָמַר הֵכִי שָׁם, אֲבָל רַבָּה י"ל דַּס"ל בְּאֲמַת טַעַם אַחַר אֲלִיבָא דְּר"י וְכַמְש"כ, וְלַפ"ז יֵשׁ לְוֹמַר דְּרַבָּא [וְכֵן אַבְיִי] בִּיבְמוֹת שָׁם דְּלֹא נִיחָא לְהוֹ

לומר חזקת היתר לשוק [דאמר רבה שם פמבואר בסוגיא שם כמש"כ הש"ף ביו"ד (סי' נ') בארובה], י"ל דאזיל לשיטתו דפ"י סברת ר"י משום חזקת הגוף ולא משום חזקת טהרה, אבל חזקת היתר או טהרה לא ס"ל, אף מש"כ שם הש"ף להוכיח דלרבא דלא ס"ל חזקת היתר דיבמות ה"ה בספק טריפות דאי תיליד בתיי הבהמה דג"כ אסור לרבא, יש לחלק דשאני ביבמות דליפא חזקת הגוף רק חזקת היתר, משא"כ בספק טריפות היכא דשייך חזקת הגוף י"ל דרבא ס"ל דכשיטה, אף זה תלוי אי נימא הלכה כר"י כמש"כ לעיל בארובה, א"כ לפמש"כ הרמב"ם דהלכה פרבנו דספק טמא פנ"ל, י"ל דאזלינו לחומרא גם בחזקת היתר וחזקת הגוף, ורבה דיבמות י"ל דאזיל לשיטתו דס"ל כר' יהושע.

ולכן בספק ניקבו הסמנים אף דיש חזקת הגוף שנתבררה, קשה להקל, דהא רבנו ס"ל בספק בהרת קדמה דספיקו טמא, ולא ס"ל דמהני חזקת היתר אף בחזקת הגוף אם יש חזקת איסור, ואף לפמש"כ לעיל להוכיח לשיטת ר"ת דמחזיקין מאיסור לאיסור אחר, אינו מוכח משום די"ל דדוקא מנגע לנגע מחזיקין משום דגבי טומאה אין נפ"מ ביניהם משא"כ גבי איסור דנפ"מ לענין התראה וכה"ג, אף היכא דיש חזקת אינה נבוחה כמו בספק בסמנים בזה יש לחוש לחומרא פרבנו דר"י, ומרבה דיבמות אין ראי' כמש"כ, משא"כ לדין דהלכה פרבנו ולשיטת התוס' בכתובות קשה להקל, והא דמקשה אב"י לרבה ביבמות, דאי הכי בקדושין נמי נימא הכי אף דיש התם חזקת איסור ממש כמש"כ לעיל ואפ"ה דנו זה לחזקת היתר, י"ל דג"כ לשיטת רבה דס"ל הלכה כר"י מקשה זה, ולא לדין.

וקצת יש לחלק דשאני חזקת היתר בבהמה דאף דכ"ז דלא נשחטה היתה בחזקת איסור, עכ"ז הא ביד הבעלים לשחוט אותה, וכל שבידו צאו פמחוסר מעשה דמי, פמבואר בקדושין (דף ס"ב), ומה"ט במה שבידו קי"ל דנאמן אף נגד חזקה, וכתבו האחרונים (יו"ד סי' קכ"ז) משום דכיון דבידו לשנות החזקה הוי החזקה בחזקה העשויה להשמנות דלא הוי חזקה, ולכן בשחיטה אף דצריך מעשה השחיטה, מ"מ אמרינו בחזקת היתר עומדת אם ישחטנו משום דבכל שעה הוי זה בידו, ולכן מדמי התוס' הא דחולין לחזקת היתר דיבמות ולא מחלקי בחילוק הרשב"א הנ"ל, משום דס"ל דשחיטה לא מקרי חסרון מעשה פלל, והוי זה כש"כ מן מיתת הבעל דאף דהוי ממילא מ"מ צריך להיות עכ"פ מיתת הבעל וזה לא הוי בידו, משא"כ בטהרת מצורע דאינה בידו של המצורע רק צריך לבוא לכהן שיכשירו בכל דיני טהרתו וזה הוי מחוסר מעשה ולכן כה"ג חזקת טומאה היא בתקפה, ולא דיינינו בזה חזקת טהרה, אף באמת דוחק לומר כן, פינו דחזינו בהא דיבמות דמיתת הבעל לא הוי בידו ואפ"ה קרי להחזקת היתר א"כ מה בכך דטהרת המצורע אינה בידו אלא ביד הפהו, וגם הא הפהו מצוה לטהר את המצורע, לכן אין סברא לחלק בזה.

ענף ג ולכאורה יש בלא"ה לתמוה על רבה דס"ל אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת, דהא פינו דחזינו דרבנו לא ס"ל חזקה הנ"ל ומה"ט ס"ל דספק טמא א"כ מנלי' לרבה להוכיח חזקת היתר מר' יהושע דס"ל ספק טהור, הא י"ל דהא דטהר ר' יהושע היינו משום חזקת הגוף, ודוחק לומר כפי מש"כ לעיל דרבה ס"ל באמת סברת ר' יהושע

דטהור הני מחמת חזקת טהרה, דהא אפושאי פלוגתא לא מפשינו, ומנ"ל דר"י טיהר משום חזקת טהרה שהי' עומד (להיות טהור כשיטהר מנגעו הראש נה, דלמא הני זה משום חזקת הגוף.

אבל היכא דלא שנייף חזקת הגוף מודה ר"י לרבנו, לכן נלע"ד לומר דהא לכאורה קשה איך אמרו שם בספק בהרת קדם דמקרי חזקת הגוף, הא פיון דאשתיני גופא עכ"פ וכעת יש בהרת ושער לכן על הגוף, א"כ מאי חזקת הגוף שנייכא התם, ודוקא במומין דספק אם היו עלי' מעיקרא שנייף שפיר חזקת הגוף, משא"כ בספק בהרת דיש שניהם כעת עכ"פ, רק הספק מי קדם, וגם עיקר סברת התוס' שכתבו דחזקת פנוי' צא חשיבא פלל נגד חזקת הגוף צ"ע, ולכן נלע"ד לומר דהפנונה בחזקת הגוף דהתם ג"כ כסברת הגאונים הנ"ל, משום דהגוף הי' עומד להיות טהור כשיטהר מנגעו הראשונה, ולכן אף בעת לידת ספק בהרת ג"כ מוקמין על חזקת טהרה שילו, וכמש"כ החו"ד בספק ניקב הנושט דזה גופא מקרי חזקת הגוף, ולכן מה"ט עדיף חזקת הגוף מחזקת פנוי', משום דבעת שלא היו עלי' המומין אז היתה עומדת בחזקה דכשתנשא יהיו קדושין ונדאין, ומה"ט ס"ל לרבה ביבמות דאשה זו בחזקת היתר לשוק כו', משום דזה הני פעין חזקת הגוף משום דהאשה בעת חיי הבעל קיימא בחזקת היתר לפשימות בעלה והני זה פעין חזקת הגוף, ומטעם זה פסק רבה כר' יהושע דטהור משום חזקת טהרה, וזה הני פעין חזקת הגוף, משום דמוקמין שלא נשתנה גופו בטהרתו, ומתחלה הי' עומד בחזקת טהרה לכשיטהר מנגעו הראשונה.

ומש"כ לעיל להקשות דהא הרמב"ם פסק פרבנו דר' יהושע א"כ קשה איך הוכיחו התוס' בחולין מיבמות דאמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת, דהא י"ל רבה לשטתו, משא"כ לדין דלמא הלכה פהרמב"ם דפסק הלכה פרבנו, ניחא ג"כ לפמ"ש"כ התו"ט (בסופ"ד דנגעים) שהביא בשם הר"ש דפסק הלכתא כר' יהושע דטהור וכהכרעת רבה בב"מ, א"כ י"ל דגם התוס' ס"ל פן ולכן הקשו על מאן דס"ל חוששין לספק דרוסה מהא דרבה ביבמות שם משום דס"ל הלכה פרבה שהכריע הלכה כר' יהושע, וכשיטת הר"ש שהובאה בתו"ט הנ"ל, ואי נימא פאיבעית אימא דחולין (נ"ג ע"ב) דאמרו שם דרב הדר בי' לשמואל וס"ל חוששין לס"ד, וכיון דאי' בשבת (דף מ') דרבה בכל מילי עבד פרב לחומרא, א"כ אי נימא דרב ס"ל חוששין לס"ד, מסתמא ס"ל פן לרבה וכיון דס"ל לרבה ביבמות דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת א"כ תקשה דרבה אהדדי, ושפיר הקשו התוס' בפשיטות בחולין דנימא נשחטה הותרה בספק דרוסה והרמב"ם שפסק פרבנו דספק טמא י"ל דס"ל דלא מיירי בנזקק לטומאה, משום דאל"כ ה"ל לפרש, רק י"ל דס"ל כמש"כ התוס' בנדה (דף י"ט) דלכן עמא מספק משום דדרף השער להתלבן מחמת הנגע, והא שפסק דטומאתו היא טומאת ספק י"ל משום דארף דדרף השער להתלבן עכ"ז לא הני רוב אליים, רק כמש"כ התוס' בכתובות (דף ע') גבי רוב רצון דאין בו פח להכריע את חזקת היתר דנשאר עדיין ספק השקול לצרפו לס"ס, וה"ה בזה, וכמש"כ התוס' בתירוצם בחולין דלכן חוששין לס"ד משום דשכיח איסורא טפי, ועכ"ז אינה נדאי טריפה רק חוששין מספק, וה"ה בספק בהרת קדם.

ובקל זאת מה שפתי להוכיח מן הא דאמר אביי לרבה אי הכי בקדושים נמי נימא אשה
בחזקת היתר לשוק כו' אין לסתור ולומר דלמא רבה לשיטתו דפסק כר' יהושע משא"כ
לדידן דקיי"ל פרבנו וכמש"כ הרמב"ם, משום דהא הכ"מ שם כתב דלכן פסק הרמב"ם
פרבנו משום דאף דרבה אמר הלכה דטהור מ"מ אין ראי' ממנו, משום דכיון דאמר רבה
כן בעת יציאת נשמה אמרינו בזה ג"כ דלא בשמים היא, או כמש"כ האחרונים דכיון
דלא הוי ידעי דנכתא היכא דנח רבה ולא הי' שום איש בעת מיתתו פמבואר בב"מ שם].
ונה הוגד להם מן השמים דרבה הכריע דספק טהור הוא, ולכן גם זה הוי בכלל לא
בשמים היא, לכן אי נימא כמש"כ התוס' בכתובות דפליגי רבנו עם ר"י בנזקק לטומאה
ופליגי אי חזקת היתר דהיתה עומדת לכה אלימא טובא וכמש"כ דזה הוי מעין חזקת
הגור, א"כ לפ"ז מוכח מרבה דס"ל ביבמות דאשה זו בחזקת היתר עומדת אף דנולדה
הריעותא מן חיי הבעל, עכ"ז ס"ל דזה מקרי חזקת היתר, א"כ מוכח מזה דהלכה כר'
יהושע פיון דרבה ס"ל הכי, ודביבמות לא אמר בעת יציאת נשמה, וגם הטעם של
האחרונים הנ"ל לא שייך בזה דהא רבה ביבמות אמר זה בבהמ"ד, א"כ פיון דחזינו
דרבה ס"ל פן ממילא יש לסמוך ע"ז לדינא וליסוד מוסד פשיטת הגאונים הנ"ל, דגם
בספק ניקב הנושט שייך ג"כ חזקת היתר, רי לשיטת התוס' בנדה (דף י"ט) אין לנו
הכרח להכריע מהו דיבמות דאמ' רבה אשה בחזקת היתר דהלכה כר' יהושע, וכן י"ל
בשיטת הרמב"ם דפסק פרבנו כנ"ל, אבל לפי ר"ת בכתובות מוכח מהא דיבמות לפסוק
לדינא כר' יהושע פיון דרבה תפס זה לכלל גמור ביבמות שם, ושפיר מוכח מהא דיבמות
פשיטת הגאונים הנ"ל, ולכן זהו סמך גדול להקל בנ"ד.

אכן לשיטת רבינו יונה דס"ל דהיכא דאיתרע חזקתו מחיים אין להקל, יש לחוש בנ"ד,
אף פיון שהש"ף ביו"ד (סי' נ') העלה להקל בהפ"מ שפיר סמכינו להקל בנ"ד, דאם
נאסר לאכול אותן הבהמות שמקזין להם דם לא ימצא בשר כ"א בדוחק רב משום דע"פ
רוב מקזין כל הבהמות, והיכא דאין תקנתא הוי פדיעבד, כמו בכתובות (דף י"ד) בארוס
בארוסתו דה"נ פדיעבד דמו, ואין לה שעת הדחק יותר ממנו: ענף ד ועוד י"ל דגם רבינו
יונה מודה בנ"ד להקל משום סברת הב"א וחתם סופר שכתבו להקל מחמת לא מרע
אומנתו, וכמש"כ הפרמ"ג (סי' מ"ו) גבי סירוס, אף פבר כתב הב"א שם דלמא לא מהני
הא דאומן לא מרע אומנתו רק היכא דליכא חזקת איסור, ולא היכא דיש חזקת אינה
זבוחה, ומ"מ י"ל דכיון דנתבאר לעיל במה שתרצתי דברי הרבינו יונה מקושית התבו"ש
על ראיתו מנשמטה הגרגרת מספק, די"ל דר"י ס"ל פשיטת הסוברים דנקובת הנושט
לא ה"ל גבלה, א"כ אף אי נימא לחוש לשיטת הר"י, עכ"ז הא לשיטתו מוכח דס"ל
דנקובת הנושט לא ה"ל גבלה, ויש לסמוך לפ"ז על אומן לא מרע אומנתו פיון דליכא
חזקת איסור לשיטתו, אף לכמש"כ לעיל תירוצים אחרים לתרץ דברי הר"י, שפיר יש
לחוש ולומר דלא מהני הא דאומן לא מרע אומנתו אף היכא דליכא חזקת איסור, ובנ"ד
דיש חזקת אינה זבוחה לפי מה שפסקו בשו"ע דנקובת הנושט ה"ל גבלה, וחזקת היתר
הא ס"ל לרבינו יונה דהיכא דאיתרע לא סמכינו, ומהא דמנחות (דף מ"ג) בלקח טלית
מצוויצת מתגר נכרי פשיטה משום לא מרע אומנתו מוכח דאף נגד חזקה סמכינו על לא
מרע אומנתו, דהא התם בספק שפיר לא נטוה ונתלה לשמו, נימא אוי אחרונה שלא
נעשה דבר מחודש ולא נטוה ונתלה לשמו, אע"כ מוכח דאף היכא דיש חזקה להיפך

סמכינן ג"כ על אַןִן לָא מַרע אומַנתו, אַף לפמַש"כ המג"א לסי' כ' ס"ק א') דְהַתָּם יֵשׁ עוֹד סְבָרָא לְהַתִּיר מְשׁוּם דְּאִין דְּרַף נְכָרִי לַעֲשׂוֹת צִיצִית בְּבִגְד, לְכֵן סְמַכִּינן ע"ז בְּצִירוּף סְבָרָא דְלָא מַרע אומַנתו, ומה"ט בְּלִקְחָ צִיצִית לָא סְמַכִּינן לְהַקֵּל אַף בְּתַגְר כַּמַּש"כ שְׁם הַט"ז והמג"א, א"כ נְדַחְתָּה הָרֶאֱלִי וּמ"מ לַפְמַש"כ שְׁם הָאֱלִי רַבָּה לְהַתִּיר גַּם בְּלִקְחָ צִיצִית מִן הַתַּגְר וְלִתְלוֹתָם בְּבִגְד הַחַיִּיב בְּצִיצִית, א"כ לַפ"ז מוֹכַח דְּגַם נֶגְד חֲזָקָה סְמַכִּינן עַל אַןִן לָא מַרע אומַנתו, דְּהָא הָתָּם י"ל דְּבַחְזָקָת חַיִּיב עוֹמֵד הַבְּגָד שֶׁל ד' כְּנָפוֹת מְקוֹדֵם שְׁהֵטִיל הַצִּיצִית, וְכַדָּא' בְּחֻלְיוֹ (דְּרַף קל"ד) דְּקָמָה בְּחֻזְקָת חַיִּיב קִימָא, וְהָא אָסוּר לְלַבֵּן הַטְּלִית בְּלֵא צִיצִית.

א"כ גַּם עֲכָשְׁיוּ שְׁהֵטִיל הַצִּיצִית נִימָא ג"כ דְּהַצִּיצִית פְּסוּלִים וּבְחֻזְקָת חַיִּיב וְאִסוּר עוֹמֵד, אַע"כ מוֹכַח מְזַה דְּסְמַכִּינן עַל לָא מַרע אומַנתו אַף נֶגְד חֲזָקָה. וְכֵן מוֹכַח מְהָא דְּגִיטִין (דְּרַף ט' וְדַף י') דְּשִׁטְרוֹת הָעוֹלָם בַּעַש"ג כְּשֵׁרִים מְשׁוּם דְּסְמַכִּינן עַל סְבָרָא דְלָא מַרע נַפְשִׁי'.

וּמְבֹאָר שְׁם בְּרֵאשׁוֹנִים וּבַח"מ (סי' ס"ח) דְּאָף אִם חֲתוּם עָלָיו עֲרָפִי לְבַד ג"כ מְהִימָן מְשׁוּם דְּאִין חִלּוּק בֵּין אִם חֲתוּם עָלָיו א' או' ב', מְשׁוּם דְלָא מַרע נַפְשִׁי' לְחַתוּם שְׁקָר וְאָף דְּבַעֲדוֹת בַּע"פ אִינוּ נֶאֱמָן כְּמְבֹאָר בְּרֵא"ש בְּגִיטִין (שְׁם) וּבַח"מ (שְׁם), עַכ"ז הִינּוּ מְשׁוּם דְּאומַנתו רַק לְחַתוּם וְלֵא בַע"פ [וּבַע"פ לָא מַרע נַפְשִׁי' כְּלָל], וְלָכֵן עַל חֲתִימָתוֹ סְמַכִּינן מְשׁוּם לָא מַרע אומַנתו אַף לְהוֹצִיא מְמוֹן, וְחֻזְקָת מְמוֹן הָא אֲלִימָא טוֹבָא דְּהָא אַף רֹב לָא מְהַיְי הוֹצִיא מְמוֹן, וּבַע"כ מוֹכַח דְלָא מַרע נַפְשִׁי' הִנּוּ הוֹכְחָה רַבָּה לְסַמְּוֹ אַף מֵד חֲזָקָה.

וְאָף שְׁהַתּוֹס' בְּגִיטִין (דְּרַף ט') כְּתִבּוּ דְּאִין נֶאֱמַנּוּתוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן, אֲבָל מַה"ת אִינוּ נֶאֱמָן. הִינּוּ מְשׁוּם דַּמַּה"ת אַף מְשָׁה וְאֶהְרֹן שְׁלֵא נִחְשְׁדוּ לְהַעִיד שְׁקָר, אַפ"ה פְּסוּלִים דְּהַתּוֹרָה פְּסַלְתָּם מִגְזֵה"כ, וְלָכֵן אַף דְּהִנּוּ הוֹכְחָה מַה"ת דְלָא מַרע אומַנתו, עַכ"ז פְּסוּלִים מְשׁוּם גְּזֵה"כ דְּהַתּוֹרָה פְּסַלְתָּ לְנִכְרִי לְהַעִיד בְּמְמוֹן וְעָרְוָה, רַק דְּרַבְּנָן תַּקְּנוּ לְהַאֲמִינוּ הִיכָא דִּישׁ הוֹכְחָה דְלָא מַרע נַפְשִׁי', וְאֵלּוּ לֵא הִיְתָה הוֹכְחָה כ"כ לְסַמְּוֹ ע"ז נֶגְד חֲזָקָה לְאִסוּר, לֵא הִיוּ חֲזו"ל מְתַקְּנִין לְהַאֲמִינוּ, א"כ מְמִילָא בְּאִסוּר דְלָא בְּעֵינָן בּוּ פְּרַטִי עֲדוֹת וְדָאִי סְמַכִּינן אַף נֶגְד אַתְחֻזָּק אִסוּרָא.

וְעוֹד דְּהָא יֵשׁ הַרְבֵּה רֵאשׁוֹנִים וְשִׁיטַת רַש"י שְׁם בְּגִיטִין, דַּס"ל דַּמַּה"ת סְמַכִּינן עַל לָא מַרע נַפְשִׁי' כַּמַּש"כ הַאו"ת וְהַקְצ"ח שְׁם, לְכֵן מוֹכַח דְלָא מַרע נַפְשִׁי' הוֹכְחָה לְסַמְּוֹ אַף נֶגְד חֲזָקָת מְמוֹנָא כַּש"כ נֶגְד חֲזָקָת אִסוּר דְלָא שְׁיִיָּה גְּזֵה"כ לַכ"ע, וּבְגִיטִין (שְׁם) בְּרַש"י ד"ה חוּץ מִגִּיטִי נְשִׁים וְלֵאוּ בְּנֵי כְּרִיתוֹת כו', לֵא כְּתַב הַטַּעַם מְשׁוּם דְּאַתְחֻזָּק אִסוּר דְּה"א, דְּאִזּוּ לָא סְמַכִּינן עַל לָא מַרע אומַנתו, ע"כ מוֹכַח דְּאָף נֶגְד חֲזָקָת אִסוּר הִנּוּ מְקוּם לְסַמְּוֹ עַל לָא מַרע נַפְשִׁי' רַק בְּגִיטִין פְּסוּלִים דְּלֵאוּ בְּנֵי כְּרִיתוֹת נִיגְהוּ, וְאָף שְׁיֵשׁ שִׁיטַת הַסּוֹבָרִים שְׁם (בַּסִּי' ס"ח) דְּבַעֲיָנָן שְׁיִיָּה מוֹחֲזָקִין דְלָא מְקַבְּלֵי שְׁוֹחֲדָא, דְּוָקָא הָתָּם יֵשׁ לְחַוֵּשׁ דִּיקְחוּ שְׁוֹחֲד מֵאִיזָה בַּע"ד, אֲבָל בַּנ"ד לֵא שְׁיִיָּה חֲשֵׁשׁ כְּזֵה וְדָאִי דִּישׁ לְסַמְּוֹ עַל לָא מַרע אומַנתו, דְּהָא בְּעַת הַהִקְזָה הִנּוּ בְּיָדוֹ לְתַפְּסֵי הַסַּמְּנִין בְּצַד אַחַר כְּדִי שְׁלֵא יִפְגַּע בָּהֶם וְאִין לוֹ שׁוּם נְגִיעָה וְטוֹבַת הַנְּאָה מְזַה, וּבַנְּדָאִי יְהָא נְזַהָר שְׁלֵא יַרע אומַנתו, וְכֵן אַף דְּנִימָא בְּלִקְחָ צִיצִית מְתַגְר אִין לְסַמְּוֹ [וְכַמַּש"כ הַמ"א וְהַט"ז] הִינּוּ דְּוָקָא הָתָּם מְשׁוּם דְלָא מַרע אומַנתו כ"כ בְּזֵה, דְּהָא לְנִכְרִים אִין נ"מ אִם נְטוּוּ לְשִׁמָּן אוֹ לֵא, כַּמַּש"כ הַמ"א שְׁם, מַשֵּׁא"כ בַּנ"ד.

וגם מן ה"ר"ן בע"ז גבי מור"קיס שנקח מן חגר נכרי דיליף ה"ר"ן זה מהא דמנחות, מוכח כא"ר ה"ל, ובאמת המ"א נדחק שם מאוד לישוב דבריו, אבל להא"ר ניחא מאוד ראיות ה"ר"ן הנ"ל דכמו דסמכינן בלקח מתגר נכרי על סכרא דלא מרע אומנתו לביד, פן י"ל במו"קיס.

לכן בהמות שמקיון ליהו דם, אין להחמיר פלל, בפרט דכבר הכריע הש"ך (ביו"ד סי' ג) לסמוך על התוס' דאף חזקה דאיתרע ג"כ נחשבת לחזקה אף בנוולד מחיים, וגם יש חזקת הגוף כמש"כ בארנקה לעיל, לכן אין להחמיר ונשפיר סומכין על הב"א והסתם סופר שפיתבו להקל, פן נלע"ד בכל זה, א"ד ידוידו דו"ש יצחק אלחנן בהרב מו"ה ישראל איסור זצ"ל החופ"ק נאוהרדק.

סימן ו.

עוד להרב הנ"ל. ועתה נסויה נא לראות מש"כ כ"ת להוכיח נידון הנ"ל מנכחים (דף ע"ד) דמקשה הגמ' האי טרפה ה"ד ולא משני דאיכא רוב בבהמה שהקיוו לה דם ונתרפא העור דמוכח מזה דנ"ד מותר, הא אפתי תקשה למה לא משני הש"ס דמייירי בבהמה שחתף העור ויצא דם דמבואר ביו"ד (סי' כ"ג) דטרפה אלא ע"כ מוכח דאין זה קושיא, משום דבלא"ה הנה יכול הש"ס להמציא גנוני אחריןא, פגון דאיכא רוב דרוסת היד בדרוסת הרגל, דהא אין דרוסה אלא בי"ד וזה אינו ניכר פדמוכח בתוס' זכחים (דף ע"א) בד"ה אפילו כו' שפיתבו לספק שמא לא דרסה רק בשן או ברגל ע"ש וגונוני אחריןא יש להמציא רק הש"ס לא חשש לפרט פלם, ואטו כי רוכלא כו', ובאמת מה שהקשה הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל (ובסי' פ"ג) לפי מה דאמרין (בסי' ל"ב) דגוררת רגלי לא מקרי הילוף יפה, א"כ משפחת לה בנפל וגורר רגליו שנתערב בשנוורים שג"כ גוררים רגליהם ואמרין שגורר נקטה וגוררת רגלי לא מקרי מום, דלא נזכר במומין רק שמוטת ירף ונשבר רגלה, ג"כ אינו קשה, כפי מש"כ, רק דיש להפך בזכות קושית הגאון הנ"ל, דהא ר"ל קאמר שם דאיכא רוב בנפולה ומקשה נפלה נמי נבדקה, ומשני קסבר עמדה כו' הלכה צריכה בדיקה, וע"ז מקשה הגאון ה"ל, מנ"ל להוכיח דסבר ר"ל פן, הא י"ל דכוננת ר"ל דאיכא רוב בנפולה הגוררת רגלי וכולם פן, א"כ מאי מקשה הש"ס נפולה לבדקה.

ונלע"ד לתרץ, והוא, דיש לדון דחוט השדרה דנפסק, מלבד איסור טרפה נאסרת ג"כ משום איסור אמה"ח, [ונ"מ בין אמ"ה לטרפה לכמה ענינים פמבואר באחרונים (ביו"ד סי' ס"ב), או לב"נ היכא דנתנבלה דלא שייך מי איכא מידוי דלישראל שרי כו', דאז היכא דשייך איסור אמה"ח נאסרה לב"נ ג"כ], והוא, דמצינו דר"ל ס"ל בןחולין (דף ל"ב) דנפסק הקנה ברובו הוי פמנח בדיקולא ואמרו שם דש"מ מר"ל דאין מזמנין על בני מעיים, ובאמת לפי מה דמבואר בןחולין (דף ע"ג) דאין שחיטה עושה ניפול אם אבר המנדולדל מחובר קצת להבהמה אף דנפסק רובו, יש לדון דגם אי נפסק הקנה ברובו, עכ"ז לא הוי אמה"ח, משום דאין שחיטה עושה ניפול, רק י"ל דלב"נ דלא שייך בו היתר שחיטה, והוי שחיטה לגבלי פמיתה, וכיון דמיתה עושה ניפול פמבואר שם, לכן אף דלא נפסק רק רובו, שייך ג"כ איסור אמה"ח למאן דלית לי' מי איכא מידוי פדאימתא שם, אף אי נפסק פל חוט השדרה, יש לדון דהוי פמנח בדיקולא ויש על חוט השדרה איסור אמה"ח, משום דחוט השדרה הוא אבר בפ"ע, וכיון דאינו מחובר פלל למעלה, י"ל דיש

לגוף החוט איסור אמה"ח וכמו בנשבר העצם ולא שניף לומר דחוליות השדרה יגינו לחוט, דהא מבואר בחולין (דף ע"ו) דבעי עור ובשר חופין רובו, ורוב החיפוי יהי מן הבשר כמבואר ביו"ד (סי' נ"ה סעי' ז'), לכן בחוליות השדרה דליכא בפנים לצד החוט בשר רק קצת ונדאי דלא שניף בו הגנה לומר דיהא מעלה ארוכה, ועוד פניו דנפסק החוט טרפה אין טרפה חוזר להכשירה, א"כ אם היתה הגנה ומעלה ארוכה לא היתה נטרף בפסיקת החוט, וכמו בנשבר הרגל דאם עור ובשר חופין רובו פשרה אף אם לא נפסק פולו רק רובו, י"ל דכיון דאין שחיטה עושה ניפול היכא דהאבר מחובר קצת להבהמה לא שניף בו איסור אמה"ח, רק מצד אבר פרוש, רק להרמב"ם דפסק דאין שחיטה עושה ניפול, עכ"ז איסור האבר מה"ת כמבואר שישטו ביו"ד (סי' ס"ב), א"כ גם חוט השדרה שנופסק ברובו פניו דאין יכול לחזור ולחיות [דהא אם הי' יכול לחזור ולחיות לא הי' נטרף בפסיקת רובו כמבואר בכ"מ] א"כ ונדאי דיש עליו איסור אמה"ח מה"ת גם לשיטתו אף בנפסק רק רובו ובנפסק פולו ונדאי דאיסור מה"ת לכ"ע ואף דהחוליות שסביבות החוט הן שלמות.

עכ"ז אין סברא לומר דנה יהא נקרא חיבור קצת פניו דעכ"פ כל החוט נפסק והחוט הוא אבר בפ"ע. אף מחולין (דף י"א) דיליף ר"נ מן אלי' דקריבה ולא חישינו דילמא נפסק החוט דמוכח מזה דאזלינן בתר רובא, וקאמר וכ"ת דמתמאי פסיק לי', קשה לפמ"ש"כ דיש על החוט שנופסק איסור אמה"ח [אם נפסק פולו לכ"ע, או רובו לשיטת הרמב"ם]. א"כ מאי האי דקאמר דמתמאי פסק לי', הא אף דלא נאסר משום טריפה עכ"ז נאסר משום אמה"ח, ואסור להעלותו על גבי המזבח כמו כל האיסורין דיליף ממשקה ישראל מן המותר לישראל, אבל יש לחלק דאפשר דהיכא דלא נטרף כמו למטה מפי הפרשות, אז יכול לחזור ולחיות לא שניף בי' איסור אמה"ח וכמבואר בחולין (דף צ"ג) וברמב"ם וש"ע (סי' ס"ב) דתלוי באם יכול לחיות, משא"כ היכא דמטרף דאינו יכול לחזור ולחיות אז אפתי יש לדון דנאסר משום אמה"ח.

אמנם יש לדחות ההוכחה הזאת, משום דהא מצינו בחולין (צ' ע"ב) דקאמר הגמ' שם לרבי דס"ל דמידי דהוי אחלב ודם, ורבנן מציתו בכך שאני, ופי' רש"י שם דרבי ס"ל דדווקא טרפה נאסרה משום דכל הבשר נאסר משא"כ חלב ודם דאינו נוהג רק באבר ח' ולא בכל הבשר לא שניף עליו לומר ממשקה ישראל, ומה"ט אף גיד מותר להקריבו ע"ג המזבח, משום דהא גוף הבשר לא נאסר רק הגיד, א"כ לרבי יש לדון דה"ה אבר הנאסר מחמת אמה"ח, אינו אסור לעלות ע"ג המזבח, דהא אינו נוהג זה אלא באבר הפורש ולא בכל הבשר, א"כ דומה זה לג"ה דקרב ע"ג המזבח אליבא דר', ושם בחולין יליף מאלי' דקריבה ע"ג המזבח דאזל בתר רובא, ולכן מקשה וכ"ת דמתמאי פסק לי', ואז לא שניף הילפותא הנ"ל איבא דכ"ע רק אליבא דרבנן, ולכן מדחה בפשיטות הא לעומת העצה אמר רתמנא, והני' הוכחה לכ"ע דאזלינן בתר רוב, ולפ"ז אין ראי' מזה לסתור מש"כ.

אכן יש לחלק, דשאני אמה"ח דשניף איסורו בכל הבשר אם היתה פורש מהחי, ושאני איסור גיד דלא שניף בכל הבשר, ועוד דבגיד וחלב ודם לא משפחינו בהו היתר, משא"כ אבר מה"ח דאם לא היתה פורש מהחי לא היתה נאסר, לכן יש לחלק אף בין גיד

לאמה"ח, אף מש"כ לחלק בין מה דמטררפה בי' ובין מה דלא מטררפה דלא נאסר משום
אמה"ח משום ד'כול לחזור ולחיות, היא סב'רא נכונה.

ולכאורה יש להוכיח, דלא שייך בפסוקת חוט השדרה איסור אמה"ח, דאל"כ תקשה
בכל האליות דמקריבים ע"ג המזבח, למאן דס"ל סמוך מיעוטא לתזקה ובהמה בחי'
לאברים עומדת, א"כ נ'חוש בכל האליות דלמא נפסק חוט השדרה משום סמוך מיעוטא
לתזקה דהיתה עומדת בתזקת אמה"ח, ונדוקא בהא דר"מ חייש למיעוטא מסקי בגמ'
וחולין דף י"א) לחלק בין אפשר ללא אפשר, משא"כ בסמוך מיעוטא לתזקה כמו דמוכח
ממהרש"א בבכורות (דף כ'), שהקשה דלמאן דס"ל דאמרין סמוך כו' אמאי לא חיישינן
דלמא במקום נקב קשחט וה"ל בתזקת אינה זבוחה ע"ש, ומה שתיגרין דנקובת הנושט
מטהר מידי גבלה פבר דחו פל האחרונים, אכן לפמש"כ הפרמ"ג (בפתיחה לסי' ל"ט)
לתרין קנשיית המהרש"א ה"ל משום דלא אמרינן סמוך אלא היכא דנולד מקום הספק
ואיזו ריעותא לכו לא חיישינן דלמא במקום נקב קשחט ע"ש, א"כ י"ל דה"ה בחשש
דלמא נפסק החוט פ'ין דאין פ'אן ריעותא לפ'ינו לכו שפיר אזלינן בתר ר'נבא ולא אמרינן
סמוך כו'.

ועדיין יש לעיין במש"כ, משום דיש לדון דאף דנפסק כל החוט עכ"ז פ'ין דחוליות
השדרה מקיפין את החוט והחוליות לא נפסקו, א"כ הוי כמו אבר ובשר המדולדלין
ומעורין בחוט השערה דאיתא בחולין (קכ"ז ע"ב) דאין בהם משום אמה"ח משום דאף
בכה"ג אמרינן דאין שחיטה עושה ניפול, לכו אמרו (שם קכ"ט ע"ב) דהואיל ומעורה,
מעורה, כמו גבי יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה דס"ל לר' יהודה דטהור משום
הואיל ה"ל, ואף לרבנן דפליגי התם, היינו גבי טומאת אוכלין, אבל גבי אמה"ח שאני
כדאמרין (שם דף קכ"ז) גבי אבר ובשר המדולדלין ומעורה בחוט השערה דטומאת
אוכלין מטמא, ומשום אמה"ח לא מטמא, אלמא דשאני אמה"ח מטומאת אוכלין, א"כ
כמו ביחור תאנים דאינה מחוברת אלא ע"י הקליפה נחשב לחבור קצת, ה"ה י"ל בחוט
השדרה שנפסק פולו, דכ'ין דמעורה ע"י החוליות המקיפות אותו הוי חבור שלא יאסר
משום אמה"ח, והחוליות להחוט הוי כמו קליפה דהתם, וכן מצינו בנשבר העצם דאף
דאין עור ובשר חופה את רובו, דאמרו (בדף ע"ו) דאין שחיטתו מטהרתו ונאסר משום
אבר הפרוש כמש"כ שם רש"י ובי"ד (סי' נ"ה), ולא משום אמה"ח מה"ח, משום
דעכ"פ דבוק במקצת, ואף דהעצם נשבר בכולו, עכ"ז פ'ין דהעצם דבוק לבשר שסביביו
והבשר שסביביו דבוק לבשר שלמעלה, ג"כ אמרינן אין שחיטה עושה ניפול ואין בו רק
איסור אבר פרוש בעלמא ולא מה"ח.

ובאמת יש לדון בהא דאמרו בחולין (דף ל"ב) בקנה שנפסק דכמאן דמנח בדיקולא ואין
מזמנין נכרי על בני מעיים משום אמה"ח, הא אף דנפסק הקנה, עכ"ז הלא הקנה דבוק
לבשר שסביביו והבשר מחובר למעלה לצד הראש ולא גרע ממעורה בחוט השערה
פנ"ל, רק י"ל דשא"ה גבי ב"נ דלא שייך גבי' היתר שחיטה רק מיתה ומיתה היא עושה
ניפול, לכו אף דיש חבור במקצת הקנה להגוף עכ"ז אין זה חיבור רק בשחיטה ולא גבי
מיתה [וכמש"כ לעיל], ורק אם יכול לחזור ולחיות אין בו אמה"ח, אבל מה שמחובר
במקצת לא מהני, ולכן מה"ט אף דלא נפסק הקנה רק ברובו ג"כ אמרו דאין מזמנין וכו',

דְּהָא שְׁמֵ קָאֵי עַל פְּסוּקַת הַגְּרָגְרַת בְּרֹבּוֹ, וְאַף דְּבִלָּא גִפְסָק רַק רֹבּ וְדָאֵי דְשִׁינָה אִין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל, ע"כ מוֹכַח דְשִׁאֲנֵי הֵתָם מְשׁוּם דְלָא הִוְתֵּרָה גְּבִי ב"נ רַק בְּמִיתָה, וּמִיתָה הָא עוֹשָׂה נִפּוּל.

וְהָא דְאִיתָא הֵתָם שְׁחִט אֶת הַקְּנָה וְנִקְבָּה הַרְיָאָה דְכְּשִׁירָה מְשׁוּם דְכִמְאֵן דְּמִנְחָ בְּדִקּוּלָּא, וְלָא אֲמַרִּינּוּ דְאִין שְׁחִיטָה וְכוּ', י"ל דְּהָא דְאֲמַרִּינּוּ אִין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה הַכֹּל הִינּוּ דְוָקָא גְּבִי אֲבָר שְׁהִיָּה פּוֹרֵשׁ מִמְּנֹו בְּרֹבּוֹ קוֹדֵם הַשְׁחִיטָה, דְּכִינּוּ שְׁפַעַת הַשְׁחִיטָה הוּא מְחַוְּבָר בְּמַקְצָת הָוֵי בְּמַחְוָבָר לְגַמְרֵי בְּדִלְפִי בְּחֻלְיִין (דָּף ע"ז) מִפְּסוּק, מִשָּׂא"כ לְאַחַר הַשְׁחִיטָה, לָא אֲמַרִּינּוּ בְּזָה אִין שְׁחִיטָה כּוּ דְעַל זֶה לָא הוּי' רָאִי מִהַפְּסוּק ה"ל.

וּבְאַמַּת י"ל דְלִכּוֹן אֲמַרוּ (שְׁם דָּף ל"ג) ש"מ מר"ל דְאִין מוֹמְנִין נְכָרֵי עַל בְּנֵי מַעֲיִים [דְּקָשָׁה דְּהָא מִמִּילָא יִדְעָנָא זֶה פִּינּוּ שְׁנַפְסָק הַקְּנָה יְהִי פְּמוֹ אֲבָר וּבְשִׁר הַמְּדוּלְדָלִין דְּמִיתָה עוֹשָׂה נִפּוּל וְאָסוּר לִב"נ פִּינּוּ דְלָא ס"ל מִי אִיפָּא מִיָּדֵי דְלִישְׂרָאֵל כּוּ', וּמִמִּילָא הַבְּנֵי מַעֲיִים הַדְּבוּקִים בְּקְנָה ג"כ הָוֵי אִמָּה"ח], דְלֹוּלָא ר"ל הִיָּתִי יָכוֹל לֹוּמַר דְלָא שְׁיָיָה בְּזָה פְּמִנְחָ בְּדִקּוּלָּא לְאַסוֹר מְשׁוּם אִמָּה"ח, מְשׁוּם דִּי"ל דְאָף דְנַפְסָק הַקְּנָה עַכ"ז פִּינּוּ דְהַקְּנָה דְבוּק לְבָשָׂר שְׁסָבִיבּוֹ וְהַבְּשָׂר מְחַוְּבָר לְמַעְלָה לָא שְׁיָיָה אִיסוּר אִמָּה"ח, אֲבָל עַכְשָׁיו דְאֲשַׁמְעִינּוּ ר"ל דְגַם כֹּה"ג אֲמַרִּינּוּ דְכִמְאֵן דְּמִנְחָ בְּדִקּוּלָּא הָוֵי, לְכֹן שְׁפִיר הוֹכִיחוּ דְשִׁינָה אִיסוּר אֲבָר מִה"ת בְּזָה, וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף עוֹד לְשִׁיטַת הַרְאִשׁוֹנִים שְׁם דַּס"ל דְחִינּוּתָא דְתַרִּי סְמָנִים יְנָקִי מִהֲדָדִי, וּלפ"ז יֵשׁ לְדוֹן בְּנַפְסָק חוּט הַשְּׁדָרָה בְּכֹלוֹ פִּינּוּ דְהַחֻלְיִוֹת מְקִיפּוֹת סְבִיבּוֹ, אֲמַרִּינּוּ בְּזָה אִין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל, פְּמִי בְּנִשְׁבֵּר הַעֲצָם, וְיִחוּר תְּאֵנָה שְׁנַפְשָׁח, וּמַעֲוָרָה בְּקִלְיָה פְּנ"ל, וְלִכּוֹן (שְׁם דָּף נ"א) בְּהָאֵי אִימְרָתָא דְשְׁדָרָן פְּרַעָא בְּתַרְיָיָתָא דְאָמַר שְׁגְרוּנָא נְקֻטָּה, מְשׁוּם דְשְׁגְרוּנָא שְׁכִיחַ וְחוּט הַשְּׁדָרָה לָא שְׁכִיחַ, וּמִשְׁמַע דְאָף גּוּף הַחוּט מוֹתֵר, וְקָשָׁה לְכַאוּרָה לְהַסּוּבְרִים דְאֲמַרִּינּוּ סְמוּךְ מִזְעוּטָא לְחֻזְקָה, וְכִינּוּ דְבְּהִמָּה בְּחִי' לְאִיבְרִים עוֹמְדָת, א"כ יֵשׁ לְדוֹן עַל גּוּף הַחוּט דְלָמָּא גִפְסָק וְנִפְסָר מְשׁוּם אִמָּה"ח, דְּהָא הָוֵי רִיעוּתָא לְפִנְיֵנוּ בְּמָאֵי דְגוֹרְרַת רַגְלֵי' [וְלָא שְׁיָיָה בְּזָה סְבֵרַת הַפְּרָמ"ג דְלַעֲלִיל], א"כ יְהִי אָסוּר לְאַכּוֹל גּוּף הַחוּט וְאַף דְהַבְּהִמָּה מוֹתֵרַת מְשׁוּם דְחוּט הַשְּׁדָרָה לָא שְׁכִיחַ עַכ"ז הַחוּט אָסוּר, וְזֶה דוּמָה לְמַש"כ בִּינ"ד (סִי' ק"י) בְּחֻזְקָה חֲתִיכָה דְפִירֵשׁ קוֹדֵם שְׁנוּדַע הַתַּעֲרוֹבַת וְחֻזְקָה פִּירֵשׁ אַחַר שְׁנוּדַע הַתַּעֲרוֹבַת דְחֻזְקָה חֲתִיכָה שְׁפִירֵשׁ קוֹדֵם מוֹתֵר, מְשׁוּם דְפִירֵשׁ מְרוּבָּא, וְהַחֻזְקָה שְׁפִירֵשׁ אַחַר שְׁנוּדַע הַתַּעֲרוֹבַת אָסוּר מְשׁוּם קְבוּעָה, וְלָא מְהִי הָרֹבּ דְהַחֲתִיכָה הָא לְכַרֵּר עַל חֻזְקָה חֲתִיכָה הַשְּׁנִינֵי' א"כ ה"ה בְּזָה, אֲבָל לְפַמְש"כ אִינוּ קָשָׁה, מְשׁוּם דְכִינּוּ דְקִי"ל אִין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל לְכֹן אִין בְּנַפְסָק כָּל הַחוּט.

פִּינּוּ דְהַחֻלְיִוֹת שְׁסָבִיבּוֹ מְחַוְּבָרִים לְמַעְלָה, לָא שְׁיָיָה דִין אִמָּה"ח פְּנ"ל. אֲכֹן זֶה אִינוּ אֱלָא לְמָאֵי דְקִי"ל אִין שְׁחִיטָה עוֹשָׂה נִפּוּל, אֲבָל לְמָאֵן דַּס"ל דְשְׁחִיטָה דוּמָה לְמִיתָה דְעוֹשָׂה נִפּוּל וְדָאֵי דְמוֹכַח מְקָנָה שְׁנַפְסָק אִין בְּרֹבּוֹ דְהוּא בִי' אִיסוּר אִבְמָה"ח אִין דְמְחַוְּבָר לְבָשָׂר שְׁסָבִיבּוֹ, דְכַש"כ בְּחוּט הַשְּׁדָרָה דְאִינוּ דְבוּק אֱלָא לְחֻלְיִוֹת, דְּהָא בְּשִׁר הָוֵי הַגְּנָה בְּיוֹתֵר פְּמִבּוֹאֵר וְכִינּוּ דְפְּסוּקַת הַקְּנָה וְתוֹרְבִיץ הַנּוֹשֵׁט בְּרֹבּוֹ דְהוּי בְּנֵי הַמַּעֲיִים פְּמִנְחָ בְּדִקּוּלָּא וְאָסוּרִים מְשׁוּם אִבְמָה"ח אִין שְׁמֻקְפִין בְּבָשָׂר סְבִיבּוֹ, וְגַם לְמַטָּה הֵם מְחַוְּבָרִין, וְה"ה חוּט הַשְּׁדָרָה, וּבְזָבְחִים (דָּף ע"ב) בְּמִשְׁנָה דְכָל הַזְּבָחִים שְׁנַתְּעָרְבוּ פְּרִיף הַגַּמ' שְׁם דְנִבְטוּל בְּרֹבּוֹ וְקָאֵמַר הַנִּיחָא לר"ל דְאָמַר כָּל שְׁדָרְכוֹ לְמִנּוּת שְׁנִינּוּ אֱלָא לרִי"ו"ח כּוּ' וְהוֹכְרָחוּ לְתַרְזֵן

לריו"ח דהאי תנא דליטרא קציעות היא, ורב אשי מתרץ משום בע"ח חשיבי, אבל לר"ל לא הוה תירוץ להנה תירוץ, דלר"ל מספיק לומר דלא בטל משום דכל שדרכו למנות שנינו, וזהו אליבא דר"מ דס"ל שם כל שדרכו למנות מקדש כדאיתא שם.

א"כ לפ"ז י"ל בפשיטות דהמשנה דכל הזבחים שנתערבו אחי' כר"מ, ועוד הא סתם משנה כר"מ [ובכמה סוגיות מצינו דמחמת הך פלגא דסתם משנה ר"מ מקשי כמה קושיות וע' בשבת (ז' ע"ב) ברש"י ד"ה ר"מ סבר כו' סתם מפנה ר"א עכ"ל ומוכיח הש"ס שם מזה איזו הוכחה, וכהנה רבית בש"ס], ומצינו לר"ל בחולין דף ע"ג) דאמר אליבא דר"מ דשחיטה עושה גיפול, וריו"ח ס"ל התם דר"מ מודה לרבנן דאין שחיטה עושה גיפול, אף ר"ל פליג על ריו"ח בזה ולפ"ז מיבעי להיות לר"מ בגמרא חוט השדרה דנאסר החוט משום אבמה"ח לשיתת ר"ל אליבא דר"מ, ולר"מ דס"ל ג"כ סמוך מיעוטא לתזקה יש לדון בבהמות קדשים דאל"י שלקח קריבה ע"ג המזבח, דבהמה שגוררת רגלי' אסיר להקריבה, משום דאף דגוף הבהמה פשרה משום דשגורנא שכיח, עכ"ז על האל"י יש לחוש שמה נפסק החוט והיו אבמה"ח, ושייך בזה סמוך מיעוטא לתזקה, דהא בחולין (דף ק"ג) אמרו בכמה אוקימתות דר"ל ס"ל בהמה בחיי לאיברים עומדת, ולכן שייך שפיר סמוך מיעוטא לתזקה ואיתרע רובא דחיה"ש לא שכיח ולא שייך בדיקה בהאל"י דהא שלמה בעינן כמו בחולין (דף י"א) וי"ל דהש"ס בזבחים (שם) ס"ל פרב נחמן דאמר בחולין (שם) דלא מצינו לבדוק האל"י.

ולכן לר"ל דאתי מתניתין דכל הזבחים שנתערבו כר"מ דס"ל כל שדרכו למנות לא בטל פנ"ל לא מצי למימר דהמשנה הנ"ל מיירי בבהמה שגוררה רגלי', דהא כה"ג בקדשים אסור להקריב האל"י שלקח ע"ג המזבח משום דיש לחוש שמה נפסק החוט, וזה נדאי אין סברא לומר דהמשנה מיירי באותן קרבנות שאין האל"י שלקח קריבה, דהא כל הזבחים שנתערבו קתני, וכה"ג פתבו התוס' שם בד"ה האי משיך והאי עגיל, ולכן מקשה הגמ' שפיר אליבא דר"ל גופא דמתרץ שם דנתערב בגפולה דקשה דנבדוק דאין לומר דמיירי בגוררת רגלי' דא"כ אף הפשירות אסור להקריב ע"ג המזבח דהא אמרינן סמוך כו' לר"מ.

ולא שייך בזה לומר דהא אימורין אין מעפבין הפפרה כמבואר בפסחים (דף נ"ט), דהא מספק נחיש שמה ראון האימורין להקטירן דלא נפסק החוט ואז כ"ז דלא יקרבו מעפבי הפפרה ואסורין לאכול הבשר כמש"כ הטו"א בחגיגה (דף ז') דהיא דאסורין להקריבה מחמת אסור דרבנן מעפבי הפפרה פינן דמה"ת ראויין להקטרה, וה"ה באסורין מחמת ספק דיש לחוש דלמא אינן ראויין, ואז הוי פאיתניהו לפנינו ולא נאבדו דמעפבי להפפרה.

וע' בש"א (סי' ל"א) שכתב בטומטום דפטור מציצית אף בלבן ע"פ הא דב"ב (דף פ"א) גבי קונה אילן בתוך שדה חבירו דמספקא להו אם קנה קרקע דמביא ואינו קורא משום דקרינ', לא מעפבא ופריה והאר"ז פל הראוי לביקלה כו' דש"מ פל שאינו ראוי מחמת ספק ה"ל אינו ראוי לביקלה, וה"ה בטומטום דאינו ראוי לתכלת מספיקא לכן פטור אף מלבן ע"ש, וכן כתב בטו"א שם (דף ד') על תוס' ד"ה אלא טומטום ספיקא הוא כו' ע"ש, ובאמת כבר קדמוהו התוס' בזבחים (דף ע"ה) בד"ה והא בעי סמיכה כו' שפתבו דכל

הגני דאין יכולים לסמוך מטעם ספק חשוב שפיר אינו ראויין לבילה כמו בב"ב (דף פ"א) גבי בנפורים עכ"ל, אכן לפע"ד מוכח לחלק ביניהם דהא לכאורה קשה בהא דב"ב דמקשה הש"ס על הך משנה דהקונה שתי אילנות דמביא ואינו קורא דהא קריני מעפכת, דהא הך משנה היא בבנפורים (פ"א מ"ו) ושם (פ"א מ"ה) תנו דטוןמטום מביא ואינו קורא א"כ קשה אמאי לא פריה הש"ס פן על משנה הקודמת דהא קריני מעפכת, וע"כ מוכח דהש"ס ס"ל לחלק בין ספיקא דדינא לספיקא דמעשה לפמש"כ המל"מ (בפ"ט מה' אישות הלכה ו') דבספיקא דדינא לא שייך לומר אם יבוא אליהו, ולכן בטוןמטום דמביא ואינו קורא לא קשה להש"ס והא קריאה מעפכת משום די"ל דשאני התם פיון דאם יבוא אליהו ויאמר דהוא ראוי לקריאה לכן הוי בכלל הראוי לבילה דאין בילה מעפכת בו, וכמו דמצינו ביבמות (דף מ"א) גבי הספיקות חולצות ולא מתבמות דמקרי עולה ליבום אם יבוא אליהו ויאמר דבת יבום היא ומקרי ראוי ליבום, ואינו קשה מהא דב"ב ה"ג"ל דספק מקרי אינו ראוי לקריאה, משום דשאני התם דהוי ספיקא דדינא דלא שייך התם לומר אם יבוא אליהו ויאמר כו', משא"כ בטוןמטום דהוי ספיקא דמעשה פנ"ל, ולכן אינו מקשה הש"ס על טוןמטום פנ"ל, א"כ מוכח לפ"ז דספק במעשה מקרי שפיר ראוי אם נימא דקשר, א"כ בספק דלמא נפסק החוט דאזי מספיקא דלמא ראוי להעלותו ע"ג המזבח משום דלמא לא נפסק החוט, מעכב לכפרה פנ"ל ולכן לר"ל שפיר מקשה הש"ס לבדוק בנפילה דאין לומר בכולן גוררת רגלי דא"כ אסורין בהמות קדשים אליבא דר"ל ולר"מ פיון דמתניתין אתא אליבין כר"מ מחמת כל שדרכו למנות כו', וגם סתם משנה כר"מ, ור"מ הא ס"ל סמוך מיעוט לתזקה וגם ר"ל ס"ל אליבא דר"מ דשחיטה עושה נפול, דאין לאמר פקושית הגאון רע"א ה"ג"ל, דהא בקדשים לא שייך פן, ורק בחולין פשרה בהמה לבדה אבל החוט גופא נאסר אליבא דר"מ פנ"ל, משא"כ בקדשים דצריך להחוט מחמת הקרבת האלי'.

אבל אין לומר בקצרה דהא ר"מ חייש למעוטה א"כ ליחוש מספק שפא נפסק החוט, דהא בכל בהמה יש לחוש להמיעוט דלמא נפסק החוט, ובאמת מסקינן בחולין אליבא דר"מ דהיא דלא אפשר שאני, א"כ ה"ה בבהמ' דגוררת רגלי אם היא של קדשים מכפר הוי ג"כ בכלל לא אפשר דלא חייש ר"מ להמיעוט פיון דשגרונא שכיחא וחוט השדרה לא שכיח, אבל במה שפתבתי לתרץ משום סמוך וכו', לכן בכל הבהמות שאינן גוררות רגליה' לא אמרינן סמוך משום פיון דלא נולד ריעותא וכסברת הפרמ"ג בפתיחה בסי' ל"ט פנ"ל, משא"כ היא דגוררת רגלי דאז יש ריעותא לכן יש לדון לומר סמוך וכו' וגם אין לתרץ קושית הגאון ה"ג"ל לומר דגוררת רגלי הוי עכ"פ פסול חולי, דהא פתב הרמב"ם (בפ"ז מהלכות ביאת מקדש ה' י"ב) דדוקא פשרועד גופו מפני חוליו וכשולון פחו, אבל פשגור רגליו מחמת שגרונא דאינו רק פאב רגלים לא שייך לפסול בזה מחמת פסול חולי: ולפמש"כ דנפסק החוט שייך בזה איסור אמה"ח, ואף דלמאי דקיי"ל דאין שחיטה עושה נפול לא שייך בזה איסור אמה"ח, עכ"ז יש לדון לשיטת הרמב"ם דס"ל באבר המדולדל דאף דאין שחיטה עושה כו' עכ"ז נאסר מה"ח, אלא דאין בו מלקות, וכן מצאתי בתו"ח בחולין (ד' ע"ד) שהכריע פשיטת רמב"ם ה"ג"ל דאבר פרוש נאסר מה"ח ודלא פהתוס', יש לתרץ עפ"ז קושית הראשונים בהא (שם דף נ"א) דאמרו שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח ומספק לא אזלינן לקולא מחמת חזקת

היתר, והוא די"ל, דלעולם אֶזְלִינן בְּחַר חֻזַת הַיָּתֵר עַל הַבְּהֵמָה גּוֹפָא שְׁנוּלָד לְנוּ סָפֵק טְרִיפוֹת מְשׁוּם חֻזַת דְּאֵתְלִי מִפְּחַ רֹבַח פְּמוּ בְּגִבְיֵנוֹת (בִּיּוֹ"ד ס' פ"א) אִף דְּאֵתְרַע הַחֻזָּה, רַק זֶהוּ דְּנוֹקָא בְּגוֹף הַבְּהֵמָה מְשׁוּם דְּלֹא שְׁיִיף בִּי לֹמֵר חֻזַת אִיסוּר אִמֵּה"ח מְשׁוּם דְּהָא אִין מְחֻזְקִין מְאִיסוּר אִמֵּה"ח שְׁהִי עֲלֵי בְּחִי' לְאִיסוּר טְרִיפוֹת דְּדִינִינן עֲכָשְׁוֹ, מִשָּׂא"כ אִם דִּינִינן עַל הָאֵבֶר גּוֹפָא פְּמוּ בְּנוּלָד לְנוּ סָפֵק אִי נִפְסַק חוּט הַשְּׂדֵרָה בְּבִהֵמָה דְּגוֹרְרַת רַגְלֵי, דְּאֵפְתִי י"ל דְּגוֹף חוּט הַשְּׂדֵרָה אִיסוּר לְאַכְּוֹל מִחֻמַּת אִמֵּה"ח וְכִמּוּ בְּסָפֵק נְקוּבַת הַסִּימָנִין דְּכְתָבוּ פְּמָה אַחֲרוֹנִים לְהַחֲמִיר מְשׁוּם חֻזַת אִינָה זְבוּחָה, דְּזוּ סוּתְרַת לְחֻזַת הַיָּתֵר, א"כ ה"ה בְּאֵבֶר גּוֹפָא דְּהִי אִיסוּר מְשׁוּם אִמֵּה"ח בְּחִי' הַבְּהֵמָה, א"כ אִם נוּלָד לְנוּ סָפֵק שְׂמָא נִפְסַק חוּט הַשְּׂדֵרָה בְּכּוּלוּ דְּאִז אִיסוּרָה גַּם אַחַר שְׁחִיטַת הַבְּהֵמָה מְשׁוּם אִמֵּה"ח פְּמוּ כָּל אֵבֶר הַפּוֹרֵשׁ כָּלוּ מִן הַבְּהֵמָה, לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דַּס"ל דְּאֵבֶר פְּרוּשׁ נֶאֱסַר מֵה"ח, א"כ מְבַעֵי לָן לְאִוְקַמְיָא עַל חֻזַתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה דְּאִיסוּר מְשׁוּם אִמֵּה"ח כְּמַתְחֵלָה, וְהִנֵּי אוֹתוֹ הָאִיסוּר מְמַשׁ שְׁהִיָּה עֲלֵיו מִקּוּדָם, וְאִף דְּהַבְּהֵמָה מְוֹתֵרַת עַכ"ז הָאֵבֶר גּוֹפְלֵי מְבַעֵי לְהִיּוֹת אִיסוּר כְּדִמְצִינּוּ בִּיּוֹ"ד (ס' ק"י) גְּבִי חֲתִיכָה חֲצִי פִּירֵשׁ קוּדָם שְׁנוּדַע הַתַּעֲרוּבָת וְחֲצִי פִּירֵשׁ אַחַר שְׁנוּדַע כּו' שְׁפָתָבוּ הַפֶּר"ח וְהַכּוּר"פ שֶׁם דְּחֲצִי הַפּוֹרֵשׁ קוּדָם מְוֹתֵר וְחֲצִי הַב' אִיסוּר, דְּאִף דְּהַחֲצִי דְּפִירֵשׁ קוּדָם יֵשׁ בּוּ רֹבַח הַמְּבַרֵר, עַכ"ז אִינוּ מוֹכִיחַ עַל הַחֲצִי הַב', א"כ ה"ה בַּנ"ד דְּאִף דְּהַבְּהֵמָה גּוֹפָה מְוֹתֵרַת מְשׁוּם חֻזַת הַיָּתֵר, אֲבָל הָאֵבֶר יֵשׁ עֲלֵיו חֻזַת אִיסוּר, וּבְזָה כ"ע מוֹדֵי דְּאִין הוֹכְחָה מְזָה עַל זֶה, וְאִף שֶׁהַחַוּו"ד ס"ל דְּגַם בְּסָפֵק נִיקָב הַנוֹשֵׁט אֲמַרִינן בְּחֻזַת הַיָּתֵר קִינָמָא, עַכ"ז הָא הַכּוּר"פ וְהַפֶּר"מ ג' לֹא ס"ל כּוּ, וְגַם לְהַחַוּו"ד שְׁהוֹכִיחַ מֵהַתּוֹס' בְּחֻזְלֵיו דְּגַם בְּסָפֵק נִיקָב הַנוֹשֵׁט אֲמַרִינן נִשְׁחָטָה הַחֻזָּה כְּמוֹ שְׁהַכְרַעְתִּי בַתְּשׁוּבָה הַקּוּדָמַת כְּדִבְרֵי, עַכ"ז יֵשׁ לְחַלֵּק, דְּהִינּוּ דְּנוֹקָא הִיכָא שְׁהִיָּתָה חֻזַת שְׁנַתְּבָרָה בְּשַׁעֲתָה כְּמוֹ בְּקוּץ בְּנוֹשֵׁט וְכַמְש"כ הַתּוֹב"ש וְכַסִּי"כ ט), אֲבָל בְּהָאִי אִימְרַתָּא י"ל דְּמִיָּירִי שְׁלֹא רָאוּ אוֹתָהּ מֵעוֹלָם שְׁלֹא גְרָרָה רַגְלֵי וְה"ל חֻזַת דְּלֹא נִתְּבָרָה, וּמוֹדָה הַחַוּו"ד בְּזָה.

וּלפ"ז י"ל דְּבִאֲמַת בְּסָפֵק הַשְּׂקוּל אֶזְלִינן בְּחַר חֻזַת הַיָּתֵר אִף דְּאֵתְרַע, אִף בְּהֵיאִי אִימְרַתָּא דְּאֵמַר רַב יִימַר שְׁגֵרוּנָא נִקְטָה דְּמִשְׁמַע מְזָה דְּגַם גּוֹף הַחוּט מְוֹתֵר בְּאֲכִילָה וְע"ז הַקְּשָׁה רַבִּינָא דְּלִמָּא חוּט הַשְּׂדֵרָה אִיפְסַק, וְנִהִי דְּהַבְּהֵמָה מְוֹתֵרַת, עַכ"ז יֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְהַחוּט גּוֹפָא, וְאִיף הַכְּשִׁיר רַב יִימַר סָתָם, דְּמִשְׁמַע אִף הַחוּט, וְלִכֵּן מְתַרְץ הַש"ס שְׁגֵרוּנָא שְׁכִיחַ כּו', וְיֵשׁ רֹבַח הַמְּבַרֵר דְּלֹא נִפְסַק הַחוּט, וְלִכֵּן אִף גּוֹף הַחוּט מְוֹתֵר, דְּאִף דִּישׁ חֻזַת אִמֵּה"ח עַכ"ז רֹבַח עֲדִיף מְחֻזָּה, דְּהָא פְּמָה רֵאשׁוֹנִים כְּתָבוּ דְּרַבְּנָן צֹא ס"ל סְמוּךְ מִקְּעוּט לְחֻזָּה, כְּמַבְּנֵאֵר בִּיבְמוֹת (דָּף קי"ט) [וְכֵן ס"ל לְכַמָּה פּוֹסְקִים דְּלֹא אֲמַרִינן סְמוּךְ], וְלִכֵּן הַנוֹכְרַח הַש"ס לֹמֵר חוּט הַשְּׂדֵרָה לֹא שְׁכִיחַ כְּדִי לְהַתִּיר הַחוּט גּוֹפְלֵי וְהָא דְּסָתְמוּ הַפּוֹסְקִים וְכָתָבוּ דְּנִפְסַק לְמַטָּה מִפִּי הַפְּרָשׁוֹת כְּשֶׁר וְלֹא כְּתָבוּ דְּגוֹף הַחוּט יְהִי נֶאֱסַר מְשׁוּם אִמֵּה"ח, י"ל דְּהָא כְּבָר כְּתָבְתִי לְעִיל דְּשִׁאנֵי לְמַטָּה מִפִּי הַפְּרָשׁוֹת דְּכִינּוּ דְּלֹא מְטַרְפָּה יְכוּל לְחַזֵּר וְלַחֲזוּר לִכֵּן לֹא שְׁיִיף לְאִיסוּר מְשׁוּם אִמֵּה"ח דְּכִמּוּ דְּמְשׁוּם דְּנִסְמַכְתָּ עַל יְרִכֵי לֹא מְיַטְרְפָּה כ"כ הַדְּרָא בְּרִיא, אִף לְמַעְלָה מִפִּי הַפְּרָשׁוֹת דְּהִנֵּי טְרַפָּה וְאִינָה יְכוּלָה לְחַזֵּר וְלַחֲזוּר דְּהָא אִין טְרַפָּה חוּזֵר לְהַכְשִׁירָה, לִכֵּן יֵשׁ לְדוֹן בּוּ אִיסוּר אִמֵּה"ח, וְהָא דְּסָתְמוּ בְּזָה הִינּוּ מְשׁוּם דְּלֹא הִנֵּי נַפ"מ לְאִיסוּר מְשׁוּם אִמֵּה"ח, דְּהָא בְּלֹא ה"ה אִיסוּרָה מְשׁוּם טְרַפָּה, וְאִף דְּנַפ"מ לְגַבֵּי ב"ג, הָא פְּמָה רֵאשׁוֹנִים כְּתָבוּ לְהַתִּיר אֵבֶר פְּרוּשׁ לַב"ג מְשׁוּם מִי אִיכָּא מִיָּדֵי כּו', לִכֵּן אִין רֵאִי מְסַתִּימַת דְּבְרֵיהֶם לְסַתּוֹר מִש"כ.

גם אין להעיר ולסתור זה מן אהלות (פ"א במשנה שם) דמנה התם כמה אברים יש באדם ולא מנה לחוט השדרה לאבר בפ"ע, דהא אבר לא הוי רק במשהו בפ"ע גידים ועצמות כמבואר בחולין (דף קכ"ח), ומה"ט פוליא ולשון דאף שהם אברים בפ"ע, עכ"ז פיון דאין בהם עצם לא מיקרי אבר אלא דינם כפ"ע, וה"ה חוט השדרה, אבל דין בפ"ע מן התי שניה שפיה בגפסק חוט השדרה, יותר אין להאריף מפני רוב טרדוטי דברי ידיו יצחק אלחנן בקרב מוהרי"א זצ"ל חופ"ק נאוההרדק.

סימן ז.

לבאר הספק מה שנסתפק הפרמ"ג (בפתיחה לה' תערובות בח"ג פ"א) בתצי זית שחוטתה ונחצי זית נבלה שנפלו לס' חצאי זיתי ירקות אי נימא פיון דנגד האיסור יש ס' יבטל, או פיון דנגד עדיין טעם בפ"ע ונחיה אנכל יטעם, ובטעם בפ"ע דנגד יש מחצה טעם נבלה, לכן אפשר דכה"ג אינו בטל, ונשאר בצ"ע.

ולענ"ד נראה דאין זה ספק כלל, דהא אי' בע"ז (ע"ג ע"ב) דאריו"ח ב' פוסות א' של חולין וא' של תרומה ומזגן ועירבו זה בזה רואין את ההיתר פאלו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו, ופי' הר"נ והראב"ד ור"י [והובא בב"י יו"ד (סי' קל"ד)] דמייירי בכוסות שוין, והוכיחו מזה דאין בטל בששה חלקים במים, דהא שיעור מזיגה הוי על חד תלת, וכיון דהוי ששה חלקים נגד יין האסור משני מזיגות הנ"ל, לכן אף דעדיין נרגש טעם היין, מ"מ פיון דנגד יין האסור יש בו שיעור ביטול אף ההיתר מסייע להרגיש הטעם, וכיון דאין היתר מצטרף לאיסור ע"כ בטל שפיר בכה"ג, א"כ ה"ה בנ"ד ג"כ מיקבי להתבטל.

ואין לחלק דשאני לדין דקיי"ל טעם פעיקר דאורייתא, דהא ריו"ח ג"כ ס"ל פן כמש"כ התוס' בע"ז (דף ס"ז) ד"ה אריו"ח כו', וגם הא מצינו דריו"ח ס"ל תרומה בזה"ז דאורייתא במש"כ התוס' ביבמות (פ"ב ע"ב) ד"ה ירושה ראשונה ושני כו', וכ"כ הראב"ד (בסוף פ"א דתרומות) דריו"ח ס"ל כר' יוסי דתרומה בזה"ז דאורייתא, א"כ מוכח מזה דאף באיסור דאורייתא ג"כ בטל בכה"ג פנין דיש שיעור ביטול נגד האיסור לבד, וכן מוכח בסוגיא התם דמזמה זה לייני נסוה גמור הרי דמייירי בדאורייתא.

וביותר תמהני על הפרמ"ג דהא מבואר בהר"נ (בע"ז פ"ה) במשנה דאין נסוה אסור ואוסר בכ"ש, בפייסקא דכי אתא רב דימי אריו"ח המערה יין נסוה מחביות לגור ראשון ראשון בטל כו', וז"ל הדבר פשוט אם נתערב פזית בפ"ע שחוטתה וכזית נבלה ונצטרפו ונתנו טעם בתבשיל מותר פיון דיש שיעור ביטול נגד האיסור לבדו עכ"ל הרי להדיא דזה מותר בפשיטות אף באיסור דאורייתא ועפ"ז יש לתרץ מה שיש להקשות בהא דחולין (דף קי"ב) בתוס' ד"ה הלכתא דגים שעלו בקערה כו' שהוכיחו דאפי' נתבשלו שרי נ"ט בר נ"ט מהא דזבחים (דף צ"ז) דכל יום יום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל שלמים האידנא בקזירה שבשיל שלמים אומול, ולא אמרינן דקא ממעט באכילת שלמים דהאידנא, משום דהוי נ"ט בר נ"ט מקודם שיבא לידי איסור כו', ואח"ז כתבו לדחות זה דשאני התם דמין במינו בטל מה"ת ברוב עכ"ל, ויש להעיר דעדיין תקשה דהא ממעט באכילת הרוטב וכמו שהקשה שם המהר"ם שירי, ומה שתי' שם המהר"ם דגם ברוטב שניה נ"ט בר נ"ט להיתירא ע"ש, לא אתי שפיר לפי מסקנת התוס', דלכן מותר לבשל

שְׁלָמִים הָאֵינְדָנָא מְשׁוּם דְמִין בְּמִינוּ בְּטַל בְּרוּב, דְהָא בְרוּטָב לֹא שְׁיִיךְ זֶה, דְהַטְעַם שְׁל בְּשׂוּר
בְּמִים הָיִי אֵינּוּ מִינּוּ, אִף לְהַסּוּבְרִין דְדָאם נְתַעְרַב בְּמִינוּ וְאִ"מ רוֹאִין אֶת שֵׁא"מ פְּאֵלוּ אֵינּוּ
וְהַשְׂאָר מִינּוּ רַבָּה עָלְיוּ וּמְבַטְלוּ אִ"כ י"ל בְּזֵה דְעֵדִינּוּ בְּטַל טַעַם בְּשׂוּר דְאֶתְמוּל בְּבְשׂוּר
דְהָאֵינְדָנָא, אֲבָל לְשִׁיטַת הַשְׂ"ף בְּיִו"ד (סִי' צ"ח ס"ק ח') דְדָאם נְתַעְרַב בְּמִינוּ וְאִ"מ צְרִיךְ ס'
בְּאֵינּוּ מִינּוּ מַה"ת, אִ"כ עֵדִינּוּ תִקְשָׁה הָא מְמַעַט בְּאֶכִילַת הָרוּטָב, אִ"כ יִהְיֶה מְנוּפֶת אֶמְהַתּוּס'
דְלָא פְהַשְׂ"ף בְּזֵה.

אֲמַנָם לְפִי מַה שְׁנִתְבְּאָר דְהִיכָא דִישׁ שְׁיַעוּר בִּיטוּל נְגַד הָאֵיסוּר אִף דְעֵדִינּוּ נִרְגַשׁ הַטְעַם
לְפִי שְׁהֵיִתֵר מְסִינְעוּ, עַכ"ז בְּטַל וּמִוִּתֵר, יֵשׁ לְתַרְזֵן זֶה, לְפִי מֵאִי דְכְתָבוּ הָאֶחָרוּנִים (בַּה'
פְּסַח) דְקוֹנְדָם פְּסַח יְכוּל לְהַרְבּוֹת חֲמִץ וּלְבַטְלוּ בְּס' דְשֵׁם הֵיִתֵר עָלְיוּ עֵדִינּוּ, וְע"כ לֹא מְקַרִי
זֶה מְמַעַט בְּאֶכִילַת הָרוּטָב מְשׁוּם דְמְצִינוּ לְמִינְעֵבַד שְׁלֹא יִנְפְסַל הָרוּטָב, מְשׁוּם דְהָרוּטָב
הֵינְצָא מְשָׁלְמִים דְמְחַר נּוֹכַל לְהַרְבּוֹת עָלֵיהֶם מִיַד עַד ס' וּלְבַטְלָם, וְאִף דְדָאם יִהְיֶה בְּטַל
לְגַמְרֵי הָיִי כְּמִשְׁלִיף לְאֵיבּוּד, דְעוֹשֶׂה אוֹתָן לְחֻלִין דְנִתְבַטְלָם שְׁמִקְדָּשִׁים מְהֵן, עַכ"ז הָא
יְכוּל לְשַׁעַר שְׁלֹא יִהְיֶה ס' אֲלֵא נְגַד הַבְּלוּעַ בְּקִדְרָה דְאֶתְמוּל דְעֵדִינּוּ שֵׁם הֵיִתֵר עָלְיוּ מְקוֹנְדָם
שְׁנַעֲשֶׂה נוֹתֵר, וְנִגְדָ שְׁנִינְהֶם בְּיַחַד הֵינְנוּ בְּצִירוּף טַעַם דְהָאֵינְדָנָא צָא יִהְיֶה ס' [וּבְזִמְן הַגַּמ'
הָיִי בְקִיָאִים לְשַׁעַר כ"ז כְּדְמְצִינוּ בְּחֻלִין (דָּף צ"ז)], וְע"כ הַטְעַם שְׁיִוְצָא הָאֵינְדָנָא מִן הַבְּשׂוּר
לְרוּטָב יִהְיֶה עָלְיוּ דִין קְדָשִׁים כִּי עֵדִינּוּ הַטְעַם נִרְגַשׁ.

רַק נְגַד הַבְּלוּעַ מְאֶתְמוּל יִהְיֶה שְׁיַעוּר בִּיטוּלוֹ וְכַה"ג הָא נִתְבְּאָר דְמוֹתֵר בְּאֶכִילָה, וּבְנִדְאִי
זֶה לֹא הָיִי בְכָלֵל מְפָסִיד קְדָשִׁים כִּינּוּ דְעֵדִינּוּ יִנְרַגַשׁ הַטְעַם שְׁל בְּשׂוּר בְּרוּטָבוֹ, וְהָא אֵין
שְׁיַעוּר לְזֵה.

וְדוֹקָא בְּגוּף הַבְּשׂוּר שְׁפִיר הַקְשׁוֹ הַתּוּס' דְהָא מְמַעַט בְּאֶכִילַת קְדָשִׁים, וְאֵין לוֹמַר דְיְכוּל
לְתַמְנָן וְלְהוֹסִיף נְגַדָם עַד ס', דְזוֹ"א דְהָא קִי"ל אֶפְשָׁר לְסוּחְטוֹ אֲסוּר, וְאִף דְהַמְהַר"ם לוֹבְלִין
[וְהוּבָא בְשְׂ"ף (יִו"ד סִי' צ"ד ס"ק כ"ג)] פְּתַב דְגַם הַבְּצָלִים שְׁפָלְעוּ חֵלֶב מְוִתְרִין אִם יֵשׁ
שְׁיַעוּר בִּיטוּל מְשׁוּם דְנִסְחַט טַעַמָן וְאֵינּוּ רַק טַעַם קְלוּשׁ וּבְהִיתִירָא מְוִתֵר וְשֵׁאֲנִי אֶפְשָׁר
לְסוּחְטוֹ דְאֵיסוּרָא, עַכ"ז הָא הַכְרוּ"פ (שָׁם בְּסִי' צ"ד) פְּתַב לְאֲסוּר הַבְּצָלִים מְשׁוּם
דְחִיָּשִׁינוּ שְׁמָא לֹא נִיִּסְחַט מְהֵן כָּל הַבְּלוּעַ, דְהָא אֵין הַגְעָלָה בְּאֶוּכְלִין ע"ש, לְפ"ז שְׁפִיר
הַקְשׁוֹ הַתּוּס' דְהָא מְמַעַט בְּאֶכִילַת הַבְּשׂוּר מְשׁוּם דְאֵין יְכוּל לְבַטְלוֹ, דְאֵין הַגְעָלָה בְּאֶוּכְלִין,
מִשָּׂא"כ רְוִטָבוֹ דְהָיִי דְבָר הַנְּבָלֵל שְׁפִיר מְצִי לְתַמְנָן וְלְהוֹסִיף עַד שְׁיַעוּר בִּיטוּל, וְלִפ"ז יִהְיֶה
מוֹכַח מִהַתּוּס' הַנִּזְ"ל דְגַם אֶפְשָׁר לְסוּחְטוֹ דְהִיתִירָא אֲסוּר כַּהַכְרוּ"פ, וּבְחִידוּשֵׁי לְחֻלִין
הָאֶרְכָתִי בְכ"ז בַּע"ה, הֵינְצָא לְנוּ מְכ"ז דְהָא סְפִיקוֹ שְׁל הַפְרַמ"ג מְוִתֵר בְּפִשְׁטוּת.

סִימָן ח.

שְׁאֵלָה בְּכָלִי חֵלֶב שְׁהוּדַח בְּמַחְבַּת בְּשׂוּר הַמוּבָא בְּיִו"ד (סִי' צ"ה), דְלְכַאוּרָה יֵשׁ מְקוֹם
לְהַקְל, כְּפִי שְׁיִבּוּרָא לְקַמְנָן. תְּשׁוּבָה, לְבוֹא אֵל הָעֵנָן אֶקְדִים מַה שְׁפִתְבְּתִי כְּבָר לְרַב מְוִבְהָק
בְּעֵנָן זֶה, וְזֵה הוּא.

מַה שְׁהַקְשָׁה כ"ת בְּמַה שְׁפִתְבַּת הַר"ן בְּחֻלִין (דָּף קו"א) בְּסוּגִיָא דְדָגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה כּו'
בְּשֵׁם סְפֵר הַתְרוּמָה, דְקַעְרָה שְׁהוּדַחָה בְּמַחְבַּת חוּלְכַת בְּמִים רוֹתְחִים, וְשְׁנִינְהֶם בְּנֵי יוֹמָן.
פְּשׁוּט דְהַפְל אֲסוּר, וְכַתְבַּת הַרְמַב"ן דְאֶשְׁתַּבֵּשׁ פְּהֵנִי, דְהָא הָיִי נ"ט בַּר נ"ט דְהִיתִירָא כּו',

וְכַתֵּב הַר"ן לְתַרְזֵן דְּבָרֵי בַעֲה"ת, דְּלֹא דָמוּ כְּלָל לְדָגִים שְׁעָלוּ בְּקַעֲרָה כּו' דְּטַעַם חֶלֶב הַנֶּפֶלֶט לְתוֹךְ הַמִּים מְקַבֵּל טַעַם מִהַבְּשָׁר, דְּמֵאֵן לִימָא לֵן שְׂלֵא יִתְעַרְבוּ פְּלִיטוֹת הַבְּשָׁר וְהַחֶלֶב בְּעֶצְמוֹן שְׂלֵא בְּאִמְצָעֵי הַמִּים כּו' עַכ"ל הַר"ן, וְהַקְּשָׁה כ"ת הָא הַר"ן פֶּתַב זֶה לְתַרְזֵן דְּעַת הַבַּעֲה"ת וְהָא הַבַּעֲה"ת גּוֹפֵי' לֹא ס"ל הַסְּבָרָא הַזֹּאת, דְּהָא הוּבָא בְּרֵא"ש חֻלְיִין (פֶּרֶק כָּל הַבְּשָׁר ס' ל') בְּשֵׁם בַּעֲה"ת, בְּקוּטְנֵי וִירְקוֹת שְׁנַתְּבִשְׁלוּ בְּקַדְרָה חוֹלְבַת נְקִי דְמוֹתָר לְאַכְלוֹן בְּתַבְּשִׁיל בְּשָׁר, דְּאָף אִם נֹאמַר עָלוּ אֵין נֶצְלוּ לֹא.

מ"מ בְּנַתְּבִשְׁלוּ שְׂרֵי מִשּׁוֹם דְּאִיכָא ג' נ"ט כּו', דְּכִינּוֹן דְּאִיכָא מִים בְּכָלִי רוּב הַטַּעַם מִתְּפַשֵּׁט בְּמִים, וְגַם הֵיֶרֶק אֵינוֹ פְּלוּעַ מְדוּנְפְּנֵי הַקַּדְרָה כּו' עַכ"ל, הָרִי דַס"ל לַבַּעֲה"ת דְּהַטַּעַם אֵינוֹ יוֹצֵא מִהַכְּלִי לִירְקוֹת בְּלֹא אִמְצָעוֹת הַמִּים א"כ ה"ה בְּטַעַם הַפְּלוּעַ בְּקַעֲרָה, א"כ קִשָּׁה לַפ"ז אֵיךְ פֶּתַב הַר"ן לְהַצִּיל אֶת הַבַּעֲה"ת עַפ"י הַסְּבָרָא שְׁהַטַּעַם יוֹצֵא בְּלִי אִמְצָעוֹת הַמִּים, הָא חֲזִינַן דְּהַבַּעֲה"ת ס"ל דְּהַטַּעַם מִתְּפַשֵּׁט בְּמִים וְאֵינוֹ יוֹצֵא בְּלֹא אִמְצָעוֹתָם, וְיָפָה הַקְּשָׁה.

וּבְאַמַּת לַפ"ז יֵשׁ לְדוּן לְהַקְלִי בְּקַעֲרָה וּמַחְבַּת שְׁהוֹדְחוּ בְּיַחַד לְשִׁיטַת הַרְמ"א דְּמִיְקַל בְּבִישׁוּל נ"ט בַּר נ"ט. אָף כְּבָר הִכְרִיעַ הַרְמ"א בִּי"ד (ס' צ"ה סע' ג') לְהַחְמִיר בְּזֶה, וְלַעֲנֹד"ן לְתַרְזֵן דְּהָא זֶה פְּשׁוּט דְּלִהֵךְ שִׁיטָה דַס"ל שֵׁם דְּעָלוּ אֵין אָבֵל נַתְּבִשְׁלוּ אֲסוּר מִשּׁוֹם דְּבִישׁוּל מוֹצִיא טַעַם מִמֶּשׁ, וְדֹאֵי אֲסוּרִים הַקַּעֲרָה וְהַמַּחְבַּת אִם הוֹדְחוּ בְּיַחַד בְּכָלִי רֵאשׁוֹן, כַּמֶּש"כ הֵרָא"ש (בְּסוּף ס' כ"ט) גְּבִי קַעֲרָה שְׁהוֹדְחָה בְּיוֹרָה חוֹלְבַת דְּלִשִׁיטַת רִיב"ן דְּאֲוֹסֵר נַתְּבִשְׁלוּ, אֲסוּרוֹת הַקַּעֲרוֹת וְהַיּוֹרָה, וְכ"כ הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין (דָּף קי"ב) בַּסָּה"ד הַלְּכַתָּא דָּגִים שְׁעָלוּ בְּקַעֲרָה כּו' דְּקַעֲרָה שֶׁל בְּשָׁר שְׁהוֹדְחָה בְּמַחְבַּת חוֹלְבַת בַּכ"ר דְּאֲסוּרָה אָף אִם נֹאמַר לֹא דְנוּקָא עָלוּ אֶלָּא נַתְּבִשְׁלוּ ג' כּו' עַכ"ל, אֲלֵמָא דְּאִי נִימָא דְּנַתְּבִשְׁלוּ אֲסוּר אִזּוּ וְנִדְּאִי אֲסוּרוֹת הַקַּעֲרוֹת, וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיהֶם דְּלֹא בְּעֵי נַתְּבִשְׁלוּ עַל הָאוּר, אֶלָּא כ"ז דְּהַמִּים רוֹתְחִים וּבַכ"ר דְּכִינּוֹן דִּישׁ רוֹטְבֵי רוֹתְחִים בַּכ"ר יֵשׁ לָהֶם דִּין בִּישׁוּל מִמֶּשׁ, וּמוֹכַח כֵּן בְּיוֹתֵר מִמֶּש"כ הַתּוֹס' שְׁהוֹדְחוּ בַכ"ר וְכ"ר שְׁמוֹ עָלָיו אָף בְּהוֹסֵר מִן הָאוּר כְּדֹאֵי בְּשַׁבַּת (דָּף מ"ב) דְּכָלִי רֵאשׁוֹן נִקְרָא אָף בְּהַעֲבִירוֹ מִהָאוּר, וְאֵלוּ ע"י עֲרוּי מַכ"ר הָא מְבֹאֵר בִּי"ד (ס' צ"ה) דְּאֵין עֲרוּי מְפָלִיט וּמְבַלִּיעַ מְפָלִי לְכָלִי וְחֲזִינַן בְּרוּר דְּלִשִׁיטַת הַסּוּבְּרִים דְּנַתְּבִשְׁלוּ אֲסוּר, אִם הוֹדְחוּ פְּלִים שֶׁל בְּשָׁר בְּמַחְבַּת חוֹלְבַת דְּאֲסוּרִים בְּפִשִׁיטוֹת, דְּבִישׁוּל מוֹצִיא טַעַם גְּמוּר, וּמְבֹאֵר בְּרֵא"ש (שָׁם ס' ל') וּבַתּוֹס' ע"ז (דָּף ע"ו) בַּסָּה"ה בַּת יוֹמָא כּו' בְּשֵׁם בַּה"ת דְּנִסְתַּפֵּק אִם עָלוּ אֵין נֶצְלוּ לֹא, וְעַכ"ז הֵיכָא דְּאִיכָא ג' נ"ט שְׂאֲנִי, הָרִי דְּהַבַּעֲה"ת דְּמִיְקַל בִּירְקוֹת שְׁנַתְּבִשְׁלוּ בְּקַדְרָה חוֹלְבַת מִשּׁוֹם ג' נ"ט, זֶהוּ, אִי בִישׁוּל אֲסוּר בְּב' טְעָמִים, אָבֵל אִי בְּבִישׁוּל מוֹתָר ב' טְעָמִים וְדֹאֵי דְּהֵיֶרֶקוֹת מוֹתָרִים, וְכַחוּ כֵּן הַפְּלִים שְׁהוֹדְחוּ בְּיַחַד בַּכ"ר, דְּאִי בְּבִישׁוּל אֲסוּר נ"ט בַּר נ"ט, אִזּוּ וְדֹאֵי דְּאֲסוּרִים הַפְּלִים, אָף הַר"ן דְּאֲוֹסֵר הַפְּלִים שְׁהוֹדְחוּ מִשּׁוֹם שְׁמַתְעָרְבַת הַפְּלִיטוֹת בְּלֹא אִמְצָעוֹת, הַנּוֹצֵרֵךְ לְזֶה מִשּׁוֹם דְּהַכְּרַעְתּוֹ שֵׁם דָּגִם בְּבִישׁוּל מוֹתָר ב' נ"ט, לְכֵן הַנּוֹצֵרֵךְ לְאַסּוּר מִחֲמַת שְׁהַטְעָמִים מִתְעָרְבִים בְּלֹא הַמִּים.

וּמְבֹאֵר בְּחֻלְיִין (דָּף קי"א), דְּקַדְרָה שְׁבִשְׁלָה בָּהּ בְּשָׁר לֹא יִבְשַׁל חֶלֶב, וְאֲוֹסֵר בַּנ"ט, וְהַקְּשָׁה הַר"ן שֵׁם דְּהָא הָיִי נ"ט בַּר נ"ט, וְאֵין לְחַלֵּק דְּכִינּוֹן דְּהָיִי עַל הָאוּר חֲמוּר, דַּמ"ש, וְהַעֲלָה דְּלִכְּן אֲוֹסֵר שֵׁם מִשּׁוֹם דְּהָיִי רַק טַעַם א' בְּהֵיֶתֵר וְטַעַם ב' אֲוֹסֵר, וְכ"כ הַתּוֹס' בְּזִבְחִים (דָּף צ"ו) וְהֵרָא"ש בְּחֻלְיִין (שָׁם) ע"ש, וְאִי נִימָא כְּהַסּוּבְּרִים דָּגִם בְּבִישׁוּל מוֹתָר נ"ט בַּר נ"ט תַּקְּשָׁה אֲמַאי קַדְרָה שְׁבִישְׁלָה בָּהּ בְּשָׁר אֲוֹסֵרֵת הַחֶלֶב, הָא יֵשׁ כָּאֵן שְׁנֵי טְעָמִים לְהֵיֶתֵר, חַד

טעם מבשר למים, וטעם ב' ממים לקדרה, ושניהם הוי של היתר, אף אי נימא דהטעם אינו מתפשט במים, רק הקדרה מקבלת הטעם בעצמה בלא אמצעותם, ניקח משום דחיישינו שפא קיבלה הקדרה טעם הבשר בלא אמצעות המים ולא הוי רק נ"ט א', מהבשר לקדרה, אבל אי נימא פסברת הבעה"ת דעיקר הטעם מתפשט במים [כמש"כ גבי ירקות שאינם מקבלים הבלוע מהקדרה, אלא ע"י התפשטות הטעם למים, ואף דס"ל מתחלה דבלוע מפלי יוצא בלי רוטב, רק אח"ז פתב הסברא דאינו יכול הירק לקבל הבלוע מהפלי בלי רוטב, אבל בטעם הראשון שפתב בעה"ת להתיר משום דמתפשט הטעם במים, ס"ל באמת דבלוע מפלי יוצא בלי רוטב, וכן קיי"ל ביו"ד (סי' ק"ה סעי' ז') דכלי אוסרת אף באינו שמן, ואפ"ה ס"ל דכיון דיש מים בקדרה מתפשט הטעם במים], א"כ ה"ה בבישול בשר ממש בקדרה דאף דיוכל הטעם לצאת מהבשר בלי רוטב, עכ"ז כיון דיש מים מתפשט הטעם במים ומהמים בא הטעם לקדרה כמו שמבואר לקמן, והוכיח זה מהתוס' ברח"ל.

ולפ"ז אי נימא דגבי בישול שיקף נ"ט בר נ"ט, וגם סברת בעה"ת דהטעם מתפשט במים, א"כ קשה אמאי קדרה שבשול בה בשר אוסרת החלב, הא הוי נ"ט בר נ"ט להיתרא, ולחלק דע"י האור שאני, לא ניקח להר"נ פנ"ל, ובע"כ מוכח מהא דקדרה שבשול בשר הנ"ל, אחת משתי אילו, או דגבי בישול לא שיקף נ"ט בר נ"ט, או דהטעם אינו מתפשט במים, ודחיישינו דהקדרה קבלה הבלוע מעצמה, ולכן הבעה"ת דמסתפק דלמא עלו דוקא אבל נצלו אסור, ועכ"ז התיר הירקות משום ג' נ"ט דהטעם מתפשט במים, היינו דוקא אם נצלו אסור ב' נ"ט, ואז אתי שפיר הא דקדרה שבשול בשר כו' דהא בבישול לא שיקף נ"ט בר נ"ט להקל, ואז אין לנו הוכחה לומר דהטעם אינו מתפשט במים, ולכן התיר ע"פ סברא מעליא דהשקל נוטה דהטעם מתפשט במים.

ועוד יש לומר דאדרבה יש, להוכיח מהש"ס דהטעם מתפשט במים ולא קבלה הקדרה הבלוע אלא על ידיהם, אי נימא עלו דוקא אבל נצלו לא, משום דהא התוס' ברח"ל (דף קי"ב) ד"ה דגים שעלו כו', בתחלה הוכיחו דנתבשלו שרי ג"כ, מהא דזבחים דכל יום ניום נעשה גיעול לחבירו, ומותר לבשל שלמים היום בקדרה שבשלו שלמים מאתמול, ולא אמרינו דממעט באכילת שלמים כו' ולסוף דחו זה, משום די"ל שאני התם דיש ג' נ"ט לפי שיש מים בקדרה, ולכן יש מקום להתיר הבצים כו' והמהר"ם שיהי הקשה שם, אמאי לא פתבו התוס' שאני התם דיש ד' נ"ט, א', מהבשר למים, וממים לקדרה, וכשמבשול בה שנית הוי טעם מהקדרה למים, וממים לבשר, ותיגרז משום דאכתי תקשה דהא ממעט באכילת הרוטב דליפא שם רק ג' נ"ט, לכן פתבו התוס' ג' נ"ט דאזי אינו ממעט באכילת הרוטב דיש ברוטב ג' נ"ט, והיינו, טעם הבשר למים, וממים לקדרה, ומקדרה לרוטב, עכ"ל, ובע"כ סברת הבעה"ת שכתב להקל בבישול בג' טעמים, הוכיח זה מהא דכל יום ניום נעשה גיעול כו' כמש"כ התוס', דאל"כ מנ"ל לחדש סברא מעצמו בלי ראי' מוכחת, וכן מצאתי בטהרת הקודש בזבחים (דף צ"ו) שכתב דהסוברים להתיר בבישול בג' נ"ט הוציאו שיטתם מהא דכל יום ניום נעשה גיעול לחבירו, ובע"כ הטעם שם דיש ג' נ"ט, ומקילין עפ"ז אף בנתבשלו, [והא דדחו התוס' זה מהא דע"ז דשפוד ואספלא כו', תגרז שם הטהרת הקודש יפה], וכיון דהבעה"ת חשש להחמיר דלמא הלכתא דעלו דוקא אבל נצלו לא, ולכן הוכרח לחזור אחר היתר אחר בירקות שנתבשלו

כו' משום ד'יש ג' נ"ט והטעם מתפשט במים משום דאי נימא נצלו לא א"כ ממילא מוכח
 מהא דכל יום ויום נעשה גיעול כו', ולא אמרינן דממעט באכילת שלמים, משום דשאני
 התם ד'יש ג' נ"ט ואף דממעט באכילת רותב פקושנית המהר"מ ש"יף הנ"ל, ובע"כ מוכח
 לומר לפ"ז דשאני התם ד'יש ג' נ"ט פנ"ל, ושפיר פתבתי לעיל דגם בקדירה שבישול בה
 בש"ר ש"יף נ"ט בר נ"ט, וזה מוכח מהתוס' שכתבו ד'יש התם ג' נ"ט וכמש"כ המהרמ"ש,
 ואף לפי מה שיבואר בתשובה לקמן לתרץ קושנית המהרמ"ש הנ"ל דלא חיישינן
 לקממעט באכילת הרוטב, עכ"ז מוכח מהתוס' שכתבו דלגבי הבשר אינו ממעט באכילה
 משום ג' נ"ט, דאי נימא דהטעם אינו מתפשט במים א"כ ליפא רק ב' נ"ט דהקדירה
 שבישול אמתול קיבלה הטעם מהבשר בעצמו והשלמים שמבשלים בקדירה היום ג"כ
 הבשר בעצמו מקבל הטעם הבלוע בקדירה, אלא ע"כ מוכח דהטעם מתפשט במים ולכן
 פתב הבעה"ת שפיר להך שיטה דס"ל עלו דוקא אבל נצלו לא, דעכ"ז היכא ד'יש ג' נ"ט
 מותר, וזהו ע"פ הא דזבחים וכמש"כ הט"ה"ת הקונדש הנ"ל, ולא ס"ל דחזית התוס' שדחו
 זה שם, א"כ ממילא להך שיטה דס"ל עלו דוקא אבל נצלו לא אינו קשה כלל מהא
 דקדירה שבישול בש"ר כו', דהא גבי בישול לא ש"יף נ"ט בר נ"ט, ואין מקום לפ"ז להוכיח
 ולומר דהטעם אינו מתפשט במים, דאי משום קדירה שבישול בש"ר כו', הא יש לומר,
 דשא"ה דהוי בישול גמור, ואדרבה לפ"ז יש מקום להוכיח להיפך מהא דזבחים דשרי
 לבשל בה שלמים היום ומחד ולא קממעט באכילת הרוטב כמו שכתב המהר"ם ש"י,
 דע"כ שאני התם ד'יש ג' נ"ט, א"כ מוכח לפ"ז דנתפשט הטעם בהמים [וגם זה נחשב
 לטעם א' בפ"ע מה שיוצא הטעם מהבשר להמים].

ואחר זה מהמים לקדירה, ומהקדירה למים, ואין הקדירה בעצמה מקבלת הטעם מהבשר
 ממש, ולכן שפיר פתב הבעה"ת להקל בירקות שנתבשלו ע"פ מה דהטעם נתפשט ע"י
 המים, משא"כ ה"ר"ן דהכריע מתחלה להקל גם בנתבשלו אם יש ב' נ"ט להתיירא, ולכן
 הי' מקום להקל לכאורה בקערות שהודחו במחבת חולבת ע"פ נ"ט בר נ"ט, לכן פתב
 לחוש שפא הטעמים מתערבים בעצמן בלא פליטת המים, משום דאי נימא דגם בנתבשלו
 שרי נ"ט בר נ"ט, א"כ ?הא מוכח בודאי מקדירה שבישול בש"ר כו' דע"כ שאני התם
 דחיישינן דהטעם דבשר לא נתפשט במים, ומהא דזבחים (דף צ"ז) ליפא הוכחה לסתור,
 משום די"ל דשאני התם דהוי נ"ט בר נ"ט וסגי ב' טעמים להקל, דהא גם בבישול מותר
 נ"ט בר נ"ט, א"כ כמו דאמרינן גבי קדירה שבישול בש"ר כו' שפא בא הטעם בעצמו
 להקדירה ולא נתפשט במים ה"ה יש לחוש שפא באו הטעמים מפליטת הפלים להודי
 בלא אמצעות המים דמה לי פליטת בש"ר או פליטת פלים לכן בעה"ת דמספקי לי' אי
 הלכתא דעלו דוקא כו' או אף נצלו שרי ב' טעמים, לכן שפיר פתב להחמיר לכל השיטות
 בפשיטות בקערה שהודחה במחבת ברותחין בכלי ראשון משום דע"י עירווי בכלי ראשון
 אינו נאסרין, דע"י עירווי אינו מפליט ומבליע בכלי שהוא קשה, כמש"כ הש"יף ב"י"ד
 (סי' צ"ה) דלא מיבעיא אי נימא עלו דוקא אבל נתבשלו אסור ודאי גיחא דנאסרין
 הפלים, ואף אי נימא דגם ע"י בישול שרי נ"ט בר נ"ט וכהכרעת ה"ר"ן לדינא שם, עכ"ז
 נאסרין הפלים משום פליטתן דמתערבין ולא נתפשטו בהמים, משום דאי נימא דנתבשלו
 ג"כ מותר נ"ט בר נ"ט א"כ ממילא ע"כ מוכח לפ"ז בהא דקדירה שבישול בש"ר ד'יש
 לחוש שפא מתערבין הטעמים ולא נתפשטו במים, ומוכרחים המה מאוד דברי ה"ר"ן

הנ"ל, וגבי ירקות שהתיר הבעה"ת ג"כ לכל השיטות התיר, דאף אם נימא דעלו אין
ניצלו לא עכ"ז יש הוכחה מהא דנבחים דהטעם מתפשט בהמים ויש ג' נ"ט, וממילא אין
סתירה לזה מהא דקדירה שבישל בשר כו' משום דשא"ה דהוי דק ב' נ"ט ובב' נ"ט לא
מקילינן גבי בישול ונשפיר פתב הר"ן לתרץ דעת בעה"ת שאסר הכלים שהודחו ביחד
בכ"ר, משום שלכל השיטות מוכח דהמה אסורים, ואפ"ה אין סתירה למש"כ הבעה"ת
להתיר הירקות שנתבשלו פנ"ל.

ולפ"ז אתי שפיר מה שהכריע הרמ"א לאסור הכלים שהודחו ביחד בכ"ר, דאף דקיי"ל
דאף בבישול שרי ג' נ"ט משום דהטעם מתפשט במים פדברי בעה"ת, עכ"ז בכלים
שהודחו בכ"ר אסור בודאי לכל השיטות פנ"ל, משום דלהסוברין דגבי בישול לא שייך
נ"ט בר נ"ט ודאי דאסורין, ואף שהרמ"א הכריע (שם בסעי' א') להקל בדיעבד אף
בבישול בנ"ט בר נ"ט, עכ"ז אסר להכלים שהודחו ביחד משום דלפ"ז מוכח מהא דקדירה
שבישל בשר כו' דהטעם אינו מתפשט במים פנ"ל בארובה.

ועוד דהא לפי טעם הב' שכתב הר"ן להחמיר בכלים שהודחו משום דתיקף נתערב בטעם
החלב שייצא ודאי דלא סתרי להבעה"ת דהובא ברא"ש, משום דבכלים שהודחו כשייצא
פליטת בשר וחלב נותנים טעם זה לזה ומיד דנו"ט נאסרו המים, ולא היה מעולם בעת
יצאתם מהכלים עליהם שם נ"ט להיתר, משא"כ בירקות דאף דנתערב פליטת החלב
במים, עכ"ז הוי עדיין נ"ע ב' להיתרא במים, מקודם דהגיעו הטעם להירק, ואח"ז
כשנגבלע טעם החלב להירק הוי טעם ג' להיתר, דהירק הוי דבר נפרד בפ"ע, אכן אף
לפמש"כ הר"ן הטעם לאסור משום שמתערבי הטעמים בלא התפשטות המים ג"כ אתי
שפיר לדניא כמו שנתבאר.

ולפ"ז יש להקשות על המחבר שפסק (בסי' צ"ה) להתיר הכלים שהודחו בכ"ר, הא לפי,
מה שפסק המחבר שם להתיר אף בבישול ב' נ"ט, א"כ מוכח לפ"ז מהא דקדירה שבישל
בשר כו' דבליעת הקדירה לטעם הבשר לא הוי אלא לטעם א' דהיתרא משום דאין
מתפשט הטעם במים, א"כ מוכח דהקדירה תוכל לקבל הטעם בעצמה מבשר בלא המים,
נקשה איך התיר להכלים שהודחו משום נ"ט בר נ"ט, והא הכלים מקבלים הטעמים כ"א
מחברו אף בלא המים, ויש לחלק, דס"ל להמחבר שאני בכלים דהא קיי"ל דב' קדירות
אינן אוסרות זא"ז בלא רנוטב, דבלוע מפלי אינו יוצא בלא רנוטב לכלי, ולכן בכלים
שהודחו בכ"ר הוי שפיר נ"ט בר נ"ט משום שמקבלים הטעם ע"י המים, משא"כ בקדירה
שבשל בשר הא הפלי יוכל לקבל הבלוע ממאכל, לכן לא מקרי רק נו"ט א'.

והא דס"ל להר"ן שמתערבי הטעמים בלא אמצעות המים להכלים, והא קיי"ל דב'
קדירות אינן אוסרין בלא רנוטב, אפשר דכוננת הר"ן הוי דכיון דיש רנוטב בקדיר' אז
יוכלו הטעמי שבתוף הפלי לצאת מזה לזה אף בלא אמצעות המים, ולכן אין לנו להקל
נגד הכרעת הרמ"א שכתב להחמיר בכלים שהודחו בכ"ר, ואף דבבישול או נצלו פתבו
האחרונים להקל נ"ט בר נ"ט, ודלא פה"ש"ף (שם ס"ק ד'), עכ"ז בזה אין להקל, פן
נלע"ד.

סימן ט.

שאלה במה דקיי"ל להתיר נ"ט בר נ"ט אם מקילינן ג"כ אנת בישול, כגון בנפל חלב על הפלי שמבשלין בה ירק ונגד הרוטב. ואח"כ בשלו הירק עם פשר אם אסור בדיעבד או לא.

תשובה החוו"ד (סי' צ"ה ס"ק א'), פתב להכריע דבשעת בישול לא הוי נ"ט בר נ"ט, ואף בדיעבד אסור, משום דמקונשר המאכל שבקדירה להבלוע שמקבלת הקדירה ותשבינן פאלו נפל הטעם להתבשיל והוי כמו נ"ט ראשון עכ"ל, ולענ"ד יש להוכיח דלא כדבריו, ממש"כ התוס' בקולין (דף קי"ב) בהא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו, משום דהוי ב' נ"ט לפי שיש מים בקדירה כו', וכתב המהר"ם שף שם בת"י קושטו דממעט באכילת הרוטב, שברוטב הוי ג' נ"ט א' מהפשר למים ומן המים לקדירה ואח"ז פשיבשלו השלמים שנית יתן טעם מקדירה למים וע"כ גם הרוטב מי ג' נ"ט עכ"ל ע"ש, הרי להדיא מוכח מהתוס' הנ"ל דס"ל דאף בשעה שמונח הפשר בעינו בקדירה עכ"ז מקרי הטעם קבל' הקדירה מהפשר לטעם ב', א"כ מוכח מזה, דלא כסברת החוו"ד הנ"ל, דהא חזינו התם דאף דהוי הפל בשע' בישול וגם הא מונח הפשר בקדירה, עכ"ז נחשב הטעם שמקבל הקדירה לב' נ"ט, א"כ כש"כ בנ"ד דהחלב נפל מחוץ לפלי דנדאי מקרי הטעם שמקבל הירק לנ"ט בר נ"ט היינו טעם א' במים ואח"ז מהמים לירק, לכן יש מקום להקל בנ"ד.

וגם יש להוכיח מהתוס' הנ"ל דלא כהפרמ"ג שפכתב (פריש סי' צ"ה) דין מחודש דדוקא אם הי' מתחלה הבלוע בהפלי ואח"ז להמאכל זה מקרי נ"ט בר נ"ט, משא"כ אם הי' מתחלה הטעם בהמאכל ואח"ז נבלע בפלי לא הוי נ"ט בר נ"ט ע"ש, דהא מן התוס' הנ"ל לפמש"כ המהרמ"ש הנ"ל מוכח דאף דמתחלה יוצא טעם הפשר להמים ואח"ז לקדירה ג"ז נחשב לב' טעמים.

שוב ראיתי דיש לתרץ מה שהקשה המהרמ"ש הנ"ל ממיעוט אכילת הרוטב, והוא דאי בזבחים (דף כ"ו) גבי א מבשלין ירק של שביעית בשמן תרומה פדי שא יבואו לבית הפסול ומוקי הש"ס שם בעירב, ואי דאיערב מ"ט דרבנן, ואמר רבינא האי אית לי' תקנתא בסחיטה כו' ורב יוסף ס"ל היכי ניסחוט, ניסחוט פורתא סוף סוף איערובי איערב עכ"ל הגמ', הרי דרבינא ס"ל ואף דנתערב פבר שמן תרומה בירק שביעית עכ"ז פיון דאין שמביאין קדשים לפסול מביעי לן לעשות טצדקי שלא ילכו הקדשים לאיבוד ומחוייב לסוחטון, וזה מבואר דבקדשים הצריכה התורה מריקה ושטיפה לכלי נחושת וכתבו התוס' (שם צ"ו ע"א) ד"ה ממתין להם כו' דהמריקה הוא אחר שנעשה מותר ונפסל פבר, א"כ מוכח מזה דלא חסה התורה על טעם הקדשים לשמרו שלא ילך לאיבוד, דהא פיון דמריקה מיאחר שנעשה נותר אז בנדאי ילך טעם הבלוע לאיבוד, ואי נימא דמנוזהר גם על הטעם, א"כ לפי זה הנה מן הדין אנשה ההגעלה קודם זמן האיסור ולאכול הרוטב, או לעשות כמו שמבואר ביו"ד (סי' צ"ח סעי' ד') בחלב שנפל לתבשיל דממתין עד שנצטטנו דטבע החלב להקפיא למעלה ויסירונו משם, א"כ כמו כן הי' הנכון לעשות בטעם שמנונית קדשים הנבלע בקדירה פדי שלא ילך לאיבוד ובע"כ מוכח מזה דבטעם בלוע דקדשים לא חשו שלא ילך לפסול פיון דעיקר מה שאין מביאין קדשים לפסול הוי רק מדרבנן כמש"כ התוס' בפסחים (דף פ"ט) ד"ה הנ"מ דיעבד כו' ע"ש, וכן ראיתי

בשעה"מ (ה' פסוהמ"ק) שכ' ג"כ דהא דאין מביאין קדשים לבית הפסול לא הוי רק מדרבנן, א"כ י"ל דלא תקנו זה אלא בפשר ושמן דקדשים ותרומה דהוי בעין, משא"כ על טעם פעיקר, דמצינו דחלוק טעמן מן העיקר כדמצינו בזבחים (דף ל"ה) דעל רותבון דפיגול ונותר אינו חייב פרת, וכן מצינו בחולין (דף קי"ז ודף ק"כ) גפי רותב דלא מצטרף לטמא טומאת נבילות, אלמא דיש חלוק בין רותב לפשר, א"כ ה"ה י"ל דלא תקנו ברותב להתקנה דאין מביאין לבית הפסול, פי לא תקנו זה על טעם דקדשים כמו שהוכחתי מהא דלא הוצרכו לעשות טעמי שניצא הטעם הפלוע בקדירה שלא ילך לאיבוד כנ"ל, א"כ חזינו דכה"ג לא תקנו כיון דאינו רק טעמו ולא ממשו, ודוקא בשמן של תרומה שנבלע בירק שביעית עבדינו תקנתא לרבינא לבלתי הביאן לבית הפסול [אף דלא הוי עכשיו אלא טעם פלוע], בעבור שהשמן היה מתחלה דבר בעין וממשו, משא"כ הטעם דלא הוי מעולם אלא פלוע בזה לא תקנו חז"ל, דמה לי אם טעם הפשר נכנס להקדירה או שניצא לתוף המים, וגם יש לדון בזה סברת הט"ז שכתב (בסי' קי"ז) דדבר המפנרש בתורה לא עקרו חז"ל וכן פאן כיון דהמריקה הוי אחר שנעשה נותר ולא מקודם אלמא דלא חסה התורה על הטעם היוצא מהפשר, לכן לא תקנו חז"ל ג"כ התקנה הנ"ל.

אמנם ההוכחה הזאת לא תתכן רק לרבינא, אבל לרב יוסף דס"ל בזבחים דכיון דלא מצי לתמן בשלימות בשמן של תרומה] דהא ישאר עדיין שמן פלוע בהירק, לכן כיון שלא יכלו לתמן בכלו לא תקנו כלל, א"כ נדחתה ההוכחה הנ"ל, די"ל דלכן לא חייבו להדר שיבשל כנ"ל, ויאכלו הפהנים הרותב או השמנונית, משום דהטעם שניצא מהקדירה חוזר להמים וחוזר ונבלע בהקדירה כמש"כ התוס' והרא"ש גפי הגעלה פי' דוע, א"כ לא תתקן כל הפלוע דהא מה שחוזר להבלע בקדירה ודאי ילך לאיבוד דלא יהיה דין קודש עליו, משום דזה הוי נ"ט בר נ"ט, וכיון שלא יכלו חז"ל לתמן את הפל לכן אף בהמעט דאפשר להציל ג"כ לא תקנו.

ומ"מ אף דלרב יוסף נדחתה ההוכחה הנ"ל, עכ"ז גם לדידן' תוסר קושית המהר"ם שיה, ולא שיהי' פלל לדון על הרותב התקנה דאין מביאין לבית הפסול, דהא מה שיש על הרותב דין קדשים לא הוי רק משום טעם הפשר הנבלע בהמים, לכן כיון דלא יוכל לתמן כל הטעם היוצא מהפשר דהא מה שיובלע בקדירה ילך לאיבוד ע"י מריקה ושטיפה לא חייבו חז"ל להציל כנ"ל ובודאי נבלע הטעם לפי ערך בקדירה עצמה כמבואר בחולין (דף צ"ז) כמו בסחיטת שמן, דכיון דישאר פורתא לא תקנו חז"ל, לרבינא לטעמי' ולרב יוסף לטעמי' כנ"ל.

ועוד יש לתרץ בקצרה קושית המהרמ"ש הנ"ל לפמש"כ הרמב"ן והובא ברא"ש לה' חלה) גפי עושה עיסה מחיטים ואורז דיוצא בה ידי חובת מצה בפסח אם יש בה טעם מצה, דדוקא אורז דגריר כמש"כ הירושלמי, משא"כ שארי מינים בעינן דוקא רוב דגון, וע' במקור חיים (ה' פסח סי' תנ"ג) שכתב להסביר דבריו משום דטעם פעיקר לא שיהי' אלא על איסור, משא"כ במצנה בעינן דוקא ממשו לצאת בו ע"ש, וע' בתוס' מנחות (דף כ"ג) ד"ה אלא למ"ד בתר מבטל אזלינן כו' שכתבו דהו' שמעתא פליגא וס"ל דלא מהני לצאת י"ח מצה בטעם בעלמא כיון דליכא ממשו, ולפ"ז יש לדון דהא שתקנו חז"ל דאין

מביאין קדשים לבית הפסול, היינו משום ביטול מצות אכילת קדשים ותרומה, דיש מ"ע באכילתם, ולכן היכא דיש חשש דיהא נותר ואז יפקע חיוב מצות אכילת קדשים תקנו חז"ל דלא תתבטל מצנה זו, וז"א שיניך אלא בממשו, משא"כ ברוטבו שאינו אלא טעם בעלמא ואין בו מ"ע דאכילת קדשים, דהא גבי קיום מ"ע לא נחשב טעם פעיקר, לכן י"ל דלא תקנו רבנו לחוש בקרוטב למיעוט אכילה, [וע' לעיל (חלק יו"ד סי' ז') מה שכתבתי לתרץ קושית המהרמ"ש באופן אחר, ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע, ותן לחכם ויחכם עוד].

ולפ"ז אין סתירה מהתוס' הג"ל לדברי החו"ד והפרמ"ג, משום די"ל דהא דכתבו התוס' שם דהוי שם ג' נ"ט] דכוננתם על הפשר דמבשלים האידנא דהוי בו ג' נ"ט היינו מן הפשר דבשלו אתמול דהוי טעם א' ממנו לקדירה וכסברת החו"ד דכתב דבעת ביטול לא שיניך נ"ט בר נ"ט והוי הפל לטעם א' [וכשבשלים היום הוי טעם ב' מן הקדירה להמים, משום שמתפשט במים, וממים לבשר, והוי שפיר ג' נ"ט גבי הפשר.

וכן יש להוכיח משיטת הרמב"ן המובאת בחידושי הרשב"א במחבת משום נ"ט בר נ"ט, משום דס"ל דגם בנתבשלו שרי לחולין (שם) ובר"ן (שם) דהתיר בקערות שהודחו ב' נ"ט, וס"ל דלא חיישינו שמה נגעו בהדדי אלא הטעם מתפשט במים, א"כ תקשה אמאי קדירה שבשיל בשראוסרת החלב כמבואר בחולין (דף קי"א), והא הבלוע מן הפשר מתפשט במים וממים לקדירה א"כ הוי נ"ט בר נ"ט להיתרא, ולחלק דע"י האור שאני כפר נתבאר דהר"ן והתוס' בזבחים והרא"ש והרשב"א בשם הרמב"ן ובהולין] לא ניחא להו לחלק בזה, ולכן מוכח מזה כסברת החו"ד הג"ל דבעת הביטול לא שיניך נ"ט בר נ"ט, כי מיד שיוצא הבלוע מן הפשר נבלע בקדירה, ואף דהוי ע"י התפשטות המים, עכ"ז מקושרין הן ביחד ונחשב הפל לטעם א', ודוקא היכא שנגבלע כפר בקדירה אז נחשב לב' נ"ט אם בשלו ביצים ודגים בו, וכינון דהקדירה גופא שקבלה הבלוע נחשב לנ"ט א' לכן מקרי זה ג' נ"ט, או די"ל שמוכח מזה כסברת הפרמ"ג שס"ל דאם נבלע תחלה באוכל ואח"ז בכלי לא נחשב לב' נ"ט אלא לטעם א', ולכן קדירה שבשיל בה בשר אוסר את החלב, משום דכינון דנגבלע הטעם בתחלה במים ואח"ז בהכלים, לא נחשב זה אלא לנ"ט א'.

אף יש לדחות זה, משום די"ל דדוקא בכלים שהודחו ביחד ס"ל להרמב"ן דלא חיישי שמה נגעו בהדדי, משום דהא בשתי קדירות אין יוצא הבלוע בלי רוטב, לכן פינון דאין הבלוע יוצא בלי אמצעות המים הוי שפיר נ"ט בר נ"ט, משא"כ בבשר שבשיל בקדירה שפיר יש לחוש שמה נגע הפשר בקדירה ויצא הבלוע דהא פלים יכולים לקבל הטעם ממאכל אף בלי רוטב, וסברת הבעה"ת שכתב דהטעם מתפשט במים לא ס"ל פן להרמב"ן, ולכן אין מזה הוכחה להאחרונים הג"ל.

אכן מהבעה"ת שנסתפק אם עלו דוקא או אף נצלו שרי כמו שהובא' לשונו ברא"ש ובתוס' (סוף ע"ז), וס"ל להתיר הירקות משום דעיקר הטעם מתפשט במים, א"כ תקשה אמאי מספקא לי' דלמא אף נצלו שרי, דא"כ אמאי קדירה שבשיל בשר אוסרת בנ"ט הא הו"ל נ"ט בר נ"ט, אי נימא דנצלו ג"כ שרי, כי טעם א' יצא מהבשר למים משום דהא מתפשט במים וטעם ב' ממים לקדירה, אע"כ מוכח כהחו"ד או כהפרמ"ג,

ולכן נחשב לטעם א' מה שיוצא הטעם מהבשר לקדירה אף ע"י המים, ולפמש"כ לעיל בסי' הקודם לבאר שיטת הר"ן בארובה, ואי נימא דבישול אסור נ"ט בר נ"ט דלפ"ז מוכח מןבחים (דף צ"ז) דכל יום יום נעשה גיעול לחבירו כמש"כ הבעה"ת דבג' טעמים מותר אף בבישול, דממילא מוכח מזה דהטעם מתפשט במים, ומחמת ממנ"פ התיר הבעה"ת להירק שנתבשל בכלי חולבת או מחמת דבישול מותר אף ב' טעמים, או דיהא מוכח מזה דהטעם מתפשט במים ונחשב זה לג' טעמים, א"כ נסתרה הוכחה זו ג"כ.

אמנם יש להוכיח מתוס' חולין ה"ל פדברי האחרונים, דהא לפמש"כ המהרמ"ש בכונת התוס' דחשו למיעוט באכילת הרנוטב, א"כ עדיין תקשה לפמש"כ התוס' (שם בסוף) לתרץ דלכו בישראל מתחלת הרגל יבשל בו כו' משום דמין במינו בטל ברוב, דהא הטעם של בשר במים הוי אינו מינו, וידוע שיטת הש"ך ביו"ד (סי' צ"ח סק"ח) דגם בנתערב במינו ואינו מינו לא הותר אינו מינו, קשה הא קממעט באכילת הרנוטב, וע"כ מוכח מזה כמש"כ לעיל בכמה אופנים, דס"ל להתוס' דלא חיישינן למיעוט אכילת הרנוטב אלא למיעוט אכילת בשר חשוב, ולכן תרצו שפיר בזה דמין במינו בטל ברוב, א"כ לפ"ז יש הוכחה לדבריהם דאל"כ קשה למה פתבו התוס' שם דאיפא ג' נ"ט הא יש ד' נ"ט וכמו שהקשה המהרמ"ש ה"ל, ובע"כ מוכח מזה דמה שיוצא הטעם מהבשר לקדירה ע"י המים, לא נחשב אלא לטעם א'.

ובדברי החו"ד ה"ל, או כסברת הפרמ"ג ה"ל. וכן יש להוכיח מהא דחולין (דף קי"א) דקדירה שבישל תרומ' אוסרת בנ"ט כמו שפסק הרמב"ם, ולא חלקו בין תרומה דרבנן לדאורייתא, א"כ לפי שיטת הפוסקים להרמב"ם דס"ל דגם בביטול שרי בנו"ט, קשה אמאי אוסרת את החולין בנו"ט, הא אף דיש לחוש שפא נגע התרומה בגוף הקדירה, ולא נתפשט במים, עכ"ז אינו רק ספק, וכיון דספק דרבנן לקולא, א"כ הא מספקא לן דלמא הלא הטעם דתרומה ע"י המים לקדירה ולא קיבל הטעם מהתרומה עצמה והוי שפיר נ"ט בר נ"ט, וספק דבריהם להקל, ואינו דומה זה למש"כ הר"ן גבי פחל דחולין (דף צ"ז) דבדיד' משערינו, דאי במה דנפק מינ' מנא ידעינו, דבזה לא אמרינו ספק דבריהם להקל, משום דכ"א ישער כפי אומדנא דילי' ע"ש, אבל כאן הוי ספק שפא לא הי' מעולם שום איסור פלל, וע"כ מוכח מזה כשיטת החו"ד ה"ל או כהפרמ"ג, ולכן הוי זה איסור ודאי.

וכן יש להוכיח מהא דפסחים (נ"ב ע"א) בד"ה הפובש ג' כבשים כו' בשם הירושלמי, דאחרון נותן טעם בראשון לר"י, וקשה הא בעת שבלע הי' אז היתר, דאז לא פלה למינו מן השדה שדה והוי זה נו"ט בר נ"ט להיתרא, מתחתון לאמצעי ומאמצעי לעליון, ומוכח דזה הוי כמו בעת בישולא משום דכבוש כמבושל ומקושרים ביחד, דאל"כ קשה למאן דס"ל להקל נ"ט בר נ"ט בבישול, אכן לפ"מ שהובא בחו"ד שם בשם ש"ד דבאןכלין אפילו אף טעמים חשובים כחד נדחתה ראי' זו.

לכן פינו שנתבאר דמתוס' חולין ה"ל אין סתירה להחוו"ד ה"ל, וישקול הוא אם סברתם היא כסברת הפרמ"ג או כסברת החו"ד, לכן קשה להקל בדאורייתא. ועכ"ז במה שמבואר ביו"ד (סי' צ"ז בש"ך ס"ק ב') דאם הפשטידא רחוק מן הפת והיה זב ממנו לחוץ דאפילו אינו זב תחת הפת עצמו אוסר הש"ך, והכרו"פ שם פתב להיתר

משום דהוי נוי"ט בר נוי"ט, והחוו"ד שם דוחה דבריו, ע"פ סברתו הנ"ל, לכן לא מקרי זה נוי"ט בר נוי"ט ע"ש, ולפמש"כ יש להקל בזה, כיון דלשיטת המהרמ"ש מוכח, דגם כה"ג נחשב לב' טעמים, א"כ היכא דיש עוד ספק כמו בפשטידא דהוי ספק אם בישול מפעפע או לא, לכן יש לדון בזה ס"ס, ספק שמה בישול אינו מפעפע, ואת"ל דמפעפע, אפתי ספק דלמא כהפרמ"ג, ולכן אין סתירה לשיטת המהרמ"ש, דמוכח דס"ל דגם זה נחשב לב' טעמים ויש לצרף שיטתו ולדון ס"ס ולהקל בזה סימן י.

כבוד ידידי הרב הגדול חו"ב כ"ש מוה' שרגא פייוול נ"י. על דבר מה שהקשה כ"ת על מש"כ הר"ן בנדרים (נ"ב ע"א) בשיטת הר"י בפת שאפה עם הצלי דאסור לאכלה בכוח, משום דכיון דהוי היתר גמור לאוכלה בפני עצמה, והיתר בהיתר לא בטיל אף באינו מינו, ולא אזלינן בתר העצם, א"כ תקשה עליו ממשנה דכלאים (פ"ט) דצמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה דמותר לערב בו פשתן, אמלא דאף היתר גמור בהיתר באינו מינו בעצם בטיל.

הנני להשיבו שפבר הקדימה בקושיא זו הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל בפסקים (סי' ל"ח וסי' קפ"ט) ובפירושו למשניות בכלאים שם, וזה כמה שנים שאמרתי לתרץ קושיא הנ"ל בדברים שלפנינו, והוא פי הנ"ב (מה"ת סי' נ"ג) הקשה על הר"ן שכתב דהא דדבר שיש לו מתירין לא בטל הטעם משום דזה דומה לדם הפך ושעיר דלא בטל לכ"ע, א"כ קשה לפי מה שהוכיחו התוס' ביבמות (דף פ"ב) ד"ה ר"י לטעמי' כו' דר"י דס"ל מין במינו לא בטל עכ"ז מודה דיבש מיבטל, דאל"כ קשה איך ליטרא קציעות עולה באחד ומאה, ומוכח מזה דדוקא בדבר לח בלח ס"ל לר"י דאינו בעל, דכיון דיליף מדם הפך בעי דומיא דדם הפך כו', א"כ ה"ה לשיטת הר"ן דס"ל דהא דדשיל"מ לא בטל דזה הוי דומיא דדם הפך, א"כ בדבר יבש דבעי להיות מיבטל אף בדבר שיל"מ ע"ש, ונראה לי לתרץ שבאמת גם הר"ן ס"ל כסברת רש"י, דהא דדבר שיש ל"מ לא בטל הטעם משום עד שתאכלנה באיסור תאכלנה בהיתר, כדמוכח מביצה (דף ו') דרב אינו ס"ל דספק יש לו מתירין אסור, משום דכיון דדשיל"מ לא בטל לכן אסור גם ספיקא, דמזה מוכח כסברת רש"י הנ"ל, דאילו הטעם דהיתר בהיתר לא בטל זה לא שיהי' אלא על ביטול ברוב ולא בספק דרבנן, והר"ן שחידש לסברא דלכן לא בטל דהוי היתר בהיתר יש לומר בכונתו ע"פ הא דאיתא בבכורות (דף כ"ג) גבי גבילה שבטילה בשחוטה דאמ' ר"י ב"ח דטהור מלטמא במגע אבל מטמא במשה ופירשו התוס' שם דהא דמטמא במשא היינו מדרבנן ויש לומר דזה תלוי בפלוגמת הראשונים (פיו"ד סי' ק"מ) גבי יבש ביבש דבטל ברוב, דחזקא שיטה ס"ל דההיתר הא מצד רוב המברר על כל חתיכה שאכל, ושאר שיטות סל דהאיסור נהפך להיתר ע"י ביטול ברוב, כמש"כ הרא"ש בארנפה (בפ' ג"ה) וכן כתבו התוס' במנחות (דף כ"ב) בד"ה והן פולעות כו' שכתבו דמה שנתבטל הוה כמאן דליתא כו' ע"ש, וע' בתוס' חולין (דף ק') ד"ה ברי' שאני כו'.

ולפ"ז יש לדון דהתוס' לשיטתם דס"ל דאיסור נהפך בהיתר והוי כמאן דליתא, לכן כתבו דאינו מטמא משא אלא מדרבנן, אבל להסוברים דהטעם הוא מצד רוב המברר והאיסור בעינא מתמא לכן מיבעי להיות מטמא משא מן התורה משום דבזה לא שיהי' לומר רוב המברר דהא נושא הטומאה בודאי, וכמש"כ המל"מ (בפ"א מה' מטמא משכב ומושב),

והפרמ"ג (באו"ח ריש סי' תמ"ב בפתיקה פתב דשיטת הרמב"ם דמטמא במשא מן התורה, ולכן עובר על תערוכות חמץ על כל יראה מן התורה.

והנה הרמב"ם (סוף פ"א מה' אבות הטומאה) פתב בהמה ששפעה חררת דם אינו מטמא אף במשא, מנבילה שנתערב בשחוטה מטמא במשא, וכתב שם הכ"מ שם הר"י קורקס דסברת הרמב"ם לחלק דביבש שנתערב דבאפי' נפשי' קאי אלא שאינו ניפר לכן כמאן דאיתא דמי ומטמא במשא משא"כ בבהמה ששפעה חררת דם דהוי תערוכת לח בלח דבזה כמאן דליתא דמי עכ"ל, ולפ"ז י"ל דאף הסוברים דבביטול ברוב אינו נהפך איסור להיתר אינו אלא בתערוכת יבש אבל בתערוכת לח מודי דהוי כמאן מיתא.

ונהפך האיסור להיתר כמו בבהמה ששפעה חררת דם הנ"ל. ולפ"ז יש לדון דבאמת גם הר"נ ס"ל סברת רש"י דהא דדשיל"מ אינו בטל טעמו משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, אלא שזה אינו שייך רק ביבש שנתערב דכיון דהאיסור כמאן דאיתא דמי דלא נהפך איסור להיתר, והא דמותרין באכילה הוי משום רוב המכרר, וכיון דקיי"ל והיא שייכול לברר לא סמכינן על הרוב, א"כ ה"ה ביבש לו מתירין פינו דייכול להמתין ולתמן לצאת מחשש ספק לא סמכינן על הרוב, דהא הזמן יברר לנו ומקרי דבר שאפשר לברר אבל בלח דהאיסור כמאן דליתא דמי ונהפך האיסור להיתר.

א"כ לא שייך בזה כלל לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דהא אינו אוכל האיסור כלל, דכמאן דליתא דמי לכן הוכרח הר"נ לחדש טעם אחר בלח שנתערב בדשיל"מ, משום דהיתר לא בטל, אבל ביבש מודה הר"נ לסברת רש"י הנ"ל, א"כ מתורצת קושית הגו"ב הנ"ל, דאף דביבש לא שייך טעם הר"נ, דהא ביבש דלא הוי דומיא ודם הפר כנ"ל בטל אף היתר בהיתר, עכ"ז אסור משום עד שתאכלנו באיסור כו' ובלח דלא שייך סברת רש"י הנ"ל, מ"מ אינו בטל משום דהיתר בהיתר לא בטל.

ובזה תתורץ קושית הגאון ר' עקיבא איגר הנ"ל, דגמר גמלים שטרפן בצמר רחלים מותר לערבן בפשתן דהתם הא הוי תערוכת יבש דבזה מודה הר"נ דבטל אף היתר בהיתר, וסברת רש"י דעד שתאכלנו באיסור כו', לא שייך בזה, דהא מבואר בט"ז (יו"ד סי' ק"ג) דלטעם זה לא שייך ג"כ להקמיר אלא במין במינו משום דלא נקרא אלא על שם הדבר שנתערב כמש"כ הת"ח שם.

ועפ"ז יש ליישב קושית התוס' ביבמות (דף פ"ב) ד"ה משום דה"ל דשיל"מ כו' שיקשו לרב אשי דס"ל התם דחתיכה של חטאת אינו בטל בחולין משום דה"ל דשיל"מ א"כ אמאי תרומה טהורה עולה בק"א, ובאמת הוא צע"ג דהא מבואר בכמה משניות דתרומה עולה בק"א, ולפי מש"כ ניקח דהא מבואר בתוס' זבחים (דף ע"ג) ד"ה ר' יהודא אומר כו' וכ"כ התוס' במנחות (דף כ"ב) דשיטת ר"ת היא דהא דתרומה עולה בק"א היינו ביבש, אף הרב יו"ט דחה זה מתוספתא, וגמ' דפסחים ע"ש, א"כ י"ל דעיקר סברת רב אשי במה דס"ל דקדשים מיקרי דשיל"מ עפ"י סברת הר"ן משום דהיתר בהיתר לא בטל ברוב משום דאין לומר בזה עד שתאכלנה באיסור תאכלנו בהיתר, דמה בכך דכהנים מותרין לאכול פינו דלישראל אין לו שום היתר, (ואין סברא לומר דאסור לישראל לאכול משום שייכול הפהן לאכול בהיתר), ולכך נראה דסברת ר"א היתה דכיון דקדשים הוי היתר לפניהם, לכן גם בזה שייך היתר בהיתר לא בטל, והש"ס שדחה

סְבִירָא מְשׁוּם דְסְבִירָא לְהוּ דְזֵה לֹא מִיקְרִי הֵיטֵר בְּהֵיטֵר, דְּהָא הַחֲוֵלִין מְוֹתֵר לְכָל וְקַדְשִׁים אִינוּ מְוֹתֵר אֱלָא לְפִהֲנִים, וְכִינּוּ דְנִתְבְּאָר דְזֵה לֹא שְׁיִיף אֱלָא בְּלַח בְּלַח, אַבְל יַבֵּשׁ בְּיַבֵּשׁ בְּטַל אַף הֵיטֵר בְּהֵיטֵר, לְכֵן י"ל לְשִׁיטַת ר"א הָא דְתְרוּמָה עוֹלָה בַק"א הֵינּוּ בְּיַבֵּשׁ וְכַשִּׁיטַת ר"ת הֵנ"ל, וְבִיבֵשׁ הָא לֹא שְׁיִיף סְבִירַת הֵר"ן הֵנ"ל וְרַבָּא דְקָאֵמַר הֵתָם מְשׁוּם דְהָגוּ דְשִׁיל"מ מְשׁוּם דְמוֹקֵי הֵתָם בְּנִימוּחָה כַּמֶּש"כ הֵתוּס' הֵתָם בַּד"ה ר' יְהוּדָא לְטַעְמִי כּו' דְזֵה הָגוּ לַח בְּלַח, א"כ לֹא נֶעְלַם מַר"א כָּל הַמְשָׁנִיּוֹת הֵנ"ל, וְהֵתוּסְפִתָּא הַמּוֹבָאֵת בְּתוּס' זְבָחִים שָׁם י"ל דְמִיָּגְרִי בְתְרוּמָה טְמֵאָה דְזֵה לֹא הָגוּ הֵיטֵר בְּהֵיטֵר, אוּ דְלֹא יַדַע מֵהֵתוּסְפִתָּא הֵנ"ל.

ועפ"י סְבִירַת הֵר"ן הֵנ"ל אֲתִי שְׁפִיר עַל נְכוּן דְבָרֵי הֵתוּס' בְּעִירוּבִין (מ"ה ע"ב) בַּד"ה אַבְע"א שְׁפִתְבוּ דְבִסְפֵק דְבָרֵיהֶם בְּעִירוּבִי הַקְּלוּ אַע"ג דְהָגוּ דְשִׁיל"מ, וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עֲלֵיהֶם דְהָא בְּבִיזָה (דָּף ל"ט) מְבֹאָר גְּבִי אִשָּׁה שְׁשָׂאֲלָה מִיָּם וּמְלַח כּו' דְאִינוּ בְּטַל מְשׁוּם דְהָגוּ דְשִׁיל"מ, מֵא דָּגַם גְּבִי עִירוּבִי שְׁיִיף דְשִׁיל"מ, אַכֵּן לְפִי שִׁיטַת הֵר"ן יֵשׁ לְחַלֵּק דְדוּנְוָקָא גְּבִי בִיטוּל בְּרוּב אִינוּ בְּטַל מְשׁוּם דְהָא הָגוּ הֵיטֵר בְּהֵיטֵר, וּמְשׁוּם זֶה הֵחְמִירוּ אַף בְּעִירוּבִי, אַבְל לְסְבִירַת רַש"י דְמְשׁוּם עַד שְׁתַּאכְלֵנוּ בְּאִיסוּר תַּאכְלָנוּ בְּהֵיטֵר הֵחְמִירוּ אַף בְּסְפֵק י"ל דְבְּעִירוּבִי לֹא הֵחְמִירוּ בְּזֵה, אַכֵּן בַּלֹּא"ה יֵשׁ לְחַלֵּק דְשָׂאֲנֵי הֵיכָא דְנִתְעַרְבֵי אִיסוּר בְּרוּב דְאִיקְבַע אִיסוּרָא בְּזֵה הֵחְמִירוּ אַף בְּעִירוּבִי, אַבְל סְפֵק אִם יֵשׁ כָּאֵן אִיסוּר כָּלֵל בְּזֵה לֹא הֵחְמִירוּ בְּסְפֵק עִירוּבִי.

אֲכֵן לִוְלֵא דְבָרֵי הֵתוּס' הֵנ"ל י"ל בְּהָא דְעִירוּבִין דַּאבְע"א דְמִתְרַץ שָׁם אֲלִיבָא דַר' יִצְחָק מְשׁוּם סְפֵק דְבָרֵיהֶם לְהַקְלֵל, סְבִירָא לִי כְּהֵנָּה אֲמוּרָאֵי דְסְבִירָא לְהוּ בְּבִיזָה (דָּף ד') דְסְפֵק דְרַבְּנָן מְוֹתֵר אַף בְּדָבָר שִׁיל"מ, וּבְזֵה תְתוּרַץ קוּשְׁיַת הַגָּאוֹן רַע"א בְּבִיזָה (דָּף ג') שְׁתַּמָּה עַל הַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹת (בְּפֶרֶק הַשּׁוֹאֵל) דְנִכְרִי שְׁהֵבִיא דוֹרוֹן דָּאֵם יֵשׁ בְּמַתוּבֵר אִסוּר מְשׁוּם דְהָגוּ דָּבָר שִׁיל"מ, וְאִסוּר אַף סְפֵקוֹן דְהָא רַב פֶּפֶא דְמוֹקֵי בְּבִיזָה (שָׁם) בְּסְפֵק טְרִיפּוֹת ס"ל דְסְפֵק דְרַבְּנָן שְׁרוּ בְּדְשִׁיל"מ, א"כ ר"פ דְהוּא מַרִי דְשְׁמַעְתָּא דְנִכְרִי שְׁהֵבִיא דוֹרוֹן תְּקֻשָּׁה דְלִשְׁתְּרֵי מְטַעַם סְפֵק דְרַבְּנָן וְנִשְׂאָר בַּצ"ע, וּלְפַמֶּש"כ י"ל דְבַאֲמַת ר"פ ס"ל דְסְפֵק דְרַבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ אִסוּר, וְהָא דְהוּצְרָף ר"פ לְתַרְץ בְּרִישׁ בִּיזָה דְהָאֵי תַנָּא תַנָּא דְלִיטְרָא קְצִיעוֹת כּו', מְשׁוּם דְהָא הַגְּמָרָא מְקַשֵּׁי שָׁם אֲלִיבָא דַר' יִצְחָק דְאָמַר גְּזִירָה מְשׁוּם מְשָׁקִין שְׁזָבוּ, דְהָא סְפִיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָא וְהָא לַר' יִצְחָק מוֹכַח דַּס"ל בְּעִירוּבִין (דָּף מ"ה) דְסְפֵק דְרַבְּנָן מְוֹתֵר אַף בְּדְשִׁיל"מ, דְהָא הוּא מְתַרְץ בְּעִירוּבִין (שָׁם) דְהֵכָא בְּעֵבִים שְׁנַתְקִשְׁרוּ מְעַרְבֵי יו"ט כּו', וּמְקַשָּׁה הַש"ס דְלִמָּא הֵנָּה אֲזִלִי וְהֵנָּה אַחֲרֵינִי וּמְתַרְץ אַבְע"א מְשׁוּם דְהָגוּ סְפֵק דְבָרֵיהֶם וְלְהַקְלֵל, א"כ י"ל דַּר"פ ס"ל כְּמוֹ אַבְע"א הֵנ"ל דְלַפ"ז מוֹכַח דַּס"ל לַר' יִצְחָק דְסְפֵק דְרַבְּנָן מְוֹתֵר אַף בְּדְשִׁיל"מ כַּמֶּש"כ, לְכֵן הוֹכְרַח ר"פ אֲלִיבָא דְרַנ"צ לְתַרְץ דְהָאֵי תַנָּא תַנָּא דְלִיטְרָא קְצִיעוֹת הוּא כּו' וַר"א דְמְתַרְץ בְּרִישׁ בִּיזָה מְשׁוּם דְסְפֵק דְרַבְּנָן בְּדְשִׁיל"מ אִסוּר, סְבִירָא לִי אֲלִיבָא דְרַנ"צ בְּתִירוּץ א' בְּעִירוּבִין שָׁם דְמְתַרְץ דְאִית לִי סִימָנָא בְּגוּל'.

וְגַם י"ל לְפִי מַש"כ הָאֲחֵרוֹנִים דְאֵי סְמָנִים דְרַבְּנָן אִז לֹא סְמָכִינוּ בְּסִימָנִים בְּאִיסוּרֵין אֱלָא בְּדְרַבְּנָנוּ, כִּינּוּ דְקִי"ל כַּר"א דְמְסַפְקָא לִי אֵי סְמָנִים דְאִוּרֵייתָא אוּ דְרַבְּנָן כְּמְבֹאָר בְּגִיטִין (דָּף כ"ז) וּב"מ (דָּף י"ח), וּבְדְרַבְּנָן הָא סְפִיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָא, א"כ לַפ"ז י"ל דְרַב אִשִּׁי לְשִׁיטַתוֹ דְמְסַפְקָא לִי אֵי סְמָנִים דְאִוּרֵייתָא, וְלְכֵן מְצִי ס"ל כְּתִי א' דְעִירוּבִין הֵנ"ל, וְאִף

בדשיל"מ ספיקא דדינא להקל כמש"כהש"א (בסי' צ'), אכל להסוברין דסימנין דרבנן
אפשר דלא מהני סימן בעבים, ודוחק לומר דהוי ס"מ, אכן לפמש"כ בחידושי לאה"ע
דלא פקאחרונים הנ"ל אין הכרח מש"כ.

ועפ"ז יש לישב קושית הצ"צ וסי' ס"ט) כמה שהעלה שם בביצת טריפה שנוקדה ביו"ט
ונתערבה ברוב דאינה בטילה, דאף דאיסור טריפה אין לה מתירין, עכ"ז היא איסור
שנוקדה ביו"ט יש לה מתירין, והקשה שם דא"כ מה מקשה הגמ' בביצה (דף ג') דאי
אמרת ספק טריפה תבטל ברוב, הא י"ל דמייירי בביצת ספק טריפה שנוקדה ביו"ט,
וספיקא אסורה ואינה בטילה משום דהא איסור יו"ט יש לה מתירין עכ"ל, ונראה לתרץ
בהקדמ מה דס"ל הרבה פוסקים דחמץ בפסח מקרי יש לה מתירין, והקשו ע"ז בפוסקים
(דף כ"ט) דס"ל לריו"ח דחמץ בפסח אף במינו בנו"ט, ונראה ליישב שיטת הפוסקים
הנ"ל, די"ל דאם חמץ בפסח הוי דשיל"מ תלוי בשני הטעמים דפליגי רש"י והר"ן
בגדרים הנ"ל, והר"ן (בפ' פל שעה) כתב דחמץ בפסח לא הוי דשיל"מ, דהא גם לאחר
הפסח אסור מדרבנן, וכיון דאחר הפסח אין אתה מתירו אלא מחמת ביטול, אין זה בכלל
דשיל"מ, ולכן לשיטתו דס"ל דלכן דשיל"מ אינו בטל משום דהיתר בהיתר לא בטלו
וכיון דאחר הפסח לא הוי שם היתר על החמץ וכתר שמה אולינו ובטל, משא"כ לשיטת
רש"י דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר י"ל דחמץ בפסח ג"כ דינו ככל דשיל"מ,
דעד שתאכלנו באיסור חמור (דהא חמץ בפסח אסור מה"ת) יותר טוב לאכול אחה"פ
דאז אינו אלא איסור דרבנן וכמש"כ הצ"צ גבי טריפה שנוקדה ביו"ט דאמרינו עד
שתאכלנו באיסור חמור דשני איסורים תאכלנו אחר יו"ט דאז לא יהי' אלא איסור
טריפה, וי"ל דריו"ח ס"ל ג"כ להא דשיל"מ אינו בטל.

אלא דס"ל טעם של הר"ן דהיתר בהיתר לא בטל ולכן חמץ בפסח דאין שם היתר עליו
דהא גם לאחה"פ אסור מדרבנן פנ"ל ובטל, משא"כ לדין דהא מופת בביצה (דף ד')
פטעמו של רש"י דהא רב אשי משני התם לעולם ספק יו"ט הוי דשיל"מ וכל דשיל"מ
אינו בטלו וע"כ טעמו משום עד שתאכלנו באיסור פנ"ל וכיון דרב אשי בתראה ס"ל
הטעם דעד שתאכלנו באיסור שפיר סברי הפוסקים דחמץ בפסח הוי דשיל"מ, ואינו
קשה מריו"ח.

ולפ"ז מיושבת קושית הצ"צ הנ"ל, והוא די"ל דהך דינא שחקר הצ"צ בביצת טריפה
שנוקדה ביו"ט תלוי בטעמים הנ"ל, דלשיטת הר"ן דתלוי בהיתר בהיתר לכן אף דאיסור
נולד ביו"ט יש לו מתירין, עכ"ז היא איסור טריפה אין לו היתר פלל, ולכן בטל דהא
כתר שמה אולינו, משא"כ לטעם רש"י דעד שתאכלנו באיסור כו', אז גם ביצת טריפה
שנוקדה ביו"ט שייך לומר דבמה דמצי להקל איסורה צריך להקל פנ"ל, ולפ"ז י"ל דשפיר
הקשה הגמ' דאי אמרת ספק טריפה תבטל ברובא, דהא לע"ע לא ידעו מהטעם דעד
שתאכלנו באיסור, ורב אשי חידשו, משא"כ לסלקא דעתך הי' ס"ל כשיטת הר"ן, ובפרט
דעיקר הקושית שם הוי לריו"ח פדמסיים שם אלא לריו"ח מאי אכא למימר כו', וריו"ח
הא ס"ל שם גזירה משום משקין שזבו, ולדידך היא מוכח בפוסקים דס"ל דחמץ בפסח
לא הוי דשיל"מ, דמוכח מזה דס"ל כשיטת הר"ן דלכן דשיל"מ אינו בטל משום דהיתר
בהיתר כו', ולטעם זה ברור דביצת טריפה שנוקדה ביו"ט לא הוי דשיל"מ, לכן פריך

הגמ' שפיר דאי אַמרת ספק טריפה תבטל ברוב, וע' בתשובות הגאון רע"א זצ"ל (סי' ס"ה), וברור לענ"ד [לולא סתימת הפוסקים בזה] דזה תלוי בשני טעמים הנ"ל ומה שיקשה כ"ת [במכתבו הב'] על הר"י קורקס דמחלק בין יבש ללח אליבא דהרמב"ם, א"כ מאי מקשה הגמרא מהא דסאה תרומה שנפלה כו' בבכורות (דף כ"ב) על אביי, דהא המשנה איירי ביבש ואביי מיירי בלח עכ"ל, יש לישוב משום דאף דשיטת הרמב"ם דקמח בקמח הוי יבש ביבש פמבואר (בפרק י"ג מה' תרומות), וכמש"כ המל"מ (שם), עכ"ז הא מבואר בט"ז (או"ח סי' תנ"ג) שמחלק דהא דקמח בקמח הוי יבש ביבש, היינו בנתערבו אחר הטחינה, אבל אם נתערבו קודם הטחינה, הטחינה מערכת אותן ומקרי לח בלח ע"ש, א"כ שפיר מקשה הגמרא על הא דאמרו דתלוש במי פירות, בשלמא הא דאמרינו תאכל קליות ניחא, משום דזה הוי קודם הטחינה והוי יבש ביבש ושפיר גזרו שפא יבוא קב ממק"א משום דכיון דלא נתבטל האיסור א"כ הוי חושש דיהא חוזר וניער ביבש, אבל בהא דתלוש במי פירות קשה הא זה הוי אחר הטחינה, א"כ לא שייך הגזירה הנ"ל, דהא פבר גטחון ונתערב ביחד דהוי לח בלח, ואפ"ה חזינו דחוזר וניער, ומה שיקשה ידידי מאפר פרה על הר"ק, ותי' דהרמב"ם לשיטתו דקמח הוי יבש ביבש יפה כתב, וכן מבואר להדיא במל"מ (ה' מטמאי משכב ומושב בפ"א ה' י"ד) שמקשה ומתרץ כן.

והא דמקשה הכ"מ מהא דתורת דם על הא דתנא ר' חייא נבלה ושחוטה בטילות זו בזו ואיתמר עלה דמטמא במשא ולא מחלק דהא נבלה ושחוטה מיירי ביבש, משום דהא לפ"מ שמסקי התוס' דביבש מודה ר"י דבטל, רק ר' חייא אשמעינו דנבילה ושחוטה בטל אף אליבא דר' יהודה, משום דלא אפשר למהוי פנותי, בע"כ מיירי זה בנמוחה כמש"כ התוס' במנחות (כ"ב ע"ב) בד"ה ור"י סבר כו' ע"ש ולכן שפיר מקשה הגמ' מהא דתורת דם דהא שניהם הוי א בלח, והא דס"ל להר"ק דביבש אינו בטל יש לומר דהוציא זה מהא דגדה (דף ס"א) דבגד שאבד בו פלאים לא ימפרנו לנכרי, והקשה התוס' שם דלבטול ברובו, ובאמת התוס' לשיטתם אזלי שכתבו במנחות (דף כ"ב) דהובא לעיל דס"ל דהאיסור כמאן דליתא דמי משא"כ להסוברים דאין האיסור נהפך להיתר אתי שפיר, הא דבגד שאבד בו פלאים דאינו בטל, משום דהאיסור איתא בעיני, והא דביבש חד בתרי בטל היינו משום דכל דפריש מרובא פריש, אבל בכלאים לא שייך זה לכן אסור, וע' בפרמ"ג לאו"ח (סי' תמ"ב) שכתב דשיטת הרמב"ם דמטמא במשא מה"ת משום דכמאן דאיתא דמי, וכן כתב המל"מ (בה' מטמאי משכב ומושב), [וילפי מזה א תערובת חמץ דעובר בבל יראה] ולא שייך בזה לומר רוב המברר, ולא ס"ל סברת התוס' והרא"ש על הא דבגד שאבד בו פלאים, א"כ שפיר מוכח מהא דבגד שאבד בו פלאים, דביבש כמאן דאיתא דמי, ובלח מוכח מהא דתנא ר"ח דתורת דם אינה מטמאה במשא, אלמא דבלח כמאן דליתא דמי, ומזה הוציא הר"ק דינו לחלק בין לח ליבש, והר"ן שתיירץ שיטת הר"י בנדריים מחלק ג"כ בין יבש ללח, ובאמת הר"ן (בפ' ג"ה) דחה דברי הר"י, אלא דבנדריים תירץ אליבא דשיטתו אבל לדינא ס"ל דגם היתר בהיתר בטל, ועיין בנו"ב (במה"ת פיו"ד סי' מ"ה) בענין אין מבטלין איסור לכתחלה שכתב בסברא דביבש אסור לבטל מה"ת משום דהאיסור נשאר בעין, ולא הביא ראי' לזה, ולפמש"כ לפי חילוק הר"י ק ה"ל מוכח פחילוקו, ובחידושי ליו"ד הארכתי בזה,

א"ד ידו יצחק אלקנן בהרב מוהרי"א זצ"ל: סימן יא פבוד הרב המפורסם וכו' מוה' שלמה נ"י מ"ץ דק"ק קאזלאוויץ במאלי רוסיא.

מה ששאל ממני לחוות דעתי במה דמבואר בש"ך יו"ד (סימן ק"ה ס"ק כ"ג) שנסתפק בשומן שנגבלע בכלי דאפשר דאוסר בס"ז, והעיר כ"ת ממה שפתיב המג"א לסימן תנ"א ס"ק ל"ז) דאף שומן לגמרי הבלוע בכלי אינו אוסר פולו, ונסתפק כ"ת איך להתנהג, ובאמת פבר הכריע הנו"ב (בסימן ל') דיש להקל פדעת המג"א ע"ש.

תשובה לע"ד נראה להוכיח להיפך, מהתוס' בפסחים (דף ל') בד"ה דלמא אתא למיכלי ברותח, שהקשו הא הוי נו"ט בר נו"ט ותירצו ע"פ שיטת רש"י דבבישול אין מועיל נו"ט בר נו"ט, וכן כתבו התוס' בזבחים (דף צ"ו) בד"ה ואם טש כל הפת פולה אסורה, דלפמש"כ ר"י חתנו דרש"י בשם רש"י דנתבשלו אסור א"כ הא התם הוי ע"י בישול כו', ועוד תירצו התוס' (שם) דשומן שעל התרס אינו יכול לקנח יפה, אבל בתי קמא ס"ל דלכן אל מועיל קונות משום דנו"ט בר נו"ט אסור ע"י בישול, אש ניחא הא דאם טש כל הפת פולה אסורה עד שיסיק התנור, ואי נימא דאף שומן שנגבלע בכלי אינו אוסר יותר מפדי קליפה.

א"כ קשה אמאי אמרו דכל הפת פולה אסורה עד שיסיק את התנור אבל קניוח אינו מועיל כמש"כ התוס' וש"פ, הא אין בלוע מפלי פולט בלי רוטב אם נתקנח התנור אף בבלוע שומן, ואף ברטיבות קצת ג"כ לא אסרו אלא בכדי נטילה ולא פולו, ועוד אי נימא דדוקא ברטיבות קצת כל הפת אסורה, אבל ביבש לא נאסר פולו, א"כ אפתי תקשה אמאי קתני עד שינסק התנור דמשמע דאין לו תקנה אחרת והא יכול לנגבו ולקנחו ולא תהי בו רטיבות פלל.

דאז לא יאסר כל הפת אלא פדי קליפה, וזה נדאי אין סברא לומר דהפת גופי מקרי רטיבות קצת, דהא המ"א (שם ס"ק ל"ז) כתב להקל במצות הנאפות בתנור שהונחו על הרחת של חמץ, אם הודקה משום דבלוע בכלי סגי בקליפה, אלמא דעיסה לא מקרי רטיבות קצת, א"כ א על המג"א אמאי כל הפת פולה אסורה הא סגי בקליפה.

ובנדאי אין סברא לומר דהא דאמרו כל הפת מה אסורה דקאי רק על פדי קליפה מפל הפת, דהא אמרו בפירוש כל הפת פולה אסורה, חלמא דכפלי לומר (כל מח) פדי שלא נטעה לומר דלא נאסר אלא פדי קליפה.

וג"כ תקשה בהא דאמרו בפסחים וזבחים (שם) דההוא תנורא דטחו בו טחיא אסרה רבא בר אהילאי למיכלי בפיפתא אפילו במילחא דלמא אתי למיכלי בכותחא, ואף שהוסק התנור אסרה פמבואר שם, ולפי דברי המג"א הנ"ל אמאי אסר כל הפת הא סגי בקליפה, ואין לומר דבאמת קאי הקא האיסור רק על פדי קליפה, א"כ תקשה ש מבואר לקמן בפסחים (דף ל"ו) דכעין תורא שרי לפי רש"י שם דמעט פעין של שור מותר ללוש בחלב דלא גזרו שמה יבוא לאוכלה עם בשר, וכן קיי"ל דמה שנגאכל ביום השבת נחשב לדבר מועט, א"כ תקשה איך כתבו התוס' לתרץ אליבא דשיטת רש"י דס"ל דנתבשלו אסור, דלכן אינו מועיל קניוח והיסק, דהא אפתי תקשה לשיטת רש"י גופא דפי להא

דכעין תורא דדבר מועט צא גזרו א"כ הא בנדאי בקליפת כל הפת דלא הוי אלא דבר מועט.

אמאי אסר רבא בר אהלאי לאוכלה אפילו במילתא, והא לא נמצא שום חולק בפסחים (שם) על הא דכעין תורא שרי, ע"כ מוכח דרבא בר אהלאי אסר לכל הפת, א"כ תקשה קא בלוע מפלי אינו אוסר אלא בכדי קליפה אף בשןמן, אלא ע"כ מוכח מזה דדבר שמן שובלע בכלי אוסר להמאכל בכולו.

וגם יש להוכיח פן מתשובת מיימוני (סוף ה' מאכלות אסורות ה' ה') שכתב דאם אפה על הפירה פשטידא וכפו עליה מחבת של ברזל או של הרס, ושוב אפו תחתיו פלאדין בלי ליבון דהתיר רק שלא יגע ממש הפלאדין במחבת, שאז יש לחוש שבלע הכלי מה שפלט הפשטידא, וכח האור מוציא השמנונית דרף עובי העיסה, ויאסור אן בכל העיסה כו', ובקליפה לא נתיר דחלב צלי מפעפע ל עכ"ל, הרי להדיא דס"ל דבלוע מדבר שמן אוסר לכל המאכל.

ועיין ברא"ש חולין (דף קי"ב) וברש"א (שם) ובר"נ (שם) ובפסחים (פ' כל שעה) שכתבו פולם דאי ע"י בישול אוסר נ"ט בר נ"ט ניקחא הא דלא מהני קנינות להתנור, הרי דמוכח מפל הראשונים והתוס' הנ"ל דבלוע שמן אוסר בכולו, ותמיהני על כל האחרונים שפסקו להיפך.

ובבלוע כחוש שכתבו פולם דאינו יוצא מפלי להמאכל אלא לאסור כדי קליפה ומחלקים דברטיבות קצת אוסר בכדי נטילה, ודעת הב"י (בסי' צ"ד) דאף ברטיבות קצת אינו אוסר אלא כדי קליפה וכן סתם המחבר (בסי' הנ"ל סעיף ח') והש"ך (שם ס"ק ל"ג ובסי' ק"ה) מחלק דרטיבות קצת שאני וכ"כ הפר"ח שם.

ולענד"נ להוכיח כהב"י בזה, דהא פתב הרא"ש בחולין (פ' כל הבשר סימן ל') בשם בעה"ת דהתיר הירקות שנתבשלו בכלי חולבת לאוכלן בבשר דאף אם נאמר עלו אין נצלו לא עכ"ז בנתבשלו שרי משום דיש ג' נ"ט דהטעם מתפשט במים ועוד דהא הירק אינו בולע מדופני הקדירה אלא ע"י רתיחת המים עכ"ל, וקשה הא קיי"ל ביו"ד לסימן ק"ה סעיף ט') דכלי אוסרת היתר אף באיסור כחוש, וכן מוכח בסוגיא הנ"ל דדגים שעלו בקערה דכתבו התוס' והרא"ש שם דבלעו הדגים מהקדירה אף בחד מנייהו צונן, וע"כ מוכח דבלוע מפלי יוצא אף בלא רוטב דאל"כ אינו משכחת האיסור של הדגים שעלו בקערה, אי ניקח עלו אין נתבשלו לא, וכל הסוגיא לא מירי בבישול, וכחו שנסתפק הבעה"ת הנ"ל.

אכן לפמש"כ לעיל להוכיח דבלוע אף בכלי אוסר לכל המאכל י"ל דהא דדגים שעלו בקערה של בשר מירי בבשר שמן דאז נאסרו כל הדגים ולא מהני אף קליפה, וכן נראה לי להוכיח מהא דמבואר בחולין (שם) דר"א הוי קאי קמי' דמר שמואל ואייתי' לקמי' דגים שעלו בקערה בכוח ולא אכל, משום דס"ל נ"ט בר נ"ט אסור, וקשה הא הוי מצי לקלוף את הדגים ומבואר ביו"ד (סי' א סעיף ד') דהקליפה אינה אוסרת להלך בכולו ולכן אם לא קלפוהו ובשלו מותר בדיעבד, ואפשר דהא דאמרו דלא אכל קאי רק על הקליפה, ועכ"פ יש לומר דהדגים שעלו בקערה של בשר מירי בבשר שמן, משא"כ

בכלי חולבת שפתיב הבעה"ת דאין הבלוע הולף בלא רחב הא פבר העלה הש"ף וכוסי
צ"ב סק"ג) דחלב הוי פחויש ובכחויש שפיר פתיב הבעה"ת דאינו יוצא מכלי בלא רחב.

ועכ"ז עדיין קשה דהא מבואר ביו"ד דכדי קליפה נאסרה ולא הובאה שם פלוגתא פלל
בזה, א"כ קשה על האחרונים שלא הביאו פלל דעת הבעה"ת והרא"ש הנ"ל, דמוכח
מהם דבלוע מכלי אינו אוסר אף הקליפה, דאל"כ איך התיר הירקות לגמרי לטעם הב'
הנ"ל.

ואפשר לומר לפמש"כ הש"ף ביו"ד (סי' צ"א ס"ק ח') דהיכא דצריף קליפה ואין הקליפה
ניפרת דמותר בדיעבד, והמג"א (בסימן תס"ז ס"ק ל"ז) פתיב דדוקא היכא דהקליפה
אינה ניפרת, אכן הכרו"פ שם השיג על המג"א והוכיח דאף היכא דהקליפה היא מדינא
פמו לר"ת דס"ל ערוי מבשל פדי קליפה אפ"ה פתיב להקל היכא שא"א לקולפו ואינו
ניפר, ולכן שפיר פתיב הבעה"ת להתיר הירקות משום דהא חלב הוי איסור פחויש ולא
בלעו הירקות רק פדי קליפה וכיון דאינו ניפר אזהו מן הירקות קבלע בקליפתו מהקדירה
ואינו ניפר מקום הקליפה לכו פתיב להקל, ואין לחויש שפתיב אפ"ה פתיב הירקות בבשר
תתן הקליפה טעם חלב בבשר, דהא פבר פתיבו האחרונים (ביו"ד סימן צ"א) דטעם
הנבלע בקליפה אין לו פת להטעים להלן משום דדבר מועט הוא, משא"כ בדגים שעלו
בקערה דניפר מקום הקליפה לכו צריף לקלוף.

ועפ"ז ניחא מה שיש להקשות על הר"ן בפסוגיא דדגים שעלו בקערה, שתי דברי בעה"ת
דאסר לכלי בשר שהודח בכ"ר חולב' ואף דהרמב"ן הקשה עליו דהא הוי נ"ט בר נ"ט,
ותירץ הר"ן משום דהטעמים מתערבים ונכנס הטעם מבו"ח זה לזה בלא המים, וקשה
הא הבעה"ת גופא פתיב גבי הירקות דבלוע אינו יכול לצאת בלא רחב פלל מכלי לאוכל
וכמש"כ בשתי קדירות פיזוע.

אכן לפמש"כ אינו קשה פלל, דהא נתבאר דאף דבלוע מכלי לאוכל מבליע פדי קליפה
עכ"ז שפיר התיר הבעה"ת להירקות משום דלא ניפר מקום הקליפה, וזה אינו שייף אלא
במאכל משא"כ גבי פלי דהעלה הש"ף שם (סי' צ"א סק"ח) דכלי שפתיב פדי קליפה
בעי ששים נגדה משום דקליפת הכלי ניפרת, לכן שפיר פתיב הר"ן לתירץ דעת בעה"ת
דאסר הכלים שהודחו פיזוד, משום דנכנסו הטעמים מזל"ז, משום דבכלי הקליפה ניפרת
לכן שפיר אסר, ולא סתרי פלל דברי הר"ן לבעה"ת.

וכיון דאמינו להכי יש לתירץ מה שהקשיתי לעיל (חלק יו"ד סי' ז') במה שפתיב הר"ן
הנ"ל להתיר דהבלוע נכנס מזה לזה בלא אמצעות המים, וקשה הא הבעה"ת גופא פתיב
דהטעם מתפשט במים ולכן התיר הירקות, ולפמש"כ ניחא משום דהא חזינון שהבע"ת
[שהובא ברא"ש הנ"ל] פתיב בזה"ל דכיון דאיכא מים בכלי רחב הטעם מתפשט במים,
אלמא דרחב הטעם ולא פולו, וקשה כיון דמקצת הטעם נכנס בירקות א"כ אמאי התיר
הירקות, ובע"כ מוכח דסברת הבעה"ת הוא דכיון דעיקר הטעם מתפשט במים ורק קצת
בירקות עצמן בלא אמצעות המים, ומצינו ביו"ד (סי' צ"ד בש"ף ס"ק כ"ט) שפתיב
להוכיח מהא דפסחים (דף ע"ו) גבי סכו בשמן תרומה דסגי בקליפה משום דסיכה משהו
בעלמא עבדי לי, הרי היכא דהבלוע לא הוי רק מעט לא נבלע אלא בקליפת המאכל
ע"ש, וה"ה בירקות שנתבשלו בכלי חולב דעיקר הטעם מתפשט במים רק קצת נבלע

בִּירְקוֹת וְכִינּוֹן דְּהוּי מִשְׁהוּ בְּעֵלְמָא וְלֹא נִבְלַע אֱלָא בְּקִלְיַת הַיְרְקוֹת, וְגַם לֹא נִיפְר לְנוּ מְקוּם הַקְּלִיפָה דְּהָא אִינוּ יְדוּעַ לְנוּ אִיזְהוּ יִרְק הִי' מְוַנְחָ לְצַד הַקְּדוּרָה, לְכֹן מְוַתֵּר פְּנ"ל, מִשָּׂא"כ בְּכָלִים שְׁהוּדְחוּ בִּיחַד דְּאָף דְּנִימָא דְּהִטְעַם מִתְּפִשֵּׁט בְּמִים, עַכ"ז הָא נִשְׂאָר עַדִּינּוֹן קִצְתוֹ בְּקִלְיַת הַכְּלִי, דְּרַנְבוּ מִתְּפִשֵּׁט וְלֹא פְּלוּ, וּבְכָלִי דְּבָלַע פְּדִי קְלִיפָה אִוְסְרַת דְּהָא מְקוּם הַקְּלִיפָה נִיפְר.

לְכֹן שְׁפִיר הֶחְמִיר הָר"ן בְּשֵׁם בַּעַה"ת בְּכָלִים שְׁהוּדְחוּ בִּיחַד. אָף לִפְמִש"כ הַש"ף וּבְסִי' ק"ה וּבְסוּף סִי' צ"ד) דְּבִרְטִיבוֹת קִצְתָּ אִז בְּלַע הַמְּאָכֵל פְּדִי נְטִילָה מִהַבְּלוּעַ שְׁבְכָלִי וְנֶאֱסַר פְּדִי נְטִילָה, א"כ ה"ה בִּירְקוֹת שְׁנִתְּנוּ בְּמִים דְּוַנְדָּאֵי יֵשׁ רְטִיבוֹת עַל הַיְרְקוֹת וּמְקַבֵּל לְהַבְּלוּעַ בְּכָדִי נְטִילָה, א"כ קִשָּׁה עַל הַבַּעַה"ת דְּכַתְּבַת לְהַקְּל פְּנ"ל, דְּהָא דְּוַנְקָא גְּבִי קְלִיפָה פְּתַב הַש"ף לְהַקְּל הִיכָא דֵּא"א לְקַלְפוֹ וְלֹא בְּכָדִי נְטִילָה, וְכִינּוֹן דְּמְקַבֵּל הַיְרְק בְּעַצְמוֹ מִהַקְּדוּרָה אֵת הַבְּלוּעַ לְאִסוּר בְּכ"נ וְנִדְאֵי לֹא שְׁיִיף בְּזָה שְׁלִשָּׁה נ"ט, וְלָכֵן נ"ל לְהוֹכִיחַ מִן הַבַּעַה"ת וְהָרָא"ש הַנ"ל דֵּס"ל דְּבָלַע מְכָלִי אִינוּ אִסוּר אֱלָא בְּקִלְיַת אָף בְּרְטִיבוֹת קִצְתָּ, וּבְאֲמַת רְאִיתִי בְּרִשְׁב"א לְחֻלִּין בְּסוּגְיָא זֹו שְׁפַתְּבָּ גַם הוּא לְהַקְּל בִּירְקוֹת שְׁנִתְּבַשְׁלוּ מִשׁוּם דְּהִטְעַם מִתְּפִשֵּׁט בְּמִים, וְהִטְעַם שְׁפַתְּבָּ הָרָא"ש דְּבָלַע מְכָלִי אִינוּ יוֹצֵא בְּלֹא רוֹטְב לֹא הִבִּיא, וִי"ל דְּהַרְשֵׁב"א אֲזִיגֵל לְשִׁיטְתוֹ דְּהָא הוּבָא בְּפִר"ח (סִי' ס"ט) בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א דֵּס"ל דְּבִרְטִיבוֹת קִצְתָּ נֶאֱסַר פְּדִי נְטִילָה, וְלָכֵן לֹא שְׁיִיף הִטְעַם הַב' הַנ"ל כְּמוֹ שְׁנִתְּבָאָר, אֲבָל מְהָרָא"ש וְהַבַּעַה"ת מוֹכַח דֵּס"ל דְּאָף בְּרְטִיבוֹת קִצְתָּ אִינוּ אִוְסַר אֱלָא בְּקִלְיַת וּכְשִׁיטַת הַב"י הַנ"ל, וְלָכֵן הִיכָא דְּאִיכָא עוֹד סְפַק אִם נֶאֱסַר אִם לֹא יֵשׁ לְהַקְּל דְּסָגִי בְּקִלְיַת אָף בְּרְטִיבוֹת קִצְתָּ, וְכ"ז הוּא בְּבָלוּעַ כְּחוּשׁ, אֲבָל בְּבָלוּעַ שְׁמֵן בְּכָלִי כְּבָר נִתְּבָאָר דְּאִוְסַר בְּכָל הָאִוְקָל, וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף בְּזָה.

א"ד יְדִידוֹ יִצְחָק אֶלְחָנָן בְּהַרְב מוֹהֲרֵי"א זצ"ל חוֹפ"ק נֶאֱוֹוהֲרַדְק. סִימָן יב.

עוֹד לְהַרְב הַנ"ל. וּמָה שְׁשָׂאֵל נִידוֹן פֶּת שְׁנִתְּבָאָה בְּתַנּוּר וְנִשְׁפָּכָה חֲמָאָה מִהַטְּיָגוֹן שְׁטִיגְנוּ שְׁם תַּחַת שְׁנֵי כְּפָרוֹת, אִיף דִּין שְׂאָר הַכְּפָרוֹת שְׁלֵא זָב תַּחְתִּיהוֹן, דְּכִינּוֹן דְּבִישׁוּל מְפַעְפַּע הוּא סְפַק א"כ בְּסְפִיקָא יֵשׁ לְהַחְמִיר, וְכ"ת פְּתַב לְהַתִּיר מִשׁוּם סְפַק סְפִיקָא, סְפַק שְׁמָא בִּישׁוּל אִינוּ מְפַעְפַּע וְכַמְש"כ הַש"ף וּבְסִי' צ"ז סק"ב), וְאֵת"ל דְּמְפַעְפַּע בְּכָלוּ עַכ"ז כִּינּוֹן דִּישׁ ס' בְּכָל הַכְּפָרוֹת א"כ נִתְּבַטֵּל בַּס', אָף שְׂרַב אֶחָד חֵלֶק עָלָיו מְשִׁיטַת הָר"ן בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב) בְּבִיאוֹר שִׁיטַת הָרִי"ף דְּפֶת שְׂאָפָה עִם הַצְּלִי אִסוּר לְאֶכְלוּ בְּכוֹתַח מִשׁוּם דְּהוּי דְּשִׁיל"מ, וְכַתְּבַת הָר"ן שְׁטַעַם הָרִי"ף הוּא מִשׁוּם דְּהִתֵּר בְּהִתֵּר לֹא בְּטִיל אָף בְּאִינוּ מִינוּ א"כ לִפ"ז לֹא מְהַנִּי בִּישׁוּל עַכ"ל, וְלִפְעַנ"ד יָפָה פְּסַק כ"ח, מִשׁוּם דְּאָף לְשִׁיטַת הָר"ן ג"כ הָא דְּדְשִׁיל"מ אִינוּ בְּטִיל אִינוּ אֱלָא חוּמְרָא דְּרַבְּנָן כְּמִבְּנָאָר בְּר"ן בְּפְסָחִים (פ' פֶּל שְׁעָה) בְּהָא דְּאָמַר רַבָּא חֲמִיץ בְּנִמְנוּ אִסוּר וְכַתְּבַת דְּהָא דְּדְשִׁיל"מ אִינוּ בְּטִיל אִינוּ אֱלָא חוּמְרָא דְּרַבְּנָן ע"ש, א"כ כִּינּוֹן דְּסְפַק אִם בִּישׁוּל מְפַעְפַּע אוֹ לֹא הוּי סְפִיקָא דְּרַבְּנָן, וְלִקְוֹלָא, וְאָף דְּבְדְשִׁיל"מ קִי"ל דְּסְפִיקָא לְהַחְמִיר, עַכ"ז הָא פְּתַב הַש"א (בְּסִי' צ"א) וּבְתַשׁוּבַת הַגָּאוֹן רַע"א זצ"ל וְסִי' ס"ה) דְּסְפִיקָא דְּדִינָא מְוַתֵּר אָף בְּדְשִׁיל"מ וְהוֹכִיחַ זֶה מִמָּה שְׁפַתְּבָּ הָר"ן בְּנִדְרִים (דָּף מ"ז) לְהַקְּל בְּחִלְיָפִין דְּקוּנָם מִשׁוּם דְּסְפַק דְּרַבְּנָן לְקוּלָא וְע"כ מוֹכַח דְּסְפַק דְּדִינָא מְוַתֵּר עַכ"ל.

ויכָּבַר הוֹכְחָתִי מִרְשֵׁי בְּעִירוֹבֵינִי (ל"ט ע"ב) בְּפֶסֶק שֶׁם שְׁפָתַי דְּאִי מְסַפֵּק לָן בְּב' יו"ט דְּגִלְיֹת אִי קְדוּשָׁה אַחַת אוֹ לֹא א"כ אֲמַאי מְשַׁתְּרֵי בִּיצָה וְאִי מְשׁוּם דְּבִיצָה אֲסוּר מְדַרְבְּנֵן הָא קִי"ל דְּסְפִיקָא דְּרַבְּנָן אֲסוּר בְּדִשְׁלִ"מ ע"כ, אֲלֵמָא דְּמוֹכַח מִרְשֵׁי דִּס"ל דְּאָרְף סְפֵק דְּדִינָא ג"כ אֲסוּר בְּדִשְׁלִ"מ וְכִמוּ כָּל סְפִיקוֹת וְע' בְּבִיצָה (דף ה') דְּרַב אֲסִי מְסַפֵּק לִי וְעַבְד לְחוּמְרָא.

ולפ"ז בנ"ד מותר לכל השיטות, לשיטת הר"ן דס"ל להחמיר אף ביש ס' משום דהיתר בהיתר לא בטיל, עכ"ז מודה בנ"ד להקל משום דהא הוי ספק איסור דרבנן דשמא אין בישול מפעפע, ואף דספק בדשיל"מ אסור עכ"ז הא שיטת הר"ן גופא דספיקא דדינא מותר בדשיל"מ, ולשיטת רש"י שהוכחנו דס"ל להחמיר בדשיל"מ גם בספק דדינא, עכ"ז יש להקל דהא ס"ל לרש"י דלכן דשיל"מ אינו בטיל משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ובאינו מינו לא שייך זה פמבואר (ביו"ד סי' ק"ב בט"ז שם), וגם הא לא שייך בזה לומר דמצי לאכלו בהיתר דהא עם בשר לא מצי בשום אופן לאכלו, וכמו בבשר שלא נמלח דכתבו דבטל משום דלצלי לא נאסר מעולם ולבישול אין לו היתר כלל, ולכן פינון שיש להתיר לכל השיטות לכ"א מטעם אחר, א"כ הא בדרבנן סמכינן להקל אף שאינו מספיקים מטעם אחד (ע"ל חלק או"ח סי' י"ג ענף ט'), לכן אף בנילוש חלב בפת ויש ס' נגדו דאסור כפי שיטת הר"ן דהיתר בהיתר לא בטיל, עכ"ז יש להקל בנ"ד כמו שנתבאר גם לשיטתו.

וזולת זה הא הקשה הר"ן בפ' גיד הנשה [על מה שכתב הרי"ף פנ"ל], הא באינו מינו בטיל, ואף שיש להרי"ף תירוץ בקושיא זו וכתבתי במס' נדרים פרק הנזדר מן המבושל, מיהו אפתי לא נהירא לי כו' דלא מקרי דשיל"מ אלא פשיש היתר אחר איסור לגמרי כביצה שנוקדה ביו"ט, והא דפת שאפה עם הצלי דאסור לאכלו עם הפותח לא הוי משום דשיל"מ, אלא משום פינון דריח הבשר מרגיש בהם הטועם אותו מתחזי כבשר בחלב עכ"ל.

אלמא דהר"ן גופא ס"ל לדינא דלא כמש"כ הוא בעצמו בנדרים ע"ש, ולכן שפיר פסק הרמ"א (בסי' צ"ט סעי' ו') דכוזית חלב שגפול למים ונתבטל בס' דמותר עם בשר, למא דהיתר בהיתר באינו מינו בטיל, וביותר מבואר בשו"ת הר"ן (סי' ס"ד) דחמץ קודם זמנו אף דהוי היתר בהיתר מ"מ בטיל אלמא דהר"ן תבר לגזיזי'.

ועוד דאף דהיתר בהיתר לא בטיל, מ"מ אין זה אלא מדרבנן, כמש"כ הפרמ"ג (ביו"ד) דלא שייך בזה לומר דספק דשיל"מ אסור, דבספיקא דאסורו ע"כ הטעם משום עד שתאכלנו באיסור כו'.

והא דריש ביצה דמדמי רב אשי ספק בדשיל"מ לביטולו כבר הארכתי בתשובה לעיל (חלק יו"ד סי' י') לחלק בין יבש ללח, א"כ בהפת אף שמוותר לאוכלו לבדו עכ"ז פשוטא לאכלו עם בשר אין לו שום עציה, ולכן לר"ע מותר ספק זה, ואף לשיטת החו"ד דלא מהני ס' בפת משום דאין ידוע עד כמה מפעפע, עכ"ז בספק אם בישול מפעפע או לא יש לדון ס"ס, ובפרט די"ל דזה הוי נ"ט בר נ"ט לפמש"כ לעיל (שם סי' ט'), לכן יש להקל בפשיטות דברי ידו: צחק אלקחן חופ"ק נאוההרדק.

סימן יג. פְּבוֹד הָרַב הַמְּוָבָהק וכו' מוה' דוב מאיר נ"י אב"ד דק"ק דערעוונא.

מה ששאל ע"ד הפאקטין שמחזיקין ישראלים ובנסעם בימים נוראים להעיר אינם מניחים שם רק א"י, אם מותר לעשות גבינות מהחלב והאריה כ"ת בזה. וילדעתי צ"ע דאף דהש"ך ביו"ד (סי' קט"ו ס"ק כ"ב) פתב דבהפסד מרובה יש להתיר אם ראה עשיית הגבינות ולא ראה החליבה, עכ"ז הוא (שם סקי"ג) פתב דאם קונה במידה אסורה, והטעם הוא דדונקא בקונה סכום גבינות או במשקל אמרינו פיון דחלב טמא אינו עומד א"כ למה יערב הנכרי, וכי שוטה הוא לערב מן דבר טמא פיון שאינו עומד וכמש"כ התוס' בע"ז (ל"ה ע"א) בד"ה לפי שא"א כו' ובד"ה תדא קתני כו' ושם (ע"ב) ד"ה גבינה כו', משא"כ בקונה ע"פ מידה עדיין יש לחוש שיערב בו חלב טמא כדי שתתרבה מידתו, א"כ ה"ה בנ"ד לחוש שיערב בו חלב טמא כדי שתתרבה המידה, משום שאם לא תהי' המידה כמו מתחלה ותחסר אז ירגישו העלים שעשה איזה העלמה בהחלב, ועדיין לא יצאנו מחשש חז"ל, ואסור אף לעשות גבינות מחשש דאיפא דקאי ביני אטפי פמבואר בכל הפוסקים.

ויש להעיר בע"ז (שם שם) דקאמר הגמרא חלב למאי ניהוש לה כו' אם משום איערוכי ניקום דאמר מר חלב טמא אינו עומד אי דקבעי לגבינה ה"נ הב"ע דבעי לי לקמחא ואב"א לגבינה איפא דקאי ביני אטפי, וקשה דאף מעיקרא דלא ידעו מן חשש דקאי ביני אטפי וס"ל דגבינה אין חשש משום דדבר טמא אינו עומד, מ"מ פיון דגבינות שנועשים מחלב עיקר עשייתן שמרתיחין מתחלה החלב שהקפא ע"י האור, וכבוש מעת לעת ונדאי איפא, א"כ יש לחוש דהטעם מן חלב טמא נכנס להקפאת החלב הטהור.

כמו בכל האיסורין דאף היכא שאין ממשם נכנס מ"מ חיישינו להטעם שיוצא מן האיסור ונבלע בהיתר, וגוף הגבינה אף דאינו רק ממש חלב טהור, עכ"ז יוכל להבליע בחלב טהור הטעם מחלב טמא בכבישה מעל"ע.

ויש לתרץ ע"פ מש"כ הרמב"ם (בפ"ג מה' מ"א ה"ו) אע"פ שחלב טמא וביצי טמא אסורין מה"ת מ"מ אן לוקין עליהם כו', ולפ"ז יש לדון דטעם חלב טמא לא מיתסר דהא בחולין (קי"ב ע"ב) אמרו דהטמאין לאסור צירם ורוטבם כו' והתוס' (שם) בד"ה ורוטבן כו' הקשו דתיפות לי ממשרת דטעם פעיקר, ולפמש"כ רש"י בחולין (צ"ח ע"ב) בד"ה לטעם פעיקר דמאן דס"ל דטכ"ע לאו דאורייתא משום דבטיל ברוב וכ"כ הרשב"א והריטב"א שם, לתרץ גונשית התוס' משום דקרא דמשרת אתי לאשמועינו ואינו בטיל ברוב באינו מינו, וזהו אינו רק אממשו כמו ממשו של יין בפת, אבל הטעם פל שאין בו ממשו של איסור הייתי אומר דאינו אסור, לכן אתי קרא דהטמאין לאסור אף טעם של איסור כמו צירן ורוטבן.

ובתוס' חולין (דף צ"ט) בד"ה שאני ציר דניעה בעלמא כו' הקשו דכיון דצריה קרא בשרצים ובהמה טמאה ונגים דליפא קרא לא אסור מה"ת א"כ מנלן לאסור ציר טריפה עכ"ל, עכ"פ חזינו דלאו בכל איסורין נאסר הטעם של האיסור פיון שאין בו ממשו, ולכן בדגים טמאים לא נאסר צירן, ולפ"ז יש לדון דאף דציר טריפה נאסר וילפינו מציר בהמה טמאה מ"מ חזינו דוקא איסור שיש בו מלקות, משא"כ איסור שאין בו מלקות אף דאסור מה"ת יש לומר דבזה לא מצינו הוכחה לאסור טעמו, וכן פתב הה"מ (בפ"ב וברפ"ג מהלכות מ"א) דלא נאמר פל היצא מטמא אלא באיסור לאו ולא באיסור

עֲשֵׂה, וְהוֹבֵא בַּפֶּרֶחַ (סי' ע"ט סק"ו), וּלְפָנָיו י"ל בְּחֶלֶב טָמֵא דָּאִין בּוֹ אִיסוּר לְאוֹ דְּהָא
אִינוּ לֹקְהָ, לְכֹן לֹא נֶאֱסַר [טַעְמוֹ הַיִּנְצָא מִמֶּנּוּ] רַק מִמְּשֹׁ, וְלְכֹן הַתִּירוּ חַז"ל הַגְּבִינּוֹת
מִקְוֶדֶם דְּאִסִּיק הַאֲבַע"א הַחֲשֵׁשׁ דְּקָאִי בִּינֵי אֲטָפִי דְּכִינּוֹן דְּלִיכָא מִמְּשֹׁ רַק טַעְמוֹ לְבַד לֹא
נֶאֱסַר.

וכה"ג ראייתי בנו"ב (במה"ת או"ח סי' ס"ו) שפכת לתרץ דברו הש"ך פיו"ד (סי' קי"ח
סק"ח) בהא דחלב סגי בחותם א' דמ"ש מחתיכות בשר, ותירצו הרשב"א והר"ן בשם
הירושלמי דטעמו דרב דכל שאיסורו משום תערובת מותר בחותם א' משום דמין במינו
בטיל ברוב, והקשה הנו"ב הא חלב טמא משונה בטעמו ובמין באינו מינו אזלין בתר
טעמא ותירץ הנו"ב משום דחלב טמא פינו דאינו חייב מלקות לכן לא נאסר בו טעם
פעיקר, ודוקא בנזיר וגיעולי עפ"ם דהמה איסורין שיש בהם מלקות בזה נאסר טעם
פעיקר עכ"ל הנו"ב, ובדברי הנו"ב הג"ל יש לומר דהתוס' בע"ז (ל"ט ע"א) ד"ה אמ'
רב חבית כו' הכריעו כפי' רש"י דלכן חלב מותר בחותם א' דדוקא היכא דיש יוקר חשו
דטרח וזניף, ולא פסברת ר' אפרים (שם) שפכת הטעם דשאני איסורא מגופא משא"כ
חלב דאינו רק משום תערובת פסברת הרשב"א הג"ל, משום דהתוס' אזלי לשטתיהו
שהקשו דחולין (ס"ד ע"א) ד"ה שאם ריקמה כו' למה לי ריקמה הא בלא"ה קי"ל כל
הינצא מטמא טמא אלמא דס"ל דלוקין על חלב טמא וביצי טמא ולא ס"ל פהרמב"ם
הג"ל, ולפ"ז ליכא לפרש דלכן חלב מותר בחותם א' משום דהוי תערובת דעדיין יש
להקשות מה בכך, הא עדיין יש חשש דאורייתא דמין באינו מינו הוי דאורייתא דליכא
למימר פסברת הנו"ב הג"ל לכן מוכרח כפי' רש"י דתלוי ביוקר, והרשב"א דס"ל לחלק
משום תערובת יש לומר דאזיל לשיטתו שפכת בחידושיו לחולין (נ"ד ס"ד) פשיטת
הרמב"ם דאינו לוקה על חלב וביצי טמא.

ובעיקר מש"כ הנו"ב דבמה שאינו לוקה לא נאסר בטעם פעיקר. יש להעיר ממש"כ
התוס' בזבחים (צ"ז ע"ב) ד"ה גיתי עשה ולידחי ל"ת כו' דהא דיקדש דדרשינו לאם
פסולה תפסול דטכ"ע בקדשים דזה קאי על כל פסולין דילפינו איסורם מן כל שבקדשים
פסול בא הפתוב ליתן ל"ת על אכילתו כו' עכ"ל התוס', ולפ"ז בפסולים דנפסל הגזבח
אף אינו לוקה על אכילה דהא הא דבקדשים פסול בא הפתוב ליתן ל"ת כו' הוי לאו
שבבבלות, כדאיתא בפסחים (נ"ד כ"ד) דהא דאמר ר' אלעזר דלא יאכל פי קודש הוא
דבא הפתוב ליתן ל"ת על אכילתו דאין לוקין ע"ז משום דהוי לאו שבבבלות, וכמש"כ
התוס' במפות (י"ח ע"ב) בד"ה כל שבקדש פסול דעל פסולין בקדש אינו לוקה, א"כ
קשה בהא דמקשה הגמ' בפסחים (נ"ד מ"ה) ונזיר (נ"ז ל"ז) דאי נימא דכל הנוגע בבשרה
יקדש אתי על טעם פעיקר דלמה לי זה הא ידעינו זה מן משרת דטעם פעיקר ומתרץ
הגמ' בנזיר דאי כתב רחמנא נזיר חטאת מנזיר לא ילפינו דחמיר איסורא, ובפסחים שם
מתרץ הגמ' דחטאת להיתר מצטרף לאיסור ומשרת ליתן טעם פעיקר, ולהנו"ב הג"ל
ה"ל לגמרא לתרץ דלכן נכתב בקדשים יקדש להורות דאף פסולין בקודש דליכא מלקות
בהם מ"מ נאסר טעמם פעיקרם, ואי מגעולי מדין לא הי נאסר רק באיסור שיש בו
מלקות, לכן נכתב יקדש בקדשים להורות דאף פסולין בקודש דליכא מלקות עליהו כמו
יצא הדם וכה"ג מ"מ נאסר בו ג"כ טעם פעיקר, וזה לא ידעינו מן משרת וכמש"כ הנו"ב

הַנְּל, אע"כ מוכח דאין סבא לחלק בזה, וכמו דמשרת אתי על טע"כ בנזיר ממילא
לפינו דה"ה פל איסורין אף שאין בהם מלקות ג"כ נאסר טעמם פעיקרם.

אכן לפמש"כ הרמב"ם ובפ' י"ח, מהלכות פסוהמ"ק ה"ג דכל האוכל קרבן שנפסל ה"ז
לוקה משום לא תאכל תועבה, וס"ל דלאו דלא תאכל תועבה לא הוי שפכלות, וכמש"כ
החינוך דבאכילת קדשים פסולין לא הוי לאו דלא תאכל תועבה לאו שפכלות, ויש
לומר דכל קדשים פסולים חייב מלקות עליהם, א"כ לפ"ז איה מקום לסתור סברת הנו"ב
הנ"ל, [ובגוף שיטת הרמב"ם הנ"ל יש לדון הרבה דאין זה במשמע מן סוגיית הגמ'
דפסחים (דף נ"ד) ומכות (דף י"ח) ואכמ"ל], ומ"מ גם לפי שיטת הרמב"ם הנ"ל יש
לדון לפמש"כ השער המלך (בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות) דלאו הפא מפלל עשה
לא הוי בכלל לא תאכל כל תועבה, א"כ לפמש"כ הרמב"ם (בפ"ג מהלכות איסורי מזבח
ה"ח) במחנף זמן דאם הקריבו אינו לוקה משום דהוי לאו הפא מפלל עשה, וכן נרבע
בעד אחד ומקצה ונעבד כתב (שם בהלכה ז') דאינו לוקה, א"כ לא הוי זה בכלל תועבה
לפי דברי השעה מ הנ"ל, ח"כ אפתי קשה גם להרמב"ם הנ"ל דה"ל לגמרא לומר דיקדש
אתי להורות על לאו דאין בו מלקות וכה"ג, אע"כ מוכח דאין לחלק בסברת הנו"ב הנ"ל,
משום דאף בהנהגה שאין בהם מלקות ג"כ נאסר בהם טעם פעיקר.

וסברת השעה מ שהוכיח פן שם מקדושין פבר העיר בזה המקנה שם, ואין לומר דשאני
פסולי המוקדשין דהוי עכ"פ בלאו ואף דאין לוקין בזה לא איכפת לן, דהא הנו"ב כתב
בפירושו דטעם פעיקר לא נאסר אלא באיסורי מלקות כמו משרת ונזיר, א"כ תקשה דה"ל
להגמ' לומר דלכן נכתב יקדש בקדשים להורות דלא בעי מלקות, וע"כ מוכח דלא
מחלקינו בזה פינו דמצינו דטע"כ דה"ה בכל א דוכתי.

וכן מוכח זה מהא דזבחים (דף ע"ח) דמוכח הש"ס דנותן טעם ברוב דאורייתא מהמשנה
דעושה עיסה מחיטים ואנרז דאם יש בה טעם מצה דיוצא בה י"ח בפסח, ואי נימא דטעם
פעיקר לא הוי אלא באיסור מלקות ולא באיסור עשה, א"כ קשה מנא להו להוכיח דאי
טכ"ע דאורייתא דגם באכילת מצה יוצא בזה, דהא חזינו דלאו בכל דוכתי אמרינו טעם
פעיקר, אלא ע"כ מוכח דכינו דאמרינו דהטעם הוא פעיקר דהוי פעיקר בכל מקום [וע'
במנחות (דף כ"ג) בתוס' ד"ה אלא למ"ד בטר מבטל אזלינו דכתבו דהו שמעמא דמנחות
פליגא אההיא דהתם כו'], א"כ נתבאר דלא כהנו"ב הנ"ל.

[הגה] [ומדעסקינו בענין זה ראיתי לעיין במה שהקשה הדגול מרובה ביו"ד (סי' קי"ח)
על מש"כ הש"ס (שם) דלכן חלב מותר בחותם אחד משום דמה"ת בטיל ברוב מין
במינו, דעדיין תקשה לרב דס"ל דמין במינו אינו בטיל במבואר בע"ז (דף ע"ג) א"כ
אמאי ס"ל לרב דחלב מותר בחותם א' במבואר (שם דף ל"ט) הא לשיטת רב יש בו
חשש דאורייתא עכ"ל, והובאה קושיתו בחתם סופר (סי' ק"ז), ולפמש"כ הנו"ב הנ"ל
דחלב טמא משונה בטעמו מחלב טהור י"ל דרב ס"ל פאפיי בע"ז (דף ס"ו) דבטר טעמא
אזלינו ובטל חלב טמא בטהור ברוב מה"ת, וכן ראיתי בח"ס שכתב שם פן, אף באמת
דחשק לומר דרב לא יספור כרבא דבטר שטמא אזלינו, וגם חין לומר דכינו דחלב טמא
משונה במראה מן חלב טהור במבואר בע"ז (דף ל"ה) ור' יהודא בטר חזומא אזיל, דז"א
דהא עיקר ילפותא דמין במינו אינו בטיל מדם הפך ודם השעיר ומבואר ביומא (דף נ"ו)

דמשונין במראיהו דהאי חינוך ויהי ספק, וע"כ מוכח דלא תליא בזה כלל וע' בנבחים (דף ע"ט) ברש"י ד"ה היכא דאיכא חזותא וכו' מילי דלא תלי בטעמא אלא בחזותא פגון לעגנו טבילת מקנה עכ"ל, וע' בפר"ח וסי' ק"ב סק"ה), והא דמנחות (כ"ג ע"ב) דאמרו שם אי אליבא דר"י וקא ר"י בתר חזותא אזיל, בע"כ מוכרח דלאו דוקא אמרו זה וכפי רש"י שם דהואיל וישניהם מין בשר אינם בטילים, דהא שם אין הכרח לומר דבתר מראה אזלינן ע"ש, פדמוכח מהא דדמס הפך ודמס השעיר הג"ל, ולכן אין מקום לתרץ פנ"ל.

ולכאורה יש לתרץ קושית הדג"מ הג"ל ע"פ מש"כ התוס' בחולין (צ"ט ע"ב) בד"ה שאני ביר דזיעה בעלמא דכינו דלא מיתסר אלא מדרבנן לכן בטל מין במינו אף לר' יהודא, ולפ"ז יש לדון דה"ה ספק איסור דאורייתא אף דאזלינן לחומרא מ"מ הא שיטת הרמב"ם דכל ספק איסור דמה"ת אינו אסור אלא מדרבנן, משום דדוקא בשתי חתיכות חייב אשם תלוי דאיבע איסורא וכמש"כ המפרשים, וכן מציינו לרב דס"ל פן בכריתות (דף י"ח) ע"ש, ולפ"ז יש לומר דספק איסור דאורייתא שנתערב במינו דבטל שפיר ברוב, אף לרב דס"ל כר"י דמין במינו אינו בטיל, מ"מ זהו דוקא בדאורייתא ולא בדרבנן כמבואר בתוס' הג"ל, ולכן בחלב דהוי רק חשש שמה עירב חלב טמא לא עדיף מאלו הוי רואין שהא"י עירב ספק חלב טמא בחלב טהור דהי' בטל ברוב במינו, משום דאיסור דרבנן בטל ברוב אף לר"י, ורש"י דס"ל בחולין (קט"ז ע"ב) בד"ה ה"ז אסורה כו' שכתב דחלב הנמלח בבשר נאסר משום בשר בחלב וכשמתערב חלב זה בחלב היתר אוסר במינו ואינו בטל כו' עכ"ל, מוכח מזה דרש"י ס"ל דמין במינו אינו בטיל אף באיסור דרבנן, והא דחולין דשאני ציר דזיעה בעלמא, י"ל דרש"י יפרש כשיטת הריטב"א (שם דף צ"ט) דפלי דדוקא בציר דקיל איסורו מכל איסורי דבריהם ע"ש, ולהך שיטה י"ל דגם חלב אסור בחותם אהד לרב דס"ל מין במינו אינו בטל אף בדרבנן, וככל ספק דאורייתא דאסרו בחותם א' וכמו חתיכת דג, ולכן פי רש"י בע"ז שם דתלוי במה דדמין קרים בזה הצריכו ב' חותמות וכפלי התוס' שם בד"ה אמר רב כו' הג"ל.

אכן באמת ז"א, דהא חזינו דספק דאורייתא דהוי לחומרא אף דאינו אלא מדרבנן מ"מ מיקרי דאורייתא, פדמוכח בר"ה (דף ל"ד) דתקיעת ספק ותפלת ודאי דהולך למקום התקיעות משום דתקיעות דאורייתא, אלמא דכינו דהחמירו משום ספק דאורייתא אין דינו בדרבנן, וכש"כ בנ"ד דכינו דחיישינן שמה עירב בו חלב טמא ואלו היינו יודעין דעירב בו חלב טמא הי' אסור מה"ת משום דמין במינו אינו בטיל, א"כ הוי כמו כל ספק דאורייתא, וכמו חתיכת דג דאסור בחותם א'.

ועוד דהא ביבמות (פ"ב ע"א) בתוס' ד"ה בטומאת משקין דרבנן כו' כתבו דאף באיסור דרבנן סבירא לי' לר"י דאינו בטל מין במינו, וכן כתבו התוס' בגדה (ע"א ע"ב) בד"ה ר' יהודא לטעמין כו' דהיכא דיש לדרבנן עיקר בדאורייתא ס"ל לר"י דמין במינו אינו בטל, וע' בבבב"ה (דף ל"ט) דר"י פוטר במים, א"כ כש"כ ספק דאורייתא דודאי יש לו עיקר בדאורייתא לכן אינו בטל אף מין במינו, ובאמת הלשון דאמרו בע"ז (דף ע"ג) דרב ושמואל דאמרו כל איסורין שבתורה במינן במשהו מורה כשיטת התוס' (בחולין צ"ט) דרבנן מודה דבטל, אבל הא נתבאר דספק דאורייתא ודאי אינו בטל משום

דמיקרי דאורייתא, וגם יש לו עיקר בדאורייתא, ולכן עדיין קושית הדג"מ במקומה עומדת.

ולכן נראה לי לתרץ באופן אחר, דבמנחות (דף כ"ג) אמרו דס"ל לר' חנינא דר' חנינא ס"ל כר' יהודא דמין במינו אינו בטל, רק דהעיקר תלוי באם הבטל יוכל להיות כמבטל כמו נבילה בשחוטא דאינה בטלה, משום דלכי מסרחא תוכל להיות הנבילה בהכשר כמו השחוטא, ובמשקין פתבו התוס' לשם כ"ב ע"ב) בד"ה ור' יהודא כו' דלכי מסרחי אין שם משקין עליהם, ולכן לא אפשר לתרומה שתעשה חולין כו' ע"ש, ולפ"ז י"ל דגם רב ס"ל כר' חנינא וקשיטת ר' חנינא הנ"ל דדוקא באוכל שיכול להיות האיסור להיתר כי מסרחא ופקע האיסור ממנו לכן אינו בטל, משא"כ חלב טמא דהוי משקה דבזה לא שייך לומר כי מסרחא כמש"כ התוס' הנ"ל, לכן יודה רב דבזה בטל שפיר מין במינו ג"כ.

אף יש להקשות ע"ז דהא רב ס"ל בע"ז (דף ס"ח) דנותן טעם לפגם אסור ומספקא הש"ס אליבא דרב, ומצינו (שם) דמאן דס"ל נט"ל אסור דהא דראוי' לגר קרוי' נבלה ואינה ראוי' לגר אינה קרוי' נבלה למעוטי סרוחה מעיקרא משא"כ בנסרח אחר שהי' ראוי לאכילה לא מיפקע איסורו ממנו, יעוי"ש, א"כ לפ"ז ליכא למימר דהא דס"ל לרב דמין במינו במשהו משום דס"ל כר' חנינא אליבא דר' חנינא דס"ל דתלוי בקמה שהבטל יוכל להיות כמבטל, דהא לדידך גם אי מסרח אינו יכול להיות הבטל כמבטל, ויש לומר דהא ובבכורות כ"ג ע"ב) דריו"ח ס"ל דאחד זו ואחד זו עד לקבל ס"ל ג"כ דהפסוק דתילה זה בראוי' לזר מיירי בסרוחה מעיקרא ומ"מ באם אינה ראוי' לקבל גם אי נסרחא אחר שנאסרה אז לכ"ע מיפקע איסורא, א"כ שפיר יוכל להיות באוכלין הבטל כמבטל חי ונסרח שלא יהא ראוי אף לקבל דאז מיפקע איסורו לכ"ע אף לרב, ושפיר י"ל כמש"כ בפשיטתו.

אף עדיין תקשה דהא בפסחים (כ"ט ע"ב) איתא דאמ' רב דחמץ בפסח במינו אסור מה"ת, והא מבואר (שם כ"א ע"ב) שחמץ שחרכו אחר זמנו אסור פמבואר באו"ח (סימן תמ"ב), ח"כ בחמץ בפסח דמסרח לא פרח איסורא מיני', אף גם זה אינו קשה לפמש"כ הלח"מ (בפ"א מה חמץ ומצה) דהא דחרכו אחר זמנו אסור אין זה אלא מדרבנן, וכן פתב הפתח הבית, וכן הוכחתי בחידושי לפסחים, ולפ"ז ניקח מש"כ דשפיר י"ל בחמץ בזמנו דלכי מסרח פרח איסורא ממנו מה"ת, ואף שעדיין נשאר איסור מדרבנן, עכ"ז פינו דמה"ת פרח איסורא ממנו הוי הבטל כהבטל ואינו בטל מה"ת.

ועוד יש לומר לפמש"כ התוס' בע"ז (נ"ו ע"ב) בד"ה אבל אי מחזר גרגותני כו' ורב הונא ס"ל פאב"י דאמר חמרא חדתא בעינבי במשהו משום דבתר טעמא אזלינן כו' עכ"ל, א"כ לפ"ז שפיר י"ל דרב ס"ל פאב"י, דהא רב הונא תלמיד דרב הי' ובכולי ש"ס מקשה מרב הונא על רב משום דפסיקא להו דרב הונא ס"ל פרב, א"כ לפ"ז מוכח דגם רב ס"ל פאב"י, וכמש"כ החתם סופר פנ"ל אף דלא כתב ראי' לזה, ולפמש"כ מוכח פן, ומש"כ מתחלה דלרבנחלק דבמשקין אף במינם בטילים, זהו נסתר ממש"כ התוס' (שם בע"ז) דרב ס"ל דסתם יינם אינו בטל במינו, א"כ מוכח מדברייהם דאף במשקין ס"ל לרב דאינו בטלין במינו, ובאמת פן מוכח מהא דאמר רב (שם דף ע"ג) דכל אסורין שבתורה במים במשהו, דמשמע אף משקין ג"כ במשהו, וגם מוכח מן התוס' הנ"ל דגם באיסור דרבנן

ס"ל לרב דאינו בטל במינו, דהא סתם יינם לא הוי רק מדבריהם וכמה קולות הקילו חז"ל בו, ומ"מ ס"ל דלא בטל במינו, לכן יותר נכון כמש"כ להוכיח מן התוס' דרב יספור פשיטת אביי דבתר טעמא אזלינו, וכינן דחלב טמא הוי חלוק בטעמו לכן גם רב מודה דבטל בא"מ.

ועוד יש לתרץ קושיות הדג"מ הנ"ל לפי מה דמבואר ביו"ד (סי' קי"ב) גבי דשיל"מ, דאם האיסור לא הי' ניקר וההיתר הי' ניקר מתחלה דגם דשיל"מ בטל, והא דכתב המרדכי גבי יבמה שרקקה רוק, משום דהתם הא בהיתר ג"כ לא הי' ניקר מתחלה כמש"כ האחרונים, ולפמש"כ הר"ן בנדריים (דף נ"ב) דהא דשיל"מ אינו בטל משום דזה הוי כמו מין במינו לר' יהודא דכ"ע מודי דאינו בטל ע"ש א"כ לפ"ז מוכח דגם במין במינו לר' יהודא אם ההיתר הי' ניקר והאיסור לא, דבטל שפיר כמו שמבואר בדשיל"מ.

לכן בחלב טמא דחיישינו דא"י עירב בהחלב הטהור שקיבל מן הישראל מפבר לכן מותר בחותם א' משום דבכה"ג שפיר בטל מין במינו לכ"ע, כינן דהחלב הטהור הי' ניקר להישראל המפקיד, אף דהחשש הוא משום תערובת חלב טמא, והחלב הטמא של הא"י לא הי' ניקר להישראל.

ואף דהי' ניקר להא"י מה בכך, וכמו שמצינו בט' חנויות דאם נמצא בי"ד א"י מותר, ואף דא"י קנה למקום הקביעות מ"מ אמרינן כינן דלהא"י לא שייך הספק לכן לא אזלינן בתרי', וה"ה בזה החשש דמה בכך אם הי' ניקר להא"י כינן דלגבין' מותר, ובעת שפא החלב להישראל לא הי' ניקר האיסור מעולם כלל, וגם הא הוי ספק אם הי' איסור כלל מעולם שפא לא עירב בו חלב טמא כלל, לכן מיקרי תערובת זאת דחלב טמא בשם לא הי' פיקר האיסור כלל ובכה"ג בטל שפיר במינו אף לר"י ורב, ושפא עירב לחלב טמא שהי' ברשות ישראל ובא אח"כ לרשות הא"י ודאי לא שכיח, וקושית הדג"מ הנ"ל מתורצת].

[ע"כ הנה]. נחזור לענייננו, דלפמש"כ לעיל דלשיטת התוס' דס"ל דלוקין על כל הינצא מטמא טמא, וגם אי נימא דאין לוקין עכ"ז הוכחתי דאף במה שהינו לוקה ג"כ נאסר טעם פעיקר, א"כ לפ"ז יש לחוש אף לפי תירוצ קמא דע"ז (דף ל"ה) דבגבינות לא חיישינו לחלב טמא משום דאינו מעמיד והחשש דקאי ביני אטפי לא ס"ל, דמ"מ מקשה דניחוש להטעם דחלב טמא דנבלע בהגבינות, אף לפי מה שחקרתי ואמרו לי דיש איזה אופן לעשות גבינה בלא בישול וכבוש מעל"ע ניחא, א"כ ממילא לדידן דמבשל להקפאת החלב ע"י האור, ועוד דהא לכה"פ יש בזה שיעור כבוש מעל"ע, א"כ בודאי גם בגבינות יש לחוש להטעם דהחלב הטמא נבלע בהחלב הטהור, וכינן דכבר מבאר דיש לחוש בנ"ד בתערובת חלב טמא דהוי קונה במידה דאסור.

א"כ לא מיבעיא לתי' הב' דמסיק הגמ' להחשש דקאי ביני אמפי בגבינות ודאי דחיישינו בנ"ד, וכהכרעת הפוסקים כתי' הב' הנ"ל, ואף לתי' קמא הא ג"כ נתבאר דלדידן דעומד ימים רבים לכה"פ הוי כבוש מעל"ע יש להחמיר אף ללישנא, קמא דהגמ', ועוד הא אנו נוהגים שלא לאכול חמאה של א"י מחשש צחצוחי חלב טמא, אלמא דחיישינו דהא"י יערב חלב טמא בהחלב הטהור אף שהוא דבר שאינו עומד פמבואר בע"ז (ל"ה ע"א) ברש"י ד"ה לפי שא"א לגבינה בלא צחצוחי חלב, אף התוס' שם ד"ה לפי שא"א בלא

צחוצוחי כו' הקשו אטו מי חיישינן דעכו"מ שוטה שעירב בו דבר שאינו עומד, א"כ
לשיטת התוס' הג"ל גם בתמאה אין מקום להחמיר, וע"כ התומרא בתמאה של נכרי
לדין פשיטת רש"י הג"ל, ולכן גם בגבינות לעשות מחלב שחלבו הנכרי שלא בפנינו
ג"כ יש לחוש למנהגנו דמחמירים בתמאה.

ולסמוך על מה שאין חלב טמא מצוי בינינו הא פבר פתבו האחרונים שלא לסמוך בחלב
א"י על היתר זה, ואף דלכאורה יש להוכיח מהא דמורינן דיו"ד (ס"ס קי"ד) דמבואר
שם בשם הראשונים דבמקום שאין דרפן לערב יין מותר לקנות מהו, א"כ ה"ה לכאורה
יש לדון פן בחלב א"י, דכינן דאין דרפן פעת לערב בפרט שאינו מצוי בינינו, עכ"ז
בלשון המשנה דע"ז (ל"ה ע"ב) מוכח דגזירת חלב חמירא בזה דהא גבי חלב תנו התם
דחלב שחלבו א"י ואין ישראל רואהו אסור, וגבי שלקות וכבשין תנו התם דהשלקות
וכבשין שדרפן לתת לתוכן יין או חומץ, הרי דבחלב ל"ש בין דרפן או לא אלא פללא
פנילי דכ"ז שאין ישראל רואהו אסור [ויש להאריך עפ"ז בפוגיא דהתם], לכן אין אני
מסכים להתיירא בזה פעת, ועוד חזון למועד לעיין בזה בעז"ה.

א"ד ידיו יצחק אלקנן בהרב מוהרי"א זצ"ל חופ"ק נאוהרדק. סימן יד.

מה שהשבתי לרב אהד. מש"כ מעכ"ת, לתרץ בדברי רש"י בקדושין (ו' ע"ב) בד"ה לא
צריכא כו' ולא ריבית גמור דלא קץ לה מידי ולא שקיל מינה ונתוס' תמהו על רש"י
בזה, וכתב כ"ת דסברת רש"י היא שזה לא הוי שונה פרוטה וריבית פחות משונה פרוטה
אינו אסור רק משום הערמת רבית, יפה פתב מעכ"ת, וגם אני אמרתי פן פבר ביהתר
ביאור, משום דמה דמקודשת היא לו לא הוי שונה פרוטה, משום דהא יכול לקדש לו
אשה בשטר אף שאין בו ש"פ, א"כ יכול להשיג לו ענין זה אף בפחות מש"פ פנ"ל.

ומה שכתב מעכ"ת להוכיח ממש"כ רש"י בד"ה רבית מעליותא הוא נאמאי קרי לי'
הערמת ריבית, ומדלא פירש דאמאי מקודשת מוכח מזה דהמקדש בריבית קצוצה
מקודשת, פן פתב הב"ש (סי' כ"ח ס"ק כ"ו), אבל באמת אין מובנים לי דברי רש"י דאף
דנימא דהמקדש בריבית קצוצה מקודשת עכ"ז היינו פלקח פבר הריבית ברשותו
ומחזירה, דאף לכאורה י"ל אין שקלי ודידי שקלי עכ"ז רבית שאני כמש"כ הגתיבות
(בסי' ר"ח) לבאר זה משום דהפעלים קנו להריבית קודם שנותן לה יעו"ש, משא"כ
קודם שקיבל המלנה לידו דבונדאי פיון דאין יכול לתבוע מהלנה א"כ לאו מידי שקלה
מן הפעל ולא הוי שום גז דמים אצלה במה שמוחל לה הריבית פיון דאין לה שום זכות
וטובה במה שמוחל לה הריבית א"כ במה תתקדש, והוא לכאורה צ"ע מאוד, וע"כ נלע"ד
שמוכח מזה הדין מה שכתב המל"מ (פ"ח מה' מלנה) דאם רצה המלנה לתבוע את
מעותיו, מן הלנה תוף זמנו לפי שאומר לו הלוייתיה רק אדעתא דריבית וכיון דאסור לי
ליקח הריבית תחזיר לי מעותי שמחוייב להחזיר המעות יעיי"ש, א"כ שפיר י"ל דיש לה
זכות הרבה במה שמוחל לה הריבית במה שמתקדשת לו עבור הריבית, שאם לא הי'
מוחל לה הי' יכול לתבוע ממנה ההלנאה אף בתוף זמנו, או בתוף סתם ההלנאה שיכול
לומר לא הלוייתיה רק אדעתא ליקח רבית ובמה שמוחל לה אינו יכול לתבוע ממנה
ההלנאה, וע"כ הוי הנאה לה שמתקדשת עבור חוב הריבית, ואינו אסור רק מחמת
ריבית.

ולכאורה יש לומר דאין המלנה יכול לתבוע את המעות מן הלנה כשאינו ניתן לו הריבית, משום דהא אף פשהתנה בפ' בתנאי כפול שמלנה ע"מ ליקח ריבית הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דתנאו בטל והמעשה קיים, דהא מן התורה אסור ליקח ריבית אף י"ל דשפיר פתב המל"מ משום דהא בגיטין (פ"ז ע"ב) איתא דהרי זה גיטף ע"מ שתאכלי בשר חזיר לא הוי מתנה על מש"כ בתורה משים דלא תיכול ולא תתגרש יעו"ש, א"כ ה"ה בזה דלא תתן רבית ולא תחזיק בהלנאה, רף עדיין יש להעיר בזה דלאבני ס"ל (שם) בהרי זה גיטף ע"מ שתאכלי בשר חזיר דהוי מתנה דבר שאי אפשר לקיימו דהתנאי בטל, א"כ י"ל דלדבריו הוי הדין במלנה לחבירו מעות ע"מ ליקח רבית דהתנאי בטל משום דהוי מתנה בדבר שאי אפשר לקיימו מחמת איסור ריבית, א"כ התם בקדושין דמיידין לאבני, דאבני אמר שם להו דינא דהמקדש בהנאת מלנה מקודשת, א"כ עדיין תקשה אמאי לא פירש רש"י שם דקושית הגמרא הוי אמאי מקודשת כיון דלית לה שום זכות פלל במה שמוחל לה הריבית, דאף אם לא הי' מוחל לה לא הי' יכול לתבוע ממנה את ההלנאה בתוה זמנו, משום דהוי מתנה בדבר שאי אפשר לקיימו.

ויש ליישב משום דדוקא בהתנה בלשון תנאי אז בעינן משפטי התנאים כגון תנאי כפול, תנאי בדבר שאפשר לקיימו, תנאי קודם למעשה, דלא יהא מתנה על מה שכתב בתורה, אבל בלא התנה בלשון אם או ע"מ אז לא בעינן המשפטים האלה, כדמוכח בגיטין (דף ע"ה) דתנו רבנן הרי זה גיטף והגנייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי לי הגנייר מגורשת, והטעם כדאמרין שם משום דתנאי ומעשה בדבר אחד התנאי בטל והמעשה קיים, ועכ"ז באומר הגנייר שלי אינה מגורשת, ולא אמרינן דהא התנאי סותר להמעשה דהתנאי בטל, וע"כ מוכח מזה דדוקא בהתנה בלשון תנאי אזי בעינן משפטי תנאים כמו בבני גד ובני ראובן, אבל בלא התנה בלשון תנאי לא בעינן, דזה לא ילפי מתנאי דבני גד ובני ראובן, וע' בתוס' פתובות לדף נ"ו) ד"ה הרי זה מקודשת כו' בתי' ר"י שכתב שם דאי לאו דילפי מבני גד הוי אמינא דשום תנאי אין מבטל למעשה כו', א"כ י"ל דה"ה במתנה דבר שאי אפשר לקיימו ומתנה על מש"כ בתורה הטעם דבטל התנאי משום דגמרינן מבני גד ומבני ראובן, ואף דבגיטין (דף פ"ז) איתא הטעם משום דמפלגו בדברים היינו משום כיון דלא הוי כדיני תנאים, כמש"כ הרמב"ן בב"ב (דף קכ"ז) על תנאי כפול וכל דיני תנאים, שכתב דכיון דלא אתני פדינו אינו רק כמפלגו בדברים ע"ש, אבל בלא התנה בלשון אם דאזי לא ילפי מבני גד אז התנאי מבטל להמעשה אף שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו והתנה על מש"כ בתורה, א"כ בריבית היכא דלא התנה בלשון תנאי לכ"ע צריף להחזיר מעות ההלנאה.

וגם יש לומר דנ"ד אינו דומה לע"מ שתאכלי בשר חזיר, משום דהא מיך בעת ההלנאה קא עקר למש"כ בתורה דעברו על לאו דלא תשימון עליו נשף, וכמבואר בב"מ (דף ס"ב) דשימא מלתא היא, וע' בתוס' חולין (דף קל"ד) גבי ע"מ שהמתנה שלי].

ומש"כ המל"מ פנ"ל, מוכח מהא דאין קדושין תופסין באחותו דאמר רב דצריף להחזיר המעות ושמואל ס"ל דבאחותו נתן לשם מתנה, וכן מצאתי בחיות דעת (סי' קס"א סק"ה) שכתב הרא"י הזאת להמל"מ הנ"ל.

שוב ראיתי ראי' ברורה להמשנה למלך הנ"ל, מראש השנה (כ"ב ע"ב) גבי בייתוסין דבקשו להטעות את החכמים ושקרו ב' בני אדם בד' מאות זוז כו' דאמרו לו מאתים זוז נתונין לה במתנה ופי' רש"י שם דתהא רשאי לעכבן אע"פ שלא השלמת תנאי שלף דיש רשות לב"ד לעשותו הפקר כו' עכ"ל, אלקא דלולא הפקר ב"ד הי' צריף להחזיר ולא אמרינן דהא הוי מתנה על מש"כ בתורה, או דנימא דיכול לומר דהא הנגי מוכן לקניי' התנאי אף מה אעשה דרחתמנא אסר להעיד שקר, ומוכח מזה דכיון דאינו יכול לקניי' התנאי אף דהוי מחמת איסור ג"כ המעשה בטל, משום דכיון דלא התנה בלשון אם דאז נתבטל המעשה, לכן ה"ה ברבית אינו יכול לומר דלולא האיסור הייתי מקניי' התנאי משום דכיון דעכשיו דאינו מקניי' התנאי בטל מעשה ההלנואה, ועוד הא קיי"ל דאונסא רחתמנא לא סייבי' ולכן מחויב להחזיר המעות אף בתוך זמנו וכמש"כ המל"מ, ומתורצים שפיר דברי רש"י הנ"ל בעז"ה, וגם המתנה אפרים לה' רבית סי' ל"ז) העלה דיכול המלנה לתבוע את המעות אף בתו"ז ע"ש.

סימן טו. תשובה לרב א'.

מה ששאל נידון שותף א' שלנה מאינו יהודי ברבית אם חייב שותפו לשלם, מקורו הוא בט"ז (יו"ד סי' ק"ע), ותשובתי בקצרה, דאם צינה השותף לחבירו ללוות מא"י ברבית כמו שמבואר בשאלת כ"ת, הדעת נוטה פנין דאם לנה חבירו בהספמתו וציווי לזוןר השותפות קיי"ל דהשני משועבד כמבואר בח"מ לסי' ע"ז ש"ף ס"ק ט), דאף אם לא בא לשותפות חייב חבירו לשלם, ולכן בעת שקיבל השותף הלנה מהנכרי המעות, ממילא זכה השותף הב' בתורת שליחות בהמעות מיד כשקיבלם שותפו מהנכרי, ואף דהתוס' בב"מ (ע"א ע"ב) בד"ה בשלקא סיפא לחומרא כו' כתבו דאם המזפה הוא אינו יהודי אין יכול ישראל לזפות עבור ישראל הב' דכיון דבעל הממון הוא נכרי שייף גם בזה לומר אין שליחות לנכרי, ע"ש עכ"ז הא הכרעת הש"ף ביו"ד (סי' קס"ט ס"ק ט"ז) דהיכא דשון' שליח בפי' אז אמרינן דישראל הזוכה נעשה שליח לישראל המשלח, ועוד הא העליתי לעיל (חלק או"ח סי' א') דהיכא דשייף מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' שייף נמי אף אם בעל הממון הוא א"י, א"כ בנ"ד הא השותף זוכה מחצה עבור עצמו לכן מצי זכי חלק חבירו עבור חבירו ג"כ.

ועוד י"ל לפמש"כ התוס' בב"ב (דף נ"ד) בד"ה אדעתא דציבי כו' דאם הוא יודע שמונח ברשותו ואין מתפנין לקנות לא קני, וכ"כ התוס' בביצה (דף ל"ט) גבי מגבי' מציאה דאם לא קנה חבירו ממילא לא קנה המגבי' ג"כ משום דהא לא נתפנין לקנותו ע"ש, ע"כ ה"ה בנ"ד דחבירו צינה לו ללוות לצוןר שותפות וכיון דלנה לצוןר זה ולא נתפנין לזכות אלא בחציו ממילא לא זכה בחציו הב', אף דחבירו לא קנה כ"ז דלא נכנס לרשות שותפות משום אין שליחות לבעה"מ, מ"מ איהו ג"כ לא קנה בחציו הב'.

ועוד הא קיי"ל בח"מ (סי' קפ"ג) דדעת המוכר רק להקנות לבעל המעות, והיכא דא"ל זיל זבין לי מקרי בשם בעל המעות, א"כ ה"ה בנ"ד מקרי חבירו על מחצה הב' בשם בעל המעות פנין דלנה ע"פ ציווי, וכיון דדעת הבעלים רק להקנות לבעה"מ ממילא לא זכה את חציו השני, וכ"ז דלא נכנס המחצה הב' לרשות השותפות, המעות הם ברשות הנכרי, ע"כ נודאי דמוטר ליטול רבית מחבירו דאין זה מקרי מעות של ישראל.

וכש"כ לפמש"כ מתחלה דבשוויי שליח זכה עבור המשלח, ע"כ לא שייך לומר דישראל הב' נותן רבית לחבירו, דהא בכה"ג צא זכה הראשון מעולם את המעות, מקודם שנתן לרשות השותפות, ובעת קבלתו באה הזכייה לשניהם ביחד בבת אחת, לכן בנ"ד דצינה חבירו ללוות לצורך שותפות ונדאי דיכול ליקח רבית משותפו.

אמנם השותף יכול לומר מי יזמר דלוי' מא"י דלמא נתת מפיסה, ומ"מ י"ל דנאמן לומר דלנה מא"י ברבית פמו דנאמן החנוני לומר דנתן להפועל משום תקחז"ל כמבואר בח"מ (סי' צ"א), וכן אי' בב"מ (דף נ"ח) דנשבעין השלוהין שנאנסו ונוטלים שכוון ואף דבני העיר הני פמו אינם יודעים אם נתחייבו דהא לא נתחייבו השכירות רק בתנאי שישמרו פדין ש"ש, ודומה לאומר פ"פ מצאתי שכתבו דמן הדין מהימן משום דהני פמו איני יודע אם נתחייבתי ועוד דהא בתנאי דקום נעשה צריף להביא ראי' שקיים תנאו כמבואר בח"מ וסי' רמ"א), וע"כ מוכח דהא דאמרו נשבעין ליטול שכוון דמשום תקנת חנוני נגעו בזה, וכמו שהאמינו לחנוני להיות נשבע ונוטל שקיים שליחותו, ה"ה בזה מהימן לומר דשמר פהגון ונאנסו.

ועפ"ז תתורץ קושית הגאון ר"ע איגר זצ"ל (בכתבים סי' קע"ה) שהקשה בהא דשבועות דקאמרי שבועת שומרים דחייב רחמנא היכי משפחת לה דבש"ש י"ל דאינו רוצה לומר להד"מ פדי שלא יפסיד שכוון דעכשיו שאומר נאנסה נוטל שכוון פמו בב"מ הנ"ל, ומחמת זה העיר שם כמה ענינים, ע"ש, ולפמש"כ תתורץ קושיתו, משום דמה"ת גם באומר שנאנס אינו נאמן ליטול שכוון והא גרי ושפא חזקת ממונא עדיף פמו דס"ל לרבא בב"ב (דף קל"ה) דמנה לי בידך והלה אומר א"י פטור, ולכן שפיר הקשה רבא בשבועות דשבועת השומרים דחייב רחמנא היכי משפחת לה, דהא אינו נאמן להיות נשבע ונוטל את שכוון אלא מתקנת חז"ל, ומדוקדק הלשון שאמרו דחייב רחמנא היכי משפחת כו', וברור.

אכן אחר תקנת חז"ל בחנוני דמהימן לומר דנתן ע"פ ציווי פן מהימן בנ"ד להיות נשבע ולומר שלנה מא"י ברבית והתחייב א"ע ברבית להנכרי, דכמו דאם נתן מעות ע"פ מהימן פמו כן מבעי להיות מהימן לומר דהתחייב ע"פ ציווי, אכן כ"ז אם שותפו מודה שצינה לו ללוות מנכרי ברבית עבורו, אבל אם חבירו כופר אז י"ל דגם שבועת הדין אינו חייב כמבואר בח"מ (סי' צ"א ובש"ף ס"ק כ"ו) דבכפר לו ממון דאף אם היה מודה לו לא קי' נוטל רק בשבועה בזה לא תיקון ר"נ ש"ה, וה"ה בנ"ד דלא מהימן רק בשבועה ע"כ בכופר פטור גם מש"ה, רק באם נשבע שצינה מהא"י אז יכול לחייב שבועת הדין לשותפו המכחישו כמבואר בחנוני דאם קדם ונשבע שנתן להפועל לחייב שבועה פמו כל כופר הפל ע"ש, ולפי שראיתי שכ"ת עם ב"ד לא הרגישו בזה, לכן ראיתי לבאר להם כ"ז.

ומה ששאל ממני לכתוב לו מה ששמע משמי לתרץ דברי הרמב"ם המובאים בח"מ (סי' ער"ה) במחזיק בשטר מנכסי הפקר דפסק דקנה הנזיר, הנני, למלאות רצונו, והוא דהש"ף שם (ס"ק ג') תמה דהא הוא איבעיא דלא איפשיטא בש"ס ומפני מה פסק הרמב"ם דקנה הנזיר, ותי' הש"ף דס"ל להרמב"ם דקנה מן דין חצירו דקונה שלא מדעתו ג"כ ור"נ ס"ל דאין חצירו קונה שלא מדעתו עכ"ל, ואף דהתוס' בב"ב (דף נ"ד)

ד"ה אדעתא דציבי כו' פתבו דלא שנייה קנין חצר במחזיק בשטר הנ"ל משום דהיכא דידע שמונח בתצירו ואינו מתכוין לקנות לא קני.

עכ"ז י"ל דהרמב"ם לא ס"ל כן, ואף דאינו מכוין לקנות מ"מ כ"ז שלא היתה פונתו להיפקד שלא לקנות ג"כ שיה קנין תצירו שלא מדעתו בזה, ויש לומר דהרמב"ם הוכיח זה מגיטין (דף ס"א) גבי עני המנקה בראש האילן ואם ליקט ונתן בי"ז גזל גמור, ופי' התוס' שם דאשמעינן דאף שלא אחז בידו אלא להפילן אפ"ה קנה, ואלו בכיוון לקנותו פשיטא דקנה, ובע"כ מיירי בלא מכוין לקנותו ואפ"ה קנהו מן דין ידו קונה שלא מדעתו כמו בתצירו, ועיין במל"מ (ה' אבידה פ' י"ז ה' ח') שהביא תוס' הנ"ל, ומזה הוכיח הרמב"ם דגם היכא שידע שמונח בתצירו ואינו מכוין לקנותו דקונה, ובב"מ (דף י') גבי ד"א דאמרו בפ"א א' פיון דנפל גלי אדעתיה דבנפילה לא ניחא לי' דליקני ור"פ תי' באופן אחר, וי"ל דלכן לא, הספיק תי' א' לר"פ משום דכיון דד' אמות קונות ג"כ שלא מדעתו ע"כ אף היכא דנפל וגלי אדעתיה דבנפילה ניחא לי' דלקני מ"מ מבעי להיות קונה מצד קנין ד"א, פיון דע"פ דין אינו קונה בנפילה, וטעם בזה, הוי כמו דאינו מכוין לקנותו ואפ"ה קנה לו ד"א, ומבואר בח"מ (סי' רס"ח סעי' א' בהגה) שדעת הרמב"ם כר"פ ע"ש, וע' במל"מ (פ"ב מה' זכין' ה"ט) שכתב טעם אחר אמאי לא הי' ניחא לר"פ בתי' א', ולי נראה כמש"כ.

אף מש"כ הש"ך דר"נ הי' ס"ל דתצירו שלא מדעתו אין קונה זהו דוחק גדול, ולפ"ז נימא ג"כ דהי' ס"ל דאין חצר לקטן משום דקטן לאו בר פנונה הוא, ובב"מ (שם) אמרו גבי פלוגתא אי יש חצר לקטן דאי חצר משום יד כ"ע ס"ל דגם במציאה חצר קונה בקטן, ולא אמרו דהא הוי כמו אינו מכוין וגם גדול כה"ג לא קנה ואיך יהי' עדיף קטן מגדול בזה, וע' בש"ך ח"מ (סי' רמ"ג ס"ק ו') שכתב דחצר דקונה בקטן דב"מ הנ"ל הוא מה"ת ולא פשיטת התוס' (שם), א"כ ה"ל להש"ס לומר דזוהי פלוגתתם, דמ"ד דס"ל דאין חצר לקטן דחצר שלא מדעתו אינו קונה, ושאיני גט דבע"כ ואינה מעכבת בי' פנונה, וע"כ מוכח דס"ל להש"ס דאין סברא דפליגי בזה משום דכ"ע ס"ל דחצר שלא מדעתו קונה, ויש להאריך בזה ואכ"מ].

לכן נלע"ד לומר דבביצה (דף ל"ט) פליגי ר"נ עם רב וששת במילא מים, דר"נ ס"ל פרגלי מי שנתמלאו לו ור"ש ס"ל פרגלי הממלא, ומסקנת הש"ס דפליגי במגבי מציאה, ופי' רש"י דר"נ ס"ל דלא קנה המגבי' ואף דלא קנה חבירו מ"מ גם המגבי' לא קנה משום דהא לא פינון לקלות, ור"ש ס"ל דקנה המגבי', והתוס' תמהו שם איך יקנה המגבי' בלא מתכוין לעצמו רק נתכוין לחבירו ע"ש, אכן לפי' רש"י י"ל דזוהי פלוגתתם, דר"ש ס"ל דאף דנתכוון לזכות עבור חבירו מ"מ פיון דע"פ דין לא מצי זכי לחבירו ואיהו טעם בזה ממילא קנה לעצמו משום קנין ידו ותצירו, וכשיטת הש"ך גבי מחזיק בשטר אדעתא דארעא, דכיון דע"פ דין לא מצי לזכות הקרקע דקנה הנזיר בתורת חצר כמו כל חצר שלא מדעתו, ור"נ ס"ל דלא זכה הממלא בתורת קנין חצר משום דס"ל דחצר באינו מכוין לקנות היכא שידע שמונח בתצירו אינו קונה וכסברת התוס' בב"ב הנ"ל, ולכן רב נחמן לשיטתו דס"ל בביצה דחצר כה"ג אינו קונה, לכן ס"ל לומר דלא קנה הנזיר, משום דהיכא שידע שמונח בתצירו ואינו מכוין לקנותו אין תצירו קונה, אבל אליבא

דדינא דנתבאר דהרמב"ם הוכיח מגיטין דתצור וידו קונה גם בידוע ואינו מכונן לקנותו
ע"כ קנה הנזיר משום קננו תצור פשיטת הש"ף הנ"ל.

והא דב"ק (דף כ"ט) בהופף הגלל כו' ואמ' ר"א לא שנו אלא שנתכונן לזכות בהן אבל
לא נתכונן לזכות בהן פטור דמוכח מזה דידו אינה קונה בידוע ואינו מתכונן וכשיטת
התוס'.

י"ל דהרמב"ם יפרש דהתם מיירי דלא הי' קננו ידו אלא קננו הגבהה וכת' קמא של
התוס' ד"ה אלא אמר רב אשי כו' ע"ש, וכן משמע הלשון דהופף הגלל, אבל בקננו
תצורו י"ל שפיר דאף בידוע שמונח בתצורו ואינו מכונן לקנותו ג"כ קני כ"ז דלא היתה
כונתו להפך היינו שלא לקנותו.

ויש להאריך בזה, ואכ"מ, פ"ג נלע"ד בישוב דברי הרמב"ם הנ"ל. סימן טז.

תשובה לתק"מ א'. ובה יבואר נידון ע"א נגד הרוב.

נידון מה שכתב לתרץ קושיות הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל (סוף סי' קנ"ח) שהקשה לשיטת
הסוברין דס"ס במקום תזקה לא מהני א"כ קשה לשיטתם מהא דב"ק (דף י"א) דאמר
עולא לחוש חוששת כו' מאי קמ"ל עולא דאין מקצת שליא בלא ולד תנינא שליא שיצתה
מקצתה אסורה באכילה, ואיך יפרשו הפוסקים הנ"ל סוגיא זו דהא י"ל דאף דיש מקצת
שליא בלא ולד מכ"מ אסורה באכילה ולא מהני ס"ס משום תזקת אינה זבוחה דבהמה
בחי' בתזקת איסור עומדת, ע"כ דבריו, ומירץ כ"ת דלא שייך בזה תזקת איסור דאינה
זבוחה, משום דהא אלו הי' שוחטה מקודם התחלת יציאת השליא היתה מותרת, א"כ
אדרבא בתזקת היתר קיימא, ודוקא בספק אי נעשה מעשה השחיטה בזה שייכא תזקת
אינה זבוחה, עכ"ל הנה בגוף סברתו פבר הקדימהו החו"ד (בסי' ק"י), ועיקר סברת
החו"ד הנ"ל דנתי במק"א לברר.

ענף א ולענ"ד נראה לתרץ קושיות הגאון רע"א הנ"ל, דלפמש"כ התוס' חולין (צ' ע"א)
ד"ה אלמא איסור כו' דאין איסור אבמה"ח חל עד שיולד כדמוכח שם (דף ק"ג) שנטרפה
עם יציאת רובה דאיסור אמ"ה ואיסור טריפה חיילי בהדי הדדי עכ"ל התוס', א"כ לפי
שיטת רש"י [והובאה בתוס' ביצה (כ"ה ע"א) ד"ה בתזקת איסור עומדת] דפי' משום
תזקת אמ"ה, א"כ עובר במעי בהמה לא שייך לומר בתזקת אמ"ה עומד דהא במעי אמו
קודם שנולד לא הי' עליו תזקת איסור אמ"ה דלא חל כלל מקודם לידה, וכן לשיטת
התוס' דס"ל בתזקת איסור אינה זבוחה עומדת ג"כ יש לדון ולומר דכ"ז דלא נולדה לא
שייך תזקת אינה זבוחה כדמוכח בחולין (שם) דאי' התם בנטרפה עם יציאת רובה דבהדי
הדדי חלו, ואי נימא דאיסור אינה זבוחה חל מקודם שנולדה, א"כ קשה איך חל איסור
אמה"ח וטריפה על איסור אינה זבוחה, והא אין איסור חל על איסור, וע"כ מוכח מזה
דאיסור אינה זבוחה אינו חל על עובר במעי אמו כ"ז דלא נולד, דהא איסור אינה זבוחה
נובע מן זבוחת בקרה וצאנה, וכ"ז דהיא מעופרת אין עלי' שם בקר וצאן כדמצינו (שם
דף ס"ט) דעל מעופרת אינו חל שם בהמה, ודוקא בכו פקועה דרהיט ואזיל מקרי שיה
כדאי' (שם דף ע"ד) ובימא (דף מ"ט) ובכורות (דף י"ב) ע"ש, אבל עובר אין עליו
שם בקר וצאן, וראי' לזה מהא דחולין לדף ק"ג הנ"ל, וע' בתוס' שבועות (כ"ד ע"א)

ד"ה האוכל נבלה כו' דדעת הריצב"א שם להוכיח דליכא עשה דאינה זבוחה מהא דחולין הג'ל, אכן אי נימא פשיטת הסוכרים עשה דאינה זבוחה בע"כ מוכא דעל עובר ליכא איסור אינה זבוחה, דאל"כ תקשה מהא דחולין וקנשית הריצב"א הג'ל, ובאמת לפמש"כ ניחא קנשית התוס' הג'ל.

ועפ"ז יש לתרץ מה שיש להקשות על הך שיטה דס"ל דיש עשה דאינה זבוחה מהא דע"ז (דף סז) דר"מ ס"ל דלמעוטי סרוחה מעיקרא כפי' רש"י שם דהואיל ואיפגמה מקנדם שבאה לידי נבלה לא חל עליו איסור נבלה, וקשה דהא אפתי איסור אינה זבוחה לא פקע וזה היו לה מקנדם דאפגמא, אכן לפמש"כ ניחא דהא משפחת שנולד מוכה שחין דאז לא הי' חל עליו איסור אינה זבוחה מעולם, דהא בעוד שהי' במעי אמו לא הי' עליו איסור אינה זבוחה ובצאתו לאויר העולם הא נולד מוכה שחין ולא הנה מעולם כלל, עשה א"ז, ומתורצת שפיר קנשית הגאון רע"א זצ"ל הג'ל, משום דבעובר ליכא כלל חזקת א"ז, ולכן שפיר מהני ס"ס אי נימא יש מקצת שליא בלא ולד.

ועוד יש לדון בקנשית הגאון רע"א הג'ל דהא התוס' בב"מ (דף ק') בד"ה הא מני כו' פתבו וא"ת אמאי אמרינן אוקי אחזקת מ"ק הא יש חזקה דמעוברת והשתא היא דילדה, ותי' דחזקת מ"ק חשיבא טפי, אלמא דחזקת מעוברת הוי' חזקה מעליא משום דגם חזקה עשויה' להשתנות ג"כ שמה חזקה פידוע, אלא דחזקת מ"ק חשיבא טפי משום דהיא פעין חזקת ממונא כמש"כ במק"א, א"כ תתורץ קנשית הגאון הג'ל משום דנגד איסור דא"ז יש חזקת מעוברת ולא יצא הנוול כלל מעולם אלא השליא, וגם יש חזקה דהשתא דכמו דנמצא עכשיו בכטן אמו כמו כן הי' מעיקרא ודומה לחזקה דכאן נמצא, ואין לומר דהא איתרע החזקה דהא יצאה השליא, ז"א דהא אי אמרינן יש מקצת שליא בלא ולד לא איתרע כלל חזקת מעוברת אלא הריעותא הוי' בשליא, ודומה להא דחולין (מ"א ע"ב) בישוב קיץ בנושט שהקשו התוס' דנימא נשחטה הותרה ותי' משום דשכיח והרשב"א פתב משום דהוחל מעשה הטורף לכו חשו לשמא הבריא, אבל כאן דלא שייך זה דהא הריעותא אינה בהולד שפיר י"ל חזקת מעוברת, ועוד והוא העיקר] דהא עולא גופי' ס"ל שם דאין חוששין להבריא וכאן בב"ק הא עולא הוא המ"ד דלחוש חוששית ושפיר מקשה הש"ס על עולא מאי קמ"ל דאין מקצת שליא בלא ולד תנינא כו' דאלו משום חזקת א"ז הא יש לנגדה חזקת מעוברת, ואף חזקה דאיתרע ס"ל לעולא דשמה חזקה וסמכין עלי', ומה"ט לא חייש להבריא, וגם הא מוכח בתוס' פתובות (דף כ"ב) ד"ה תרנוייהו בפנוי' קא מסהדי כו' דחזקה דאתרע דלא מהני' אינה אלא לכתחלה דלא תנשא, ואם ניסת לא תצא ע"ש וכן ראיתי להפ"י שכתב כמה פעמים דחזקה דאתרע דאינה מועלת אינה אלא מדרבנן, ואכמ"ל: ענף ב ומה שחקר כת"ה אי ע"א מהימן נגד הרוב, הנה הנו"ב ובסי' ס"ט) גסתפק אי יש במקולין ע' טריפות וא' פשיטה אם מהימן הקצב לומר אינה מהן פשיטה, וכן ראיתי בפ"י בקידושין (דף ס"ג) ששהיר רזה, והנו"ב העלה שם דאפשר דכיון דקיי"ל דבידו מהימן אף נגד חזקה ה"ה נגד הרוב וכאן הוא בידו מתחלה שלא יהי' רוב נגדו, ע"ש, ואפתי יש לעיין ולהסתפק דכיון דרוב עדיף מחזקה, א"כ אפשר דנגד הרוב לא מהימן אף בדבר שבידו, ואפתי יש להסתפק בזה.

והנלע"ד לברר הספק הנה ולהוכיח מתוספתא דפסחים (סוף פ"ה) שאמרו חמשה שנתעברו פסחיהן נאמן א' מבני חבורה לומר דפסח זה של אותה חבורה הוא עכ"ל, אלמא דא' מהימן לברר אף נגד הרוב והאחרים יסמכו על הגדתו לאכול אף דיש רוב דאסור להם משום איסור דשלא למנויו, א"כ מוכח להדיא דמהימן הקצב להעיד איזו היא פשיטה אף דיש רוב המנגדו, והיא ראי ברורה להך עובדא דהנו"ב, ותמיהני על האחרונים שלא העירו מזה, וע' בבית אפרים (סי' ל"ט) דמחלק בין רוב דאי' קמן, אכן לא ביאר זה כ"כ.

ועוד ראי' מהא דקידושין (נ"ד ע"ג) דנאמנת ח' לומר דזה פהו וזה לוי וזה נתין וזה ממזר, והרמב"ם הביא בזה"ל (בפ' ט"ו מה' א"ב) ד' נשים שילדו פהו ולוי וישראל וממזר כו', ובזה הלשון הובא באה"ע (סי' ד') שפן היו גורס בגמ' ג"כ, והא דנאמנת ח' לומר אינו קשה משום דזהו תק"ח פמבאור בר"ג, אבל בזה דאמרו בגמ' התם דאחר כשמכחישה מהימן לפסול, קשה הא מעיד נגד הרוב דהא הרוב מנייהו פשרים המה לגירסת הרמב"ם ואיך מהימן לומר דהוי ממזר ויהא מותר בממזרת, וע"כ מוכח מזה דנגד הרוב מהימן ע"א, ומשמע מגמ' הנ"ל להדיא דלענין זה עדיפא חזקה מרוב דקאמרי בהדיא התם דכי ליכא חזקה דכשרות מהימן ע"א, אלמא דלא איכפת לן ברוב, ואיך בחזקה לא מהימן ע"א אבל, ברוב מהימן ע"א נגדו, אכן לשיטת הרמב"ם דס"ל דהא דנזיר לדף י"ב) דאסור בכל הנשים בעולם דזהו משום קבוע פמע"מ מה"ת, דאף בלא ניכר האיסור מ"מ הוי פקבוע דאדם שאני דלא שייך בי' ביטול, א"כ י"ל דהרמב"ם ס"ל פהרמב"ם בזה, ולכן נאמן משום דהוי פקבוע.

אף נ"ל לדון בתערוכת דמקילין ורוב טריפות דהעלה הנו"ב בצ"ע, אם איש אחר מהימן דהא אינו בידו ורוב עדיף מחזקה, ולענ"ד נראה דמהימן, דהא פיון דהיכא דניכר האיסור לא אזלינן בתר רוב אלא קבוע כמעמ"ד, א"כ לדברי העד המעיד דלדידן' ניכר האיסור וההיתר, א"כ לדידן' לא שייך למיזל בתר רוב, דהא לדידן' אין פאן רוב פלל אלא קבוע, ונדוקא נגד חזקה לא מהימן ע"א,, משום דהא גם לדברי העד שייך חזקה המנגדתו, דהא מודה העד דיש פאן חזקה, אבל ברוב פיון דלדברי העד אין פאן רוב פלל י"ל דאף אחר ג"כ מהימן, והא דנקטא התוספתא דנאמן א' מבני חבורה י"ל דה"ה אחר ג"כ מהימן.

הגה [ובחידושי לב"מ (ל"ז ע"א) פתבתי עפ"ז בתוס' ד"ה דקתני עלה ומודה ר"ט כו' ה"ה דה"ט למפרך טברייתא אמאי מודה כו', ונלע"ד לתרץ קושיותם משום דבח"מ (סי' שס"ה) מבואר דלדידן נותן לכאו"א רק דישבעו כ"א שדומה לחנוני ופועלים, א"כ בגזל מממש' דיש לדון דאינו יכול כ"א לישבע, ואף דאין הולכין בטמון אחר הרוב, מ"מ הא באיסורין וד"נ אזלינן, א"כ מיך דנשבע נפסל לעדות, דהא יש פאן רוב המכחישו, דהא יש לפנינו לומר דאותו דנשבע הוא פריש מהרוב דלא נגזלו פלל, ורק א' מהם הוא הנגזל, וידוע מש"כ הברית אברהם (בסי') דלכן אין יכול רוב לחייבו שבועה משום דהא נאברר לפנינו דהוי שבועת שוא פמו במשכון (דסי' ע"ב סעי' י' וסי' פ"ז) ובשעה דכ"א נשבע יש רוב המנגדו, ולא שייך לומר קבוע כמעמ"ד משום דהא לא נולד הספק בשעת קביעותם, ובשעת הגזילה הי' דוע ממי גזל, וכעת בעת שבא א' לישבע מקרי פריש מהרוב וע' ביו"ד (סי' ק"י ש"ף ס"ק י"ד), וזה דומה אם פריש' חתיכה א' השכרות

דרוב פְּשִׁירוֹת וְכֵּן א' וְנִשְׁבַּע שְׁזֵאת הַחֲתִיכָה דְּפִרְיָשׁ' הִיא טְרִיפָה דִּישׁ לְדוֹן דְּנִפְסָל לְעֵדוּת מְשׁוּם דְּהָא רֹב מְבָרַר לְנוּ דְּנִשְׁבַּע שְׁקָר, א"כ י"ל דְּלִכְּן בְּלֵא"ה לֹא הִקְשׁוּ אַמְאֵי ס"ל לר"ט בְּאוֹמַר לְשָׁנִים גְּזֵלְתִי דְּנוֹתָן לְזֶה מְנָה כּו', מְשׁוּם דִּי"ל דְּטַעְמֵי דר"ט בְּאוֹמַר לְחַמְשָׁה גְּזֵלְתִי וְאִינוּ יוֹדַע דְּמַנִּיחַ וּמְסַתְּלָק מְשׁוּם דְּבַגְזָל מַה' אִינוּ יָכוֹל לִישְׁבַּע דִּישׁ רֹב הַמְּכַחֲשׁוּ רַק בְּגֵזֵל מִב' דִּיכּוֹל לִישְׁבַּע דְּאִין פְּאֵן רֹב לְכֹן נוֹטְלִים, ור"ט ס"ל דְּשְׁבוּעָה מְעַכְּבַת הַפְּרָעוֹן ור"ע ס"ל דְּלֹא מְעַכְּבַת פְּמַבְּוֹאָר כַּה"ג בח"מ (סי' צ"ב) אָבֵל עַל הַמְּשָׁנָה שְׁפִיר הִקְשׁוּ דְּהָא קְתָנִי אוּ אָבִיו שָׁל א' הַפְּקִיד לִי מְנָה כּו' וְיִדְוַע דְּסַתָּם יוֹרְשִׁים טוֹעֲנִים שְׁמָא וְאִינָם יָכוֹלִים לִישְׁבַּע וּמ"מ נוֹטְלִים, אֲלֵמָא דְּשְׁבוּעָה אֵינָה מְעַכְּבַת, א"כ קִשָּׁה אַמְאֵי קְתָנִי בַּמְּשָׁנָה שָׁם גְּזֵל מִב' הָא אַף בְּגֵזֵל מַה' דְּלֹא שְׁיִיכָא שְׁבוּעָה מ"מ מְבַעֵי לְהִיּוֹת נוֹטְלִים, וְלִיפָא לְמִימַר דְּאֵתְנִי הַמְּשָׁנָה כּר"ע דְּהָא לר"ע אַף בְּגֵזֵל מַה' ג"כ נוֹטְלִים וְה"ל לְמַתְנֵי רְבוּתָא יְתִירָה בְּגֵזֵל מַה' א"כ אַמְאֵי קְתָנִי גְּזֵל מִב', וְרִישָׁא דְּמַתְּנִיתִין הָא מְיִירִי בְּטוֹעֲנִים פְּרִי מְדָלָא קְתָנִי אָבִיו שָׁל א' כַּמְש"כ הַנְּתִיבוֹת (פְּרִישׁ סִי' ע"ו ע"ש), וְע"כ אֵתְנִי הַמְּשָׁנָה כּר"ט דס"ל בְּגֵזֵל מַה' אִין נוֹטְלִים א"כ תִּקְשָׁה אַמְאֵי נוֹטְלִים הַיּוֹרְשִׁים, וְע"כ מוֹכַח מְזֵה דְּבִאָמַת אִין חִילוּק בֵּין ב' לְחַמְשָׁה א"כ לְכֹן לֹא תְנִי בַּמְּשָׁנָה לְשׁוֹן גְּזֵל מַה' פִּינּוּן דְּלֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם חִילוּק בִּינֵיהֶם, מְשׁוּם דְּבִאָמַת י"ל דְּהָא מְצִינוּ בְּכַתְּוִבוֹת (דָּף כ"ב) דְּבַע"ד הָאוֹמַר פְּרִי לִי מְהֵימֵן אַף נֶגְדַּ חֲזָקָה, וְלִכְּן בְּנִיסַת לֹא מְעֵדִי לֹא תַצָּא, כַּמְש"כ הַרְשָׁבָא וְהוּבָא בַּמ"י שָׁם, דְּאָדָם נֶאֱמָן ע"ע אַף נֶגְדַּ חֲזָקָה ע"ש, א"כ י"ל דַּה"ה נֶגְדַּ הָרֹב מְהֵימֵן ע"ע, וְלִכְּן יָכוֹל לִישְׁבַּע אַף הִכָּא דִּישׁ רֹב הַמְּכַחֲשׁוּ, וּלפ"ז בִּאָמַת אִין סְבָרָא לְחַלְק פְּלָל בְּזֵה בֵּין גְּזֵל מִב' אוּ גְּזֵל מִחַמְשָׁה וְלֹא דְּוִקָא וְנִקְטוּ שָׁם מוֹדָה ר"ט בְּאוֹמַר לְשָׁנִים דַּה"ה לְחַמְשָׁה, א"כ שְׁפִיר קִשָּׁה לְפִי דְּבָרֵי הַמְּשָׁנָה דְּלֹא נִקְטוּ גְּזֵל מַה' דְּמוֹכַח מְזֵה דְּבִאָמַת אִין לְחַלְק בִּינֵיהֶם פְּלָל וְאִין שׁוּם צַד רְבוּתָא פְּלָל לְחַלְק בֵּין גְּזֵל מִחַמְשָׁה כּו', א"כ תִּקְשָׁה שְׁפִיר עַכְשָׁיו אַמְאֵי מוֹדָה ר"ט בְּאוֹמַר לִב' גְּזֵלְתִי כּו', וּמַתְּרַצַּת בַּעַז"ה עַל נְכוּן קְוִשְׁתִּי הַתּוֹס' הַנְּ"ל, וּבְחִזְדוּשֵׁי לִב"מ הָאֲרַכְתִּי בְּזֵה בְּדָבָרֵי הָרֵא"ש דְּכַתְּוִבוֹת בְּסוּגְיָא דַּפ"פ דְּבָרֵי וְחֲזָקַת פְּשָׁרוֹת עֲדִיפֵי מְרוֹב א"כ שָׁם בַּב"פ הָא יֵשׁ נֶגְדַּ הָרֹב פְּרִי וְחֲזָקַת פְּשָׁרוֹתוֹ, אַף אַכַּפ"ל, וּבְעֵיקָר דְּבָרֵי הַבְּרִית אַבְרָהָם הַנְּ"ל יֵשׁ לִי הַרְבֵּה לְפַלְפֵּל]: וְעַפ"ז יֵשׁ לְהַסְבִּיר ג"כ דְּלִכְּן בְּרוֹב טְרִיפּוֹת וּמִיעוּט פְּשִׁירוֹת מְהֵימֵן ע"א לְבָרוּרֵי אַף דְּמַעִיד נֶגְדַּ הָרֹב, מְשׁוּם דְּהָא פְּרִי וְחֲזָקַת פְּשָׁרוֹת מְהֵימֵן לְסַתּוֹר הָרֹב כַּמְש"כ הָרֵא"ש בְּסוּגְיָא דַּפ"פ פַּנ"ל, וּלְדָבָרֵי הַמְּכַשִּׁיר מְכַשִּׁיר אַף בְּרוֹב פְּסוּלִים מַה"ע, וְכִינּוּן דְּכָל בְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ חֲזָקָה דְּכַשְׁרוֹת מְחַמַּת רֹב בְּהֵמוֹת פְּשָׁרוֹת, כַּמְש"כ הַתּוֹס' בְּחֻלִּין (דָּף י"א) גְּבִי גְּבִינּוֹת וּבְרֵא"ש שָׁם, א"כ עַל הַחֲתִיכָה דְּמַעִיד הָעֵד לְהַכְשִׁירָה יֵשׁ לוֹ חֲזָקַת הֵיטֵר דְּמַסִּיעַת לוֹ, א"כ הָוִי פְּרִי וְחֲזָקָה דְּעֲדִיפֵי מְרוֹב, וְאַף דַּעַפ"י חֲזָקָה תּוֹכַל לְהַכְשִׁיר כָּל הַתְּעַרְוֶבֶת, וּבִאָמַת הָא אִיקְבַּע פְּאֵן אִיסוּרָא, מ"מ הָא מְנַיְנוּ דְּחֲזָקָה מְהֵימֵן אַף בַּכַּה"ג כַּמְש"כ הַתּוֹס' בְּנִדְהָ (דָּף י"ח) ד"ה הַלָּךְ אַחַר הָרֹב כּו' גְּבִי ט חֲנוּיּוֹת דִּישׁ שָׁם חֲזָקָה דְּבַהֲמָה בְּחֵי' בְּחֲזָקַת אִיסוּר עוֹמְדַת ע"ש.

דִּישׁ שָׁם חֲתִיכָה דְּהַתִּירָא מ"מ מְהֵימֵן חֲזָקָה מְשׁוּם דְּכָל אֶתְתַּת בַּפ"ע שְׁיִיף לְדוֹן עַלִי חֲזָקָה הַנְּ"ל, כְּמוֹ דְּמְצִינוּ בַּפְּסָחִים (דָּף י') גְּבִי שְׁנֵי שְׁבִילִין שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם דְּהָא דַּבְב"א טְמֵאִין אִינוּ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן דַּמַּה"ת אוּקִי אַחֲזָקָה, וְהָא דְּהַתָּם דְּלֹא מְהֵימֵן מְדַרְבְּנָן הֵינּוּ דְּוִקָא הַתָּם דְּהָוִי כְּחוּקָא דְּמַטְהַרִּינוּ לְשָׁנֵיהֶם אָבֵל פְּאֵן לֹא שְׁיִיף לֹאמַר כֹּן אַף ז"א שְׁיִיף אֲלֵא בְּרוֹב טְרִיפּוֹת אָבֵל לֹא בְּרוֹב נְבִילוֹת.

דאָרפֿען יז חזקה להיפך דבהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת, ועפ"ז יש לדחות ראיות הפני יהושע בקידושים (דף ס"ג) דנאמן לומר אני קידשתי' אף דמעיד נגד הרוב ע"ש, משום די"ל דשא"ה דחזקת היתר מסייעת לה וכמבואר שם במקנה א"כ הא פרי וחזקה מהני נגד הרוב.

אכן לפמש"כ התוס' בכתובות (דף ע"ו) בסד"ה רישא מנה להכא בידה דלא מהני' חזקת הבת לגבי האב ע"ש, ודוקא אם שייכא הפתובה לבתו אז הוי פרי עם החזקה בגוף א'. א"כ כ"כ י"ל דחזקת היתר דהבהמה לא מהני' להצטרף לברי של העד, ודוקא בסוגיא דפ"פ דאם היא אומרת פרי דיש לה חזקת פשרות בעצמה אז אמרו דזה עדיף מרוב, [וכה"ג פתב הרמב"ן והובא באה"ע בב"ש (סי' ל"ה ס"ק ב') דחזקת קרובותי' לא מהני' לזו ויש לחלק קצת].

אכן לפמש"כ לעיל להסביר דלכן אמרו בתוספתא דיכול א' מבני חבורה להפיר, משום דלדבריו דניכר לו האיסור וההיתר, א"כ הוי בזה דין קבוע כמעמ"ד ולא הוי שום רוב המכחישו דהא לדברי העד אין פאן רוב פלל, ע"כ אף ברוב גבלות ומיעוט פשרות ג"כ מהימן ע"א להעיד ש מה"ט דנהו ההיתר.

ענף ג ונראה לע"ד להוכיח דרוב עדיף מברי של הבע"ד והיא דהא מבואר בטור יו"ד (סי' ר"ח) ובשו"ע לשם סעי' א' גבי סתם נדרים להחמיר ופירושו להקל, דאם רוב אנשי המקום קורין לבשר מליח דקדשים בש"כ שם דאף ת"ח אינו נאמן, חלמא דרוב עדיף מברי שלו ואינו נאמן להכחיש את הרוב, ואין לומר דכינון דהרוב קורין לקדשים מליח סתם א"כ ה"ל דברים בלב, ז"א דא"כ איך אמרו לשון אין נאמן דמשמע דאלו הי' מהימן לא הי' נאסר.

וכן מצינו בב"ק (ר"פ המניח) גבי חביתא דאף דהרוב קורין לחביתא חביתא אפ"ה גומן פד משום דאין הולכין בממון אחר הרוב ולא אמרינן דהא הוי דברים בלב, וה"ה בג"ד דאי נימא דברי עדיף מרוב, א"כ לא הוי בגדר דברים שפלב היכא שאומר בפ"י שלא נתפונן אלא למליח דע"ז והוא מן המיעוט דקורין פו, ובע"כ מוכח דלא מהימן נגד הרוב.

ובאמת לכאורה קשה מתוספתא הנ"ל דאמרו דמהימן א' מבני חבורה להעיד, ואין לומר דשא"ה דהי' בידו מתחלה, דהא גם גבי נדרים הי' מתחלה בידו שלא לקבל הגדר וידוע דבפרט בדבר בידו אף מה דאין בידו פעת אלא הי' בידו מתחלה כמבואר בהגוזקין ובי"ד (סי' קכ"ז).

אכן לפמש"כ לעיל ניחא, ואין זה סתירה פלל משום די"ל דבאמת נגד רוב לא מהימן מכש"כ דהא רוב עדיף מחזקה ולכן התם בגדרים ברוב קורין לו בש"כ מליח אינו נאמן דהא גם לדברי העד יש רוב המכחישו דהא איכא רוב לפנינו, משא"כ בתערובת במקולין דלדברי העד אין פאן רוב המכחישו רק הוי קבוע כמעמ"ד לכן אמרו בתוספתא דמהימן, ובעז"ה הסברא נכונה ומוכח מזה פנ"ל.

ענף ד ועוד נלע"ד לומר מלתא חדתא בזה והוא דראיתי בבית אפרים (סי' ל"ט) דמחלק בזה בין רוב דאי' קמן לרוב דליתא קמן, אכן לא פתב טעם ברור בכ"ז, ואפרש כ"ז ע"פ מה דכתב הש"ט מקובצת בב"מ (דף ז) לתרץ קושית התוס' דב"מ שם, שהקשו על הא

דקפץ א' מהמנוין תוכן דפטור ממעשר, דגיבטל ברוכא, ותי' הש"מ דכיון דאמרו עשירי ודאי ולא עשירי ספק א"כ רוב ג"כ נתמעט, משום דהא דהולכין אחר הרוב אינו אלא ספק מגזה"כ דגזרה התורה דצד הספק דהרוב נוטה לו פן יקום והובא בכרו"פ (סי' ק"י וסי' ס"ג), א"כ לפ"ז י"ל דלכך מהימן ע"א לברורי נגד הרוב דאינו אלא ספק רק גזה"כ הוא דספק דרוב נוטה לו אזלינו בתרי', וכיון דאינו אלא ספק לכו מהימן ע"א או הבע"ד להכחישו, משא"כ בתזקה דהוי מצד בירור דכל הטוען דבר מתוך דש עליו להביא ראיה [פמבואר אצלי במק"א] לכו לא מהימן ע"א נגד התזקה, משא"כ ברוכ.

ונראה להקשות על דברי הש"מ הנ"ל דכתב דהיכא דהתורה מייעטתו בפ"י להספק, דגם רוב נתמעט מזה, מהא דריש חולין (דף י"א) דיליף דאזלינו בתר רוב מהא דמפה אביו כו' דלמא לאו אביו כו', ואף דהש"ס דחה שם ומחלק בין אפשר ללא אפשר, עכ"ז רב יימר יליף מזה דאזלינו בתר רוב ולא ס"ל החילוק הנ"ל, א"כ קשה אליבא דא"י משפחת איסור ממזר מה"ת בקהל ה', הא כ"ע דרשי בקידושין (דף ע"ג) דקהל ודאי ולא קהל ספק, וכיון דשיטת הש"מ דרוב ג"כ נתמעט דמקרי ספק, א"כ כל אדם הוי בספק ממזר אי נימא דרוב הוי ג"כ ספק, ומש"כ התוס' (בחולין שם) דה"מ לומר משום תזקה צדיקת הא כתב המהרש"א שם דלסוף דמסיק אין אפטרופוס לעריות נדחה זה ג"כ, ועיקר הטעם הוא דסמכינן על רוב בעילות אחר הבעל כדקאמר שם רב יימר להדיא, א"כ תקשה א"י משפחת פלל איסור ממזר, וגם א"י לוקין בבא על הממזרת פמבואר בפ"ג דמכות, הא הוי כ"א בשם קהל ספק, אע"כ מוכח מזה דרוב הוי ודאי ודלא כהש"מ.

וכן יש להוכיח מהא דאי' בבכורות (דף נ"ז) דטרפיפה פטור' ממעשר בהמה. א"כ קשה כיון דעשירי ודאי ולא ספק והא פל בהמות הם בספק טריפות, א"כ ממילא פל בהמות פטורות ממעשר דהוי בספק טריפה, אלא מחמת רוב בהמות פטורות סמכינן דהוי פשיטה, א"כ הוי פל בהמות בכלל ספק עשירי ויהיו פטורין ממעשר ולא משפחת פלל חייב מעשר בהמה [א"י יש לדון בזה ע"פ הפלל שכתב ההפלאה בספ"א דכתובות ואכמ"ל], וכן מוכח בקידושין (ע"ג ע"א) דאמרו שם ד"ת אסופי פשר מ"ט א"א בבעלה תולה כו' וממזר ודאי ולא ספק ממזר, משמע דאי לא הוי אמרינן דתולה בבעלה הי' ודאי ממזר משום דרוב פסולים אצלה כפירש"י שם, ולא אמרינן הא איכא מיעוט דמחמת רעבון, וכיון דרוב לא הוי אלא ספק וממזר ודאי ולא ספק נתמעט גם זה כמש"כ הש"מ, וכן אמרו שם לעיל ד"ת שתוקי פשר משום דרוב פשרים אצלה כו' ומשמע דאלו היו רוב פסולים הי' ממזר ודאי מה"ת, א"כ מוכח מכל הנ"ל דרוב לא נתמעט משום דמקרי ג"כ ודאי, ועוד דהא סוקלין ושורפין על הרוב אף דספק נפשות להקל, וכן בספק טומאה ברה"ר דטהור ומכ"מ ברוכ הוי ודאי פמבואר בכתובות (דף ט"ו) בט' צפרדעים, א"י זה יש לדחות דהא התורה לא אמרה בהדיא למעט הספק, ונדוקא היכא דמיעטה התורה בפ"י להספק בזה כתב הש"מ דרוב ג"כ נתמעט אבל מהא שהעירותי תקשה על הש"מ.

לכן נ"ל בכוננת הש"מ דנדוקא היכא דאיכא דאיכא אסורא לפנינו פגון בתערוכת מקולין בזה אמרו דהרוב נחשב לספק, רק התורה התירנו משום דמצד הסברא אין לנו לדון בזה למיזל בתר רוב כיון דיש פאן איסור במקום הזה בודאי, ומדוקדק זה בלשון הש"מ דכתב דהא דנהפך האיסור להיתר אינו אלא מצד ספק ע"ש, דהא שם מייירי בקפץ א'

מהמנויין לתוכן, א"כ יש פאן גם מפטור לפנינו, לכן פטורים ממעשור משום דרוב פנה אינו אלא בגדר ספק דכיון דהספק נולד לנו בעת שהי' הפטור והחייב לפנינו לכן נפטרו [ויש לומר דאף אם נכפשינהו דניידי, מ"מ פיון דנולד הספק בעת שהיו פולם ביחד בתערוכת הוי זה בכלל ספק ולא מהני הרוב בזה אלא בגדר ספק, ויש להאריך בזה], משא"כ היכא דלא נתברר המיעוט לפנינו ודיינינו אי יש פאן איסור פלל במקום הזה או לא אז שפיר אמרינו דהרוב מברר לנו דאין זה בכלל שם ספק אלא בשם ודאי, דכיון דליכא להמיעוט פלל לפנינו בזה נחשב הרוב לודאי ולא נתמעט זה בכלל ספק דהתורה מיעטה בפ"י, וא"ש דלא תקשה מכל הנ"ל על הש"מ כמבואר להמענין, וכעת אין ת"י ספר ש"מ לענין שנית בו.

ולפ"ז יש לחלק בפשיטות דבתערוכת דיש איסור והיתר לפנינו דאף דאזלינו גם בזה בתר רובא מהא דאחרי רבים להטות, מכ"מ אינו אלא מצד ספק, לכן מהימן א' לברר איזו מהם הפשרה ואיזו הטריפה, אבל היכא דלא איקבע המיעוט פלל לפנינו ואנו דיינינו מחמת הרוב בכה"ג הוי הרוב מצד ודאי ולא מהימן ע"א פנגדו פדמוכח בהא דנדרים הנ"ל, ואין זה סתירה להתוספתא הנ"ל, ובחידושי לאה"ע הארכתי הרבה בדברי הש"מ הנ"ל, ובאחרי שם דזהו טעמא דר"מ דחייש למיעוטא בכ"מ, וחקקה מודה ר"מ ג"כ דמהני, וע"פ דברי הש"מ הנ"ל ניחא דכיון דרוב אינו אלא מצד ספק לכן גזר ר"מ לחוש למיעוטא, אבל בחקקה דהוי מצד ברור הדבר בודאי לכן לא גזרו בו רבנן, והא דרוב עדיף מחקקה הוי ג"כ מצד גזה"כ כמש"כ התוס' חולין (דף י"א) דילפינו זה מפרה אדומה, אכן לפמש"כ בכוננת הש"מ הנ"ל נסתר זה, ואכמ"ל.

ענף ה' ולפי שדעת הש"מ היא מלתא חדתא והוא נגד דברי התוס' הנ"ל, לכן העיקר כמש"כ לעיל להסביר, דדוקא בתערוכת דכיון דניכר להעד א"כ הוי פקבוע דלא הוי פלל רוב המכחישו לכן מהימן כמבואר בתוספתא, אבל ברוב דלא שייך לומר פן (כמו בהא דנדרים) לא מהימן נגד הרוב, ונ"ל דאף להרשב"א דס"ל דע"א מהימן נגד חקקה כמבואר ביו"ד (סי' קכ"ז) מכ"מ מודה דנגד הרוב לא מהימן, דהא גם דעת הרמב"ם דע"א נאמן נגד חקקה כמש"כ הש"ף (שם), מכ"מ דעתו דלא מהימן נגד הרוב כמבואר ביו"ד (סי' ר"ח), ולכן פסק הש"ף ביו"ד (סי' פ"ג ס"ק כ"ו) דב' ראשיהם חדים לא מהימן ע"א לומר דהוציאם מדג טהור ע"ש, ואף דבבכורות (דף ז') אמרו דרוב דגים במינם משריצים ומשמע דמיעוט הוי דמשריץ אינו מינו והא קיי"ל דדג טמא שנמצא בדג טהור, א"כ קשה אמאי לא מהימן אף אדם דמוחזק בכשרות כמש"כ הש"ף (שם), אכן לפמש"כ דע"א אינו נאמן נגד הרוב אתי שפיר דברי הש"ף הנ"ל.

וביו"ד (סי' רס"ב סעי' ד' בהגה) כ' דאם אמו אומרת דהתינוק הוי מונח בבטנה כו' אע"פ ששמעו בוכה כו' דאף דלא שכיח שייבכה בלא הוצאת הראש האם נאמנת עכ"ל, ולפמש"כ דנגד רוב אינו נאמן ע"א וה"ה בע"ז, יש לדון שם דאינה נאמנת נגד הרוב דלא שכיח שייבכה בלא הוצאת הראש כמבואר שם, ואפשר דזוהי דעת המחבר שם, דהא הרמ"א פתב בלשון וי"א ע"ש, ואין לומר דשא"ה דיש חזקת מעוברת והשתא הוא דילדה, דהא גם בהא דנדרים (סי' ר"ח הנ"ל) ג"כ יש חזקת היתר על הכפוש דלא נאסרו כמקודם הנדר ואפ"ה אמרו דברוב קורין לקדשים בשר מליח אינו נאמן, ולכן העיקר

כמש"כ דנגד הרוב לא מהימן ע"א, וכן ראיתי בטו"א בראש השנה (כ"ב ע"ב) דכתב דע"א לא מהימן נגד הרוב ע"ש ענף ו והנה הנו"ב פתב להוכיח שם דע"א מהימן נגד הרוב אף ברוב דלימא קמן, מהא דנדה דאף ברוב ימי' טמאה מ"מ נאמנת לומר דהיא טהורה ע"ש, ולענ"ד נראה לדחות זה דשא"ה דחזקת טהרה מסייעת לה והוי כמו ברי וחקת פשרות דכתב הרא"ש בסוגיא דפ"פ דנאמנת נגד הרוב פסולין פנ"ל, ואף בננסת קבוע ג"כ קיי"ל דננסות דרבנן משום חזקת טהרה, משום דרוב דאורח בזמנו בא הוי רוב גרוע, דאל"כ קשה הא רוב עדיף מחזקה, אע"כ מנפת דזה לא הוי רוב אלים ולכן נאמנת ע"ז, וע' בתוס' בנדה (נ"ז ע"ב) בד"ה ובמגעות והסיטות כו' דאף ברגילה לראות תדיר ג"כ די' שעמה וע"כ זהו משום חזקת טהרה כמבואר בריש נדה, ולכן נדחתה ראית הנו"ב משום דאף ברוב ומי' טמאה ג"כ שייכא חזקת טהרה, ואף למאן דס"ל ונסת דאורייתא, ג"כ הא פתב רש"י בנדה (נ"ז ט"ו) דמחזיקין לי' בטומאת ספק ע"ש, והטעם הוא משום חזקת טהרה לכו נאמנת, ואף לשיטת התוס' שם ד"ה אפילו הגיה ונסתה כו' דלמאן דס"ל ונסת דאורייתא נחשב לנודאי ראיתה דאורח בזמנו בא הוי רוב אלים, מ"מ פינו דחזקת טהרה מסייעת לה נאמנת משום דברי בצירוף חזקה עדיף מרוב, כמש"כ הרא"ש בשם רבינו יונה בסוגיא דפ"פ, ומה"ט נאמנת אשה לומר דראיתה הדם שלא בהרגשה אף דרוב דם הוא בהרגשה כמש"כ הרמב"ם, וע"כ מוכח דהטעם הוא דחזקת טהרה מסייעת לה.

וכן י"ל בהא דיו"ד (סי' רס"ב) דלכן האם נאמנת משום חזקת מעונברת והשתא הוא דילדה מסייע לה, משא"כ בהא דיו"ד (ה' נדרים סי' ר"ח) דלא שייך התם לדון חזקת היתר, דהא מוכח מהא דאמרו התם סתם נדרים להחמיר ולא אמרו להעמיד על חזקת היתר, כמו שנתבאר (בסי' א' ליו"ד) בעז"ה, ולכן אמרו דאם רוב קורין לבשר קדשים בשר מליח סתם אינו נאמן משום דליכא שם חזקה המסייעתו.

ולכאורה יש להוכיח מהא דכתובות (נ"ד כ"ד) דע"א נאמן לומר על חבירו פהן הוא ואף להאכילו בתרומה דאורייתא כמש"כ הר"נ, והא רוב אינו פהנים, אלמא דע"א מהימן נגד הרוב ויש לומר דשא"ה משום דעבידי לגלויי כמו בע"א במיתה דס"ל לכה"פ דמהימן מה"ת משום עבידי לגלויי, וה"ה בהא דאומר פהן הוא ג"כ י"ל דמקרי עבד לגלויי, ובזה מהימן אף נגד הרוב, אכן לשיטת הרמב"ם דפסק דלא מהימן אלא להאכילו בתרומה דרבנן ולא על תרומה דאורייתא, י"ל דטעמו וס"ל דכיון דרוב אינם פהנים ע"כ לא מהימן להכחיש את הרוב אף דהוי עביד לגלויי, וגם י"ל דטעמו דהרמב"ם הוא משום חשש אסוקי יוחסין כמבואר באה"ע (סי' ב' בב"ש), ומה"ט אינו נאמן להשיאו אשה משום דמעלה עשו ביוחסין.

ענף ז והנה הטו"א בר"ה (נ"ד כ"ב) פתב דע"א אינו, נאמן להעיד על חודש אלול דהוא מלא פינו דע"פ רוב הא חסר, ואף דהוי עביד לגלויי מ"מ לא מהימן להכחיש הרוב ע"ש, ולפמש"כ י"ל דלהר"נ נאמן ע"א להעיד אף נגד הרוב היכא דעביד לגלויי וה"ה להעיד על חודש אלול דהוא חסר, ונדברי הר"נ הנ"ל יסתרו דברי הטו"א הנ"ל.

וע"ע בטו"א שם שכתב בשם הרמב"ם דס"ל דאף אחד מהימן שהוא מלא, משום דעביד לגלויי, מ"מ לא יקשו פסקי הרמב"ם אהדדי, במה שפסק דע"א אינו נאמן וכהן הוא על

תְּרוּמָה דְאִוְרֵייתָא, מְשׁוּם דִּי"ל דְהֵתָם הָוֵי הִתְשָׁשׁ מְשׁוּם אֶסְוִקֵי יוֹחֲסִין, אוּ דְזֵה לָא הָוֵי עֶבֶיד לְגִלוּנֵי כ"כ.

וּלְהַסְבֵּרֵין דִּס"ס עֲדִיף מְרֻב, וְכִינֵן דְנָגַד רֻב לֹא מְהִימֵן ע"א ה"ה נָגַד ס"ס, א"כ תִּקְשָׁה בְּהָא דְפְסָחִים דְבָא פְהֵן וְהִצִּיץ בְּבוֹר לִידַע אִם זָכַר אִם נִקְבָּה א רִוּחַ הַפִּילָה, וּפְי רִש"י דנפ"מ לִידַע יָמֵי טְוּמָאָה וְטְהָרָה דְזָכַר וּנְקָבָה, קִשְׁשָׁה אִיף מְהִימֵן בִּימֵי טְהָרָה דְנִקְבָּה, הִזָּה ס"ס, סָפֵק דְלָמָּא רִוּחַ וְאִת"ל נָפַל דְלָמָּא זָכַר, וְע"א לָא מְהִימֵן בִּס"ס, אַע"כ מוּכַח דַּע"א מְהִימֵן נָגַד הִס"ס, אִף ז"א הוֹכְחָה לִפְמִש"כ הַתּוֹס' בְּנִדְהָ (דָּף כ"ט) ד"ה תִּשְׁב לְזָכַר כו', וְעוֹד דְהָא הֵתָם הָוֵי עֶבֶיד לְגִלוּנֵי מִיָּד וְכִמוּ שְׁמַחֲלַק הָרִיב"ש (בְּתִשְׁבִּיב') בְּהָא דְעֶבֶיד לְגִלוּנֵי, וְאִכְמ"ל וְעוֹד י"ל דְהָא בִּימֵי טְהָרָה יֵשׁ לָהּ חֲזָקַת טְהָרָה הַמְסִינְעַת לָהּ וְכֵן בִּימֵי טְוּמָאָה יֵשׁ לָהּ חֲזָקַת טְוּמָאָה הַמְסִינְעַת לָהּ.

וּלְשִׁיטַת הַתּוֹס' דִּס"ל דְלָמָּאן דִּס"ל וְנוֹסַת דְאִוְרֵייתָא הָוֵי נִדְאֵי טְמָאָה מְשׁוּם דְאִוְרֵייתָא בְּזִמְנָא בָּא וְהָוֵי רֻב אֵלִים כְּמוּ כָּל רֻבָּא, א"כ עֲדִינֵן יֵשׁ לְמִידָק מְהָא דְנִתְנָה הַתּוֹרָה נְאֻמָּנוֹת לְאִשָּׁה מְהָא דְנוֹסְפָרָה לָהּ, וְאִף דִּישׁ לָהּ חֲזָקַת טְהָרָה מ"מ הָא בְּאִמְצַע הַנוֹסַת ג"כ נְאֻמָּנוֹת לְזִמְרָה דְלֹא רָאָתָה וְהָא מְבֻנְיָר בִּי"ד (ס' קפ"ד) דְהִיכָא דְנִמְשָׁף וְנוֹסְתָה עַל זְמַן מוֹעֵט חִיִּישִׁינֵן גַּם לְאִמְצַע הַנוֹסַת, וְדוּקָא הִיכָא דְנִמְשָׁף הַנוֹסַת ב' אוּ ג' יָמִים אִינְהָ צְרִיכָה לְפָרוֹשׁ אֲלָא עוֹנָה רֵאשׁוּנָה כְּמִבְנְיָר שָׁם (סְעִיף ה' וְסְעִי ו'), וְנִהֵי עכ"פ דְחֲזָקַת אִסּוּר לֹא מְקַרֵי כְּמִש"כ הַתּוֹס' בְּגִיטִין (ב' ע"ב) בְּד"ה עַד אֶחָד נְאֻמֵן בְּאִסּוּרִין כו' דְאִינְהָ בְּחֲזָקַת שְׁתָּהָא רֹאָה כָּל שְׁעָה ע"ש, אֲבָל חֲזָקַת הַיִּתֵּר וְטְהָרָה נִדְאֵי לֹא שְׁיִיף לְדוּן בְּזֵה, א"כ קִשְׁשָׁה אִי נִימָא דַּע"א אִינוּ נְאֻמֵן נָגַד הָרֻב א"כ אִמְאֵי נְאֻמָּנוֹת לְזִמְרָה לְרֵאוּת בְּאִמְצַע הַנוֹסַת כְּפִי שְׁרִגְלִיָּה לְהִיּוֹת נִמְשָׁף הַנוֹסַת אֲצִלָּה, וְאִפְשָׁר דְבְּאִמְתָּה לְהָד מ"ד דְּוּנוֹסַת דְאִוְרֵייתָא מוּכַח מְזֵה דַּע"א מְהִימֵן נָגַד הָרֻב, וְכִמְתָּ לִפ"ז מוּכַח דְמְהִימֵן גַּם נָגַד הַחֲזָקָה דְהָא רֻב עֲדִיף מִחֲזָקָה, אֲבָל לְדִידוֹן דְקִי"ל וְנוֹסַתוֹת דְרַבְּנֵן דְאִין לְהוֹכִיחַ כּו', א"כ פִּינֵן דְקִי"ל דַּע"א אִינוּ נְאֻמֵן מִד הַחֲזָקָה מְשׁוּם דְבִלָּא הוֹכְחָה אִין לְנוּ לְחַדְשׁ זֵה מְסַבְרָא, א"כ הַה"ד וְכַש"כ דְנָגַד הָרֻב אִינוּ נְאֻמֵן.

וְעַפ"ז יֵשׁ לִינְשִׁיב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בְּגִיטִין (ב' ע"ב) בְּד"ה הָוֵי דְבָר שְׁבַעְרֻנָּה כו' דְהִקְשׁוּ לְמָה לְהִגְמ' לְזִמְרָה דְאִין הַשְּׁלִיחַ מְהִימֵן מְשׁוּם דְאִיִּתְחַזַּק אִסּוּר דַּע"א וְאִין דְבָר שְׁבַעְרֻנָּה כו' הָא בְּכָל הָאִסּוּרִים לֹא מְהִימֵן הִיכָא דְאִיִּתְחַזַּק אִסּוּרָה.

וּמִזֹּאת הַהוֹכְחָה הוֹצִיא הַרְשָׁב"א דִּינוּ דַּע"א מְהִימֵן אִף נָגַד חֲזָקָה, וּלְפִמִּש"כ תְּתוּרֵין קוֹשְׁיֵיתָם מְשׁוּם דְהָא נִתְבָּאָר דְלָמָּאן דִּס"ל וְנוֹסַתוֹת דְאִוְרֵייתָא מוּכַח דַּע"א מְהִימֵן נָגַד הָרֻב דְכַש"כ נָגַדוּ חֲזָקָה, וְקוֹשְׁיַת הַגַּמ' הֵתָם בְּגִיטִין גַּם אֲלִיב' דְר' מְאִיר [וְכַדְמִסִּיִּים שָׁם וְלִר' מְאִיר דְחִיִּישׁ לְמִיעוּט כו'] וְר"מ הָא ס"ל בְּנִדְהָ (דָּף ט"ז) דְּוּנוֹסַתוֹת דְאִוְרֵייתָא, א"כ לְר"מ דְמוּכַח דִּס"ל דַּע"א מְהִימֵן בְּאִסּוּרִים גַּם נָגַד חֲזָקָה לְכֵן הִקְדִּימוּ בִּש"ס מְתַחֲלִילָה דְאִין דְבָר שְׁבַעְרֻנָּה כו' כְּדִי שְׁתִּקְשָׁה גַּם עַל ר"מ, אֲכֵן ז"א אֲלָא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּנִדְהָ אֲבָל לְשִׁיטַת רִש"י בְּנִדְהָ (דָּף ע"ו) דַּאִף מֵאן דִּס"ל דְּוּנוֹסַתוֹת מַה"ת אִינוּ אֲלָא דְמִחְזָקִין בְּטוּמָאָת סָפֵק א"כ נִסְתַּר כ"ז.

וּלְפִי מִש"כ הַבֵּית אֶפְרַיִם לְחִלְק בְּנְאֻמָּנוֹת דַּע"א נָגַד הָרֻב בֵּין רֻבָּא דְאִי קָמוּ לְרֻבָּא דְלִיתָא קָמוּ, יֵשׁ לְדוּן בְּמַה שְׁהוֹכְחָתִי דְנְאֻמֵן ע"א לְזִמְרָה פְהֵן הוּא כְּנ"ל, אֲכֵן לֹא הִסְבִּיר זֵה

כ"כ, ולכן העיקר כמש"כ להסביר דדוקא בתערוכת במקולין מהימן ע"א, משום דלגבי האומר דניכר אצלו הוי קבוע ואין פאן רוב כלל ודאי מהימן, ואף שהנו"ב נסתפק בכתיותו שנתערבו במבואר (בסוף סי' ס"ט במה"ק ח' אה"ע), עכ"ז הא הוכחתי בעז"ה מתוספתא דמהימן, אכן ברובא דלא שייך לדון דין קבוע אין ע"א מהימן כמו שהוכחתי בעז"ה מהא דנדרים פנ"ל, ויש להאריך בזה, ועוד קוזן למועד בעז"ה.

סימן יז. לידידי הרב הגדול חו"ב ומפורסם מוה' מיאיר נ"י אב"ד דפ"ק ראסי.

אחד"ש הנני להשיבו נידון שאלתו באשה א' שנעקר המקור שלה שקורין פארפאל [ובלשונינו הויב מוטער] והמילדות עשו לה עיגול של שענה ועץ שמונח תמיד בגופה כדי שלא תצא החתיכה לחוץ, ורואה תמיד דם ע"י בדיקה ואינה יכולה ליטוהר לבעלה זה זמן כפיר, והיא מינקת ומסלקת מדמים, ומעכת"ה פתב להתירה כפי מה שהאריכו האחרונים ע"פ שיטת הר"ש דאין דרף ראי' בכף, וכתב כת"ה להקל לפי שהטבעת מונח תמיד בגופה והדם זב דרף הטבעת של שענה, א"כ דומה לרואה דם בתוף שפופרת דטהורה משום דהוי חציצה או משום דאין דרף ראי' בכף, והאריף כת"ה בדברים ראויים, ושאל ממני לחוות דעתו בזה.

תשובה בעז"ה, ידוע כי רבו דברי האחרונים בענין זה, וכמעט שלא הניחו שום דבר חדש בו, ומתחלה רציתי לפלפל בשיטת הר"ש ולהסביר שיטתו כפי שיש לי בעז"ה בפתבים על ה' נדה שחנני ה', אכן לפי שראיתי בתשובת הגאון ר"ע איגר זצ"ל וסי' ס"ב) שכתב בד"ה לזה רחוק בעיני לסמוך כו' דהיכא דיש לה טבעת שנותנת באותו מקום להחזיק האם למעלה ובזה אף לדברי הגאונים אין, להקל דאולי פעולת הטבעת שהאם הוא במקומו ממש למעלה מפרוזדור במקום הראוי עכ"ל, לכן קשה להקל ע"פ שיטת הר"ש הנ"ל, ומש"כ כ"ת דבטבעת מונחת תמיד בתוף גופה יש להקל משום שדומה לרואה דם בשפופרת, גם לזה אין דעתי מספקת, משום דמאן יימר לנו דהטבעת מהנדקת בגופה שלא יהא שום סדק בין הטבעת לבשר, ושמה זב הדם דרף הסדק מחוץ להטבעת, וכמש"כ האחרונים דמה"ט לא הוי הטבעת חציצה ומותרת לטבול אף כשהטבעת מונחת בגופה, ודוקא במוף דחוק מציינו בנדה (דרף ג') דמעכב הדם וליכא שום סדק, משא"כ בטבעת כידוע, וגם במוף דחוק אינו מוכח מהתם רק דאמרינן שם דבזה ליכא למימר אם אי' דהנה דם מעיקרא הוי אתא, דיש לתלות שמה המוף עיכב את הדם אבל אין להוכיח מהתם להקל דאינו יכול לצאת חוץ מהמוף], וראי' לזה דא"כ אמאי קיי"ל ברואה מחמת תשמיש דאסורה ויוציאנה, ואמאי לא נימא דתעשה טבעת וכה"ג ותהא טהורה אף פשתראה דם, אע"כ מוכח דזה לא הוי תקנה וכנ"ל, ועוד י"ל דדוקא ברואה דרף השפופרת שמכנסת לגופה ומוציאה אותו, אז אין דרף ראי' בכף, אבל אם הטבעת מונחת תמיד בגופה בקביעות, י"ל דכמו דמותרת לטבול לשיטת פמה אחרונים, אף כשהטבעת מונחת בגופה ולא הוי חציצה משום שספנה להסירה מקרי אינו מקפיד.

כן י"ל דבטל לגבי הגוף ומקרי דרף ראי' בכף, וע"כ מסתפינא להקל משום טעם זה. וראיתי בנו"ב (מה"ק סי' נ"ה) שכתב בכה"ג שהטבעת מונח בתוף גופה תמיד דקרוב הדבר שמחמת שהבשר רק וענוג דיש לה מפה באותו מקום יעו"ש, ויעניין בחו"ד (סי')

קפ"ח) שפכת דהפארפאל הוי מפה שאינה ידועה אם מוציאה דם, ושיטת הרשב"א להקל אף במפה שאינה ידועה אם מוציאה דם, וכמה פוסקים מהאחרונים פתבו להחמיר, ולכאורה יש לתמוה אמאי לא נתלה שלא בעת ונסתה שבחזקת טהרה עומדת מספק שפא יצאה דם מהמפה, כמו דקיי"ל דתלינן שפא שיגרונא נקטה וכה"ג בכל דיני טריפות, אף י"ל דשאני בדם נדה דיש דם המקור לפנינו בנדאי, ודם המפה ספק לנו, ע"כ לא תלינן בספק להוציא מידי נדאי.

ולענ"ד נראה דבר חדש במה שיש להקל בזה, והוא, די"ל דהרשב"א דמקיל במפה שא"י אם מוציאה דם, אגיל לשיטתו דפוסק בהה דיןא דבדקה בעד שאינו בדוק ומצאה עליו דם דטהורה.

ויעניין בנדה (דף י"ד) פלוגתא דתנאי בזה, ושיטת הרשב"א הנ"ל הובאה בב"י (סי' ק"צ). רק דהרשב"א סיים שם דהמחמיר תבא עליו ברכה.

אלמא דתלינן מספק שפא הי' דם מעלמא על העד, ואף דמיירי התם בעד שנטלתו ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע ולהכין להם עדים ואינו מוליכות אותן לשוק ולא מתעסקית בהם בכתמים על הרוב] ומש"ה מטמא רבי.

וכמש"כ הרשב"א [והובא בב"י שם], ואפ"ה מפשירינן משים דבחזקת טהרה עומדת, ואף שדם המקור לפנינו, כש"כ במפה לפנינו דיש במה לתלות דלמא מוציאה המפה דם, ואין לומר דשא"ה דתלינן הדם במעלמא, משום דרוב וקרוב הלף אחר הרוב, ובמעלמא יש יותר מדם המקור, דא"כ איך מדמה הגמ' (שם) זה לאשה שרואה דם בהשתנה, וע"כ מוכח דאין סברא לחלק בזה, ולכן תלינן התם מספק ג"כ שפא ע"י מי רגלים בא הדם, א"כ שפיר כתב הרשב"א לשיטתו להקל דתלינן אף במפה שאינה ידועה אם מוציאה דם, ואף שהרשב"א סיים שם דהמחמיר תבא עליו ברכה, עכ"ז אין דנין אפשר משאי אפשר, ובנ"ד במקום עיגון אין להחמיר הגה [וגם י"ל דאף לשיטת השו"ע דפסק (סי' ק"צ סעי' ל"ו) דבדקה בעד שאינו בדוק דטמאה, ונוקא בעד שאינו בדוק דיש חזקה דמעיקרא על העד דלא בא דם מעלמא עליו כמו מקודם והיא סותרת לחזקת טהרה, דהא הי' פעם אחת העד בחזקת בדוק לפי התוס' בינדה (דף י"ד), ולפי' הרשב"א בעד שאינו בדוק כנ"ל, עכ"ז יש לחלק דשא"ה דכיון דמונח במקום מוצנע לכן לא תלינן בדם מעלמא, וע"כ רבי מטמא משום נדה, אכל במפה שספק אי מוציאה דם י"ל דלכ"ע תלינן]: והמחבר כתב להחמיר בעד שאינו בדוק, א"כ לפ"ז אין לנו הוכחה להקל במפה שא"י אם מוציאה דם, ואף שיש לחלק, עכ"ז הוכחה אין לנו, ובכל זאת יש להקל מטעם אחר, דהא הרא"ש דפסק בעד שאינו בדוק דטמאה הוא משיטת ר"ת משום פתם, וע' בפ"ה (סי' קצ"א ס"ק ג') שפסק כשיטת ר"ח שפכת שפל דכריו דברי קבלה, וכיון דעיקר היסוד להחמיר בעד שאינו בדוק נובע משיטת ר"ח הנ"ל, ויש לנו להוכיח לשיטת ר"ח ממק"א להקל במפה שא"י אם מוציאה דם, דזה עדיף מעד שאינו ודוק כנ"ל, והוא דבכתובות (דף ט') בתוס' שם ד"ה האומר פ"פ כו' פתבו בשם הר"ח דס"ל דבוגרת פעמים יש לה דם ופעמים אין לה דם, ואפ"ה ס"ל דבוגרת נותנין לה לילה ראשון כמש"כ המהרש"א והובא בב"ש לסי' ס"ח) דלכן תלינן בספק דם בתולים משום דלא שכיח דם שלא בעת ונסתה, א"כ לפ"ז מוכח משיטת ר"ת גופא דספק אם המפה מוציאה דם

דְּכַשְׂרָה, וּמוֹכַח זֶה בְּיוֹתֵר מִמַּש"כ הֶרִיטְבֵּ"א בְּכַתְּוֹבוֹת (דָּף ל"ו) פִּי' הַגִּירָסָא שֶׁל שִׁיטַת ר"ח דְּגֵרְס אֵי דְטַעַן פ"פ ה"נ הַב"ע דְטַעַן טַעֲנַת דְמִים מְשׁוּם דַּע"פ הָרוֹב אֵין דְמִים לְבוֹגְרַת, וּמְשׁוּם דְאִיכָּא מִיעוּט בּוֹגְרוֹת שְׁיִישׁ לְהוּ דַּם בְּתוֹלִים לְכֵן אָמַר רַב דְנוֹתְנִין לָהּ לִילָה רֵאשׁוֹן עַכ"ל הֶרִיטְבֵּ"א, אֲלֵמָּא דְאַף דְרוֹב בּוֹגְרוֹת אֵין לְהוּ דְמִים אַפ"ה תְּלִינֵן בְּמִיעוּט שְׁיִישׁ לְהוּ בְּתוֹלִים, כַּש"כ בְּסַפֵּק הַשְּׁקוּל אִם הַמֶּכֶּה מוֹצִיא הַדָּם וְדַאי דְתְּלִינֵן וְזוּהִי רֵאִי' בְּרוּרָה.

וְהַפְּנִי יְהוּשֻׁעַ בְּכַתְּוֹבוֹת (דָּף ט') פֶּתַח דְלָכוּ תְּלִינֵן בְּדַם בְּתוֹלִים מְשׁוּם דְדַם בְּתוֹלִים הָוִי קוֹרְבָּא דְמוֹכַח טוֹבָא דְהָא מִיָּד בְּהַעֲרָאָה מְשִׁיר דַּם בְּתוֹלִים, וְעוֹד דְהָא מְדַלָּא רֵאֲתָהּ רַק בְּעַת פִּשְׁמִישׁ, א"כ מוֹכַח דְזוּהוּ דַּם בְּתוֹלִים וְזֶה עֲדִיף מִקּוֹרְבָּא דְרוֹב דְמִים בְּמַקּוֹר עַכ"ל, וְלֹא נִהִירָא לִי סְבָרְתוֹ, דְאַף לְהַסּוֹבְרִים דְקוֹרְבָּא דְמוֹכַח עֲדִיף מִרוֹב הוּא דְנוֹקָא פְּשִׁישׁ קְרוֹב לְפָנֵינוּ, אֲבָל לֹא בַּנ"ד דְמַסְפָּקָא לָן אִם יֵשׁ כָּלֵל קְרוֹב לְפָנֵינוּ, דְהָא סַפֵּק לָנוּ אֵי יֵשׁ דַּם בְּתוֹלִים אֲצֵלָה כָּלֵל, וְא"כ כִּינּוּן דְהָרוֹב הוּא וְדַאי לְפָנֵינוּ דְהָא רוֹב דַּם מְמַקּוֹר, וְהַקְּרוֹב הוּא סַפֵּק, אֵין לְהַחְזִיק קְרוֹב מְסַפֵּק, וְרֵאֲנִי לְזֶה מִמַּש"כ הֶרְמֵב"ן בַּב"ב (דָּף כ"ד) בְּהָא דְאָמַר רַב הֵתָם דְנִמְצָאָת נֶגֶד עִיר שְׂרֹבָה יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר' מְשׁוּם דַּס"ל דְרוֹב וְקְרוֹב הַלָּךְ אַחַר קְרוֹב, וְהַקְּשָׁה אֲמַאי לֹא חִיִּישִׁינֵן דְלֵמָּא הַחֲבִיּוֹת הוּא נֶגֶד בֵּית שֶׁל נְכָרִי, וְתִי דְאֵין לָנוּ לְהַחְזִיק וְלוֹמַר דְלֵמָּא נִמְצָא' קְרוֹב לְבֵית א"י כִּינּוּן דְרוֹב יִשְׂרָאֵל הוּא בְּנִדְאֵי לְפָנֵינוּ עַכ"ל, אֲלֵמָּא דְאַף מֵאֵן דְאֲזִיל בְּתֵר קְרוֹב אַפ"ה בְּסַפֵּק קְרוֹב אֵין לְתַלוּת נֶגֶד רוֹב וְדַאי, א"כ מוֹכַח דְלֹא כַּהֲפ"י בְּזֶה.

גַּם מַש"כ הַפ"י דְמוֹכַח דְזוּהוּ דַּם בְּתוֹלִים מְדַלָּא רֵאֲתָהּ רַק בְּעַת פִּשְׁמִישׁ, לֹא נִהִירָא לִי, דְהָא בְּבוֹגְרַת נוֹתְנִין לָהּ כָּל הַלִּילָה הֶרֵאשׁוֹן אַף בְּרֵאֲתָהּ בְּאוֹתוֹ הַלִּילָה רַחוּק מִפִּשְׁמִישׁ, וְדוֹקָא בְּאִשָּׁה שְׁעוֹשָׂה צְרָכֵי' מְצִינּוּ בְּתוֹס' נִדָּה (דָּף נ"ט) ד"ה דְלֵמָּא כו' דְמְדַלָּא חֲזָאֵי קוֹדֵם עֲשִׂיטָת צְרָכֵי' כו' עַכ"ל הַתוֹס', מַשְׂא"כ בְּרֹאָה כָּל הַלִּילָה לִיתָא לְהוּ הוֹכְחָה, וְכַש"כ לְשִׁיטַת הֶרִיטְבֵּ"א הַנ"ל דְרוֹב בּוֹגְרוֹת אֵין לְהוּ בְּתוֹלִים כַּנ"ל, וְדַאי דְמוֹכַח דְתְּלִינֵן בְּכָל מַה דְאַפְשָׁר, מְשׁוּם דְלֹא שְׂכִיחַ דַּם נִדָּה שְׁלֹא בְּעַת וְנוֹסְתָהּ וְכַסְבֵּרַת הַמְהַרְשֵׁ"א הַנ"ל, א"כ מְצִינּוּ לְשִׁיטַת ר"ח גּוֹפָא דְמַחְמִיר בְּעַד שְׁאִינוּ בְּדוּק וְעֵיקַר הַחֲנוּמְרָא בְּזֶה נוֹבַע מְשִׁיטָתוֹ כַּנ"ל, וְאַפ"ה מְצִינּוּ דְגַם לְשִׁיטָתוֹ גּוֹפָא יֵשׁ לְהַקְל מְצַד קוֹלָא אַחֲרִיתָא בְּמַכָּה שֶׁא"י אִם מוֹצִיאָה דַּם, וְגַם הֶרִי"ף פֶּסֶק כְּשִׁיטַת הַר"ח הַנ"ל בְּסוּגְיָא דַּפ"פ, וְאַף הֶרְמֵב"ן דְפֶסֶק שָׁם וְהוּבָא בַר"נ לְכַתְּוֹבוֹת וּבְאִשְׁרֵי שָׁם דַּפ"י הַסּוּגְיָא שָׁם כְּשִׁיטַת רַש"י דְכָל בּוֹגְרַת יֵשׁ לָהּ דַּם בְּתוֹלִים וְלֹא כְּשִׁיטַת הַר"ח, עַכ"ל מְצִינּוּ קוֹלָא אַחֲרִיתָא אֲלֵיבְנֵי דְפֶסֶק בְּהוּ דִּין דְבְּדַקָּה בְּעַד שְׁאִינוּ בְּדוּק דְטַהוּרָה וְהוּבָא (בַּב"י בַּסִּי' ק"ץ) יַעו"ש, א"כ יֵשׁ לָנוּ כְּמָה פּוֹסְקִים הַמְקִילִים בְּמַכָּה שֶׁא"י אִם מוֹצִיאָה דַּם, הִינּוּ שִׁיטַת הֶרִי"ף וְר"ח בְּסוּגְיָא דַּפ"פ וְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ן וְהַרְשֵׁב"א בְּעַד שְׁאִינוּ בְּדוּק דְמְקִילִים כַּנ"ל, וְלְכָל שִׁיטָה מְטַעַם אַחַר.

אִף מַה שְׁעוֹמֵד לְנַגְדֵנוּ לְסַתּוֹר זֶה, הוּא, דְהָא שִׁיטַת הֶרְמֵב"ן אַף שְׁפֶסֶק לְהַקְל בְּעַד שְׁאִינוּ בְּדוּק עַכ"ל מוֹכַח דְמַחְמִיר בְּמַכָּה שֶׁא"י אִם מוֹצִיאָה דַּם מְדַמְקָשָׁה הַגַּמ' בְּכַתְּוֹבוֹת עַל הָא דְבוֹגְרַת אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוֹלִים מַדַּס"ל לְרַב דְנוֹתְנִין לָהּ לִילָה רֵאשׁוֹן וְכַגִּירָסַת רַש"י שָׁם, וְלֹא מְשַׁנֵּינֵן דַּע"כ אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוֹלִים מְשׁוּם דְיֵישׁ כְּמָה בּוֹגְרוֹת דְיֵישׁ לְהוּ בְּתוֹלִים וְכְמָה בּוֹגְרוֹת דְאֵין לְהוּ, אֲבָל לִילָה רֵאשׁוֹן נוֹתְנִין לָהּ מְשׁוּם דְהָא גַּם בְּמַכָּה שֶׁא"י אִם מוֹצִיאָה

דָּם תְּלִינֵנוּ, דְּהָא לָא גֵרַע מֵעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק, אַע"כ מוֹכַח דְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק קִיל טְפִי מִמְּכָה שְׂא"י, וְלָכֵן שְׁפִיר מְקַשָּׁה הַגְּמ' דְּמוֹכַח מִדְּתְּלִינֵנוּ בְּדָם בְּתוּלִים ע"כ וְדַאי יֵשׁ לָהּ דָּם, דַּאל"כ לָא תְּלִינֵנוּ מִסְּפָק, א"כ לְכַאוּרָה נִסְתַּר מִש"כ.

אַבְל אַחַר הָעִיּוֹן אֵינֵנוּ קָשָׁה כָּלֵל, מִשּׁוּם דִּי"ל דְּבִאֲמַת לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן דְּפָסֵק דְּבִדְקָה בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק טְהוּרָה דְּכַש"כ הוּא מְכָה שְׂאִינָה יָדוּעַ אִם מוֹצִיאָה דָּם, כְּדְמוֹכַח מִנְּדָה (דף י"ד) דַּאי שָׁם דְּלפ"ז מְפָשְׁרִינֵנוּ בְּאִשָּׁה שְׁעוֹשָׂה צָרְכֵי וְתְּלִינֵנוּ הַדָּם בְּמִי רְגָלִים מִשּׁוּם דְּמִי הָרְגָלִים הֵנוּ אֵינָם בְּדוּקִים, וְלֹא אֲמָרִינֵנוּ דְּהָדָר מִי רְגָלִים לְמַקּוֹר וְאֵינִי דָּם, וְהָא דְּכַתְּנֻבוֹת (דף ל"ו) דְּמַקְשִׁינֵנוּ שָׁם מִבּוֹגְרַת דְּאִין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים עַל רַב דַּס"ל דְּנוֹתְנִין לָהּ לִילָה רֵאשׁוֹן, י"ל דְּלָרַב לְשִׁיטְתוֹ שְׁפִיר מְקַשֵּׁינֵנוּ, דְּבִירוּשְׁלָמִי (נְדָה פ"א ופ"ב ה"א) אֵיתָא דְּרַב ס"ל בְּבִדְקָה בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק דְּטַמְאָה נְדָה יַעו"ש, א"כ שְׁפִיר מְקַשֵּׁינֵנוּ מְהָא דַּס"ל לְרַב דְּנוֹתְנִין לָהּ לִילָה רֵאשׁוֹן דְּמוֹכַח מִזָּה דְּכָל בּוֹגְרַת יֵשׁ לָהּ דָּם בְּתוּלִים בְּנֻדְאֵי, דְּהָא מְסַפִּיקָא לָא תְּלִינֵנוּ לְשִׁיטַת רַב דְּמַחְמִיר בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק מִשָּׁם דְּדָם הַמְּקוֹר יֵשׁ לְפָנֵינוּ בְּנֻדְאֵי, אַבְל לְדִידְוּדְקִי"ל כַּר' יוֹסִי דְּמַטְהַר בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק, ע"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְהַקְל אַף בְּמְכָה שְׂא"י דְּמוֹצִיאָה דָּם, וְנִכּוֹן בַּעַז"ה.

וְגַם י"ל דְּאֵף לְשִׁיטַת הַשּׁו"ע (סי' ק"צ) דְּבִדְקָה בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק דְּטַמְאָה, הֵינֵנוּ מִשּׁוּם. דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּלֵל בְּעַד שְׂמֻכְיָהּ וּמְנוּחַ בְּמַקּוֹם מְנוּצָע שְׂיָבֵא עָלָיו דָּם מְעַלְמָא, אַבְל בְּמְכָה שְׂא"י לַכ"ע תְּלִינֵנוּ, וְגַם הַטּוֹר וְשׁו"ע דְּמַחְמִירִים בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק לֹא הִחְמִירוּ רַק מְדִין כְּתָם, א"כ הָא בְּכַתְּמִים שׁוֹמְעִין לְהַקְל, בְּכַרְט בְּמַקּוֹם עֵיגוּן.

וּלְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם אַף דְּפָסֵק בְּבִדְקָה בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק דְּטַמְאָה נְדָה, עַכ"ז מוֹכַח מִשִּׁיטְתוֹ דְּמַתִּירִים מְכָה שְׂא"י אִם מוֹצִיאָה דָּם דְּהָא בְּהַשְׁתִּינָה מִיָּם פָּסֵק הָרַמְבַּ"ם דְּתְּלִינֵנוּ שְׁדָם הַמְּכָה הִיא בְּחִלְחוּלָתָא אוּ בְּכוּלְיָא, וְלֹא אֲסָרִינֵנוּ דְּהָדוּר מִי רְגָלִים לְמַקּוֹר וְאֵינִי דָּם אֶלְמָא דְּתְּלִינֵנוּ מִסְּפָק שְׂמָא יֵשׁ לָהּ מְכָה, כַּש"כ דְּתְּלִינֵנוּ בְּיֻדְעִין שְׂיֵשׁ לָהּ מְכָה, אַף דְּסָפֵק לָנוּ אִם הַמְּכָה מוֹצִיאָה דָּם, וְדוּקָא בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק מְטַמְא מִשּׁוּם נְדָה, מִשּׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ לְבָא דָּם מְעַלְמָא עַב הָעַד שְׂמַצְנַעַת אוֹתוֹ כַּמִּש"כ הָרַמְבַּ"ם דְּבִסְפָרוֹ בְּעַל הַנְּפֶשׁ יַעו"ש.

הַיֵּצֵא לָנוּ, דְּלְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דְּפָסֵק בְּמַשְׁתַּנְּת וּמוֹצֵאָת דָּם דְּתְּלִינֵנוּ לְהַקְל, מוֹכַח מִזָּה דַּה"ה בְּמְכָה שְׂא"י אִם מוֹצִיאָה דָּם דְּתְּלִינֵנוּ לְהַקְל, וּלְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן וְהַרְשֵׁב"א דְּפָסְקוּ לְהַקְל בְּבִדְקָה בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק, לַפ"ז מוֹכַח בְּנֻדְאֵי לְהַקְל בְּמְכָה שְׂא"י שְׂמוֹצִיאָה דָּם, וְאֵף לְשִׁיטַת הָרַא"ש וְהַטּוֹר דְּפָסְקוּ לְהַחְמִיר בְּבִדְקָה בְּעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק.

עַכ"ז י"ל דְּהָא עֵינָר יְסוּדָם הוּא דְּתַפְסוּ שִׁיטַת הַר"ח כַּמִּש"כ הָרַא"ש (בפ"ב דְּנְדָה סי' ב'), א"כ הָא הוֹכְחֵתִי דְּלְשִׁיטַת הַר"ח גּוֹפֵא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִמֶּנּוּ דְּמִוְתַּרְת בְּמְכָה שְׂא"י אִם מוֹצִיאָה דָּם [לְשִׁיטְתוֹ בְּבוֹגְרַת בְּכַתְּנֻבוֹת], וְאֵף דְּשִׁיטַת הָרַא"ש וְהַטּוֹר בְּכַתְּנֻבוֹת (שָׁם) דְּלֹא כְּשִׁיטַת הַר"ח.

עַכ"ז הָא לֹא מוֹכַח מִשִּׁיטְתָם דְּפְלִיגִי עַל הָא כְּלָלָא שֶׁל הַר"ח דַּס"ל לְהַקְל בְּמְכָה שְׂא"י כו', וְאֶפְשֵׁי פְּלוּגְתָא לֹא מְפָשְׁינֵנוּ. וְהָא דְּמַקְשָׁה הַגְּמ' בְּכַתְּנֻבוֹת לְשִׁיטְתָם וְלֹא מְחַלְקֵי כַּנ"ל.

י"ל כַּמִּש"כ לְעֵיל דְּהָא לְרַב דַּס"ל בְּיֻרוּשְׁלָמִי דְּבְעַד שְׂאִינֵנוּ בְּדוּק טַמְאָה נְדָה, וְאֵף דִּישׁ לָהּ חִזְקַת טְהוּרָה, עַכ"ז לֹא מְסַפְקִינֵנוּ כָּלֵל שְׂמָא בָּא מְעַלְמָא עַל הָעַד, מִשּׁוּם דְּדָם הַמְּקוֹר מְדַחֵי

לפנינו, לכן ס"ל לרב דתלינו יותר בדם נדה, ע"כ שפיר הקשו בש"ס אמאי ס"ל לרב דתלינו בדם בתולים מספיקא בבוגרת, אבל לדין דפסקינו בעד שאינו בדוק ואינה טמאה רק משום פתם פשיטת הרא"ש, י"ל דה"ה דתלינו להקל אף במכה שא"י אם מיציאה דם, ודוקא בעד שאינו בדוק החמירו משום פתם, דהא יש חזקה דמעיקרא על העד דלא בא עליו הדם מעלמא, כמו מעיקרא מקודם דנולד הספק היינו מקודם דנמצא הדם על העד, דהוי חזקה מחמת הרוב דלא שכיח לבא עליו דם אם מונח במקום מונע, דכ"ז דלא ראינו עליו הדם לא מחזקינו העד בדם, וזוהי הסותרת לחזקת טהרה שלא, וע"כ טמאה משום פתם, ומה"ט במי רגלים ג"כ שינה חזקה מחמת הרוב פנ"ל, דהא מקודם דנמצא הדם שם היינו מחזקין מי הרגלים בחזקת שאין בהם דם, משום דלא שכיח פלל לבא דם ממי רגלים, משא"כ היכא דיש לה בנדאי מכה בבטנה רק דמספקא לן שפא יש דם בהמכה או לא מטהרינו משום חזקת טהרה שלא, דהא לא מצינו דפליגי בזה על הר"ח.

ע"כ יש לנו על מה לסמוך להקל במכה שא"י אם מוציאה דם שלא בעת ונסתה, וכמו שפסק הרמ"א (סי' קפ"ז) וגם הרדב"ז, ודעתו הובאה בבינת אדם להקל ביש לה ונסת אף במכה שא"י אם מוציאה דם.

ובעיקר דברי הרמ"א ה"ל דכתב דמצרפינו ספק צדדים לס"ס, ואף דהרוב סותר לזה דבא רוב דם הוא מהמקור, וכבר הקשו עליו פל האחרונים, ולענ"ד נראה להוכיח פסקרתו מהתוס' נדה (דף מ"ה) בסד"ה האי דם נדה הוא כו' דכתבו וקשה לפי זה דאמאי לא אשכחן לענני נזות כו' ואי איתצודי לא מיתצד שריא לבעלה ישאל כו' דדם בתולים הוי נאפילו אי הוי דם נדות כו' עכ"ל, וקשה דהא רש"י פי' לאותו הלשון שהביאו התוס' דאיתצודי לא מיתצד היינו דלא שכיח דמיתצד, א"כ הא הרוב סותר לספק א', ולא דיינינו ס"ס כה"ג, אע"כ הפח מהתוס' דס"ל דאף ספק שהרוב מכחישו ג"כ מצרפינו לס"ס, משום דאמרינו סמוך מיעוט לפלגא והוי רוב צדדים להתיר וככל ס"ס, וכשיטת הרמ"א ה"ל.

ומה שהקשה החכ"צ מהא דנדה (דף נ"ח) דאמר ר"ע לתלמידיו במכה שיכולה להגלע דדם אמר רחמנא ולא פתם, אלמא דדוקא בכתמים מקילינו במכה שא"י ולא בדם, י"ל דהא עיקר הטעם דתלינו במכה שא"י הוי משום דלא שכיח לראות שלא בעת ונסתה כמש"כ הב"ש (בסי' ס"ח) בשם המהרש"א, א"כ לר"ע דחייש למיעוטא בבכורות (דף כ') ומפות (ספ"א) לכן בדאורייתא לא, מהני אליבן' לחלות במכה שא"י אם מוציאה דם, דהא לא אזיל בתר רוב, ודוקא בכתם תלינו.

ובעיקר דברי הרמ"א (דסי' קפ"ז ה"ל) הארכתי במק"א לתרץ פל הקושיות שהקשו האחרונים עליו ואכמ"ל. וכן יש להוכיח מתוס' נדה (י"א ע"ב) ד"ה שלא פסקה כו' שכתבו ואם פסקה מחמת תשמיש וראתה אחרי כן כו' טמאה דנדאי חיתה המכה וכלו בביאה ראשונה כו' עכ"ל, משמע דדוקא הואיל דנדאי חיתה המכה ע"כ טמאה, אבל מספק אינה טמאה ולא אמרינו דהא נדאי דם איכא במקור ולתלות במכה הוי ספק, וע"כ מוכח דתלינו בספק מכה, וה"ה דתלינו בספק אי מוציאה דם, ויש לדחות ההוכחה הזאת

דשא"ה דהא קונדם דחיתתה המפה הי' דם המפה לפנינו, אף גם ז"א סבא לחלק, והארבתי בזה בחידושי ליו"ד].

אף לכאורה מוכח בנדה (דף ס"ה) בתוס' ד"ה על גבי פלים ורואה כו' שפיתבו אלא ה"פ בידוע שיש לתלות שחיתה המפה כו', אלמא דמספק שפא לא חיתה המפה לא תלינו. א"כ לכאורה מוכח מזה דמספק שפא המפה מוציאה דם לא תלינו, אף לפמש"כ לעיל דרב ס"ל בירושלמי בנדה דבדקה בעד שאינו בדוק טמאה נדה ולא תלינו בספק, פיון דנדאי דם יש במקור, א"כ ה"ה בספק שפא חיתה המפה לא תלינו, דהא שם מייגרי אליבין דרב, אבל לדין דקי"ל בעד שאינו בדוק דאינה טמאה רק מדין פתם, א"כ י"ל דבספק מפה או בספק שפא מוציאה דם טהורה כנ"ל, ולכאורה קשה לשיטת ר"ח דס"ל דמספק תלינו גם לרב פדמוכח בכתובות (שם) דמייגרי התם אליבא דרב, א"כ אמאי פאן בנדה (דף ס"ד) לא תלינו מספק אליבא דרב, אכן י"ל דהר"ח גרס פגרסא דלא גרסי ע"ג פלים ורואה פדמוכח מהתוס' שפיתבו בלשון לספרים דגרסינו כנ"ל, משמע דיש דלא גרסי זה], ואינה טמאה רק אם ע"ג פלים ורואה אבל אם ע"ג פלים ואינו רואה טהורה דאפתי הוי ספק שפא לא חיתה המפה, ועוד י"ל דשאני הכא בספק שפא חיתה המפה דהוי ספק שפא אין פאן מפה פלל, אבל כשיש פאן מפה לפנינו רק דספק לנו שפא אינה מוציאה דם תלינו להכשיר מספק.

ומסוגיא זו דנדה הנ"ל מוכח דבמיעוט לא תלינו להכשיר ולומר דדם מפה היא, פדמוכח מהא דאי' התם דשאני שמואל דרב גוברין, אלמא דלא תלינו במיעוט ומוכח כשיטת התוס' (שם דף מ"ה) דאי איתצודי תו לא הדרי דזהו רק ע"פ רוב דהוי דם נדה, ולא כפי' הריתב"א לשיטת ר"ח בכתובות (דף ל"ו) המובאת לעיל דס"ל דתלינו גם במיעוט דיש לבוגרת דם בתולים, אף י"ל להריתב"א דשא"ה דלא שכיח פלל, ויש להאריך הרבה.

סיומא דפסקא דבנ"ד שהיא מינקת ומסולקת דמים יש להקל כמש"כ הנו"ב כה"ג להקל (בסי' נ"ה), אף בימי ספירת נקיים דבעינו ספורים ובדוקים לכה"פ ביום הראשון וביום השביעי האחרונים (בסי' קצ"ו), אין להקל אם תראה דם נדות ותצטרף לספור ז' נקיים, אבל זולת זה יש להקל.

א"ד ידיו דו"ש יצחק אלתנן בהרב מוהרי"א זצ"ל חופק ניעשוועזו. סימן יח נשאלתי לחוות דעתי בס"ת אשר כתב סופר א' זה ערך עשרים שנה ולא ראו ממנו שום קלות אז, אף זה ערך שמנה שנים אשר נודע פסול על הסופר, שמצאו בתפילין שמכר שהיתה חסרה פרשה ויותר, אף לא נודע לנו אי יצאו התפילין הנ"ל מידו אף קונדם פתיבת הס"ת, ואין יכולת להתברר מתי קנה הבעה"ב את התפילין אצלו, ומורה א' פסל את הס"ת.

תשובה בקצרה, והוא דגבי שוחט שהמיר דתו מבואר בש"ף (יו"ד סי' א') ופר"ח (שם) דאין לאסור למפרע משום דאוקי גבא אחזקתי, ועד אותה שעה פשר הי', וביותר מבואר בח"מ (סי' ל"ד סעי' כ"ג בהג"ה) דאם אין יודעים אם עבר קונדם דהעיד דמוקמינו לי' אחזקת פשרות וכל מה שהעיד פשר עד דידעינו דעבר קונדם לכו, א"כ לפ"ז פשוט בנ"ד ג"כ דהס"ת פשרה משום דמוקמינו לה אחזקת פשרות, ואמרינו דהשתא הוא דאיתרע, אף הקצה"ח שם הקשה אמאי לא אמרינו בזה תרתי לריעותא כמו במקנה

שנמצא ונמצא חסר דהרי חסר לפניה, וחזקת טומאה של הטמא, א"כ ה"ה בזה דהרי פסול לפניה, וחזקת ממון דהמחזק, ובשב שמתא (שמעתא ג' פ' ד') תי' ע"פ מש"כ רש"י בקידושין (דף ס"ו) גבי פלוגתא דר"ט ור"ע במקנה שנמצא כו', דר"ט יליף מן גרושה, וטעמא דר"ע דלא יליף מב"ג שפסולו בשנים, א"כ לפ"ז בחשוד דפסולו בשנים אין לפסול למפרע, אף בתוס' שם פי' פירוש אחר [וכתבו דפלוגתא במקנה שנמצא אינה שייכות לב"ג] וכתבו דפליגי בתרתי, א"כ לשיטת התוס' היכא דאנו מספקין על העבירה מתי נעשית ראו לומר אוקי ממונא בחזקת מארי' וה"ל תרתי לריעותא עכ"ל, לכן יש להחמיר בנ"ד דגם בזה שייך לומר תרתי לריעותא, משום דיש חזקת חולין על הקלף שלא נתקדש בקדושת הס"ת מחמת אינה פסול שעשה הסופר, וגם הא הרי פסול לפניה, א"כ אף דפסולו בשנים מ"מ יש להחמיר לשיטת התוס' כמו שכתב הש"ש הנ"ל.

והנתיבות (בסי' ל"ד) תי' קושית הקצה"ח הנ"ל, דחזקת ממון אינה דומה לכל החזקות, משום דחזקת ממון אינה חזקה המבשרת רק אין אנו יכולין להוציא מהמחזק בלא ראי' לכן אינה יכולה להצטרף לחזקה דהרי פסול לפניה עכ"ל, ולא נהירא לי דהא אם העדים מעידים שצוה מעות מחבירו דמוציאין מהמחזק דקשה בזה קושית הקצה"ח הנ"ל דהא יש בזה חזקת פטור ושללא נעשה דבר מחודש ממעשה הלואה בעולם ולא נתחייב ונשתעבד גופו מעולם, אם פן הוי כמו כל חזקות וכמו חזקת טומאה דמקנה שנמצא ונמצא חסר, א"כ שפיר הקשה הקצה"ח, ועוד דהא הרמ"א כתב דכל מה שהעיד פשר דמשמע דגם אם מעידים על א"א שנתגרשה או נתקדשה דמהנ"ל עדותן ג"כ, וקשה הא יש בזה חזקת א"א או חזקת פנוי' ודומה שפיר למקנה לכן אינו מספיק תירוץ הנתיבות הנ"ל, וזה ברור דלתירוץ א' של התוס' דחולין (דף יו"ד) ובריש גדה דדוקא במקנה דשייך חסר נאמאי אמרו תרתי לריעותא, א"כ בנ"ד לא שייך, אבל לאינה תירוץ התוס' שפיר הקשה הקצה"ח.

ולכן נ"ל לחרון דברי הרמ"א הנ"ל עפ"י מש"כ התוס' בכתובות (ע"ה ע"ב) ד"ה אבל היכא דליפא כו' שהקשו אמאי מהנ"ל חזקת הגוף הא הוי תרתי לריעותא משום חזקת פנוי' ונהרי מום לפניה ותי' משום דחזקת פנוי' לא תשיבא פלל לחזקה לגבי חזקת הגוף עכ"ל, אלמא דבמקום חזקה אלימתא אף דאיתרע עכשיו אפ"ה לא דיינינן תרתי לריעותא, א"כ כש"כ חזקת פשרות דעדיפא מחזקת הגוף דהא חזקת הגוף אינה מוציאה מחזקת ממון כמו שאמרו (בריש פ"ב דכתובות) דבברי וברי לא אמר ר"י, ואלו חזקת פשרות מצינו בתוס' (דף כ"ב) בד"ה תרי ותרי גינהו כו' שחלקו על רש"י דס"ל דאם ב' העידו שהוא פשר וב' העידו שהוא פסול דה"ל ספק פסיל, ושיטת התוס' שם דאמרינן אוקי גברא אחזקת פשרות ומוציאין ממון מחזקתו ע"פ עדותו, אף שיטת רש"י דחזקת ממון עדיפא מחזקת פשרות, כמש"כ הר"נ והש"ף (בח"מ סי' מ"ו ס"ק ס"ו) וקרא"ש שם, והא דקיי"ל פ"ב הונא דשתי פתי עדים זו באה בפ"ע ומעידה פ"ב כתב היטב המגי' בט"ז (ח"מ סי' ל"ד סעיף כ"ח) לחלק ע"ש, אבל שיטת התוס' דחזקת פשרות עדיפא מחזקת ממונא, ואף להרא"ש דפליג (שם) הא פ"ב דהו משום דקיי"ל דבתרי ותרי לכל הפחות ספיקא דרבנן הוא ע"ש, ועכ"פ שיטת התוס' דחזקת פשרות עדיפא מחזקת ממון, א"כ כש"כ דחזקת פשרות עדיפא מחזקת הגוף דהא חזקת ממון עדיפא מחזקת הגוף, וגם שם בפ' המדיר אמרו דלר' יהושע לא אולין בטר חזקת הגוף היכא דיש חזקת

ממונא, ואפ"ה פתבו התוס' שם דאף במקום דשייך חזקת פנוי' ותרתוי לריעותא אפ"ה חזקת הגוף עדיפא ולא חשיבא פלל נגד חזקת הגוף, כש"כ בחזקת פשרות דעדיפא מחזקת ממון דוודאי בטלות לגבי חזקת א"א וחזקת פנוי' ושארי חזקות, ולכן פל מה שהעיד פשר, ולא דייגינן בזה תרתוי לריעותא, א"כ שפיר פסק הרמ"א להכשיר עדותו, דהא לשיטת רש"י דס"ל בכתובות שם דחזקת פשרות אינה עדיפא מחזקת ממון, א"כ אינו מוכח אליבין דחזקת פשרות הוי חזקה אלימתא, עכ"ז הא לשיטת רש"י דס"ל דהיכא דפסולו בשנים לא דייגינן תרתוי לריעותא וודאי ניקח דברי הרמ"א כמש"כ הש"ש פנ"ל, אף עיקר קושית הש"ש על הרמ"א היא לשיטת התוס' בקדושין, א"כ פיון דשיטתם דחזקת פשרות הוי חזקה אלימתא לכן לא דייגינן בזה תרתוי לריעותא, א"כ לכל השיטות שפיר פתב הרמ"א לכל א' מטעם אחר, וגם אם מעיד שפלוני לנה מחבירו אף דיש בזה חזקת ממון וגם חזקת פטור ביחד כמש"כ מתחלה, עכ"ז פיון דחזקת ממון אינה חזקה המבררת, לכן אינה מצטרפת לב' לריעותא כמש"כ הגתיתבות, ונגד חזקת פטור לחודא וודאי דעדיפא חזקת פשרות כמו דעדיפא חזקת הגוף מחזקת פנוי' פנ"ל.

וגם יש להעיר לדברי הגתיתבות הנ"ל, א"כ היכא דמעיד דפלוני מכר קרקעו דיש התם חזקת בעלים הראשונים דקרקע בחזקת בעלי' עומדת, וזו הוי פועין פל חזקות המבררות, לא יתא נאמן בזה משום תרתוי לריעותא, אף לפמש"כ הגאון אחי הקצה"ח בקונטרס הספיקות דחזקת מ"ק לא הוי חזקה המבררת, רק פועין חזקת ממונא, דאינה בגדר פל חזקות, אלא דאין לנו פח להוציא מן חזקת מ"ק בלא ראי' ע"ש, לכן אף לת' הגתיתבות יכול להעיד וכל מה שהעיד פשר, משום דגם זה אינו מצטרף לתרתוי לריעותא.

אמנם לענ"ד נראה להוכיח דחזקת בעלים הראשונים דאמרו הוי בגדר חזקה מבררת כמו פל החזקות, ואין לחלק ביניהם, דהא ביבמות (דף ל"א) גבי תרי ותרי אי אוקי אחזקה מה"ת או לא, מוכיח הש"ס מהא דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי ואמרי פשהוא חלים זבין ובי תרי אמרי פשהוא שוטה זבין ואמרו אוקי תרי בהדי תרי וארעא בחזקת בר שטיא, א"כ ה"ה בכל חזקות בתרי ותרי מוקמינן אחזקת פנוי' או חזקת גרושה, והנה מ"ד דס"ל דתרי ותרי לא מוקמינן אחזקה, טעמין דלא תהי' עדיפה חזקה מאלו עוד פת עדים מסייעים להם וכמש"כ התוס' הסברה הזאת בב"ב (דף ל"א) ד"ה זו באה כו' גבי מיגו ע"ש, א"כ ז"א שייך אלא בחזקה המבררת אבל בחזקת ממונא נראה דכ"ע מודי דבתרי ותרי אין לנו פח להוציא מהמחזקת כמש"כ התוס' בכתובות (דף כ') ד"ה ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא פנ"ל, א"כ גבי בר שטיא דתרי אמרי פשהוא שוטה זבין פנ"ל דמוקמינן בחזקת בר שטיא משום חזקת מ"ק, ולדברי הגאון אחי הקצה"ח דכתב דחזקת מ"ק הוי פועין חזקת ממונא, א"כ אף מוכיח הש"ס מבר שטיא דבתרי ותרי מוקמינן אחזקת פנוי', הא י"ל דשא"ה דמשום חזקת ממונא נגעו בה דאף בתרי ותרי אין לנו פח להוציא מן המחזקת לכ"ע, אלא ע"כ מוכח דחזקת בעלים הראשונים דינה בכל חזקות המבררות ודלא פקונטרס הספיקות הנ"ל.

אף לפמש"כ ליישב דברי הרמ"א דמשום חזקת פשרות דהוי' חזקה אלימתא לכן פל מה שהעיד פשר ואף דקצת איתרע פשרותו, הא גם בחזקת הגוף שכתבו התוס' בכתובות

דחוקת פנוי' לא חשיבא גבה פלל ג"כ הא איתרע פעת חוקת הגוף, ואפ"ה לא דיינינו תרתי לריעותא נגדה, וכש"כ נגד חוקת פשרות.

וכן מצאתי בפני יהושע בגיטין (דף י"ז) בתוס' ד"ה משום בת אחותו כו', שפכת דחוקת פשרות עדיפא מחוקת הגוף ע"ש. א"כ אף בהעיד שפלוגי מכר שדהו לחבירו דיש בזה חוקת מ"ק ג"כ לא דיינינו תרתי לריעותא.

ולפ"ז בנ"ד פיון דהסופר היתה לו חוקת פשרות, א"כ ונדאי דהס"ת פשיטה ומחוקינן דאחר שפכת הס"ת בהכשרה איתרע חוקת פשרותו. ועוד נראה לי ליישב קושית הקצה"ח הנ"ל דהא מבואר ביו"ד (סימן י"ח) דאם נאבד הספין אחר שחיטה ונמצא פגום דהשחיטה פשרה משום דיצא' בהיתר ע"ש, ואף דהפר"ח הקשה שם על הך סברא דיצא בהיתר דמנלן זה עכ"ז אינו קשה, דהא מציינו דגם גבי ממון אמרו הך סברא דהחוקק לנו בכשרות כמש"כ התוס' בגיטין (דף ב') בסד"ה ואם יש עליו עוררין כו' שפכתו שם דאם אתי הלנה אח"ז וטען מזניף דלא מהימן פיון דהחוקק בהיתר, וכן מציינו ברמב"ם (פ"ג מה' שגגות) שפכת דאם ע"א העיד דנהו חלב ואח"כ אכלו אחר דלוקה משום דאיתחוקק לנו באיסור, וזה נובע מירושלמי (סוטה פ"ו ה"ב) וכה"ג מבואר בכתובות (כ"ו ע"ב) בתוס' ד"ה אנו כו'.

א"כ ה"ה בעד דהעיד בב"ד פיון שהחוקק לנו בכשרות לכן לא אמרינו בזה תרתי לריעותא פלל, ובזה יש ליישב קושית האחרונים ביו"ד (סימן א') שפכת שם הרמ"א בשוחט שנטל קבלה דלא מטריפינו למפרע, והקשו למה לא אמרינו בזה דהוי תרתי לריעותא, ולפמש"כ גיחא דדוקא במקנה וספין שנמצא פגום, דמחוייב ע"פ דין לבדוק הספין אחר השחוט, דהא קי"ל בחוקה דאיפא לברורי מבררינו א"כ לא יצא בהיתר עדיין, וגם גבי מקנה פכת המחבר ביו"ד (סימן ר"א סעיף ס"ה) דמן הראוי לעיין מקודם טבילה אם יש בהמקנה מ' סאה, משום דאין סומכין על החוקות במקום, שאפשר לברורי, אבל התם גבי שוחט שנטל קבלה הא אין אנו צריכין לבדוק את השוחט כל פעם אחר השחיטה אם יודע הלכות שחיטה לכן זה דומה מאבד הספין אחר השחיטה דכשר, משום דיצא בהיתר, ולא דיינינו בזה תרתי לריעותא ולומר דהא הספין פגום לפניה וחוקת איסור שהיתה להבהמה, א"כ ה"ה בשוחט שנטל קבלה, ושפיר כתב הרמ"א דלא מטריפינו למפרע, ותמיהני על האחרונים שלא העירו מזה.

ועפ"ז י"ל קושית התוס' בנדה (ב' ע"ב) ד"ה התם תרתי לריעותא פנ"ל שהקשו בהא דחולין (דף י') דיליף דאזלינו בחר חוקה מויצא הפהן מן הבית פנ"ל דילמא אדנפיק ואתא בציר לי' שיעורא, דקשה אדנפא גימא התם הרי חסר הנגע לפניה ואוקי גברא בחוקת טהרה פמו במקנה, וכן הקשו בחולין שם ע"ש, ולפמש"כ גיחא משום דדוקא במקנה וספין דהי' בידו לברורי אמרינו תרתי לריעותא, משום דלא יצא בהיתר מעולם, משא"כ בהא דויצא הפהן מן הבית דאין ביז הפהן שוב לראות אם חסר הנגע או לא [פיון דמסיק התם בחולין דיציאה דרף אחוריו לא שמה יציאה וכן אחורי הדלת מאי איפא למימר] א"כ אחר שראה הפהן הנגע והיתה שלימה ויצא ואיתחוקק בטומאה ודאית

מחמת חזקת הנגעה שהי' אז, לכן בכה"ג לא דיינינו מזה תרתי לריעותא כמו בנאכד הספין הג"ל, ובחידושי לחולין הארכתי בזה.

ולכן שפיר כתב הרמ"א דכל מה שהעיד פשר,, משים דהא אין בידינו לבדוק את העד אם הוא פסול דהא הנסטרות לה', א"כ ה"ה בנ"ד בס"ת דכיון דלא ראינו שום קלות בהסופר אז ואין בידינו לבדוק את הסופר, ואתחזק' לנו אז הס"ת בהיתר, א"כ נדאי דכשירה הס"ת בלא פקפוק כלל, ובפרט דהא מבואר בתשובות הגאון רע"א זצ"ל (סי' ס"ט) דלא חיישינו דלמא לא כתב ועיבד לשמן משום חזקה לא שבק היתירא כו רק החשש הוא שמה ארע איזה ענין שהוי חק תוכות ע"ש, ממילא איתרע חזקת חול שהי' להקלה דלא גרע מכתבי הקודש כמבואר בא"ח (סי' של"ד), רק דהספק לנו אי נכנס בקדושת ס"ת, א"כ עכ"פ איתרע חזקת תולין דמעיקרא, ואף דנימא דיש עליו חזקה דלא נתקדש בקדושת ס"ת, עכ"ז הא נתבאר דחזקת פשוט שהיתה להסופר הוי' חזקה אלימתא, ולכן הס"ת פשירה בפשיטות.

וגם יש לדון בזה ספק ספיקא וכמש"כ האחרונים ביו"ד גבי שוחט שנטל קבלה, ומה שכתב כ"ת לדון בספק שמה לא נכתבו לשמן דהא אין זה אלא הל"מ וספיקו להקל, יענין מעכ"ת בסנפה (דף י"א) במלחמות שם שכתב דנפ"ל דצריף לשמן מועתה כתבו לכם לשם חובתכם ע"ש, ולכד זה יענין בתשובת הגאון רע"א (שם) דאין זה חשש כלל כנ"ל, וכ"ז ברור.

סימן יט. נשאלתי מרב גדול אחד, אודות איזו חברא שמתחילין לכתוב ס"ת בשותפות ועושים איזו סעודה בשעת ההתחלה, אם נקראת סעודת מצוה או לא, ונ"מ פי יש בעירם תקנה קדומה שלא ליטול דמי מכירת פשר [קארפאקען] מפשר שעל סעודת מצוה, ונתנה סיקסוף בעירם אם מקרי זה סעודת מצוה אי לא.

תשובה בעז"ה, מתחלה נ"ל לבאר הספק שנסתפקו האחרונים בשותפים שכותבים ס"ת בשותפות אם יוצאים ידי מ"ע של פתיבת ס"ת או לא, דהא באתרוג מצונו בב"ב (דף קל"ז) דאין יוצאים באתרוג של שותפות משום דכתיב ולקחתם לכם דכתב הרשב"ם שם דבעינו שיהא פולו שנו ולא מקצתו, א"כ ה"ה בס"ת דכתיב כתבו לכם בעינו שתהא פולה שלו ולא מקצתה.

ולכאורה יש להוכיח מהא (שם דף מ"ג) דמקשה הש"ס גבי בני העיר שנגנבה ס"ת כו' אין מעידין ואין דנין מאנשי אותה העיר, דניסלקו תרי מנייהו ולידינו, ומשני שאני ס"ת דלשמיעה קאי, דקשה הא הנה מצי למימר בפשיטות דלכן אינם יכולים להסתלק כדי שלא יפסידו מצות פתיבת ס"ת דיוצאים אף בשותפות, אע"כ מוכח דאין יוצאים בשל שותפות, אף יש לדחות זה משום די"ל דאף אי נימא דיוצאין בשל שותפות אפ"ה עכשיו כיון דנגנבה ואינה ברשותם בלא"ה אינם יוצאים, כמו בחמץ דכתיב לא יראה לה וכתבו האחרונים דאם נגזל חמץ לאחד אינו עובר הנגזל על כל יראה דהא פתיב לה ובעי דיהא ברשותו, ה"ה בס"ת דכתיב כתבו לכם בעינו נמי דתהא ברשותו, א"כ עכשיו דנגנבה אינם מקיימין המצוה לכן שפיר יכולים להסתלק, ובלא"ה יש לדחות ראי' זו ובסנהדרין (כ"א ע"ב) אמר רבה אע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו איתיביה אביי, וכותב לו ס"ת מלה אין הדיוט לא כו', ואי נימא דיוצאין בשל שותפות א"כ י"ל דנפ"מ

בין מלה להדיוט דמלה צריה לכתוב משלו לבדו דהא כתיב וכתב לו משא"כ הדיוט דכתיב פתבו לכם [לשון רבים] יוצאין אף בשל שותפות, אע"כ מוכח דגם הדיוט אינו יוצא בשל שותפות.

ועכ"ז נ"ל ללמד זכות על מה שנהגו כמה חברות לכתוב ס"ת בשותפות דשפיר יוצאים בזה, ונקדים מה שכתב התורת חיים (שם שם) ביחיד הפותב ס"ת ואח"כ נאבדה פשיטא שצריה לכתוב לו ס"ת אחרת, ובספר פרדס דוד חולק עליו, וכתב דאף בנאבדה יצא ואין צריה לכתוב אחרת, ולי נראה להוכיח פדעת הפרדס דוד הנ"ל מהא (דפ"ג דבכורים משנה י"ב) דבכורים פנכסי פהן כו' ובע"ח נוטלן בחובו ואשה בכתובתה וס"ת כו' ומבואר בטוח"מ (סי' צ"ז אות מ) בשם הבעה"ת וש"פ דפרשו להמשנה הנ"ל דס"ת בע"ח ואשה בכתובתה גובין אותה, וכן פסק המחבר שם (סעי' כ"ג), וקשה הא פריעת בע"ח לא הוי רק מ"ע פמבואר בכתובות (דף פ"ו) וברש"י (שם), ואלו מצד השעבוד הא מטלטלין לאו בנישעבוד ניהו, ואף דקיי"ל מינן' נאפילו מגלימא דעל כתפין, אין זה אלא מחמת מצות עשה דפריעת בע"ח אכל לא מצד השעבוד, דהא מטלטלי לא משתעבדי אף מה"ת כמש"כ האו"ת אן ל"ט סוף ס"ק ב'), ומה"ט פתבו הראשונים והובא בחו"מ (סי' ע"ג) בנשבע שלא לפרוע לבע"ח דחלה שבועה אם היתה השבועה קדומה לחוב או בשבועה בכולל כמש"כ הש"ך (שם), וע"ש באו"ת (ס"ק ז') דכתב דלכו חלה השבועה משום דמייירי במטלטלי דלאו בני שעבוד ניהו ואין פאן אלא מצות פריעת בע"ח, ולכן פינו דחלה השבועה אסור לו לפרוע להבע"ח, א"כ קשה איה בע"ח גובה לס"ת בחובו, הא ס"ת ג"כ הוי בכלל מטלטלי דלא משתעבדי כפי מש"כ רש"י בב"מ (דף ס"ז) ד"ה אין בע"ח גובה כו' דלכו מטלטלי לאו בני שעבוד ניהו משום דבידו להצניען כו' א"כ גם בס"ת שייך לומר זה, ואין בזה אלא מצות עשה דפריעת בע"ח, א"כ קשה מאי אולמא האי עשה דפריעת בע"ח ממצות עשה דכתיבת ס"ת, ומשמע דאף אם אין לו אלא ס"ת אחת ג"כ בע"ח גובה בחובו, ואין לומר דמייירי דאין להמלנה ס"ת אחרת ולכן כמה שגובה הבע"ח מקיים המלנה למצות עשה דס"ת, דהא אין אומרים לו חטא פדי שניזפה חבירה, וכש"כ לשיתת היש"ש ביבמות (פ"ב) גבי אלמנה לכה"ג וחיבי עשה דלא מתייבמות דאף אם בעלו לא קנו משום דכיון דאין עשה דוחה עשה לכו אף בדיעבד אינו מקיים מצות עשה דיבום, וע' בנו"ב (מה"ק ת' ח"מ בסופו) לכו ה"ה בנ"ד פינו דאין עשה דפריעת בע"ח דוחה למ"ע דכתבו לכם דמבעי להיות שב ואל תעשה, ודאי דהוי זה בגדר חטא כו', דהא מה"ט אף בבעלו לא קנו, א"כ הא אין אומרים חטא פדי שניזפה חבירה פנ"ל, וגם לפמש"כ האו"ת (בסי' ל"ט) בשם הרשב"א דמטלטלי דלא משתעבדי הוי מדרבנן ג"כ תקשה פו, דהא פינו דעכשו לא משתעבדי עכ"פ מדרבנן ולאו בני שעבוד ניהו, ומה"ט חלה השבועה בנשבע שלא לפרוע לבע"ח, ולא אמרינן דב"ד יגבו בע"כ, וע"כ מוכח דכיון דלאו בני שעבוד הוי מדרבנן, לכו פקע שעבודו, ולכן היכא דחלה השבועה אז אמרו דאין עשה דפריעת בע"ח דוחה לעשה דיש בשבועה דכל היוצא מפיו יעשה ומוצא שפתיה תשמור, א"כ ה"ה דאין דותה ליה עשה דכתיבת ס"ת דהא אין עשה דותה עשה.

ובלא"ה ג"כ צריף ביאור במש"כ הרשב"א דמטלטלי לא משתעבדי מדרבנן דהא פיון דמה דלא משתעבדי הוי משום דלא סמך המלנה דעתו עליהו והוי פמחל השעבוד, א"כ ממילא אין עליהו שעבוד אף מה"ת כלל.

ובחידושי לח"מ כתבתי לפרש פוננת הרשב"א הנ"ל, די"ל דהא דאמרו דאינו סומך המלנה דעתו עליהו אינו אלא בגדר סילוק, משום דהא מחילה בפירוש לא הוי, ולכן לא הוי זה אלא כמו כותב לו דין ודברים אין לי בנכסיה וכמו הוה דכתובות (דף צ"ה), והוי כמו דסילק א"ע ממטלטלי ומבואר בתוס' (כתובות שם) ד"ה וכי כתבה כו' דבמה דטורף מלקוחות לא מהני סילוק דזה הוי כמו כותב בעודה נשואה דין ודברים אין לי בנכסיה דאין בדבריו כלום, אף במה דאינו טורף מלקוחות מהני הסילוק ע"ש, ולכן מה"ת דטורף אף מן המטלטלים הנמכרים, לכן אף דלא סמך דעתו עליהו עכ"ז משתעבדי מה"ת דלא יהא עדיף מסילוק בפ"י דלא מהני מה"ת, אכן עכשיו שתקנו חז"ל דאינו טורף מטלטלי מלקוחות משום דלאו בני קלא נינהו, לכן מהני אף סילוק גביהם, וכיון דאינו סומך דעתו עליהם, הוי כמו סילוק גמור, דזה מהני במטלטלי האידנא, ולפ"ז פקע שעבודם אף מה"ת לפי תקנת חז"ל דאינו טורפם מלקוחות, ובזה יש מקום לתרץ כמה קושיות בעז"ה, ואכמ"ל, ולפ"ז נדאי דקשה פנ"ל אמאי גובה בע"ח ס"ת פיון דפקע שעבודם לגמרי אף מה"ת דהא אינו טורפם מלקוחות.

וכמו כן יש להקשות לשיטת השאלות (פ' אמור) דס"ל דמוכרין ס"ת אף לשארי מצות, [וע' בע"ז (דף י"ג) בתוס' ד"ה ללמוד תורה כו'], בשלמא לישא אשה דהוי מצוה רבה שפיר הוא הא דמוכרין ס"ת ע"פ מש"כ התוס' בב"ב (דף י"ב) גבי שחרור עבד דכופין רבו ועושהו ב"ח משום מצוה רבה דפ"ו, וכן ת"ת דהא ת"ת גדול ממעשה, אבל שארי מצות אמאי דוחים למ"ע דנעמה כתבו לכם ומאי אולמא האי עשה מהאי עשה, ובע"כ מוכח מפל הני דמי שכותב ס"ת ואח"ז נאבדה ונגנבה, ואף במקרה.

ג"כ קיים מצנת פתיבת ס"ת פיון שהי' לו כפר ס"ת, ולכן נדחה זה מפני מצנת עשה דפריעת בע"ח ושארי מצוות לשיטת השאלות הנ"ל. והא דאין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה, אין זה משום ביטול מ"ע, דהא אף ביש לו פמה ס"ת ג"כ אסור למכור אף ס"ת א' אלא תק"ח הוא ויש לדחות ראי' זו ע"פ מה שפסק הרמב"ם דנשים פטורות ממצנות פתיבת ס"ת והובא בש"א (סי' ל"ה).

ואמרו ביבמות (דף ה') דעשה דמצורע דוחה לעשה שאינו שונה בכל משום דמצורע הוי עשה השונה בכלל וע' בתוס' (שם) ד"ה ואפתי איצטריף קרא כו' ובב"מ (דף ל') בתוס' ד"ה הא אין עשה כו' שנקטו זה לכלל גמור.

הג"ה [ומהתוס' הנ"ל הוכחתי דגם האשה מקיימת המ"ע דיבום משום דגם היא מצננה ע"ז, דאל"כ אין מקום לתמיהתם שהקשו אמאי באלמנה לכה"ג מהנשואין אמרו דאין עשה דוחה עשה הא עשה שאינו שונה בכל נדחה מפני עשה השב"כ, הא גם מ"ע דיבום ה"ל עשה שאינו שב"כ אי נימא כהפפות תמרים (ביומא) דכתב דנשים אינן מצוות ע"ז אלא היבם לבד, ומוכיח מזה דגם כה"ג עשה דוחה ל"ת ע"ש ולפמש"כ נדחין דבריו, דלפ"ז הא ה"ל מ"ע דיבום ג"כ עשה שאינו שב"כ אע"כ מוכח דגם היבמה מצננה ע"ז, ואכמ"ל.

[א"כ לפ"ז י"ל דלכן בע"ח גובה לס"ת בחובו, משום דמ"ע דפריעת בע"ח ה"ל עשה השנה בכל דהא גם נשים חייבות בזה, דהא הנקשה אשה לאיש לכל הדינים שבתורה, ומ"ע דס"ת ה"ל עשה שאינו שב"פ דנשים פטורות, א"כ אתי עשה דשב"פ ודוחה לזו דה"ל עשה שאינו שב"פ.

ובתוס' שם פתבו דהא דאמרו דעשה השב"פ דוחה לעשה שאינו שב"פ אין זה אלא למ"ד דס"ל דמצורע בימי חלוטו מותר בתשמיש המטה, משא"כ למאן דס"ל מצורע בימי חלוטו אסור בתשמיש אינו מוכח מזה דעשה השב"פ דוחה לאינו שב"פ די"ל דשאני התם דגדול השלום ע"ש.

עכ"ז הא פסק הרמב"ם (בפ' י' מה' טומאת צרעת) דמותר בתשמיש, לכן שפיר י"ל דלכן פסקו פולקם דבע"ח גובה בחובו משום דה"ל עשה השב"פ ודוחה לעשה דאינו שב"פ, וגם המשנה דבכורים ס"ל פהו תנא דס"ל דמותר בתשמיש בפרט דהא קיי"ל פו לדינא, וכן מוכח לומר בהא דערכין (דף כ"ד) דהמעריף א"ע מעלין לו תפיליו משום סידור בע"ח, דיש להקשות למה בעי בזה דין סידור תפוק לי' בלא"ה דמאי אולמא האי עשה דפריעת בע"ח מן עשה דמצנת תפילין.

וע"כ מוכח דשאני עשה דתפילין דנשים פטורות וה"ל עשה שאינו שב"פ ואתי עשה השב"פ ודוחהו. ומש"כ הש"א שם להוכיח דנשים חייבות במ"ע דכתיבת ס"ת מהא דקידושין (דף ל"ד) ועירובין (דף כ"ז) דת"ת ופ"ו ופדיון הבן דלאו מ"ע שהז"ג ונשים פטורות ומדלא חשיב נמי למצנת כתיבת ס"ת ש"מ דנשים חייבות בה עכ"ל, י"ל בזה דהא חזינו דלא חשב לכולן לפי מש"כ הטו"א (מגילה כ' ע"ב) דסמיקה ה"ל עשה שאין הז"ג ואפ"ה נשים פטורות, אלמא דשירי שירי הגמ' ונא חשב לכולהו פטורי דנשים בעשה שאין הז"ג, וגם הא מחצית השקל דחייב ליתן רק פעם א' בשנה דאין לזה זמן קבוע דהוי עשה שאין הז"ג ואפ"ה נשים פטורות, וכן יש כה"ג עוד, ועיין בש"א (סי' י"ד) שכתב דדוקא תפלה דיש לה זמן קבוע ערב ובקר מקרי עשה שהז"ג משא"כ אלו לא הי' זמן קבוע מקרי עשה שאין הז"ג ע"ש.

ועכ"ז שפיר פתבתי להוכיח ממשנה דבכורים הנ"ל דבכותב ס"ת ונאבדה או מקרה דיצא ידי מ"ע דכתיבת ס"ת, דהא אמרו שם דאשה בכתובתה ג"כ גובה לס"ת, ור' יהודא פליג שם בסיפא וס"ל דאין נותנין אלא לחבר בטובה, אבל בהא דכתובה לא פליג ומוכח דמוד' ר"י בזה, והא אמרו בכתובות (דף נ"ו) דר' יהודא ס"ל דכתובה דרבנן וכוונאי יש למצנה מן התורה דין קדימה נגד דרבנן ארשב"פ ואפי"ה אשה בכתובתה גובה, א"כ שפיר מוכח מזה ואם פתב ס"ת ונאבדה או מקרה דיצא מצנת הכתיבה במה שכתבה פבר.

ואף לפמש"כ הנו"ב (ח' ח"מ בסוף מה"ק) לפירש דברי הרמב"ם דאם בעלו קנו, דאף דאין עשה דוחה עשה אפ"ה בדיעבד קנים המצנה וכש"כ בפריעת בע"ח אל וגם היש"ש וש"פ מודי דהא עכ"פ סילק לבע"ח ומה איכפת לי' אם הלנה עבר על מ"ע אפ"ה מוכח פו דהא אמרו שם דבע"ח וכתובה גובה, ומשמע לכתחלה לירד לנכסיו [והא דכתובה פתב הרא"ש (פ"ג דבכורים מ"י) דאתי כמאן דס"ל מטלטלי משמעדי לכתובה], ולכתחלה כ"ע מודי דאין עשה דוחה עשה, ומבעי להיות שב ואל תעשה ודוחק לומר

דמיירי דאין להבע"ח ס"ת אחרת ומשום דידין' מותר לו לעבור על מ"ע, דהא כבר פתבתי לעיל דזהו הוי בגדר אין אומרים לו חטא פדי שיזקה חבירה, ובלא"ה אין סברא לומר דמיירי בהו גוונא ונקא, וכיון דחזינו דאף במקום מצוה דרבנן כמו פתובה ג"כ דחזינו למ"ע דכתיבת ס"ת, וידוע דלא מצי חז"ל לעקור לדאורייתא, בע"כ מוכח מזה דבכתב ס"ח אף דנאבדה או מקרה סינים למ"ע הג"ל, דהא במה דמגפה לאשה בכתובה הוי פמקרה.

ועוד י"ל דכתובה אף למאן דס"ל דאורייתא מקרי עשה שאשב"כ דהא אינה נוהגת בנשים, אף לפ"ז מקשה בהא דכתובות (דף פ"ו) שפתבו הרי"ף והרא"ש שם, דאי איכא עלי פתובה ובע"ח ויש לו מטלטלין דבע"ח קודם משום דיותר משאיש רוצה לישא כו', ולפמש"כ קשה דהא התם במטלטלי דלאו בני שעבוד גינהו, ואין זה אלא מצד מצות פריעת בע"ח, וה"ל לומר בקצרה בע"ח עדיף דה"ל שיה השנה בכל, וכתובה ה"ל עשה שאינו שנה בכל דהא נשים פטורות.

[ונאפשר לומר משום דכתובה א"א פלל היות נוהגת בנשים דא"כ הפוכי מטתי ל"ל, ולכן לא מקרי עשה שאינו שנה בכל]. אכן בלא"ה קשה לפמש"כ הרי"ף דכתובה דרבנן, א"כ ה"ל לומר דבע"ח קודם משום דהוי מה"ת וכתובה היא הוי' מדרבנן, ובע"כ מוכח דהרי"ף פתב טעם שייטב כל השיטות אף למאן דס"ל פתובה דאורייתא, א"כ ה"ה י"ל בזה דהא נתבאר לעיל דהא דעשה השנה בכל דוחה לעשה שאינו שנה בכל לאו פולי תנאי ס"ל פו.

א"כ י"ל דרוצה ליתן טעם לכ"ע, וזולת זה י"ל דהוי נפ"מ בחובות דאינו אלא מדרבנן וכ"כ איכא חוב דאינו שנה בכל פגון פדיון הבן ועוד כה"ג, אף לפי הטעם דיותר משאיש רוצה לישא כו' גם הגה קודמים לכתובה.

ולפ"ז יש לדון דשפיר יוצאים שותפים ידי מצות עשה הג"ל בכתובות ס"ת בשותפות כמו באחרות שפתבו הראשונים דאם קנו לצורך מצוה דיוצאים משום דאנו סהדי דמקנה כ"א לחבירו פדי לצאת י"ח, א"כ ה"ה בנ"ד מ"נ שייך לומר דאנו סהדי דמקנה כ"א לחבירו פדי לצאת שח פתיבת ס"ת, והא דכתבו האחרונים לדחות זה משום דבעי שיהי' הס"ת שלו בכל עת ובכל שעה, ז"א לפמש"כ להוכיח דאף במקרה אחר שפתבו דג"כ יוצא בזה, אלמא דלא בעינו שיהא לעולם אצלו, וידועה שיטת רש"י במנחות (דף ל') דלקח ס"ת מן השוק פחותה מצוה, ומצוה עביד, וכן הכריע הג"ר א"א זצ"ל (בסי' ע"ר), לכן שפיר מהני לצאת אף בשותפות, ואף דבעת שפתבו לא שייך לומר פו, עכ"ז י"ל דאחר שנתבה הס"ת יכוננו כ"א להקנות לחבירו פשוטל בינו במתנה ע"מ להחזיר, ואף שאסור למכור ס"ת עכ"ז הא בקנו מתחלה אדעתא דימכור לאחרים מותר למכור כמש"כ הט"ז באו"ח (סי' קנ"ג ס"ק י') ע"ש, נראה לפענ"ד ללמד זכות על החבורות שנהגו בכל תפוצות ישראל לכתוב ס"ת בשותפות דיצאו בזה מצות פתיבת ס"ת לשיטת רש"י הג"ל, וראיתי בפתחי תשובה שהביא בשם הבית אפרים שכתב ג"כ ללמד זכות על מנהג העולם הג"ל, אף אין ת"י ספר הג"ל, והנראה לי פתבתי.

ולפ"ז ודאי דסיוס ס"ת או התקלת הפתיכה אף בשותפות ודאי מקרי סעודת מצוה כמו בסעודת אירוסין דמבואר בפסחים (דף מ"ט), ומבואר בר"נ פתובות (דף ז') דלכן לא

מְבַרְכִינוּ אַקב"ו לְקַדֵּשׁ הָאִשָּׁה מְשׁוּם דְּאִין בְּעֵשְׂיִיתָה גְמַר הַמְצָנָה ע"ש, וְאַפ"ה הוּי סְעוּדַת אִירוּסִין סְעוּדַת מְצָנָה מְשׁוּם דְּהוּי הַתְּחַלַּת מְצָנָה, א"כ ה"ה בנ"ד, וְגַם הָא מְבֹאָר בְּסוּפָה (דף כ"ו) דְּכוּתְבֵי ס"ת מְקַרֵי עוֹסְקִים בְּמְצָנָה אַף שְׁעֵדִינן לֹא גְמַרְוּ הַפְּתִיבָה, וְכִינן דְּמְצִינוּ דְּהַתְּחַלַּת הַפְּתִיבָה מְקַרְנָא מְצָנָה לְכֹן אַף הַהַתְּחַלָּה הוּי ג"כ סְעוּדַת מְצָנָה, וְאַף דְּמְבֹאָר בְּירוּשְׁלָמִי (פ"ג דְּפִסְחִים ה"ז) דְּאָמַר ר"י בְּרַבֵּי בֹוֹן בֹּא וּרְאֵה מַה גְּדוּל הוּא הַשְּׁלוֹם כו') ע"כ אִין הַטַּעַם הַחֵם מְשׁוּם פ"ו, דֹּא"כ הֵיכָא דְקַיִים פְּבָר פ"ו מֵאֵי אִיכָא לְמִימַר, דְּהָא מוּכַח בְּפִסְחִים (ש"ם) דְּלֹא מְחַלְקִינוּ בְּזָה, וּבְכָל מְקוֹם הוּי סְעוּדַת אִירוּסִין סְעוּדַת מְצָנָה, דֹּאל"כ ה"ל לְהַגְמֵרָא לְתַרְזַן הַתָּם דְּהָא בְּקִיּוּם פ"ו וְהָא בְּלֹא קִיּוּם ע"ש, וּבְקִיּוּם פ"ו אִין כָּאֵן אֵלֹא מְצָנָה דְּרַבְּנֹוֹן כְּמְבֹאָר בֹּא"ע וְסִי' א') וְאַפ"ה הוּי הַהַתְּחַלָּה דְּקַדוּשִׁין סְעוּדַת מְצָנָה כְּש"כ בְּהַתְּחַלַּת מְצָנָה מַה"ת, וְהָא גְּדוּל הַשְּׁלוֹם כו' פִּי הַמְּפָרֵשׁ שְׁם מְשׁוּם אִיְקַרְוֵבִי דְעֵתִי דְאָרוּס וְאָרוּסְתוֹ, א"כ שְׁיִיף זֶה אַף בנ"ד דִּיהָא חִיזוּק לְהַמְצָנָה דְשְׁיִיף ג"כ לֹוֹמַר אִיְקַרְוֵבִי דְעֵתִי הַנְּ"ל, וְעוּד דְּהָא בְּעַת הָאִירוּסִין לֹא נִתְקַיִים עֲדִינן מְצָנָת פ"ו וְאִין זֶה אֵלֹא הַתְּחַלַּת הַמְצָנָה, א"כ ה"ה בְּכָל הַתְּחַלַּת הַמְצָנָה דְּהוּי, סְעוּדַת מְצָנָה, וְגַם זֶה פְּשׁוּט דָּאֵם מְקַדִּישִׁין הַס"ת לְבַה"נ דְּנֹדָאֵי מְקַרֵי סְעוּדַת מְצָנָה כְּמַש"כ הַחוּוֹת יָאִיר דְּמִי שְׁנֹדֵב לְבַה"נ דְּהוּי סְעוּדַת מְצָנָה ע"ש, אַף אַף אֵם אִינְם מְקַדִּישִׁין לְבַה"נ ג"כ הוּי סְעוּדַת מְצָנָה מְשׁוּם דְּמְקַיִמִין הַמְצָנָה דְּכְתִיבַת הַס"ת כְּנ"ל.

וְכֹן יֵשׁ לְדוֹן לְפַמְש"כ הַתּוֹס' בְּסוּפָה (דף כ"ז) בְּד"ה כָּל הָאֲזַרְחָ כו' דְּהָא דְאִינוּ יוֹצֵא בְּאַתְרוּג שְׁנוֹתָפוּת דְּאַף דְּכְתִיב לְכֶם לְשׁוֹן רַבִּים אַפ"ה לֹא דְמִי לְעִרְיִסוּתִיכֶם מְשׁוּם דְּאִיִּדִי, דְּכְתִיב וּלְקַחְתֶּם לְשׁוֹן רַבִּים דְּרַרְשִׁי שְׁתָּהָא לְקִיחָה לְכֹאו"א לְכֹן פְּתִיב לְשׁוֹן לְכֶם ע"ש, א"כ לְפ"ז בַּס"ת דְּלֹא שְׁיִיף זֶה וְנֹדָאֵי דְאִמְרִינוּ דְּכִינן דְּכְתִיב פְּתִיב לְכֶם דִּינֹצָא אַף בְּשְׁנוֹתָפוּת, א"כ זֶהוּ ג"כ סִיּוּעַ גְּדוּל לְצֹאת מ"ע דְּכְתִיבַת וְס"ת בְּחֻבְרָה שְׁפּוֹתְבִין בְּשְׁנוֹתָפוּת.

כ"ד יְדִידוֹ יִצְחָק אֶלְחָנָן בְּהַרְב מוה' יִשְׂרָאֵל אִיְסַר זצ"ל חוֹפ"ק נֹאוּוְהַרְדֵּק. סִימָן כ.

הֲרֵא"ה בְּסִפְר הַחִינּוּף פְּרָשָׁה יִתְרוֹ (סִי' ל') הַקְּשָׁה בְּהָא דְנִדְרִים (דף ט"ז) דָּאֵם אָמַר קוּנָם סוּפָה וְלוּלָב וְתַפְּלִין דְּחַל הַקּוּנָם, דְּנִיִּיתִי עֲשֵׂה וְלִדְחִי ל"ת, וְתִי מְשׁוּם דֵּה"ל עֲשֵׂה דְכָל הַיִּנְצָא מְפִיּוּ יַעֲשֵׂה וְאִין עֲשֵׂה דוּחָה עֲשֵׂה וְל"ת, וְהַקְּשָׁה הַמַּל"מ דְּהָא מְצִינוּ בִּיבְמוֹת (דף ה') דְּעֲשֵׂה דְמְצוֹרַע דוּחָה לְעֲשֵׂה וְל"ת דְּנִזִּיר מְשׁוּם דִּישְׁנֹוֹ בְּשֹׂאֵלָה א"כ אַף בְּנִדְרִים הוּי ג"כ בְּשֹׂאֵלָה וְנ"ל לְתַרְזַן מְשׁוּם דִּי"ל דְּדוּקָא בְּעֲשֵׂה דְמְצוֹרַע דֵּה"ל עֲשֵׂה הַשְּׁנָה בְּכָל לְכֹן מְצִי לְדַחוּת צ"ת וְעֲשֵׂה דִישְׁנֹוֹ בְּשֹׂאֵלָה, דְּהָא עֲשֵׂה הַשְּׁנָה בְּכָל עֲדִיף מְעֲשֵׂה דְאִינוּ שְׁנָה בְּכָל פְּמוֹ דְאָמְרוּ (ש"ם), וְכֵה"ג כְּתִיב הַתּוֹס' (ש"ם דף ו') ד"ה טַעְמָא כו' דְּלְכֹן פְּתִיב רַחֲמֵנָא בְּכֹלָיִם בְּצִיצִית דְּעֲשֵׂה דוּחָה ל"ת מְשׁוּם דְּהוּי אִמְיָנָא דְשֹׂאֵנִי עֲשֵׂה דְצִיצִית דְאִינוּ שְׁנָה בְּכָל ע"ש, [וּבְחִידוּשֵׁי לִיבְמוֹת הָאֲרַכְתִּי עַפ"ז לְפָרֵשׁ הַסּוּגִיָּא הַנְּ"ל], א"כ לְפ"ז י"ל דְּלְכֹן חַל קוּנָם אוֹ שְׁבוּעָה בְּכוֹלָל עַל סוּפָה וְלוּלָב וְתַפְּלִין כְּמְבֹאָר בְּמִשְׁנָה בְּנִדְרִים, מְשׁוּם דְּהָא נְשִׁים פְּטוּרוֹת מִזֶּה וְה"ל עֲשֵׂה דְאִינוּ שְׁנָה בְּכָל, וּבְאִינוּ שְׁנָה בְּכָל לֹא מְצִינוּ דְּדוּחָה לְעֲשֵׂה וְל"ת אַף דִּישְׁנֹוֹ בְּשֹׂאֵלָה, וְאִין לְנוּ אֵלֹא כְּנִידוּן דְּמְצוֹרַע דֵּה"ל עֲשֵׂה הַשְּׁבִ"פ, וְשְׁבוּעָה בְּכוֹלָל דְּחָלָה עַל מְצָה כְּמַש"כ הַתּוֹס' בְּשְׁבוּעוֹת (דף כ"ד) ד"ה אֵלֹא הֵן כו' בְּשֵׁם הַירוּשְׁלָמִי כו' אַף דְּמְצָה ה"ל עֲשֵׂה הַשְּׁנָה בְּכָל י"ל דְּהַירוּשְׁלָמִי אֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ דְּהוּבָא בְּתוֹס' קַדוּשִׁין (דף ל"ח) דַּס"ל דְּאִין עֲשֵׂה דְקוּדָם הַדִּיבּוּר דוּחָה ל"ת דְּלֹאֲחַר הַדִּיבּוּר ה"ה

י"ל דאין עשה דקונדס הדיבור דוחה לל"ת ועשה אף דינשו בשאלה, וכעני דומיא דמצורע דה"ל עשה דלאחר הדיבור ולפ"ז יש להקשות בהא דח"מ (סי' ע"ג) דשבועה בכולל חלה לבטל מ"ע דפריעת בע"ח, וקשה דהא עשה דפריעת בע"ח גם נשים מן החרות כמש"כ לעיל, וע' בכתובות (דף פ"ה) דההיא איתתא דאיחייבה שבועה כו', וה"ל עשה השנה בכל דיהא דוחה לעשה ול"ת דשבועה דינשו בשאלה, ואפשר לומר דשאני פריעת בע"ח דהוי בכלל דינין, ואיתא בסנהדרין (דף נ"ו) דבמרה נצטוו על הדינין והוי זה קונדס מ"ת, ושייך ג"כ בזה לומר דאין עשה דקונדס הדיבור דוחה לל"ת דלאחר הדיבור, וכבוד או"א דנצטוו במרה ואפ"ה אמרו ביבמות יכול יהא פבוד או"א דוחה שבת, י"ל משום דה"א דהא הוקש פבודם לכבוד המקום כמש"כ התוס' ביבמות, ועוד דהא גם שבת נצטוו במרה וה"ל ג"כ ל"ת דקונדס הדיבור, ויש להאריך בזה הרבה.

ולפ"ז שפיר פתבתי לעיל להוכיח ממשנה דביפורים דיצא מצנת פתיבת ס"ת אף דנאבדה אח"כ, דאין לומר דשא"ה דה"ל עשה השב"פ, דהא פריעת בע"ח מקרי עשה דקונדס מ"ת פנ"ל, ולשיטת הירושלמי הא אינו דוחה ל"ת דלאחר הדיבור.

ולפי שפיר פתבו האחרונים דש"ס דילן לא ס"ל פשיטת הירושלמי הנ"ל לכן נראה לי לתרץ קושניית הרא"ה הנ"ל באופן אחר, והוא דהש"א (סימן ס"א) הקשה ג"כ קושניא הנ"ל, ותי' דהא בפ"ב דגדרים מפרש טעמא דגדרים חלין על דבר מצנה משום דכתיב איש כי ידור גדר לה' דאף בקפצי שמים חלין, א"כ ה"ה בשבועה בכולל דכיון דחלה ילפינו מן לה' הנ"ל דהא בשבועה נמי קאי ע"ש, ויש להקשות דלפ"ז תקשה דהא ביבמות (דף ה') קאמר הש"ס בהא דקיי"ל עשה דוחה ל"ת ועשה ליגמר מן נזיר, דהא י"ל מאי חזית למילף מנזיר הא יש לנו למילף משבועה ונגדרים דכתיב בהם לה', דמוכח ענה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, לכן נ"ל לומר משום דיש להקשות בהא דיבמות דאיהו אחי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דנזיר, הא מבואר (שם דף כ') דכל, מקום שאמה יכול לקיים שניהם לא אחי עשה לדחות ל"ת, א"כ הא יכול להשאל על נזירותו [בפרט למאן דס"ל דנזיר חוטא הוי ונדאי קשה פנ"ל], ואין לומר דשאני נזירות והיא הנותנת דכיון דקילא דינשו בשאלה לכן אף ביכול לקיים שניהם מ"מ אחי עשה ודחי ל"ת, דז"א דהא בנזיר (דף מ"א) מקשה הגמ' אי ס"ד כי עביד במלקט ובריהיטני מצנה קא עביד פנ"ל, דקשה להגמ' דיגלח במלקט כר"ל דאם אמה יכול לקיים שניהם מוטב, אלמא דגם בנזירות דאף דיש בשאלה אפ"ה מהדרין לעשות שלא יצטרף לדחות ל"ת, ואין לומר דהא התם מייירי לר"א, ור"א הא ס"ל אין נשאלין על הקדשות לכן אליב"ל לא שייך לומר הזאיל וקיל שישנה בשאלה, דהא (שם ע"ב) ברש"י ד"ה ור"א דאתי עשה כו' כתב דבנזיר איפא למיפרו מה לנזיר שפן ישנו בשאלה כו', והא שם מייירי לר"א, ואפ"ה ס"ל דנשאלין על נזירות ומוכח דאף ר"א ס"ל דנשאלין על נזירות משום דהקדש שאני כמש"כ הטו"א בחגיגה (דף י').

לכן נ"ל דבאמת אינו קשה פלל לומר דהא יכול להשאל על נזירותו, משום דדוקא היכא דיכול לקיים העשה וגם ל"ת כמו שאמרו דאם אמה יכול לקיים שניהם מוטב, אבל אם אמה שואל על הנזירות אז אין כאן ל"ת פלל ואין אמה מקיים הל"ת, לכן אין זה מקרי אמה יכול לקיים שניהם ע"כ אחי עשה דמצורע ודחי ל"ת דנזיר ולפ"ז ס"ל דלכן נגדרים

ושבועות חליון על דבר מצוה משום דלא שנייה לומר אתי עשה ודחי ל"ת ועשה, משום דהא אתה יכול לקיים שניהם היינו בשאלה, ואין לומר דהא חפץ לקיים העשה ול"ת דשבועה פנ"ל, משום דאפתי אף אם יתיר את השבועה שנושבע לבטל את המצוה, עכ"ז הא יכול להיות נשבע על דבר הרשות, דאז ג"כ מקיים ל"ת ועשה דכל היוצא מפיו עשה, ולכן מקרי זה שפיר אתה יכול לקיים שניהם, אבל בגזירות אם ישאל על הגזירות א"כ הא אינו מקיים ל"ת דמער לא יעבור על ראשו ולעשה דקדוש יהיה דלא משפחת זה אלא בגזירות, אבל נדרים שאני, [וגם יש לומר דהא הוי מצי מתחלה בעת שקיבל ע"ע השבועה לישבע רק על דבר הרשות דאז ג"כ מקיים עשה ול"ת הנ"ל, ודומה למש"כ התוס' בעירובין (דף ק') דע"י פשיעה לא אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת, משא"כ בגזיר די"ל דרצה לקיים לעשה ול"ת דנזיר, ועוד דהא בעת שקיבל הגזירות לא היה אז מצורע ולא ידע מזה], וכש"כ לפי מה דמצינו בגדרים דף ע') דכשרים התנדבו בגזיר, לכן שפיר פסקו דשבועות ונדרים חליון על דבר מצוה, משום דאיתא בשאלה וזה מקרי אתה יכול לקיים שניהם, ובדבר הרשות פנ"ל, בפרט למאי דקיי"ל דכל הנזיר חוטא הוי, ובפרט בנושבע לבטל את המצוה דנדאי הוי חוטא לכ"ע, וגם בגזיר ע"ד רבים ישנו בשאלה במקום מצוה, פן נ"ל פשוט לילא דבריהם הנ"ל.

ועפ"ז נ"ל לתרץ דברי הרשב"א (ברייתא יבמות) שהקשה בהא דיבמות (דף קי"א) דנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה דחולץ לה, הא אינה עולה ליבום מה"ת ואמאי חולץ לה, ותי' דשאני נדר דדבר אחר גרם לה ולא מיחסר מחמת עצמה לכן לא מקרי אינה עולה ליבום עכ"ל, והקשה השער המלך (פ"ו מה' יבום) דהא אלמנה מהנישואין דאסורה מחמת עצמה ואפ"ה חולצת, ולא אמרינן דהא אינה עולה ליבום, משום דריבה הפתוב יבמתו, א"כ ה"ה נודרת הנאה נמי, ול"ל להרשב"א לתרץ משום דר"א גרם לה, ונשאר בצ"ע.

ולפמש"כ ניחא משום די"ל דשאני אלמנה לכה"ג דריבה הפתוב דמקרי עולה ליבום, משום דהא פולין אם בעלו קנו פמבונאר ביבמות (דף כ"א), ופי' פמה ראשונים דנה קאי אף באלמנה מנישואין, משום דהא שיטת הריב"א בחולין (דף קמ"א) דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ אם עבר על זה אינו לוקה, משום דהל"ת נדחה, ועיקר הטעם דאין מתניבמת משום דאין עשה דוחה עשה, דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה, וז"א אלא לכתחלה, אבל בדיעבד אמרינן להיפך האי מאי אולמא, ולכן פולין אם בעלו קנו וכמש"כ הנו"ב (במה"ק בסופו) ע"ש, וז"א שנייה אלא במה דהלאו נדחה מפני העשה, ולכן מקרי שפיר עולה ליבום, משא"כ בנודרת דהא פיון דאפשר בשאלה, וכבר נתבאר דנה מקרי אפשר לקיום שניהם, במה שיקבל ע"ע דבר רשות באיסור קונם פנ"ל בארנפה ולכן פיון דנה מקרי אפשר לקיים שניהם ע"כ מקרי אינה עולה ליבום, משום דהיכא דאפשר לקיים שניהם אז אינה דוחה להל"ת אף בדיעבד, וכדמוכח ביבמות לדף כ') דמקשה על רבא דאמר דלכן לא מתניבמת משום דאפשר בחליצה דא"כ אמאי אם בעלו קנו והא אפשר בחליצה, ולא משני דשאני זה דרובה הפתוב יבמתו, משום דכיון דאפשר בחליצה דאז אף בדיעבד אם בעלו לא קנו והלאו לא נדחה, א"כ ה"ה בנודרת דכיון דאפשר בשאלה ולכן לא נדחה הלאו, ומה"ט פסק הרמב"ם בשבועה בכולל על מצה ואכל דלוקה, והטעם משום דישנו בשאלה לא נדחה הלאו פנ"ל, ולכן אף אם בעלו לא קנו

בנוֹדֶרֶת כַּנ"ל וע"כ מִקְרִי זֶה אֵינָה עוֹלָה לִיבוֹם וְשִׁפִּיר הַקֶּשֶׁה הַרְשָׁבָ"א אֲמַאי חוֹלְצָת, וְלִכּוֹ הַנִּכְרַח לְתַרְצֵן דְּשֹׁאֲנֵי נוֹדֶרֶת דד"א גָּרַם לָהּ וְאֵינָה אֲסוּרָה מִחֲמַת עֲצָמָה.

וְהָא דְלֹא תִי' דְּשֹׁאֲנֵי נוֹדֶרֶת הַנָּאָה דְּמִקְרִי עוֹלָה לִיבוֹם מְשׁוּם דְּהוּי אֶפְשָׁר בְּשִׂאָלָה וְאִזּוּ הוּי עוֹלָה לִיבוֹם, מְשׁוּם דִּי"ל דְּהָא דְקִי"ל דְּכָל מִי שֹׁאֲנֵי עוֹלָה לִיבוֹם אֵינּוּ עוֹלָה לְחִלְצָה, לְפִינֵן בִּיבְמוֹת (דָּף מ"א) מִקְרָא דְאֵם לֹא יִחַפְּזֵן הָא אִם חַפְּזֵן יָבֵם כו' וּבְדִידֵל' תְּלָה רַחֲמָנָא, לִכּוֹ בְּנוֹדֶרֶת הַנָּאָה אֶף דְאֶפְשָׁר בְּיַד הַיְבָמָה בְּשִׂאָלָה, עכ"ז אֵין בְּיַד הַיְבָם לְהַתִּיר גְּדֵרָה אֲלֵא בְּיַד תְּלוּי זֶה, וְלִכּוֹן לֹא שִׁינְיָה בְּזֵה לּוֹמֵר אִם חַפְּזֵן יָבֵם, דְּהָא אֶף אִם יִרְצָה מ"מ אִם הַיְבָמָה לֹא תִרְצָה לְהַשְׂאֵל עַל גְּדֵרָה אֲסוּר לּוֹ לִיבְמָה, וְלִכּוֹן גַּבִּי הַיְבָם מִקְרִי זֶה שִׁפִּיר אֵינָה עוֹלָה לִיבוֹם, וע"כ הַנִּכְרַח לְתַרְצֵן כַּנ"ל.

אֲבָל שִׁפִּיר כְּתִבְתִּי דְזֵהוּ מִקְרִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּים שְׁנִיָּהֶם בְּשִׂאָלָה, מְשׁוּם דְּגַבִּי הַיְבָמָה דְּהוּי בְּיַדָּהּ לְהַשְׂאֵל לֹא גְדָחָה הִלְאֵוּ פִּינֵן דְּבִינְדָה לְקַיֵּים שְׁנִיָּהֶם כַּנ"ל, וְלִכּוֹן מִקְרִי אֵינָה עוֹלָה לִיבוֹם דְּהָא אֶף אִם יִרְצָה אֵינּוּ בְּיַדָּהּ לִיבְמָה מִחֲמַתָּה עכ"פ, וְכָל מְצָנֵת יָבוֹם דְּקִי"ל בְּחִיבֵי לְאוּיִן דְאֶתִּיעֲשֶׂה וְדָחִי ל"ת אֶף בְּדִידָהּ, הֵינּוּ מְשׁוּם דְּגַם הַיְבָמָה מְקַיֶּימַת מְצָנֵת יָבוֹם כְּמוֹ שְׁהוֹכַחְתִּי לְעֵיל מְהָא דְכְּתִבּוּ הַתּוֹס' דְעֲשֶׂה דִיבּוֹם ה"ל עֲשֶׂה הַשֶּׁב"פ, דְאֵל"כ הָא ה"ל עֲשֶׂה שֹׁאֲנֵי שֶׁב"פ פִּינֵן דְנִשְׂיִים אֵינּוּ מְצוּוֹת ע"ז, וְכֵן יֵשׁ לִי עוֹד הַרְבֵּה רְאִיוֹת לְזֵה, וְדִלָּא כְּהַפְּפוֹת תְּמָרִים שְׁהוּבָא לְעֵיל, א"כ גְּכּוֹנִים דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א הַנ"ל בַּעֲזוֹ"ה.

וְעוֹד נ"ל לְתַרְצֵן דְּבָרֵי הַרְשָׁבָ"א הַנ"ל ע"פ זֶה שְׁהַקֶּשֶׁה הַשְּׁעָה"מ (פ' כ"א מ'ה' יָבוֹם) לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְקוֹרְבַת עֲרִיּוֹת בְּחִיבּוּק מִתְסַרָא מ'ה"ת, א"כ אֵיךְ אֲתִי עֲשֶׂה דִיבּוֹם וְדָחִי ל"ת, הָא בְּעֵידָנָא דְמִיַּעְקָר לֹאֵו לֹא מְקַיֶּימִים הַעֲשֶׂה דִיבּוֹם ע"ש, אֲכֹן יֵשׁ לְתַרְצֵן זֶה לְפִי הַפְּלֵל שְׁפִתְבוּ הַתּוֹס' בְּזִבְחִים (דָּף צ"ו) דְהִיכָא דְלֹא מְצִי לְקַיֵּים גְּמַר הַמְצָנָה בל"ז הוּי שִׁפִּיר בְּעֵידָנָא נִיחָא זֶה, כַּמֶּש"כ הַשְּׁעָה"מ שָׁם, אֲבָל הָא הַרְבֵּה פּוֹסְקִים לֹא ס"ל לְזֵה הַפְּלֵל וְכַפִּי מִש"כ הַתּוֹס' ב"ב (דָּף י"ב), ע"כ מוֹכַרְח לְתַרְצֵן דס"ל דְקוֹרְבָא שְׁל עֲרִיּוֹת בְּחִיבּוּק לֹא הוּי אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן, וְכַמֶּש"כ הַרְמָב"ן וְהוּבָא בְּש"ף יו"ד (ס' קנ"ז), א"כ בְּנוֹדֶרֶת הַנָּאָה מִיבְמָה שִׁינְיָה שִׁפִּיר לּוֹמֵר דְאֶף אֲסוּר קוֹרְבָא נְאָסֵר מ'ה"ת, וְהָא עכ"פ הַנָּאָה הוּי, וְכָל הַנָּאוֹת שִׁישׁ לָהּ מְמַנּוּ נְאָסֵר מ'ה"ת.

וְהַנָּאָה אֵיט לְתַרְנִיָּהוּ כְּדָאֵי ב"ב"ק (דָּף ל"ג) וְזֵה הוּי שִׁפִּיר בְּעֵידָנָא דְמִיַּעְקָר לֹאֵו לֹא מְקַיֶּימִים הַעֲשֶׂה, וע"כ שִׁפִּיר כְּתִבְתִּי הַרְשָׁבָ"א דְזֵה מִקְרִי אֵינָה עוֹלָה לִיבוֹם, מְשׁוּם דְהִלְאֵו לֹא גְדָחָה פְּלֵל בְּזֵה סִימֵן כַּא כְּבוֹד הָרַב הַמְאוּה"ג חו"ב מוה' חַיִּים ג"י אב"ד דק"ק סַעֲלִיב.

גִּידוֹן שִׂאָלָתוֹ ע"ד מָה שְׁנַמְצָא ב"ס"ת בְּשֵׁם אֱלֹקִים אֶל"ף וְלָמ"ד גְּמַחְקִים לְגַמְרִי, וְלֹא הִי רִישׁוּמָם גִּיפֵר, וְהַסּוֹפֵר הַגִּיָּה וְהַעֲבִיר קוֹלְמוֹס עֲלֵיהֶם לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, וְכַתֵּב כ"ת לְהַחֲמִיר לְפִי שְׁהַפְתַּחֲתִי תְּשׁוּבָה (סִימֵן רַע"ו סק"כ) הַבִּיא בְּשֵׁם גִּינַת וְנִרְדִּים שְׁכַתֵּב דְהַשֵּׁם צָרִיךְ לְהִיּוֹת כְּתוּב כְּסִדְרֵן דְנוֹקָא וּבֵאל"כ פְּסוּל, וְכֵן מוֹכַח בְּנו"ב (ס' ע"ו) וּלְפ"ז פִּינֵן שְׁנַמְחֵק עַד שֹׁאֲנֵי רִישׁוּמָם גִּיפֵר וְזֵה מִקְרִי שְׁלֵא כְּסִדְרֵן כְּמִבְּאוּרָא בַּמַּג"א וְסִי' ל"ב ס"ק ל"ט) וְהַזְכָּרוֹת הֵא צָרִיכוֹת לְהִיּוֹת כְּסִדְרֵן.

תְּשׁוּבָה, בַּעֲזוֹ"ה, עֵינְקָר הַפְּלֵל שְׁכַתְבוּ דְאֶזְכָּרוֹת צָרִיךְ לְכַתּוּב כְּסִדְרֵן נ"ל דְאֵין לְזֵה מְקוֹר מְשׁוּם מְקוֹם וְלְכַאוּרָה הָא דְקִי"ל דס"ת כְּשֵׁר אֶף בְּלֹא גְמַחְבּוּ כְּסִדְרֵן ב"ע הָא בְּתַפְּלִין

ומזוונות דפסולים שלא פסדון אמרינו במנחות (נ"ב) דיליף מזוונת בגז"ש דכתיבה פתיבה מס"ת גבי פתבה אגרת א"כ לפ"ז נילף גם לענין שגא פסדון לפסול בס"ת מגז"ש פתיבה פתיבה מזוונת, התוס' (שם) בד"ה הא מורידין עושין כו' הקשו אמאי לא ילפינו ס"ת מזוונת לענין שירטוט דכמו דמזוונת בעי שירטוט ש ה"ה ס"ת ונשארו פתימא.

ולענ"ד נראה לתרין גושנייתם לפמש"כ רש"י בשבת (נ"ב קל"ב) ד"ה עקיבא עצם כשעורה הלכה ואין דנין קו"ח מהלכה דלא ניתנה תורה שבע"פ לידרש בי"ג מדות ע"ש, וגז"ש הוא א' מן י"ג מדות, והא דמזוונת בעי שירטוט הוא הלכה למשה מסיני כדאי' שם, וע"כ לא ילפינו לענין שירטוט לס"ת בגז"ש, משום דאין דנין גז"ש מהלכה אף מהתוס' שיהקשו מוכח דס"ל דילפינו גז"ש מהלכה.

וכן מוכח בקידושין (נ"ז) דמקשינו התם דנילף ריקם ריקם מעולת ראי' ומבואר שם בתוס' ד"ה ונילף ריקם כו' דעולת ראי' גופא הוי הללמ"מ ואפ"ה וקשה הגמ' בפשיטות דנילף ריקם מהלכה, אלמא דנין גז"ש מהלכה.

וכן מוכח בפסקים (נ"ב פ"א) גבי טומאת התהום דבעי למילף בק"ו לטהרה בתמיד מפסח, ודחי דהא אין דנין ק"ו מהלכה, ומסיק רבא דיליף בגז"ש מועדו מועדו מפסח וטומאת התהום בפסח הוי הללמ"מ, אלמא דיליף בגז"ש מהלכה.

שוב ראיתי דזהו מפניך במכות (נ"ב י"א) דאי' התם ס"ת שתפרו בפשתן פליגי בה ר' יהודא ור"מ למ"ד פסול דאיתקש כל התורה לתפילין מה תפילין הללמ"מ לתופרן בגידין אף כל לתופרן בגידין ואיך פי איתקש לתופר בפיך, להלכותיו לא איתקש, אלמא דמאן דפוסל טעמו דיליף בהיקש מתפילין דהוי הלכה, אלמא דנין בהיקש מהלכה, והיקש הא הוי ג"כ א' מן י"ג מדות, ומוכח דנדקא בק"ו אין דנין מהלכה אבל בשארי י"ג מדות כמו היקש וגז"ש ילפינו מהלכה, וכיון דקיי"ל דס"ת שתפרו בפשתן פסולה, א"כ מוכח דדיינינו מהלכה, ומאן דס"ל שם להכשיר טעמו דאין דנין היקש מהלכה משום דאין דנין לי"ג מדות מהלכה והגמ' בקידושין דמקשה דנילף ריקם ריקם מעולת ראי' ולא מתרצי דס"ל כמאן דס"ל דאין דנין לכל י"ג מדות מהלכה, הוא משום דהא בקידושין שם פריף הגמ' לזה אליבא דר"מ, ובמכות פליגי בה ר' יהודא ור"מ, ומדלא קאמרי תסתים דר"מ ס"ל דכשר משום דהא ס"ל בקידושין דאין דנין בגז"ש מהלכה, בע"כ מוכח דלא פסיקא להגמ' מאן פוסל ומאן מכשיר, ולכן פריף הגמ' דנילף ריקם כו' [ונדרף הש"ס להוכיח מהא דלא קאמרי תסתים פידוע], ולכן התוס' במנחות הקשו שפיר לפי מה דקיי"ל דס"ת שתפרו בפשתן פסולה משום דנין להיקש מהלכה וה"ה לגז"ש.

אף אפשר לחלק דשאני היכא דלמדין למש"כ כפי' אז ממילא דיינינו גם מהלכה, כמבואר כה"ג בנבחים (נ"ב נ"ז) גבי הימנו ונדבר אחר, וביומא (נ"ב נ"א) בתוס' ד"ה דוחה שבת, ולכן ס"ת מתפילין דיליף למש"כ כפי' יליף ג"כ מהלכה, וה"ה גז"ש דכתיבה פתיבה.

אף אפתי צ"ע בקושית התוס' דמנחות הנ"ל דנילף לשירטוט בגז"ש מזוונת, מאי חזית למילף בגז"ש מזוונת דבעי שירטוט הא אדרבה יש למילף בהיקש מתפילין ותפילין הא לא בעי שירטוט, ואין לומר דניזיל לחומרא דהא מסקינן בנבחים (נ"ב מ"ח) דהיקש עדיף מגז"ש, אכן לפמש"כ התוס' התם בד"ה דכ"ע היקשא עדיפא כו', ניתא משום דהיקש

דאיתקש ס"ת לתפילין מוקי במפות למילי אחררי וכו' הגז"ש עדיפא, וקושיות התוס' הג"ל הובא' במרדכי (פ' הקומץ רפה), ותי' דלא ילפינו אלא מידי דהוי בגוף הספר כגון חסרות ויתרות אבל מידי דהקשר לא אתי מפיכה ע"ש.

ואפתי תקשה דגילף בגז"ש הג"ל לפסול בס"ת שלא א פסדון כמו במזוזה, וה"ה דיש למילף זה הקיש מתפילין, דכמו דבתפילין פסול שלא פסדון ה"ה בס"ת, וזה הא הוי בגוף הספר, ולא שינה תי' המרדכי הג"ל.

וראיתי להרדב"ז (ח"א סי' ש"י) שכתב דלכו ס"ת פשר בכתבו שלא פסדון משום דאל"כ לא תמצא ס"ת פשירה לעולם ומזוזה אידי דזוטר כתב אחרניא עכ"ל, אף שזהו טעם נכון עכ"ז אינו מספיק לתרץ מה שהקשיתי דגילף בגז"ש ובהקש הג"ל, ואין סברא לומר דזהו בגדר אין דנין אפשר משאי אפשר, ומצאתי ברביד הזקב (פ' ואתחנן) שכתב על פ' והי' דבס"ת דליכא קרא לכו פשר שלא פסדון עכ"ל, ואינו מעלה ארוכה לזה שהקשיתי דגילף בגז"ש והקש הג"ל, הניחא למאן דס"ל תורה מגילה ניתנה כדאי בגיטין (דף ס') י"ל דמזה מוכח דס"ת פשר אף שלא פסדון, דהא אין מוקדם ומאחר בתורה וכמש"כ התוס' שם בד"ה תורה חתומה ניתנה, אבל למאן דס"ל תורה חתומה ניתנה קשה דמנ"ל להכשיר בס"ת שלא פסדון.

וי"ל דלפי מה דאמרינו במגילה (ח' ע"ב) דתפילין ומזוזות אינו נכתבות רק אשורית, וס"ת נכתב בכל לשון ורשב"ג ס"ל דאינה נכתבת אלא יבנית ויליף זה מפיכת אלקים ליפת, ות"ק דמכשיר בכל לשון נלע"ד דיליף מהא דאי' בסוטה (דף ל"ב) שכתבו את הס"ת על האבנים בשבעים לשון דכתיב באר הטיב, או די"ל דיליף מהא דסנהדרין (כ"א ע"ב) דבתחלה ניתנה תורה לישראל בכתבעברי וע"ש (דף כ"ב), א"כ י"ל דמזה הוכיח ת"ק דנכתבת בכל לשון, ורשב"ג הא מפיך מפיכת אלקים ליפת על יבנית דנא ומוכיחין מזה דתיבת והיו דכתיב בתפילין ומזוזה דאינו נכתבין אלא אשורית, דזה לא קאי על ס"ת, ולכן י"ל דה"ה גבי כתבו לס"ת שלא פסדון לא ילפינו בגז"ש והקש הג"ל, משום דמוכח דגבי זה לא ניתנה הגז"ש הג"ל, דאל"כ הוי לן למכתב לס"ת אלא אשורית כמו בתפילין ומזוזה ע"פ גז"ש והקש הג"ל.

הגה [וראיתי בתשובת הגאון רע"א זצ"ל (סי' רי"ג) שחמה על רש"י (מגילה שם) ד"ה לתפרן בגידין דתפילין ומזוזות בתפרים בגידין, הא מזוזה פסול על ב' עורות, והביא שם בשם חוות יאיר שמה ג"כ, ולענ"ד נראה דאינו קשה דרש"י לשיטתו אזיל דבמנחות (דף ל"ב) בתוס' ד"ה דלמא להשלים כו' פי' הקונטרס דאי לאו דאין מורידין היו נוטלין שיטה א' מס"ת ותופרן במזוזה והא דאי' בירושלמי במגילה דתפילין ומזוזות אינו נכתבות רק על עור א' והיא בלא תפר העורות זה בזה עכ"ל, הרי להדיא דהתוס' כתבו בשם רש"י דמזוזה פשירה בתפרן בגידין, א"כ אין עקום לתמיהת הגאונים הג"ל].

ולפ"ז ה"ה באזפרות דג"כ נכתבות בכל לשון לת"ק, ולרשב"ג בלשון יבנית כמו בתלמי המלך דכתבו לו הס"ת בלשון יבנית ובנדאי גם האזפרות כתבו בלשון הג"ל, משום דהיו לא קאי על אזפרות, א"כ מנלן לפסול באזפרות שלא פסדון, ולכן אין לנו להחמיר בזה ובאמת יש לעיין על שיטת הפוסקים דס"ת צריף עיבוד לשמן ותפילין ומזוזות א"צ, ולא גמרינו מהדדי, אכן לחי' המרדכי הג"ל אתי שפיר דג"ז אינו בגוף אלא בהקשרה פנ"ל.

וכן יש להוכיח מהרמב"ם (פ' יו"ד מה' ס"ת) דלא תשיב לפסול אנפרות שלא פסדון במנין הפסולים שמנה שם וכמו שמוכיח הע"ז (ה' ס"ת סי' רע"ב ס"ק ד') מדלא מנה הרמב"ם שם לפסול דשני דפים ע"ש, אף יש לדחות זה דאפתי תקשה דהא הרמב"ם פסק דאנפרה מקצתה תלוי פסול, א"כ ה"ל למחשב'נה זה בכלל הפסולים שמנה שם, וי"ל דלפי מש"כ ביו"ד (סי' רע"ו סעי' ו') דאין לחלק בין ס"ת לשארי ספרים וכתב הש"ך שם (ס"ק י') לפרש דקצת השם תלוי פסול אף בשארי ספרים בין בתנאים ובין בגביאים וכתובים כמש"כ הב"י (שם), ולכן לא מנה הרמב"ם זה משים דלא מנה שם רק הפסול השייך בס"ת לבד, אבל לא פסול השייך גם בשארי ספרים, וע"כ י"ל דלכן לא מנה הרמב"ם לפסול אנפרות שלא פסדון דאפשר שזה פסול אף בשארי ספרים.

אכן ז"א, דהא לפמ"ש המג"א (סי' ל"ב ס"ק נ"ז) דתפילין ומזוזה פסולי' אם נדפסו בדפוס, משום דא"א לצמצם וה"ל שלא פסדון ע"ש, א"כ לפ"ז מוכח דאנפרות בשארי ספרים פשוט' לכתבן אף שלא פסדון, דאל"כ איך מצינו להדפיס כל הספרים בדפוס דהא יש בהם אנפרות וניחוש שמא נדפס אות אחרון קודם האות הראשון, ומבואר בב"י (בסי' רע"א בשם בעה"ת ומרדכי דאין לחלק בין עשויין בגליון או לא, וע"כ מוכח דבשארי ספרים לא בעינן פתיבת אנפרות פסדון, א"כ עדיין תקשה למה לא מנה הרמב"ם פסול אנפרות שלא פסדון בס"ת במנין הפסולין, ובע"כ מוכח דזה אינו פוסל, וע"ש ברמב"ם דמנה לפסול בכתב האנפרות שלא לשמן בכלל הפסולין.

ואפתי תקשה לפי מה דמבואר בב"י (טור יו"ד סי' רע"ו) בשם הרמב"ם בתשובה שכתב דלא יצאו האנפרות סוף לדף וכשיטת התוס' במנחות (דף ל), א"כ קשה דה"ל להרמב"ם למנות זה בכלל מנין הפסולים, אף לפמ"ש המג"א וסי' ל"ב סעי' ל"ה) דבדיעבד אינו פסול ניקח, אבל לפי מה שמבואר בב"י בשם הרמב"ם דמחמיר אף דיעבד ביצאו חוץ לדף קשה פנ"ל, ואפשר לומר דגם פסול דיצאו חוץ לדף שייך גם בשארי ספרים כמו מקצתו תלוי פנ"ל.

וביותר נראה לי להוכיח דאנפרות פשוט אף שלא פסדון, דהא מבואר במנחות (דף ל') הטועה בשם גורר וכו' ור"י אומר אף חולין את השם ר"ש שזורי אומר כל השם פלו חולין מקצתו אין חולין כו', וכן פסקו ביו"ד דמקצתו תלוי פסול וכל השם חולין, ולדידן דקיי"ל דמקצתו תלוי פסיל ה"ה אף אם רק אות אחרון מהשם הוא תלוי ג"כ פסול, והטעם משום דאין זה כבוד השם שיהי' קצתו תלוי כמש"כ הבעה"ת והובא בב"י (סי' רע"ו) ובמ"ב, ובמסקת סופרים (פ"ה ה"ד) איתא הכותב את השם וטעה בה אות אחת תלנו למעלה ר"ש שזורי אומר פלו חולין מקצתו אין חולין כו', ובנדאי לת"ק דמכשיר לחלות אף קצתו גם באות א' באמצע השם ג"כ חולין, דאל"כ ה"ל לומר וטעה באות אחרון בפירוש, ומדנקט סתמא מייגרי אף באמצע השם אפ"ה מכשיר הת"ק לתלותו, ואף דהוי שלא פסדון, משום דס"ל דשם שלא פסדון ג"כ פשוט, ואלו אנו דפסקינן כר"ש שזורי דקצתו תלוי פסול, כפר כתבתי דאין הטעם משום דהוי שלא פסדון, דהא באות אחרון קיי"ל ג"כ דפסול לתלותו משום דאין זה כבוד ה' דיהא קצתו תלוי, וכיון דמצינו דת"ק מכשיר בכתב השם שלא פסדון, א"כ מנ"ל לדידן לחלוק על הת"ק בזה

מסבֵּרָא דְנִפְשָׁנוּ, פִּינּוּ דְמֵן ר"ש שְׁזוּרֵי אֵין הוֹכְחָה דְפְלִיג בְּזָה, אֵין לָנוּ לְחִדּוּשׁ מַחְלֻקָתָא מְדַעְתִּינוּ וְלִפְסוּל בְּדִיעֵבֵד.

וְעוּד דְהָא פְתַב הַמְג"א (ס"א ל"ב ס"ק מ"ז וס"ק כ"ו) דְמָה דְלֵא מוּבָא בַגְמ' אֵין לָנוּ לִפְסוּל בְּדִיעֵבֵד, א"כ ה"ה בנ"ד וּבְפִרְט דְנִתְבָּאָר דְמוּכַח מֵן הַש"ס דְאֵין לִפְסוּל בְּכַתְבַּהּ הַשֵּׁם שְׁלֵא פְסִדְרָן. וְלִשְׁיטַת הַגִּינּוּת וְנִרְדִים דְפִסֵּל בְּדִיעֵבֵד בְּכַתְבַּהּ הַשֵּׁם שְׁלֵא פְסִדְרָן, יֵשׁ מְקוּם לְתַרְזַן קְוִשְׁיַת הַב"ח בְּטוּר יו"ד (ס"א רע"ו) עַל מִש"כ הַגְהוּת מִיִּמּוֹנֵי בְשֵׁם מְסַכֵּת סוּפְרִים דְהַפְסִיק בְּאֲמַצְעֵהּ הַשֵּׁם ה"ז לֵא יִקְרָא בּוּ, וּמְפָרֵשׁ שֵׁם מְמֵשׁ וְלֵא תִיבָה, וְהַקְשָׁה דְלִפִּי שְׁיטַת הַסּוּבְרִין דְקִצְתוּ תְלוּי פֶּשֶׁר בְּדִיעֵבֵד מְפָנֵי מַה פְּסִלוּ בְּהַפְסִיק בְּאֲמַצְעֵהּ הַשֵּׁם הָא מְצִי לְתִלּוּתוֹ כּו' עכ"ל הַב"ח, וְאֵי נִימָא דְפִסוּל בְּדִיעֵבֵד שְׁלֵא פְסִדְרָן יֵשׁ לְפָרֵשׁ לְהַדְרָא דַּמ"ס דְמִיִּרְי בְטֻעָה וְשִׁכַח לְכַתְּבָא אוֹת א' בְּאֲמַצְעֵהּ פְּדִקְאָמֵר בְּפִי וְהַפְסִיק בְּאֲמַצְעֵהּ דְבְּזָה לֵא מְהִנֵּי לְתִלּוּתוֹ פִּינּוּ שְׁפָבֵר פְתַב אוֹת הָאֲחֵרוֹן וְהִי שְׁלֵא פְסִדְרָן, וְהָא דְהַכְשִׁירוּ קִצְתוֹ תְלוּי הַגִּינּוּ בְּאוֹת אַחֲרוֹן אָבֵל לֵא בְּאֲמַצְעֵהּ.

אָמְנָם פִּינּוּ דְחֻזִּינוּ דַּהַב"ח הַקְשָׁה וְלֵא מְחַלְקֵי פֵן וּבְפִרְט דְלִפ"ז הִי מְדוּקְדָק הַלְשׁוֹן דַּמ"ס דְקִאָמֵר וְהַפְסִיק בְּאֲמַצְעֵהּ הַשֵּׁם וְאֵל"כ ה"ל לומר וְהַפְסִיק בְּשֵׁם, בַּע"כ מוּכַח דַּס"ל לַהַב"ח דְלִשְׁיטַת הַמְכַשִּׁירִין בְּקִצְתוֹ תְלוּי, גַּם בְּכַתְבַּהּ הַשֵּׁם שְׁלֵא פְסִדְרָן אֵין לָנוּ לִפְסוּל בְּדִיעֵבֵד.

וְלַהַפּוֹסְלוֹן בְּכַתְבַּהּ לְאֲזַפְרָה שְׁלֵא פְסִדְרָן, יֵשׁ מְקוּם לְתַרְזַן קְוִשְׁיַת חֲמוּרָה שְׁנִתְקַשְׁיַת בְּמַגִּילָה (ח' ע"ב) דְאֵי שֵׁם אֵין בֵּין סְפָרִים לְתַפְּיִלִּין וּמְזוּזוֹת אֵלֵא שְׁסָפְרִים נְכַתְּבִין בְּכָל לְשׁוֹן כּו' וְקִשְׁיַת אֲמַאי לֵא תְנִי עוּד נַפ"מ דְתַפְּיִלִּין וּמְזוּזוֹת אֲסוּר לְכַתְּבָא שְׁלֵא פְסִדְרָן וְס"ת נְכַתְּבַת שְׁלֵא פְסִדְרָן [וַע' בְּתוּס' מְנַחֲחוֹת (דָּף ל"ב) בַּד"ה תַּפְּיִלִּין עַל הַקְּלָף כּו'] אָף אֵי נִימָא דְאֲזַפְרוֹת פְּסוּלוֹת שְׁלֵא פְסִדְרָן נִיחָא, מְשׁוּם דְהָא בְּזָה שְׁוִים הֵמָּה אֲזַפְרוֹת שְׁל ס"ת לְתַפְּיִלִּין וּמְזוּזוֹת דְשְׁנִיָּהֶם פְּסוּלוֹן בְּלֵא פְתַבּוּ פְסִדְרָן, וְלִכּוֹן לֵא תְנִי אֵלֵא לְהָא דְסְפָרִים נְכַתְּבִי בְּכָל לְשׁוֹן דְבְּזָה גַּם הָאֲזַפְרוֹת פֶּשֶׁר לְכַתְּבָא בְּכָל לְשׁוֹן, אָבֵל לֵא בְּמַה דְאֲזַפְרוֹת שְׁוִין הֵמָּה לְתַפְּיִלִּין.

וְאָף דְלִפִּי שְׁיטָה זֹו נְכוּן לומר פֵן, עכ"ז פִּינּוּ שְׁפָבֵר הוֹכְחָתִי דְגַם שֵׁם שְׁלֵא פְסִדְרָן פֶּשֶׁר א"כ לִיתָא לְתִי הַג"ל, וּבְתִי קְוִשְׁיַת הַג"ל י"ל דְכִינּוּ דְהָא דְתַפְּיִלִּין וּמְזוּזוֹת אֵינּוּ נְכַתְּבִין רַק אֲשׁוּרִית מוּכַח מְהָא דְכַתִּיב בְּהֵם וְהִיוּ וְגַם הָא דְאֵינּוּ נְכַתְּבִין אֵלֵא פְסִדְרָן ג"כ נִפְקַז זֶה מִן וְהִיוּ, א"כ לִכּוֹן לֵא תְנִי לְהַדְרָא דְשְׁלֵא פְסִדְרָן דְמִמִּילָא נִפְקָא זֶה מְהָא דְתְנִי דְאֵינּוּ נְכַתְּבִי רַק אֲשׁוּרִית כּו', וְלִכּוֹן בַּס"ת דְתְנִי דְנְכַתְּבַת בְּכָל לְשׁוֹן יְדַעִינוּ מְזָה דְכְשָׁרָה אָף שְׁלֵא פְסִדְרָן, וּכְמַש"כ לְעֵיל בְּאַרְיִכוֹת.

וְעוּד י"ל לְפִי מַאי דְאֵי בְּסוּטָה (דָּף כ') דַּר"מ אומר לְפַל מְטִילִין קְנַקְנַתוּם לְתוּף הַדִּיּו חוּץ מְפָרֵשׁת סוּטָה מְשׁוּם דַּס"ל מוּחְקִין לָה מַה"ת, וּפִי הַתוּס' (שֵׁם) ד"ה א"ר יְרַמְיָה כּו' דְמְשׁוּם דְכַתִּיב בְּהָ וּמְחָה דְבְעֵי פְתַב שְׁיָכוּל לְמַחֲוֹת, וְכִינּוּ דַּס"ל דְמוּחְקִין מַה"ת קְסָבֵר דְאוּתָהּ פ' קָפִיד קָרָא דְבְעֵי שְׁיָכוּל לְמַחְנוֹק עכ"ל, וְלִפ"ז פִּינּוּ דְאָמְרוּ (שֵׁם דָּף י"ז) בְּמַגִּילַת סוּטָה דְכַתְּבָה לְמַפְרַע פְּסוּלָהּ, וּבְעֵינּוּ דְתַפְתַּב פְּסִדְרָה דְוָקָא, וְלִכּוֹן פִּינּוּ דַּס"ל דְבְעֵינּוּ לְכַתְּבָא פ' סוּטָה בַּס"ת בְּאֲוֹפֵן שְׁתָּהָא רְאוּנִי לְמַגִּילַת סוּטָה, א"כ פְּמוּ בְּסוּטָה דְבְעֵי פְתַב שְׁיָכוּל לְמַחֲוֹת ה"ה בַּס"ת, וְלִפ"ז ה"ה בְּסוּטָה דְבְעֵי וְכַתְּבָא אֵת הָאֲלוֹת הָאֲלוֹת לְהִיּוֹת פְּסִדְרָן דְמִמִּילָא ה"ה לַס"ת דְבְעֵי דְתָהָא אוּתָהּ מַגִּילָה רְאוּנִי לְסוּטָה, ע"כ בְּעֵינּוּ לְכַתְּבָא אוּתָהּ פ'

סוטה בס"ת פסדון פמו במגילת סוטה וכיון דר"מ בעי להך מגילת סוטה הפתובה בס"ת לכתוב פסדון, לכן לא תני זה להך דבעי בתפילין פסדון ובס"ת לא בעינו זה משום דהא סתם משנה ר"מ, ולר"מ עכ"פ פרשת מגילת סוטה בעינו לכתוב פסדון גם בס"ת הוה שנים המה לתפילין לכן לא תני זה, רק להך דאשורית, משום די"ל דכמו דס"ת פשר לרשב"ג בלשון יגנית ולת"ק בכל לשון ה"ה מגילת סוטה לפמש"כ רש"י בסוטה (דף י"ז) וכתבה אגרת פסולה משום שפארמר בספר וכמו ספרים שירטוט עכ"ל, א"כ ה"ה פמו בס"ת פשר בכל לשון וה"ה מגילת מסוטה דאי נימא דיליף סוטה ממזונה ותפילין א"כ למה לי למילף דכתבה למפרע פסולה מן האלות האלה הא בל"ז יש להוכיח זה מתפילין ומזונה.

והא דמבואר ברש"י בסוטה (דף ל"ב) בד"ה פ' סוטה כו' ולא אמרינו צריף לאומרה בלשון הקודש פדדו שפתב כו', י"ל דהינו לדידך דקיי"ל הלכה פרשב"ג דאין ס"ת פשרה בלשון יגנית ג"כ, וה"ה פ' סוטה דהא נאמר בספר, ורש"י שם אינו ממעט לשון יגנית רק שארי לשון וכן הרמב"ם דכתב דצריף לכתוב בלשון הקודש, י"ל דאינו ממעט לשון יגנית וכמו בס"ת דכתב הרמב"ם דנשתקע לשון יגנית ולכן אין כותבין ס"ת אלא בלה"ק, וי"ל דזוהי פגנת רש"י שפתב פדדו שפכתב היינו כפי שנהגו לכתוב רק בלה"ק, ולכן תני זה בהך אין בין משום דכל הס"ת אף מגילת סוטה ג"כ פשר בכל לשון לת"ק ורשב"ג בלשון יגנית, אבל בהך דשלא פסדון דבנה שנים המה פ' סוטה פמו בתפילין ומזונה משום וכתב האלות האלה לכן לא תני זה ומתורץ מה שהקשיתי בעז"ה.

והירושלמי במגילה (פ' א') הקשה למה לא חשב בהך אין בין ספרים כו' דתולין בספרים ואין תולין בתפילין ותי' משום דספרים שפתבן בתפילין ג"כ אין תולין כו' עכ"ל, ואין זה ענין לשלא פסדון שפתבנו, משום דאי נימא דאין תולין משום דהוי שלא פסדון, א"כ מאי תי' הירושלמי דספרים שפתבן בתפילין אין תולין, דהא בספרים פשר שלא פסדון, וע"כ מוכח דלכן בתפילין אין תולין משום דגנאי שיהא נכתב בין השיטות, וע"כ אף בחוצה מקודם שפכתבה התיבה שאחריה דאז לא הוי שלא פסדון מ"מ אסור לתלות משום דגנאי הוא, וכמש"כ בתשובת הר"נ (סי' ל"ט) ולכן בתפילין שפתבן פספרים באותיות גסות תולין משום שאז אינו גנאי לכתוב בין השטות ומיירי בתלה את התיבה מקודם שפכתבה תיבה שאחרי.

ובספרים שפתבן בתפילין באותיות קטנות ג"כ גנאי לתלותו וכמש"כ הר"נ שם, וכיון דקיי"ל דכל השם תולין לכן שפיר הקשו בירושלמי דליתגני לזה בהך אין בין. נחזור לענינינו, דנ"ל ברור דהך חומרא לפסול השם שפכתב שלא פסדון אין לן שום מקור לפסול דדיעבד וכן מוכח ממש"כ המג"א להתיר ס"ת הנדפסת מפום.

ודנקא תפילין ומזוזות חיישינו שפא הוי שלא פסדון ע"ש (סי' ל"ב ס"ק נ"ז), וקשה הא גם בס"ת יש חשש דשפא הוי השם שלא פסדון, ודוחק לומר דמיירי היכא שלא נדפס השם דכל כה"ג ה"ל לפרושי, ומצאתי לספר עצי לבונה (סי' רע"ו ס"ק ה') שהביא בשם ספר א' שהוכיח דשם לא בעי פסדון מהא דיומא (דף ל"ח) דכן קמצר הי' כותב שם של ד' אותיות בבת אחת וניחוש שפא פתב אות שני קודם לא לפמש"כ המג"א הנ"ל להחמיר בדפוס משום דא"א לצמצם עכ"ל, וגם אנכי פוננתי לרא' זו ועוד דהא פתבו התוס'

במנחות (נ"ד ל"ח) בד"ה ואם הקדים תכלת ללבן כו' דלית לן למימר דאסדר לבד יקפיד הפתוב לעפב וכמו גבי חליצה ביבמות דהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי כו' עכ"ל, הרי מפורש בתוס' דאע"ג דלמצוה בעי לכו ברישא, עכ"ז לעפב אין סבא לומר וה"ה בכתב אפרה שלא פסדון דאף דנימא דלמצוה בעי לכתוב פסדון מחמת אינה טעם, עכ"ז פיון דאינו מפורש לפסול אין לנו לפסול מדעתנו, והא התם דרשינו מקרה דלכו ברישא מ"מ אינו מעפב, כש"כ באזכרות דאינו מפורש פלל דודאי אינו מעפב בדיעבד, וכבר נתבאר דוקו הדברים לא קאי על אזכרות דס"ת, ולכו בודאי אין סבא לומר דסדון יעפב.

וב"ה שמצאתי בספר אלי' רבא (סי' ל"ב ס"ק ל"ג) בשאלה בס"ת שנגע יו"ד העליון באל"ף של אלקים אם מותר לגרוך היו"ד כו' מחמת חשש מחיקת השם ע"ש, ומשמע להקדיא דלולא החשש הזה לא הי' חושש משום שלא פסדון באזכרות, דהא מבאר שם (סעי' כ"ה) דאם נגע רגל האל"ף או פני האל"ף כו' דהוי שלא פסדון, ומוכח דס"ל להא"ר כמש"כ דאין לפסול בכתב האזכרות שלא פסדון, וכן מצאתי בעקרי דינים (חלק או"ח סי' ז' פלל ד') שכתב בשם ספר זרע אמת שכתב להוכיח מהא"ר דאינו חושש להיות השם פתוב פסדון, ולכן אין לנו לפסול הס"ת בשביל אינה שם שכתוב שלא פסדון, וספר גינת ונרדים הנ"ל אינו ת"י.

וזולת זה נראה לי ברור דאף אי נימא דשלא פסדון פסול וכהגינת ונרדים הנ"ל, עכ"ז בנ"ד אין לנו לפסול, דהא בנ"ד הי' נכתב שם אלקים בקדושתו וכסדרו ואח"ז נחקק שם אל"ף למ"ד, וי"ל דדוקא היכא שפתבו אות וא"ו יו"ד אחר שכתב ה"א האחרונה, אז י"ל דכה"ג לא נתפס' קדושת השם כ"ז שלא נכתב פסדון, אבל בנ"ד שפכר נכתב שם אלקים פסדון רק אחר"כ נחקקו אל"ף למ"ד, א"כ על אותיו' ה' י' ס' נתפסה פכר הקדושה, וקדושה שבהם להיכן הלכה, כמו דאמרו בנדרים (נ"ד כ"ט) דקדושת הגוף לא פקע בכדי, משום דקדושה שבהם היכן הלכה, ומה"ט ניחא מש"כ האחרונים (יו"ד סי' רע"ו) דשם שנמחק קצתו מאליו או ע"י אדם אסור למחוק ממנו הנשאר, וגם זה פשוט ע"פ הסבא הנ"ל דקדושה שבהם להיכן הלכה, וכן מוכח בירושלמי סוטה (פ"ג ה"ג) דאי' התם פמה מחוק דיהא משקין אותה בע"כ ב"ש אומרים אות אחת וב"ה ואומרים שמים והובא בסוטה בתוס' (נ"ד כ') ד"ה מגילתה נגנזת כו' ע"ש, והא פיון דב"ה ס"ל דבעי שמי אותיות, וכ"ז דלא נמחק אלא אות א' אין משקין אותה בע"כ, וקשה הא אחר שנמחק אות א' פכר אזל' קדושתו א"כ אין פאן מחיקת השם בעת שמוחקין האות הב', והא הא דמשקין אותה בע"כ אחר שנמחקה המגילה הוי משום שגנמה למחיקת השם א"כ בעת שנמחק קצת השם היינו אות אחת פקעה קדושתו ובעת שנמחק האות הב' פכר הלכה קדושת השם, אע"כ מוכח דאף שנמחק קצת השם עכ"ז לא פקעה קדושתו, ובנדאי אין סבא פלל לחלק ולומר דדוקא באות אחת שנמחק לא פקעה קדושתו אבל בשני אותיות שנמחקו פקעה, ואף דיש לדחות ראי' זו מירושלמי הנ"ל, עכ"ז פיון דכבר פתבו האחרונים פנ"ל דשם שנמחק קצתו עכ"ז אסור למחוק הנשאר ובע"כ הטעם משום דלא פקע' קדושתו, ולכן בנ"ד דחלה פכר הקדושה על האותיות ה' י' ס' של אלקים שנכתבו פסדון פכר ולא פקע' קדושתו, ובמה שנכתב פעת אל"ף ולמ"ד באחרונה בזה אין לחוש דהא אל"ף ולמ"ד בעצמו הוא מן השמות הקדושים והאל"ף והלמ"ד הא נכתבו פסדון

ונתפס' קדושה גמורה עליהם, ובנדאי אין לנו לחלק ולומר דשם אלקים יש בו קדושה יתירה מן שם אל"ף למ"ד, דרק בשם הוי' פתבו דיש בו קדושה יתירה מפל השמות, ולכן פינו דה' י' ס' נכתבו פבר פסדרן לכו אלימא קדושתייהו כמו פראשונה, ויש פאן קדושת השם פדין וכהלכה אף להגינת ונרדים הג"ל, אלא אם אות אל"ף לבדו נמחק וכתבו עקשין בזה יש להחמיר להגינת ונרדים הג"ל ולומר דהא אות אל"ף נכתב אחרי אות למ"ד שלא פסדר, משא"כ בנ"ד דשתי אותיות הג"ל נמחקו וכנ"ל דהא עקשין נכתב אות אל"ף ולמ"ד פסדרן, אין להחמיר אף להגינת ונרדים.

ובלא"ה הא, נתבאר דאין לפסול משום שלא פסדרן אלא בתפילין ומזוזות משום גזה"כ דבעי וקיו בהווייתן יהו, או בהא דיומא (דף ס') בהקדים דם השעיר לדם הפר דשאני התם דכתיב חוקה, אבל באזפרות בס"ת דלא מרומז בשום מקום דבעי פסדרן אין לנו לפסולבדיעבד וכש"כ בנ"ד דהא נתבאר דיש בו קדושה גמורה משום דלא פקע קדושתו, ולכן אין לנו לפסול הס"ת בנ"ד, יותר אין לי להאריה.

א"ד ידדו דו"ש יצחק אלחנן חופ"ק נאוהרדק. סימן כב עוד להרב הג"ל.

בענין ששאל אם יש איזה מקור מן הש"ס להחמיר בשם שנכתב על המטלית. תשובה, החינוך בית יהודא (סי' ע"ב) כתב בפשיטות בקצרה דאין לכתוב השם על הטלית אף שלא הביא ראי' לזה ולע"ד נראה להוכיח פן מהש"ס דמנחות (דף ל') דהטועה בשם גורר מה שכתב וכותב השם על מקום המחק כו' רשב"א אומר משום ר"מ אין כותבין השם על מקום המחק כו' ואין תולין אותו אלא פיצד הוא עושה מסלק את היריעה וגונזה עכ"ל הגמ', וקשה ל"ל לסלק היריעה ולגונזה הא יש עצה שלא יצטרף לגונזה היינו שיקדור למקום שכתב תיבת חול ולתלותו לתיבת חול בין השיטות ויכתוב השם על הטלית שדבק להס"ת, ובע"כ מוכח מזה דאין כותבין את השם במטלית, וזה אין סברא לומר דרשב"א דס"ל דאין תולין את השם ואין כותבין על מקום מחק דלשיטתו דוקא אין כותבין את השם על הטלית, ולדידן דכותבין השם על מקום המחק פמבואר (סי' רע"ו) ע"כ כותבין השם על הטלית, דמנ"ל זה, ואפוישי פלוגתא לא מפשינן.

והא אינו קשה דהא יכול לקלוף את תיבת חול ולכתוב במקומה השם, די"ל בזה כמש"כ הנו"ב (סי' ע"ה) דיש איזה אופן שאין יכול לקלוף כגון שהוא קלף דק וכה"ג, ולכן י"ל דלכן לא תני העצה הזאת משום דלאו כלל הוא כ"כ, אבל אי נימא דמותר לכתוב את השם על המטלית, זוהי מילתא פסיקתא בכל גוונא, א"כ מדאמרו דיגנוז את היריעה מוכח כמש"כ החינוך בית יהודה דאין כותבין השם על מקום המטלית.

ובזה ניחא הא דאיתא במסכת סופרים (פ"ה ה' ד') דרשב"א אומר משום ר"מ אין תולין את השם ואין כותבין על הגרר ר"ח בן עקביא אומר גונז את כל היריעה עכ"ל, וקשה דמאי בינייהו הא גם לרשב"א דס"ל אין תולין ואין כותבין על הגרר ג"כ יצטרף לגנוז את כל היריעה, אף לפמש"כ ניחא די"ל דלרשב"א דס"ל דאין תולין כו', עכ"ז מותר לכתוב את השם על המטלית ולכן אין צריך לגונזו, ורחב"ע ס"ל דיגנוז משום דס"ל אין כותבין השם על הטלית ולכן אין לו תקנה אצא גניזה.

עוד נלענ"ד, די"ל דרשפ"א בשם ר"מ אַזיל לשיטתו, דלעיל במסכת סופרים (פ"ב ה' י"א) איתא דרשפ"א אָמר משום ר"מ דדובקין וכותבין ע"ג מטלית ות"ק ס"ל שם דאין כותבין ע"ג מטלית ע"ש, וא"כ י"ל דר"ח פן עקביא דס"ל לגנוז את היריעה טעמין משום דס"ל כת"ק, ורשפ"א משום ר"מ אַזיל לשיטתו דאמר שם דכותבין על המטלית וס"ל דה"ה דשם ג"כ כותבין על הטלית, לכן לא הצריך לגנוז משום דיש עצה לכתוב השם על המטלית לשיטתו, וזה נכון בע"ה, אַבל לדין דקיי"ל דכותבין על המטלית וכן אמ' רשפ"א גופא פנ"ל ופ"ה אָמר רשפ"א בש"ס דילן פנ"ל דיגנוז את היריעה, א"כ מוכח מזה דאין לו עצה אחרת משום דאסור לכתוב השם על המטלית, ואף דמרשפ"א דמסכת סופרים הנ"ל לא משמע פן מ"מ אַזילין בתר ש"ס דילן.

וכן מוכח בגיטין (דף נ"ד) דאָמרו שם דְּכָל ס"ת שָׁאין אַזְכָּרוּתִי פְּתוּבוֹת לְשָׁמֵן אֵינָה שְׁוּה פְּלוּם, וּמִקְשָׁה הַגַּמ' וְלִיעֶבֶר עֲלֵי קוּלְמוֹס וְלִיקְדָּשֵׁי נִימָא דְּלָא כַר"י כו', וְקִשָּׁה מְעִיקְרָא דְּלָא יָדַע לְסַבְּרָא דְּמַחְזִי כְּמַנְפָּר, הָא יֵשׁ לוֹ תַּקְנָתָא גַּם לַת"ק דַּר"י לְקַדּוֹר אֶת הַשְּׁמוֹת שְׁלֹא נִכְתְּבוּ בְּקִדּוּשָׁה וְלִכְתוּב אֶת הַשְּׁמוֹת אַח"כ עַל הַמְּטָלִית, א"כ אִיף אָמְרוּ דְּאֵינָה שׁוּק פְּלוּם, אֲלֵא ע"כ מוֹכַח דְּאֵין כּוֹתְבִין אֶת הַשֵּׁם עַל הַמְּטָלִית, וְלִקְלוּף י"ל דְּמִיָּדֵי ג"כ בְּגוּיֵל דַּק כַּמֶּש"כ הַנּו"ב הַנּו"ל, וְעֵינֵן בְּב"י (סי' רע"ו) בְּשֵׁם הַתְּשֻׁב"ץ מֶש"כ בְּזָה.

א"ד ידיו יצחק אלקנה הנ"ל. סימן כג.

ונשאלתי בא' שְׁמַכְר בְּהֵמָה מִבְּכָרֵת לֹא"י [פְּדֵי לְהַפְקִיעַ מִבְּכֹרֶה] בְּקִנְיֵן מְשִׁיכָה כַּד"ת, וְהַיִּשְׂרָאֵל הִי תֵּיב מְעוֹת מִכְּבָר לְהַקּוֹנָה וְא"ל הַיִּשְׂרָאֵל פְּרָתִי קְנוּי' לָהּ בְּעַד הַחֹב שְׁאֵנִי תֵּיב לָהּ, וְנִתְרַצָּה הַקּוֹנָה וְהִי סוֹבֵר הַיִּשְׂרָאֵל שְׁהַקְנָה כַּד"ת לְפִטוֹר מִבְּכֹרֶה, וְאֲח"כ יִלְדָּה זָכָר, וְלִקְחָה הַיִּשְׂרָאֵל מִהַקּוֹנָה אַחַר שְׁיִלְדָּה, וְכַעַת נוֹדַע לְהַבְעֵלִים שְׁלֹא הִית' הַמְּכִירָה כַּד"ת, וְנִשְׁאֲלָתִי אִם קִנְיֵן פְּזָה פּוֹטֵר מִבְּכֹרֶה אוֹ לֹא.

עָנָף א תְּשׁוּבָה, בַּעֲז"ה, עֵינִיקָר הַסֶּפֶק בְּזָה פִּינֵן דְּקִי"ל בִּיּו"ד (סי' ש"כ) דְּבְּמְכִירַת בְּהֵמָה בְּעֵי מְעוֹת וּמְשִׁיכָה וְקִי"ל בַּח"מ וְסִי' קַצ"ט וּבְסִי' ר"ד) דְּמִלְוָה אֵינּוּ קוֹנָה. לְכֵן נִרְאָה לְכַאוּרָה דְּהוּי סֶפֶק בְּכוֹר, וְכֵן הַכְּרִיעַ הַש"ף לְהַלְכָה בְּשֵׁם הַכ"ח שֵׁם בְּנִידוֹן פְּזָה ע"ש, אִף לֹא דְּבָרֵי הַש"ף יֵשׁ לְהַקְל ע"פ מַה דְּגָרְסִינָן בְּב"מ (ס"ו ע"ב) אָמַר רַב נַחְמָן הַשְּׂטָא דְּאָמְרוּ רַבְּנָן אֶסְמַכְתָּא לֹא קִנֵּי הַדָּרָא אַרְעָא וְהַדָּרָא פִּירָא וְסָבֵר רַב נַחְמָן דְּמַחֲלָה בְּטַעוֹת לֹא הוּי מְחִילָה וְהָא אָמַר ר"נ אִי שְׁמִיט וְאֶכִּיל לֹא מְפָקִינָן הֵתָם זְבִינֵי הָכָא הַלְוָאָה, וּפְיִר' רַש"י דְּבַהֲלֹנְאָה יֵשׁ אִיסוּר רִיבִית אַבְל הִיכָא דְּלִיכָא אִיסוּר רִיבִית אָמְרִינָן מְחִילָה בְּטַעוֹת הוּי מְחִילָה, וּבַתּוֹס' שֵׁם הַקְּשׁוּ עַל רַש"י פְּמָה קְנוּשִׁיּוֹת, וְהִבִּיאוּ בְּשֵׁם ר"ת דְּפִירָשׁ דְּבִזְבִּינֵי דְּאָמְרִינָן דְּהוּי מְחִילָה בְּטַעוֹת הִינּוּ מְשׁוּם דְּשִׁינָף נִיחָא לִי פִי הִיכִי דְּלִיקוּ בְּהִמְנוּתָא, אַבְל בְּהַלְוָאָה דְּלֹא שִׁינָף סוֹבֵר דְּבְּטַעוֹת לֹא הוּי מְחִילָה, וּבְהַגְהוֹת אֲשֶׁר"י (שֵׁם) מְפָרֵשׁ דְּלְכֵן בְּזְבִינֵי הוּי מְחִילָה מְשׁוּם דְּנִתְיָאָשׁוּ הַבְּעֵלִים וְזָכָה חֲבִירוֹ מִיֵּאוּשׁ, רַק בְּהַלְוָאָה דִּישׁ אִיסוּר רִיבִית לֹא הוּי מְחִילָה ע"ש, וְיֵשׁ לְהַסְבִּיר דְּבַהֲלֹנְאָה מְשׁוּם דִּישׁ אִיסוּר רִיבִית, לְכֵן אִף בְּאַבְק רִיבִית פִּינֵן דְּחֵיב לְצִאת דִּי שְׁמִים לְכֵן לֹא נִתְיָאָשׁ פְּלָל, וְלִפִּי טַעַם שְׁל הַג"א הַנּו"ל נִתְיָאָשׁוּ קְנוּשִׁיּוֹת הַתּוֹס' מְרַש"י, וְנִתְבָּאָרָה לָנוּ פְּלִגְמַת רַש"י וְהַג"א עִם ר"ת, דַּר"ת ס"ל דְּמַחֲלָה בְּטַעוֹת לֹא הוּי מְחִילָה אֲלֵא הִיכָא דְּשִׁינָף נִיחָא לִי דְּלִיקוּ כו' דְּאִזּוּ זָכָה בְּתוֹרַת מְכִירָה אוֹ מְחָנָה, וְרַש"י וְהַג"א ס"ל דְּהוּי מְחִילָה מִדִּין יֵאוּשׁ וְזָכָה חֲבִירוֹ מִהַפְּקָר, וְהַתּוֹס'

בב"ב (דף מ"א) ד"ה אָמר לִי מְחִילָה בְּטַעוֹת הַגֵּי כו' הַקְּשׁוּ מֵהָא דב"מ וְלִשְׁיטַת הַסּוֹכְרִין דִּיאֹוֹשׁ מְהֵנִי בְּקַרְקַע שְׁפִיר הַקְּשׁוּ, אֲבָל לְהַסּוֹכְרִין דִּיאֹוֹשׁ לֹא מְהֵנִי בְּקַרְקַע יֵשׁ לִינִישׁב קוֹשְׁיֵינְתֶם בְּפִשְׁיטוֹת לְפִי שְׁיטַת הַגֵּי הַגֵּי, וְכַוֵּן רַשִׁי וְהַגֵּי הַגֵּי לִי י"ל דְּאָף דְּקִי"ל הַפֶּקֶר בְּטַעוֹת אֵינּוּ הַפֶּקֶר וְכַמְבּוֹאֵר בְּגִיטִין (דף מ"ז) בְּתוֹס' שָׁם ד"ה אֲדַעְתָּא כו' ע"ש, וְכֵן אָמְרוּ בִירוּשְׁלַמִי בְּסִנְהֶדְרִין (פ"ו ה"ב) ע"ש, מ"מ מְהֵנִי מְדִין יֹאוֹשׁ דִּיאֹוֹשׁ מְהֵנִי אָף בְּטַעוֹת דְּהָא פֶּל יֹאוֹשׁ דְּאַבְיָדָה הַגֵּי ג"כ בְּטַעוֹת דְּאִילוּ הִי יוֹדַע מְקוֹם הַאֲבִיָּדָה הֵיכָן הִיא לֹא הִי מְתִינְאֵשׁ וּמ"מ זָכָה הַמַּגְבִּיָּה וְה"ה בְּזָה, וְכֵן מוֹכַח מְר"ן בְּנִדְרִים (דף פ"ה) ד"ה וְאֵנִי מְסַתְּפֵק בְּמִי שְׁאֶסֶר נְכֶסֶיו עַל עֲצָמוּ דְאֵע"ג שְׁיִשְׁאֵל עַל נִדְרוֹ מ"מ בְּאֵם קָדָם אֲחֻד וְזָכָה מְהֶפְקֵר עַכ"ל, דְּכַוֵּןתּוֹ ג"כ דְּזָכָה מְדִין יֹאוֹשׁ דְּמִשׁוּם הַפֶּקֶר לֹא שְׁיָיָה הֵתָם דְּהָא כִּינּוּן דְּמִתִּיר אֶת נִדְרוֹ הַגֵּי הַפֶּקֶר בְּטַעוֹת, וְאָף דְּכַתֵּב לְשׁוֹן הַפֶּקֶר הָא מְצִינּוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דִּיאֹוֹשׁ מְקָרִי ג"כ בְּלִשׁוֹן הַפֶּקֶר כְּמַבְוֹאֵר בְּב"ק (דף כ') בְּתוֹס' ד"ה אֲפָקוּרִי מְפָקֵר לְהוּ, וְהַרְשָׁב"א דְּפִלִּיג שָׁם י"ל דַּס"ל דְּכִינּוּן דְּהֵי בְּיָדוֹ לְשִׁאוֹל עַל נִדְרוֹ לֹא מְיִיאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ מְזָה דְּסִמְיָה עַל הַתְּרַת הַנִּדָּר וְאִי לֹא מִינְדַקֵּק לִי חֲכָם יְנַדְקֵקוּ לִי ג' הַדְּיוֹטוֹת כְּמַבְוֹאֵר בְּשַׁבָּת (נ"ו ע"ב), וְכֵן אָמְרוּ בְּכְרִיתוֹת (דף כ"ד) בְּשׁוֹר הַנְּסַקֵּל שְׁהַזְנוּמוֹ עֲדִיו דְּכָל הַמַּחְזִיק זָכָה בּוֹ מְהֶפְקֵר, וְגַם הוּא מְדִין יֹאוֹשׁ, אֲלֵמָּא אָף שְׁהַזְנוּמוֹ עֲדִיו דְּהֵי טַעוֹת אֲפ"ה אָמְרִינּוּ דְּנִתְיִיאֵשׁוּ הַבְּעָלִים, וּבְאַמַּת בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ד ה"ח) וּבְסִנְהֶדְרִין (פ"ו ה"ב) אָמְרוּ בְּשׁוֹר הַנְּסַקֵּל שְׁהַזְנוּמוֹ עֲדִיו דַּר"ל ס"ל דְּהַפֶּקֶר בְּטַעוֹת הוּא, אָף אֲנָה פְּלִיג הֵתָם וְכֵן קִי"ל, א"כ ה"ה אִם טַעָה הַמּוֹכֵר בְּדִין וְסִבֵּר שְׁהַחֲפִץ שְׁיָיָה לְלוֹקַח שֶׁהִי לְדַעְתּוֹ קִנְיָן בְּדַת, ג"כ נִתְיִיאֵשׁוּ הַבְּעָלִי, אָף קֶצֶת יֵשׁ לְחַלֵּק דְּשִׁאֲנֵי בְּטַעָה בְּדִין דִּיכּוֹל לְשִׁאוֹל אַחַר כְּמַבְוֹאֵר סְבָרָא זוֹ בְּסוּגְיָא דְּשִׁיקוּל הַדַּעַת, מִשְׁא"כ בְּהָא דְּכְרִיתוֹת הַגֵּי, אֵן הָא חֲזִינּוּ דְּהַגֵּי א"ס"ל דְּאָף בְּטַעָה בְּדִין שְׁיָיָה ג"כ דִּין יֹאוֹשׁ, וְאֵין לְהַקְּשׁוֹת עַל הַגֵּי הַגֵּי לִי מֵהָא דְּקִי"ל בְּסוּגְיָא דְּשִׁיקוּל הַדַּעַת דְּטַעָה בְּדָבָר מְשָׁנָה חוּזֵר וְלֹא אָמְרִינּוּ דְּהָא הַגֵּי יֹאוֹשׁ בְּעָלִים, מִשׁוּם דִּישׁ לְחַלֵּק דְּשִׁאֲנֵי הֵיכָא דְּהַטַּעָהוּ הַדַּעַת מִשׁוּם דְּסִמְיָה דְּשִׁאוֹל לְב"ד אַחַר כְּמַבְוֹאֵר שָׁם, אֲבָל הֵיכָא דְּהַחֲלִיט הַדִּין מִעֲצָמוֹ כְּמוֹ בַּנ"ד דְּהִי סוֹבֵר דְּמְהֵנִי קִנְיָן מְשִׁיכָה וּמְלָנָה הַגֵּי לִי אוֹ בְּעוֹבְדָא דְּאִינְהוּ נְשִׁיָה הַגֵּי לְדְבָנָה הַגֵּי יֹאוֹשׁ דְּהִי סִבֵּר בְּנִדְרֵי פֶן, דְּהָא לֹא שְׁאֵל שְׁאֵלָה עַל זֶה וְעָשָׂה פֶן מְדַעְתּוֹ, וּבַח"מ (ס' ס"ו סְעִיף י"ז בְּהַג"ה) דָּאֵם אֵין הַלְוָה יְכוֹל לְשַׁלֵּם אֵין מוֹצִיאֵין מִהַלּוֹקַח הוּאִיל וְתַפְס, וְהַשְׁ"י (שָׁם ס"ק ס"ו), הַשִּׁיג עָלָיו וְכַתֵּב דְּבַעֲיָנּוּ שְׁיַדַע הַמּוֹכֵר שְׁהַתְּפִיסָה ע"ש, וּבְאַמַּת לְרַשִׁי וְהַגֵּי א"ס"ל דְּהָא דְּשִׁמְיָט וְאֲכַל לֹא מְפָקִינּוּ הוּא מְדִין יֹאוֹשׁ, לְכֵן פְּשָׁלָא יַדַע הַמּוֹכֵר בְּעַת שְׁתַּפְּס הַלּוֹקַח לֹא מְהֵנִי יֹאוֹשׁ בְּזָה, מִשׁוּם דְּהֵי יֹאוֹשׁ שְׁלֹא מְדַעַת דְּלֹא מְהֵנִי אָף לְר"ת דְּמְחִילָה בְּטַעוֹת הַגֵּי מְחִילָה מְדִין מִתְּנָה דְּאָמְדִינּוּ דְּאָף אֵלוּ יַדַע דְּלֹא מְהֵנִי הַמְּכִירָה מ"מ לֹא הִי חוּזֵר דְּנִיחָא לִי דְּלִיקוּ בְּהִימְנוּתָא, וְדָאִי מְהֵנִי אָף דְּלֹא יַדַע הַמּוֹכֵר בְּעַת שְׁתַּפְּס דְּהָא מִתְּנָה שְׁאֵל מְדַעַת הַגֵּי מִתְּנָה כְּמוֹ שְׁפָסֵק הַשְׁ"י גּוּפָא (בְּסִי' שְׁנַח ס' ס' א) אָף מִמָּה שְׁהַסְּפִים הַשְׁ"י דְּלֹא מְהֵנִי תְּפִיסָתוֹ פְּשָׁלָא יַדַע הַמּוֹכֵר מוֹכַח דַּס"ל כְּשִׁיטַת רַשִׁי וְהַגֵּי א"א דְּמְחִילָה בְּטַעוֹת הַגֵּי מְחִילָה מְדִין יֹאוֹשׁ, וּבְפָרְט לְשִׁיטָתוֹ דַּס"ל מִתְּנָה שְׁלֹא מְדַעַת הוּי' מִתְּנָה, וְהֵכָא פָּסֵק לְהוֹצִיא מִהַמּוֹחֲזֵק דְּתַפּוּס מוֹכַח כְּמִשְׁ"כ, וּבַח"מ (ס' כ"ז בְּהַג"ה) הוּבָאוּ שְׁתֵּי הַדַּעְוֹת הַלֵּל הֵינּוּ דַעַת רַשִׁי וְר"ת וְלֹא הַכְרִיעַ (ע"ש בְּסְעִי' י), הוּ' בְּרָא"ש (ב"ק פ"י ס' כ"א), וְנִתְבָּאֵר דְּרַשִׁי וְהַגֵּי א"א וְהַשְׁ"י ס"ל דְּמְדִין יֹאוֹשׁ נִגְעוּ בְּהָא דְּמְחִילָה בְּטַעוֹת.

עָנָף ב וְנִרְאָה לִי דְלִהְיֶה דְסִבְרֵי דְמַחֲלָה בְטַעוֹת הוּא מְחִילָה א מְדִין יְאוּשׁ, א"כ בנ"ד דְהִישָׁרְאֵל מְכַר הִבְהֵמָה בְקִנְיָן מְשִׁיכָה וּבְמִלְוָה, והי' סוֹבֵר דְמַהְנֵי קִנְיָן זֶה, א"כ נְתִיאֵשׁ הַמוֹכֵר דְמָה לִי אִם הִי' סוֹבֵר דְיִכּוּל לְמַכּוֹר דְבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם אוֹ בנ"ד, וְהִנֵּה זֶה פְּרוּר דָּאִם הַפְּקִיר בְּהֶמְתּוֹ קוֹדֵם שְׁיִלְדָה וְאַחַר שְׁיִלְדָה זָכָה בָּהּ דְפִטוּרָה מִבְּכוּרָה דְכֹן אִיתָא לְהִדְיָא בְּתוֹסְפָתָא (פ"ב דְּבְכוּרוֹת) א לְבִהַמַּת הַמְדַבֵּר וּבְהַמַּת הַקָּדֵשׁ וּבְהַמַּת הַגֵּר שְׁמַת וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁים פְּטוּרִין מִן הַבְּכוּרָה וּבְהַמַּת אֲרֻנוֹנָא חֲיִיבַת בְּבְכוּרָה הָרִי לְהִדְיָא דְבִהַמַּת הַפְּקִיר פְּטוּרָה מִבְּכוּרָה וְסִיפָא דְהַתוֹסְפָתָא הַנֵּ"ל הוּבָא בְּפִסְחִים (דָּף ו') בְּתוֹס' ד"ה בְּהַמַּת אֲרֻנוֹנָא ע"ש, וְטַעְמוֹ שְׁל דְבָר הוּא דְהָא בְּחֻלְיִין (דָּף ק"ל) אָמְרוּ דְהַקָּדֵשׁ פְּטוּר מִבְּכוּרָה וְכֹן אִיתָא בְּבְכוּרוֹת (דָּף ט"ו) וּפִי' רַש"י שֵׁם מְשׁוּם דְכַתִּיב בְּקִרְיָה וְצִאָנָה וְלֹא הַקָּדֵשׁ, א"כ ה"ה דְהַפְּקִיר פְּטוּר מִבְּכוּרָה דְהָא מְבֹאָר בְּרַמְב"ם (פ"ח מֵה' בִּיכוּרִים) וּבִי"ד (ה' חֲלָה) דְהַמְפְּקִיר עֵיפְתּוֹ פְּטוּרָה מִחֲלָה וְכַתֵּב הַכ"מ דְיִלְיָף זֶה מְדִין הַקָּדֵשׁ וְהַקָּדֵשׁ פְּטוּר מִחֲלָה מְשׁוּם דְכַתִּיב עֲרִיסוֹתֵיכֶם עַכ"ל, א"כ ה"ה בְּכוּרָה פִּינּוֹן דְהַקָּדֵשׁ פְּטוּר ה"ה דְהַפְּקִיר פְּטוּר מְשׁוּם דְכַתִּיב בְּקִרְיָה.

וְעוֹד רְאִי מְהָא דְקִי"ל דְתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת אִינּוּ נוֹהֲגוּ אֵלָּא בְּמִשְׁוֹמֵר, וּבב"ק (דָּף כ"ח) פְּתָבוּ הַטַּעַם דְיִלְפִינּוּ מְהָא דְכַתִּיב וּבָא הַלּוּי כִּי אִין לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ כְּמִבְּוֹאָר בִּירוּשְׁלַמִי וּבב"ק (דָּף ס"ט) בְּתוֹס' ד"ה כָּל שְׁלֶקְטוּ עֲנִיִּים, וְע' בְּפִסְחִים (דָּף נ"ז) בְּרַש"י ד"ה אִין נוֹתְנִין כו'.

וְהַרְמַב"ם (פ"ב מֵה' תְּרוּמָה) פְּתַב דְיִלְפִינּוּ זֶה מְהָא דְכַתִּיב דְגָגָה וְכֹן בְּרַש"י חֻלְיִין (דָּף קל"ד) פְּתַב דְמַפְרָמָה וְקוֹצְרָה נְתַמְעַט הַפְּקִיר, וּכְבָר פְּתַבְתִּי בְּחִידוּשֵׁי לַב"ק (דָּף כ"ח) דְהָא דְכַתְּבוּ הַתּוֹס' הֵתֵם דְהַפְּקִיר פְּטוּר מְדַרְשׁ דְּנֹפֵא הַלּוּי כִּי אִין לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ וְלֹא פְתָבוּ מִן דְגָגָה, וִי"ל דְהָא קִי"ל בְּגִיטִין (דָּף מ"ז) וּמְנַחֲוֹת (דָּף ס"ו) דְאִין קִנְיָן לֹא"י לְהַפְּקִיעַ מִמַּעֲשָׂרוֹת וְדָגָגָה קָאִי לְפִטוּר דִּיגָוֹן א"י בְּעַת מִירוּחַ לְכֹן אִינוּ מוֹכַח מִדְּגָגָה אֵלָּא דְבַעַת מִירוּחַ יִהְיֶה שְׁלוֹ וְלֹא שְׁל הַפְּקִיר, אָבָל אִם הִי' הַפְּקִיר קוֹדֵם מִירוּחַ וּבַעַת מִירוּחַ זָכָה בּוֹ אַחַר וְנִתְמַרַח בְּרִשׁוֹת הַזּוֹכָה לָא יִלְפִינּוּ זֶה מִדְּגָגָה דְהָא בְּעַת מִירוּחַ וְדִיגָוֹן לֹא הִי' אִז הַפְּקִיר, וּבְאַמַּת הָא קִי"ל דְהַפְּקִיר פּוֹטֵר אַף קוֹדֵם מִירוּחַ כַּמֶּש"כ הַטו"א בַר"ה (דָּף ט"ו) וְכַמְבֹּאָר בַּב"ק (דָּף כ"ח) הַמְפְּקִיר פְּרָמוֹ וְהַשְׁפִּים בְּבִנְיָן וּבְצָרוֹ כו' דְאַף דְהִי' הַפְּקִיר שְׁעָה אַחַת מִקוֹדֵם שְׁהוֹקְבַע לְמַעֲשֵׂר אַפ"ה פְּטוּר וּבְזָה בְּעִינּוּ יִלְפוּתָא מְקַרָא דְנֹפֵא הַלּוּי כו' לְכֹן שְׁפִיר י"ל דְבְכָל מְקוֹם דְפְטוּר שְׁל גְבוּיָה וְשְׁל נְכָרִי דְנִתְמַעַט הַפְּקִיר ג"כ וְשִׁאֲנִי הָא דְדָגָגָה דְמִינֵי לֹא יִדְעִינּוּ רַק אִם הִי' הַפְּקִיר בְּעַת מִירוּחַ.

וְאַפְתִּי יֵשׁ לְעִינּוּ בַב"ק (דָּף ס"ט) בְּהָא דְכָל הַנְּלֶקֶט דַּמֶּש"כ הַתּוֹס' שֵׁם דְיְאוּשׁ כְּזֶה אִינוּ פּוֹטֵר מִמַּעֲשֵׂר דְכִינּוֹ דְאָסוּר לְכָל אֲדָם לְהַחְזִיק בָּהּ א"כ מִיְקָרִי אִין לוֹ חֶלֶק בָּהּ שְׁאָסוּר לְזוֹכוֹת ע"ש, הָא הֵתֵם בְּעַת הַמִּירוּחַ הִי' שְׁל הַפְּקִיר פִּינּוֹן דְמִיְרִי הֵתֵם לְמ"ד יְאוּשׁ לֹא קָנִי וְכָל הַמַּחְזִיק זָכָה בָּהּ, וּבַעַת מִירוּחַ אַפְתִּי לֹא קָנָה בְּשִׁנּוּי כְּמִבְּוֹאָר (שָׁם דָּף צ"ד) דְעַד שְׁלֹא מְרַחוּ וְנוֹתְנִין לוֹ וְהוּי' הַפְּקִיר בְּעַת הַמִּירוּחַ, וְקָשָׁה דְיִפְטוּר מַחְמַת דְלֹא הוּי' דְגָגָה, וְאַף דְאָסוּר לְכָל אֲדָם לְזוֹכוֹת בּוֹ מ"מ הָא לֹא הוּי' דְגָגָה, וְדוֹחַק לֹא מְרַחוּ דְכִינּוֹ דְאָסוּר לְכָל לְהַחְזִיק בּוֹ מַחְמַת שְׁצָרִיף לְקִיָּים הַשְּׁבֵת הַגְּזוּלָה מִיְקָרִי מְשׁוּם זֶה דְגָגָה, דְהָא אִין לְשׁוּם אֲדָם קִנְיָן בְּגוּף הַדְּגָוִן לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דַּס"ל דְיְאוּשׁ נָפַק מְרִשׁוֹת בְּעֵלִים מִיָּד כְּמוֹ שְׁיִבְוֹאָר לְהַלּוֹ, וְלְכֹן

נראה לי לומר דהא דכל הנלקט מייירי שם לר' יהודא, ובמנחות (דף ס"ז) אמרו דר"י ור"מ ס"ל דמירוח א"י אינו פוטר משום דתרי דגגה הוי מיעוט אחר מיעוט ומרבה אף מירוח א"י, ודוקא של גבוה לבד נתמעט, א"כ פינון דמירוח א"י אינו פוטר כש"כ דהפקר דלא נכנס לרשות אחר, מכש"כ דלא נתמעט הפקר מדגגה, ולכן לר' יהודא לא מיקפטר הפקר אלא משום טעמא דנפא הלוי ויצא הפקר שיש לו חלק כו', והיא שאסור לנפות כמש"כ התוס' (שם) אז מקרי אין לו חלק ונחלה ולא מיקפטר הפקר כזה, ואתי שפיר דברי התוס' הנ"ל.

אכן בבכורה דנתמעט הקדש מבקרה ילפינו שפיר דכמו בעריסותיכם דחלה נתמעטו של עפוי"ם וגבוה ונתמעט גם הפקר, ה"ה בבכור דכמו דנכרי פוטר מבכור ה"ה הפקר, וע' ברמב"ם (פ"ב מהלכות תרומות ה' י"א) ובירושלמי נריש מעשרות), ומה שהקשה הטו"א (בר"ה שם) דלמה לן הגה תרי קראי דנפא הלוי כו' ולדרש ואכלו אביוני עמה כו', כפר הקשו פן התוס' בנדדים (דף מ"ד) ואכמ"ל, עכ"פ ברור דכמו דהפקר פוטר מתרומה משום דגגה ה"ה מהאי טעמא מיקפטר הפקר מבכורה.

ועוד מצינו פן בפסחים (ד' ע"ב) שפיתבו התוס' דלכן מדאורייתא בביתול בעלמא סגי משום דעל הפקר אינו עובר על כל יראה משום דבעינו לה ה"ה בבכורה ג"כ ממעטינו בקרה ולא הפקר.

אף י"ל דז"א אלא לשיטת התוס' דס"ל דביתול הוא מצד הפקר, אבל לשיטת רש"י שם דיליף ביתול מתשפיתו אלמא דלא ס"ל סברת התוס' הנ"ל, א"כ אפתי יש לעיין בזה, אבל באמת אחר העיון נלפע"ד דגם רש"י מודה בנ"ד וכמבואר בתוספתא הנ"ל דהא בלא"ה קשה הא רש"י גופא פתב בחולין (דף קל"ד) דמן פרמה נתמעט הפקר א"כ אמאי לא פתב רש"י דביתול מהני משום דכתיב לא יראה לה, וע"כ נ"ל דלכן לא רצה לפרש פשיטת התוס' משום דהא אמרינו בפסחים (דף ו') דחמץ אינו ברשותו של אדם ובב"ק (ס"ו ע"ב) דחמץ מפי מטא זמן איסורו מייאש מרי, א"כ פינון דלכל חמץ יש יאוש בעלים ואפ"ה האוקי רחמנא ברשותו ומקרי לה ועובר על כל יראה, א"כ לשיטת רש"י דס"ל בריש אלו מציאות ובגיטין (דף ל"ח) דיאוש הוי בהפקר וכמש"כ המנהג אפרים ונהלכות זכי מהפקר סי' ז') בשיטת רש"י ע"ש, א"כ הא פל חמץ הוי הפקר ואפ"ה חייבתו התורה, ע"כ אף הפקר לא מהני משום דמקרי לה דהא התורה העמידתו ברשותו, ולכן פתב רש"י דביתול מהני מתשפיתו דעושה אותו כעפרא דארעא, והתוס' שפיתבו דביתול מהני משום דבעינו לה, אזלי לשיטתם דכתבו בב"ק (ס"ו ע"א) ד"ה פינון דבאיסורא אתא לידן' כו' דיאוש לא הוי בהפקר, א"כ דוקא ביאוש מצינו דאוקי רחמנא ברשותן' אבל לא בהפקר דעדיף מיאוש, ובפרט לפמש"כ הגתיות (סי' רס"ב) דיאוש לא נפק מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, ודאי דיש לחלק בין כל חמץ דאינו רק יאוש דלא נפק מרשות בעלים, משא"כ ביתול דהוי הפקר ונפק מרשות בעלים מיד].

ענף ג וע"פ מש"כ נלפענ"ד להעיר בהא דאיתא בפסחים (דף ל"א) דאם ישראל קונה משכונן דעובר על, כל יראה ע"ש, דהא אמרו בב"ק (דף מ"ט) משכוננו של גר ומת דפקע שעבודו ומבואר בח"מ וסי' ער"ה סעיף ז') דאף משכונן שלא בשעת הלואתו פקע שעבודו, א"כ קשה פינון דבכל חמץ יש יאוש בעלים, א"כ מיד דהישראל נתיאש מפי

מטי זמן איסורו מיד פקע שעבודו ונכה הא"י בשעה ששית, א"כ הא לא עבר על כל
יראה, בשלמא מהא דמבואר שם דחמצו של ישראל הלנה ברשות אינו יהודי המלנה,
אין להקשות, דהא הישראל נתיאש ונכה הא"י, משום דהא תצירו שלא מדעתו הוא רק
מדין שליחות ואין שליחות לנכרי וכמש"כ המנהגה אפרים (ה' משיכה) ונתיבות (סי' ר'),
אבל במשפון דאינו רק סילוק שיעבוד, בנה אף דלא נתפונן הלנה לזכותו אפ"ה זכי
במחילת המנהג, ואף דהלנה צונח דאינו רוצה לזכות ג"כ נכה כמש"כ המנהגה אפרים
(ה' זכילי מהפקר סי' י"א) דאינו רק סילוק שיעבוד בעלמא ומנהגי זה אף בא"י, ואף אי
נימא דיאוש לא נפיק מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, עכ"ז קשה הא שם פבר פא
לרשות זוכה להסוברים בח"מ (סי' רמ"א) דמחילת משפון מהכי אף שהמשפון תחת יד
המלנה, א"כ אף אי יאוש כמתנה הא פבר פא לזוכה ונכה, ומתאי טעמא אמרו במת הגר
דפקע שעבודו משום דאינו רק שעבודא בעלמא, ועיין בנו"ב (מה"ת סי' ס"ג) דכתב
דאם נכה הנכרי בחמץ אחר חצות דאינו עובר על כל יראה משום דלא אוקי רחמנא
ברשותו אלא כ"ז דלא נכה אחר אבל בנכה בו אחר אינו עובר, וע' בח"מ וסי' ס"ו ס"ק
כ"ה).

אף לפמש"כ הנתיבות (בסי' ק"ה בהג"ה) דרק ישראל קונה ביאוש נחא, אבל פבר
פתבתי להוכיח מגיטין (דף ל"ח) ברש"י ד"ה בחזקה כו' דהוא מצד יאוש אפ"ה קונה
בחזקה, א"כ מוכח דלא כהנתיבות, ואף דנימא דרש"י לשיטתו אזיל דס"ל דיאוש הוי
כהפקר, ובאמת לשיטת התוס' דס"ל דיאוש אינו כהפקר י"ל בהא דגיטין דבחזקה של
כפוש מלחמה איירי, אף אפתי תקשה לשיטת רש"י, וגם הא בע"ז (דף ע"א) בתוס' ד"ה
פרדשני כו' דכתבו דמציאה ומתנה כ"ע מודי דקנה א"י במשיכה משמע ג"כ קצת דלא
כהנתיבות, אף י"ל דלשיטת הסוברים דיאוש בחוב לא מהני פמבואר בח"מ (סי' קס"ג)
בט"ז שם אתי שפיר, אף גם בנה יש לפקפק משום דיש לחלק דשאני יאוש דחמץ דהוי
כמו זוטו של ים ואבד מפל אדם די"ל דכה"ג מהני אף בחוב, ולכן עדיין צ"ע, והמג"א
(סי' תמ"א סק"ו) פתב דישראל שלנה מישראל על משפון חמץ דכינן דישראל קונה
משפון עובר המלנה על כל יראה, ולפמש"כ יש לדון בנה דהמלנה אינו עובר, כיון דבכל
חמץ יש יאוש בעלים וכיון דנתיאש המלנה מיד נסתלק שעבודו ואתי לרשות זוכה מיד
בעת היאוש ונכה הלנה, ודוקא בסוגיא דישראל שהלנה לא"י י"ל דאינו זוכה ביאוש
פסברת הנתיבות הנ"ל, אבל בישראל דזוכה ביאוש א"כ אינו עובר המלנה על כל יראה
דהא נכה בו אחר, וכל מיבעי אי נימא דיאוש כהפקר ודאי יש לדון פו, ואף אי נימא
פסברת הנתיבות דיאוש כמתנה ולא נפיק מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, עכ"ז
הא בנדון דהמג"א אתי לרשות זוכה דהא גם במתנה מבואר בח"מ (סי' רמ"א) דאף
במשפון ת"י המלנה אפ"ה זכי הלנה במחילה בלא קנין, אף מבואר התם דיש פמה
פוסקים דלא ס"ל פו ובאמת נלפענ"ד להוכיח מהא דב"ק (ל"ב ע"ב) דמשני פשתפס
ונדחקו שם הפוסקים לפרש למה מהני תפיסה פשתפס להסוברים דטענו חזיטין והודה
לו בשעורים פטור משום מחילה, אף אי נימא פשיטת הסוברים דלא מהני מחילה אם
המשפון ת"י המלנה אתי שפיר, משום דאי תפס והמשפון ת"י המלנה לא מהני מחילה
לכן מהני התפיסה, ומזה ראי להסוברים דמחילה לא מהני אם המשפון תחת יד המלנה,
א"כ לפ"ז אתי שפיר דברי המג"א הנ"ל משום דאפתי לא אתי לרשות הלנה ורחמנא

אוקי ברשותו לעבון על כל יראה כ"ז דלא זכה בו אחר, אף לפי מה שיבואר לקמן בעז"ה דיאוש נפק מרשותו מיד דנתייאש, א"כ לשיטת הסוברין גבי משכון של גר דאף במשכון שלא בשעת הלואתו פקע שעבודו, א"כ זכה כבר הלנה מיד דנתייאש המלנה, משום דיאוש עדיף ממחילה כמו דמוכח ממשכון של גר הנ"ל, וע' בח"מ (סי' ס"ו סעיף כ"ג) גבי מחילה היכא דתפס שטרך דלכו לא מהני מחילה לכה"פ משום דחזינו דלא חזיר להשטר והניחו ת"י לכו מוכח דלא מחל בלב שלם, א"כ ביאוש דלא שייך זה, פינו דגוף הספץ שייך להלנה ודאי דזכה בו הלנה אף בלא קנין פלל, א"כ לפמש"כ הפוסקים קים דבזכה בו אחר אינו עובר על כל יראה דבזה לא אוקי רחמנא ברשותו תקשה פנ"ל, וגם מש"כ לעיל לתרץ הסנגי' הנ"ל ע"פ סברת הנתיבות דא"י אינו זוכה ביאוש, ג"כ לא נהירא לי עתה, דהא פינו דאין צריך בזה לעשות מעשה ולזכות אלא דממילא פקע שעבודו, א"כ בכה"ג בודאי ג"כ א"י מצוי לזכות, א"כ גם גוף הסנגי' קשה פנ"ל.

והעיקר מה שנגרר לי בזה, דכינון דרחמנא אוקי ברשותו לזכות שעבוד המשכון של חמץ שתחת המלנה, ואף במשכון בשעת הלואתו כמש"כ התוס' שם ובגיטין (דף ל"ז) דגם זה מקרי לה משום דעכ"פ מצוי בידו, וכינון דאוקי ברשותו גבי כל יראה משום חומרא דחמץ והוי לה ממש, לכו לא פקע שעבודו בהיאוש משום דשנויא רחמנא להשעבוד שיש לו על המשכון כמו אם גוף הספץ הוי שלו, ולכו לא יצא ממילא מרשות המלנה כ"ז דלא עשה מעשה קני', ומיקרי עדיין לא זכה בו אחר, והוי כמו כל חמץ גופא דשייך לבעלים, דכ"ז דלא זכה בו אחר מיקרי לה ועובר על כל יראה, וזו סברא מוכרחת דאל"כ תקשה פנ"ל.

ועפ"ז תרצתי דברי הרי"ף באלו עוברין (דף מ"ו) שפכת בסנגי' דכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט, דר"א ור' יהושע פליגי אי אמרינן הואיל אי בעי מיתשל או לא, והר"ן שם תמה מנל' להרי"ף זה הא י"ל דלכו לר"א עובר משום דס"ל טובת הנאה ממון, וכן הקשה הגר"א בבניאורו ליו"ד (סי' רכ"ז סק"ה) דהא הרי"ף גופא פסק בב"מ דטובת הנאה ממון והכא פסק דאינו עובר על טובת הנאה, ונשארו בצ"ע, ויש לישוב ע"פ מה דמבואר בנדרים (דף פ"ה) דרבא אמר שאני תרומה דיטלו בע"כ דשנויא עפרא בעלמא מפי אסרה עליהו, והרשב"א יליף שם מזה דמי שאסר נכסיו על עצמו דיכולים ליטול בע"כ והובא בר"ן שם, והמחנה אפרים (ה' זכ"י מהפקר סי' ד') כתב לחלק דשאני הא דנדרים דאין להבעלים בה אלא טובת הנאה לכו פינו שאסר אין לו שום זכות פלל, ושאני במי שאסר נכסיו דיש לו קנין בגוף הנכסים דלא פקע קנינו אף שאסר ע"ש.

ולי נראה ג"כ לחלק ביניהם, דהא יש להקשות דלעיל (דף פ"ב) אמרינן פולי פירקין ר' יוסי הוא, וגם במשנה הנ"ל כתב הר"ן (פ"ג ע"ב) ד"ה אינו יכול להפר דאתי כר' יוסי, ולעיל (דף מ"ג) אמרינן דר' יוסי ס"ל דהפקר לא נפק מרשותו בעלים עד דאתי לרשות הזוכה, ושיטת רש"י (שם ע"ב) ד"ה אלא אמר רבא כו' דגם רבא ס"ל דלר"י לא נפק מרשותו בעלים עד דאתי לרשות הזוכה ע"ש.

א"כ קשה במה דמתרץ רבא דשאני תרומה דשנויא עפרא בעלמא הא אף אי הפקיר להטובת הנאה עכ"ז הא א נפק מרשותו בעלים עדיין, ולכו נראה לי להוכיח מזה דטובת

הנָאָה שְׂאֵנִי דְאִין לְהַבְעֵלִים בְּגוּף הַמִּתְנֻת פְּלִל וּכְמִשׁ"כ הַתּוֹס' בּ"ב (דָּף ו') דְּאָף לְמ"ד טוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן אִם תּוֹסַת הַפְּהוּן זָכָה וְאִין צָרִיד לְשַׁלֵּם לְהַבְעֵלִים אֲלֵא טוֹבַח הַנָּאָה לְבַד, וְכַדְמוּכַח מִתּוֹס' בּ"ב (דָּף קכ"ג) ד"ה הֵכָא בְּמִכְרֵי פְּהוּנָה כו', וְכֵן מוּכַח בּ"ב (דָּף מ"ט) דְּיִשְׂרָאֵל שְׂאֵמֵר לְלוּי פֹּר מַעֲשֵׂר יֵשׁ לָהּ בְּיַדֵּי רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחַר אֲלֵמָא דְּגוּף הַמִּתְנֻת הָוִי שֶׁל קוּנָה דְּאִין לְהַבְעֵלִים רַק ט"ה לְבַד, לְכֵן פְּיִין דְּאִסוּר לְחַזֵּר מִשׁוּם מְחֻסָּר אֲמָנָה לְכֵן יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹמָא, וְע' בְּחֻלִּין (דָּף קל"א) בְּתוֹס' ד' ה' יֵשׁ בּוֹ טוֹבַת כו', וּבְר"ן גְּדָרִים (דָּף פ"ד) ד"ה מְשַׁלֵּם לִי דְמֵי טְבִלוֹ דְּאִינוּ מְשַׁלֵּם רַק כְּפִי טוֹבַת הַנָּאָה שְׁלוֹ, לְכֵן פְּיִין דְּאִין לְהַבְעֵלִים בְּגוּף הַמִּתְנֻת פְּלִל, ע"כ מִיָּד דְּהַפְקִיר גְּסַתְלַק רְשׁוּת הַבְעֵלִים מְזַכּוֹת שְׁלוֹ, וּמִמִּילָא שְׁיִידָהּ גְּגוּף לְהַפְהֵיגִים מִיָּד, וְלֹא שְׁיִידָהּ בְּזָה לְזִמְרָא דְּלֹא אֲתִי לְרְשׁוּת זוֹכָה וְאִסוּר לְהַפְהֵיגִי לְזַכּוֹת בְּהוּן, מִשׁוּם דְּהָא גּוּף הַתְּרוּמָה הָוִי שֶׁל הַפְהֵיגִים מִיָּד, א"כ דּוּמָה לְמַשְׁכְּנוֹ שֶׁל גֵּר דְּאֲמַרִּינּוּ דְּפַקַּע שְׁעֵבּוּדוֹ אִף דְּלֹא אֲתִי לְרְשׁוּת זוֹכָה כְּמוֹ בּ"ב (דָּף מ"ט), וְאִף בְּמַשְׁכּוֹן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת הַלְוָאָתוֹ דְּקוּנָה מְשַׁכּוֹן ג"כ גְּסַתְלַק שְׁעֵבּוּדוֹ כְּנ"ל, וּמַשְׁכּוֹן שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת הַלְוָאָתוֹ הָא עֲדִידָהּ מִט"ה, דְּהָא לְכָל הַפּוֹסְקִים מְקַדְּשִׁין אֶת הָאִשָּׁה בְּמַשְׁכּוֹן, וּבִט"ה פְּלִיגִי אִי הָוִי מְמוֹן אוֹ לֹא, לְכֵן מִיָּד דְּשׁוּנְיָא עֲפָרָא וְהַפְקִיר לְהַט"ה שְׁלוֹ גְּסַתְלַק זְכוּתוֹ אִף מְקוּדָם דְּאֲתִי לְרְשׁוּת הַפְהֵיגִים וְלְכֵן מְוַתְרִין לִיטוּל בַּע"כ.

ולפ"ז יש לעיין בראיית הרשב"א הנ"ל, משום דיש לחלק דמי שאסר נכסיו אין לאחור לזנות בו דאף וקיי"ל דהפקר נפק מרשות בעלים מייד ודלא כר"י, עכ"ז מי שאסר נכסיו אין בזה דין הפקר משום דהוי הפקר בטעות אלא מדין יאוש נגעו בו, כמו בחמץ דאמרו דמפי מטא איסורו מיאוש א"ע מחמת האיסור, וה"ה בכל איסורו הנאה וקונמות ג"כ מתיאוש, ולכן אי נימא דיאוש לא נפק מרשות בעלים עד דאיתי לזוכה אסור לו לזכות.

אף טובת הנאה שאני דפקע' מייד זכותו וכבר איתי לרשות כל הפהגים ולכן מותרין לזכות ולפ"ז מתורצים דברי הרי"ף הנ"ל דאף אי ט"ה ממון, עכ"ז בחמץ דמתיאוש מפי מטא זמן איסורו, לכן מייד פקע' זכותו ונשאר גוף החלה של הפהגים מייד, כמו בהא דמשכון הנ"ל, ונכו בו הפהגים, ולכן אינו עובר על בל יראה, דאף דנימא דיאוש לא נפק מרשות בעלים עד דאיתי לזוכה, עכ"ז הא הפקר לר' יוסי ג"כ כמתנה דמי ואפה מודה בט"ה דנפק מרשות הבעלים כמו שהוכחתי בעז"ה.

א"כ ה"ה ביאוש דט"ה, ולכן אינו עובר על בל יראה. וכמש"כ הנו"ב (סי' ס"ג) דאם זכה אחר בחמץ לא אוקי רחמנא ברשותו, ונכונים דברי הרי"ף הנ"ל לפי מאי ופסקינן בגדרים פרבא דס"ל דבטובת הנאה פקע' זכותו מייד דנתיאוש ומהאי טעמא אינו עובר בכל יראה, והא דפסחים בריש סוגיא שם דאמרינן דפליגי בטובת הנאה היינו משום דס"ל כתי' קמא דגדרים הנ"ל דלא מהני יאוש לאפקועי זכותו דט"ה.

הגה [ועפ"ז יש לתרץ גושית הש"א (סימן ע"ז) שהקשה דר' יהושע ס"ל דאינו עובר על בל יראה בט"ה, הא ר' יהושע ס"ל ט"ה ממון, ולפמש"כ ניחא, ואגב ראיתי להסיר קושיא מעל הש"א בפמ"כ (שם) דכיון דט"ה לא הוי ממון לכן אינו יכול לבטלו ולהפקירו, ותמה עליו המקור חיים הא מבואר בערכין (דף כ"ח וכ"ט) דיכול להקדיש לט"ה, ומהש"כ שיכול להפקיר, ע"ש במק"ח, ותמיהני עליו דהא בתמורה (ל"ב ע"ב)

הקשו שם מי אמר עולא הכי והא אמר עולא המתפייס עולה לבדק הבית אין לו ביה רב
עיפוב גיזברין לבד ומשני מדרבנן, ופי' רש"י שם דלא מהכי ההקדש אלא מדרבנן, א"כ
לשיטת רש"י ונדאי דאין מקום לקושית המק"ח הנ"ל, ושיטת התוס' (שם) ד"ה והאמר
עולא כו' דעיקר קרא אתי לומר דחל ההקדש להתחייב מדין חיוב ע"ש, א"כ הא בהפקר
לא שנייה חיוב, והנכון עם הש"א].

אכן לפמש"כ לעיל בפסגיא דפסחים (דף ל"א) דאם ישראל קנה משכון דעובר על כל
יראה ולא אמרינו פינו דכל חמץ הוי יאוש בעלים, א"כ פקע שעבודו ונכי הלזה בגוף
המשכון, משום דכינו דרתימא אוקי ברשותו ומקרי לה לכן לא פקע זכותו מהמשכון,
ושאני בזכה בו אחר דעשה מעשה הקנ' אז שפיר מצי נכי ואינם עוברים הבעלים על
כל יראה אבל ממילא אינו יוצא מרשות בעל המזון גבי כל יראה, א"כ ה"ה בט"ה לענין
לעבור על כל יראה שפיר י"ל דעדיין מקרי לה ולא נפק ממילא מרשותו ולכן נכונים
דברי הר"ן וביאור הגר"א זצ"ל, דלפי מאי דקיי"ל ט"ה מזון לכו ונדאי עובר על כל
יראה משום זה, ובסוגיא דפסחים הארכתי: ענף ד נחזור לענינו דכינו דנתבאר דגם
רש"י ס"ל דמפרמיה נתמעט הפקר והא דס"ל דביטול חמץ מתשביתו נפקא נתבאר'
שיטתו בארובה לכן בבכורה שפיר יש לדון דכמו דנתמעט הקדש מבכורה, ה"ה הפקר
פטור מבכורה, וא"ל דחייב עכ"פ מדרבנן, דהא בחלה פטרו הפקר לגמרי אף מדרבנן,
א"כ ה"ה בבכורה וכמבואר בתוספתא הנ"ל, וכינו דנתבאר כבר לשיטת רש"י והג"א
דמחילה בטעות הוי מחילה מצד יאוש, לכן פינו דנתייאש הוי היאוש כהפקר להיות פטור
מבכורה.

ומ"מ יש לחלק בזה לפמש"כ התוס' בב"ק (דף ס"ו) ד"ה פינו דבאיסורא אתי לידי כו'
דיאוש אינו כהפקר ע"ש, א"כ י"ל דה"ה בענין אם יפטור מבכורה, אף ג"ז אינה דחי'
דהא מצינו בתוס' בב"ק (דף ס"ט) ד"ה כל שלקטו כו' דס"ל דיאוש פטור ממעשר ע"ש,
וא"כ ה"ה בבכורה יש לדון דיאוש פטור מבכורה, והנתיבות (סי' רס"ב) כתב דיאוש
לא נפק מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, ושאני יאוש מהפקר בזה ע"ש בארובה,
ויש לומר דהתוס' (שם) בתי' ב' שכתבו דלכן יאוש אינו פטור ממעשר משום דבעינו
דומיא דהפקר דיהא לעניים ולעשירים ס"ל פסברת הנתיבות הנ"ל דיאוש לא נפק
מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, והא דב"מ (דף כ"א) בקציעה של תאינה דפטור
ממעשר משום יאוש אינו קשה, משום דהא התם בזכה ביה המוציא, דהא אמרו שם מותר
משום גזל ופטור ממעשר דקאי על אחר שזכה מיאוש דמייירי שם א"כ הא נפק מרשות
בעלים להזוכה אבל כ"ז דלא זכה בו אחר יש מקום לומר דיאוש אינו פטור ממעשר
וה"ה מבכורה פינו דלא נפק מרשות בעלים עדיין.

אף יש להוכיח, מהא דר"ה (ט"ו ע"א) דאיתא שם גבי אתרוג דא"ל יד הכל ממשמשין
בה ופי' רש"י נהי דלא מחייב לאפקורא דלא נהגי בה שביעית כו' דאין אתרוג זה נשמר
בה לבדו, וע"כ הכל ממשמשין בו והפקר פטור ממעשר עכ"ל, והא התם לא הפקיר
מרצונו כמש"כ רש"י שם דיד הכל ממשמשין בע"כ, ורב המנונא לא פליג אלא דס"ל
דלא הוי יאוש בעלים, אבל אם הוי יאוש הי' מודה דפטור ממעשר ואפוישי פלוגתא לא
מפשינו, והוי ככל האבידות שעומדות ברשות שאינה משתמרת דהבעלים מתיאשם

מהם, והתם היא לא מיינר בנכה בו אחר ומשמע דגם הבע"ב פטור ממעשר, ולא אתי לרשות זוכה דהאחרוג עומד ברשות הבעלים, א"כ מנפת מזה דיאוש נפק מרשות בעלים מיז דנתניאש.

וכן יש להוכיח מברכות (מ' ע"ב) דאמרו שם הקלין שבדמאי כו' נזבלות תמרה דחד אמר בישלי פמרא וחד אמר תמרי זיקא בשלמא למ"ד בישלי פמרא ספיקן הוא דפטור הא ונדאון סייב, אלא, למ"ד תמרי זיקא ונדאון סייב הפקירא ניהו כו', והא זה לא הוי רק יאוש פמבואר (ריש פרק אלו מצאיאות) בתאינה נוטה לדרף ע"ש ברש"י, והתוס' בב"ק (דף ס"ט) בד"ה כל שלקטו עניים כו' פתבו בפירוש דתמרי דזיקא הוא יאוש, א"כ מוכח מהא דברכות הנ"ל דיאוש פוטר ממעשר אף דלא זכה בו אתר, דאל"כ מאי מקשה הגמרא אמאי ונדאון סייב כיון דהוי הפקר, הא נפ"מ אם לא זכה בו אחר, ודיינינו לגבי הבעלים, דדוקא בדמאי הקילו הא ונדאון סייב משום דאפתי לא נפק מרשות בעלים, אע"כ מוכח דאף דלא זכה בו אחר ג"כ יאוש פוטר ממעשר.

ואף דנתבאר דיאוש פוטר ממעשר, עכ"ז יש לומר דיאוש לא נפק מרשות בעלים, והא דפוטר ממעשר, היינו משום דהא כבר נתבאר דהפקר דפוטר ממעשר נלמד מובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמה דיצא זו שיש לו חלק ונחלה עמה משום דהא מצי לזכות מהפקר, א"כ גם ביאוש אף דלא אתי לרשות זיכה מ"מ הא הוי יכולים מתחלה לזכות בו מיאוש והי' שייך אז לומר דיש לו חלק ונחלה עמה, ולכן דוקא ממעשר פטור אבל בבכורה י"ל דאפתי מיקרי בקרה, משים דלא נפק מרשות בעלים עדיין, אף באמת זה דוסק דכיון דהבעלים הסזיקו בו מקודם דאתי לרשות זוכה, א"כ לא יצא מרשית בעלים עדיין מעולם ומיקרי שפיר אין לו חלק ונחלה עמה.

וביותר יש להוכיח דיאוש נפק מרשית בעלים מיז, מהא דקיי"ל בגיטין (דף ל"ח) דעבד קונה א"ע ביאוש, ואי נימא דלא נפק מרשות בעלים עד דאתי לזוכה, א"כ קשה אמאי מצי העבד לקנות א"ע ביאוש, דהא אמרינו בקדושין לדף ט"ז) דלא מהני בעבד עברי לומר לו באפי תרי זיל משום דגופו קנוי לאדוניו, והא דקיי"ל המפקיר עבדי דגדולים זכו את עצמן, החילוק ברור ביניהם, דדוקא בהפקר דנסתלקה רשות הבעלים אף מקודם דזכה בעצמו שפיר מצי לזכות א"ע, משא"כ במתנה דכ"ז דלא זכה א"ע קנוי גופו לאדוניו לכן אין לו יד לזכות א"ע, ואי נימא דיאוש כמתנה דמי ולא נפק מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה, א"כ כמו דעבד עברי לא מצי לזכות בעצמו במתנה משום דגופו קנוי כש"כ עבד כנעני דונדאי לא מצי לזכות את עצמו במתנה, א"כ קשה אמאי זוכה א"ע ביאוש אע"כ מוכח דיאוש נפק מרשות בעלים מיז, ולכן כיון דנסתלק ונפקע רשות הבעלים ממנו שפיר מצי לזכות א"ע כמו בהפקר.

ועוד ראי' לזה מהא דחולין (דף קל"ט) דאמרינו שם דתרנגולים שמרדו אם של חולין סייבין בשלות הקון, ואם של בידק הבית פליגי שם אם סייבין בשלות ופקע' קדושתייהו, א"כ מוכח מזה דיאוש נפק מרשות בעלים מיז דאל"כ קשה דאף בשל חולין יהיו פטורין משלות, דהא יש להם בעלים מקודם שזכה בו, דהא תרנגולין שמרדו לא הוי רק יאוש משום דדומה לאבדה, א"כ עדיין הוי מזומן ומזומן פטור משלות, ואפשר לומר בזה דכיון דיכול כל אדם לזכות בהן ממילא לא מיקרי מזומן.

ועוד ראי' מהא דנדרים (ל"ד ע"ב) בפ"י ה"א ש"ש נשם בד"ה לאפוקי דאגנבה מיגנב כו' ומהאי טעמא דשרית נגנבה אית לך למישרי נתנה לו במתנה, כ"פ פ"י הרב ר' אליעזר ממיץ, ולא נהירא, דאי לא נתיאש אפתי לא נפק מרשותו ואסורה לו מחמת הקונם ואי נתיאש ממנה הוי כמו נתנה לאחר דמותר להמדר להנות כו' עכ"ל ה"א ש"ש, א"כ מה"א ש"ש דדחי למש"כ ר"א ממיץ וס"ל דבנתיאש מותר לו להנות מוכח דס"ל דנאוש נפק מרשות בעלים מיד, דאי נימא דלא נפק (מרשותו) א"כ יהא אסור להנות אף דהי' יאוש בעלים, דהא הגנב לא קנה את החפץ ביאוש, כמבואר לקמן (דף מ"ג) דלר' יוסי דס"ל דהפקר לא נפק מרשותו עד דאיתי לזוכה לכן אסור לו להנות, אע"כ מוכח דס"ל דנאוש הוי כהפקר ונפק מרשותו מיד, ולכן בנתיאש מותר אף הגנב בעצמו להנות וכמש"כ ה"א ש"ש עיי"ש, והיא ראי' ברורה בעז"ה, וכן מצאתי בש"מ בב"מ (י' ע"א) שכתב בשם הר"ן דלכן לריו"ח המגבי' מציאה לחבירו קנה חבירו ובתופס לבע"ח ס"ל דלא קנה, משום דגבי אבידה יצאה ממנו מיד דנתיאש כו', דזה מורה ג"כ דנפק מרשות בעלים מיד, ואף דיש עדיין לדחות הראי' דש"מ הג"ל, אף כ"כ נתיבאר הדבר הזה ברואות ברורות ת"ל.

ענף ה' והקצה"ח (סי' ת"ח) הקשה מהא דב"ק (צ' ע"ב) דמקשינן וכי קדמו ודנוהו דיני נפשות מאי הוי ליהדר ולדייני' דיני ממונות כו' והקשה מאי פריה הגמרא הא י"ל דנגח ואח"כ הפקיר דפטור כמבואר בכריתות (דף כ"ד) דשור הנסקל שהוזמו עדין דכל הקודם זכה, וכן הקשה בתשובת הגאון רע"א זצ"ל (סי' קצ"ו) ב"ת ב"אור, דלפמש"כ ה"א ש"ש דניזקי שור בשור כ"ע מודי דפטור א"כ הוי מצי לאוקמי ככ"ע אף אליבא דרבנן דר"י עיי"ש.

והקצה"ח (שם) כתב לישב זה, משום דהא יאוש לא נפיק מרשות בעלים עד דאיתי לרשות זוכה, לכן כ"ז דלא זכה בו אחר הוי עדיין עליו שם בעלים הראשונים ע"ש, א"כ לפ"ז מוכח דנאוש לא נפיק מרשות בעלים עד דאיתי לזוכה.

ולענד"נ לתרץ זה דהא אף אי נימא דנאוש נפיק מרשותו מיד מ"מ לא מפטר השור ממיתה או הבעלים מחיוב נזקין, דהא דנגח ואח"כ הפקיר דפטור ילפי מן והועד בבעליו השור יסקל וגם בעליו יומת, ומקשי וגמר הדין לא בעינו, הא השור יסקל בגמר דין פתיב, ומשני אלא עד שתהא מיתה וגמר הדין כאחד, כן מבואר בב"ק (דף י"ג), והא הפור יסקל קאי על סקילה אלמא דגם בעת הסקילה נקרא בשם בעלים וקרינן בזה בעליו יומת, וקשה, הא מיד דנגמר דינו לסקילה הוי יאוש בעלים, א"כ בעת הסקילה ליכא פאן בעליו יומת, וע"כ מנפת מזה דאמרינן דרחמנא אוקי ברשותו דאף בעת הסקילה נקרא בעליו וכמו שמצינו בחמץ דאע"ג דכי מטא זמן אסורו מציאש א"ע מ"מ קרינן לך משום דאוקי ברשותו, א"כ לפ"ז יש לומר דאפשר לדונו דיני נפשות והדר דיני ממונות, משום דאף דנוהו דיני נפשות מ"מ קאי ברשותו ויש עליו שם בעלים, דהא חזינו דלא מפטר מסקילה וקרינן בו וגם בעליו יומת, דרחמנא אוקי ברשותו, והא דכריתות דכל הקודם זכה היינו משום דאמרינן דכיון דהוזמו עדין א"כ נתברר למפרע דלא הוה ברשותו ולכן מהני יאוש שלו, והא דאמרו בפסחים (דף ו'), דאמר שני דברים אינן ברשותו כו' ולא חשב לשור הנסקל, י"ל דר"א ס"ל כרבנן דר"י דבמיתת אדם חייב

אף נגח ואח"כ הפקיר, ולא ס"ל להפלל דבעינן בעת השור יסקל בעליו יומת, א"כ לדידהו אינו מוכח דאמרינן דהתורה אוקי ברשותו, א"כ מיושבת הקושא הנ"ל דהא עיקר קושית הגאון רע"א זצ"ל דהוי מצי הש"ס לתרץ אליבא דכ"ע, ולפמש"כ הא נתבאר דר"י מציב אף אחר שדנהו דיני נפשות לדון דיני ממונות, א"כ לא אתיא אליבא דכ"ע, שוב מצאתי בש"מ (ב"ק דף כ"ט) שהקשה ג"כ אמאי לא קשב ר"א לשור דאף דאסור בהנאה העמידו ברשותו ע"ש.

ועפ"ז יש לפרש מש"כ הרא"ש בב"ק (פ"ק סי' ט"ז) דרפנן דפליגי עלי' אף בשור שהמית אדם אבל בשור שהמית שור לא פליגי כו', וי"ל פוננתם דבשור שהמית אדם הוי לעולם כמו הפקר בעת הסקילה משום יאוש הנ"ל, ועכ"ז חייב מיתה, א"כ ה"ה אף נגח ואח"כ הפקיר ג"כ חייב מיתה, משא"כ בגזקין.

ולכאורה יש להוכיח מב"ק (דף ס"ו) דאמרו שם גבי גזל חמץ ועבר עליו הפסח דא"ל הרי שלח לפניה ורצו להוכיח מזה דיאוש אינו קונה וא"ל מי קאמינא אנא זה מתניאש וזה רוצה לקנות האי זה מתניאש וזה אינו רוצה לקנות, אלמא דכ"ז דלא קנה הגזלן הוי ברשות הבעלים הראשונים, משום דאל"כ איך מצי לומר הרי שלח לפניה, הא פינו דמיאש מרי' מינ' א"כ שוב לאו דמר' הוא ומוכח מזה דיאוש לא נפק מרשות בעלים.

ויש לדחות זה משום די"ל פינו דבכל חמץ איכא יאוש ואפ"ה אוקי רחמנא ברשותו לעבור על בל יראה ומקרי לה [ואף לפמש"כ דיאוש נפק מרשות בעלים מיד מ"מ גזירת הפתוב דלא פקע שם בעלים ממנו], ולכן א"ל הרי שלח לפניה משום דאפתי דמר' נינהו, דהא קרינו בו לה, רק אם הנה הגזלן רוצה לקנותו קנה מהיאוש דהא בנכה בו אחר לא אמרינן דאוקי רחמנא ברשותו וכמש"כ הנו"ב (מה"ת סי' ס"ג) והצל"ח בפסחים (דף ו') ומוכח מזה פדבריהם, ולכן אין להוכיח מזה דיאוש לא נפק מרשות בעלים.

הגה [אף לפמש"כ הנו"ב (מה"ק סי' כ')] דהנגזל אינו עובר בבל יראה, וכן מצאתי בש"מ לב"ק (דף צ"ו) שכתב כהנו"ב, ע"כ ליתא למש"כ, אכן בלא"ה אין זה הוכחה פלל, די"ל דאף דיאוש נפק מרשות בעלים מיד, ע"כ יכול לומר הרי שלח לפניה כ"ז דלא זכה אשר, פינו דילפינו זה בב"ק (דף צ"ק) מן אשר גזל ע"ש, והא היאוש לא הי' מצד פשיעת הגזלן, לכן מצי לומר הרי שלח לפניה ופשוט.

[ואחרי שנתברר בע"ה דיאוש נפק מרשות בעלים מיד, א"כ בנ"ד דהוי מחילה בטעות, דלשיטת רש"י והג"א דס"ל דמחילה בטעות הוי מחילה מדין יאוש, והא נתברר דיאוש הוי כהפקר לענין זה, [והא דכתבו התוס' בב"ק (דף ס"ו) דיאוש אינו כהפקר הא פי' הפ"י שם פוננה אחרת בדברי התוס' הנ"ל], א"כ כמו דהפקר פוטר מבכורה השום דלא מקרי בקרה ה"ה דיאוש פוטר דהא נפק מרשות בעלים מיד, וכש"כ לשיטת רש"י דס"ל דיאוש מהני מדין הפקר וכמש"כ המחנה אפרים פנ"ל, לכן אף דרש"י ס"ל דמשיכה לא מהני בא"י מ"מ פטור לשיטתו מטעם אחר, דכינון דהבעלים סברו דהיה קנין כד"ת, א"כ נתניאשו, דהא מחילה בטעות הוי מחילה מצד יאוש לשיטת רש"י.

ועוד י"ל דאף דנימא דיאוש לא נפק מרשות בעלים מ"מ בנ"ד פטור מבכורה, דהא מבואר בגזרים (מ"ד ע"ב) ובר"נ (שם) דאף לר' יוסי דס"ל דהפקר לא נפק מרשות

בפעלים מייד, מ"מ מודה דהמפקיר פרמו וחסור זכה לא בתורה אלא בתורת זכ"ג פטור ממעשר, א"כ בנ"ד דהישראל חזר ולקח מהקונה נדאי פטור מבכורה, דהא פבר נפק מרשות בעלים ביאוש, דהא הבעלים היו סוברין דהמכירה מועלת, רק לאחר שחזרו ולקחו נתברר להם הספק שנתהוה בענינה, והוי כמו חזר וזכה בתורת זכ"ג וקנ"ג חדשה ולא בתורה, וכבר הוכחתי דהפקר פטור מבכורה.

ומצאתי בטו"א בר"ה (י"ג ע"א) בד"ה קצירכם ולא קציר נכרי שכתב דהפקר חייב בבכורה מהא דאמרינו דרב מרי בר רחל הוי מקנה אודנייהו כו' וטורח זה למה, הא הוי מצי להפקירן וממילא הי' פטור מבכורה כו' ע"ש.

אף באמת פבר הוכחתי דהפקר פטור מבכורה וכמפורש בתוספתא ה"ל, ומש"כ להוכיח מהא דרב מרי ולא הפקיר אינו ראי' די"ל דלכן לא רצה להפקיר דהי' חופש דלמא יחזיקו בה אחרים דהא הפקיר בפני שלישה א"כ יתפרסם ההפקר, ומצינו לחשש זה [בענין הפקיר להפקעת מעשרן בסוף פרק ד' דנדרים דאמרו הא דאפקר' באפ"י תלתא כו ופ' הרא"ש והתוס' (שם) דכיון דאפקר' באפ"י תלתא ונהדר מפורסם לכל ליכא למיחש לרמאות דהא מתנייראים שמה בו אחר ע"ש, (וגם מוכח מהא דנדרים דאם הפקיר פדי להפקיע ממעשר דיכול כל אדם לזכות בו ולא מצי למימר דלא הפקירתי אלא פדי להפקיע ממעשר, ודלא כמש"כ האחרונים במפקיר בהמתו לענין שביתתה באו"ח (סי' רמ"ו) דיכול לומר דלא הפקירתי אלא פדי שלא והא איסור שבת ובאמת מוכח מהא סוגיא דנדרים פשיטת הב"י שם דיכולים לזכות ע"ש], ועכ"פ בנ"ד דהפקיר פדי להפקיע מבכורה דומה ונדאי להפקעת מעשר דיכול כל אדם לזכות בו.

ענף ו ולכאורה י"ל דאף אי נימא דהפקר אינו פטור מבכורה, מ"מ אי נימא דנתניאשו הבעלים ובמש"כ ממילא זכה הקונה בנ"ד בקנין משיכה, דהא במציאה כ"ע מודי דקונה במשיכה כמש"כ הנו"ב (מה"ת סי' ס"ג) ע"ש, וכן יש להוכיח מע"ז (דף מ"ב) דאמר רבא גזירה דילמא מגביה וחדר מבטל ופי' רש"י שם דהפקר נקנה בהגבהה, ומזה הוכיחו הפוסקים דיש זכ"ג באיסורי הנאה.

וע' באו"ח (סי' תקפ"ו), והא שיטת התוס' בכורות (דף י"ד) דרבא ס"ל כריו"ח דמעוות קונות מה"ת, ואינו קונה אלא בכסף, א"כ קשה איך אמר רבא דילמא מגביה וחדר מבטל הא אף אם יגביה אין זה אלא קנין דרבנן והוי גזירה לגזירה וכמש"כ המתחזית השקל (סי' תקפ"ו) וגם היכא דליכא כסף ס"ל לכ"פ דמשיכה אינה קונה מה"ת, אלא ע"כ מוכח דהפקר נקנה לכ"ע במשיכה או הגבהה, ויש לדחות דהא רבא משני זה התם אליבא דר"ל, וא"ל הא ס"ל דמשיכה מפורשת מה"ת, אכן התוס' בבכורות (דף י"ג) ד"ה מיז עמיתך כו' פתבו דמשיכה קונה במציאה והעיקר לכ"ע, ומדלא נקטו גם מתנה מוכח דס"ל פהסוברין דגם מתנה דליכא כסף לא נקנה במשיכה, ומציאה והפקר שאני וכדברי הנו"ב ה"ל, ומ"מ אין לסמוך על היתר זה דאף דנימא דהפקר נקנה במשיכה לכ"ע, עכ"ז בנ"ד לפי מאי דקיי"ל עוזר בנכסי הגר וקסבר שהו, שלו לא קנה, ליכא למימר דהקונה קנה במשיכה מדין יאוש, דהא יאוש הבעלים הי' לאחר שעשה הקונה קנין המשיכה דהי' סובר אז בדעתו דיצאה מרשותו, דאלו קודם משיכת הא"י הי' ברשותו לחזור ולא הוי אז יאוש פלל, וכיון דאחר המשיכה לא נתפונן הא"י לקנותה לכן בנדאי

לא קנה, דהא כל זכני' מיאוש והפקר צריד פנונה לקנני, ובנ"ד הוי מחוסר פנונה, ואין לומר דהא תצירו של אדם קונה שלא מדעתו, ולכן גם אחר המשיכה דהיתה עומדת בראשות הא"י קנה לו תצירו מהפקר, ג"ז אינו לפי מאי דמבואר במתנה אפרים (ה' מכירה) דתצור שלא מדעתו אינו קונה אלא מדין שליחות א"כ זה לא מהני בא"י דהא אין לו שליחות, ולעיל הבאתי ראיה לזה מפסחים (נ"א), ולכן ליתא להיתר זה.

אכן העיקר כמש"כ לעיל דהפקר פוטר מבכורה א"כ פטור בנ"ד לכ"ע, דאי לשיטת ר"ת דס"ל דמחילה בטעות לא הוי מחילה מדין יאוש אלא מדין מתנה, מ"מ פטורה מבכורה לשיטתו, דהא פסק דמשיכה קונה בא"י, ועיקר החוקמרא בנ"ד הוי לשיטת רש"י דס"ל דמשיכה לא מהני, מ"מ גם לשיטתו פטורה מבכורה, דהא ס"ל דמחילה בטעות הוי מחילה משום יאוש א"כ פטור מבכורה מדין הפקר וכנ"ל, וכה"ג כתב הש"ך ביו"ד (סי' נ"ד סק"ט), וגם יש לדון ספק ספיקא, ספק שפא הילקתא דמשיכה קונה, ואת"ל דמשיכה אינה קונה, אכתי ספק שפא ההלכה דמחילה בטעות הוי מחילה מדין יאוש, וע' בתשובת הגאון רע"א זצ"ל (סי' ל"ז) שכתב להקל בבכור ע"פ ס"ס דפלוגתא ע"ש, וכש"כ בנ"ד דלכ"ע יש היתר כל אחד ואחד לשיטתו.

לכן יש להקל בנ"ד. אבל אין לצדד בנ"ד להיתר ע"פ הא דמבואר בב"ב (נ"ד) דמפי מטי זוזי לידי איסתלק לי' ולא קני עד דמטא ושטרא לידני' [א"כ לכאורה יש לדון גם בנ"ד דכיון דקיבל המוכר המעות אף שהי' ע"י מלנה מ"מ נסתלק רשות המוכר והוי הפקר לכן ממילא קנה הקונה במשיכה פסברת הנו"ב הנ"ל דמציאה כ"ע מודי דקנה במשיכה], דהא עיקר הטעם מבואר שם ברשב"ם ובתוס' דהא דאמרין התם דמפי מטי זוזי לידי' אסתלק הוא משום דכל קנינו בכסף עיי"ש, לכן אי נימא דמשיכה אינה קונה במקירה, ומלנה ג"כ קיי"ל דאינה קונה, לא שייך למימר בנ"ד דאיסתלק לי' אבל מש"כ לעיל הוא היתר ברור בעז"ה ענף ז וראיתי בקצה"ח (סי' ר"ד) שכתב להיתר בנ"ד משום דהיכא דמגבהו בחובו לכ"ע משיכה קונה מה"ת, דהא כתבו התוס' בע"ז (נ"ד ע"א) בד"ה פרדשני בשם ר"י דבמתנה כ"ע מודי דמשיכה קונה דכיון דליכא חסרון מעות גמר ומקני וה"ה במגבהו בחובו דומה למתנה ע"ש, וכ"כ המקור חיים (סי' תמ"ח), ולי נראה לדון בזה דלאו כ"ע ס"ל פו, דהא בש"מ בב"מ (נ"ד מ"ז) הקשה דלריו"ח דדבר תורה מעות קונה מתנה במאי קני, ותי' דמתנה דליכא כסף שאני, והרמב"ן תי' דקני בחליפין או בתצירו או באגב עכ"ל, הרי מבואר דהרמב"ן ס"ל דאף מתנה אינה נקנה במשיכה, וגם י"ל דר"י ס"ל דהיכא דליכא כסף משיכה קונה משום דאזיל לשיטתו, דהא כתבו התוס' בב"ב (נ"ד ע"ז) ד"ה ספינה ניקנית במסירה כו' פי' רשב"ם דמסירה קונה ברה"ר משום דלא אפשר התם במשיכה לכן בסומטא דשייך משיכה לא קני מסירה, וקשה לר"ת וכי משיכה ומסירה מצות הן שבתלות כו' ואור"י דכה"ג מצינו לקמן כו' עכ"ל, וי"ל דלכן מחלק במשיכה בין איכא כסף להיכא דליכא משום דס"ל דקנין החשוב מבטל הגרוע, לכן במקירה לא מהני משיכה משום דאיכא קנין חשוב והיינו כסף, משום די"ל דלכל חד כדינו הוי כסף או משיכה הקנין החשוב ולכן במתנה דליכא הקנין החשוב מהני משיכה, א"כ מנלן לומר בכונת התוס' דמחלקי בין איכא כסף כו' דהוא משום דלא

גמיר ומקניאם לא קיבל המעות וכמש"כ הקצה"ח, הא י"ל דהר"י אגיל לשיטתו, ולכן לר"ת דפליג שם י"ל דפליג גם פאן על הך סבא וס"ל דאף מתנה אינה נקנה במשיכה, א"כ לאו כ"ע מודי בזה.

ואפשר לומר דאף אי נימא דר"ת יסבור דגם מתנה אינה נקנה במשיכה עכ"ז בנ"ד מודה להקל, דהא שיטת ר"ת דמשיכה קונה בא"י אף במקרה, ומ"מ יש להחמיר פיון דעיקר החשש בנ"ד לשיטת רש"י דס"ל דמשיכה אינה קונה בא"י, ונראה לי להוכיח דרש"י ס"ל פהרמב"ן דאף מתנה אינה נקנה במשיכה משום דהא התוס' בפסחים (דף כ"ט) בד"ה בדין הוא דאפילו כו' ופ"י רש"י מותר באכילה וקשה דאי אפשר דלא יהא ש"ל בשעת אכילה דאם נתן לו הא"י הרי הוא ש"ל ואם גזל הרי חייב באחריות כו' עכ"ל, ובחידושי לפסחים פתבתי לתרץ דברי רש"י ד"ל דאגיל לשיטתו דפסק כר"ל דמשיכה מפונקת מה"ת, א"כ ישראל מנכרי או א"י מישראל אינו קונה במשיכה, לכן אף אם נתן הא"י את החמץ להישראל לא קני הישראלי במשיכה משום דס"ל כשיטת הרמב"ן ולכן מיקרי חמץ של א"י, א"כ לפ"ז מוכח דגם רש"י ס"ל כשיטת רמב"ן הנ"ל ולכן אין זה היתר מספיק, וביותר מוכח פן מרש"י דע"ז (דף ע"א) ד"ה פרדשני דפי' היינו דורון ע"ש בתוס' ד"ה פרדשני הנ"ל] ומוכח שם דס"ל פהרמב"ן הנ"ל דאין לחלק בין מתנה למכירה, ולכן שפיר י"ל דרש"י בפסחים הנ"ל והתוס' הנ"ל אגלי לשיטתיהו בע"ז.

ועפ"ז נראה לי לתרץ גושית הש"ך בח"מ (סי' ע"ב סעיף ל"ח) במש"כ המחבר שם במעות שהלנה ישראל כו' ומצאם ישראל יחזיר והרמ"א חולק שם משום דהא מעות להוצאה ניתנו, ולכן לא יחזירם משום דכבר יצאו מרשות הנותן ע"ש, ובאמת צ"ע מאוד דברי המחבר.

כמש"כ הש"ך (שם ס"ק קנ"ג), ולפמש"כ ניחא די"ל דסברת המחבר בזה פסברת הרמב"ן דאף היכא דליכא פספא ג"כ משיכה אינה קונה והמעות עומד ברשות המלוה, וברישא שם בהלנה לישראל כו' יש לומר הטעם כמש"כ הסמ"ע וסי' קצ"ד סק"א) בארובה לחלק ביניהם ע"ש בש"ך (לסק"א), [ובשיטת המחבר שדבריו סותרין בכמה מקומות אי משיכה קונה או מעות הארכתי במק"א לבאר דבריו, ואכמ"ל], אף י"ל דאף דהרמב"ן ס"ל דגם מתנה אינה נקנה במשיכה למאן דס"ל דמעו קונות עכ"ז מודה בנ"ד להקל דהא שיטתו המובאת בסמ"ע (שם) בשמו דא"י מישראל קונה במשיכה, א"כ לשיטתו הנ"ל נדאי דיש להקל בנ"ד.

ומדברי הרמב"ן הנ"ל דתי' דמשפחת לקנות מתנה מה"ת באג"ק, מוכח דס"ל דאג"ק הוי קנין מה"ת, וזוהי ראי' לשיטת הש"ך (ח"מ סי' שס"ג סק"ב) ששהשיג על התוס' דב"ק (דף י"ב) שכתבו דאג"ק אינו אלא מדרבנן, וכתב שם דדוחק הוא לומר דקרא דערים מצורות אסמכתא בעלמא, ומהרמב"ן הנ"ל מוכח דס"ל כשיטת הש"ך הנ"ל, וכן מוכח מתוס' דקדושין (דף ה') ד"ה שכן פודין בו כו' שכתבו דאיכא למיפדו מה לקרקע שקונין מטלטלין אגבן אלמא דס"ל דאג"ק הוי קנין מה"ת, ובמק"א הארכתי בזה הרבה בס"ד.

וע"פ דברי התוס' בב"ק (דף י"ב) הנ"ל יש לתרץ גושית הפ"י והנתיבות (סי' קצ"ו סק"א) שחקשו אמאי משיכה קונה בעבדים, הא עבדים הוקשו לקרקע וקרקע אף עציץ נקוב אינו נקנה במשיכה כמבואר בגיטין (דף כ"ב) עכ"ל, ותירצתי מכבר, דהא התוס'

בב"ק שם פתבו דבמילי דרבנן כמו אג"ק עבדי כמטלטלי דמי ע"ש, א"כ י"ל דה"ה משיכה, דכיון דמה"ת מעות קונה ומשיכה לא הוי אלא מדרבנן, ובדרבנן הא עבדי כמטלטלי, ולכן עבדים ניקנין במשיכה, ובאמת לר"ל דס"ל דמשיכה מפונרשת מה"ת י"ל דס"ל דעבדים אינם ניקנין במשיכה וכת"ק דר' שמעון בקדושין (שם) ובב"ב (דף נ"ג) דס"ל דעבדים אינם ניקנין בהגבחה, והרשב"ם פ"י שם דטעמייהו דרבנן הוא משום דאין דרף להגביהם כו', אבל לר"ל י"ל דאזלי רבנן ור' שמעון לשיטתם, דאיתא בב"מ (דף מ"ז) דאלפיא דר"ל פליגי ר"ש ורבנן דהתם בהך פלוגתא אי משיכה קונה, דר"ש ס"ל משיכה קונה מדרבנן, ורבנן ס"ל דמשיכה קונה מה"ת, ולכן לרבנן משיכה והגבחה אינו קונו' בעבד משום דהוקש לקרקע, ור"ש לשיטתו דס"ל דמשיכה קונה מדרבנן לכו ס"ל דעבד נקנה בהגבחה ומשיכה, ונכון, וע' בגיטין (מ' ע"ב) בתוס' ד"ה יכתוב לי' גיטא דחירותא כו' גבי עבד שפתבו דאע"ג דפעוטות ממפרן ממפרן כמטלטלין כו' ולכאורה קשה הא התם מייירי בעבדים דהוקשו לקרקע, אבל לפמש"כ ניחא משום דהא בדרבנן עבדי כמטלטלי דמי, והא דפעוטות מקחון מקח הוי מדרבנן, א"כ ה"ה בעבדים דשיניף לומר כן.

ולפ"ז יש לדון דאם נתן את העבד במתנה דאז משיכה קונה מה"ת כשיטת התוס' דע"ז דאין העבד נקנה במשיכה ואפשר דהש"ס מייירי רק במכירת עבד דבזה משיכה אינה אלא מדרבנן, אבל במתנה אפשר דאין עבד נקנה במשיכה, אף באמת זה אינו, דא"כ תקשה בהא דקדושין (דף כ"ב) דהש"ס פריף על שמואל דס"ל דעבד נקנה במשיכה אמאי לא תנא תנא ברא לקנין משיכה בעבד, דהא י"ל דלא תני אלא הקנין השניף אף במתנה, וכן מורה סתימת הפוסקים בזה.

ולכן נראה לי דברור ופשוט הוא דכיון דבמכירה נקנה העבד במשיכה עכ"פ מדרבנן, לכן ממילא נקנה במשיכה גם במתנה מדרבנן דלא יהא פחוקא, דבמכירה דאיכא פספא יהא נקנה במשיכה ובמתנה דליכא פספא לא יהא נקנה, ולכן במתנה מכש"כ דנקנה מדרבנן, ולשיטת הרמב"ן הנ"ל בודאי אתי שפיר.

ועפ"ז נראה לי לפרש פנונת הירושלמי דקדושין (פ"א ה"ג), וז"ל אית מתניתן אמר עבדים פקרקעות, דתנינן תמן חזקת הבתים והעבדים ג' שנים אית מתניתן אמרה עבדים כמטלטלין דתני איזו חזקת עבדים נעלו מנעלו והתיר לו מנעלו נטל לפניו למרחץ ר' שמעון אומר אם הגביהו הרי זו חזקה הגביה הוא את רבו אין חזקה גדולה מזו מיליהון דרבנן אמרו עבדים כמטלטלין, דאמר ר' יוסי בשם רבנן אין גובין מן העבדים פקרקעות כו' עכ"ל וראיתי להפני משה שם שכתב בד"ה אית מתניתן אמרה עבדים כמטלטלין דנקנין במשיכה כמטלטלין דנטל לפניו למרחץ קאמר והיגו כמשיכה עכ"ל, ותמהני עליו דהא בב"ב (דף נ"ג) וקדושין (דף כ"ב) מבואר להדיא דנטל לפניו למרחץ הוי קנין חזקה ולכן אף רבנן דר' שמעון דס"ל דאין עבד נקנה במשיכה מ"מ מודי דאם נטל לפניו למרחץ דנקנה להעבד, משום דהא נקנה בחזקה, ובע"כ עיקר ראית הירושלמי הוא מר"ש דאמר דעבד נקנה במשיכה והגבחה.

ובהא דאמר הירושלמי מיליהון דרבנן אמרי עבדי כמטלטלי כו' פתב הפ"מ לפרש דרבנן דלקמן אמרי עבדים כמטלטלי ע"ש, ולפענ"ד נראה לפרש פנונת הירושלמי בזה, והוא,

דינש להקשות על מאי דאמר אית מתניתן אמר עבדי פמקרקעי והיינו דחזקת הבתים, ואית מתניתן אמר עבדי פמטלטלי, וכוננתו על הא דר"ש פנ"ל, הא גם ר"ש מודה לרבנן דס"ל שם דעבד נקנה בחזקה, א"כ הוה פרייתא דר"ש מוכח דס"ל עבדי פמקרקע וכמטלטלי וגם הא בהגביה הוא לרבו דאמר ר"ש הוי קנן חזקה כמש"כ הרשב"ם בב"ב, (דף נ"ג), א"כ מוכח דס"ל לר"ש דעבדי פמקרקע וכמטלטלי א"כ ה"ל למימר דאית מתניתא דאמר עבדי פמקרקע וכמטלטלי, וגם ל"ל להירושלמי להביא הפרייתא דחזקת הבתים דעבדי פמקרקע, הא פן מוכח מן פרייתא דר"ש, ועוד דהא מן המשנה דקדושין (שם) דתנו עבד כנעני נקנה בכסף ושטר וחזקה, מוכח ג"כ דעבד פקרקע, ולמה מיייתי פרייתא אחרת [וע' בב"ק (דף צ"ו) בתוס' ד"ה המחליף פרה בחמור כו'], ולכן נראה לי לומר דבמילי דאורייתא נודאי דהוי פקרקע, זה הוה פשוט להם, אף מהא דחזקת הבתים והעבדים ג' שנים מוכח דאף במילי דרבנן הוי פקרקע, דהא שיטת הגומיקי יוסף (ריש פרק חזה"ב) דחזקת ג' שנים היא תקנת חכמים, וכוננת הירושלמי דאית מתניתן דעבדי פקרקע היינו אף בדרבנן דהיכא דהוי התקנה פקרקע מדרבנן גם עבדים דינם פן, ואח"ז קאמר אית מתניתן היינו הא דר"ש דאמר עבדא פמטלטלי בדרבנן, אבל במילי דאורייתא מודה ר"ש, דהא ס"ל ג"כ דעבד נקנה בחזקה, ואח"ז קאמר הירושלמי מיליהון דרבנן אמרי כו' פונתו לפרשדברי ר"ש דס"ל דנקנה בחזקה פקרקע, וגם נקנה במשיכה פמטלטלין, וכקושית הפ"י הנ"ל דהא עבדי הוקשו פקרקעות, א"כ אמאי נקנה במשיכה, וע"ז מתרץ הירושלמי [מיליהון דרבנן אמרי] דבמיליהון דרבנן עשו עבדי פמטלטלין ולא בדאורייתא, ולכן בקנן חזקה הוי פקרקע והירושלמי והביא ראי' לזה מהא דאמר ר' יוסי אין גובין מעבדים ואף דקיי"ל דהוקשו עבדים לקרקעות, וע"כ טעמו דר' יוסי הוא משום דכיון דמטלטלי דלא משמעבדי הוא מדרבנן כמש"כ הפוסקים בח"מ לס"י ל"ט), לכה עשו בזה עבדי פמטלטלין, א"כ נתברר דקושית הפ"י ותירוצי והוכחתי שהוכחתי מב"ק שפכתבו התוס' התם דבמילי דרבנן עבדי פמטלטלי נכללים בדברי הירושלמי הנ"ל, ואף שדבר הירושלמי לומר מיליהון דרבנן אמרי בכל מקום, פידוע למי שרגיל בלשונו, עכ"ז יש לפרש בזה כמש"כ בכוננת הירושלמי הנ"ל, והפרייתא שהביא הירושלמי שם לקמין דס"ל דאינם פקרקע אף במילי דאורייתא, יש לומר דס"ל פדמצינו בב"ק (דף צ"ז) דת"ק ס"ל שם דעבדים אינם פקרקע אף במילי דאורייתא, וכמטלטלין ג"כ אינם בדרבנן, משום די"ל דס"ל להוה תנא דרבנן לא תקנו לתקנתם אלא פמטלטלין ולא בעבדים, ולפי הגירסא שפירושלמי דעם פי' קרבן העדה מזוקדק יותר מש"כ, ומנפת מדברי הירושלמי הנ"ל דבדרבנן עבדי פמטלטלי ואם היתה התקנה על קרקע בזה עבדי פמקרקעי כמו חזקת ג' שנים הנ"ל, משום דעל מה דנעשתה תקנתם דינם ג"כ פן ולא פליג ר"ש על מתניתין דחז"ה, [ובח"מ (סי' רי"ח) בסמ"ע (ס"ק ס"ב) נסתפק אם עבדים בכלל לשון קרקע גבי מתנה ומכירה, והש"ך (שם סק"ד) כתב בפשיטות דאינו בלשון קרקע אלא בלשון מטלטלין בלבד ע"ש, ותמיהני הא מבואר בב"ב (דף קמ"ט) בתוס' סד"ה שייך קרקע כו' שפכתבו אבל אין להקשות על פירוש ר"ש דכתב דשייך העבד משום דהוי מקרקעי כו' דנודאי אמת הוא דהוי מטלטלין כמו מקרקעי עכ"ל, א"כ חזינו דהוי העבד בלשון בני אדם בכלל קרקע ג"כ, וכן כתב הרשב"ם (שם דף ק"ג) בד"ה ואמר רב דימי דעבדא פמטלטלי נמי דמי ע"ש, לומר דשא"ה דינש להאדון

חזקת מרא קמא, דא"כ הוה מוכיח הגמרא לקמן מהא דקאמר עשאו מטלטלי שויר אצל עבד דעבדי בכלל מטלטלין גבי הנותן מתנה, וע"כ מוכח דלא מחלקינן בסברא זאת, ובאמת פן מוכח מירושלמי הג"ל דקאמר דעבדי בכלל מטלטלין במילי דרבנן וגם הוי פקרקע במילי דרבנן, ויותר אין לי להאריה בזה].

ענף ח נחזור לעניננו דמוכח מהרב"ן הג"ל דס"ל דאין לחלק בין מתנה למכירה, ונראה לי להביא ראיה לדעתו דאין לחלק מה"ת בין מכירה למתנה בקנין משיכה. מהא דאמרין בב"מ (צ"ט ע"א) דכשם שתיקנו משיכה בלקוחות פה תיקנו משיכה בשומרון, אלמא דמשיכה אינה רק מדרבנן אף היכא דליכא חסרון פספא, דהא בשאלה מיירי התם, ובשאלה הא ליכא פספא, ומ"מ אמרין דאינו רק מדרבנן, ואפשר דר' אמי דס"ל שם דמשיכה קונה בשאלה מה"ת כמבואר בב"ק (דף ע"ט) בתוס' ד"ה תיקנו משיכה בשומרון, ס"ל דהיכא דליכא פספא הוי משיכה מה"ת, או דס"ל כר"ל דמשיכה הוי מה"ת, ועכ"פ מן ר"א דאמר דתיקנו משיכה בשומרון ואף בשאלה מוכח דס"ל כהרב"ן הג"ל דאין לחלק בין איכא פספא לליכא, ולשיטת התוס' קשה מהא דב"מ, ואפשר לחלק דשאני שאלה ממתנה דהא לא נתפס בו קנין עולמית אלא לפי שעה לכו אינו נקנה במשיכה מה"ת כדחזינן דרב הונא דס"ל התם דדוקא בוקע בו קנאו אבל משיכה אינה קונה אף מדרבנן, וקשה דמ"ש ממכירה, ובע"כ מוכח לחלק דשאני מכירה דהוי קנין עולמית ולכו ס"ל לרב הונא דדוקא בוקע בו קנאו, אבל משיכה וגם קנין חצר ורשותו דהוי בונדאי מה"ת גם לשיטת הרב"ן אפ"ה אינו קונה, וע"כ מוכח דמחלקינן בין מתנה לשאלה עפ"ז פנ"ל ובשיטה מקובצת בסוגיא הג"ל הביא בשם הריטב"א שכתב דלכו ס"ל לרב הונא דמשיכה אינה קונה בשאלה משום דדוקא במכירה ובמתנה דיש בהו קנין הגוף תקנו, אבל בשאלה דליכא רק קנין פירות לא תיקנו פו, הרי מוכח מהריטב"א הג"ל דס"ל ג"כ כהרב"ן דבמתנה אין קונה משיכה מה"ת ורק מדרבנן כמו במכירה, לכו פיון דהרב"ן והריטב"א ורש"י (ע"ז דף ע"א) ד"ה פדדשני ס"ל פולם דמתנה אינה נקנה במשיכה, לכו קשה לסמוך על היתר הקצה ח הג"ל להתיר הבכור דנ"ד, ואפשר דכיון דחיישינן לשיטת רש"י דס"ל דמשיכה אינה קונה בא"י, א"כ עדיין יש לחוש אף בנ"ד לשיטת רש"י דאינו מחלק בין מתנה למכירה, אף אפתי יש לדון ס"ס להתיר בנ"ד, ספק דילמא הילקתא דמשיכה קונה בא"י אף במכירה, ואת"ל דאינה קונה במכירה אפתי ספק דילמא הילקתא כשיטת התוס' דשאני מתנה, ולא מיקרי ס"ס משם א' דהא הוי נפ"מ ביניהם לגבי משיכה במכירה.

ועפ"ז יש מקום ליישב קושית המפרשים והמתנה אפרים (הלכות משיכה סי' ב') שתמהו על הרב"ם שפסק בה' מעילה) כהא דרב אמי דהמשאיל קורדום לחבירו מותר לבקע לכתחלה, ובה' שומרון הביא להא דר' אלעזר דכשם שתיקנו משיכה בלקוחות פה תיקנו משיכה בשומרון, אלמא דמשיכה בשומרון אינה קונה אלא מדרבנן, וקשה הא הרב"ם גופא פסק (בה' לולב) דלא ליקני אינש לולב ליגוקא משום דלא קני אלא מדרבנן אלמא דקניו דרבנן לא מהני בדאורייתא א"כ פיון דס"ל להרב"ם דמשיכה אינה קונה אלא מדרבנן אמאי פסק דחבירו מותר לבקע בו לכתחלה ע"ש, ולפמ"ש"כ אינו קשה משום די"ל דבשאלה דליכא פספא שפיר פסק כר' אמי דמשיכה קונה מה"ת כמו במתנה לשיטת התוס' דמה לי מתנה עולמית או מתנה לזמן ודוקא בשוכר וש"ש וש"ח בזה אינו רק

מְדַרְבְּנוּ, אוּ דִי"ל דר' אַמִּי ור' אֶלְעָזָר לֹא פְּלִיגֵי אֶהְדְּדִי, וְהָא דְקָאֻמֵּר הַש"ס בַּב"מ (דף צ"ט) וּפְלִיגָא דר' אֶלְעָזָר הֵינְנו דְרַב הוּנָא פְּלִיג עֲלֵי, אֲבָל ר' אַמִּי אֵינוּ פְּלִיג עַל ר' אֶלְעָזָר, מִשּׁוּם דר' אַמִּי מֵיִרֵי בְּהַכְּנִיס הַקְּרָדָּן לְרִשּׁוֹתוֹ דְחֻצְיָרוֹ קוּנְהָ מַה"ת כַּמֶּש"כ הֶרְמֵב"ן הַגָּ'ל, ור' אֶלְעָזָר לֹא מֵיִרֵי אֶלָּא בְּמִשְׁיכָה בְּעֵלְמָא דְזָה לֹא הוּי אֶלָּא מְדַרְבְּנוּ, אֲבָל רִשּׁוֹתוֹ וְיָדוּ קוּנְהָ מַה"ת, וְהָא דְלֹא בִּינָר הֶרְמֵב"ם זָה לְהֶדְיָא, י"ל מִשּׁוּם דְאֵין דְרַכּוֹ לְהִבִּיא אֶלָּא לְשׁוֹן הַגַּמ', וְע' בַּב"ק (דף ע"ט) תוּס' ד"ה תִּיקְנוּ מִשְׁיכָה בְּשׁוּמְרִין כּו' וַיֵּשׁ לְהֶאֱרִיף בְּדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם הַגָּ'ל.

והקצה"ח (בסי' קצ"ח) הביא דברי הרמב"ן הג"ל והקשה על מש"כ דמשפחת לקנות מתנה בקנין חצר, דהא חצר מדין יד נגועו בה, וכיון דמשיכה והגבחה לא הוי אלא מדרבנן, א"כ חצר ג"כ אינו עדיף מהגבחה, ונשאר בצ"ע, ולי נראה ליישב עפ"מ"כ התוס' בב"ק (כ"ט ע"ב) בד"ה אלא אמר כו' דקנין הגבחה הוא על ב' אופנים, יש הגבחה דהוגבה מפחו, ויש הגבחה דקונה מדין רשותו שתופס פולו בידו, ולכן אף בהגבחה פחות מג' ג"כ קני ע"ש, וקנין ידו ורשותו ילפינן מגט ונגיבה כמבואר בריש הזורק ולכן אף אי נמא דמשיכה אינה אלא מדרבנן, וגם הא דבעינן הגבחה ג"ט אין זה אלא בהגבחה דהוגבה מפחו או באם הוא בולט לצדדין חוץ לידו, אבל באם תופס פולו בידו אז קונה מה"ת אף בפחות מג', ולכן אין מקום לקושית הקצה"ח.

ובאמת שיטת הרמב"ן מוכרעת, דהא הברית אברהם לחלק או"ח סי' כ"ח) פתב בשם הרמב"ן דקנין דרבנן לא מהני בדאורייתא ע"ש, א"כ יש להקשות לשיטת הרמב"ן דס"ל דאף במתנה לא הוי משיכה אלא קנין דרבנן מה יענה בהא דסופה (דף מ"א) גבי אתרוג דנטל ר' גמליאל ונתן לר' יהושע במתנה כו', אף לפמ"ש"כ הרמב"ן דרשותו קונה מה"ת ניקח זה, לפי שהי' שם קנין ידו.

וכן מוכח בהא דאמרינן (שם מ"ב ע"ב) דהיו מוליכין לולביהן לחר להבית ואמרו דכל מי שייגיע לידו הרי הוא לו במתנה, וקשה הא התם דלא הי' ברשותו דהא הי' בחר הבית, א"כ הא לא קני מה"ת לאתרוג, אף לפמ"ש"כ ניקח די"ל דקנה מדין ידו ונדקא בבולט לצדדין אין כאן דין ידו, אבל על מה שבולט למעלה ודאי דשייף קנין ידו דלא גרע מאויר חצרו ואויר כלי, וגם ידו ברשות בעלים שייף קנין ידו כמבואר בגיטין (דף ע"ח) דנתן לתוף חיקה וקלתה הרי זו מגורשת כו', וכמבואר באה"ע (סי' קל"ט ובח"מ סי' ר').

הגה [נזה פמה שנים שהייתי רגיל לומר דאותן הקונים אתרוגים ואינם משלמין הדמים עד אחר החג דיש לדון דאינם יוצאים להסוברים דקנין דרבנן לא מהני בדאורייתא, ומשיכה הא לא קני' אלא מדרבנן, אף לפמ"ש"כ דידו ורשותו קונה מה"ת לכ"ע, שפיר יכולים לצאת בהאתרוג ע"פ קנין ידו ורשותו].

וראיתי להברית אברהם שם שהקשה על מה שכתב הרמב"ן במלחמות בפסחים (דף ל"א) דמטלטלים אגב קרקע מהני להפקיע את התמץ מכל יראה, והא הרמב"ן גופא ס"ל דלא מהני קנין דרבנן גבי דאורייתא, ואג"ק לא הוי אלא מדרבנן ע"ש, אכן לפמ"ש"כ בשם הרמב"ן הג"ל דס"ל להדיא דאג"ק הוי מה"ת אין מקום לקושיתו כ"ל.

ולכאורה יש להקשות על מש"כ הרמב"ן דקנן תצר מה"ת אף אי נימא דקנן משיכה הוי מדרבנן, הא בע"ז (דף ע"א) בסוגיא דפסק עד שלא מדד כו', והא דאמר רב להנהו סבוניתא פי פניליתו חמרא כו' מקשה הש"ס שם מהא דאמר ריו"ח כו' ולא ניתן להישבון, דמוכח מזה דמשיכה קונה, ולהרמב"ן דס"ל לחלק דהיכא דתופס בראשיתו וידו שאני דקני מה"ת א"כ מאי מקשה הש"ס, דלמא שא"ה דתפס בידו הגזילה, וקנן תצר מצינו ג"כ באינו יהודי דמוכח שם בהא דהקשו ותקני לי פליו, אף י"ל דדוקא לעמיתך פתב הרמב"ן דתצר קונה מה"ת אף אי נימא דמשיכה אינה קונה דילפינן מגט, אבל שלא לעמיתך אז תצר אינו קונה אי נימא דמשיכה אינה קונה גבי, משום דלא שייך בי למילף מגט, רק אי נימא דמשיכה קונה אז קונה תצר בא"י דהא לא גרע תצר ממשיכה, והא דמקשה הגמ' שם ותקני לי פליו, הוא אי משיכה קונה בי כמו שאמרו שם.

וכן נלע"ד להוכיח מרש"י בבכורות (י"ג ע"א) ד"ה פלל וכלל לא וז"ל דעד שתבא לראשיתו של ישראל לא קנה עכ"ל, הרי להדיא דס"ל דאף אי משיכה אינה קונה מ"מ ראשיתו ונחצירו לא אתמעט. שוב ראיתי להוכיח דגם דעת הרא"ש והטור פשיטת התוס' דמתנה נקנה במשיכה מה"ת, דהא מבואר בטור יו"ד (סי' קס"ט) שהביא בשם תשובת הרא"ש ועוד פוסקים דס"ל דאם השאיל ישראל משכוננו לאינו יהודי ללוות עליו ברבית לעצמו מותר לישראל להלוות עליו דהא הקנהו הישראל וקנהו במשיכה עכ"ל, והובא בשו"ע (שם סעי' י"א).

וקשה הא גבי בכור מספקא להו אם הלכה כרש"י או כר"ת דמשיכה קונה, ומבואר שם בפ"ה ביו"ד גבי בכור דאף בדיעבד אם לא נעשתה רק משיכה לא מהני, א"כ אמאי פסקו גבי איסור רבית בפשיטות דמותר לישראל להלוות עליו, והא הוי ספק איסור רבית מה"ת, דדלמא הלכה דמשיכה אינה קונה, א"כ הוי המשכון של ישראל פערב קבלן, וזהו אסור מה"ת, כמבואר ביו"ד וסי' ק"ע בפ"ה ס"ק ב'), אע"כ מוכח דמתנה קונה משיכה לכ"ע, ולכן פנו דדעת הטור והשו"ע ושארי פוסקים דמתנה קונה במשיכה מה"ת אף אי נימא דמשיכה אינה קונה בא"י, משום דס"ל דמתנה שאני וכשיטת התוס' בע"ז, לכן נדאי יש לסמוך גם על היתר הקצה"ח הנ"ל בנידון דידן.

וכן מוכח בהג"א בב"מ (פ' הנהב) בסוגיא דריו"ח ור"ל אי דבר תורה מעות קונה, וכתב ההג"א והיכא דאין לו מה למשוך מודה ר"ל דמעות קונה ולכן בעובר דלא משפחת בי משיכה קונה במעות עכ"ל.

א"כ ה"ה בקנן משיכה לריו"ח. היכא דליכא פספא דקנה במשיכה מה"ת, ואף דלא קיי"ל כהג"א הנ"ל דהא אנו בעינן מעות ומשיכה בבכור, י"ל דזהו משום דקיי"ל אין אדם מקנה דשלב"ל ועובר מקרי דשלב"ל, ועיקר הקנאה לא הוי רק בהבהמה, ובבהמה גופא הא שייך משיכה, אבל בגוף סבתו י"ל דמודים לי'.

וכינו דנתבאר בעז"ה דרוב פוסקים ס"ל פשיטת התוס' דמתנה נקנה במשיכה לכ"ע לכן בנ"ד דהגבהו בחובו י"ל דקנה במשיכה, פינו דליכא חסרון מעות, וכה"ג פתב הרשב"א והובא בסמ"ע (סי' קצ"א ס"ק ה' ע"ש), וגם הא קצת פוסקים ס"ל דמלוה קונה, לכן הוי זה היתר גמור בנ"ד.

ואף אם לא הית' אלא משיכה לבד בלא המלוה, מ"מ יש להקל ע"פ היתר הא' שפתי, דעד פאן אינה קונה משיכה לבד אלא באם הי' קנין המשיכה בעת שמכר לו ואח"ז מקודם שילדה נודע להבעלים שזה אינו קנין מעליא לפי שיש בזה ספיקא דפולוגתא, או אם אחר קנין משיכה לקחה לביתו מקודם שילדה אז אין זה בגדר לדון בי' דין יאוש כמש"כ הג"א בב"מ דהא קנין בטעות חוזר פנ"ל, אבל אם לא לקחה לביתו עד שילדה ולא נודע הספק עד אז, דומה זה למה דאמרו אי שמיט ואכל כו' כמו שנתבאר בעז"ה, ואף שמהאחרונים לא נראה פן מ"מ הוא ברור לענ"ד, והצעת הדברים לפני גאוני זמנינו קשישאי נ"ע, והסכימו לדברי בעז"ה, ואחר שיצא לאור הספר הנחמד חתם סופר מצאתי שהעיר ג"כ מהתוספתא הנ"ל דהפקר פטור מבכורה.

סימן כד. עוד בענין הקודם.

ולפי מה שנתבאר לעיל דיאוש נפק מרשות בעלים מיז, יש להקשות בהא דחולין (דף קל"ח) דאמר רבינא דעוף שהרג הנפש דפטור משלוח ואי דלא גמר דינא בעי לאתויי לבי דינא לקיומי בי' ובערת הרע וגו', וקשה הא רבינא גופא ס"ל בב"ק (דף י"ג) דנגח ואח"כ הפקיר פטור ממיתה, אף לשיטת הרא"ש בב"ק (שם) שכתב דהא דאמר רבינא התי' פנונתו דרבנן לא פליגי רק במיתה אבל בנגזין לא פליגי, א"כ י"ל דרבינא ס"ל כרבנן ותייב מיתה בהפקיר אחר הנגיחה, והלח"מ (פ"ח מה' נזקי ממונ) חילק ג"כ בחילוק של הרא"ש הנ"ל, אבל להרב המגיד (שם) שאינו מחלק פן תקשה פנין דשלוח התי' אינו נוהג רק בהפקר א"כ ממילא פטור ממיתה, אמנם לשיטת האחרונים דיאוש לא נפק מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה ניחא, משום דלכאורה קשה בפוגיא שם דאמרו דתרנגולין שפרדו דתייבין בשלוח, הא אף דנתייאשו בעליו עכ"ז לא הוי אלא יאוש דלא נפק מרשות בעליו, אע"כ מוכח דכיון דכול פל אדם לזכות בהן בהיתר דקרינן בי' פי יקרא וגו' ואין זה מזומן, א"כ י"ל דהא עוף שהרג הנפש מיירי ג"כ כה"ג דנתייאשו בעליו ובלא"ה הא מבואר בכריתות (דף כ"ד) דשור הנסקל שהוזמו עדיו פל הקודם זכה משום דהוי יאוש בעלים אף זה אינו דהא מקודם גמ"ד לא הוי יאוש בעצים], א"כ שייך לומר בהם בעליו יומת והשור יסקל, משום דהא יש לו בעלים, ואפ"ה חייב בשלוח דלא מקרי מזומן פנין דכול פל אדם לזכות בהן, אף לפי מה שהוכחתי דיאוש נפק מרשות בעלים מיז קשה.

ונלע"ד לתרץ משום דנ"ל דאף דנגח והפקיר פטור מסקילה, עכ"ז חייבין לבערו, משום דלא גרע מן אילן העומד לקציצה דב"ק (דף צ"א) דהוי מצנה לבער התקלה וכמו בב"ק (סוף פ"א) דכלבא דאכל אמרי דתייב לבערו משום לא חשים דמים, וכמש"כ הרא"ש שם, רק בבעלים שייך לומר לא חשים דמים בביתה, ובאחר חייב לבערו משום ובערת הרע וגו', א"כ י"ל דדוקא דין סקילה עם פל דיניו השייכים לזה אינם נוהגי בהפקר, אבל אפתי חייבין לבערו משום שלא יהי' חשש תקלה להבריות פדכתיב ובערת הרע וגו', ואף דהגמ' קאמר בלשון בעי לאתויי לב"ד, בע"כ לאו דוקא הוא, דהא בלא"ה אין לומר דמחוייב להביאו לב"ד לקיים מצות סקילה, דא"כ לא אתי שפיר הסוגיא דלקמן (דף ק"מ) דטהורות מפלל דאיכא טמאות דבעוף שהרג את הנפש אי דלא גמר דינא בעי לאתויי לב"ד לקיומי בי' ובערת הרע וגו' אלא לשהיטה, ופי' רש"י דהרי מבוער מהעולם

הוא, וקשה דהא עדיין בעי לאתויי לב"ד שיקיימו מצות סקילה דוקא ולא מהני שחיטה, והא גם עוף נסקל, ובע"כ מוכח דמצות סקילה היא על הב"ד דוקא, ועל המוצא הוי מצוה דובערת הרע וגו' שלא יהא מזיק בעולם, ולכן גם בשחיטה מקיים המצוה דביעור התפנה מן העולם, והא דקאמר בעי לאתויי לב"ד היינו משום דאם לא ירצה לטרוח לבער ולהרגה בעצמו יכול להביאה לב"ד דעל כל ב"ד הוי חיוב לתקן מכשלות פמבואר במשנה (סוף ב"מ) נתנו לו ב"ד זמן לקוי האילן, ובמענית (דף כ"א) אי דביומא דמעניתא הוי מהדרי לבער המכשלות סביב העיר.

וכן מוכח בב"ק (מ"ה ע"א) דיכול לומר אי מהדרת לי הוי מעריקנא לאגמא, וקשה הא אינו רשאי להבריחו דהא חייב להביאו לב"ד, ובמה דאסור לא שייך לומר הוי מעריקנא לאגמא כמש"כ התוס' בב"ק (מ' ע"ב) בד"ה הוי מעריקנא כו', [וע' בפני יהושע (שם) שכתב דשור שהרג לבהמה לא שייך לומר אי אהדרת לי הוי מעריקנא לאגמא דהא אסור לגרום היזק לחבירו רק בשור שהרג לאדם דאין פאן היזק לחבירו יכול לומר פן ומיישב הסוגיא שם] א"כ מוכח דאין עליו חיוב להביאו לב"ד לקיים חצות סקילה, רק שמחוייב לבערו מהעולם, לכן שפיר יכול לומר אי מהדרית הוי מעריקנא לאגמא והייתי שומרו זמן מועט עד שאשחטנו כדי שיבוער מהעולם, ולכן בעוף שהרג הנפש אין בו דין שילוח, משום דאף דפטור מסקילה דהוי נגח ואס"פ הפקיר, עכ"ז חייבין לבער התקלה, וע' בסנהדרין (דף פ') בתוס' ד"ה בשור שלא נגמר דינו כו' שכתבו דכל א"ה לא תקנו בהו מיתה רק אמרו כל הקודם להורגו זכה (לעיל דף ט"ו) ע"ש, אבל ראיתי בטהרת הקודש בזבחים (דף ע"א) שכתב דאין ראי' מהתם די"ל דכל הקודם להורגו זכה, היינו אם רוצה בעצמו להורגו זכה דעשה צדקה כמש"כ רש"י התם, אבל אם אינו רוצה פטור, מטירחא, אבל החיוב עליו בהביאו לב"ד ולבער התקלה, א"כ י"ל דהרב המגיד ס"ל ב"כ פנ"ל, ולכן אינו קשה פלל, ועפ"ז הארכתי בסוגיא דסנהדרין (דף פ') בשור שנגמר דינו שנתערב בשונרים אחרים כו', ואכמ"ל.

ראיתי לכתוב מה שהקשה לי חכם א' בדברי התוס' חולין (דף ק"מ) ד"ה למעוטי צפרי עיר הנדחת כו' שכתבו וצ"ע בבבבמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הקרבן פשר פינו דלהריגה קיימא עכ"ל ומיירי בהקדיש אחר שנגמר דינו כמש"כ המהרש"א שם.

והקשה החכם הנ"ל הא אחר שנגמר דינו ונאסר בהנאה לא מצי להקדיש פמבואר בב"ק (דף מ"ה) דאחר שנגמר דינו הקדישו אינו מוקדש. ונראה לי לתרץ בהקדם מה שכתב הקצה"ח (סי' ת"ה סעי' ג) דאיסורי הנאה הוי שולו, כמש"כ הרשב"א בסופה, רק דלאו ברשותו קאי וכמש"כ רש"י בב"ק שם דהקדישו אינו מוקדש דלאו ברשותו דמר' קאי ע"ש בקצה"ח, וכן מורה הלשון דאמרו בחמץ דאינו ברשותו ועשאו הפתוב פאלו ברשותו דמשמע דהוי שולו רק דאינו ברשותו, ומבואר בתוס' בקידושין (ס"ג ע"א) ד"ה וידיים איתנהו כו' דה"ה דמצי לשנויי שאני קונמות דקדושת הגוף ניהו ולא הי צריך לאוקמי דמיירי ביקדשו ידי לעושיהם עכ"ל, וס"ל להתוס' דקדושת הגוף חלה על דשלב"ל וה"ה על אינו ברשותו, ועפ"ז פתב הפני יהושע בגיטין דלכן הקדש הגוף מפקיע משעבוד משום דשעבוד עושה לאינו ברשותו כמש"כ רש"י בפסחים (דף ל'), אבל

קדושת הגוף הא חלה על אינו ברשותו ע"ש, וכ"כ לכלל זה ההפלאה בכ"ד: ולפ"ז י"ל דקדושת הגוף חייגלא על אסורי הנאה, דאף דא"ה מקרי אינו ברשותו, מ"מ הא קדושת הגוף חלה על אינו ברשותו פיון דהוי שילו עכ"פ, והא דב"ק דהקדושו, אינו מוקדש מייירי בקדושת בידק הבית דקדושת הגוף לא שייכא התם דכיון דהוי נוגח מיפסל למזבח, כמבואר בב"ק (דף מ') מן הצאן להוציא את הנוגח, וקדושת בידק הבית אינה חלה על אינו ברשותו כמו בב"מ (דף ז') במסותא, אכל לא כו קדושת הגוף פנ"ל, ומתורצים א דברי התוס' הנ"ל על נכון.

ועדיין יש להעיר בעיקר הכלל הנ"ל מהא דב"ק (דף ס"ח) שהקשו על הקדושו בעלים ביד גנב ומי קדוש והאמר ריו"ח כו', והתם הוי קדושת הגוף, אף בלא"ה מצינו בזה סוגיות חלוקות, דהא הסוגיא דקדושוין שאמרו דמייירי ביקדשו ידי לעושיהן ס"ל דקדושת הגוף ג"כ אינה חלה על אינו ברשותו, ולכן אינו קשה כ"כ מהא דב"ק וזו"ז יש לחלק ביניהם ויש להאריך עפ"ז בתמורה גבי קדושה חלה על עופרין וכו' י"ל בדברי התוס' ב"ק (דף ל"ג) ד"ה א"ב, ואכמ"ל בכ"ז.

וע"פ שיטת הרמב"ן שהובאה בסי' הקודם שגם מתנה לא נקנית במשיכה מה"ת, יש לתרץ קושית הש"ך בח"מ (סי' ל"ט ס"ק מ"ט) על הרמב"ן שפסק בלנה שכתב שטר מדעת המלנה אין יכול המלנה לחזור בו משום דנתחייב מן דין חליפין, דהא בב"מ (דף צ"ט) אי' דר' אלעזר ס"ל דמשיכה לא קנה בשאלה מה"ת, ורב הונא ס"ל דלא קנה כלל, אלמא דלא מהני דין חליפין בשעבוד.

אכן לשיטת הרמב"ן דס"ל דגם מתנה דליכא חסרון פספא לא נקנה מה"ת במשיכה, יש לתרץ קושית זו, משום דהא מבואר שם דר' אמי ס"ל דמשיכה קנה בשאלה מה"ת ופליגא דרב הונא, וי"ל דר' אמי דס"ל כן זהו משום שיטת הרמב"ן דשייך דין חליפין אף בשעבוד, וכיון דנשתעבדו נכסי השואל לכן המשאיל קנה מצד קנין חליפין, כי אין לומר דר' אמי ס"ל דקנה במשיכה מה"ת משום דמשיכה הוי קנין מה"ת, דהא אף היכא דליכא פספא אין קונה משיכה מה"ת, וגם אין לומר דטעמו דר' אמי משום דס"ל כר"ל דמשיכה מפורשת מה"ת, דא"כ איך אמרו בש"ס שם דפליגא הך דר' אמי על רב הונא הא זוהי פלוגתא ישנה אם משיכה קונה מה"ת או לא, וכמה אמוראי פליגי בזה, ולכן אי ניימא דטעמו דר' אמי הוי משום דס"ל כר"ל דאמר משיכה קונה מה"ת בכל מילי, ולכן אמר דגם בשאלה נקנה מה"ת במשיכה, א"כ י"ל דרב הונא דאמר דמשיכה אינה קונה, הוא משום דאזיל לשיטתו בב"מ (דף מ"ז) דס"ל כריו"ח דדבר תורה מעות קונה, ע"כ אינו מוכח מרב הונא דלמאן דס"ל משיכה מפורשת מה"ת לא תהא קונה משיכה בשאלה, דהא י"ל דרב הונא לשיטתו דס"ל דמשיכה אינה קונה מה"ת, לכן אמר דמשיכה בשאלה אינה קונה אף מדרבנן, כמש"כ הש"מ בב"מ (שם) דס"ל דלא תקנו חז"ל לקנין זה בשאלה דאינו קנין עולמית, אכל מאן דס"ל דמשיכה קונה מה"ת ס"ל דאין לחלק בין שאלה למכירה, משום דבדאורייתא אין לחלק, א"כ זוהי פלוגתא ישנה בין כמה אמוראי, ולכן מוכח כמה דאמרו ופליגא דר' אמי דס"ל להש"ס דגם ר' אמי ס"ל כריו"ח וכדקיי"ל לדינא, ואפ"ה ס"ל דמשיכה בשאלה קונה מה"ת, בע"כ מוכח דטעמו הוא משום דס"ל דמדיו חליפין נגעו בזה, דאין לומר דס"ל דמתנה שאני דליכא פספא, דהא שיטת הרמב"ן

דאין לחלק פֿלל בין איפא פֿספא כו', וכינן דמצינו דהרמב"ם פֿסק (פ"ו מה' מעילה) כר' אמי, פֿן י"ל שגם הרמב"ן פֿסק פֿנותי, ורב הונא ור' אלעזר ס"ל דלא שייך חליפין בזה, ועיקר פֿלוגתתם הוא בהך דינא גופא אם שייך חליפין בשעבוד או לא, ובחידושי לח"מ הארכתי בזה.

סימן כה נשאליתי בכהן שקיבל פֿדיון בכורים מפמה אנשים ונודע שהוא ב"ג, אם צריך להחזיר או לא, וממילא תלוי בזה דאי נימא דא"צ להחזיר אז א"צ הבכורים לפדות א"ע קשיגדלו.

תשובה, תשובה בעז"ה, האו"ת (סי' ל"ח) פֿתב במשנה (פ"ק דמכות) דמעידין אנו שהוא ב"ג כו' דצריך להחזיר בנודע שהוא חלל, וכ"ת פֿתב לפקפק בזה דמנ"ל להאו"ת זה, והא באכל תרומה ונודע שהוא חלל מבואר (רפ"ח דתרומות) דר"י פוטר, ואמרו בפסחים (דף ע"ב) דאכילת תרומה אקרי עבודה ודינו כמו פהו פֿשר לגבי מה שאכל, א"כ י"ל דה"ה פֿדיון בכור דא"ב להחזיר דגם זה מקרי עבודה והאריף כ"ת בזה, ולענ"ד ברור דדוקא אכילת תרומה מקרי עבודה משום דמקיים הפהו מצות עשה דאכילת תרומה, אבל בפדיון הבו דלא מצינו שהפהו מקיים מצות עשה פֿשמקבל התמשה סלעים, א"כ מהיכי פֿיתי שיהי' עבודה, ובנדאי צריך להחזיר דמי הפדיון כמש"כ האו"ת, וראי' לזה מהא דבכורות (מ"ז ע"ב) דאיתמר פהו שמת והניח בן חלל כו' חייב הבן לפדות א"ע, והא שיטת הרמב"ם (פ"ו מה' ביאת מקדש) דגם במה שעבד החלל אחר שנודע פֿסולו ג"כ עבודתו פֿשיירה, א"כ אף שנימא דמייירי התם בנודע פֿכר שהוא חלל עכ"ז אי נימא דבדיעבד א"צ להחזיר דמי הפדיון משום דדינו פֿכהו פֿשר בדיעבד, א"כ ה"ה בנודע לשיטת הרמב"ם א"צ להחזיר דמי הפדיון שלקח מאחרים שבדיעבד דינו פֿכהו פֿשר, א"כ אמאי חייב לפדות א"ע, דהא פֿינון דאחרים אם נתנו לו א"צ להחזיר קו"ח שזוכה מעצמו פֿמבואר בערכין (דף כ"ה) ובב"ק (דף ק"ט) דאם בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי לא כש"כ, וה"ה בזה דכבר הם ת"י, ולא מפעי לפמש"כ הפר"ח בקונטרס מים חיים דגם פהו קטן יכול לקבל דמי פֿדיון ודאי די"ל פֿן, ואף להחולקים עליו בח"מ לסי' רמ"ג) וס"ל דקטן אינו יכול לקבל דמי פֿדיון מ"מ הא מה דאמרו שם דחייב לפדות א"ע קאי לכשיגדיל פֿמבואר בשו"ע יו"ד (סי' ש"ה סעי' ט"ו), א"כ פֿינון דעכשיו דהגדיל יכול לקבל מאחרים, וגם בנודע שהוא חלל אם קיבל א"צ להחזיר, א"כ כש"כ במה שזוכה מעצמו.

ואין לומר דחייב לפדות א"ע דבכורות הנ"ל אינו רק לכתחלה דהא לכתחלה צריך ליתן לכהן פֿשר, דז"א דהא אי נימא דא"ב להחזיר בדיעבד והוי פֿדוי, א"כ ממילא אין יכולים ב"ד לכוף אותו שייפדה א"ע דהא יכול לזכות מעצמו, ובדיעבד מהנ"ל זכיתו מעצמו רק מצד מצוה בעלמא חל עליו ליתן לכהן פֿשר, א"כ קשה אמאי אמרו בגמ' דחייב לפדות א"ע דמשמע דכופין אותו לקיים ולפדות וליתן לפהו, דהא לשון חייב לפדות א"ע משמע ע"פ דין כדמצינו בתולין (דף ק"ל) בגמ' תנא תני ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו פֿאן, וכן מוכח בב"ב (קע"ה ע"ב) דמקשה הש"ס על מאן דס"ל שעבודא לאו דאורייתא, מהא דהוסיף בור ונפל עליו שור והרגו דחייבין לשלם דמי השור לבעלים אלמא שעבודא דאורייתא, ולא משני דחייבין הוא למצוה בעלמא, דהא מצוה על היורשין

לפרוע חוב אביהם משום מצות פיבוד לכ"ע, אע"כ מוכח דלשון חייבין הוי ע"פ דין גמור ויכולים לכופו, וע' בב"מ (ד'ה צ"א) בתוס' ד"ה בקא לצאת י"ש כו', אבל לשון חייב נדאי מוכח פנ"ל, א"כ ה"ה בזה דאמרו חייב לפדות א"ע פנ"ל ולא מקרי ממון שאין לו תובעין כמש"כ היש"ש ברח"ל (פ' ה'רוע) וק"ר"ן (שם), א"כ אי נימא דא"צ להחזיר לאחרים מה שקיבל מהם, ה"ה זוכה מעצמו ואיך יכולין לכופו ליתן פדיונו לאחר, אע"כ מוכח דלגבי פדיון בכור אין דינו פכהן פשר.

ועוד נלע"ד דאף למאן דס"ל להכשיר עבודת חלל מן ובאת אל הפהו וגו' פמבואר בקדושין (דף ס"ו), ואמרו בירושלמי (רפ"ח דתרומות) דלהך מ"ד דינו פכהן פשר לכל מיילי אף במה שלא מקרי עבודה כגון להחזיר הרוצח, וע' במפוח (דף ח'), ולראית נגעים ג"כ דינו פכהן פשר להך מ"ד, דעכ"ז מודה דגבי פדיון הבן צריך להחזיר מה שקיבל, דאל"כ קשה בהא דבכורות דפליגי אמוראי פכהן שמת והניח בן חלל תוף שלשים דחד ס"ל דחייב לפדות א"ע וחד ס"ל דפטור, דמפרש הגמ' טעמו משום דאמי מפח גברא דלא מצי לאשתעי דינא בהדני, יותר ה"ל לומר דכ"ע ס"ל דכיון דמת בתוף שלשים א"כ לא זכה אביו בפדיונו, רק דפליגי בפלוגמת אמוראי דפליגי פבר בקדושין דחד יליף מן פרה ד' חילו וגו' וחד יליף מן ובאת אל הפהו וגו', ומאן דס"ל מן פרה ד' חילו אינו פכהן פשר אלא במה דאקרי עבודה פדאמרו במפוח (דף ט') ולכן ס"ל דחייב לפדות א"ע ומאן דס"ל דפטור ס"ל פמאן דיליף מן ובאת אל הפהו דלכן גם גבי פדיון דאף דלא מקרי עבודה אפ"ה דינו פכהן פשר דהא לכל מיילי דינו פכהן פמבואר בירושלמי ה"ל, ולכן אינם יכולים לכופו ולפדות א"ע משום דזוכה מעצמו, ונקטו פלוגתתם במת והניח בן חלל לרבותא דאף די"ל בזה אמינא מפח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדני אפ"ה ס"ל דלא אמרינן זה למאן דס"ל לדרש דברה ד' חילו, וחייב לפדות א"ע, ומנלן להרבות במחלוקת דפליגי אי מצי אמר אמינא מפח מאן דלא מצית כו', אע"כ מוכח דאף מאן דס"ל לדרש דובאת אל הפהו וגו', אפ"ה מודה בזה דצריך להחזיר דמי הפדיון לאחרים, פפי שיבואר להלן הטעם בעז"ה.

ועוד דגם בעיקר הך דינא מש"כ כ"ת להקשות דהא באכילת תרומה קיי"ל כר"י דפוטר בחלל שאכל, ג"כ אינו קשה, משום דאין ר"י פוטר אלא מהחומש, אבל גוף הקרן מודה דצריך להחזיר, פמבואר ברמב"ם (ה' תרומות פ"י ה' י"ב), דכהן שזודע שהוא ב"ג ואכל תרומה פטור מחומש אבל הקרן צריך להחזיר וכמש"כ הכ"מ שם, אף לא הביא ראי' לזה.

ולענ"ד הוא מפורש בירושלמי (פ"ז דתרומות) במשנה בת פהן שניסת לישראל כו' ניסת לא מפל הפסולים וחכ"א זו נזו משלקמת הקרן כו' ומקשה שם והא תנינן ר' יהושע פוטר ומתריץ במה פליגיין בחומש אבל בקרן אף ר' יהושע מודה עכ"ל, א"כ מבואר בהדניא בהירושלמי ה"ל דהקרן מחייב לשלם לכ"ע וכמש"כ הכ"מ דלאו פהו גמור הוי, וטעמין פרוור דגזל השבט יש פאן דכ"ד מתנות פהונוה דנתנו לאהרן ולבניו [כמו תרומה ופדיון הבן לא נתנו אלא לכהן פשר ולא לחלל, לכן חייב להחזיר לבעלי קרן התרומה שאכל, דהתורה לא זיפתה לו זה וה"ה בפדיון הבן דלא זיפתה התורה לחלל, א"כ לא יצאו הבעלים ידי נתינה, וגם הא קיי"ל בבכורות (דף נ"א), דהמפריש פדיון בנו ואבד חייב

באחריותו, וְהָאֵלֶּיךָ מִשְׁלָמָה הִקְרַן דְּמִשְׁמַע דְּכּוֹפִין אוֹתָהּ לְשַׁלֵּם הִקְרַן כְּדִמְשַׁמַּע
בְּעֶרְכִין (דף כ') דְּמִקְשָׁה שָׁם הַש"ס מְהָא דְּאוּמַר עֶרְכִי עָלֵי נְמַת יִתְנּוּ הַיּוֹרְשִׁים, דַּש"מ
מְלוּה ע"פ גּוֹבָה מִן הַיּוֹרְשִׁים וְלֹא מִשְׁנֵי לְמַצְנָה בְּעֵלְמָא דְּמַצְנָה עַל הַיּוֹרְשִׁים לְפָרוּעַ חוּב
אַבִּיָהוֹן, מִשּׁוּם דְּמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן מִשְׁמַע בְּכַפְיָי כַּמֶּש"כ לְעֵיל, א"כ ה"ה בְּהָא דְּאָמְרוּ
מִשְׁלָמָה הִקְרַן ג"כ הוּא בְּכַפְיָי, וְאַף דְּקִי"ל טוֹבַת הַנְּאָה לֹא הוּי' מְמוֹן, וְאִם עֵבֶר אַחַר
וְנִטְלָה שְׁלֵא מִדְּעַת הַבְּעָה"ב אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וְכַמֶּש"כ הַרְמַב"ם (פ' י"ב מה' תְּרוּמוֹת),
אִפ"ה שְׁפִיר כְּתִב הָכָא מִשְׁלָם בְּכַפְיָי מִשּׁוּם דְּדוֹקָא בְּכֹהֵן שְׁלֵקַח שְׁלֵא מִדְּעַת הַבְּעָה"ב
זְכָה, וְלֹא בְּמֵי שְׁאִינוּ פִּהֵן גְּמוּר כְּמוֹ שְׁפָסַק הַרְמַב"ם (פ' י"ב מה' גְּנִיבָה), דְּהַגּוֹבַת הַתְּרוּמָה
מִשְׁלָם הִקְרַן, וְכַמֶּש"כ הַמַּחְנָה אֶפְרַיִם (ס' א' ה' טו"ה) וְהַמְקַנָּה (סוף פ"ב דְּקְדוּשִׁין),
וְהַמַּל"מ (פ"ד מְהֵלְכוֹת מְלוּה) גְּבִי מַש"כ בְּשֵׁם הַמְרַדְכִי בְּהָא דְּלִשְׁמוֹר וְלֹא לְחֻלְקֵן כּו'.

וּבְמָה שְׁפָתַב הַרְמַב"ם (פ"י מה' תְּרוּמוֹת ה' י"ב) דְּבְתְרוּמָה בַּע"פ דְּזַמְנָה בְּהוּל פְּטוּר אָף
מִקְרַן דְּהוּי כְּמוֹ אֲנוּס וְכַמֶּש"כ הַכ"מ שָׁם, קָשָׁה לִי, אָף דְּהוּי אֲנוּס מ"מ יִשְׁלָם דְּמֵי בְּזוּל
בְּעֵבוּר הַהֲנָאָה, כְּמוֹ הָא דְּב"ק (דף ק"ב) בְּהַנִּיחַ לְהוֹן אַבִּיָהוֹן פְּרָה שְׁאוּלָה כּו' מִשְׁלָמִין דְּמֵי
בְּשֵׁר בְּזוּל, וְכַמֶּש"כ הַתּוֹס' בְּב"מ (פ"ב ע"ב) ד"ה וְסִבֵּר ר"מ כּו' דְּאָף דְּפְטוּרִים מִשּׁוּם
דְּהוּי אֲנוּס גְּמוּר אִפ"ה חִיבִין לְשַׁלֵּם עֵבוּר הַהֲנָאָה דְּאֲנוּן סְהַדֵי שְׁהִיוּ לּוֹקְחִין בְּזוּל ע"ש.

וְלִכּוֹן נִלְעַנְד' לּוֹמַר דְּמוּכַח מְהַרְמַב"ם הַנְּ"ל כַּהֶסְמ"ע שְׁפָתַב בַּח"מ (ס' רל"ד סק"ד)
דְּאֶכִילַת דְּבֵר אִיסוּר מַה"ת אֵינָה נְחַשְׁבַּת לְהַנְּאָה כְּלָל, וְאַדְרַבָּה צַעַר הוּא לּוֹ ע"ש, וְכּוֹן
מְבוֹנָאָר בִּירוּשְׁלַמֵי (פ"ו מַמְס' תְּרוּמוֹת) עַל מִשְׁנֵי דְּהַמְאָכִיל אֶת פּוּעֵלְיוֹ וְאוֹרְחֵיו תְּרוּמָה
כו' דְּמִשְׁלָם לְהוֹן דְּמֵי סְעוּדָתוֹ, וּמִקְשָׁה שָׁם הָא כְּבָר אֶכְלוּ וּמִשְׁנֵי דְּנִפְשׁוּ שֶׁל אָדָם חוּטָה
מִהוֹן ע"ש, הִרִי לְהַדְיָא פְּסֻבְרַת הַסְּמ"ע הַנְּ"ל, דְּאֶכִילַת אִיסוּר לֹא נְחַשְׁבַּת לְהַנְּאָה כְּלָל,
וְלִכּוֹן פְּטוּר לְשַׁלֵּם אָף דְּמֵי בְּזוּל, וְאַף דְּתְרוּמָה בּוּזָה"ז דְּרַבְּנָן וְאֶכִילַת אִיסוּר דְּרַבְּנָן נְחַשְׁבַּת
לְהַנְּאָה, עַכ"ז הָא כְּבָר כְּתִב הַמַּל"מ (פ"ז מה' תְּרוּמוֹת ה"ז דְּתְרוּמָה אָף דְּהוּי בּוּזָה"ז
מְדַרְבְּנָן עַכ"ז דִּינָה כְּדִין תּוֹרָה לְגַמְרִי, וְע"ש בְּאַרְיִכוֹת, וְכַה"ג מְבוֹנָאָר בְּכַתְּוֹבוֹת (ל' ע"ב)
בְּתוֹס' ד"ה אֵי דְּלֹא מְצִי לְאַהֲדוּרָה אִמְאִיחְיִיב כּו' שְׁפָתַבו דְּאֲנוּס הוּא וּפְטוּר מִמִּיתָה וּמְמוֹן
דְּאֲנוּן סְהַדֵי דְּלֹא נִיחָא לִי בְּאֶכִילַת אִיסוּר עַכ"ל הִגָּה [וְהַנְּהָרָא רְאִיתִי בְּכ"מ (פ"א מה' מַעֲשֵׂר
ה' ד') שְׁהַקְשָׁה עַל מַש"כ הַרְמַב"ם (שָׁם) אֵין מוֹצִיאִין הַמַּעֲשֵׂר מִיָּד פְּהוֹן, וְכּוֹן כָּל מַתְּנוֹת
כְּהוֹנָה, אֵין מוֹצִיאִין מִפְּהוֹן לְכַהֵן, מְחוּלִין (דף קל"א) דְּאֵי הֶתֶם זֶה הַכְּלָל כָּל דְּבֵר
שְׁבַקְדוּשָׁה כְּגוֹן תְּרוּמָה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדָם, וְא"כ אֵיךְ סַתֵּם הַרְמַב"ם דְּכָל מַתְּנוֹת כְּהוֹנָה
אֵין נוֹצִיאִין מִפְּהוֹן לְכַהֵן, ע"ש, וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבִרְיוֹ דְּהָא הַגַּמ' מִיָּרִי דְּמוֹצִיאִין כָּל
דְּבֵר שְׁבַקְדוּשָׁה עֲלוּי לְכַהֵן כְּפִי רְש"י (שָׁם) בְּד"ה כָּל דְּבֵר שְׁבַקְדוּשָׁה כּו' וְכַדְמוּכַח
מְסוּנָאָה דְּהֶתֶם, אֶבֶל מִפְּהוֹן וְנֹדָאֵי אֵין מוֹצִיאִין, וְכַדְמוּכַח בְּרִש"י (שָׁם) ד"ה כְּגוֹן זְרוּעַ כּו'
דְּאָף דְּקִנְסִינָהוּ עֲזָרָא דְּלֹא לְמִיתְּבִי לְהוּ, דִּידְהוּ מִיָּהָא לֹא שְׁקִלִין מִיָּנִיָּהוּ, עַכ"ל, אֶבֶל
כְּכַהֵן כִּיּוֹן דְּנוּטֵל מֵאַחֲרֵים, מַעֲצָמוֹ לֹא כַּש"כ, וְדְבָרֵי הַכ"מ הַנְּ"ל צ"ע.

[ומַש"כ כ"ת לְהוֹכִיחַ מְהָא דְּשְׁבוּעוֹת (דף ל"ג) בְּמִשְׁנֵי דְּמַעֲדָנֵי עֲלִיכֶם שְׁאֲנֵי פְּהוֹן וְלוּי
וְאֵינִי ב"ג וְח' וְקָשָׁה הָא מִשְׁפַּחַת כְּפִירַת מְמוֹן אִם קִיבֵל פְּדִיוֹן מֵאַחֲרֵים וְע"כ מְנִפָה דַּא"צ
לְהַחֲזִיר, דְּבִרְיוֹ תְּמוּהִין, כִּי מַה יַעֲנֶה כ"ת בְּהָא דְּמַעֲדָנֵי שְׁאֲנֵי פְּהוֹן וְלוּי דְּהָא מִשְׁפַּחַת בִּי

כפירת מִמון אם קיבל פְּדיון מֵאַחֵרִים דָּהָא זַר לַכּ"ע צָרִיף לְהַחְזִיר, אַע"כ מִוכַּת דְּהַמְשָׁנָה
לֹא מֵיָרִי בַכּה"ג וְלָכוּ פְּטוּרִין.

וְלָכוּ פִּינּוּ דְחֻזִּינוּ דְאַף בְּאַכִּילַת תְּרוּמָה דְאַיְקָרִי עֲבוּדָה לַכּ"ע פְּמוּ שְׁפִסְק הֶרְמֵב"ם וְאַפ"ה
חֵיב לְהַחְזִיר הַקָּרָן מְשִׁים דְלָה נְתָנוּ מִחֲנוּת פְּהוּנָה אֶלָּא לְאַהֲרֹן וּבְנָיו וְלֹא לְחֻלְלִים, א"כ
ה"ה בְּפְדִיוֹן הַבֵּן צָרִיף לְהַחְזִיר, וְשִׁפִּיר פְּתַב הַתּוֹמִים, וְכֵן מְצֵאתִי בְּתַשׁוּבוֹת חוֹת יָאִיר
(סי' ק"מ), אִף לֹא בִּיאָר פֶּל הַצְּוֹרֶף בְּזָה, וּמִש"כ שֵׁם דָּהָא דר"י פּוֹטֵר מוֹקִי הַש"ש בְּאַכֵּל
בַּע"פ דְּוָקָא, זֶה אֵינוֹ דָּהָא קִי"ל כְּמִסְקֵנַת הַגַּמ' בְּפִסְחִים שֵׁם דְּגַם בְּכָל הַשָּׁנָה פּוֹטֵר ר"י
מִשׁוּם דְּאַכִּילַת תְּרוּמָה אֵיִקָּרִי עֲבוּדָה, לָכוּ הָעֵיִקָּר כַּמִּש"כ דר"י פּוֹטֵר הַיָּנִי אֶלָּא מִחֻמְשׁ
אַבֵּל בְּקָרָן מְחֵיב, א"כ ה"ה ש' בנ"ד.

וְזֶה בְּרוּר, וְזו"ז דְּבָרֵי הַחוּו"י שֵׁם צ"ע דָּהָא נִדְוֹן דִּידֵי מֵיָרִי בְּזָר וּבְזָר כ"ע מוֹדֵי דְחֵיב,
וַע"ל (חֻלְק או"ח סי' כה) מְזָה. וְיָמָה שְׁהַקְשָׁה כַּת"ר עַל מִש"כ הֶרְמֵב"א בִּי"ד (סי' ש"ה)
דְּאֵין לְפָדוּת בְּנוֹ ע"י שְׁלִיחַ מִהָא דְקָדוּשִׁין (ו' ע"ב) הִילָף ה' סְלָעִים ע"מ לְהַחְזִיר בְּפְדִיוֹן
הַבֵּן אֵין בְּנוֹ פְּדוּי וּמִסְקֵנַת הַגַּמ' דְּפְדוּי, הָא אֵין חַל פְּלֵל הַתְּנַאי, דָּהָא בְּמָה דְלֹא מְצִי עֲבִיד
ע"י שְׁלִיחַ לֹא מְצִי לְשׁוּנֵי תְּנַאי, כֵּן הַקְשָׁה הַשְּׁעָה"מ (פ"ו מ' אִישׁוּת) וּלְפַעַד"נ לִיִּישָׁב
ע"פ הָא דְאִתָּא בִּיבְמוֹת (דף ק"ו) בְּחֻלּוֹץ לָה ע"מ שְׁתַּתֵּן לָה מְאֵתִים זֶוּ לְבַתֵּר דְּחֻלּוֹץ
לָהָא זֵיל הַב לָה א"ל מְשֻׁטָה אֲנִי בָּהּ, וּפִירַש"י ד"ה הַב לָה דָּהָא קַבִּילִית עֲלָהּ אַע"ג דְּחֻלּוֹץ
בְּהִכִּי לֹא מְפַסְלָה מִיָּהָא עכ"פ חֵיבֵית לְקִיּוּמָא תְּנַאָה מְדִינָא כְּשֶׁאָר שְׁכִירוֹת דְּעֻלְמָא עכ"ל,
אַלְמָא דַּאע"ג דְּאֵין הַתְּנַאי חַל בְּמָה דְלֹא עֲבִיד ע"י שְׁלִיחַ אַפ"ה מְחֻנְיֵיב לְקִיּוּמוֹ מְדִין
שְׁכִירוֹת דְּמַחְמַת צִיּוּיָו עֲשֵׂה חֲבִירוֹ אֵת זֶה, אִף בְּחֻלּוֹץ לֹא מְשֻׁטָה אֲנִי בָּהּ מִשׁוּם
דְּהִי מְחֻנְיֵיב לְחֻלּוֹץ לָה, וּמְבַנְיָר בַּאֲה"ע (סי' קס"ט סעי' ג') דְּהִיכָא דִּיכֹוֹל לֹא מְדִין
רוּצָה לְחֻלּוֹץ אֶלָּא לִיִּיבֵם אִז מְחֻנְיֵיב לִיתָן לוֹ, וַע"ב חו"מ (סי' פ"א ב"ש"ף סק"ו).

וּלְפ"ז י"ל דְּה"ה בְּפְדִיוֹן הַבֵּן בְּאוֹמֵר הָא לָה ע"מ לְהַחְזִיר דְּאַף דָּאם לֹא יַחְזִיר לֹא יִבְטַל
הַמְתָּנָה, עכ"ז פִּינּוּ שְׁהַפְּהוּ הַמְקַבֵּל הַתְּרָצָה לְזֶה הַתְּנַאי א"כ מְחֻנְיֵיב לְהַחְזִיר מְדִין טוֹבַת
הַנָּאָה שְׁהִיתָה לְהַבְעֵלִים לִיתָן לְכָל פְּהוּ שְׁיָרְצוּ, לְמָאן דַּס"ל טוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן וּמְקַדְשִׁים
בּוֹ אֵת הָאֲשָׁה וְקוֹנֵימִים בּוֹ קָרְקַע, וְהַמ"ד דְּקִדּוּשִׁין הַנ"ל הוּא רַבָּא, וְרַבָּא הָא ס"ל בְּנִדְרִים
(דף פ"ה) דְּטוֹבַת הַנָּאָה מְמוֹן, לָכוּ יְכוֹל לְהַתְּחִיב לְהַחְזִיר לְהַבְעֵלִים ה' סְלָעִים פְּמוּ פֶּל
חַיִּיבִים דִּיכֹוֹל לְהַתְּחִיב א"ע אִם מְקַבֵּל כְּסָף כְּמִבְּנָאָר בְּש"ף חו"מ (סי' מ'), א"כ פְּמוּ
הִיכָא דְלֹא הִי הֵיבֵם מְחֻנְיֵיב לְחֻלּוֹץ בְּהִיּוֹת לוֹ בְּרִירָה לִיִּיבֵם אוֹ לְחֻלּוֹץ דְּאִינָה יְכוֹלָה לֹא מְשֻׁטָה אֲנִי בָּהּ.

כֵּן בְּזָה דָּהָא טוֹבַת הַנָּאָה הוּי שֶׁל הַבְּעֵלִים לָכוּ תַל הַחַיִּיב שְׁלוֹ וְגַם שְׁיָיָה בְּזָה קִנְיָן חֲלִיפִין
פִּינּוּ שְׁקָנָה זֶה כּו', וּמְתַנְרָצַת בְּפִשְׁטוּת קוֹשִׁית הַשְּׁעָה"מ הַנ"ל. אִף בְּגוֹף דְּבָרֵי הֶרְמֵב"א
הַנ"ל הַקְשׁוֹ הָאֲחֻרָנִים, הָא שְׁלֹתוֹ כְּמוֹתוֹ, גַּם יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מִהָא דְּבִכּוּרוֹת (דף כ) דְּרַב
אַשִׁי שְׁדַר שְׁבָסַר זִוְזִי לְרַב אַחָא בְּרִי דְּרַבִּינָא בְּפְדִיוֹן הַבֵּן.

אַף זֶה יֵשׁ לְדַחֲוֹת, וּבְעֵיִקָּר חוֹמֵר הַקּוֹשִׁיָא שְׁהַקְשׁוֹ הָא שְׁלּוּחוֹ כְּמוֹתוֹ יֵשׁ לִיִּישָׁב קֶצֶת דְּבָרֵי
הֶרְמֵב"א [שְׁלֹא יִהְיֶה תְּמוּהִין כ"כ] מְבִכּוּרוֹת (נ"א ע"ב) דְּיִלְיָיָה בְּגִזְרָה שְׁנֵה רִיקָם רִיקָם
מְרָא' דְּמָה בְּרָאִי חֵיב בְּאַחֲרִיּוֹת ה"ה בְּפְדִי, וְכֵן יִלְיָיָה מַגְז"ש הַנ"ל דִּיּוֹרְשִׁים חֵיבִין וְכִיּוֹן
דְּאֵין גַּז"ש לְמַחְצָה י"ל דְּה"ה יִלְפִינּוּ מִמְצָוֹת רַאִי גּוֹפָא דָּהָא מְחֻנְיֵיב לְעֻלוֹת לְרַגֵּל בְּעֻצְמוֹ

ולא מצי עביד שליח, א"כ הוא הדין מצות פדי' אינו יכול לקיים ע"י שליח, אבל באמת ג"ז אינו מספיק לתרץ דברי הרמ"א, דהא עולת ראי' יכול לשלוח ע"י שליח ומצות סמיכה הוא מצוה בפ"ע, והעיקר פהאחרונים הג"ל.

סימן כו. בענין תרי דרבנן.

התוס' במגילה (י"ט ע"ב) ד"ה ור"י מכשיר חילקו בין תרי דרבנן לחד דרבנן וכ"כ התוס' בברכות (דף ט"ו) בת"י ב', והקשה הטו"א מפסחים (דף י"ד) דאמר רבא ש"מ קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא דאורייתא כו מאי איריא באב הטומאה אף בא' וב' נמי תחילה הוי כו' ולהפיל של התוס' הג"ל קשה מנ"ל להוכיח פו, הא י"ל וטומאת משקין דרבנן, ולרבותא נקט אב הטומאה, משום דראשון ושני הוי הוספת טומאה תרי דרבנן, דהא טומאת משקין לטמא אחרים וכו' הא דמשקין הוי תחלה אינו אלא דרבנן, לכו נקט אב הטומאה דלא הוי רק חד דרבנן, אע"כ מוכח דאין לחלק פלל בין תרי דרבנן לחד דרבנן ע"כ, וראיתי לתרץ דברי התוס' ולהצילם מקושית הטו"א הג"ל.

והנה התוס' (שם דף כ"ד) בסד"ה מי שלא ראה כו' פתבו דלכו סומא שיש בו תרי דרבנן מוציא אחרים דכינן שהיא גדול ובר דעת עדיף טפי מקטן עכ"ל, ולשיטת התוס' הג"ל אינה קשה קושית הש"א הג"ל, דהא חזינו דבאמת אף תרי דרבנן כמו סומא ג"כ מוציא לחד דרבנן ושאיני קטן דמחלקים בי' בין תרי דרבנן משום דאין לו דעת, אבל בסומא דיש לו דעת אין לחלק, א"כ י"ל דלכו בפסחים בשמן שנטמא לא מחלקינו בין תרי דרבנן לבין חד דרבנן משום דלא שנייה התם סברא זו, אף לשיטת התוס' (דף י"ט) שפתבו דהא דפוטר הסומא לאחרים מלומר אגדתא בגילי פסחים משום דשאני סומא שנתחייב כבר, אבל לולא זה לא הי מוציא לחד דרבנן, אלא דבין תרי דרבנן לחד דרבנן לבד בלא צירוף שום סברא, ג"כ מחלקינו בזה, א"כ תקשה קושית הטו"א הג"ל.

ונראה לתרץ בעז"ה, דאדרבה מוכח משם להיפך, והוא, דהא שם בפסחים (ט"ו ע"ב) בתוס' ד"ה ר' יוסי לטעמי' פתבו דר' מאיר ס"ל טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן אליבא דר"ע, א"כ תקשה אליבא דר"מ מפני מה נקט ר"ע שנטמא באב הטומאה, אף בראשון ושני נמי פהוכחת רבא הג"ל, וע"כ מוכח מזה כסברת התוס' דגם ר"מ מחלק בין תרי דרבנן לחד דרבנן, ולכן י"ל כסברת הש"א שם בפסחים, ואזיל ר"מ לשיטתו, דמצינו בעירובין (דף ל"ה) חילוק בין תרי דרבנן לחד דרבנן, דאי' התם ספק טבל בארבעים סאה ספיקו טמא בד"א בטומאה חמורה אבל טומאה קלה ספיקו טהור והם דברי ר"מ כמבואר התם, ושיטת הראב"ד (פ"י מה' מקנאות ה"ו) ובמל"מ (שם) והתיו"ט (פ"ב דמקנאות) דאב הטומאה דרבנן ג"כ ספיקו טמא משום דלא הוי אלא חד דרבנן, אף בנולד הטומאה דרבנן דהוי תרי דרבנן, חדא דהא אין אדם מקבל טומאה רק מאב הטומאה, ב דהא דהוי ולד הטומאה אינו אלא טומאה דרבנן ע"ש, בזה ספיקו טהור אף דאפתחוק טומאה, וכינן דמצינו לר"מ דמחלק בין תרי דרבנן לחד באפתחוק איסורא אלא דחז"ל הקילו הרבה בתרי יותר מבחד, ולכן לשיטת ר"מ אינה קשה קושית רבא מפני מה נקט ר"ע באב הטומאה אף בראשון נמי, משום די"ל דר"ע אשמועינן דאף באב הטומאה דהוי חד דרבנן ג"כ מותר להוסיף טומאה וקושית הטורי האבן הג"ל, אבל רבא שהוכיח ש"מ קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא דאורייתא שפיר הוכיח, משום דהא

אי' הָתָם (דָּף ט"ו) דר' יְהוּדָא ס"ל אֵלִיבָא דר"ע דְּטוֹמְאָת מְשָׁקִין לְטַמָּא אַחֲרִים הָוֵי דְאוֹרְיִיתָא, וְכֵן ס"ל לר' יוֹסִי וְר"ש בְּשִׁיטַת ר"ע פְּמִבְנֵאָר (שָׁם דָּף י"ח) דְּאָמַר רַבָּא דר' יוֹסִי לָא ס"ל פֶּן אֵלָא בְּשִׁיטַת ר"ע רַבּוּ אַמְרָה, א"כ כְּמוֹ דר' יוֹסִי אָמַר לְהַדְּ סָפֵק מְשָׁקִין לְיִטְמָא טַמָּא אֵלִיבָא דר"ע ה"ה ר' יְהוּדָא דְּאָמַר שָׁם לְכָל טַמָּא ג"כ מִיַּיְרִי לר"ע רַבּוּ, וְכְמוֹ שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֵ' (שָׁם ט"ו ע"ב) בַּד"ה ר"י לְטַעֲמִי כו' וְכִי אֵינּוּ מוֹדָה ר"מ דס"ל לר"ע דְּטוֹמְאָת מְשָׁקִין דְּאוֹרְיִיתָא פְּנ"ל, וּבְאַמְת צ"ע מָה הִקְשָׁה הַגַּמ' לְשָׁם י"ז ע"ב) דר' יְהוּדָא אַדְר"י, הָא י"ל ג"כ דְּלֹא אָמַר זֶה רַק לְשִׁיטַת ר"ע רַבּוּ וְכַדְמִסְקִינָן לר' יוֹסִי, וְאֶפְשָׁר דְּבְאַמְת לְמַסְקָנָא דְּמַסִּיק דר' יוֹסִי בְּשִׁיטַת ר"ע רַבּוּ אַמְרָה, א"כ מִמִּילָא ה"ה דְּלֹא קָשָׁה דר' יְהוּדָא אַדְר' יְהוּדָא], וְחֻזְיָנָן דְּר' יְהוּדָא וְר' יוֹסִי וְר"ש ס"ל דר"ע ס"ל טוֹמְאָת מְשָׁקִין לְטַמָּא דְּאוֹרְיִיתָא, וְבַע"כ רַבָּא דְּקָאָמַר שָׁם ש"מ קְסָבֵר ר"ע כו' אָמַר אֵלִיבָא דר' יְהוּדָא וְר"י וְר"ש דְּמַצִּינוּ דְּאָמְרוּ פֶּן אֵלִיבָא דר"ע, וְלִדְיָדְהוּ שְׁפִיר מוּכַח פֶּן בְּהוֹכַחָה שְׁהוֹכִיחַ רַבָּא אֵלִיבָא דר"ע, מְשׁוּם דְּלר' יְהוּדָא דְּמַכְשִׁיר בְּקִטְוִן לְקָרוֹת הַמְּגִילָה וְלְהוֹצִיא לְגֻדְלִים מוּכַח דְּאָרְף דְּקִטְוִן הָוֵי תְּרֵי דְּרַבְּנָן אַפ"ה מוֹצִיא לְחַד דְּרַבְּנָן, א"כ אֵינּוּ מְחַלְקִין בֵּין תְּרֵי דְּרַבְּנָן לְחַד דְּרַבְּנָן.

וְכֵן מוּכַח בְּיוֹתֵר מְהֵא שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵ' בְּמַגִּילָה שָׁם בַּסֵּה"ד דְּלָכֵן סוּמָא מוֹצִיא בְּאַמִּירַת הַגְּדָה בְּפִסְחָא אַרְף דְּהָוֵי תְּרֵי דְּרַבְּנָן מְשׁוּם דְּשִׁאֲנֵי סוּמָא דְּנִתְחַיֵּיב כְּבָר ע"ש, א"כ לִפ"ז קָשָׁה מְאֹד בְּהָא דְּלַקְמָן (דָּף כ"ד) דר' יְהוּדָא ס"ל דְּסוּמָא שְׁלֵא רָאָה מְאֹרוֹת מִיַּמִּיו אֵינּוּ פּוֹרְסֵי עַל שְׁמַע מְשׁוּם דְּלִית לֵי הַנָּאָה מִיַּנְי' וְקָשָׁה ל"ל לומר זֶה הַטַּעַם, יוֹתֵר ה"ל לומר דְּלָכֵן לר' יְהוּדָא בְּלֹא רָאָה מְאֹרוֹת מִיַּמִּיו אֵינּוּ פּוֹרְסֵי מְשׁוּם דֵּה"ל תְּרֵי דְּרַבְּנָן לְשִׁיטְתוֹ דס"ל דְּסוּמָא פְּטוּר מֵה"ת מְכָל הַמְּצוֹת, אַרְף לִפְמִש"כ דר' יְהוּדָא אֵינּוּ מְחַלְקִין בֵּין תְּרֵי דְּרַבְּנָן לְחַד דְּרַבְּנָן הַנְּצָרָף הַש"ס לִיְתוֹן טַעַם אַחֲרֵי לר"י פְּנ"ל.

וְכֵינּוּ דְּמוּכַח לְשִׁיטַת הַתּוֹסֵ' בְּמַגִּילָה (דָּף י"ט) דר' יְהוּדָא אֵינּוּ מְחַלְקִין בֵּין תְּרֵי דְּרַבְּנָן, לְכֵן שְׁפִיר הוֹכִיחַ רַבָּא אֵלִיבָא דְּר' יְהוּדָא, דְּש"מ קְסָבֵר ר"ע טוֹמְאָת מְשָׁקִין דְּאוֹרְיִיתָא, דְּהָא פִּינּוּ דר' יְהוּדָא אֵינּוּ מְחַלְקִין פְּנ"ל, א"כ גַּם לר"ע רַבּוּ אֵינּוּ מְחַלְקִין בְּזָה, כְּדְּמַצִּינוּ דְּהוֹכִיחַ ר' יְהוּדָא דְּקִטְוִן כְּשֵׁר לְקָרוֹת הַמְּגִילָה דְּהָא קָרָא לְמַעְלָה מר"ט וְזַקְנִים.

אֲבָל לְדִינָא לִפִּי מָה דְּקִי"ל כר"מ דְּמַחְלָקִין בֵּין תְּרֵי דְּרַבְּנָן לְחַד, וְלָכֵן בְּוֹלַד הַטּוֹמְאָה דְּרַבְּנָן סְפִיקוּ טְהוּר, י"ל דְּת"ק דר' יְהוּדָא דְּפָסֵל בְּקִטְוִן לְקָרוֹת הַמְּגִילָה הוּא ר"מ [כְּמַש"כ הַתּוֹסֵ' בְּכַתּוּבוֹת (דָּף ל"ו) דְּסֵתָם ת"ק דר"י הוּא ר"מ], לְכֵן י"ל דְּת"ק דְּר' יְהוּדָא דְּפָסֵל לְקִטְוִן לְקָרוֹת אֵת הַמְּגִילָה אֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ דְּמַחְלָקִין בֵּין תְּרֵי דְּרַבְּנָן לְחַד דְּרַבְּנָן.

וְלר' יוֹסִי ג"כ מְצִינוּ דְּאֵינּוּ מְחַלְקִין בֵּין תְּרֵי דְּרַבְּנָן לְחַד דְּרַבְּנָן, דְּהָא ר' יוֹסִי ס"ל לְעִירוּבִין (שָׁם) דְּגַם בְּתְרֵי דְּרַבְּנָן סְפִיקוּ טַמָּא, אֲלֵמָּא דְּלֹא מְצִינוּ אֵלִיבָנִי חִילּוּק בֵּין ב' דְּרַבְּנָן לְחַד, וּמְסַבְּרָא בְּעֵלְמָא מְדַעְתָּנוּ בְּלֹא רֵאִי אֵין לָנוּ לְחַלְקִין בֵּינֵיהֶם וְכַמַּש"כ הַטו"א הַנְּ"ל, דְּהָא מֵה"ת שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים, וּמְדַרְבְּנָן שְׁנֵיהֶם חִיבִין רַק פִּינּוּ דְּמַצִּינוּ בְּעִירוּבִין גְּבִי אִתְחַזַּק טוֹמְאָה דְּחַכְמִים חִלְקוּ בֵּין ב' דְּרַבְּנָן לְחַד לְכֵן יְכוּלִין לְחַלְקִין גַּם גְּבִי לְהוֹצִיא אַחֲרֵים וְכַה"ג בְּזָה, מַשְׁא"כ לר' יוֹסִי דְּאֵינּוּ מְחַלְקִין בֵּין ב' דְּרַבְּנָן א"כ אֵלִיבָנִי לִיבָא לְחַלְקִין בֵּין ב' דְּרַבְּנָן מְדַעְתָּנוּ, ע"כ אֵלִיבָא דר' יוֹסִי שְׁפִיר הוֹכִיחַ רַבָּא דר"ע קְסָבֵר טוֹמְאָת מְשָׁקִין דְּאוֹרְיִיתָא.

ובאַמַת לרב מתנא דמוקי במגילה (שם) ובככות (נף ט"ו) להך דהפל פשרין לקרות המגילה כר' יוסי א"כ מצינו דר' יוסי מחלק בין תרי דרבנן, אבל למסקנא שם דמוקי כר' יהודא וכמש"כ התוס' (שם) בד"ה ודלמא ר' יהודא היא כו' משום דהלכה פנותי, וכמש"כ הצ"ח בבככות בשם הרשב"א, א"כ לא מצינו לר' יוסי שמחלק ביניהם וכיון דבעירובין גבי אתחזק טומאה אינו מחלק בין ב' דרבנן ע"כ שפיר הוכיח רבא לר' יוסי וכן י"ל לר"ש דהא ר"י ור"ש ס"ל (עירובין שם) ספק עירוב פשר ואמר רבא (שם) הטעם משום דנגד חזקה דהעמד אותו אתחום ביתו יש חזקה להיפוך דהשתא נטמאה, א"כ משמע דדוקא כה"ג ס"ל לר"ש ספק עירוב פשר אבל אם היתה חזקה לחומר לבד הי' מחמיר ר"ש אף דעירוב הוי כמו תרי דרבנן כמש"כ החו"ד (סי' ק"י בכללי ס"ס), א"כ מוכח דס"ל לר"ש כר' יוסי, ומשמע דמחזד טעמא אמרו שניהם דספק עירוב פשר, וכיון דר"ש אינו מחלק בין תרי דרבנן לחד דרבנן לכו אמר רבא שם אליבניהו דמוכח לשיטתם דס"ל לר"ע טומאת משקין דאורייתא בהוכחה הנ"ל.

אף אפתי תקשה לשיטת התוס' לקמן (נף כ"ד) בד"ה אבל אינו פורס כו' דר' יהודא מודה דקטן אינו פורס משים תרי דרבנן, ושאני מגילה דכולם היו באותו הגס א"כ נסתר מש"כ לעיל דר' יהודא אינו מחלק בין תרי דרבנן, אבל באמת אין פאן קושיא, משום דהא לשיטת התוס' שם בסד"ה מי שלא ראה כו' שכתבו דלכן סומא שיש בו תרי דרבנן מוציא אחרים דכיון שהוא גדול ובר דעת טפי מקטן עכ"ל ודאי אין מקום לקושית הטו"א הנ"ל, דהא חזינו דסומא מוציא אף דהוי תרי דרבנן, ודוקא בקטן דהוי אינו בר דעת מחלקי בין תרי דרבנן כמו שנתבאר לעיל, ועיקר קושית הטו"א הוא לשיטת התוס' (מגילה נף י"ט) שכתבו דשאני סומא שנתחייב כגר אבל לולא זה לא הי' מוציא לחד דרבנן אלמא דלא תלוי בכר דעת, א"כ שפיר מוכח דר' יהודא אינו מחלק בין תרי דרבנן כדחזינו דהגמ' יהיב טעמא דלכן סומא שלא ראה מאורות כו' משום דל"ל הנאה מיני, אבל לא משום תרי דרבנן.

ומה שהוכיחו התוס' (לקמן נף כ"ד) דר' יהודא מודה דאין קטן פורס על שמע, י"ל דס"ל להתוס' (נדה נ"ט) דאין זו הוכחה כ"כ, משום די"ל דכיון דתנו לעיל דר' יהודא מכשיר בקטן לקרות את המגילה אלמא דלא מחלק בין תרי דרבנן, א"כ ממילא ידענו מזה דס"ל לר"י ג"כ דקטן פורס על שמע ולכן אינו חולק בפ"א אלא גבי סומא דהוי דין מחודש, ומה"ט התוס' ביבמות (נף פ"א) ד"ה מאי היא שחלקו בין תרי דרבנן ע"ש, הוי ג"כ לר"מ [דהא בחבילי תילתן אי' שם דברי ר"מ] ולר"מ הא מצינו דמחלק בין תרי דרבנן כמבואר בעירובין, ולכן לדינא דקיי"ל פנותי שפיר חילקו בין תרי דרבנן, ולכן גם באה"ע (סי' כ"ח) חילקו כל הראשונים בין חמץ דרבנן ושעוה דאורייתא לחמץ דרבנן ושעוה דרבנן דהוי תרי דרבנן, משום דקיי"ל כר"מ דעירובין הנ"ל, ומתורצת רצת קושית הטורי האבן הנ"ל בעז"ה.

סימן כז. פבד הרב הג' חו"ב בסדרי תורה פאר הזמן סוע"ה וכו' מוה' שואל זעליג נ"י בק"ק מינסק.

מש"כ מעכ"ת ממורה אהד שפסק בחלה שניטלה ונדבקה בלחם הנאפה לכבוד שבת, שתשאל על נדרה כמבואר ברמ"א (סי' שכ"ג), וע"ז השיג כ"ת דהא אין נשאלין על

הקדשות כי אם מדוחק, והכא הוא הוי איסור פחוש בדרבנן דאינו אוסר אלא בכדי נטילה עכ"ל, יפה פסק, דכן מבואר בש"ד (שם סק"ז) דלכן לא הוי זה דשיל"מ משום דעל נדרי הקדש אין נשאלין אלא מדוחק אלמא דמדמי חלה להקדש בזה, אכן בעיקר סברת הש"ד הנ"ל יש לדון דיש לחלק ביניהם דהא בפסחים (דף מ"ו) אמרו דר"א ס"ל הואיל אי בעי מיתשל בחלה, ובערכין (דף כ"ג) אמרו דר"א ס"ל אין שאלה בהקדש, אלמא דשאני הקדש מחלה כמש"כ התוסיו"ט בפסחים שם א"כ יש לומר דה"הבהא דקיי"ל לדידו דאין נשאלין בהקדש אלא מדוחק, דבחלה לא אמרינו זה דאינו דומה להקדש כל ק"ד.

ולכאורה דהא בנזיר (דף ט') אמרו דמאן דס"ל אין שאלה בהקדש ה"ה אין שאלה בנזירות ומבואר בתוס' (שם) משום דגבי נזיר פתיב קדוש יהי א"כ קשה אמאי מצי שאל בחלה לר"א הא חלה הוי פתרומה ובתרומה הא כתיב קודש כמש"כ התוס' בשבת (דף כ"ה) דלכן תרומה טמאה בשריפה משום דכתיב קודש גבי, א"כ נימא ג"כ גבי חלה דמיקרי קודש דלא יהא מצי שאל לר' אליעזר, וע' בקדושין (דף נ"ז) גבי נזיר דכתיב קדוש יהי.

ואפשר לחלק דשאני נזיר דכתיב קדוש יהי, ואי בקדושין (דף נ"ג) דשאני מעשר שני דכתיב היא קודש דאמרינו בהנונייתו יהא דה"ה בנזיר דכתיב קדוש יהי דפירושו בהנונייתו יהא ולכן לא מהני בשאלה ועדיף מחלה ותרומה, וע' בפסחים (שם) בתוס' ד"ה הואיל אי בעי מיתשל, ותי' ר"י דשאני הנהו דכתיב בהו לה' ולכן איני עובר על כל נראה בהקדש, אלמא דמצינו לחלק עכ"פ בין הקדש לחלה, ולפמש"כ הטו"א (סוף פ"ק דחגיגה) אליבא דר"א דאף דס"ל אין שאלה בהקדש עכ"ז בנזירות ישנו בשאלה מיושב בפשיטות מה שהקשיתי אליבא דר"א פנ"ל, משום דהא ר"א ס"ל דגם בנזירות ישנו בשאלה.

ולוא דברי התוס' דנזיר י"ל לכאורה דלכן לבית שמאי אין נשאלין על הקדשות וה"ה בנזיר, משום די"ל דעיקר סברת ב"ש הוא משום דהא אמירה לגבוה פמסירה ובמסירה לגבוה לא מהני שאלה, כמש"כ הש"ד בח"מ (סי' רנ"ה) בשם ר' בצלאל אשכנזי ע"ש טעמו, ולפענ"ד נראה לי כעת לומר דלכן לא מהני שאלה במטא ליד גיזבר דהא עיקר התרת נדר הוא דאומר טעיתי, ולכן במטא ליד אינו נאמן לומר שטעה דהא קיי"ל בח"מ (סי' פ"א) דבנתינה מידק דייק ואינו נאמן לומר טעיתי וס"ל לב"ש דה"ה מה"ט באמירה להקדש לא מצי לשאול דאמירה לגבוה פמסירה ממש חשוב והוי כמעשה דוודאי מידק דייק.

כדמצינו בב"מ (דף ו') בתוס' ד"ה הקדשו כו' שכתבו דכיון דאמירה לגבוה פמסירה פתקפה חשיב לי דהי' לו לנייח, וה"ה בנ"ד, ומה"ט ס"ל להרמב"ם דלא מהני חזרה תוך כדי דבור בהקדש משום דכמסורה ממש דמי וכמש"כ התוס' במנחות (דף פ"א) בד"ה תודה מחולין כו', ולפי"ז י"ל דלכן בנזירות ג"כ לא מהני שאלה דהא בכתובות (דף נ"ו) תוס' ד"ה ה"ז מקודשת כו' פתבו דלכן הרניני נזיר ע"מ שאשתה יין לא מהני תנאי דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, וע' בהפלאה (שם) שכתב דלכן נזירות הוי כמעשה ישים דמחויב א"ע בקרבנות ואמירה לגבוה פמסירה דמי ע"ש, וכן מצינו בתמורה (דף ה')

דמימר הוי מעשה משום דבדיבורא איתעביד מעשה, א"כ י"ל דלכו לא מהני שאלה
בגזירות לב"ש משום דמתניב א"ע בקרבנות וע"כ הוי כמעשה דמזיד דייק ואינו נאמן
לומר שטעה, ולכן החילוק מבואר דבחלה מבי לשאול אף לב"ש, משום דהא בחלה לה
שייך אמירה לגבוה כמסירה, דהא אינו נותן שום דבר להקדש רק לפהו, ומה"ט אף
באומר ליתן לכהן זה יכול לחזור וליתן לכהן אחר אף דהוי מחוסר תמנה פדאיתא בב"מ
(דף מ"ט), פן יש לדון לכאורה.

אף ביבמות (דף צ"ג) תוס' ד"ה קנוי לה מעלשיו פתבו דלכו באמר אחר שלשים יהא
תרומה מהני משום דאמירה לגביה כמסירה להדיוט, הרי דגם בתרומה שייך לומר פו,
וע' בפ"י בקידושין (דף נ"ט) שכתב באריכות לבאר סברת התוס' ה"ל.

ויש להוכיח כסברת התוס' ה"ל מהא דתמורה (דף ד') דמקשה הגמרא שם דמ"ש תמורה
דלקי משום דבדיבור איתעביד מעשה מקדים תרומה לביפורים נמי נילקי משום
דבדיבור עשה מעשה, וע' ברש"י שם בד"ה מקדים תרומה לביפורים נמי כו' שקורא
עלי' שם ומביאה לקדושת תרומה עכ"ל, ולא מחלק הגמ' דשאני תמורה דהוי מעשה
משום דאמירה לגבוה כמסירה חשוב כמש"כ ההפלאה ה"ל, וכדמוכח מתוס' פתובות
ה"ל, אבל תרומה לא הוי כמעשה משום דלא אמרינו בי אמירה לגבוה חשובה כמסירה
להדיוט, אע"כ מוכח כסברת התוס' ה"ל דגם בתרומה אמירה לגבוה כמסירה דמי,
[ולכאורה י"ל דמייירי התם בביפורים, אף מרש"י ה"ל לא משמע פו], ולפ"ז נסתר
מש"כ לחלק בין חלה להקדש לב"ש.

ולכן העיקר הוא דלב"ש מצי שאיל בחלה, משום דהא בגזיר (דף ל"א) איתא דלב"ש
דאין שאלה בהקדש משום דיליף מתמורה, א"כ יש לומר דדוקא דומיא דתמורה לא מצי
שאיל, משא"כ בחלה דלא מצי למילפה מהקדש, דהא בקדושין (מ"א ע"ב) איתא
דתרומה הוי חול לגבי קודש וכמבואר בתוס' שבועות (דף כ"ו) ד"ה משום דהוי תרומה
וקדשים וכולין מקדשים לא ילפינו, ובעי הקדש דומיא דתמורה.

אף לפ"ז קשה א"כ מנלן לר"א דהקדש בטעות הוי הקדש גם בקדושת בידק הבית דהא
בערכין (דף י"ג) מייירי בבדק הבית, הא יש לומר דדוקא בתמורה דהוי קדושת הגוף
דהא קדושי בידק הבית אין עושין תמורה כמבואר בתמורה (דף י"ג) לכו שפיר הא דלא
מצי שאיל, ומנלן בהקדש בידק הבית, וע' בסנהדרין (דף פ"ד) תוס' ד"ה גמר חט חט
מתרומה, וזבחים (דף מ"ה), אבל באמת ניחא, דהא מצינו בתמורה דגרע יותר מקדושי
בידק הבית פגון הא דאיתא בבכורות (דף ט"ז) דאמרינו שם דתמורת פסולי המוקדשין
מתה דלא אלימא למתפס פדיונה, וזה גרע יותר מקדושי בידק הבית לכו לא אלימ למתפס
פדיונו, אלמא דמצינו ג"כ בתמורה מה דלא הוי קדוש קדושת הגוף ואפ"ה חלה התמורה
אף בטעות ולכו יליף שפיר ב"ש ור' אליעזר דהקדש בטעות הוי הקדש ג"כ בבדק הבית
ובתמורה, אבל בחלה דהוי חול לגבי קודש לא מצינו זה ולכו נשאלין לכ"ע על חלה,
עכ"פ מוכח דלר"א וב"ש שאני חלה מהקדש בענין שאלה יהי מאיזה טעם שיהי, א"כ
י"ל דה"ה לדין דאף דבגדרי הקדש אין נשאלין רק מדוחק, אבל בחלה דקילא יותר
מהקדש מנלן.

אָמַנָם יֵשׁ לֹמֵר דְּהָא עֵיקָר סְכַרְת הֶרְמֵב"ם דְּאִין נִשְׁאַלִין רַק מְדוּחָק עַל הַקְדָּשׁ דְּיַלְיָף זֶה מִפְּסוּק גְּדַרְי לֵה' אֲשֶׁלָּם וְהוּבָא בִּיּו"ד רִישׁ הַלְכוֹת גְּדַרְי, וְהוּ"ה בַּחֲלָה וּתְרוּמָה דְּשִׁינָה גְּבִינְהוּ אֲמִירָה לְגַבּוּה ג"כ כַּנ"ל בְּשֵׁם הַתּוֹס', וְא"כ עַלְיָהּ קָאֵי ג"כ הַפְּסוּק דְּגְדַרְי לֵה' דְּמִקְרֵי לֵה', וְכַדְמוּכַח בְּקִדּוּשִׁין (דָּף נ"ג) דְּמַבִּיא פְּסוּק דְּקוּדָשׁ לֵה' עַל תְּרוּמָה, וְכַדְאִיתָא כַּב"ק (דָּף ק"י) דְּכַהֲנִים מְקַבְּלִים מִתְּנוֹת מִמּוֹן גְּבוּה הָוֵי וּמִשְׁלַחַן גְּבוּה זְכוּ, וְחֻשְׁבֵי הַתָּם חֲלָה וּתְרוּמָה אֲלֵמָּא דְּמִקְרֵי מִתְּנָה לְגַבּוּה, וְשִׁפְיָר פְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּגַם בְּתְרוּמָה שִׁינָה אֲמִירָה לְגַבּוּה, אִף עֵיקָר רְאִיתָ הַתּוֹס' שְׁהוּכִיחוּ מָהָא דְּמַהֲנֵי לֹמֵר ה"ז תְּרוּמָה אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם דְּבַתְרוּמָה שִׁינָה אֲמִירָה לְגַבּוּה, אִינְהָ רֵאִי כָּל כָּף, דְּהָא גַם בְּגֵדָר וְקוֹנָם בְּאֹמֵר אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אָסוּר עָלֵי, מְהֵנֵי ג"כ, וְכַמֶּשֶׁלֶׁת הָרֵא"ש בְּגְדַרְי (דָּף ל') דְּלָכֵן חָל בְּאֹמֵר אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם מִשּׁוּם דְּהָא חֲזִיב לְקִינִים דְּבָרֵי מִשּׁוּם מוּצָא שְׁפָתֵיהּ ע"ש וּבְגֵדָר וְנִדְאֵי דְלֵא שִׁינָה אֲמִירָה לְגַבּוּה, וְלָכֵן אִף הֶרְמֵב"ם דַּס"ל דְּמִקְדִּישׁ נְכָסֵי אִינוּ חוֹזְרֵי תוֹף כְּדֵי דִּיבּוּר מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּמִסְיָרָה, וּבְגֵדָר אִף דְּשִׁינָה גְּבִי לֹמֵר מוּצָא שְׁפָתֵיהּ, מ"מ הָא לַכ"ע חוֹזְרֵי תוֹף כְּדֵי דִּיבּוּר, מִשּׁוּם דְּלֵא שִׁינָה גְּבִי גְּדַר לֹמֵר אֲמִירָה לְגַבּוּה, א"כ אִינְהָ רֵאִי מָהָא דְּמַהֲנֵי ה"ז תְּרוּמָה אַחַר ל' יוֹם לְהוּכִיחַ דְּשִׁינָה בִּי אֲמִירָה לְגַבּוּה וְכַמֶּשֶׁלֶׁת הַתּוֹס' הַנ"ל, וְאִף לְמָה דְּקִי"ל דִּישׁ מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת דְּקַדְוִשׁת הַגּוֹף נִינְהוּ, עַכ"ז מְצִי לְחִזּוֹר אִף תַּכ"ד אִף לְהֶרְמֵב"ם, וְעַל בִּירוּשְׁלַמִי (פ"ז דְּדָמָאֵי) בְּמִשְׁנָה שְׁהִי לְפָנֵי שְׁנֵי כָּלְפָלוֹת כּוּ דְּאָמְרוּ שְׁם דְּהָרֵי זֶה תְּרוּמָה אִינוּ חוֹזְרֵי תַכ"ד, וְאִפְשָׁר דַּס"ס שְׁם וְצָרִיף לְהִיּוֹת הָרֵי זֶה תְּמוּרָה דְּבָזָה שִׁפְיָר אִינוּ חוֹזְרֵי תַכ"ד כְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם הַנ"ל וְעוֹד הָא תְּמוּרָה חֲלָה אִף בְּטַעוֹת וְלָכֵן לֵא מְצִי לְחִזּוֹר תוֹף כְּדֵי דִּיבּוּר לַכ"ע, דְּהָא מָה דְּמְצִי לְחִזּוֹר תַּכ"ד הִינְנוּ מִשּׁוּם דְּעוֹשֶׂה דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים לְטַעוֹת וּתְמוּרָה הָא חֲלָה אִף בְּטַעוֹת וְכַמֶּשֶׁלֶׁת הַקְּצָה"ח וְהַנְּתִיבוֹת (ס' רנ"ה) ע"ש, וּמ"מ כִּינּוּן דְּמַצִּינוּ בְּתוּם דַּס"ל דְּבַתְרוּמָה שִׁינָה ג"כ אֲמִירָה לְגַבּוּה, לָכֵן שִׁפְיָר כְּתַב הַש"ף דְּבַחֲלָה אִין נִשְׁאַלִין אֲלֵא מְדוּחָק, וְכֵן כְּתַב בְּנִקְה"כ (ס' שַׁכ"ג) לְתַרְזֵן קוֹשְׁיַת הַט"ז דַּמ"מ לֵא הָוֵי חֲלָה דְּשִׁיל"מ מִשּׁוּם דְּאִין נִשְׁאַלִין אֲלֵא מְדוּחָק, וְיֵשׁ לֹמֵר דְּהַנְּקָה"כ אֲזִיל לְשִׁיטְתוֹ שְׁהַשִּׁיג עַל הַיֵּשׁ"ש (בְּסִי ק"ב) שְׁהוּבָא בְּש"ף שְׁם, אֲבָל לְפַמֶּשׁ"כ הַיֵּשׁ"ש לְשָׁם, וְהוּבָא בְּש"ף שְׁם סַק"ח) דְּמָה שְׁאִין הִקְיָתָר בָּא מִמִּילָא לֵא מִקְרֵי דְּשִׁיל"מ [וְהַכְּרוּ"פ שְׁם תִּירְזֵן קוֹשְׁיַת הַש"ף עַל הַיֵּשׁ"ש], א"כ י"ל דְּכִינּוּן דְּלִיפָא מְצוּה לְאַתְשׁוּלֵי בַּחֲלָה, לָכֵן לֵא הָוֵי דְּשִׁיל"מ אִף דְּמְצִי לְשִׁאוּל בְּלֵא דוּחָק, וְכֵן מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הָר"ן בְּגְדַרְי (דָּף נ"ט).

וְעוֹד יֵשׁ לְדוֹן דְּבַחֲלָה בְּזוּה"ז דְּאִין נוֹתְנִין לְכַהֵן, וּמַה"ט אִין לֵה שִׁיעוֹר, וְאִין מְפָרִישִׁין רַק כְּדֵי לְהַתִּיר אִיסוּר טְבָל, וְכַמֶּשֶׁלֶׁת הַנּו"ב (מַה"ת חֲלָק יו"ד ס' ר"א) וְחִידָשׁ עֲנִין חֲדָשׁ דְּהַפְּרָשַׁת חֲלָה יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֲנִינִים, א' לְהַפְּקִיעַ אִיסוּר טְבָל, ב' לְיַתְנָה לְפָהֵן וְהַנְּתִיבָה צָרִיקָא שִׁיעוֹר כּו', וְאִף שְׁפָתַב זֶה מְסַבְּרָא דְּנִפְשֵׁי לְכַהֵן הִנֵּה מְצִאתִי שַׁכ"כ הָרִיטְבָ"א בְּקִדּוּשִׁין (דָּף נ"ח) וְהוּבָא בַּמֶּל"מ (הַלְכוֹת מִתְּנוֹת עֲנִינִים פ"י ה"ז) כְּדְבָרֵי הַנּו"ב הַנ"ל, א"כ לְכַאוּרָה י"ל דְּדוֹנָקָא כְּשִׁנוֹתְנִים לְכַהֵן אִז מִקְרֵי לֵה' דְּזָכָה מִשְׁלַחַן גְּבוּה כַּנ"ל, וְע"כ בְּעֵי גְּתִינָה חֻשׁוּבָה, אֲבָל כְּשִׁאִין נוֹטֵל חֲלָה רַק לְהַתִּיר אִיסוּר טְבָל, וְע"כ סְגִי בְּכָל שְׁהוּא, זֶה לֵא הָוֵי לֵה', וּמַה"ט הָאִידְנָא אִין חֲזִיב בְּאַחֲרִיּוֹת כַּמֶּשֶׁלֶׁת הָאֲחֲרוּנִים (ה' חֲלָה ס' שַׁכ"ב) דְּכִינּוּן דְּבַחֲלָה שְׁמִפְרִישִׁין הָאִידְנָא מִחֲמַת טוֹמְאָה לֵא הָוֵי אֲלֵא הַפְּרָשָׁה לְבַד י"ל דְּזֶה לֵא מִקְרֵי לֵה', וְאִף דְּהַחֲלָה שְׁמִפְרִישׁ הָאִידְנָא אִסוּרָה, עַכ"ז י"ל שְׁדוּמָה לְקוֹנָמוֹת, דְּקִי"ל יֵשׁ

מעילה בקונמות וקדושת הגוף נינהו, ואפ"ה נשאלין עליהו לכתחלה משום דלא מקרי לה' אשלים [ועפ"ז י"ל דלכן מצי שאיל בחלה לר' אליעזר, משום דהא הסוגיא דכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט קאי על חלה בטומאה, ולכן לא שייך התם אמירה לגבוה כו', דהא אין פאן שום מתנה לפהו], ומ"מ פינו דהש"ף כתב להדיא דגם בחלה אין נשאלין רק בדין, וקאי גם על חלה דהזמה"מ, לכן אין לנו לחלוק על הש"ף, ויפה כתב כ"ת להשיג על המורה בזה.

כ"ד ידיו יצחק אלחנן בקרב מוהרי"א זצ"ל חופ"ק ניעשוויעז. סימן כח עוד להרב הג' הנ"ל ענף א ומש"כ כת"ה להעיר דבר מהנדש על המעשים שבכל יום שנשים המפרישות חלה נשאלות על תערובות חלה בתבשיל, דיש מקום להסתפק דדוקא הבע"ב שמפריש בעצמו שפיר מצי לשאול על נדרו, אבל היכא דהנדר נעשה ע"י שלוחו, יש מקום לומר דלא מצי המשלם לשאול, דהא המשלם לא נדר בעצמו א"כ לא שייך לומר דמתחרט בעיקר הנדר, או י"ל דיכול להתיר נדרו ולומר אלו הייתי יודע דאתחרט לסוף לא הייתי עושה שליח על הקדשי, וגם יש ספק לומר דהשליח יכול לשאול מעצמו בלי שאילת המשלם, או שלא יכול לשאול משום דכבר נעשתה שליחותו כדאיתא בגיטין (דף ס"ג) כה"ג, ויש מקום לומר דג"כ שניהם אינן יכולין להתיר נדרו, והוכיח כת"ה דעכ"פ שניהם ביחד מצו למשאל, מנדרים (דף נ"ע) דמוקי בתרומה ביד פהו והגמ' סתר זה שם, ומדלא מוקי לי' הגמ' דמייירי בתרומה ע"י שליח, מוכח דעכ"פ מצי שניהם ביחד לשאול על נדרו, והאריף בפלפלו הנעים לתרץ אמאי לא מוקי הגמרא שם דמייירי בנאכל קצת מן העיסה, דאם ישאל הא אכיל טבל למפרע, וישרו לי דבריו הנעמים בצירוף פלפולו הנחמד, וספר משנת חכמים שכתב כ"ת שחקר בכל זה אינו תחת ידי, וגם יש מקום לומר דהשליח יוכל להתיר נדרו אף שפיר נעשתה שליחותו בלא הצטרפות להיות שליח להמשלם לשאול על נדרו, די"ל אלו הי' יודע דאתחרט לא הי' מקבל על עצמו שליחות המשלם להיות נודר עבורו וכמש"כ מעכ"ת ג"כ להסתפק בזה, ומסברא נראה דנדאי יכול המשלם להתיר נדרו, דהא מה שחל הנדר ע"פ שלוחו הוא משום דשלוחו פמותו, א"כ כמו שיכול לשאול על נדרו שפיר בעצמו ה"ה לנדר שע"י שלוחו וכמו שהוכיח כ"ת ק מנדרים הנ"ל.

ולענ"ד נראה להוכיח דזה נדאי דשניהם ביחד מצו למשאל מהא דפסחים (דף מ"ו) בסוגיא דכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט, דר"א ס"ל הואיל אי בעי מיתשל לכן אין לו תקנה כ"א שתאפה תחלה, וקשה הא מצי להפריש החלה ע"י שליח דאז לא שייך הואיל אי בעי מיתשל אי נימא דלא משפחת התרה פלל כמשפריש החלה ע"י שליח, ובתוס' (שם) ד"ה הואיל כו' כתבו דמה דיכול לעשות איזו תחבולה דלא יצטרך לאפות עבדינו כדי שלא לבא להואיל דכל חדא וחדא חזיא לי', אע"כ מוכח דאף בנדר שע"י שליח מצו שניהם עכ"פ למשאל.

ועוד ראי' מגיטין (דף מ"ו) דאיתא התם מ"ט דר' יהודא דכתיב לא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה, ופי' רש"י שם דה"ל לאתשולי עליהו אי לאו משום דהנדר ברבים, ובתרומת הדשן בפסקיו (סי' רנ"ד) הוכיח מזה שיכול השליח להקים איסור בשבועה על משלחו, דשבועה ע"י שליח מהני, ומוכיח זה מהא דנשבעו נשיאי העדה

דהנשיאים הוי שלוחן של בני ישראל עכ"ל, א"כ לתרומת הדשן הנ"ל דשבועת נשיאי העדה הית' מצד דנעשו שלוחיהו, ואפ"ה מקשה הגמ' דהו"ל לאתשולי, ואי נימא דשבועה ע"י שליח לא מצי פל חד לשאול, א"כ אין מקום לקושית הגמ', דאתי שפיר קא דלא הוי יכולין בני ישראל להרגו, ואף דשבועת הנשיאים מעצמן הוי יכולין להתיר, עכ"ז לא שייך בזה לומר נדר שהותר מקצתו הותר פולו, דקא עיקר הטעם לנדר שהותר מקצתו כו' הוא משום דכל הינצא מפיו יעשה כמש"כ הר"ן (ברייתא נדרים ובדף ס"ו), א"כ פיון דשלוחו פמותו ויכול להקים השבועה על משלחו, ומה דיוצא מפיו של השליח הוי כמו שיוצא מפיו של המשלח, א"כ קא מה שיוצא מפיו של המשלחו נתקיים פולו ולא נתבטל אף קצתו ולא שייך בזה נדר שבטל מקצתו כוי, וממילא מוכח דשבועה ע"י שליח יכולין שניהם למשאל עליהו וכמש"כ כ"ת.

והקצה"ח (סי' קכ"ג) הביא התה"ד הנ"ל וגם הביא התוס' דנזיר (דף י"א) שפכתבו דנזירות אי אפשר ע"י שלוח כו', וכן הובאו בנו"ב (מה"ת סי' קמ"ץ) וכתבו דמתנס' הל"ל מוכח דלא ס"ל כהתה"ד הנ"ל, ולי נראה לומר משום דבאמת צ"ע מפני מה לא יקא מהני שליח בזה דקא שלוחו פמותו, ונדקא בהפ"ה ס"ל לחד מ"ד דמדכתיב ואישה פינרנה נתמעט שלוחו אכל היכא דליכא קרא מפני מה לא יקא מהני שליח, ולכן נ"ל בכוננת התוס' דהנה התוס' פכתבו שם בנזיר זה לר"ש למה להגמ' לומר לר"ש משום דהוי מתנה על מה שפכתוב בתורה תיפוק לי' דנזירות אי אפשר לקיים ע"י שליח, ולר"ש מצינו בנדרים (דף י') דס"ל דנזיר טהור ג"כ חוטא, א"כ לשיטת האחרונים בהכרעתו וכמש"כ הנו"ב דהיכא דשייך אשל"ע אז השליחות בטלה אף בדרבנן כמש"כ המל"מ (בפ"ב מה' רוצח), א"כ י"ל דכיון דנזיר חוטא מן התורה [דהתורה קרי' לי' חוטא] כש"כ דלא מצי לעשות שליח בזה דהוי דבר עבירה, וי"ל לפ"ז דזהו טעם הפוסקים דס"ל דאין יכול לעשות שליח על נדר [דלכאורה הוא בלא טעם], לפי דקיי"ל דהנודר נקרא רשע, א"כ שייך בזה אין שליח לדבר עבירה, ואף שהתוס' בב"ק (דף צ"א) ובתענית (דף י"א) ובנזיר (דף ב') פכתבו דלר"א הקפ"ר דנזיר חוטא דהמצנה רבה מהחטא, עכ"ז קא שיטת התוס' בסוטה (דף ט"ו) דאין לחלק בזה, ועוד י"ל דלא חילקו התוס' בזה שם אלא לר"א הקפ"ר אכל לא לר"ש דקא אמר דכשרים לא התנדבו בנזיר.

ולפ"ז יש לומר דהיכא דעושה שליח לחזק הענין פגון בתנאים שעושין על ידי מורשה בהתקשרות בשבועה וכמו קא דנשיאים ששבעו לגבעונים וע"ש בגיטין תוס' ד"ה פיון כו' וכמבואר בתה"ד הנ"ל, א"כ בזה לא שייך אשל"ע לפי שהוא לצורך לחזק הענין על ידי התקשרות פדי שחבירימינהו, ובכה"ג מהני השבועה אף ע"י שלוחו, ולפ"ז בהפ"ה ע"י שליח י"ל דמהני, וע' בב"י (או"ח סי' תל"ד) במה שהביא בשם הר"ן ומינשבת בזה סתירת התוס' דנזיר להתה"ד הנ"ל.

הגה [ובהאי עניינא אדכרכא מילתא יקירא אשר בעת שלמדתי אצל מו"ר הרב הגאון הג' וכו' מוה' בנימין זצ"ל ראב"ד דק"ק הראדנא אמר לתרץ קושית הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל (בפסקיו סי' ט"ז) במה שפסק המחבר (יו"ד סי' רל"ד) דאין יכול לעשות שליח להקמה ולהפ"ה, ותמה דקא פכתב הרא"ש דלכן הלכה כר' יאשי' וישט דלחומרא, א"כ בהקמה הוי החומרא להיפ"ה וה"ל לפסוק דיכול לזכות שליח בהקמה וצ"ע ג.

ותי' מו"ר הגאון הנ"ל קונשיא זו בפשיטות פר דברי הב"י באו"ח (סי' תל"ד) דאין יכול לעשות שליח על נדר, מבור בנדרים (ס"ט ע"א) דנשאלין על היקם ופי' הרא"ש הטעם בזה דקיום נדר פנדר דמי, ולכן אין יכול לעשות שליח להקמה משום דפר דמי ואזיל הב"י לשיטתו, תדע דבהש"ס לא הוזכר דין הקמה פלוגתת ר' יאשי' ור' יונתן, וע"כ מוכח דבהקמה כ"ע מודי דלא יכול לעשות שליח, עכ"ל הטאהור, ודפח"ח וישפתיים ישק.

ואת' יש לדון ג"כ בהקמה ע"י שליח דכ"ע מודי דאין יכול לעשות שליח בהקמה, דזה הוי פתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים. לשיטת הסוכרים דאינה יכולה לשאול אחר הקמת בעלה והוי הצנייה, ואף דהתורה נתנה לו הזכות שיכול להקים נדרי אשתו מא הא בידו להקים בעצמו, מ"מ הא מצינו כה"ג להנו"ב (מה"ק ח' פ' סי' א') שדעתו דאין יכול הבעל לעשות שליח לגרשה בע"כ משום ש נמי חב לדידה, ואף שהתורה פתבה לו זכות לזה וגם הא בידו לגרשה שש פמבואר בכולי ש"ס, מ"מ מקרי זה תופס במקום שחב לאחרים, וצ"ה בנ"ד אכן עיקר דברי הנו"ב אינם ברורין.

וגם בחידושי לאה"ע הוכחתי ג"כ דלא פדבריו, ויש להאריך בזה] נחזור לענינו, דשניהם ביחד בנדאי מצו לשאול פדמוכח מנשיאי העדה הנ"ל, וכן מוכח בשבעות (דף כ"ד ע"ב) גבי יש אוכל אכילה א' כו' דלא תני שבועה משום דמידי דאיתא בשאלה לא קתני, וכן אמרו במפות (דף כ"ב) וקשה הא משפחת בשבועה ע"י שליח דלא מצו שניהם לשאול, אע"כ מוכח דגם כה"ג איתא בשאלה, וכן מוכח מיבמות (דף ה') דאמרו מה אפר שכן ישנו בשאלה, וכן יש להוכיח ממפות (דף ט"ז) דאמרו דמשפחת ביטלו גבי אונס שגירש שהדירה ברבים ופריה הא ניחא למ"ד כו', ואי נימא דע"י שליח לא מצי לשאול וא"כ הא מצי לאוקמי בפשיטות ע"י שליח, אף זה יש לדחות דשא"ה דאינו יכול לעשות שליח בנדר גבי אונס ש דהא אשד"ע דמבטל למ"ע דולו תהי' לאשה לא יוכל לשלחה וגו', אף פבר נתברר משארי הראיות דשניהם ביחד מנו למשאל, וכן נוטה הסברא דגם המשלח מנדאי יכול לשאול אף לבדו על הנדר שקיבל שלוחו עבורו.

ענף ב אמנם עדיין יש להסתפק אם יכול שלוחו לשאול בלא המשלח, די"ל דכיון דהוא עשה הנדר בשביל המשלח א"כ יכול השליח לומר אלו הייתי יודע דיתחרט לא הייתי מקבל הנדר ע"ע בשביל המשלח, אכן הסברא נראה דאין יכול השליח לשאול על נדרו של המשלח, פיון והוא אינו בעל הנדר דהא לא קיבל הנדר רק בתורת שליחות, וכיון דכבר נעשתה שליחותו הוי פאיש אחר, וכה"ג פתבו התוס' (בסוף בכורות) ד"ה לתשיעי עשירי קודש גבי האומר לשלוחו דאם קרא לאחד עשר עשירי ישר איתעביד שליחותו, וכמש"כ כת"ה הסברא הזאת להוכיח פן מגיטין (דף ס"ג).

וכן מוכח מגיטין (נ"ד ע"ב) דנטמאו טהרותיה מהימן אף שעכשיו אינו בידו, עכ"ז פיון שפבר הי' בידו מהימן, ומוכיח זה מהא דאמר' תור' דכ"ג דאמ' פגול ביה"כ מהימן כו' ודילמא לבתר הכי קאמר כו', וקשה הא הפך הוא משל פהו גדול פדאיתא ביומא (דף נ"א), א"כ איף גליף הגמרא מזה, הא י"ל דלכן מהימן לומר דנתפגל משום דבידו לשאול אצל החכם פדאיתא ביבמות (דף פ"ח) אי דידי' משום דבידו לאתשולי כו', ואף דבקדושים (דף ס"ב) אמרינו דלאו בידו' דמי יימר דמזדקקי לי' חלתא, עכ"ז הא אמדינו בשבח (דף נ"ו) דזה הוי בידו דאי לא מזדקק לי' חכם מזדקקי לי' ג' הדיוטות, והחילוק

ברור משום דגבי נדרים סגי בהדיוטות אף דגמיר או סביר קצת, וכן פתב בחידושי הרשב"א ביבמות (דף פ"ח).

הגה [וע' במל"מ (פ"ד מהלכות בכורות ה"א) שהקשה שם באמצע דבריו מהא דשבת לקדושין ולא הביא שהרשב"א עצמו בזה, וע' במהר"ם שיף בכתובות (דף נ"ט) שהקשה על האומר לאשה הרי את מקודשת כו' דהא הוי בידן' כו', ואמיהני הא הגמ' בקדושין הקשה זה פנ"ל]: וכינן דהתרת הנדר מקרי דגר שבידו, ושיטת ברפ"ת הנזכר בכריתות (דף י"ד) וכן שיטת הטו"א בר"ה (דף כ"ח) דגם אחר שנשחטו ונזרקו איתא בשאלה, ודלא פהתום' דכריתות (שם), א"כ קשה לפ"ז הא י"ל דלכן מהימן הפהו הגדול דנתפגל משום דבידו לקלקל הקרבן ולשאול עליו, וכינן דנשאל על הפר ממילא יפסל השעיר אף שפא משל צבור, דהא קיי"ל ביומא (דף ס"א) דשעיר שנשחטו קודם מתן דמו של פר לא עשה פלום, ואין לומר דלא ירצה לשאול לפי שיהא חילין בעזרה, דהא חזינו דמהימן לומר נתפגלו משום דבידו לפגל, אף די"ל דהא יתחייב מלקות למאן דס"ל בזבחים (דף כ"ט) דהמחשב בקדשים לוקה, וכמש"כ הרא"ש בגיטין (שם) דהא דמהימן משום דבידו אינו מטעם מגו דהא י"ל דמתניירא מתשלומין רק פנין דבידו הוי כפועלים, וכש"כ לפמש"כ הטו"א (שם) דלא שנייה כה"ג לומר חולין בעזרה, וביבמות (שם) אמרו דמהימן לומר דמיתשל מרי' עלי' משום דבידו לפדותו ואף שהפדני' היא ענין אחר מהשאלה, מ"מ מהימן משום דכינן דיכול לקלקל הענין עכ"פ, וה"ה בזה פנין דמצי לקלקלו בהתרת הנדר ממילא מהימן לומר דנתפגל.

ואף דקיי"ל דצריף לפרט הנדר, עכ"ז הא מה"ת אין צריף לפרט, א"כ קשה איך מוכיח הגמ' מהא דאמרה תורה דכהן גדול מהימן, ואין לומר דאף דבידו לשאול אפתי אין בידו לעשות פיגול ובין פיגול לחולין שנשחטו בעזרה איכא פמה נפ"מ בינייהו, דג"ז אינו, דהא עיקר ראיות הגמרא שם בגיטין להוכיח דאף באמתחוק התיירה ע"א מהימן, ובספק השקול בודאי מהימן וא"צ ראי' לזה, לכן פנין דבידו עכ"פ לפסול אותו דהא אם ישאל דהא חולין שנשחטו בעזרה ואסור, וריו"ח אמר התם שהתורה האמינתו, וריו"ח ס"ל בקדושין (דף נ"ז) דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא, א"כ הא הוי עכ"פ בידו לאוסרו, וכינן דמהימן דאסור, א"כ הוי ספק השקול, אם אסור מחמת פיגול, או מחמת חשב"ע, דהא בודאי איתרע חזקת היתר שלו עכ"פ, ופשוט דע"א מהימן בלא אמתחוק התיירא, וכש"כ לפמש"כ הפ"י שם ע"ש, א"כ תקשה הא מצי לשאול על הקדש הפר דהוי משל כה"ג.

ויש ליישב זה, דאיתא ביומא (דף נ"א) בפר כה"ג דאפקורי אפקרי' רחמנא גבי אחיו הפהגים, דאל"כ איך מתכפרי ופי' רש"י התם דאפקרא רחמנא להפפר', והרמב"ם (פ"ה מה' יוה"כ) פתב דהתורה הפקירה ממונו לכל אחיו הפהגים וי"ל דרש"י מייירי שם למאן דס"ל התם דפר יוה"כ קרבן יחיד הוי, אבל לפי מאי דפסקינן דפר של יוה"כ קרבן שותפין הוי, א"כ יש להם חלק בגוף הקרבן משום דהתורה הפקירה ממונו לאחיו הפהגים], ומוכח ממש"כ הרמב"ם דהפקירה לממונו דע"כ נקנה הפר לאחיו אף מקודם שהקדיש, דאחר שהקדישו איגלאי מילתא למפרע דלאותו הפר דיקדיש הכה"ג הפקירה רחמנא, וכש"כ להסוברים דגם בהקדש חוזר תוכ"ד, א"כ בעת שהקדיש אפתי, הי' יכול

לחזור תוכ"ד, וְלֹא נִפְקַד לְרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ אֲלָא אַחַר תּוֹכ"ד, א"כ בְּאוֹתָהּ הָעֵת מִיַּד דְּהַקְדִּישׁוּ הַפְּקִירָה רַחֲמָנָא, וּמוֹכַח פֶּן לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּפִי דְּהַפְּקִירָה לְמַמוֹנֵי, דְּהָא אַחַר שְׁהַקְדִּישׁוּ אִין לְהַפְּהֵן זְכוּת מְמוֹן כָּלֵל בּוּ אֲלָא זְכוּת פְּפָרָה לְבַד, וְע"כ מְנַפֵּת דְּאִמְרִינֵן אִיגְלָאֵי מִלְּתָא לְמַפְרַע פְּנ"ל דְּהַתּוֹרָה הַפְּקִירָה לְאוֹתוֹ הַפָּר שְׁיַקְדִּישׁ הַפְּהֵן לְהַבָּא.

וַיְהִי אִיךְ שְׁיַהֲבֵי כִּינֹן דְּחֻזִּינוּ דְּאִפְקֵרֵי רַחֲמָנָא לְמַמוֹנֵי שֶׁל כה"ג לְאַחֲיו, לְכֹן לֹא, מְצִי שְׁאִיל עַל הַקְדִּישׁ לְהַפָּר, דְּהָא נִקְנָה לְצִיבּוֹר, וְלֹא מְצִי שְׁאִיל עַל הַקְדֶּשׁ שְׁלֹא אַחַר, א"כ מִמִּילָא מוֹכַח מְזַה דְּשְׁלִיחַ לֹא מְצִי לְשֹׂאֵל עַל מַה שְׁהַקְדִּישׁ בְּשְׁלִיחוֹת מְשֻׁלְחוֹ, דַּאל"כ קֶשְׁה פִּינֹן דְּהַכֵּה"ג הַקְדִּישׁ לְהַפָּר דְּאִפְרָה נִקְנָה לְאַחֲיו הַפְּהֵנִים, עכ"ז הָא הַכֵּה"ג הוּא הַמְּקַדֵּשׁ לְהַפָּר וְלֹא אַחֲיו הַפְּהֵנִים, וְהַתּוֹרָה הַפְּקִירָה לְאוֹתוֹ הַפָּר שְׁהַקְדִּישׁוּ לְאַחֲיו הַפְּהֵנִים, וְהַקְדֶּשׁ הַכֵּה"ג אִינוּ אֲלָא מְדִין שְׁלִיחוֹת, א"כ אִי נִימָא דְּגַם שְׁלִיחַ מְצִי שְׁאִיל עַל נְדָרוֹ אִפְרָה שְׁאִינוּ בַע"ד וְכַנ"ל, א"כ אִפְרָה הַכֵּה"ג יְכוּל לְהַתְּחַרֵּט פִּינֹן דְּהַנְּדָר יֵצֵא מִפִּיו, אַלְע"כ מוֹכַח דְּלֹא מְצִי לְשֹׂאֵל עַל מַה שְׁנְדָר מְצַד שְׁלִיחוֹת.

עָנָה עֲנָפָה ג אִפְרָה יֵשׁ לְסִתּוֹר כָּל זֶה, בְּהַקְדָּם מַה שְׁהוֹכִיחַ הַקְּצָה"ח (ס' ר') דְּאִין חֲצָר לְהַקְדֶּשׁ מְהָא דְּשְׁבוּעוֹת (דָּף כ"ד) דְּמוֹכַח הֵתָם דְּאִפְרָה אַחַר שְׁנִשְׁחַט מְצִי לְשֹׂאֵל, וְהַקְּשָׁה הָא בְּתוֹשׁבַת ר' בְּצִלְאֵל אֲשֶׁכְּנֹזִי (שְׁהוּבָאָה בְּש"ף ס' רנ"ה) פְּתַב דְּלֹא מְהַנְּבֵי שְׁאֵלָה בְּתַר דְּאִתִּי לִיד גִּיזְבָּר מְשׁוּם דְּכִינֹן דְּכָבֵר נִקְנָה לוֹ בְּמִשְׁיכָה לֹא גִרַע פַּח הַקְדֶּשׁ מְהִדְיוֹט דְּאִין חוֹזֵר אַחַר מְשִׁיכָה, וּמוֹכַח מְזַה דַּס"ל דְּחֲצָר אִינוּ קוֹנָה לְהַקְדֶּשׁ, דְּתַקְשָׁה עָלָיו מְסוּגֵי דְּשְׁבוּעוֹת הַנְּ"ל עכ"ל הַקְּצָה"ח, וְכֹן הַקְּשָׁה הַנְּתִיבוֹת (שָׁם) דְּהָא פִּינֹן דְּקִי"ל דְּאַחַר שְׁמִטָּא לִיד גִּיזְבָּר לִיתָא בְּשֹׂאֵלָה, א"כ אִיךְ אִמְרוּ בְּשְׁבוּעוֹת דְּאַחַר שְׁנִשְׁחַט דְּהִיתָה מְשִׁיכָה מְכָבֵר, דְּאִמְרֵי הָיוּ בְּשֹׂאֵלָה.

וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה לִינִשְׁבַּע ע"פ הָא דְּמְבֹאָר בַּב"מ (דָּף מ"ז) דְּרִיו"ח ס"ל דְּבַר תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת וּמְדַרְבְּנֵן קוֹנָה מְשִׁיכָה וּר"ל ס"ל דְּמַה"ת קוֹנָה מְשִׁיכָה, וּמְבֹאָר בְּעִירוּבֵין (דָּף פ"א) בְּתוֹס' ד"ה ד"ת מְעוֹת קוֹנָה דְּרִיו"ח יְלִיף מְהַקְדֶּשׁ דְּכִתִּיב וְנָתַן הַכֹּסֶף וְקָם לוֹ, וּר"ל ס"ל דְּלֹא יְלַפִּינוּ מְהַקְדֶּשׁ מְשׁוּם דְּבְהַקְדֶּשׁ לֹא שְׁיִיכָא מְשִׁיכָה דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא בִּי גִזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא, וְלָכֵן לֹא שְׁיִיךְ קִנְיֵן מְשִׁיכָה בְּהַקְדֶּשׁ כָּלֵל וְע' בְּחֻלִּין (דָּף קל"ט) וּבִירוּשְׁלַמִּי שְׁקֵלִים (פ"ב ה"א) דְּפִלְגֵי רִיו"ח וּר"ל הֵתָם בְּסִבְרָא דְּכָל הֵיכָא דְּאִיתָא בִּי גִזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא, וִי"ל דְּאִזְלִי לְשִׁיטָתָם, וּס"ל לר"ל דְּלֹא שְׁיִיךְ קִנְיֵן מְשִׁיכָה בְּהַקְדֶּשׁ וְלָכֵן רַק כֶּסֶף קוֹנָה בְּהַקְדֶּשׁ, אֲבָל הֵיכָא דְּשְׁיִיךְ קִנְיֵן, מְשִׁיכָה כְּמוֹ בְּהִדְיוֹט אִינוּ קוֹנָה רַק בְּמִשְׁיכָה, וּרִיו"ח ס"ל דְּאִין לְחַנְקָא בִּין הַקְדֶּשׁ לְהִדְיוֹט כָּלֵל דְּהָא יְלִיף הִדְיוֹט מְהַקְדֶּשׁ, וְלָכֵן אֲלִיבָא דְּרִיו"ח דַּס"ל דְּרַבְּנֵן תְּקִנּוּ מְשִׁיכָה בְּהִדְיוֹט, א"כ ה"ה דְּתַקְנּוּ גַם בְּהַקְדֶּשׁ, דְּלֹא יְהָא כְּמוֹ הִדְיוֹט תְּמוֹר מְהַקְדֶּשׁ, אֲבָל לר"ל דַּס"ל דְּבְהַקְדֶּשׁ אִינוּ שְׁיִיךְ קִנְיֵן מְשִׁיכָה, א"כ אֲלִיבָא דְּר"ל אִין מְשִׁיכָה קוֹנָה אִפְרָה מְדַרְבְּנֵן בְּהַקְדֶּשׁ, דְּהָא מַה"ת אִין מְשִׁיכָה קוֹנָה דְּבַעֲזֵי וְנָתַן הַכֹּסֶף וְקָם לוֹ, וּמְשִׁיכָה הָא לֹא הוּי' קִנְיֵן בְּהַקְדֶּשׁ מַה"ת, וּמְדַרְבְּנֵן הָא לֹא מְצִינוּ דְּתַקְנּוּ קִנְיֵן מְשִׁיכָה בְּהַקְדֶּשׁ.

א"כ נִתְבָּאָר דְּאִי קִנְיֵן מְשִׁיכָה אוֹ חֲצָר דְּהוּא מְצַד קִנְיֵן מְשִׁיכָה כְּמַש"כ הַקְּצָה"ח וּבְסִי' קַצ"ח) קוֹנָה בְּהַקְדֶּשׁ, תְּלוּי בְּפִלְוִיגְמַת ר' יוֹחָנָן וּר"ל, וְהַתּוֹס' בַּע"ז (דָּף ע"א) ד"ה רַב אֲשִׁי אָמַר כו' כְּתִבוּ דְּרָבָא דְּאִמְרַב"מ קָרָא וּמְתַנִּיתָא מְסִיעֵע לר"ל, מוֹכַח דַּס"ל כַּר"ל

דְּמִשִּׁיכָה קוֹנָה מֵה"ת, א"כ מְשִׁיכָה וְחָצֵר אֵינָן קוֹנֵינן בְּהַקְדָּשׁ, וְלִכֵּן שְׁפִיר י"ל דְּלִדְדִּין דְּקִי"ל כְּרִי"ח פְּמִבְּנֹאָר בַּח"מ (ס"י קצ"ח) דְּלִכֵּן בְּמִטָּא לְרִשׁוֹת הַקְדָּשׁ לִיתָא בְּשִׂאלָה מְשׁוּם דְּקִנְיָה בְּמִשִּׁיכָה, וְכִמּוּ פַח הַדְּיוּט דְּאֵינוּ יָכוֹל לְשִׂאוֹל וְכִמְש"כ הַש"ף פְּנ"ל, אָבֵל הַסְּנִיגִיא דְּשִׁבּוּעוֹת דַּס"ל דְּהַקְדָּשׁ אִיתָא בְּשִׂאלָה, קָאֵי שָׁם אֲלִיבָא דְּרָבָא דְּאָמַר שָׁם דְּשִׁבּוּעָה בְּכוֹלֵל חֲלָה, דְּמִקְשָׁה שָׁם עָלֵיו מְהֵא דִּישׁ אוֹכֵל אֲכִילָה אַחַת כּו' דְּהָרִי הַקְדָּשׁ אִיתָא בְּשִׂאלָה ע"ש, וְלִרְבָּא הָא נִתְבָּאָר שִׁטְתּוֹ דְּאֵין מְשִׁיכָה קוֹנָה בְּהַקְדָּשׁ וּמִיּוֹשְׁבַת קוֹשִׁית הַקְצָה"ח וְהַנְּתִיבוֹת בַּעֲזוֹהָ.

וְע' בְּפִסְחִים (דָּף מ"א בְּתוֹס' ד"ה הוֹאִיל אֵי בְּעֵי מִיתְּשַׁל שְׁכֶתְבוּ דְּהִיכָא דְּאִתִּי לְרִשׁוֹת הַקְדָּשׁ לָא אָמְרִינָן הוֹאִיל אֵי בְּעֵי מִיתְּשַׁל, וִי"ל דְּכִנּוּנְתָם מְשׁוּם דְּלֹא מְצִי לְשִׂאוֹל בְּמִטָּא לִיד גִּיזְבָּר וְכִשִּׁיטָה הַנ"ל, אָף בְּתוֹס' סוּטָה (דָּף ו') הַקְשׁוּ לְפָה אֵינוּ נִשְׂאָל עָלֶיהָ ע"ש אֲלֵמָא דַּס"ל דְּגַם בְּמִטָּא לְרִשׁוֹת הַקְדָּשׁ אִיתָא בְּשִׂאלָה, וְלִכֵּן י"ל דְּכִנּוּנַת הַתוֹס' דְּפִסְחִים הִיא מְשׁוּם דְּלֹא שְׁכִיחַ לְשִׂאוֹל בְּמִטָּא לְרִשׁוֹת גִּיזְבָּר, כִּמְש"כ הָרֵא"ש לְשִׁיטַת ר"א מְמִיז, וּבְמִידי דְּלֹא שְׁכִיחַ לָא אָמְרִינָן הוֹאִיל פְּמִבְּנֹאָר שָׁם, וְע' בַּמ"מ (פְּרָק י"א מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת), וְלְשִׁיטַת הַתוֹס' דַּס"ל דְּגַם בְּמִטָּא לְרִשׁוֹת הַקְדָּשׁ אִיתָא בְּשִׂאלָה, י"ל דַּמְש"כ הַתוֹס' בְּכְרִיתוֹת (דָּף י"ג) דְּאִחַר שְׁנִשְׁחַט לִיתָא בְּשִׂאלָה, הִינּוּ מְשׁוּם דְּאָסוּר לְמִשְׂאֵל מְשׁוּם תּוֹלִין בְּעִזְרָה, וְלֹא ס"ל סְבַרְתָּ הַטו"א הַנ"ל, אָבֵל מִצַּד הַקְּנָן ס"ל דְּאֵין חָצֵר לְהַקְדָּשׁ.

וּבְעֵיקָר הָף דִּינָא אֵי בְּמִטָּא לִיד גִּיזְבָּר מֵהַנְּי' שִׂאלָה אוֹ לָא מְשׁוּם דְּמִשִּׁיכַת הַגִּיזְבָּר הוּי' מְשִׁיכָה מְעַלְיָא, נִרְאָה לִי לֹאמַר דְּזֵהוּ תְלוּי בְּפִלוגְתָּא דִּירוּשְׁלָמִי וְרִישׁ תְּרוּמוֹת, וּבְמַעֲשָׁרוֹת (פ"ה), אֵי גִיזְבָּר נִחְשָׁב לְאַחַר אוֹ שְׁנִחְשָׁב לְבַעֲלִים, דְּאֵי נִימָא דְּגִיזְבָּר כְּאַחַר אֵינָה מוֹעֲלַת מְשִׁיכַת הַגִּיזְבָּר דְּהָא הוּי' כְּאַחַר לְגַמְרִי, וּמְשִׁיכָה בְּעֵינָן ע"י הַבְּעָלִים אוֹ ע"י שְׁלוּחָן וְכִינוּן דְּהוּי כְּאַחַר א"כ גְּרַע מְשָׁלִיחַ, מְשׁוּם דְּאֵין לֹאמַר דְּהַגִּיזְבָּר יְהֵא זוֹכָה לְהַקְדָּשׁ מִצַּד זְכִינִי, דְּהָא זְכִינִי אָף דְּעֵדִיפָא מְשָׁלִיחוֹת הוּי' מְשׁוּם דִּין יָד, וְכִינוּן דְּכֶתְבוּ הַתוֹס' בַּב"ב (דָּף ע"ט) דְּאֵין יָד לְהַקְדָּשׁ לִכֵּן לָא מֵהַנְּי' זְכִינִי עֲבוּר הַקְדָּשׁ לְהִיּוֹת מוֹעֲלַת מִדִּין יָד, דְּהָא אֵין יָד לְהַקְדָּשׁ, אָבֵל לַמ"ד דַּס"ל דְּגִיזְבָּר כְּבַעֲלִים מֵהַנְּי' מְשִׁיכַת הַגִּיזְבָּר כְּמוֹ בְּעָלִים דְּהַדְּיוּט דְּהָא הוּי' כְּבַעֲלִים מְשָׁשׁ, וְלַפ"ז י"ל דְּלִפִּי מַה שְׁמִבְּנֹאָר בִּירוּשְׁלָמִי (פ"ה דְּמַעֲשָׁרוֹת) דְּרִי"ח ס"ל דְּגִיזְבָּר כְּבַעֲלִים וְר"ל ס"ל דְּגִיזְבָּר כְּאַחַר, דְּאֲזִלִּי לְשִׁיטְתָם בְּזָה, בְּהָא דְּפִלְגִי אֵי ד"ת מְעוֹת קוֹנָה, מְשׁוּם דְּרִי"ח יְלִיף שְׁפִיר מֵהַקְדָּשׁ דְּהָא בְּהַקְדָּשׁ שְׁיִיף ג"כ קִנְיָן מְשִׁיכָה, דְּהָא גִיזְבָּר כְּבַעֲלִים וְאִפ"ה בְּעֵי נִתְּנוּ הַפְּסָף, אָבֵל לַר"ל י"ל דְּשִׂאנִי הַקְדָּשׁ דְּגִיזְבָּר כְּאַחַר וְלֹא שְׁיִיף בִּי קִנְיָן מְשִׁיכָה כְּלָל, וְלִכֵּן לֹא יְלִיף מֵהַקְדָּשׁ, וְיִישׁ לְהָאֵרִיף הַרְבֵּה בְּכִנּוּנַת הִירוּשְׁלָמִי דְּמַעֲשָׁרוֹת וּבְגִיּוֹרְסַת הַמְּכָרְשׁ שָׁם דְּגָרְס דְּרִי"ח ס"ל דְּגִיזְבָּר כְּאַחַר וְאִכְמ"ל.

עַכ"פּ זֶה בְּרִיר דְּהָא דְּמִטָּא לְרִשׁוֹת הַקְדָּשׁ דְּאֵינוּ בְּשִׂאלָה תְלוּי בְּזוֹ הַפִּלוגְתָּא אֵי גִיזְבָּר כְּבַעֲלִים אוֹ כְּאַחַר, וְעַפ"ז י"ל דְּהָא דַּב"ק (דָּף ע"ו) דְּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא דִּיהָא חֲזִיב בְּגַנְבַּ וְהַקְדָּשׁ ד' וְה' דְּמַה לִּי מְכָרָה לְהַדְּיוּט וְמַה לִּי מְכָרָה לְשָׁמִים, וְלֹא מְחַלְקִי דְּשִׂאנִי מְכָרָה לְהַדְּיוּט מְשׁוּם דְּנִפְקַ מְרִשׁוֹתוֹ לְגַמְרִי, אָבֵל בְּהַקְדָּשׁ הָא מְצִי עֲדִינָן לְשִׂאוֹל עַל הַקְדָּשׁוֹ וְכַדְמִצִּינוּ בְּפִסְחִים (דָּף מ"ו) דְּהוֹאִיל אֵי בְּעֵי מִיתְּשַׁל מְמוֹנוֹ הוּי', מְשׁוּם שְׁכֶתְבוּ הַתוֹס' בַּב"ב (שָׁם) דְּקָאֵי הַסְּנִיגִיא לְרִי"ח, וְלִרִי"ח נִתְבָּאָר כְּבָר דְּבְמִטָּא לְרִשׁוֹת הַקְדָּשׁ לִיתָא

בְּשֵׂאלָה, א"כ דוֹמָה מְכָרוֹ לְשִׁמִּים לְמְכָרוֹ לְהֶדְיוֹט דְּהָא לִיתָא בְּשֵׂאלָה, וְגַם י"ל דְּהָא דר"ל ס"ל בִּירוּשְׁלָמִי בב"ק (פ"ז ה"ד) דְּמִקְדִּישׁ אֵינוֹ כְּמוֹכָר כּו' וּפְטוֹר מִלְשָׁלֵם ד' וְה' דְּאֵינוֹ דוֹמָה לְמְכָרוֹ, מִשּׁוּם דְּאֵזְלִי לְשִׁיטְתוֹ דְּמִשְׁיכָה אֵינָה קוֹנָה בְּהֶקְדָּשׁ וּמְהַנְיָ שֵׂאלָה וּע"כ אֵינוֹ חַיִּיב ד' וְה', וְיֵשׁ חֵילוּק בֵּין מְכָרוֹ לְהֶדְיוֹט לְמְכָרוֹ לְשִׁמִּים, מִשּׁוּם דְּלְשִׁמִּים אֵין פֶּאן קִנְיָן פְּלִל רַק מַחְמַת נְדָרוֹ לְבַד, וּע"כ יָכוֹל לְשֵׂאוֹל, וּכְמַש"כ הַטו"א בְּמַגְלָה (דף כ"ג), דְּלָכוֹן בְּעָלִים יָכוֹלִים לְפָדוֹת הֶקְדָּשׁ בְּשִׁנְיָה פְּרוּטָה וְלֹא אַחַר מִשּׁוּם דְּכִינּוֹן דִּיכוֹלִים לְשֵׂאוֹל עָלָיו כּו' אֲלֵמָא דְּמַצִּינוּ שֵׁם בְּעָלִים עַל הֶהָקְדָּשׁ מִשּׁוּם שְׂיָכוֹל לְשֵׂאוֹל, וְלָכוֹן פְּטוֹר לר"ל מד' וְה' מִשּׁוּם דְּלֹא גָפַק מְרֻשּׁוֹת בְּעָלִים עֲדִינּוֹן לְפִי דְּאִיתָא בְּשֵׂאלָה, וּעַפ"ז יֵשׁ לְתַרְצַן שִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּפָסֵק דְּגַבְבַּ וְהֶקְדִּישׁ אֵינוֹ מְשָׁלֵם ד' וְה'.

נְחִזְרוּר לְעַנְיָנֵנוּ דְּנִתְבָּאָר דִּלְרִיו"ח קוֹנָה מְשִׁיכָה בְּהֶקְדָּשׁ, וּלְפַמַּש"כ הַתּוֹס' בַּע"ז (דף ע"א) בְּשֵׁם ר"י דְּבִמְתַנָּה דְּלִכְפֹּא פְּסָפֵא קוֹנָה מְשִׁיכָה מֵה"ת, א"כ בְּנוֹתָן מִתַּנָּה לְהֶקְדָּשׁ וְנִדְּאֵי דְּקִנְיָן רִשּׁוֹת הֶקְדָּשׁ אוֹ מְשִׁיכַת הַגְזָבָר דְּהֵנִי כְּבָעָלִים לְשִׁיטַת רִיו"ח וְלִיתָא בְּשֵׂאלָה, וְשֵׁם בְּגִיטִין הָא רִיו"ח מוֹכִיחַ מִפְּר כה"ג דְּמַהֲיָמֵן לְזוּמַר דְּנִתְפַגְּל, וְשִׁפִּיר מוֹכִיחַ רִיו"ח לְשִׁיטְתוֹ, וְאֵין לְזוּמַר דְּבִידּוֹ לְשֵׂאוֹל דְּהָא רִיו"ח ס"ל דְּאַחַר שְׂמִטָּא לְרִשּׁוֹת הֶקְדָּשׁ לִיתָא בְּשֵׂאלָה, א"כ גְּסַתְרָה הַהוֹכְחָה מֵהָא דְּגִיטִין הַנ"ל לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דַּס"ל דְּלֹא מְהַנְיָ שֵׂאלָה אַחַר שְׂמִטָּא לְרִשּׁוֹת הֶקְדָּשׁ.

אֲבָל לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דַּס"ל דְּאַף בְּצַדְקָה שְׂפָאָה לִיד גַּבְאֵי מְהַנְיָ שֵׂאלָה כְּמַש"כ הַנו"ב בְּמַה"ת וְסִי' קנ"ד) וְכַש"כ לר' אֲלֵיֶעֱזָר מִמִּיץ דַּס"ל דְּאַף בְּתֵרוּמָה בִּיד פֶּהוּ חֲצִי לְשֵׂאוֹל וְכַפִּי הַכְּרַעַת הַטו"א בר"ה (דף כ"ח) דְּאַף אַחַר שְׂנַשְׁחַט וְנִזְרַק אִיתָא בְּשֵׂאלָה ע"ש, וְכ"כ הַבְּרַכַת הַזְּבַח, א"כ לַפ"ז קָשָׁה דְּהָא בְּפָרוֹ שֶׁל כה"ג הֵנִי בִּידּוֹ לְשֵׂאוֹל, וְשִׁפִּיר פְּתַבְתִּי לְהוֹכִיחַ מַגִּיטִין דְּשָׁלִיחַ לֹא מַצִּי לְשֵׂאוֹל בְּלֹא הַמְשָׁלַח.

עָנַף ד וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מֵהָא דְּכַתּוּבּוֹת (דף ע"ב) דְּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל מַאֲכִילָתוֹ שְׂאִינוֹ מְעוֹשָׁר וְלֹא קוֹצָה לָהּ חֵלָה ה"ד אֵי דִּידַע לְפָרוֹשׁ אֵי דְּלֹא יָדַע מִנָּא יָדַע וּמִשְׁנֵי דְּאַמְרָה פְּלוּנֵי פֶהוּ תִיָקֵן לִי הַפְּרִי וְאִשְׁתַּכַּח שִׁיקְרָא, וְהֶרָאב"ד הַקָּשָׁה שֵׁם אֲמַאי לֹא מְשַׁנֵּי בְּהוֹדְתָהּ בְּעֶצְמָה וְתִי' דְּמִשִּׁים אֶת עֶצְמוֹ רְשָׁע ע"ש בְּר"ן, וְקָשָׁה לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים בִּיו"ד (סִסִּי קס"ט בְּש"ף ס"ק ע"ט) דְּבִמְגוֹ מַהֲיָמֵן אֶף דְּמִשִּׁים א"ע לְרְשָׁע, א"כ אֲמַאי לֹא מַהֲיָמֵן הָא יֵשׁ לָהּ מְגוֹ דְּתִשְׁאַל לְחַכְּמָה וְזֶה מִקְרִי בִּידּוֹ כְּמוֹ בִּיבְמוֹת (דף פ"ח) הַנ"ל, וּבִידּוֹ הָא עֲדִיף מִמְּגוֹ פִּידוּעַ, וְאֲכַמ"ל, וְאֶף דְּנִימָא דְּהֶרָאב"ד יִסְבֹּר כְּהַפּוֹסְקִים דַּס"ל דְּאֵינוֹ נֶאֱמָן בְּמִגוֹ לְעִשׂוֹת א"ע רְשָׁע, עכ"ז קָשָׁה אֲמַאי לֹא מְתַרְצַן לִי הַגְּמָרָא הַתָּם דְּמִשְׁפַּחַת דִּידַע הַבְּעַל וְאִפ"ה אֵינוֹ קָשָׁה לְיִפְרוֹשׁ, דְּמִיִּירִי כְּגוֹן דְּהַפְּרִישָׁה תְּלָה בְּפִנְיֵוֹ וְנִתְנָה לוֹ הַחֻלּוּן לְאַכּוֹל וְאַחַר זֶה הִלָּכָה לְחַכְּמָה לְשֵׂאוֹל מִשִּׁים שְׂאִיסוֹר טָבֵל קִיל מַאֲיסוֹר תְּרוּמָה כְּדִאי' בִּיוֹמָא (דף פ"ג).

אוֹ מַחְמַת דְּנִתְעַרְבָה הַחֵלָה בְּעִסָּה אַחֲרַת דְּצָרִיכָה לְאַכּוֹל, וּבְאִיסוֹר חֵלָה דְּחִמִּיר אֵינָה חֲשׂוּדָה לְאַכּוֹל, וְכַה"ג. א"כ מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׁפִיר, וְכִמוֹ שְׂמִתְרַץ הַגַּמ' לְקַמֵּן כה"ג גְּרִי מְשַׁמְשָׁתוֹ נִדָּה דְּנוֹדַע דְּהוֹחֲזָקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוּתֶיהָ מִתַּחֲלָה, וְדוּוּקָא עֲדִים שְׂהֵאֲכִילָתוֹ דְּבָר שְׂאִינוֹ מְעוֹשָׁר לֹא שְׂכִיחֵי כְּמַש"כ הַתּוֹס' שֵׁם, וּפִי' הַהֶפְלָאָה מִשּׁוּם דִּילְמָא הַפְּרִישָׁה אַח"כ, וְלֹא זָנָה יַד הַעֲדִים מִיָּדָה זָהוּ לֹא שְׂכִיחַ, אֲבָל כה"ג דְּהַבְּעַל יוֹדַע דְּלֹא הַפְּרִישָׁה חֵלָה אַחֲרַת

שְׂכִיחַ דְּהָא הַגַּמ' מִקְשָׁה אִי דִּינְדַע לִיפְרוּשׁ, אֲלֵמָא דְּמִשְׁפַּחַת דְּהַבְעֵל דִּינִישׁב בְּבֵיתוֹ יוֹדַע, רַק דְּקִשָּׁה לְהוּ דְּלִפְרוּשׁ, א"כ קִשָּׁה הָא מִשְׁפַּחַת כַּה"ג בְּפִשְׁיטוּת, וְלֹא הִי צְרִיךְ דְּהַעֲדִים יְהִי מְעִידִים דְּבִאוּתָהּ שְׁעָה לֹא הִי הֶחֱכֵם בְּעִיר כַּמֶּש"כ הָרֵא"ש שֵׁם אֱלָא ע"כ מוֹכַח דְּהִיכָא דְּשִׂאֲלָתָהּ עַל הַחֲלָה הוּי' חוֹב לְבַעֲלָהּ פִּינּוּן שְׂאֵכַל כְּבָר, אֲמַרִינּוּ דָאָרְף שְׁנַעְשֵׁתָהּ שְׂלִיחַ לְהַפְרִישׁ הַחֲלָה אוּ מִצַּד זְכוּת לְהַבְעֵל, עכ"ז לֹא מְצִית לְשִׂאֲוֹל עַל עֵיסָה שְׂאִינָה שְׂלָה, וְאָרְף שְׂלָה שְׂיִיךְ לְבַעֲלָהּ דְּמָה שְׂקִנְחָה אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָהּ, וְהוּי' פְּלוֹקַח עַל גְּכִסִּי מִצַּד תַּקְנֹת אֲוִשָׁא, וְלֵאדֹקְמִי דְּכַתְב לָהּ דִּין וְדִכְרִים אִין לִי בְּגִכְסִיךְ וּמִיָּרִי בַכַּה"ג, לֹא שְׂכִיחַ, א"כ נִתְבָּאָר דְּמוֹכַח דְּהַשְׂלִיחַ לֹא מְצִי לְמִשְׁאֵל וְלַחוּב לְהַמְשִׁלַח.

אֲמַנְם הִיכָא דְּהַתְרַת הַנְּדָר הוּי' זְכוּת לְמִשְׁלַחוּ כְּמוֹ בנ"ד, דְּמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם דְּהֵאֲשָׁה שׁוֹאֲלַת לְחֶכֶם עַל חֲלָה שְׁנַתְעַרְבָהּ, וְכַמֶּש"כ כ"ת, בְּרוּר דְּמְצִית לְשִׂאֲוֹל דְּמִדִּין זְכִינְי' נִגְעוּ בָּהּ, מְשׁוּם דְּאָנּוּ סְהָדִי דְּהַבְעֵל רוּצָה בְּזָה פְּדִי לְתַמּוּן הַתְעַרְבוּת, כַּמֶּש"כ כ"ת לְהוֹכִיחַ מְנַדְרִים (דָּרְף נ"ט) מְדָלָא מוֹקִי לִי בְּתַרוּמָה ע"י שְׂלִיחַ, וְהוֹכִיחַ כ"ת מְזָה דְּשִׁנְיָהּם בְּיַחַד מְצוּ לִישְׂאֵל עכ"פ, א"כ מְמִילָא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ ג"כ מְדָלָא מוֹקִי הַגְּמָרָא שֵׁם דְּמִיָּרִי בְּתַרוּמַת אֲפִטְרוּפְסִין, דְּהָא קִי"ל דְּאֲפִטְרוּפְסִין תּוֹרְמִין עַל יְתוּמִין לְאֶכּוֹל כְּמַבְּוֹאָר בְּגִיטִין (דָּרְף נ"ב) וְהַפ"י כְּתַב (שֵׁם) דְּזָהוּ מְשׁוּם זְכִינְי' וְהִתְוֹמִים דְּהָא אֲסוּר לְאֶכּוֹל בְּלֹא תְרוּמָה, וְאָרְף דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' בְּגִיטִין (דָּרְף מ') ד"ה וְכַתְב לִי, דְּהַפְקִירוּ הַב"ד וְנִתְנוּ לוֹ.

עכ"ז הָא מְצִאתִי בְּתַשׁוּבַת מַהֲרִי"ט (חֲלָק א' ס' קכ"ז) שְׂפַתְב ג"כ דְּמִדִּין זְכִינְי' נִגְעוּ בָּהּ וְכַשִּׁיטַת הַר"ן, וְאִי נִימָא דְּשִׁלּוּחוּ לֹא מְצִי לְמִשְׁאֵל אִף שֶׁהוּא זְכוּת לְמִשְׁלַחוּ, א"כ לִפ"ז אִין יְכוּל הַאֲפִטְרוּפּוֹס לְשִׂאֲוֹל עַל תְּרוּמָה שְׂתַרְם, תַּקְשָׁה אֲמַאי לֹא מוֹקִי לִי הַגַּמ' דְּמִיָּרִי בְּתַרוּמַת יְתוּמִין שְׁנַתְעַרְבוּ דְּלִיכָא מֵאֵן דְּשִׂאֲלִי, דְּהִתְוֹמִים קִטְנִים לֹאוּ בְּנֵי שְׂאֵלָה נִיגְהוּ, אַע"כ מוֹכַח דְּלִזְכוּת לְמִשְׁלַחוּ מְצִי שְׁלּוּחוּ לְמִשְׁאֵל דְּגַם בְּזָה מְגָדָר זְכִינְי' נִגְעוּ בָּהּ, וְלִכְּוֹן שֵׁם בְּנְדָרִים בְּתַחֲלָה דְּהִי' ס"ל דְּתַרוּמָה מִיָּקִרִי דְּשִׁיל"מ, לְכֹן אִף תְּרוּמַת יְתוּמִין שְׁנַתְעַרְבוּ בְּמֵאָה הָנִי דְּשִׁיל"מ, מְשׁוּם דְּהוּי' זְכוּת לְיְתוּמִין לְשִׂאֲוֹל מִחֲמַת עַד שְׂתַאֲכְלוּ בְּאִיסוּר תַּאֲכְלוּ בְּהִתְרָא, וְאָרְף דְּנִימָא דְּשְׂלִיחַ בְּעֵלְמָא לֹא מְצִי לְזְכוּת וְלִהְיוֹת שְׂלִיחַ לְשִׂאֲוֹל עַל הַנְּדָר שְׂקִיבֵל בְּשִׁבִיל הַמְשִׁלַח, דְּהָא אִיתָא בְּנְדָרִים (ח' ע"ב) דְּאִין יְכוּל לְעַשׂוֹת שְׂלִיחַ לְהַתִּיר נְדָרוֹ, עכ"ז יֵשׁ לוֹמַר דְּאֲפִטְרוּפּוֹס מְצִי לְמִשְׁאֵל כְּמוֹ דְּמְצִינוּ בַח"מ (ס' ק"ה) גְּבִי תוֹפְס לַב"ח בְּמִקּוּם שַׁחַר לְאַחֲרִים וּבְכִסִּי (קכ"ו) גְּבִי מְעַמַּד שְׂלִשְׁתָּן דְּאֲפִטְרוּפּוֹס עַדִּיף מְשִׁלִּיחַ דִּינְדוּ כְּפִד הִתְוֹמִים, וְע' בַּמֶּל"מ (ה' נְדָרִים פִּיו ה"ד) מִש"כ בְּשֵׁם הַרִיב"ש.

הַגָּה [וְאִין לְהַקְשׁוֹת דֹא"כ אִיךְ רִשְׁאִים לְאֶכּוֹל וְלִסְמוּךְ עַל הַפְּרִשְׁתָּ תְרוּמָה שְׂהַפְרִישׁ הַאֲפִטְרוּפּוֹס דְּנִיחּוּשׁ דִּילְמָא יִשְׂאֵל הַאֲפִטְרוּפּוֹס לֹאח"ז ע"ז, דְּדוּוּקָא דְּכָר שְׂבִידוֹ דְּשִׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה לֹא חִינְיָשִׁינּוּ כְּמַבְּוֹאָר בַּא"ה ע (ס' קמ"ג סְעִיף ב'), אֲבָל בְּמָה שְׂבִיד אַחֲרִים חִינְיָשִׁינּוּ, וְלִמָּאן דַּס"ל א"צ לְפִרְט הַנְּדָר, י"ל בְּפִשְׁיטוּת דְּלַחוּב לְהֵם וְנִדְאִי דְּלֹא יְכוּל לְשִׂאֲוֹל].

זָה בְּרוּר בְּסִבְרָא דְּאִשָּׁה נִדְאִי יְכוּלָה לְזְכוּת וְלִהְיוֹת שְׂלִיחַ לְהַבְעֵל לְשִׂאֲוֹל עַל הַפְּרִשְׁתָּ חֲלָה שְׂהַפְרִישָׁהּ, מְשׁוּם דְּאָנּוּ סְהָדִי דְּרוּצָה בְּזָה, וְעַדִּיף מְהָא דְּאֲפִטְרוּפּוֹס הַנְּ"ל, מְשׁוּם דְּבְּזָה לֹא שְׂיִיךְ לוֹמַר דְּאִינָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת שְׂלִיחַ לְחֲרַטַּת בְּעֵלָהּ, דְּהָא מְבּוֹאָר בְּנְדָרִים (דָּרְף ח') דְּבַעֲלַת נַעֲשֶׂה שְׂלִיחַ לְחֲרַטַּת אִשְׁתּוֹ דְּכַגּוּפָה דְּמִי, וְה"ה לְהַיְכִיף אִשָּׁה נַעֲשִׂית שְׂלִיחַ

לחֲרַטַּת בְּעֵלָה דְּכַגּוּפוֹ דְּמִיָּא, וְהָא דְקִי"ל שֵׁם דְּהַבְּעֵל לֹא יִקְבָּצֵם י"ל דְּזָהוּ בְּנִדְרִים דְּאִינְהוּ רּוֹצֵה שְׂוִיתְפָּרְסֵם הַדְּבָר פְּמִבְּנֹאָר בִּיּו"ד (ס'י רל"ד סְעִיף נ"ו) אֲבָל בְּחֵלָה לֹא אִיכְפַּת לָהּ שְׂיִדְעוּ מְזָה, וְכִינּוּן דְּזָכוֹת הוּא לּוֹ אֲנִי סְהַדִּי שְׂרּוֹצֵה בְּזָה, וְדוּמָה לְנִתְנָה לּוֹ רְשׁוֹת לְקַבָּצֵם דְּמַהְנִי פְּמִבְּנֹאָר שָׁם.

עָנָף הַ וַיֵּשׁ לְעֵינֵי בְּסוּגְיָא דְּנִדְרִים (דָּף נ"ט) דְּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא וְהָרִי תְּרוּמָה דְּבַעֵי מִיתְּשַׁל וּבְטָלִי בְּרוּב כּו' וּמוֹקֵי בְּתְרוּמָה בְּיַד כְּהֵן וְדַחֵי זָה, וְקָשָׁה אֲמַאי לֹא מוֹקֵי דְּמִיָּרִי בְּאִין הַבְּעָלִים כָּאן דְּלִיכָּא מֵאן דְּשָׂאֵל עֲלֵינְהוּ וְלָכֵן לֹא הָוִי דְּשִׁיל"מ, וְכַמְש"כ הַתּוֹס' בַּע"ז (דָּף ע"ג) ד"ה טָבֵל וּבְנִדְרִים (דָּף נ"ח), דְּהָד סוּגְיָא דַס"ל טָבֵל לֹא בְּטָל מְשׁוּם פְּהֵתִירָא כְּדָּ אִסּוּרָא וְלֹא מְשׁוּם דְּהָוִי דְּשִׁיל"מ דְּמִיָּרִי שְׂאִין הַבְּעָלִים בְּעִיר, וְכִינּוּן דְּחִזְזִין דְּסוּגְיָא דְּגְמָרָא דַע"ז אִיָּרִי כַה"ג, א"כ קָשָׁה אֲמַאי דְּחִיק כָּאן לְאֻקְמֵי בְּתְרוּמָה בְּיַד כְּהֵן וְדַחֵי זָה אֲמַאי לֹא מוֹקֵי דְּמִיָּרִי דְּאִין הַבְּעָלִים כָּאן, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְזָה פְּשִׁיטַת הָרִיב"ש שְׁהוּבָא בַמִּל"מ (פ"י ה"ד) וְכַמְש"כ הָר"ן בְּנִדְרִים (דָּף ח') בְּשֵׁם רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן דְּכָל שְׁהַחֲכֵם יוֹדֵעַ שְׁמִתְחַרְט מִתִּירִין שְׁלֹא מַדְעַת הַנּוֹדֵר מְשׁוּם דְּאֲנִן סְהַדִּי שְׁמִתְחַרְט, א"כ אָף כַה"ג מְקַרֵי דְּשִׁיל"מ וְלָכֵן לֹא מוֹקְמִינוּ שָׁם דְּמִיָּרִי כַה"ג, וְאָף שְׁאֵם יִתִּירוּ הַנְּדָר אֲפִתִי וְשָׂאָר אִסּוּר טָבֵל וְלֹא יָכוֹל לְהַפְרִישׁ הַתְּרוּמָה בְּלֹא יְדִיעַת חֲבִירוֹ, וְכַמּוֹ בְּסוּגְיָא דַע"ז דְּטָבֵל לֹא הָוִי דְּשִׁיל"מ כְּשִׁבְעָלִים אִינּוּן בְּעִיר מְשׁוּם דְּאִין יָכוֹל לְפָרוֹשׁ בְּלִי יְדִיעַת חֲבִירוֹ, עַכ"ז הָוִי דְּשִׁיל"מ מְשׁוּם דְּתְרוּמָה חֲמוּרָה מְאִסּוּר טָבֵל כְּדִאי' בִּיּוֹמָא (דָּף פ"ג), א"כ יוֹכֵל לְתַקּוּן אִסּוּר חֲמוּר דְּתְרוּמָה, וְכֵן מְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן פִּי הָרֵא"ש בְּנִדְרִים שָׁם וּבַכַּה"ג מִיָּקְרִי ג"כ יִשְׁל"מ מְשׁוּם דְּעַד שְׁתֵּאכְלָנוּ בְּאִסּוּר חֲמוּר תֵּאכְלָנוּ בְּאִסּוּר קַל, וְכַמְש"כ הַצְּמַח צָדֵק (ס'י ס"ט) בְּבִיצַת טְרִיפָה שְׁנוּלָדָה בִּיּו"ט שְׁנוֹתְעָרְבָה דְּמִקְרִי דְּשִׁיל"מ מְשׁוּם דְּכָל מַה דְּאִפְשָׁר לְמַעַבְדַּ בְּהִיתָר עֲבָדִינוּ, וְע' בְּתְשׁוּבַת הַגָּאוֹן ר' עֲקִיבָא אִיגָר זַצ"ל (ס'י ס"ה).

אָף עֵינְקֵר הָדָּ דִינָא שְׁל הַצְּמַח צָדֵק הַנְּ"ל נִלְע"ד דְּתְלוּי בַמְש"כ הַר"ש (פ"ב דְּבִיכּוּרִים מ"ב) עַל מְשָׁנָה דְּאִסּוּרִין לְאֲכוֹל בִּירוּשָׁלַיִם בְּנִתְעָרְבַת הַבִּיכּוּרִים דְּלָזְרִים לֹא הָוִי דְּשִׁיל"מ, וְאָף שְׂאִסּוּר חוּץ לְחוּמָה יָכוֹל לְהִתִּירוֹ וְלְאֲכוֹל בִּירוּשָׁלַיִם, עַכ"ז הָא אִסּוּר זְרוּת אִין לּוֹ מִתִּירִין, וְהַבְּרִטְנוּרָה שָׁם לֹא כְּתַב כּוֹ, וּמַהֲבְרִטְנוּרָה אִין לְהִבִּיא רֵאֵל לְשִׁיטַת הַצ"צ הַנְּ"ל, דִּי"ל דְּטַעְמוֹ דְּכִינּוּן דְּלִכְהֵנִים הָוִי דְּשִׁיל"מ לָכֵן מְקַרֵי דְּשִׁיל"מ גַּם לְיִשְׂרָאֵלִים וְכַמְש"כ הַמְּגִ"א (ה' שְׁבַת ס'י שִׁי"ח), אֲבָל הִיכָּא דְּלֹא הָוִי דְּשִׁיל"מ לְגַמְרֵי הָאִסּוּר לְשׁוּם בְּן אָדָם י"ל דְּמוֹדָה הַבְּרִטְנוּרָה בְּזָה לְהַר"ש, וְעַכ"פ מוֹכַח לְהַדְיָא מְהֵר"ש הַנְּ"ל דַס"ל דְּאָף דִּישׁ לּוֹ מִתִּירִין עַל אִסּוּר א' עַכ"ז כִּינּוּן דְּאִין לּוֹ מִתִּירִין לְגַמְרֵי לֹא מְקַרֵי דְּשִׁיל"מ, וְתַמְיָהְנִי עַל הַצ"צ שְׁלֹא הִזְכִּיר זָה.

א"כ לְשִׁיטַת הַר"ש דַס"ל דִּישׁ לּוֹ מִתִּירִין הִינּוּ דְּלֹא יִשְׂאָר עֲלֵיו שׁוּם אִסּוּר כְּלָל וְדִלֹּא כַה"צ, א"כ לְשִׁיטַתוֹ גּוֹפָא דַס"ל דִּיכּוֹלִין לְהִתִּיר גְּדֵרוֹ שְׁלֹא בְּפִנּוּי, תִּקְשָׁה עֲדִינּוּן אֲמַאי לֹא מוֹקְמִינוּ בְּנִדְרִים (שָׁם דְּמִיָּרִי בְּאִין הַבְּעָלִים כָּאן) (וְכַבֵּר רֵאִינוּ דְּסוּגְיָא דַע"ז מִיָּרִי בַכַּה"ג כְּנ"ל], וְאִין לְתַרְזַן מְשׁוּם דְּאָף דְּאִין הַבְּעָלִים כָּאן ג"כ יָכוֹלִים לְהִתִּירוֹ בְּתוֹרַת זְכִינּוּ וּמִיָּקְרִי דְּשִׁיל"מ, דְּהָא לְשִׁיטַת הַר"ש גּוֹפָא בַכַּה"ג לֹא מִיָּקְרִי דְּשִׁיל"מ, מְשׁוּם דְּנִשְׂאָר אִסּוּר טָבֵל וּמַהֲשִׁישׁ לְהַקְל הָאִסּוּר זָה לֹא מִיָּקְרִי יֵשׁ לּוֹ מִתִּירִין לְשִׁיטַת הַר"ש גּוֹפָא הַנְּ"ל.

ויש לתרץ דלכן לא מוקי כה"ג משום דהגמרא רוצה לתרץ הכרייתא שהובאה לעיל
בגדרים (דף נ"ח) דר' שמעון אומר דטבל הוי דשיל"מ ותרומה הוי אין לו מתירין ע"ש,
א"כ שפיר הקשו הא הוי התרומה דשיל"מ משום דאיתא בשאלה, דאין לומר דמייירי
דאין הבעלים בעיר, דהא טבל דהוי דשיל"מ מייירי פשהבעלים בעיר, א"כ כה"ג גם
תרומה הוי דשיל"מ, וכמש"כ הרא"ש שם בפ"ה בד"ה ובטל ברובא דתנן סאה תרומה
כו' ונ"ל דמכרייתא דלעיל הוי מצי לאתויי דקרי בהדיא לתרומה אין לה מתירין ע"ש,
ולכן הוכרח לתרץ דמייירי בתרומה ביז פהו פדי שתתורץ הכרייתא דלעיל, ולכן ניחא
הא דאין הגמ' מתרץ שם דמייירי שאין לו מה להפריש, משום דקאי על כרייתא דר"ש
דמני טבל דהוי ישל"מ דמייירי ע"כ דיש לו מה להפריש.

אף עדיין יש להקשות דאפתי ה"ל להגמ' לתרץ בגדרים (שם) דמייירי בתרומה שמת
המפריש ונמצא ברשות בניו, דנודאי אינם יכולים היורשים לשאול על נדר אביהם אחר
שמת אביהם, ומה"ט במנחות (דף ע"א), כתבו התוס' דדוקא בעלים יכולים לחלל שנה
מנה על שנה פרוטה אבל לא אחר, והטו"א במגילה כתב הטעם דלכן דוקא בעליו יכולים
לפדותו משום דמצי שאיל, והא שם מייירי בירוש' ולכן לא היו יכולים לפדות על שנה
פרוטה משום דלא בני שאלה נינהו, א"כ קשה אמאי לא מוקי כה"ג, ואין לומר דדוחק
לאוקמי כה"ג או דהוי מצי לתרוצי כה"ג, דהא מסיק שם דמייירי בנפלו לו מאבי אמו
כהו, אלמא דמוקי בירוש', וכיון דמוקי בירוש' א"כ קשה למה לי לאוקמי' בנפלו לו מאבי
אמו כהו, ה"ל לומר בקצרה דמייירי דהוא ברשות היורש דלא מצי שאיל על מה שתרם
אביו, והוא צ"ע לכאורה.

אף לפמש"כ לעיל יש לישב משום דהגמרא רוצה לתרץ כרייתא דר"ש דלעיל דאמר
שם דטבל ומ"ש לא נתנו בהם חכמים שיעור ותרומה כו' נתנו חכמים שיעור,, וכבר
נתבאר לעיל בשם התוס' דטבל מייירי ביש בעליו פאן דאל"כ לא הוי טבל דשיל"מ, לכן
לא מוקמינו לי' בירוש' משום דהא שיטת השל"ה שהובאה בקצה"ח (סי' רע"ו) דאין
יורשים יורשים טובת הנאה, א"כ לא נקרא יורש בשם בעלים על תרומה שהפריש
אביו, רק המפריש בעצמו מחמת טובת הנאה הוי שלו, לכן לא מוקי פנ"ל, דא"כ תקשה
מאי פסקא דנקט טבל בישל"מ דמייירי בבעלים בפנינו, א"כ כה"ג בבעלים בפנינו
בתרומה ג"כ הא הוי יש לו מתירין, לכן אין סברא לאוקמי דהא דטבל מייירי בבעלים
בפנינו והא דתרומה מייירי באין בעלים בפנינו, ואף לשיטת הש"ך שם דהיורש יורש
טובת הנאה, עכ"ז יש לומר פיון דלרוב הפוסקים טובת הנאה לא הוי ממון, א"כ לא
מיקרי היורש בשם בעלים על התרומה, רק המפריש בעצמו, כמש"כ התוס' במנחות
(דף ע"א) דבעליו יכולים לפדות בש"פ אף הקדש שנה מנה וכמש"כ הטו"א משום דמצי
לשאול פנ"ל, א"כ המפריש בעצמו דיש לו שם בעלים היינו משום דמצי לשאול אבל
יורשים שאינם יכולים לשאול נודאי דלא הוי בעלים ע"כ כמו דטבל מייירי בבעלים
בפנינו ולכן מיקרי יש לו מתירין דאינו בטל כמבואר בכרייתא דלעיל, בהו גוונא
בתרומה אם הבעלים בפנינו מקרי ג"כ דשיל"מ, משום דהא בבבלי הוי ישל"מ, בשאלה
ומאי פסקא, לכן הוכרח לאוקמי בתרומה ביז פהו דאז הוי כבעלים בפנינו דהא הפהו
שזכה התרומה יש לו שם בעלים גמורים עליהם, וה"ה בנפלו לו מאבי אמו כו', והקדש
דנקט ר' שמעון התם, היינו משום דכ"ע הוי כבעליו משום דאין בו הפרש בין בעלים

לְשָׂאָר שֶׁל אָדָם, כַּמִּשְׁכּוֹ הַתּוֹסֵ' בַּיְבֻמוֹת (דָּף פ"ח) ד"ה אי דְקַדְוֹשַׁת דְּמִים כּו' אֲבָל הֶקְדֵּשׁ לֹא חָשִׁיב בְּרִשּׁוֹת בְּעֵלִים יוֹתֵר מִשְׂאָר פֶּל אָדָם עכ"ל, וְאָף לַפִּמְשׁוֹ כַּתּוֹסֵ' בְּמִנְחוֹת לְדָף ע"א) דְדוֹקָא בְּעֵלֵי יְכוּלִין לְפָדוֹתוֹ בִּש"פ הִינְנוּ דְוּוּקָא גְבִי פְדִינִי, אֲבָל הָא דְאָמַר ר"ש דְהֶקְדֵּשׁ הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אִין חִילוּק בֵּין בְּעֵלִים לְשָׂאָר פֶּל אָדָם פִּינּוּ דְבְדָמִיו יְכוּלִין לְפָדוֹתוֹ כ"ע, כֵּן נִרְאֶה לִי בְּיִשׁוּב הַסּוּגָא.

וּמָה שֶׁהִקְשָׁה מֵעכ"ת אֲמַאי לֹא מוּקִי דְמִינֵי בְּשִׂאֲכָל לְהַחֲזִילִין אַחַר הַפְּרִשַׁת הַתְּרוּמָה דְאָז לֹא מְצִי לְמִשְׁאֵל דֵּא"כ אֲכָל טָבֵל לְמַפְרַע, נִרְאֶה לַע"ד לְתַרְזֵן פִּינּוּ דְחֻטָּה אַחַת פּוֹטְרַת הַפְּרִי לְתַמְנָן הַטְּבוּל לְתְרוּמָה לְכֵן אָף שִׂאֲכָל כָּבֵר עכ"ז יְכוּל לְהַתִּיר נִדְרוֹ וְלוֹמַר דְאִינוּ מִתְחַרְט אֲלָא עַל מָה שֶׁעָשָׂה פֶּל הַסָּאָה תְרוּמָה, אֲבָל עַל מִשְׁהוֹ אִינוּ מִתְחַרְט וְאִיסוּר טָבֵל נִשְׂאָר מִתְוַקָּן, א"כ יְכוּל לְבַרֵר קֶצֶת מִתְעַרְבוֹת הַתְּרוּמָה וְלוֹמַר דְעַל מִשְׁהוֹ תְרוּמָה דְבַתּוּף תְּעַרְבוֹת הַנְּבַרֵר אִינוּ מִתְחַרְט, דְהָא קִי"ל דִּישׁ בִּינְיָה בְּלַח וְקַמַח הָיִי לַח בְּלַח לְשִׁיטַת כְּמָה פּוֹסְקִים, וְע' באו"ח (סי' תנ"ג) דס"ל ל"כ"פ דְטַחֲנִינָה מְעַרְבַת שְׁפִיר, א"כ יְכוּל לְתַמְנָן כְּזֶה אַחַר הַטְּחִינָה ג"כ, וְגַם י"ל אָף לְהַסּוּבְרִים דְקַמַח הָיִי יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ עכ"ז יֵשׁ לוֹמַר דְאָף דְאִין בִּינְיָה בְּיָבֵשׁ עכ"ז לְפִי דְמִשְׁמַע בַּר"ה (י"ג ע"ב) בְּרִש"י ד"ה אִין בִּינְיָה דְאִין סוּמְכִין לוֹמַר שְׂמָא לֹא נִבְלָל יָפָה וְרַבּוּ מִן הַחֲדָשׁ אִי רַבּוּ מִן הַיֶּשֶׁן עכ"ל רש"י, א"כ מוּכַח מְזָה דְדוֹקָא הִיכָא דְצָרִיף שְׁעוֹר חֲתִישִׁינּוּ דִילְמָא לֹא נִבְלָל כְּפִי הַחֲשָׁבוֹן, אֲבָל הִיכָא דְסָגִי בְּמִשְׁהוֹ אִז שְׁפִיר י"ל דְמִשְׁהוֹ וְדָאִי מְעַנְרָב מְחַלֵּק הַתְּרוּמָה בְּכּוּלוֹ וְלָכֵן חֲלָה בּוּזָה"ז דְשִׁיעוּרָה בְּמִשְׁהוֹ אֲמַרִינוּ יֵשׁ בִּינְיָה בְּהָא דִיו"ד (סי' שכ"ד סְעִיף י"א) גְבִי שְׂאוֹר שְׂלֵא הוֹרְמָה חֲלָתָה דְנִתְעַרְבָה בְּעִיסָה שְׁהוֹרְמָה חֲלָתָה, וְכַעֲזִין סְבָרָא זֹו אִיתָא בְּזַבְחִים (פ' ע"א) בְּגִמְרָא דְאִי גְמִי מְצַטְרְפִין לְהַזְאוֹת מִי יִימַר דְמָלֵא לִי שִׁיעוּרָא וְשְׂמָא רַבּוּב שְׁתִּיהֵן מִן הַשְּׂאוּבִים, אֲלֵמָא דְחֲתִישִׁינּוּ דִילְמָא לֹא נִבְלָל כְּפִי הַעֲרָף אֲבָל מִשְׁהוֹ וְדָאִי נִבְלָל, וְע"ל (חֲלָק או"ח סי' י"ב) מִש"כ בְּזֶה.

וְכִינּוּ דִיכּוּל לְבַרֵר קֶצֶת מִתְעַרְבוֹת הַתְּרוּמָה וְלוֹמַר דְעַל מִשְׁהוֹ דְבַתּוּף הַתְּעַרְבוֹת אִינוּ מִתְחַרְט, וּבּוּדָאִי חֲלָק תְרוּמָה מִשְׁהוֹ מְכּוּלוֹ מְעַנְרָב בְּקֶצֶת תְּעַרְבוֹת הַנְּבַרֵר, א"כ לֹא אֲכָל טָבֵל לְמַפְרַע, וְלָכֵן לֹא מִיבְעִיָא בְּתְרוּמָה דְהַפְּרִישׁ בְּפַעַם אַחַת עַל טָבֵל וְדָאִי דִיכּוּל לְעַשׂוֹת כֵּן, וְאָף בְּתְרוּמָה דְנִתְקַבֵּץ מְעַט מְעַט פֶּל אַחַת בְּהַפְּרִשָׁה בַּפ"ע עכ"ז הָא נִתְבָּאֵר דְבַכָּה"ג יֵשׁ בִּינְיָה, א"כ הָא הָיִי הַפְּרִשַׁת מִשְׁהוֹ עַל פֶּל הַתְּבוּאָה דְטָבֵל שְׁהִי מִתְחַלָּה וְלֹא אֲכָל טָבֵל לְמַפְרַע, וְאָף דְמְדַרְבְּנָן צָרִיף לִיתָן א' מַס', עכ"ז יֵשׁ לוֹמַר דְהָא מְבַנְאָר בְּרַמְב"ם (פ"ג מה' תְרוּמוֹת) דְבַתְרוּמָה טְמֵאָה שִׁיעוּרָה בְּכָל שְׁהוּא לְפִי שְׂאִין הַשִּׁיעוּר מַה"ת רַק חֲכָמִים תִּקְנוּהוּ, וְזֶהוּ דְוּוּקָא בְּתְרוּמָה הַנְּאָכְלַת לְכַהֲנִים אֲבָל בְּתְרוּמָה טְמֵאָה הָעוֹמְדַת בְּשִׁרְיָפָה אוּקְמִי אֲדָאוּרִייתָא וְשִׁיעוּרָה בַּכ"ש, מִשׁוּם דְאִין כְּחֵן פְּסִידָא דְכַהֲנִים כְּמַבְנְאָר בִּיו"ד (סי' ש"א סְעִיף י"ט) ע"ש, א"כ הָא דְנִדְרִים דְמִקְשָׁה מְהָא דְסָאָה תְרוּמָה טְמֵאָה אֲמַאי לְמָאָה תַעֲלָה הָא הָיִי דְשִׁיל"מ וּבַתְרוּמָה טְמֵאָה דְאִין כְּאֵן פְּסִידָא דְכַהֵן עַכְשָׁיו וְגַם הָא נִתְעַרְבָה שְׁפִיר יְכוּל לְשְׂאוֹל עַל הַשִּׁיעוּר דְחַז"ל, בְּהָא בְּמָקוֹם דְאִין כְּאֵן פְּסִידָא לְכַהֵן לֹא תִקְנוּ הַשִּׁיעוּר רַק חֻטָּה אַחַת פּוֹטְרַת הַפְּרִי, א"כ שְׁפִיר הָיִי דְשִׁיל"מ אָף בְּאֲכָל לְהַחֲזִיל, וְע' בַּתּוֹסֵ' בְּכוּרוֹת (דָּף כ"ב) ד"ה תִּירוּם וְתִירָב כּו', וְאָף דְקִי"ל דְנִדְרָא שְׁהוֹתֵר מְקַצְתוֹ הוֹתֵר כְּלוּ, עכ"ז הָא שִׁיטַת הַרְמְב"ן שְׁהוּבָאָה בְּר"ן לְגִדְרִים (דָּף כ"ז) שְׁפַתְב דְדוֹקָא בְּנִדְרָא שְׁהוֹתֵר ע"י פְּתַח בְּטֵל כְּלוּ אֲבָל בְּחַרְטָה אִין פֶּל הַנְּדָר נִיתֵר אֲלָא מָה שְׁהוּא מִתְחַרְט

בלבד, א"כ מיקרי יש לו מתירין בתרטה, ואף להסוכרין דגם בתרטה אמרינו נדר שְהותר מקצתו הותר פולו וכשיטת הר"ן שם, עכ"ז יש לומר דהא הוא פלוגתא דתנאי בנדרים (דף ס"ו ודף כ"ה) אם אמרינו נדר שְהותר מקצתו הותר פולו, לכן אינו רוצה לתרץ אליבא דתנאי, ומהדר לתרץ לכ"ע.

ואף דהמותר שיניח בפ"ע ולא יעקור שם תרומה מהמשהו שבתוך התערובות הנ"ל, לא יהי' דשיל"מ, דהא זה לא אפשר בשאלה משום דאם ישאל הא אכיל טבל למפרע, עכ"ז יש לומר אף שלא יכול לתקן לקצת התערובות עכ"ז בעי לתקן לכל מה דאפשר דמי שאכל שום יחזור ויאכל שום כו' והא פלגא הוא דכל מה דאפשר לתקן מתקנינו וכמש"כ הצ"צ המובא לעיל, ועוד הא שיטת הר"ן דלכן דשיל"מ אינו בטל משום דהני הותר בהיתר, א"כ הא נקרא בשם היתר הרוב מתערובות פנין דהא יכול להתיר נדרו פנ"ל ואז לא יהא עליו שום איסור פלג, וכה"ג מצינו בקדושין לדף נ"ח) דיכול לומר לא היתי מפריש רק חיטה אחת ע"ש גבי גונב טבלו של חבירו, ומינשבת קושית כ"ת, וכ"זראיתי להעלות בישוב הסוגיא דנדרים הנ"ל דנדאי פינונו בכונה נפלאה, דלא הי' מספיק שום חי' אחר אלא כמו שתירצו חז"ל.

נחזור לענינו דלכן מעשים בכל יום שנשים שואלות על החלה שהפרישו משום דמדין זכי' נגעו בה דהא יכולה להיות שליח לחרטת בעלה ועדיף מתרומת אפטרופסין ועוד דהא שיטת הריב"ש במל"מ (פ"ו הלכה ד' מה' שבועות) וכמש"כ הר"ן בנדרים (דף ח') בשם ר"ש דכל שהחכם יודע שהוא מתחרט מתירין שלא מדעתו, והכא אנו סהדי דמתחרט דאל"כ הא יפסיד התערובות, לכן הוי זה בגדר זכות ושפיר יכולה למשאל.

ענף ו ועוד י"ל מילתא חדתא בזה מהא דאי' ביבמות (דף פ"ו) דתניא ואכלתם אותו וגו' אתם וביתכם למד על גשואה בת ישראל שנותנת רשום לתרום כו', ולא נמצא שום חולק על זה, והובא זה במל"מ (פ"ד מה"ת הלכה י"ב) בשם בעה"ת, אף הרמב"ם לא הביא זה, ויש לתמוה למה לא הביא דבר המבואר בש"ס, ויש לתרץ דהא כתב המהרי"ט דאינו יכול לעשות שליח להקדש משום דמילי לא מימסרי לשליח, והובא בנו"ב (מה"ת חלק יו"ד סי' קמ"ז), וע' במשניות דפוס אלטונא במשנת דרע"א בגיטין פ"ד.

מה שהקשו פולם דהא במילי אין שליח יכול לעשות שליח אבל שליח א' יכול לעשות ע"ש, אבל מצינו עכ"פ והקדש נקרא מילי א"כ ה"ה בתרומה ג"כ י"ל דהני מילי, ולכן לדין דקיי"ל כר' יוסי בגיטין (דף ס"ו) דמילי לא מימסרי בשליח, וע' ברש"י גיטין (דף כ"ט) ד"ה רבא אמר כו' דגט דאית בי' ממשא חוזר ונמסר עכ"ל, א"כ ה"ה בתרומה דבית בי' ממשא בהפרשה דג"כ מיקרי מילי, א"כ י"ל דאשה אף שהיא שולחה מן בעלה עכ"ז אינה יכולה לעשות שליח ב' משום דהני מילי, והגמרא ביבמות שם הא מייירי אליבא דר"מ וכמבואר בסוגיא שם דקאי אליבא דר"מ דס"ל מעשרו אסור לזרים], ור"מ ס"ל בגיטין שם דמילי מימסרי לשליח, ואף לפמש"כ התוס' בגיטין (דף כ"ט) ד"ה ומילי לא מימסרי לשליח דבאומר שנים גם ר"מ מודה דלא מימסרי, ודוקא באומר לשלשה פליג, עכ"ז יש לומר לפמש"כ התוס' (שם דף ס"ו) ד"ה מתניתן מני ר"י כו' דלר"מ אומר אמרו כשר ולר"י אומר אמרו פסול, וכ"כ הריטב"א שם, א"כ י"ל דלכן נותנת רשות לשליח לתרום משום דהני פאומר אמרו לפי דאנו סהדי דהבעל רוצה בזה והני

כִּמְאֵן דְּנָתַן לָהּ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ, וְכֵן אֵלּוּ פְּתַח הַרְ"ן וְהַמְּלַחְמוֹת (שָׁם דָּף ס"ד), דְּלִכְּוֹן
נִעְרָה מִקְּבֻלַּת גִּיטָה מִשׁוּם דְּיִרְדָּה תוֹרָה לְסוּף דְּעַת הָאָב וְרוֹצָה בְּזָה ע"ש, דְּהָא בְּנָתָן לָהּ
רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ הָיָה בְּאוֹמַר אֲמָרוּ דְּמוֹעִיל לְהַרְ"ן, וְלִכְּוֹן לִר"מ שְׁפִיר יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת
שְׁלִיחַ לְתָרוּם, אֲבָל לְמֵאֵי דְּפִסְקִינָן דְּאוֹמַר אֲמָרוּ פְּסוּל וְכַמְש"כ הַה"מ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם
(בפ"ב מה' גִּירוּשִׁין), לִכְּוֹן אֵינָהּ יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְתָרוּם דְּלֵא עֲדִיף מֵאֵלוּ נָתַן לָהּ
רְשׁוּת בְּפִירוּשׁ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ דְּלֵא מְהֵנִי מִשׁוּם דַּה"ל מִלִּי, פֶּן בִּג בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם, וְעַכ"ז
פִּינּוּ דְּסוּגֵיָא מְפֻרְשֵׁת בִּיבְמוֹת וְאִשָּׁה נוֹתְנַת רְשׁוּת לְתָרוּם, קִי"ל פֶּן לְדִינָא וְכַמְש"פ
הַבְּעָה"ת וְהַמְּל"מ הַנ"ל.

וּמִתְחִלָּה נִבְאָר מַה שְׁיֵשׁ לְהַעִיר בְּמַש"כ הַמְהַרִּי"ט הַנ"ל דְּאֵין יְכוּל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ
לְהַקְדִּישׁ, וְכַתֵּב לְחֻלְק דְּשְׂאֵנֵי תְרוּמָה דְּיְכוּל מִשׁוּם דְּנִחְשָׁב לְמַעֲשֵׂה כַמְש"כ הַתּוֹס'
בְּקִדּוּשִׁין (נ"ט ע"ב) ד"ה מִיֵּדֵי מִחְשָׁבָה כּו' דְּמִחְשָׁבָה דְּתְרוּמָה כְּמַעֲשֵׂה דְּמִי דְּכַתִּיב וְנִחְשָׁב
לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם כּו' וְלִכְּוֹן תְּרוּמָה לֵא הָיָה מִלִּי מִשׁוּם דְּהָיָה כְּמַעֲשֵׂה עַכ"ל הַמְהַרִּי"ט.

וּבְעֵיקָר דְּבָרֵי הַמְהַרִּי"ט הַנ"ל כְּבָר הַקְּשָׁה הַנּו"ב שָׁם מְנַדְרִים (דָּף ע"ב) דְּיְכוּל לַעֲשׂוֹת
שְׁלִיחַ לְהַפְרָה, וְהַגְּאוֹן רַע"א שָׁם הַעִיר מִתְמוּרָה (דָּף י'), גַּם לְדַעֲתֵי יֵשׁ לְהַעִיר מִירוּשׁ לְמִי
(רִישׁ פ"ב דְּקִדּוּשִׁין) דְּיִלִּיף מִן יְמִירָנוּ דְּלֵא מְצִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְהַמִּיר, אֲבָל בְּלֵא זֶה הִי
מִשְׁמַע דְּיְכוּל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְהַקְדִּישׁ, וְאִפְשָׁר דְּהֵתֵם אֲתֵי כַמ"ד דְּמִלִּי מִיִּמְסָרֵי לְשְׁלִיחַ
וְאִכְמ"ל.

וּבְגוּף הַסְּבָרָא שְׁכַתֵּב הַמְהַרִּי"ט לְחֻלְק דְּשְׂאֵנֵי תְרוּמָה דְּנִחְשָׁב לְמַעֲשֵׂה ע"פ הַתּוֹס'
דְּקִדּוּשִׁין, וְיִלִּיף מִזֶּה דְּתְרוּמָה לֵא מִיִּקְרֵי מִלִּי, וְלִפִּי שְׁנֵי הַפְּרָט שְׁנֵינָן לְעַנְיָנוּ, לִכְּוֹן רֵאִיתִי
לְבַאֲרָהּ, וְהָא אֵיתָא בְּתְמוּרָה (דָּף ד') דְּמִיִּמַר הָיָה מַעֲשֵׂה דְּבְדִבּוּרָא אֲתַעְבִּיד מַעֲשֵׂה
וְלִכְּוֹן מִיִּקְרֵי לֵא שְׁיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה, א"כ יֵשׁ לְפַקְפֵק ע"פ זֶה בְּמַש"כ הַמְהַרִּי"ט דְּהַקְדֵּשׁ
מִיִּקְרֵי מִלִּי וְתְרוּמָה נִחְשָׁב לְמַעֲשֵׂה, דְּהָא חֲזִינוּ דְּהַקְדֵּשׁ מִיִּקְרֵי ג"כ מַעֲשֵׂה, וְלִכְּוֹן לֹקְהָ
בְּמִיִּמַר וְכַדְמוּכַח בְּכַתְּוִבוֹת (דָּף נ"ו) בְּתוֹס' ד"ה ה"ז מְקוֹדֶשֶׁת כּו' גַּבֵּי הַרְיֵנִי גְזִיר ע"מ
שְׂאֵשְׁתָּה יֵין דְּלֵא אֲתֵי תְנָאֵי וּמְבַטֵּל לְמַעֲשֵׂה מִשׁוּם חַיִּיב קְרַבְנוֹת שְׁיֵשׁ בּוֹ כַמְש"כ שָׁם
הַהַפְּלָאָה, וְאֵין לֹמַר דְּשְׂאֵנֵי מִיִּמַר דְּנִחְשָׁב לְמַעֲשֵׂה מִשׁוּם דְּאֵין נִשְׂאָלִין עַל הַתְּרוּמָה,
דַּא"כ מֵאֵי מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא (תְּמוּרָה שָׁם) דַּמ"ש מִיִּמַר דְּמִיִּקְרֵי מַעֲשֵׂה דַא"כ מְקַדִּים תְּרוּמָה
לְבִיכּוּרִים נְמִי נִילְקֵי דְּבְדִיבּוּרָא אֲתַעְבִּיד מַעֲשֵׂה, וְלֵא מְחַלְק שְׂאֵנֵי תְרוּמָה דְּנִשְׂאָלִין עֲלֵיהּ,
אֵלָא ע"כ מוּכַח דְּאֵין לְחֻלְק בְּסְבָרָא הַנ"ל, א"כ מִשְׁמַע מְהֵתֵם דְּתְרוּמָה דְּמִי לְהַקְדֵּשׁ, וְלִכְּוֹן
קְאָמַר הַש"ס שָׁם דְּאֵי הַקְדֵּשׁ הָיָה מַעֲשֵׂה אִז תְּרוּמָה הָיָה מַעֲשֵׂה, אֲבָל אֵי מִיִּמַר לֵא הָיָה
מַעֲשֵׂה אִז נִיחָא הָא דְּמְקַדִּים תְּרוּמָה לְבִיכּוּרִים מִשׁוּם דְּלֵא הָיָה מַעֲשֵׂה, וְלֵא אֲמָרִינוּ דְּשְׂאֵנֵי
תְּרוּמָה דְּנִחְשָׁב לְמַעֲשֵׂה מְחַמַת סְבֵרַת הַמְהַרִּי"ט הַנ"ל, הָרִי דַל"ש תְּרוּמָה מְהַקְדֵּשׁ, וְלִכְּוֹן
פִּינּוּ דְּאֲמָרִינוּ דְּהַקְדֵּשׁ מִיִּקְרֵי מִלִּי כַמְש"כ הַמְהַרִּי"ט א"כ ה"ה תְּרוּמָה דְּהָיָה מִלִּי, וְאִפְּ
דְּנִימָא דְּשְׂאֵנֵי גַבֵּי לֵא שְׁיֵשׁ בּוֹ מַעֲשֵׂה דַעכ"ז פִּינּוּ דְּמַצַּד הַסְּבָרָא נִרְאָה דְּגַם תְּרוּמָה מִיִּקְרֵי
מִלִּי, אִפְּ יַעַן שְׁהוּכַחַת הַמְהַרִּי"ט הִיא מְהַתּוֹס' דְּקִדּוּשִׁין הַנ"ל שְׁכַתְּבוּ גַבֵּי אֲתֵי דִיבּוּר
וּמְבַטֵּל דִּיבּוּר דְּתְרוּמָה נִחְשָׁב לְמַעֲשֵׂה וְאֵינוּ יְכוּל לְבַטֵּל בְּדִיבּוּר, יֵשׁ לְדַחּוֹת הוּכַחְתּוֹ
שְׁהוּכִיחַ לְהַפְּלֵל דְּתְרוּמָה מִיִּקְרֵי מַעֲשֵׂה לְכָל דְּבָר, מִשׁוּם דִּי"ל דְּכּוֹנֶנַת הַתּוֹס' הִיא דְּאִפְּ
בְּדִיבּוּר מְבַטֵּל דִּיבּוּר, עַכ"ז הִיכָא דְּכָבַר נִגְמַר הָעַנְיָן בְּדִבּוּרוֹ אִז לֵא אֲתֵי דִיבּוּר וּמְבַטְלוֹ

משום דְּנִחְשָׁב לְמַעֲשֵׂה פִּינּוֹ דְּנִגְמַר הָעֲנִין פְּכָר, וכמש"כ התוס' שם בד"ה מתורת גט לא בטל' דמאחר דהגט פתוב פהלקתו אינו יכול לבטל ע"ש, וה"ה בזה דתרת השליח במחשבה לא מצי אח"כ לבטלו, אבל ענין אי הוי מילי אי לא אינו תלוי בזה, דהא בהקדש ג"כ מהני מחשבה כמעשה, ואפ"ה ס"ל למהרי"ט גופא דמיקרי מילי, והאחרונים לא פליגי עלי' רק משום דס"ל דשליח ראשון יכול להיות אף במילי, אבל כ"ע מודי דמיקרי מילי, והטעם משום דקודם שנגמר הענין ע"י שלוחו הוי מילי פינן דאין בו ממשות כמש"כ רש"י פנ"ל דדוקא גט דאית בי' ממשא לכו לענין אם יכול לעשות שליח ב' הוי מילי דגם בתרומה אינו יכול לעשות כמש"כ הנו"ב והמהרי"ט לגבי הקדש, משום דאי נימא דכונת התוס' היא דדוקא במחשבה דתרומה דנחשב למעשה אינו יכול לבטלו, אבל בשארי מילי דלא מצינו דנחשבו למעשה יכול לבטל השליח אף אחר שעשה השליחות, א"כ קשה דבהפך דעושה שליח לר' יונתן, א"כ יתא יכול לבטלו אף אחר שהפיר השליח משום דאתי דיבור ומבטל דיבור, וכן בנשיאי העדה שנעשו שלוחים לבני ישראל כמש"כ התה"ד פנ"ל, א"כ הא היו יכולים בני ישראל לבטל שליחות הנשיאים אף אחר שנשבעו הנשיאים, אלא ע"כ מוכח דאף במילי כמו הפך וכה"ג אינו יכול לבטלו אחר שנגמר הענין ע"י שליחותו, ולכן אינו יכול לבטלו אף כמעשה, דכלל הוא דדוקא היכא דלא נגמר הענין אז מהני הביטול ולא כשנגמר, וזוהי פוננת התוס' דגבי תרומה פינן דמחשבה מהני כמו כמעשה לכו לא אתי דיבור ומבטלו משום דבזה נחשב הדבור כמעשה אחר שנגמר הענין, אבל קודם שנגמר הענין ע"י שלוחו מקרי מילי ולא ממסרי, משום דתרומה דומה להקדש וכדמוכח מהא דתמורה ה"ל.

וכש"כ לפי מש"כ הרמב"ם (פ"א מה' תמורה), דתמורה הוי לאו שאין בו מעשה וכמש"כ שם הכ"מ א"כ הקדש ותרומה ג"כ לא הוי כמעשה לענין מילי לא ממסרי לשליח פינן דאין בו ממשות פנ"ל, וכמש"כ הנו"ב ה"ל, ובאמת נ"ל דטעמו של הרמב"ם דפסק דמיקרי הוי אין בו מעשה, הוכיח מסנהדרין (דף ס"ה) דאיתא שם שאני מגדף הואיל וישנו בלב כו', אלא דמה שישנו בלב לא מחשב למעשה, א"כ ה"ה הקדש ותרומה דינשם במחשבה דגמר בלבו א"צ להוציא בשפתיו כמבואר בשבועות (דף כ"ו), א"כ יש לומר דגם מימר לא הוי מעשה משום דינשנו בלב.

הגה [ומש"כ דתמורה ישנה בלב הנה מצאתי בספר ושב הפהן (סי') ששעלה דתמורה אינה בלב משום דהוי איסור ע"ש, וילדעתי ז"א דא"כ קשה בהא דתמורה (דף י"ג) גבי חומר בקדשים מבתמורה וחומר בתמורה מבקדשים, אמאי לא תשיב התם חומר בקדשים דינשם בלב משא"כ תמורה, ואף דבלב אינו חייב חלקות, עכ"ז הא תשיב התם חומר תמורה דאתי בי' שוגג כמזיד, והא שוגג לאו בר מלקות הוא כמש"כ התוס' שם, וכה"ג מצינו בריש פדה (דף ח') גבי מעל"ע למפרע דמקשה הגמ' אמאי לא תשיב זה גבי חומר בקודש מבתרומה, והא דלא תשיב שם קטן י"ל דס"ל כת"ק (שם דף מ"ו) דקטן לא מצי מקדיש].

ויש להאריך בזה הרבה, עכ"פ נתבאר מדברינו המעטים דהוכחות המהרי"ט דתרום' לא מקרי מילי מהתוס' ה"ל יש לדחות ולחלק דשאני היכא שפבר נגמר הענין פנ"ל, ולפ"ז

יש להקשות בהא דיבמות [וכמו שפסק המל"מ דאשה נותנת רשות לשלוחה לתרום] הא האשה גופה דתורת משל בעלה הוי דינא פשלים, א"כ לפי שיטת הרבה פוסקים דמילי לא ממסרי לשלים אף באומר אמרו, א"כ אמאי יכולה לעשות שלים שני לתרום.

אף אפשר לומר דגזירת הכתוב הוא, והא דלא ילפינן מתרומה דמילי ממסרי לשלים, משום דהא ובריש פ"ב דקדושין) אמרו מה לתרומה שפן ישנה במחשבה, אף העיקר הוא מה שנלע"ד בזה, די"ל דהתורה עשתה לאשה כבעלים על הפרשת תרומה ולכן נותנת רשות לאחר לתרום, ואין זה בגדר מילי לא מימסרי לשלים משום דאין זה בתורת שליחות, אלא התורה עשתה כדבר שלא והיא נחשבת לבעלים והא שכתב הרמב"ם (פ"ד מה' תרומות) דאשה בעיסתה תורמת מפני שהם ברשות, י"ל מפני שהם ברשות התורה שום דנחשבת לבעלים, וכן מציינו בירושלמי (פ"ו דגיטין ה"א) דאמרו שם דאין אדם עושה שלים לקבל דבר שאינו שלו והא דאשה יכולה לעשות שלים לקבל לקבל הגט], היינו משום דהתורה זוכה לה והיא עושה שלים לקבל דבר שלא עכ"ל, והא התם פלגא הוא דאין יכול לעשות שלים על דבר שאינו שלו, וקשה מהא דאשה יכולה לעשות ש"ק, אף יש לומר בזה דבאמת גזה"כ היא דאשה יכולה לעשות שלים לקבל, ומדחזינן דהירושלמי לא רצה לתרץ פן אלא תי' דהתורה עתה כדבר שלא דנעשית כבעלים גבי זה, א"כ ה"ה יש לומר בהא דמציינו דהאשה מפרשת תרומה ונותנת רשות לאחר לתרום דאף דהוא סותר הפלל דמילי לא מימסרי לשלים, בע"כ מוכח דהתורה זוכה לה ונחשבת לבעלים, אף אם הבעל מוחה בפירוש שאני, דהא כמו דאם הבעלים מפרישין בעי לרצונו, כמו כן אם היא מפרשת בעי ג"כ רצונו שלא יהא מוחה בפירוש עכ"פ, ויותר יש לנו לומר דנחשבת לבעלים, ולא לתרץ דזה הוי גזה"כ, כמו דמוכח מירושלמי הנ"ל, לכן פיון דנתברר דאשה יכולה לעשות שלים דיליף מאתם וביתכם משום דהתורה עשתה אותה בתורת בעל דבר כמו בהא דאשה עושה שלים לקבלה דאמרו דהתורה זוכה לה והוי כדבר שלא משום דמקשינן אותה לבעלה כמבואר שם, ה"ה יש לומר בהא דיליף מאתם וביתכם דמקשינן ביתכם לאתם.

ולפ"ז יכולה לשאול על תרומתה שתראה משום שיכולה להתיר נדרה שנודרה מצד עצמה ולא בתורת שליחות. ויש להעיר בגיטין (דף כ"א) דאיבעית אימא שליחות לקבלה אשכחן שפן אב מקבל גט לבתו קטנה בע"כ, אלמא דזהו מדין שליחות, והא דקשה הא קטנה לאו בר שליחות היא ע' בדורש לציון (דרוש י"ג) שהעיר בזה ותירץ בטוב טעם, ובשיבת ציון (סי' פ"ו), ואפ"ה מציינו דאב יכול לעשות שלים לקבלה עבור בתו כמבואר בגיטין (דף ס"ה), וקשה להסוברים דס"ל דשלים לקבלה אין יכול לעשות שלים לקבלה אחר כמבואר באה"ע (סי' קמ"א סעיף מ"ג), ואפשר דשא"ה פיון דמקבל גט של בתו בע"כ לכן לא שייך בזה הפלל דמילי לא מימסרי לשלים, ודוקא היכא דאין יכול לעשות בע"כ אז הוי בגדר מילי דלא מימסרי, והנה הא התם אמרינן דהא דאב מקבל גט לבתו הוא מדין שליחות ולא אמרינן דהתורה עשתה לבעל דבר על קבלת גיטה והוי דבר שלו, ואף דאין אדם יכול לעשות שלים בע"כ עכ"ז אמרינן דמדין שליחות נגעו בה וגזה"כ הוא, א"כ י"ל דה"ה בהא דאשה תורמת שלא מדעת בעלה דמדין שליחות נגעו בה, א"כ לפ"ז אין אשה יכולה לשאול לחכם על תרומתה שתראה.

ואפשר לומר לפי מאי דמבואר בגיטין (דף כ"א) דמתקיא לה רב שימי בר אשי וקא שליחות לקבלה דמדעתו איתא כו' ותל קמא שם ס"ל באמת דהא דאבי מקבל גיטה הוא משום דהתורה זינפתה לו ונהי דבר שלו, אף האבעית אימא חידוש לנו זה דאבי נעשה שליח לה, ושם (דף ס"ב) דאמרו איש הוי שליח לקבלה שפן אב מקבל גט לבתו קטנה ס"ל כהאב"ע הנ"ל, אף בקדושין (דף מ"ד) אמרו דנערה דמקבלת גיטה היינו משום דכיד אבי דמא, ומבואר בר"ן ובמלחמות (בגיטין דף ס"ד) משום דהנערה נעשתה כשליח לאבי אלמא דהאב הוא העיקר משום דהתורה זינפתה לו ונהי כבעלים ובתו הוי שלוחה ממנו, א"כ מוכח מסוגיא דקדושין הנ"ל דהלכתא פמאן דס"ל (בגיטין דף כ"א) הנ"ל דהאב הוי בעל דבר, וקא דגיטין (דף ס"ד) דאמרו שם יד יתירא זכי לה רחמנא עיין בפ"י בקדושין (דף מ"ג) דכתב לפרש זה התם וע' בתוס' גיטין (שם) ד"ה נערה, וקא אין להקשות כמה דאמרינו דנערה דמקבלת גיטה משום דהיא נעשה שליח לאבי כמש"כ הראשונים שם, ולא אמרינו דהנערה נחשבת לבע"ד, היינו משום דהא דנערה מקבלת גיטה במקום אבי, לא מפסוק אמנם רק מסברא ילפינו זה, כמש"כ המלחמות והפ"י שם דזהו מסברא, דמן הסתם ניחא להאב בזה ולכן נעשתה שלוחתו, וע"כ לא שינוי התם לומר דהתורה זינפתה לה דהא לא מצינו זה בתורה, לכן פינו דליכא סתירה מהא דאב מקבל גט לבתו למה שפכתתי א"כ הא כבר נתבאר דמוכח מירושלמי (ריש פ"ו דגיטין) דיותר יש לנו לומר דהתורה זוכה לה ונהי דבר שלה לענין זה דיכולה לעשות שליח, משום דבהא דאב מקבל גט לבתו ג"כ הא קיי"ל דז"א בתורת שליחות, א"כ ה"ה בזכות דמפרשת תרומה דהוי דבר שלה יכולה האשה לשאול כמו על גדרה ממש, ואף פשהמשרתת הפרישה בשליחות בעלת הבית ג"כ יכולה בעלת הבית לשאול על הפרשת חלה דהמשרתת, משום דהמשרתת הויא שלוחתה של בעלת הבית ובעלת הבית היא בשם משלח ראשון להמשרתת.

ויש להסביר להא דאמרו דמילי לא מימסרי לשליח, דלכאורה הוא בלא טעם], ע"פ סברת הירושלמי הנ"ל משום דאין אדם עושה שליח על דבר שאינו שלו, וקא דשליח ראשון יכול לעשות שליח ב' אף שאינו שלו, יש לומר דהטעם משום דכשמוסר שליח א' להב' את הגט, אז פינו דנמסר לרשות השליח דבר שיש בו ממש, מקרי דבר שלו היינו של שליח א' ונהי כשלו, אבל כשאינו מוסר לשליח א' דבר שיש בו ממש אז לא הוי כדבר שלו היינו של השליח הראשון, ולכן אין שליח א' יכול לעשות שליח ב', כסברת הירושלמי הנ"ל, ודוקא באשה בעצמה זינפתה לה התורה זכות זה דהוי דבר שלה, וע"כ יכולה לעשות שליח, אבל שליח אינו עושה שליח משום דכיון דמילי לא מימסרי היינו דלא נמסר להיות שלו, ע"כ אינו עושה שליח ע"ד שאינו שלו, ומדוקדק לשון לא מימסרי על נכון דכיון דאין כח בדברים להיות חוזרים ונמסרים לאחר כמבואר ברש"י גיטין (כ"ט ע"א) ד"ה רבא אמר, א"כ הוי שליח על דבר שלו, ובחידושי לגיטין הארכתי בסברא זו לתרץ כמה ענינים ואכמ"ל.

ענף ז שוב ראיתי להוכיח פן מהא דמבואר בגזיר (דף כ"ח) דהאיש מדיר את בנו בגזיר וזהו הלמ"מ, ועכ"ז מצינו במכות (כ"ב ע"א) ברש"י שם דאב יכול לשאול ע"ז, וכמבואר במל"מ (פ"ב מה' גזירות הלכה י"ג) ע"ש, ובאב מדיר בנו בגזיר אמרינו שם בגמ' דאם מיחה הבן בדבר זה או שמיחו קרוביו אינו גזיר, וקא דאב מדיר בנו בגזיר

היינו באמר לבנו ונשמך הבן פמבואר ברמב"ם (שם הלכה י"ד), אלמא דאף דהאב אינו יכול להדירו בנזיר בע"כ של הבן ובעיניו דוקא דשמך הבן, מ"מ אמרינו דכינון דהלמ"מ זיפתה לו להדירו אם אינו מוחה, ע"כ הוי פבעל דבר בעצמו להיות נשאל על נדרו, א"כ הוא הדין במה דהתורה זיפתה לאשה להפריש תרומה וגם לעשות שליח דנדאי יכולה לשאול על נדרה.

משום דהא התם אינו אלא הלמ"מ דיכול להדיר בנו בנזיר ועכ"ז אמרינו מסברא דהאב נשאל עלי דהוי כבע"ד לגבי זה משום דרממנא זיפתה לו, א"כ ה"ה במה שמצינו דהתורה זיפתה לה להפריש תרומה דנדאי דאמרינו דהוי דבר שלא ג"כ לענין דיכולה לשאול אף אין להזכית מזה וכל שלית יכול לשאול על נדרו, משום שיש לחלק דשליח שאני, דהא כיון דלא הי' יכול לעשות שליחותו אלא בציווי המשלח לכן אחר שעשה שליחותו אינו יכול לשאול עלי ויהי אז פאחר, וע' בנדריים (דף ח') דלשמת' שונו' שליח ולמשרי לי' לא שונו' שליח, אף אף דיש לחלק נ"ד מהתם בפשיטות עכ"ז פן הסברא נוטה (ולרונחא דמילתא הביאותי לעיל ראיות לזה, ובאמת אין אנו צריכים להק' כי זהו פשוט מסברא), אבל היכא דיכול לעשות הענין בלא דעת וציווי המשלחו כמו באב מדיר בנו בנזיר דמצינו דהאב נשאל עליו, א"כ ה"ה באשה דיכולה להפריש ולעשות שליח אף בלא ציווי בעלה נדאי דיכולה לשאול עלי משום דהתורה זיפתה לה ויהי דבר שלא לגבי זה.

ולפ"ז יש לדון במש"כ לעיל להעיר מהא דגיטין (דף נ"ד) בפרו של פהן גדול דהכה"ג יכול לשאול עלי משום דהא הקדיש לפרו בלא רשות הצבור ויהי דבר שלו ולכן מצי לשאול, אף יש לחלק דשאני התם דהוי השאלה לחוב לגבי הצבור, משא"כ היכא דהוי השאלה לזכות כמו בהא דאב שואל על נזירות בנו, ועוד י"ל דבאמת כיון דנתבאר דהוי ככעלים לגבי זה לכן אין חילוק בין חוב לזכות, אף י"ל דהתם שאני דלפי פירוש רש"י דאפקרין רממנא להפריש בנדאי אין זה ראי' פלל כמו שנתבאר לעיל אף עיקר הראי' הוא לשיטת הרמב"ם דפי' דאפקרין רממנא לממונו והא אחר שהקדישו אין להפנה זכות ממון בו פלל.

וע"כ מוכח כמש"כ לעיל דנקנה ואיגלאי למפרע ונקנה להצבור, ולשיטת הרמב"ם הנ"ל י"ל דס"ל כשיטת הסוברים דביתר דמטא לרשות הקדש ליתא בשאלה, והא שהוכחתי לעיל מהא דכתובות (דף ע"ב) בהא דאמרו דלא קונה לה חלה דנוקמי בשאלה האשה אחר שהפרישה, בפרט לפי מה שהוכחתי דיכולה לשאול ע"ז, יש לדחות זה בפשיטות די"ל דלשון דלא קוצה לה חלה משמע שלא הפרישה מעולם פלל.

ועכשיו נבאר בקצרה דזה ברור ופשוט דכל שליח אינו יכול לשאול על הנדר שקיבל בשביל המשלח משום דאחר שעשה שליחותו כבר נסתלק, אבל המשלח נדאי דיכול לשאול, וכן מוכח מיבמות (דף פ"ח) דאמר אי קדושת הגוף אי דידי' משום דבידי' לאתשולי אלא דאחר ואמר ידענא בי' דאייתשל מרי' עלי' היא גופא מנלן, דמשמע דבהקדש דידי' הוי לעולם בי' דאו לאתשולי, ואי נימא דהקדש ע"י שליח לא מצי המשלח לשאול בלתי השליח א"כ הא משפחת הקדש דידי' דלא הוי בי' דאו לאתשולי, וצריף בזה לרצון השליח, דדוקא בג' הדיוטות אמרו בשבת (דף מ"ו) דהוי.

בידו משום דהא פמה אנשים בשוקא, משא"כ היכא דתלוי באדם מיוחד, ולכן ברור דמשלח נדאי יכול לשאול, אבל בחלה שהפרישה האשה יכולה האשה בנדאי למשאל, וגם על הפרשת המשנתת יכולה למשאל משום דבעלת הבית הניא כבעל דבר לגבי זה, ובעלה יש לדון דאינו יכול למשאל משום די"ל פיון דנעשיתה כבע"ד מפאת עצמה, לכן נסתלק זכות הבעל לגבי שאלה, ועדיין צ"ע בזה.

אבל האשה בנדאי יכולה למשאל אף בלא ציווי ורשות בעלה פן נראה ברור לפענ"ד, ולפלפל בדבריו הנחמדים עוד חזון למועד אי"ה, א"ד ידידו דוש"ת יצחק אלחנן בקרב מוה' ישראל אפר זצ"ל חופ"ק נעשויעזו.

סימן כט. להרב הגדול וכו' מוה' חיים נ"י אב"ד דק"ק סעליב.

מש"כ כ"ת להסתפק בעשבים שקצצו מבה"ק דמבואר ביו"ד (סי' שס"ח) דלצורך הקברות מותר ליקנות [כגון לעשות גדר] מפני כבוד המתים, אף הא מבואר בטור (שם סי' שס"ד) דשיטת ר' ישע' דקרקע שלקחו מן הקבר ונתנו עליו הוי תלוש ולסוף חברו ואסור, ואינו נקרא קרקע עולם רק פוכין, א"כ בה"ק שלנו י"ל דהוי אסור מה"ת.

גם הקשה כ"ת בהא דסנהדרין (דף מ"ז) קבריה דרב הוי שקלי מיניה עפרא כו' א"ל לשמואל ח"ל יאות עבדין קרקע עולם הוא כו' מקיש קבר לע"ז כו' במקושר לא מיתסרא הא אמרו בע"ז (דף נ"ד) דאף דמשתתנה לקרקע עולם לא אסרו עכ"ז חפר בורות אסרה, א"כ אף דהוי קרקע עולם מ"מ הא אסרה בעשה בה מעשה.

תשובה, בקצרה, נ"ל לתרץ קושיתו התמורה והוא דשיטת הרמב"ם דחפר בורות נאסר אף שלא השתתנה לו כמש"כ הש"ך (סי' קמ"ה ס"ק כ') רק הטור ס"ל דלא נאסר אלא בהשתתנה לו ע"ש ולשיטת הרמב"ם הנ"ל יש לתרץ בפשיטות קוש' זו באשר יבואר, ונקדים מש"כ הש"ך (שם ס"ק ד') בנטיעה לחוד לשם אליל נאסרה בנטעו עפ"ם אף דלא השתתנה לה, והיכא דישראל נטעו מתחלה אינה אסורה עד שתעבד, ואם עבד אח"כ נאסרה ע"ש, אמנם הרמב"ן בספר מעשה צדיקים בע"ז (דף מ"ה) פתב דכיון דמחנך אינו נאסר ועיקר האיסור הוי מחמת הנטיעה שהיתה תלושה, לכן פיון דבעת הנטיעה לא נאסר, משום דע"ז של ישראל לא נאסרה רק משעבדה, ובעת עבודה הא הוי מחנך, א"כ ממילא לא מיתסרה, ודוקא ע"ז של עפ"ם דמיתסרה מעת עשייתו לכן חל האיסור בעת הנטיעה דהוי אז תלושה ע"ש, א"כ מבואר דלא פה"ש הנ"ל וילדברי הרמב"ן הנ"ל יש לדון בקרקע עולם דחפר בורות דנאסר משום דהוי תפיסת יד אדם וזהו עיקר איסורו, דזה אינו שייך רק בחפר עפ"ם דנאסר מיד בעת עשייתו החפירה, ואז הא הית' תפיסת יד אדם, משא"כ בע"ז של ישראל אם חפר בורות ולא השתתנה אז, רק אחר החפירה, א"כ פיון דבעת דנתתנה תפיסת יד אדם לא נאסרה משום דהא מחוסר השתתנה ואח"כ פשנשתתנה הא אז לא הוי תפיסת יד אדם והוי מחנך ולא מיתסר, ולכן ניחא בפשיטות לפי שיטה זו הא דקיי"ל דקבר במקושר לא מיתסר, משום דיש לחלק דשאני בחפר בורות דע"ז דנאסרה משום דהא בע"ז של נכרי אסורה מיד, משא"כ בקבר דקיי"ל כרבא דהזמנה לאו מילתא היא, ולא מיתסר הקבר רק מעת שנתנו המת בתוכו, וכיון דבעת שנעשיתה תפיסת יד אדם בו לא היה חל עליו האיסור, משום דהזמנה לאו מילתא [דהא גמר שם שם ממשמשי עפ"ם דלא נאסרו עד שיעבדו], א"כ אח"כ

כְּשֵׁנוֹתֵן הַמֵּת בּוֹ הַיּוֹי אִזּוֹ מְחֻבָּר שְׁלֵא נֶעֱשְׂתָה בּוֹ אִזּוֹ תְּפִיסַת יָד אָדָם, וְדוֹמָה מִמֶּשׁ לְאֵילָן שְׁנֹטְעוּ לְעַפְוִי'ם וְלֹא הִשְׁתַּחֲוּהוּ אִזּוֹ דָּאָף כְּשֵׁמְשַׁתַּחֲוֵהוּ אַח"כּ לֹא נֶאֱסַר בַּע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם דְּבַעַת הַתְּפִיסָה לֹא הִי חָל עֲצִיּוֹ הָאִסּוּר, וְלִכֵּן לֹא חָל אַף אַח"כּ, וְהִיא בְּקֶבֶר שְׁלֵא נֶאֱסַר עַד שְׁנוֹתַיִם הַמֵּת שָׁם לֹא חָל עָלָיו הָאִסּוּר כָּלל וְכַמֶּש"כּ, וְכַמוֹ כֵּן הָיָה עֲוֹבְדָא דְסִנְהֶדְרִין דְאָמַר שְׁמוּאֵל דְקַרְקַע עוֹלָם הוּא י"ל מִשּׁוּם דְהָא בְּמִנְחוֹת (דָּף מ"ב) אָמְרוּ דְשְׁמוּאֵל ס"ל דְבַעֲי טוֹנִי' לְשָׁמָּה.

וְעַ' בְּסִנְהֶדְרִין (מ"ח ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה אָף ע"פ שְׁלֵא עֵיבְדוּן לְשָׁמֵן כּו' שְׁכַתְּבוּ דְמֵאֵן דַּס"ל הַזְּמָנָה לָאוּ מִיְלִתָּא הִיא ס"ל דְבַעֲי עֵיבּוּד לְשָׁמָּה, וּבַפ' הַתְּכַלֵּת מְדַמֵּי הַש"ס טוֹנִיָּה לְשָׁמָּה לְעֵיבּוּד לְשָׁמָּה עַכ"ל, וְכִינּוּן דְשְׁמוּאֵל ס"ל דְבַעֲי טוֹנִיָּה לְשָׁמָּה מוּכַח מִזֶּה דַּס"ל הַזְּמָנָה לָאוּ מִיְלִתָּא, לְכֵן ס"ל שְׁפִיר דְקַרְקַע עוֹלָם לֹא נֶאֱסַר אַף בְּחֶפֶר בּוֹרוֹת, וְכַמֶּש"כּ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן הַגָּ'ל, וְקוֹשְׁיָא זֶה מְתוּרְצָת בְּפִשְׁיטוֹת, וּבְהַקְרָע שְׁמַכְסִין מְלַמְעֵלָה י"ל דַּס"ל כְּשִׁיטַת הַר"י, וְהַש"ס אֵינְרִי בְּפוּכִין.

אָמְנָם מְשִׁיטַת הַטוֹר דַּס"ל בְּחֶפֶר בּוֹרוֹת דְנֶאֱסַר דְנָהוּ דוֹקָא בְּהִשְׁתַּחֲוֵהוּ אַחַר שְׁחֶפֶר, אֲלֵמָּא אָף דְבַעַת שְׁהִיָּתָה תְּפִיסַת יָד אָדָם לֹא נֶאֱסַר אִזּוֹ, מ"מ מְהֵנָּה תְּפִיסַת יָד אָדָם דְמִתְחַלְלָה לְהִיּוֹת נֶאֱסַר אַחַר שְׁיִשְׁתַּחֲוֵהוּ, רֵאִי לְדַבְרֵי הַש"ף שְׁהוּבָא לְעֵיל, וְלֹא ס"ל לְהַטוֹר כְּסִבְרַת הַרְמַב"ן הַגָּ'ל, וְכֵן מוּכַח מֵהַר"ן שְׁכַתְּבַב ע"ז (דָּף מ"ח) בְּמִשְׁנָה דְשִׁלְשׁ אֲשֵׁרוֹת הֵן הַעֲמִיד תַּחְתֵּיהָ עַפְוִי'ם וְנִטְלָה כּו' דַּה"מ הִיא דְנִטְעָה מִתְחַלְלָה כְּדִי לְהַעֲמִיד תַּחְתֵּיהָ עַפְוִי'ם דַּאל"כ הָא הַיּוֹי מְחֻבָּר, וְהוּבָא בַּש"ף (ס' קמ"ה), אֲלֵמָּא דָּאָף דְבַעַת הַנְּטִיעָה לֹא עֲמִידָה אִזּוֹ תַּחְתֵּיהָ, עַכ"ז כְּשִׁמְעֵמִיד הַע"ז אַח"כּ נֶאֱסַרְהָ, אֲלֵמָּא דַּס"ל ג"כ דְלֹא כְּהַרְמַב"ן וּמוּכַח ג"כ כְּהַש"ף הַגָּ'ל, וְרֵאִיתִי בְּסֶפֶר מְקוֹר מִים חַיִּים שְׁכַתְּבַב מִנ"ל לְהַש"ף דִּין זֶה וְדָבָר זֶה צָרִיף רֵאִי מְהַרְאֵשׁוּנִים ע"ש, וּלְפַמֶּש"כּ מוּכַח מֵהַטוֹר וְהַר"ן כְּסִבְרַת הַש"ף הַגָּ'ל.

וְלְשִׁיטָה זֶה שְׁפִיר הַקֶּשֶׁה כ"ת, וְלִפִּי חוֹמֶר הַקּוֹשְׁיָא נִלְע"ד לְתַרְץ בַּמֶּש"כּ הַלְבוּשׁ (בְּסִי קמ"ה) דְהָא דְחֶפֶר בּוֹרוֹת דְנֶאֱסַר אִין זֶה אֲלֵא מְדַרְבְּנָן ע"ש, וְכֵן נ"ל לְהוֹכִיחַ מֵהָא דַּע"ז (דָּף נ"ב) דַּאִי שָׁם דְאָבְדַתְּ אֲבָדוֹן אֵת כָּל הַמְקוֹמוֹת דְאֵם אִינוּ עֲנִין לְמְקוֹמוֹת דְהָא מְחֻבָּר לֹא מִיְתַסַּר תְּנַהוּ עֲנִין לְכָלִּים כּו', דְקִשְׁהָ אֲמַאי לֹא מוּקְמִינָן כְּפִשְׁטוֹת הַלְשׁוֹן דְקִאִי עַל מְקוֹמוֹת דְחֶפְרוּ בְּהֵם בּוֹרוֹת דְנֶאֱסַרוּ, אַע"כּ מוּכַח דְחֶפֶר בּוֹ בּוֹרוֹת לֹא נֶאֱסַר רַק מְדַרְבְּנָן וְכַמֶּש"כּ הַלְבוּשׁ, וּלְפ"ז י"ל דְדוֹקָא בְּעַפְוִי'ם הַחֲמִירוּ מְדַרְבְּנָן אֲבָל בְּמַת לֹא הַחֲמִירוּ דְהָא קִיל מַע"ז, וּכְפִשׁוּט.

וְהִנֵּה הַלְבוּשׁ הִבִּיא רֵאִי דְחֶפֶר בּוֹ בּוֹרוֹת אִינוּ אִסּוּר רַק מְדַרְבְּנָן, מֵהָא דְמַצִּינוּ בְּבַעֲלֵי חַיִּים דְהִמְשַׁתַּחֲוֵהוּ לְבִהַמַּת חֲבִירוֹ דְלֹא אֲסַרְהָ אֲבָל עֲשָׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה אֲסַרְהָ דְזֶה אִינוּ רַק דְרַבְּנָן, וְהִיא בְּחֶפֶר בּוֹרוֹת ע"ש, א"כ לְפִי שִׁיטַת הַרְמַב"ן הַמּוּבָא בְּכַרְתִּי וּפְלַתִּי (ס' ד') שְׁכַתְּבַב בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דַּס"ל בְּבַע"ח דְעֲשָׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה דְנֶאֱסַר מַה"ת אָף בְּאִינוּ שְׁלוֹ ע"ש, י"ל דַּה"ה בְּחֶפֶר בּוֹרוֹת דַּג"כ נֶאֱסַר מַה"ת דְהָא הַלְבוּשׁ מְדַמֵּי אוֹתָם לְהַדְדִי, וּלְפ"ז תְּקַשְׁהָ עֲדִינּוּן קוֹשְׁיַת כ"ת, אָף לְפַמֶּש"כּ מִתְחַלְלָה בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּסֶפֶר מַעֲשֵׂה צְדִיקִים, א"כ בְּלֵא"ה אִין מְקוֹם כָּלל לְקוֹשְׁיָא זֶה, וּמְתוּרְצָת לְכָל הַשִּׁיטוֹת.

וְכַמוֹ כֵּן לְשִׁיטַת רַש"י בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף מ"ח) דְכַתְּבַב דְמֵאֵן דַּס"ל דְבַעֲי עֵיבּוּד לְשָׁמָּה ס"ל הַזְּמָנָה מִיְלִתָּא הִיא, א"כ לְשְׁמוּאֵל דַּס"ל בְּמִנְחוֹת דְבַעֲי טוֹנִיָּה לְשָׁמָּה ג"כ יְהָא מוּכַח דַּס"ל

הזמנה מילתא היא, אפתי תקשה לשמואל אמאי אמר דקרקע עולם היא, וליכא לתרז כמש"כ ע"פ שיטת הרמב"ן הנ"ל.

ובלא"ה ג"כ אין מקום לתרז לרש"י פן, משום דהא שיטת רש"י בע"ז (נ"ד מ"ה) דנטע אילן לכ"ע נאסר אף בהשתתותה אח"כ, א"כ ה"ה בחפר בורות דאף דהאיסור בא אח"כ עכ"ז מבעי להיות נאסר משום תפיסת יד אדם דמעיקרא, אף לרש"י י"ל כמש"כ בשם הלבוש דחפר בורות לא מיתסר רק מדרבנן הואיל דלא היתה מעולם תפיסת יד אדם בתלוש, דהא הבור הוא מחובר מעיקרא, וכדמוכח מרש"י בע"ז (נ"ד ע"ב) ד"ה איתסרו להו דגזרו עליהם חזקיה וסייעתו כו', אלמא דס"ל לרש"י במשתתותה לאינו שלו דעשה מעשה לא מיתסר רק מדרבנן, וה"ה בחפר בורות דגבי הדדי מתנינן בע"ז (שם), וכמש"כ הלבוש לדמותם, וגם י"ל דהרמב"ן ג"כ מודה בזה דשאני חפר בורות במחבר, אף אין אנו צריכים לזה לשיטת הרמב"ן כפי מש"כ בשמו מספר מעשה צדיקים פנ"ל.

ועתה נשוב לעיקר השאלה דנ"ד, יפה כתב כ"ת דלשיטת ר ישע"י דקרקע שחפרו ומכסין בו הקבר דמקרי תלוש נאסרו הגדולין מה"ת, וגם נראה לכאורה לומר דלפי מה דאיתא בע"ז (נ"ד מ"ח) דאמר שמואל דאף דמשתתותה לאילן לא אסרהו עכ"ז הגדולין שמוציא האילן אח"כ נאסרו, דיש לדון לפ"ז דה"ה בקבר בקרקע עולם דאף דהקבר לא נאסר, עכ"ז הגדולין דגדולין אחר שהניחו בו המת נאסרו, דהא ילפינו בהיקש מע"ז, אף מהפוסקים מבואר דלא אמרינן פן, וי"ל הטעם משום דהלבוש כתב (סי' קמ"ה) סברת דנאסרו הגדולין אחר השתתותה משום דכל מה שיצא ממנו אחר השתתותה הוי כמו אשירה שנטעה מתחילה לק"ל, לכן בקבר דלא שייך לאמר סברה זו דהא המת אינו צריך להעשבים הקילו משום אינה צורה דלא נאסר אלא מדרבנן, ונדקא גוף הקבר דהוי צורה המת הי' נאסר, וכן כל פהאי גוונא, ואף מחמת דמחבר לא מיתסר לא נאסר גוף הקבר, אכן לר' ישע"י הנ"ל פ"ן דס"ל דנאסר הקרקע א"כ יש לדון דאף הגדולין נאסרו כמו כל גדולי איסור משום דגם התל שעושין על הקבר ג"כ מקרי צורה הית, וכמש"כ בטור יו"ד (סי' שס"ב) דנותנים עפר הרבה על הקבר עד שנעשה גל גבוה כמו אמה ויותר, א"כ גם התל מקרי צורה המת וכמש"כ בתשובות הגאון רע"א זצ"ל (סי' מ"ה), ולכן יפה כתב כ"ת דלר"י הנ"ל אסור מה"ת לקצור העשבים שעל הקבר בבה"ק שלנו דמקרי תלוש אכן מה, שרצה כ"ת לאסור העשבים שעברו וקצרו, נראה לי להתיר משום ס"ס, דהא העשבים שבין קבר לקבר ודאי מותר, ואם יש רוב היתר ודאי בטל האיסור ברוב, דהא גם באיסורי הנאה קיי"ל דבטל ברוב, והא דמבואר ביו"ד (סי' ק"ט) דצריך להשליך אחד, ז"א שייך רק באכילה, וכמש"כ הש"ך ובסי' ק"ב) דבכלים לא שייך זה, וה"ה באיסורי הנאה פ"ן שכל הפוסקים חלקו על שיטת רש"י שהורה להשליך אחד, וכ"ן דיש ספק שמא עשבי היתר שמחוץ לקבר המה הרוב, א"כ הוי ספק ספיקא, ספק שמא הלכה ברוב פוסקים שחולקים על ר' ישע"י וס"ל דקברות שלנו מקרי קרקע עולם, ואת"ל דמקרי קבר בגין עכ"ז שמא נתבטל ברוב היתר.

אף יש לפקפק ע"ז הס"ס, דהא קיי"ל דספק בגוף וספק בתערובת לא מהני פמבואר (בסי' ק"י) משום דבעי שיהיו ב' הספיקות באין פאחד פמבוארי' שם שני הטעמים הנ"ל וכבר הבאתי ראי' לזה מיבמות (נ"ד קי"ג) גבי חרש דאי אמרת עתים חלים עתים סוטה

קדושי מְצִי מְקַדֵּשׁ גְרוּשֵׁי לָא מְצִי מְגֵרֵשׁ ע"ש, דְּלִכְאוּרָה קָשָׁה הָא הָוֵי ס"ס סְפֵק שְׁמָא
בְּעַת הַקְדוּשִׁין הִי שׁוֹטָה וְאֵת"ל חָלִים הֵיָה דְלָמָּא בְּעַת הַגֵּט הוּא פְקַח, וְע"כ מוּכַח דְכִינּוּן
דְסָפֵק א' נולד בְּעַת הַקְדוּשִׁין לְכֹן לֹא מְצִטְרַף זֶה הַסָּפֵק לִס"ס, וְכֹן לֹא מְהַנִּי ס"ס בְּסָפֵק
בְּגוּף וְסָפֵק בְּתַעְרוּבוֹת מֵה"ט, א"כ בנ"ד הָא לֹא בָּאוּ ב' הַסְפִּיקוֹת בְּיַחַד ע"כ לֹא הָוֵי ס"ס
מְעַלְיָא.

שׁוּב רְאִיתִי דְשָׁפִיר יֵשׁ לְדוֹן ס"ס הַנֶּ"ל ע"פ מֵה דְקִי"ל בִּי"ד (ס' ס"ו) גְּבִי דָם בְּיַצִּים
דָּאָף בְּתַעְרוּבָת חַד בְּחַד מְוֹתֵר ע"פ ס"ס וְאָף בְּנוֹדַע' הַתַּעְרוּבָת מִתִּירִין שָׁם, וְכַמִּש"כ
הַלְבוּשֵׁי שְׂרָד בְּחִידוּשֵׁי דִינִים שְׁלוֹ, וּמְבֹנָאָר שָׁם הַטַּעַם דְכִינּוּן דִּישׁ סוּבְרִים דָּדָם בְּיַצִּים
דְרַבְּנָן, וְאָף דְלֹא קִי"ל פֹּן עכ"ז בְּתַעְרוּבָת דְגִין ס"ס וְסְמִכִינּוּן ע"ז לְצִירוּף, א"כ ה"ה בנ"ד
דְהָא בְּמַת גּוּפִי' פְתַב הַמַּל"מ (פ' י"ד מֵה' אָבֵל) דִּישׁ סוּבְרִין דְלֹא נְאַסֵר אֱלָא מְדַרְבְּנָן
וְגו"ש שָׁם שָׁם אֵינָה אֱלָא אֶסְמִכְתָּא ע"ש, וּבְגוּף דְבָרֵי הַמַּל"מ הַנֶּ"ל בְּשִׁיטַת הַרְמְב"ם
כְּבָר פְתַבְתִּי בַמַּק"א וְאֶכְמ"ל, וְכֹן שְׁיִטַת רְשָׁב"ם הַמּוּבָאָת בְּתַשׁוּבַת הַגָּאוֹן רַע"א זצ"ל
דִס"ל דְתַשְׁמִישֵׁי הַמַּת אֵינָן נְאַסְרִין אֱלָא מְדַרְבְּנָן ע"ש, וְאָף דְלֹא קִי"ל פֹּן לְדִינָא מ"מ
בְּמָקוֹם ס"ס אָף דְלֹא נולדו ב' הַסְפִּיקוֹת בְּיַחַד שְׁפִיר סְמִכִינּוּן לְהַקְל בְּזֶה, אָף בָּאֵם יְדוּעַ
דְהַעֲשָׁבִים שְׁעַל הַקָּבֵר הֵם הָרוּב אֲזִי לִיכָּא ס"ס הַנֶּ"ל, אָבֵל בְּסָפֵק בְּזֶה גּוּפָא, יֵשׁ לְהַתִּיר
פְנ"ל, וְאָף שְׁפַתְב הַדְרָכֵי מְשָׁה דָּאָף בֵּין קָבֵר לְקָבֵר נְאַסֵר, מ"מ הָא זֶה לֹא נְאַסֵר אֱלָא
מְפָנֵי כְבוֹד הַמַּתִּים, וּבנ"ד פִּינּוּן שְׁהוּי צִוְרָף גְּדֵר כַּמִּש"כ כ"ת, לְכֹן שְׁפִיר נ"ל לְהַקְל מְפָנֵי
ס"ס הַנֶּ"ל, דְהָא אֵינָן מְזִה אִיסוּר דְאוּרִיגְתָּא אָף לִר"י הַל א"ד יְדִידוֹ יְצַחֵק אֶלְחָנָן חוֹפ"ק
נְאוּוְהָרִדֵק.

סימן ל.

עוֹד לְהַרְבֵּ הַנֶּ"ל. מִש"כ כ"ת לְהַקְשׁוֹת בַּמִּש"כ דְלַהֲרַמְב"ן דִס"ל בְּנִטְע אֵילָן וְאֵת"פ עֲבָדוּ
אֵינּוּ נְאַסֵר אָף בְּנִטְעוֹ מִתְחַלָּה לְכַף בַּע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְבְעֵי עַד שְׁתַּעֲבֹד, וְהָא דַע"ז (דָּף
מ"ה) דְאָמְרוּ שָׁם דְאֵילָן שְׁנִטְעוֹ מִתְחַלָּה לְכַף נְאַסֵר קֵאִי לְמ"ד דְעַפּו"ם שֶׁל א"י אֶסוּרָה
מִיָּד וְלְמ"ד דְאֵינּוּ נְאַסֵר עַד שְׁתַּעֲבֹד מִבְּעֵי לְהוֹ לְאֵילָן שְׁעַבְדוּ וְנִטְעוּ א"נ נִטְעוּ וְעַבְדוּ קוֹדָם
הַשְׂרָשָׁה אוֹ כְּשֶׁהִיָתָה שָׁם עַפּו"ם וְנִטְעוּ עָלָיו לְצַל אוֹ בְּגִדְעוּ וּפְסְלוּ עָלָיו א"נ הַתּוֹסְפוֹת
לְשִׁמוּאֵל כו' עכ"ל הַרְמְב"ן, ה"ה בְּחִפְר בּוֹרוֹת דְכִינּוּן דְאֵינּוּ נְאַסֵר עַד הַשְׁתַּחֲוּוּי',
וּבְעַתְהָא מְנָה לֹא מִיַּתְסָרָא, לְכֹן אָף כְּשֶׁהִשְׁתַּחֲוָה אֵת"כ לֹא נְאַסְרָה מִשׁוּם דְאָז לֹא הָוֵי שׁוּב
תְּפִיסַת יָד אָדָם, וְהוּי כְּמוֹ כָּל מְחֻנְבֵר, וְהָא מְשַׁתְּחָוָה לְבוֹר חָפוּר אֵינּוּ נְאַסֵר אֱלָא בְּחִפְר
לְשָׁם עַפּו"ם וְלֹא הִי חָל עָלָיו הָאִיסוּר כְּלָל, וְע"כ הָא דְאָמְרוּ דְחִפְר בּוֹרוֹת נְאַסְרוּ מִיַּרְי
בַּע"ז שֶׁל א"י דְנְאַסְרָ' מִיָּד אוֹ דְמִיַּרְי בְּהַשְׁתַּחֲוָה בְּעַת שְׁחִפְר.

וְכַתֵּב כ"ת לְחַלֵּק דְשִׁאנֵי נִטְע אֵילָן דְנִתְבַטְּלָה הַתְּפִיסָה א מַעַת שְׁנִשְׁתַּרְשׁ, מִשֵּׁא"כ חִפְר
בּוֹרוֹת דְנִיבְרָ לְכָל וְהָא הַבוֹר חָפוּר לְפָנֵינוּ, וְלְכֹן י"ל דְזֶה אִיסוּר אָף לְהַרְמְב"ן אֶפְיָלוּ
בְּיִשְׂרָאֵל חִפְר בּוֹרוֹת עכ"ל, אֵינּוּ זֶה נִכּוֹן דְהָא בַּע"ז (דָּף מ"ז) בְּתוֹס' ד"ה גִּדְעוּ וּפְסְלוּ כו'
כְּתִבוּ שָׁאֵם גַּתְּפוּיָן לְעֲשׂוֹתוֹ כְּלוֹ לְעַפּו"ם וְדֵאִי הַפֵּל אִיסוּר אַע"פ שְׁאֵילָן מְחֻנְבֵר פִּינּוּן
שְׁעֵשָׂה מְעֵשָׂה בְּגוּף הָאֵילָן דְוּמִיָּא דְעַפְרָ שְׁנִיָּאָר שְׁאָר הַקְרַקַע לְפִי שְׁעֵשָׂה בְּהַ מְעֵשָׂה
עכ"ל הַתּוֹס', וְלְדַבְרֵי כ"ת קָשָׁה הִיף מְדַמִּין הַתּוֹס' לְהַדְדִי, הָא יֵשׁ לְחַלֵּק דְשִׁאנֵי חִפְר
בּוֹרוֹת דְנִיבְרָת לְכָל הַתְּפִיסָה וְלְכֹן נְאַסֵר גּוּף הַקְרַקַע, מִשֵּׁא"כ בְּגִדְעוּ וּפְסְלוּ וְהַחֲלִיפוּ

הגדולים דעכשיו נתבטלה התפיסה ואינה נזכרת לכל הגדוע שהי מעיקרא, אע"כ מוכח מהתוס' הג"ל דאין לחלק כסברת כ"ת הג"ל.

ומש"כ כ"ת להוכיח מהרמב"ם שכתב באילן שמעמידין תחתיו עפ"ם דכ"ז שהיא תחתיו ה"ז אסור בהנאה, ומבואר שם בכ"מ דמיירי באילן שנטעו להעמיד תחתיו עפ"ם אלמא דס"ל דלא פהרמב"ן, אין זו הוכחה, משום שי"ל דמיירי דהעמידו תחתיו הע"ז קודם שגשרש האילן דאז הוי תלוש וכמש"כ הרמב"ן בספר מעשה צדיקים שם.

ועוד דהא פתבו התוס' בע"ז (שם) בד"ה העמיד תחתיו כו' דאיסורא דרבנן איכא דבעת דעפ"ם נראית תחתיו נראה כמו שנטעו מתחלה לכך עכ"ל התוס'. וה"ה י"ל וס"ל כן להרמב"ם דנאסר מחמת מראית העין דיאמרו דהעמיד האילן לבל אחר שהעמיד הע"ז, ואין הברח לדברי הכ"מ הג"ל.

ומש"כ להקשות על הרמב"ן מע"ז (דף נ"ג) דאמרו דלכן אשריהם תשרפון באש משום דכי אתו עפ"ם ופלחו שליחותיהו קעבדי, הא בע"ז של ישראל לר"ע אינה אסורה עד שתעבד, א"כ הא בעת שהשתחוו להאילן אינו נאסר פינו דהוי אז מחנף עכ"ל, אינו קשה, משום די"ל דעכ"ז אם נטעו ונעבדו קודם השרשה אז נאסר גם לר"ע וכמש"כ הרמב"ן שם, ולכן נאסרו האשרות, וכמו דקאמר הש"ס (שם דף מ"ה) דהאי אשריהם תשרפון באש לרבנן מפעי לי' בנטעו מתחלה לכך ופי' הרמב"ן שם דמיירי בעבדו קודם השרשה לדידן דקיי"ל דאינה אסורה עד שמעבד.

והא דקשה מאי פריף הש"ס והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וא"י מוחזקת להם מאבותיהם דהא בעשה ממשה אסרה, כפר הקשה זה הרמב"ן, ותי' דכל כה"ג בביתול בעלמא סגי, ומזה הוכיח השעה"מ (פ"ח מה' לולב) הרמב"ן ס"ל דהא דאמרו דעשה בה מעשה אסרה היינו מה"ת אף הר"נ והתוס' נרש"י ס"ל דאינו אלא מדרבנן ע"ש.

ובאמת לשיתת החולקים על ר' ישע'י וס"ל דגם הקרקע שמכסין הקבר הוי בכלל קרקע עולם ואינו נאסר, תקשה עדיין קושית כ"ת, דהא בקרקע שמכסין את המת עשה מעשה אחר שהניחו את המת, א"כ זה דומה לחפר בורות בקרקע עולם והשתחוה אז ונאסר, ולא שייף לתרץ זה ע"פ סברת הרמב"ן במעשה צדיקים הג"ל, דמנכרין לומר כמש"כ לעיל בשם הלבוש ואינו נאסר בעשה וחר בורות אלא מדרבנן, א"כ מן הרמב"ן מוכח דיספור ג"כ פשיטת ר' ישע'י הג"ל דקרקע שמכסין את הקבר נאסר מה"ת, ודוחק לחלק דשאני עשה מעשה בקרקע עולם דבזה מודה ראינו אלא מדרבנן משא"כ משה מעשה בדבר שאינו שלו ס"ל דנאסר מה"ת, דהא חזינו דהלבוש מודה אותם להדדי וגבי הדדי מתניין בע"ז פנ"ל, וכן ההג"א במ"ק (סי' ע"ח) ס"ל ג"כ פשיטת ר' ישע'י כמש"כ הגאון רע"א זצ"ל (בסי' מ"ה), לכן קשה להקל לקצור העשבים לכתחלה, אף בדיעבד יש להקל ע"פ ביתול ברוב פנ"ל.

ובסוגיא דע"ז (דף נ"ג) דמוכיח הש"ס דישראל שזרף לבינה להשתחוות לה ובא א"י והשתחוה לה דאיסורה מהא דאשריהם תשרפון באש והא א"י ירושה להם ואא"ו דבר שאינו שלו ואי משום הנה דמעיקרא בביתול בעלמא סגי (כו) הקשה השער המלה (שם) מאי פריף בביתול סגי, הא פינו שזכה א"א וזרעו אח"כ קנאום וה"ל ע"ז של א"י שפאה

לרשות ישראל דאין לה ביטול, ומה שתי התורות חיים דאע"ג דחצירו קונה שלא מדעתו מ"מ איסורא לא ניחא לי דליקני, אין תי' זה נות לי פלל, דאפתי תקשה איך פשוטו מזה לקא דישראל שזקף לבינה דהא י"ל דקרא דאשריהם תשורפו הוי משום דכיון דגלי אדעתיהו דניחא להו בע"ז, א"כ זכו באותה שעה, דלא שיקף לומר איסורא לא ניחא להו דלקני, דהרי באותה שעה ניחא להו בע"ז גופא, וכש"כ בקנינים, וקרא משום הנה דמעיקרא משום דמאן מוכח וצ"ע פעת עכ"ל השעה"מ, ותמהני עליהם, בעיקר קושיותם, דאיך שיקף פלל קנין חצר הא אילנות הוי מחובר לקרקע וכל המחובר לקרקע הרי הוא פקרקע ואין נקנה אלא בכסף כו' אבל לא בקנין חצר, כמבואר בב"ב (דף פ"ז) ובח"מ (סי' קצ"ג) וכמש"כ התוס' בב"ב (דף י"ב) ד"ה ל"ל עומדין בתוכה כו' דאין קרקע ניקנית אגב קרקע ע"ש, ולפ"ז אין מקום לקושיותם, אף להסוברים דא"צ לקרקע אין דינם פקרקע שפיר הקשו.

ועוד י"ל בפשיטות דהא בעת שהיו ישראל במדבר לא היו אז עומדין בצד חצירו, והא חצר שאינו משתמר אינו קונה אם אינו עומד בצידו, והתם ה"ל אינו משתמר לדעתו, דהא אז הי' מושליו הז' אומות בארץ, ולכן לא מצי אז לקנות להו חצירו, ואח"כ פשטאו לארץ והיה אז חצר המשתמר, בזה יפה תירץ התו"ח דאיסור לא ניחא להו דליקני, דהא אז חצרו בתשובה, והוא פשוט.

וזו"ז אין מקום לקושיות השעה"מ הנ"ל דהא בעת שקנה אברהם הארץ וכל המחובר לה, לא קנה אז לאשירות שנעבדו לע"ז, משום דלא הקנה לו הקב"ה את האיסור כמו בהא דב"מ (דף צ"ו), ועוד דאיסור לא ניחא לי דליקני, ממילא לא יצאו האשירות מרשות וזכות הבעלים הראשונים, א"כ במה פקע רשותם וקנינם שיש להם באילנות, לכן לא מצי פלל לקנות בדין חצר בלא רשות בעל הממון של האשירות, ונדקא בהפקר או מתנה מדעת הבעלים שיקף קנין חצר, וכש"כ לפמש"כ הטו"א בתגיגה (דף י"ג) דב"נ אינו עובר על לאו דלא ידבק וגו' בנהנה מע"ז, א"כ לא הוי איסורי הנאה לגבייהו, דנימא דא"ה לא הוי שם בעלים עליו וזכו מהפקר, ופשוט, ועוד דהא אסור לזכות באיסורי הנאה, וכיון דאיהו לא מצי לזכות לא מצי חצירו לזכות כמבואר בב"מ (ק"ב ע"א) דשאני קנין חצר בזה.

ועוד י"ל לפמש"כ רש"י בפ' לך לך על פסוק ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט והפתוב אומר והפנעני והפריזי אז יושב בארץ ולא זכה בה אברהם עדיין עכ"ל, ואף שאברהם זכה כבר דארץ ישראל מוחזקת היא, עכ"ז מבואר דאברהם צא זכה רק הגוף, אבל זכות פירות נשארה לו עממין עד זמן שיפנסו לא"י, וכ"כ הפר"ד (בדרוש ט' בשם המ"ר פ' מ"א ע"ש), ובדרושי בארתי זה ביתר ביאור, די"ל דהי' דינן בזכות הארץ כמו מקבל מתנה מהיום את הגוף ולת"מ הפירות, דהגוף נקנה לישראל מיז והפירות נשארו לו ע"ד שיפנסו לא"י, ועפ"ז יש לעיין בהא דירושלמי (פ"ב דחלה) ומבוארת שיטת הרבה ראשונים דחצר של לוקח המושקר למוכר דלא קנה הלוקח מדין חצר, וע' בח"מ (סי' קצ"ח וסי' ר"ס וסי' שי"ג), ובמתנה אפרים לה' קנין חצר) שהוכיח כן לדינא, א"כ לפ"ז נדאי לא שיקף פלל קנין חצר להישאר, משום דהוי כמו חצר מושקר למוכר היינו לו"ע, וכש"כ די"ל דזכות של הז"ע הוי כמו בלוקח שדה לפירות

דמבואר בח"מ (סי' רי"ב) דעדיפא זכותו משוכר, א"כ כש"כ דלא קנה כה"ג מדין תצירי ופע"ז יש ליישב קושית התוס' בקידושין (דף כ"ו) ד"ה אמר קרא כו' שהקשו למה לא מייתי קרא דעפרון דמוכת דשדה נקנה בכסף ולפמש"כ ניחא די"ל דשאני התם דכיון דגוף השדה נקנה פבר לאברהם ולא הי' צריך לקנות רק לזכות פירות שהיו שייכי לעפרון, א"כ ישלומר דכה"ג שפיר מוכח דנקנה בכסף, משא"כ לקנות גוף השדה, אפשר לומר דלא מהני קנין פסד, משום דבזה צריך קנין חשוב ואלים, לכן מוכיח מפסיק דשדות בפסד יקנו דגם כה"ג נקנה בכסף.

והמחנה אפרים כתב להסתפק בשוכר שהשכיר ביתו למשכיר אם צריך קנין או דמסתלק בדבור בעלמא, וע' בח"מ וסי' שט"ו), ולכאורה יש להוכיח פן מב"מ (דף ס"ז) גבי משכנתא דאמרו צריך למיקנא מיני' ואפשר דשאני משכנתא משכירות, ולפמש"כ מוכח פן מאברהם דקנה בקנין את השדה מעפרון כמו בריש קידושין דגמרינו קיחה קיחה משדה עפרון דרק בפסד הי' נקנה השדה לאברהם אבל לולא זה לא הי' קונה, ולא אמרינו דזה אינו אלא סילוק שעבוד בעלמא, ומוכח דגם שוכר דהקנה להמשכיר צריך ג"כ קנין, אכן לפמש"כ לעיל דזכותו היתה לפירות, ולא הי' כ"א פי אם כמו לוקח שדה לפירות, א"כ יש לחלק, וגם י"ל דעפרון גופא לא הי' יודע חזה אף ז"א לפמש"כ רש"י בפ' חיי בשם המ"ר, וגם י"ל מזה בסוגיא דב"ב (דף ק') ואכמ"ל.

ובר"ה (דף י"ג) בתוס' ד"ה ולא קציר עפ"מ כ' דאע"ג דירנשה היא להם מאבותיהם ואא"א דבר שאינו שלו מ"מ יש לו במה שזרע ומ"מ דייק התם שפיר משום אשירות שמדורות ראשונים עכ"ל התוס' ותמה הטור"א (שם) דהא אשירות שמדורות ראשונים קודם שניתנה לאברהם היו יכולין לאסור ולק"ל החם אלא על אשירות שאחר שניתנה הארץ לאברהם, ואי יש לו חלק במה שזרע ונטע לק"מ הא יכול לאסור פניו שיש לו חלק בו כו', וסיים שם דזה תלוי באי יש ברירה וישראל וא"י היו שותפים בתבואה ואילנות והגמ' דע"ז ס"ל דיש ברירה משום הכי ק"ל אמאי שורפין כל אשירות שטול הישראל חצי ולישתרי כו' עכ"ל, ועדיין צ"ע דאפתי תקשה אמאי צינתה התורה לשורף כל האשירות הא פניו דיש לנכרי מחצה חלקו, וע"ז של א"י הא יש לה ביטול, א"כ למאן דס"ל יש ברירה דיטול חלק הנכרי ונשתרי בביטול, ולכן ל"ל דדוקא בזרע הא"י תבואה שלו אז שייך לומר דיש לו חלק בגוף הזרעים, אבל אם נטע הא"י נטיעות של ישראל בארץ היינו בתלשן מן ארץ ישראל גופא דכיון דהאילנות היו שייכים לישראל לכן אין דין הא"י רק כמו יורד ברשות והשביח השדה דאין ו חלק בגוף האילנות רק כבע"ח בעלמא בעד הוצאותיו.

אף דברי התוס' קשים להולמם, כמו שתמה גם הפ"ד בדרוש (ט') וכתב דלא גרס דייק אלא דחי וגם זהו דחוק, ולכן נלע"ד בכוננת התוס' ע"פ מש"כ לעיל דגוף הארץ ניתנה לאברהם וזכות הפירות שייכא לעממין, ויש לז"ע קנין פירות, והוי כמו במוכר עבדו ע"מ שישמשנו ל' יום דב"ב (דף נ') דבשיור זכות לבעלים שייך קנין פירות להם, וכיון שזכות הפירות היתה שייכת להם לכן שייכי כל הזרעים להם, וזה ברור במהיום ולאח"מ דקנין פירות שייך לב', דאם עלו אילנות מאליהן בשדה דשייכים לבעל הפירות, דמה לי אם עלו פירות מהאילן או עלו אילנות מהארץ דהכל הוא בכלל פירות, וכש"כ למה

שפסק המחבר בח"מ וסי' רי"ב) דקונה שדה לזמן יכול לחפור בורות ולהרוס, ואף לפמש"כ במק"א להוכיח מירושלמי (ספ"ד דגיטין) דמבואר שם דאין יכול לחפור בורות בקנה שדה בזמן שהיו כל נוהג משום דכתיב ושב לאחוזתו בעינו א"כ מוכח מזה פדעת השגות נשם, עכ"ז יכול לעקור האילן ולסתום הבור, א"כ האילנות שגדלו מן הארץ אחר שקנה אברהם שייכי לז' עממין, משום דהם בכלל הפירות דשייכי להו, ולפ"ז קשה אמאי הצריכה התורה לשרוף את האשירות הא סגי בביטול דאשירות דמעיקרא ונדאי מצו לבטל, דלא נקנו לאברהם משום דאיסורא לא ניחא לי' דליקני, ואף אותן האילנות שנטעו לע"ז אחר שנתנה הארץ לו ג"כ מהני הביטול, משום דהא בנתגדלו גם אחר שנתנה הארץ שייך ג"כ גוף האילן להם ורשות בידם לתולשם, וע"כ בעקרו ונטעו לע"ז הוי ע"ז של עכו"ם דמועיל ביטול, וי"ל דלכן לא מהני ביטול משום דחיישינן שמא נטלו האילנות שהיו מחופרים בארץ בעת שנתנה לאברהם וכיון שקנה הארץ א"כ ממילא קנה אז כל המחפור לה דמה שהיה אז מחפור לקרקע הוי בכלל גוף מהיום שהיה שייך לאברהם, ואם נטלו ונטעום לשם ע"ז מיתסר שפיר בעת שפלחו לעגל דהוי ע"ז של ישראל דאין לה ביטול ולכן צריך שריפה וזוהי פוננת התוס' בר"ה (שם) במש"כ דיש לו בפה שזרע היינו משום דקננו פירות שייך להם, והיה קשה להם א"כ אמאי צריך שריפה באשירות, והא סגי בביטול פנ"ל, וע"כ מוכח דגזרת הכתוב הוא דצריכי שריפה, א"כ קשה איך דייק הש"ס התם בישאל שזקף לבינה דאי משום אשירות דמעיקרא בביטול בעלמא סגי הא מוכח גם עכשיו דזהו גזה"כ פנ"ל, וע"ז תירצו שפיר דהאיסור הוא משום אשירות שנטעו מאותו אילנות הגדלים מדורות ראשונים, והא כבר נקנו לאברהם, והוי ע"ז של ישראל, ולכן הצריכה התורה שריפה, ומינשבים דברי התוס' על נכון, ואין צריך להגיה בדבריהם ולולא דברי התוס' הייתי אומר דלכן אמרו בר"ה דקצירכם ולא קציר נכרי, דאף דהארץ ניתנה לאבותינו עכ"ז פינו דאנמן קונה בשבח פלי א"כ יש לנכרי חלק בגוף התבואה כמה שטרחו לזרוע ולתקן הזרעים, ואף בזרעו תבואה הבאה מן השדות שנתנו לאברהם מגדולי גדולין מדורי דורות, ובפרט דבר"ה הוא רב פהנא ובב"ק שם צ"ט) אי' דרב מרי ברי' דרב פהנא אמר בגרדא דסרבלא דליפא שבתא אבל אי הוי שבח הי' אנמן קונה בשבח פלי, וכיון דרב מרי ברי' ס"ל פן מן הסתם ס"ל גם רב פהנא אביו פן, כמש"כ התוס' במנחות (דף ע"ט) בד"ה ומי אית לי' כו' אליפא דר"א בר"ש ור"ש אביו ע"ש, ולכן בע"ז גבי ואשריהם תשרפו לא שייך אנמן קונה בשבח פלי, משום דהא התם לא השביחו, דעקרו ממקומות אחרים ושתלו באילן, א"כ לא קעבדו להשבח פלל, דאף זולתם הי' השבח הנ"ל, ולכן אין להם חלק פלל, וע"כ לא מהני הביטול אף לקצת חלקם באשירה ע"פ יש ברירה, משום דאין להם שום זכות בהאילנות פנ"ל, וע' בגט פשוט וסי' ק"כ) שכתב דבשבח גדול אף אי הוי עצים ומסמרות של האנמן עכ"ז שייך בזה לומר אנמן קונה בשבח פלי ע"ש, וגם בספק שמא אף זולת נטיעתם הי' נעשה השבח ג"כ אסור כדקאמרי התם בע"ז מאן מוכח.

והפר"ד (שם) הקשה על מש"כ התוס' בקידושין (דף ס"א) בד"ה אי לא כתב ארץ פנעו כו' דסד"א שמאיתה נעשה ששאלו ארץ גלעד נעשו כמו שסלקו א"ע מלחלוק בארץ פנעו עכ"ל, הא פינו דארץ ישראל מוחזקת היא א"כ הא מבואר בריש הכותב דהאומר דין ודברים אין לי על שדה זו וידי מסולקת לא אמר פלום ופי' רש"י דמייירי בשדה של

שנותפים ולא מהני סילוק ונשאר בצ"ע, ולפמש"כ ניקח משום דהא קנין פירות נשאר
להם ומצינו כמה תנאי דס"ל בב"ב (דף נ') דקנין פירות קנין הגוף דמי, א"כ ה"ה בזכות
פירות שהשאיר הקב"ה להם הוי קנין הגוף, ומצינו ביבמות (דף ל"ו) דמאן דס"ל קנין
פירות קנין הגוף דמי אינו יכול למכור קנין הגוף לאחר, משום דהוי כמו דבר שאינו
ברשותו, וכינון דקנין הגוף לגבי הפעלים שלקחם ג"כ מקרי דבר שאינו ברשותו, ומבואר
בכתובות (שם) ובח"מ לסי' ר"ט) דסילוק מהני על דבר שאינו ברשותו וכמש"כ בארנפה
המל"מ (פ' כ"ג מה' אישות), ע"כ מועיל הסילוק מארץ פנען משום דהא הוי דבר שאינו
ברשותו, ובזה מועיל הסילוק פנ"ל, יותר אין לי להאריך בזה, א"ד ידו יצחק אלתנן
הנ"ל.

סימן לא. נשאלתי מרב אהד, אודות האילנות שגדלים על בה"ק שנשברו מעצמם, אם
מוותר לקחת אותם להסיקם בבהמ"ד, דהא מבואר ביו"ד (סי' שס"ח) דעשבי בה"ק אם
ליקט שורפם במקומם, וה"ה באילנות כמש"כ התוס' במגילה (דף כ"ט), ואף דבנ"ד הם
בספק שמה גדלו על הקבר, אפ"ה הא מבואר בש"ך (שם סק"ד) דאינו מותר אלא באם
אין האילן נטוע במקום ספק קבר, אלא דבספק קבר אסור להנות.

תשובה, לכאורה יש להחמיר בנ"ד ע"פ דברי הש"ך הנ"ל, דהא הש"ך מייירי שם בקבר
שאינו של בנין דאינו נאסר אלא מפני כבודו של מתים, ואפ"ה החמיר בספק כמו
שיבואר לקמן.

ענף א וזו"ז יש לומר בנ"ד דיש בזה חשש דאורייתא דהא שיטת רבינו ישע"י המובאת
בטור וסי' שס"ד) דס"ל דקרקע שלקחו מהקבר וחזרו ונתנו עליו דהוי חלוש ולבסוף
חזרו דאסור בהנאה וכן הובא זה ברמ"א (שם סעיף א') ולישיטתו יש בהאילנות חשש
דאורייתא משום ספק שמה גדלו על הקבר, וכינון דהקרקע נאסר ממילא מסרו ג"כ
הגידולין, וזה נודאי אין סברא לומר דלמ"ד וס"ל אין מעילה בגידולין א"כ ליכא איסור
דאורייתא בנ"ד כמו דמבואר (דף ע"ט) ובמעילה (דף כ"ג), משום דהא מבואר במעילה
(דף י"ב) במשנה דתרנגולת מועלין בה ובביצתה ולא פליגי שם אלא בשדה ואילן, וע"כ
הטעם פשוט לחלק ביניהם, משום דהא קיי"ל דמעילה במקור ליכא, אלא אם יעקור
חוליא מהבור וכמש"כ התוס' בב"ב (ל"ש) ד"ה מועלין בו כו', ולכן הגידולין ג"כ מותרין
אף לכשיעקרו ואין בהן איסור מה"ת דהא לא הנה עדיין שום איסור על הקרקע כ"ז
שלא נעקר החוליא ולכן ס"ל לחד מ"ד דאין מעילה בגידולין, משא"כ התרנגולת והנה
בה איסור מעילה, לכן כ"ע מודי דמועלין בביצתה, וע' בתוי"ט שם, וע' ברשפ"מ בב"ב
(שם) ד"ה אין מועלין במה שבתוכן כו', ויש להאריך בזה, א"כ בקבר בנין ולישיטת
רבינו ישע"י דמה שמכסין פני המת הוי כמו קבר בנין דנאסר כבד מה"ת ה"ה דהגידולין
נאסרו, ובפרט דהא פסק הרמב"ם שם דיש מעילה בגידולין.

ענף ב אף יש לדון ולהתיר גם לשיטת רבינו ישע"י ע"פ מש"כ הגאון רע"א זצ"ל (בסי'
מ"ה), דדוקא כשיעור פיסוי פני המת הוא לכבוד המת, אבל מה שהוא למעלה אה
דעושים רק שיהי' הקרקע שנה שלא יפול הנופל, י"ל דהך עפר מותר בהנאה ע"ש, א"כ
הא קיי"ל בגיטין (דף כ"ב) דאילן שמקצתו בארץ ומקצתו בח"ל, דטביל וחולין מעורבין
זה בזה, ופי' רש"י שם לפי שהניקה מתערבת כו', וע' בתוס' ב"מ (דף ק"ז) בד"ה אילן

העומד על המינצ'ר דמינרי דאין השרשין מתפשטין לקרקעו של זה יותר משל זה כו', ומשמע להדיא דאם השרשין מתפשטין לא יותר נותנין לו יותר כפי חלקו בערף השרשין, והא דלא אמרינן דחלק חבירו המועט יבטל ברוב של חבירו, משום דהא קי"ל בביצה (דף ל"ח) דממונא לא בטיל, וכן איתא בירושלמי (פ"ו ה"א), ועפ"ז יש לתרץ קושית התוס' בפסחים (דף כ"ז) בד"ה הקדש אפילו באלף לא בטיל, ע"ש, משום די"ל פנין דעיקר האיסור בהקדש הוא משום שנהנה מחלק גבוה, לכן פנין דממונא לא בטיל, ה"ה בזה, רק התוס' לשיטתם אזלי לפי מה שהקשו במעילה (דף כ"א) ד"ה פרוטה של הקדש כו' דליבטל ברוב, ובאמת לפמש"כ יש לתרץ גם קושית התוס' במעילה הנ"ל.

וכן נראה להוכיח מב"ב (דף כ"ו) דמקשי הש"ס שם בהא דתנו, שרשי אילן של הדיוט הבאים לשל הקדש דלא נהנין ולא מועלין, דאי בתר אילן אזלינן, אימא סיפא של הקדש הבאין לשל הדיוט כו', דהא לפי מה דקי"ל בע"ז (דף מ"ט) דזוז"ג מותר, א"כ י"ל בפשיטות דאזלינן בתר אילן וקרקע, אף דהוי זה וזה גורם דמותר מה"ת דהא האילן דאיסור וקרקע דהיתר גורמים שייגדלו, ולכן אין מועלין, ואפ"ה לא נהנין, משום דהא המג"א (ה' פסח סי' תמ"ה) פתב דבדבר הנאסר במשהו לא שייף זוז"ג, א"כ בהקדש דמדרבנן לא בטיל, לכן לא נהנין, בשלמא לשיטת התוס' בע"ז (שם) ד"ה שאם נטע כו' שכתבו דהאגוז והקרקע שני ענינין הם ולא שייף בזה זוז"ג ניחא, אבל לשיטת רש"י שם, וכמו שפסק הרמב"ם לה' נטע רבעי פ"י) דגם כה"ג מקרי זוז"ג, קשה פנ"ל.

אבל אי נימא דהקדש דלא בטיל הוא מה"ת ניחא זה, משום דהא הר"נ בע"ז פתב שם לשיטת רש"י דהא דזוז"ג מותר, הוא משום שנתבטל האיסור בהיתר, וזוז"ג מדין ביקטול אתינו עליה ע"ש, לכן אין לומר בהא דב"ב גבי שרשי אילן הקדש כו' דלכן אין מועלין משום דהוי זוז"ג, דהא אינו מותר אלא מחמת הביטול, וכינון דהקדש אינו בטל מה"ת, א"כ קשה אמאי אין מועלין דהא בכל משהו מעורב בו הקדש, אלא ע"כ מוכח מהרישא דבתר אילן אזלינן, דעיקר הוא מהאילן, והקרקע גרע מגורם, משום דאינו מתערב מהקרקע בהאילן פלל, רק להתוס' דס"ל דמה"ת בטל אף הקדש אינו קשה, משום דאזלי לשיטתם דכה"ג לא מקרי זוז"ג פנ"ל, נחזור לעניננו דכינון דשיטת התוס' בב"מ דאזלינן בתר רוב השרשין דגם היניקה היא ג"כ כפי ערפם, א"כ לפ"ז אף אם האילן עומד חציו חוץ לקבר, ונחציו על מקום הקבר, דינש בהאילן רוב שרשים להתיר, דהא אף במקום הקבר יש שם קרקע העליון דהוא ג"כ היתר כפי מש"כ הגאון ר"ע איגר פנ"ל, דאינו אסור אלא הקרקע שלצורך המת דזה הוי מיעוט לגבי היתר, מכש"כ להסוברים דלא בעינו רוב בכפל, ולכן גם רוב היניקה הוא מהיתר, ובטל מיעוט היניקה הנאסרת ברוב היתר דהא מין במינו בטל ברוב מה"ת.

ענף ג אף לשיטת המרדכי דס"ל דבדבר המעורב מתחלת ברייתו לא שייף ביקטול, משום דס"ל דכינון דהמבטל לא הנה ניכר אין בו פח לבטל, וכמש"כ הכרו"פ (סי' ק"ב סק"ח) גבי גיגית וע' בכרו"פ (סי' י"ד) ובנו"ב (מה"ת ח' יו"ד סי' נ"ד), ולכאורה יש להוכיח מהתוס' דב"ק (דף ס"ט בד"ה פל הנלקט מזה כו' שכתבו דמה שגדל אח"כ בטל מדאורייתא ע"ש, דלא ס"ל פהמרדכי הנ"ל, אף אין זו ראי' משום דהתם בעת שחילק

על המצעת הניה ניכר ההיתר בפ"ע רק מה שגדל אח"כ אינו ניכר וכינון דהמבטל ניכר מתחלה לכן יש בו פח לבטל את האיסור ושיבוא אח"ז.

אכן שהתו' דנבחים (נ"ד כ"ו) בד"ה שחט ואח"כ חתף כו' שפתבו דאינו בטל ברוב משום דגזרינו גזירה במקדש, משמע דלולא זה הנה בטל ברוב, והתם הוא מעורב מתחילת ברייתו ואפ"ה בטל, אלמא דס"ל דלא פהמרדכי הג"ל, והא שהקשה המרדכי בהא דיבמה שרקקה דא"א בלי רוק, וכן גבי ש"ז דא"א בלי צחצוחי זיבה, אינו קשה על התוס', משום דהא בגינה (כ"ב ע"א) תוס' ד"ה לפי כו' פתבו דצחצוחי זיבה הוא בעיניו, א"כ הוי כמוהו דבכורות (נ"ד כ"ב) דנבלה בשחוטה מטמא במשא, דכמה פוסקים ס"ל דזה הוי מה"ת, דדוקא ביטול ברוב גבי אכילה מהני משום רוב המכיר, ולכן גבי מעורבת חמץ לעבון על בל יראה פתבו הפוסקים באו"ח (סי' תמ"ב) דלא שייך ביטול ברוב, ובמקום אחר הארכתני בזה.

וכן דעת הר"נ הג"ל שכתב גבי זוז"ג דמדין ביטול אתינן עלה, והובא לעיל, א"כ מוכח מיני' ג"כ דס"ל דאף בדבר המעורב מתחילת ברייתו ג"כ שייך ביטול, דהא לא עדיף זוז"ג מרוב גמור ואפ"ה ס"ל להמרדכי דלא נתבטל אם הוא מעורב מתחילת ברייתו וע"כ מוכח דהר"ן ס"ל ג"כ פשיטת התוס' ודלא פהמרדכי.

ועוד נלפענ"ד להוכיח מהא דמעשר שני (פ"ד משנה ח) דתנן התם המניח איסור חל מעשר שני אוכל עליו אחד עשר באיסור ואחד ממאה באיסור כו', ופי' הרב שם דמעשר שני של דמאי סגי אם אוכל עליו עשרה רימונים, אבל אם הנה האיסור מעות מעשר ודאי ואכל עליו תשעים ותשעה יצא כולו לחולין ומבואר בתיו"ט שם דגם הרמב"ם ס"ל כפי' הרב והטעם הוא משום דא' ממאה שלא אוכל נתבטל בהיתר עכ"ל, והא התם המבטל לא הנה ניכר בעת המעורבת דהא האיסור ה' מתחלה כולו קודש, ואח"כ פשאכל עליו ויצא רובו לחולין ומיעוט נשאר קודש, א"כ כל משהו שבו לא היו ניכר אינהו קודש ואינהו חולין, אלמא דאף דהמבטל לא הנה ניכר בעת המעורבת כמו התם אפ"ה בטל, א"כ מוכח משיטתם דס"ל דלא פהמרדכי.

ובית הלל דהקילו כשנשאר פחות מש"פ, י"ל דהטעם הוא כיון דפחות מש"פ אין בו אלא חצי שיעור לכן מקילינן וכמש"כ הרמב"ם והרב בפי' המשנה, וכן פתב הכ"מ (פ"ח דמעשר שני) בשם הר"י קורקס דאף דפחות מש"פ אפתי אסור עכ"ז הקילו דהוי כמו הבליעה כו' ע"ש, אבל לת"ק דנקט שם השיעור א' ממאה [ואלו משום חצי שיעור לא בעי דוקא חלק מאה] הוא משום דמדין ביטול נגעו בה כמו בתרומה דשיעור ביטול הוא במאה כמש"כ התיו"ט שם, א"כ אי נימא דדבר המעורב מתחילת ברייתו לא שייך בו ביטול כלל מה"ת כמש"כ המרדכי, א"כ אין פאן שום תועלת כלל ממאה לענין ביטול דהא לא מהני בו ביטול כלל מה"ת, דהא לשיטת המרדכי אינו בטל אף באלף, אלא ע"כ מוכח דס"ל דצא פהמרדכי.

א"כ לפי מה שנתבאר דהרמב"ם והתוס' והר"נ והרב לא ס"ל שיטת המרדכי הג"ל לכן שפיר פתבו הש"ך והט"ז (ביו"ד סי' י"ד) דשייך דין ביטול אף בדבר המעורב מתחלה, ואין מקום לקושיות האחרונים שם, א"כ לפ"ז שפיר יש לדון דין ביטול ברוב אם לשרשים המה רוב היתר, דהא אף במעורב מתחילת ברייתו ג"כ שייך דין ביטול ברוב,

א"כ לפ"ז י"ל דאף אם היו האילנות עומדות על הקבר ג"כ יש להקל דהא אי אפשר לצמצם שלא יהיו השרשים יוצאים חוץ לקבר ג"כ, א"כ לפ"ז יש רוב היתר דהא אם נצטרף המיעוט דחוץ לקבר וקרקע העליונה דהוי ג"כ היתר כמש"כ הגאון רע"א זצ"ל א"כ יש פאן רוב היתר דהא לא בעינן כפל ברוב היתר כידוע, וגם י"ל דהא הקרקע שפתחת המת ודאי דהוי היתר, ולא נאסר לשיטת ר' ישע'י אלא חלק הקרקע שמכסין המת, ואפילו נימא דאינם מתפשטים השרשים בקרקע שפתחת המת, מ"מ הא בנדאי א"א לצמצם שלא יהיו יוצאין חוץ לקבר כנ"ל, וגם י"ל דחלק הקרקע העליונה שאינו לצורך המת הוא יותר מחלק הקרקע שלצורך המת, ואף שנסתפק בכל זה, מ"מ יש להתיר כנ"ד מדין ס"ס, שפא פולו חוץ לקבר ואז אין בו חשש כלל, ואת"ל דהי' על הקבר ג"כ, עדיין יש להסתפק ולומר דלמא יצא קצת חוץ לקבר דאז אם נצטרף חלק קרקע עליונה עם חלק הקרקע שמצדדים יהי' רוב היתר והוי רוב צדדים להכשיר, כמו כל ס"ס דהא לא נאסר אלא פשנימא שגדל חלק גדול הרבה יותר מרוב על הקבר וגם נימא דקרקע שלצורך, המת הוא יותר הרבה מקרקע עליונה, משום דאם נימא דהם שוים עדיין יש רוב היתר מחמת המשהו שחוץ לקבר דהא קיי"ל דלא בעינן עד הפפל כנ"ל, לכן הוי ספק ספיקא מעליא דיש הרבה צדדין להכשיר, ודומה למש"כ התוס' בעירובין (דף ה') ובחולין (דף כ"ח) ד"ה לפי שאי אפשר כו' בשם הרב שמעון שכתב ג"כ ס"ס כה"ג ספק שפא שחט רובא ואפילו ליכא רוב אפתי ספק דלמא מחצה הוי כרוב ע"ש, אלמא דס"ל להתוס' להתיר משום ס"ס בספק רוב ספק מחצה, ואף דהיתר במחצה הוא מטעם רוב ג"כ כמבואר שם, ובאמת מוכח מדבריהם דאף ס"ס משם א' ג"כ דנין, וזוהי ראי' להאחרונים דס"ל דלא בעי ס"ס משני שמות, א"כ ה"ה כנ"ד דיש ס"ס כנ"ל, וכש"כ כנ"ד מנידון התוס' הנ"ל דהא יש ג"כ ספק דלמא גדלו מחוץ לקבר פולו ואין פאן חלק קצתו אף בהקבר, ודומה להא דאמרו בספק על, הארי ואת"ל דעל הארי אפתי ספק דלמא לא דרס, ולהא דב"ק (דף י"א) דאמרו ס"ס בשליא שיצאה ספק דלמא לא יצא הוולד כלל ואת"ל דנפק דלמא לא נפק רובו, משום דהוי ספק בעיקר הריעותא כמש"כ החו"ד (סי' ק"י), וה"ה כנ"ד דהוי ספק דלמא לא גדלו כלל אף מקצתו על הקבר ואין פאן ריעותא כלל כמו בספק על הארי, ואת"ל דעל במקום הקבר עדיין י"ל דלמא לא נכנס רובו על הקבר אלא מחצה ואז יש רוב היתר מה"ת, א"כ הוי ס"ס אלימתא.

והא דגיטין (דף כ"ב) באילן שמקצתו בארץ ומקצתו בח"ל דטבל וחולין מעורבין זה בזה, מייירי בתציו בארץ וחתציו בח"ל, או די"ל דאף דרובו גדל בח"ל מ"מ פינו דמדרבנן אינו בטל ברוב וגם הא טבל אינו בטל במשהו כמבואר בע"ז (דף ע"ג), לכן אמרו דטבל וחולין מעורבין זה בזה, אבל איסור תורה אין פאן כלל אם רובו בח"ל.

וגם לפמש"כ הגאון רע"א זצ"ל (שם) דלדינא קשה להקל, משום דאפשר שגם הקרקע העליונה מקרי ג"כ לצורך המת, א"כ אם גדלו מחצה על הקבר אז נאסרו מה"ת דאין פאן רוב היתר, עכ"ז אפתי יש לדון כעין ס"ס דב"ק גבי שליא הנ"ל, היינו בשליא שיצאה מקצתה, דאי אין שליא בלא ולד אז אין פאן ס"ס, אבל אי יש מקצת שליא בלא ולד אז מותר באכילה משום ס"ס, ספק דלמא לא יצא הוולד כלל ואת"ל דיצא אפתי ספק דלמא לא יצא אלא מקצתו, א"כ ה"ה כנ"ד ספק דלמא לא גדלו על הקבר כלל ואת"ל דגדלו אפתי ספק דלמא לא גדלו אלא מקצת ואז בטל מה"ת ברוב, ודומה למש"כ הש"ך

(בְּכִלְיֵי ס"ס ס"ק ט"ז), וְהוּי כְּמוֹ סֶפֶק עַל הָאָרִי כו' פנ"ל, עֲנָף ד' וְעוֹד יֵשׁ לְדוֹן דָּאָף בְּגִדְל
מְחַצָּה עַל הַקָּבֵר וּמְחַצָּה חוּץ לַקָּבֵר אֲפֹשֶׁר לְהַתִּיר, מְחַמַּת זֶה וְזֶה גוֹרֵם דְּקִי"ל דְּמוֹתָר,
וּבְאַמַּת לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּהָא דְאֵילָן שְׁמַקְצָתוּ בְּאַרְץ וּמְקַצְתוּ בַח"ל דְּטָבֵל וְחֻלְיִן
מְעוֹרְבִין זֶה בְּזֶה אֲמַאי לֹא נִימָא בְּזֶה זֶה וְזֶה גוֹרֵם דְּמוֹתָר, וְגַם לְרַבִּי דְּהוּא הַמ"ד דְּטָבֵל
וְחֻלְיִן מְעוֹרְבִין זֶה בְּזֶה מְצִינוּ דְּהַגְמָ' בְּפִסְחִים (דָּף כ"ז) רָצָה לֹמַר דַּס"ל זוּז"ג מוֹתָר
ע"ש, א"כ הָא הַקְרָקַע דַּח"ל גוֹרֵם ג"כ לְהָאֵילָן שְׁיִגְדֵל, וְדוּמָה לְנוֹלָד טְרִיפָה וּבִיצַת טְרִיפָה
דְּחֻלְיִן (דָּף נ"ח) דָּאָף שְׁגָדֵל בְּגוּף בְּהַמַּת עֲרִיפָה אַפ"ה אָמְרוּ בִי' זוּז"ג, אָף לַפְמִש"כ
הַתּוֹס' בַּע"ז לְדָף ס"ח) ד"ה וְלר"ש דָּאָם הָאִסוּר לְבַדּוֹ יְכוּל לְהַעֲמִיד בְּלֹא הֵיטֵר דָּאָז לֹא
מְקַרִי זוּז"ג וְהוּבָא זֶה בְּש"ף (י"ד ס' פ"ז ס"ק ל"ה), וְה"ה בְּזֶה י"ל דְּהַקְרָקַע חֲצִי שְׁל
א"י יְכוּל לְגַדֵּל לְהָאֵילָן, לְכֹן לֹא שְׁיִיף בְּזֶה זוּז"ג, אָבֵל לַפְמִש"כ הַתּוֹס' בְּפִסְחִים (שָׁם)
ד"ה עַד שְׁיִהָא בּוֹ כו' דָּאָף פְּשֵׁהָאִסוּר יְכוּל לְעֲשׂוֹת בְּלֹא הֵיטֵר ג"כ הֵנִי זוּז"ג וְכַמִּש"כ
שָׁם הַמְהַרְש"א, א"כ תִּקְשָׁה כּו'.

וְאֲפֹשֶׁר לֹמַר לַפְמִש"כ הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן (שָׁם) ד"ה מְכָאן וְאֵילָף כו' דְּמִקְלָתָא דְּשָׁרִי כָּל חַד
בְּאַפִּי נְפִשְׁי' לֹא אָמְרוּ לְהַתִּיר מְחַמַּת זוּז"ג אֲלֵא בְּמָה דְּחַד אָסוּר וְחַד שָׁרִי אַז אָמְרִינן זוּז"ג
ע"ש, וְאֲפֹשֶׁר דְּכּוֹנְנָתָם ע"פ מִש"כ הַר"נ בַּע"ז [וְהוּבָא לְעֵיל] דְּהָא דוּזוּ"ג מוֹתָר מְשׁוּם
בִּיטוּל נִגְעוּ בִּיה, א"כ לַפְמִש"כ הַר"נ בְּנִדְרִים (דָּף נ"ב) דְּהֵיטֵר בְּהֵיטֵר לֹא בְּטַל, לְכֹן אִם
כָּל חַד בְּאַפִּי נְפִשְׁיָה שָׁרִי לֹא אָמְרוּ בְּזֶה זוּז"ג מְשׁוּם דְּהָא הֵיטֵר בְּהֵיטֵר לֹא בְּטַל, כֵּן נ"ל
בְּכּוֹנְנַת הַתּוֹס', וְלַפ"ז י"ל דַּה"ה בְּאֵילָן שְׁקַצְתוּ בַּא"י דְּהָא בְּעַת גִּידוּלוֹ אִין בּוֹ אִסוּר כָּלֵל
[נֵאָף בְּמָה שְׁגָדֵל בַּא"י, דְּהָא אִינוּ חָל אִסוּר טָבֵל רַק פְּשִׁיגְמָר וַיְתַמְרַח בְּכַרִּי וַיִּרְאָה פְּנֵי
הַבַּיִת], וְדוּמָה לְהָא דְּפְרִידוֹת הַנְּ"ל, דְּכִינּוּן דַּבְּפ"ע שָׁרִי רַק דִּישׁ עָלָיו שֵׁם אִסוּר לְהַרְפִּיבוֹ
עַל חֲבִירוֹ לֹא אָמְרוּ בּוֹ זוּז"ג, כֵּן יֵשׁ לְתַרְץ זֶה.

וְהַעֲקֵר מַה שְּׁנִלְע"ד לְתַרְץ זֶה מְשׁוּם דְּהָא כְּתַב הַמַּג"א מְשׁוּם דְּדָבָר שְׁנֹאָסֵר בְּמִשְׁהוֹ (ס'י
תַּמ"ה) דְּלְכֹן בְּחֻמְצָא בְּפִסְחָא לֹא שְׁיִיף זוּז"ג א שְׁיִיף בּוֹ זוּז"ג, וְסִבְרַתּוֹ הִיא נְכוּנָה ע"פ דְּבַרִּי
הַר"נ הַנְּ"ל, לְכֹן פִּינּוּן דְּטָבֵל נֹאָסֵר בְּמִשְׁהוֹ כְּמִבְּאָר בַּע"ז (דָּף ע"ג), לֹא שְׁיִיף בּוֹ זוּז"ג,
וְהוּי טָבֵל וְחֻלְיִן מְעוֹרְבִין זֶה בְּזֶה, וְכֹן בְּהָא דְּגִיטִין (דָּף מ"ז) בְּיִשְׂרָאֵל וְעַכּוּ"ם שְׁלִקְחוּ
שְׂדֵה כו', וַיֵּשׁ לְהָאֵרִיף בְּזֶה הַרְבֵּה בְּשִׁטַּת הַתּוֹס' וְרַש"י (שָׁם דָּף מ"א הַנְּ"ל).

וְלַפ"ז יֵשׁ לְדוֹן בְּאֵילָן שְׁמַחְצָה בְּמִקּוּם הַקָּבֵר וּמְחַצָּה חוּץ לַקָּבֵר דְּשְׁיִיף בּוֹ זוּז"ג דְּהָא חֲלָק
קָרַקַע דְּהֵיטֵר גְּרַם שְׁיִגְדֵל וְהוּי כְּמוֹ כָּל זוּז"ג דְּמוֹתָר מְשׁוּם בִּיטוּל, דְּהָא כָּל אִסוּרִים
בְּטַלִּים מַה"ת, א"כ יֵשׁ בְּזֶה ס"ס מְעַלְיָא כְּמִש"כ לְעֵיל, סֶפֶק שְׁמָא כְּנוֹלָו חוּץ לַקָּבֵר, וְאֵת"ל
דְּנִכְנַס עַל הַקָּבֵר, אַפְתִּי י"ל דְּלֹא נִכְנַס אֲלֵא מְחַצָּה וְשְׁיִיף בּוֹ זוּז"ג דְּמוֹתָר, בְּפִרְט דְּסִבְרַת
הַגְּאוֹן ר"ע אֵיגֵר הַנְּ"ל לְחִלְקֵי דְּקָרַקַע הַעֲלִיּוֹנָה לֹא נֹאָסֵר', וְכִינּוּן דְּהָא בְּנִדְאֵי יִצְאוּ אֵיזָה
שְׁרָשִׁים חוּץ לַקָּבֵר, דְּאֵיף אֲפֹשֶׁר לְצַמְצֵם שְׁלֹא יִצְאוּ קַצַּת חוּץ לַקָּבֵר, וְגַם זֶה פְּרוּר דְּחֲלָק
קָרַקַע עֲלִיוֹנָה אִינוּ פְּחוֹת מְחֲלָק קָרַקַע שְׁלִצְוֹרָף הַמַּת, א"כ יֵשׁ בְּזֶה רֹב הֵיטֵר, לְכֹן גַּם
לר' יִשְׁעִי יִצְאָנוּ מֵאִסוּר תּוֹרָה, וּבְפִרְט דְּהַרְבֵּה פּוֹסְקִים חוֹלְקִים עַל ר' יִשְׁעִי, וְכַמִּש"כ
הַגְּאוֹן הַנְּ"ל בְּתִשְׁבָּה שָׁם.

וגם יש לדון ס"ם, ספק שמא לא גדלו על הקבר, ואת"ל דגדלו עליו אפתי ספק שמא הלכה פהחולקים על ה"ר ישע"י וס"ל דגם זה מקרי קרקע עולם דמיקטל להקרקע, וכל האחרונים בתשובותיהם תפסו להתיר ולצרף ספיקא דפלוגתא ג"כ לס"ס.

ולכאורה יש להוכיח מעירובין (ל"ח ע"א) במשנה דכיצד יעשה מוליכו בראשון כו' בשני מחשיף עליו כו', וב"ש"י שם ד"ה משתפר בהליכתו וביו"ט אחר השבת מוליכו בראשון וחוזר והולך בשני לראות אם קנים עירוב כו', דקשה דאף דלא ימצא למחר עירובו, עכ"ז הא אינו רק ספק דילמא הי' קנים משתחשף פדלעיל (דף ל"ה) במשנה שם, דמאן דמתמיר אינו רק חמר גמל משום ספק.

א"כ לתכמים דמספקא להו אם שבת ויו"ט קדושה א או ב' קדושות הוי ס"ס, ספק שמא קדושה אחת ואף דנאבד מבעוד יום ג"כ מותר, ואת"ל דב' קדושות אפתי ספק שמא הי' קנים כל ביה"ש הב', אלא ע"כ מוכח מזה דספק דדינא לא מצרפינו לס"ס דהוי ספק חסרון ידיעה, ואין לומר דהתם הוי ס"ס דאפשר לברר, דאפתי תקשה להנהיג דס"ס דאפשר לברר לא מבררינו, וכדמוכח בחולין (כ"ח ע"ב) תוס' ד"ה לפי שא"א לצמצם שפכתו שם שלא הטריחו חכמים למדוד מספק ע"ש, וכש"כ פאן דהוי טורח גדול לילך למקום עירובו.

אף לפי שכל האחרונים כתבו להקל ע"פ ס"ס דפלוגתא, לכן י"ל דהא דעירובין אפשר לחלק, דהא כתב הריטב"א שם במשנה הנ"ל דמירי דהניח העירוב במקום שאינו משתמר, דאם היה במקום משומר א"צ לבדוק פלל דסמכינו בחזקת קנים ע"ש, א"כ פינו דמנח במקום שאינו משומר הוי קרוב ומצוי דנדאי נטלו אחר לכן אינו חשוב להצטרף לס"ס פידוע בכללי ס"ס, אבל ספיקא דפלוגתא שפיר מצרפינו לס"ס כמש"כ פל האחרונים, א"כ נתבאר בעז"ה דאין שום חשש דאורייתא באילנות הנ"ל.

ענף ה ועכשיו נבאר בהא דקיי"ל דעשבי ואילנות בה"ק אסורי' בהנאה עכ"פ מדרבנן, א"כ יש בנ"ד איסור מדרבנן מפני פבדון של מתים, ואף בקבר שאינו שכ בגין אסור מה"ט, ומה שדן כ"ת להתיר, משום דכיון דמצוה להסיק בבהמ"ד א"כ הוי בכלל מצות לאו להנות ניתנו לא נהירא לי' דהא מבואר ביו"ד (סי' רכ"א סעי' י"א דמי שאסר נכסיו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בספר של המן דר, וכתב הט"ז שם בשם תשובת מיימוני שכתב דהא מהנהו השקר שהי' צריך ליתן ולכן לא אמרו בזה להקל משום מצות לאו להנות ניתנו ע"ש, א"כ ה"ה בנ"ד דהא נהנו במה שא"צ ליתן מעות דמי העצים.

ואף דמהתוס' בחולין (דף ק"מ) בד"ה למעוטי צפרי עיר הנדחת כו' שפכתו דאי משום איסור הנאה הא מנות לאו להנות ניתנו ע"ש, ולא אמרינו דהא נהנה מהצפור דלא הי' צריך ליתן מעות עבורו, מוכח לכאורה דלא פסברת הט"ז הנ"ל, עכ"ז אין זה מצוה גמורה כ"כ בנ"ד לדון בזה מצות לא להנות ניתנו, ולכן אין רצוני לדון בהיתר זה פלל אמנם נ"ל לדון להיתרא מטעם אחר, משום דלכאורה קשה במש"כ הש"ך (שם) דבספק קבר אסור, דהא עיקר האיסור הוי מדרבנן, א"כ הא ספק דרבנן לגולא.

וי"ל דהש"ך לשיטתו שכתב (בכלל ס"ס סי' כ"א) דאם נתערב איסור דרבנן חד בחד ונאבד א' מהם לא אמרינו בזה ספק דרבנן לגולא, משום פינו דאיקבע איסורא שאני

ע"ש, א"כ פאן בבה"ק דאיתחזק ואיקבע איסורא דיש בנדאי קברים שמה, א"כ בספק לנו אם האילן נטוע במקום קבר הוי ספק דרבנן דאיכבוע איסורא דאסור ספיקו אף בדרבנן, ולפ"ז יש מקום להקל דהא שיטת הפר"ח שם להקל בספק דרבנן אף באיקבע איסורא וכן נ"ל להוכיח מהא דנדה (נ"ד ס"א) בבגד שנאבד בו חוט פלאים דאם ניתק ממנו חוט אחד חולין להקל בדרבנן, אף יש לדחות זה משום דשא"ה דדומה להא (דסי' ק"י סעי' ז') דדבר שאינו בטל ונפל א' מהם לים דתלינו דאיסורא נפל, ואף דהתם בעינו לאכול שנים שנים, עכ"ז י"ל דלכן הקילו בזה משום סברת הט"ז שכתב (בסי' ש"ב ס"ק א') ע"ש.

אף יש להוכיח כהפר"ח הנ"ל מהא שכתבו התוס' בפסחים (ט' ע"ב) ד"ה היינו ט' חנויות כו' דמה שפי' בקונטרס לענין בדיקה לא נהירא לר"י דהכי מייתי ראי' מט' חנויות דהוי ספק דאורייתא והכא ספק דרבנן כו' עכ"ל, אלמא דשיטתם דרבנן מקילינן אף באיקבע איסורא, דהא קבוע כמחצה על מחצה דמי משום דאיכבוע איסורא והוי פחד פחד, וכן הוא שיטת הטור באו"ח (סי' תל"ט) דט' צבורין אם ביטל אין צריך לבדוק, אלמא דאף דקבוע כמע"מ דמי אפ"ה בדרבנן אזלינן לקולא, וכאמת בשיטת הרמב"ם שם שפסק דאף בביתול צריך בדיקה, י"ל משום סברת הש"ך הנ"ל דהכא דאיכבוע איסורא שאני, אף הה"מ כתב (שם) טעם אחר והובא בט"ז (שם ס"ק א'), א"כ מוכח מהמ"מ הנ"ל דספק דרבנן אף באיקבע איסורא קיי"ל לקולא, ואין סברא לחלק בזה דשאני קבוע כמע"מ דהוי חידוש, משום דעכ"פ איכבוע איסורא.

וע' במג"א וסי' שמ"ד ס"ק ג') שכתב שם דאיסור דרבנן אסור לו לעשות, אע"ג דקיי"ל ספק דרבנן לקולא, דכיון דחל עליו איסור שבת אסור בכל כו', אלמא דדעתו משום דאיכבוע איסורא מחמירינן בדרבנן, אף זה אינו ראי', דאדרבה מוכח מהמג"א שכתב שם דכיון דחל עליו שבת אסור בכל כו', אלמא דטעמי' משום דכיון דחל עליו שבת לא מחלקינן בין דאורייתא לדרבנן, ועוד י"ל דשא"ה משום מאי חזית כמו בפשרי קדירות דיו"ד (סי' קי"א), דכיון דאין להכשיר הב' קדירות, דהא יש נדאי א' דאיסור, להכשיר א' מהן אמרינן מאי חזית, ודוקא ב' חתיכות ונפל א' מהן לים מקילינן דליכא בזה מאי חזית, ולכן אסור' אף מלאכה דרבנן בכל יום ויום, א"כ בנ"ד דספק לנו על פל האילנות שנשפרו אם גדלו כולם על קבר, או לא, וליכא בזה מאי חזית, א"כ דומה זה להא דאו"ח בט' צבורין ופירש' א' מהן דמקילינן אף באיקבע איסורא, וביו"ד (סי' קי"ד סעי' י) דאסור לקנות בבתייהם דקבוע כמע"מ דמי, י"ל דהתם ג"כ משום מאי חזית, דהא לכל הבתים אין להכשיר דהא יש נדאי שם איסור דקצתן נותנין יין, א"כ שייך לומר מאי חזית דהא נולד לנו ספק על כל הבתים, אבל היכא דליכא למימר מאי חזית, יש להכשיר אף באיקבע איסורא.

ובפרט דנראה לי פשוט, דהאילנות דנ"ד אין זה מקרי איכבוע איסורא, דמה בכך דקרקע בה"ק מקרי איכבוע איסורא, הא כיון דמספקא לן שמה לא גדלו כולם על מקום הקבר, א"כ מקרי זה ספק אם יש פאן איסור כולל באילנות, וזה כש"כ מהא (דסי' קי"א) גבי ב' חתיכות שנתערבו ונפל אחד מהן לקדירה דמותר אף דמתחלה איכבוע איסורא כמש"כ הפר"ח והכרו"פ שם, ולכן מדוקדק לשון התוס' והרא"ש במגילה (נ"ד כ"ט) ובשו"ע

(שם) בזה"ל, דמותר ללקוט כ"ז שאינם על הקברות עצמם, דמשמע דכ"ז שלא נודעו דהם עומדים בקבר ודאי מותר, ולא חיישינו לספק קבר, ולכן דברי הש"ך אינם מובנים לי, ואפשר דכוננתו אינה אלא על לכתחלה, ולכן פתב בלשון צריה לזהר, ובאמת ג"ז אינו דהא דוקא לעשות ספק דרבנן לכתחלה אין עושין אבל אחר שנעשה מותר גם לכתחלה פידוע.

אבל בנ"ד בהעצים נראה דאין להחמיר כלל אף לכתחלה, משום דהא דצריה לשורפם במקומם לעשבי בה"ק הטעם משום קנסא או שלא יחשדוהו שמוליכן לבהמתו א"כ בכ"ד דנשפרו מעצמם לא שייך למקנסו, ומחמת חשד ג"כ לא שייך פאשר יבואר, ואף שפתבו האחרונים בשם המרדכי דרק על שורפן במקומן פתבו משום קנס או חשד, אבל מה דשורפן הוי משום איסור הנאה דאסרו חז"ל לעשבי בה"ק, וכמש"כ הב"ח בכוננת הר"נ, עכ"ז אינו שייך בנ"ד לאסור העצים להדליק מחמת א"ה, דהא גם בבהמ"ד נשורפין ומקיים מצות שריפה שתקנו חז"ל בהם, ואף שנהנה מהם עכ"ז הא אחר שנשורפו מותר להנות מהם דלא חמור מכל הנשורפין מה"ת דמותר להנות אחר שנעשתה מצותו, ואף בגתלים לוחשות קיי"ל להיתר כמבואר בפסחים (דף כ"ז), א"כ ודאי מותר להנות מחנם התנור, ואף דלכתחלה אסור להנות בגלחים כמש"כ התוס' בפסחים (כ"ו ע"ב) ד"ה בישלה ע"ג גתלים כו', עכ"ז י"ל דאיסור דרבנן שאני, ועוד דהא בנ"ד דהם בספק קבר דנתבאר דמותר משום ספק דרבנן לקולא, ולכן אף הש"ך דהחמיר לכתחלה בספק קבר מודה בנ"ד, דהא אף בעומדים על קבר ודאי אין בהם איסור אלא לכתחלה להנות מהגתלים פנ"ל, א"כ תרתי לכתחלה ודאי אין להחמיר כמש"כ האחרונים בזה.

וכן לבשל ולהתחמם פנגד האבוקה ג"כ יש להקל בעצמי בה"ק, משום דהא הא דאסור להסיק בעצמי ערלה באבוקה פנגדו לרבי דקיי"ל פנותי' בפסחים (דף כ"ז) פתב הפ"י (שם) דאינו אסור רק מדרבנן, וביותר מבואר פן בפסחים (דף ע"ה) בתוס' ד"ה וגרפו כו' דאף באבוקה פנגדו אינו אסור אלא מדרבנן ע"ש, וכ"כ התוס' (שם דף ה') ד"ה ואמר כל כו' דהא דלא יסיק תנור וכירים הוי מדרבנן, משמע דמה"ת אינו אסור להסיק אף לכתחלה משום דהנאתו באה אחר בעורו כמש"כ התוס' בב"ק (דף ק"א) בד"ה ולא יצבע בו כו', ובפסחים (דף כ"ב) בתוס' ד"ה מניין שלא יצבע בו כו') אף שמן הוי בעין בשעה שדולק אבל לא בעצים ע"ש, וכ"כ התוס' בב"ק (שם ע"ב) בד"ה והאיכא עצים דמשחזו כו' דלכן אין אוסרין רבנן בעצמי איסור להתחמם פנגדו ולהאיר בהו אלא דוקא בשרשיפא משום דהנאה אינה מתחלת אלא פשפלה האיסור כו' ע"ש, וגם לדין דקיי"ל פריי י"ל דאינו אלא מדרבנן כמש"כ התוס' והפ"י [או די"ל דשאני בערלה דנלמד מקרא בב"ק (שם) ובפסחים (שם) דלא ידליק בו מהא דוערלתם ערלתו ערלים כו', וכלאי הכרם הא איתקש לערלה כמש"כ רש"י והתוס' בסוף תמורה], א"כ י"ל דלא החמירו אלא בא"ה מה"ת ולא באיסור דרבנן, דהא חזינו דרבנן פליגי שם על רבי ומקילים בעצמי ערלה אף באבוקה נגדו וכמש"כ התוס' (שם כ"ז ע"ב) בד"ה מכלל דרבנן שרי באבוקה נגדו כו', א"כ י"ל דגם רבי לא פליג עלליהו אלא במה שאסור מה"ת, ולא במה שעיקר איסורו מדרבנן ואין לו עיקר בתורה, כמו בעצמי בה"ק ומנ"ל לגזור זה בדרבנן, והוי זה פועל גזירה לגזירה דלא גזרינו מדעתנו אלא היכא דמצינו בפ"י, ואף דמצינו באו"ח (סי' תמ"ה) דגם בחמץ נוקשה אסור להסיק התנור, שאני התם דהא פתבו התוס' בשבת (דף

כ"ה) ד"ה הא בחול ש"ד כו' דשמן ובשר ותבואה חשיבי טפי בעין בשעת היסק מעצים ע"ש, א"כ בפת וקמץ דהוי בעין טפי לכן אסרו להסיק, משא"כ עצים או דשאני חמץ גוקשה דהוי עיקרו בתורה, משא"כ עצים בא"ה שאין לו עיקר בתורה י"ל דכ"ע מודי דשרי להנות אף באבוקה נגדו משום דהנאתו הוא אחר ביעורו, ואף דקיי"ל בעשבי בה"ק דשורפן במקומן עכ"ז הא בנ"ד לא שייך הטעם דקנסא פנ"ל, ואף דע"כ העיקר פהטעם משום חשדא שצא יחשדוהו שמוליך לבהמתו, דהא אף בלקטן לצורף בה"ק ג"כ שורפן במקומן כמש"כ העור והשו"ע, ובזה לא שייך הטעם דקנסא, דהא לצורף בה"ק מותר ללקטן, עכ"ז בעצים לא שייך טעם זה משום דהא בב"ק (דף ק"א) אמרו דסתם עצים להסקה קאי, לכן ליפא למימר בעצים שיהיו חושדין אותו שנוטלם שלא לצורף הסקה, דהא לא קיימי אלא להסקה לכו מותר לשורפן בבהמ"ד דמקיים בהם מצות שריפה, וממילא מותר לאפות ולבשל ולהתחמם נגדם משום דהנאתו הוא אחר ביעורו בעצים פנ"ל, ולכן לא מצינו איסור באילנות בה"ק אלא ללקוט פירותיהם או בעשבי בה"ק, ולא בעצים דלהסק קאי, פן יש לדון להקל בזה.

ענף ו עכ"ז פינון שהוא מלתא חדתא לכו קשה להקל אם גדלו בנדאי על הקבר, אף בנ"ד דהוי ספק קבר אף דהש"ך דהחמיר גם בספק קבר, ונ"ל טעמו פעת משום דס"ל לדמות זה לתרנגולת טריפה וכשירה שנתערבו וא' מהן הטילה ביצה דאף בנגמרה הביצה מקודם שנתרפה, דז"א אסור אלא מדרבנן כמש"כ הש"ך (בבב"ב ס"ו ס"ק ד') והחוו"ד (שם) דאסור משום דזה הוי פחד פחד באיסור דרבנן דאסור ע"ש, ואף דעל הביצה לבד אין זה נחשב לאיקבע איסורא דהא מספקא לן דלמא פשירה ילדה ואז אין פאן איסור פלל, עכ"ז פינון דהתרנגולות הוי איקבע איסורא ולכן מקרי גם הביצה הגדלה מהן בגדר איקבע איסורא, ואסור גם בספק דרבנן, א"כ ה"ה בספק קבר דכיון דהקרע אסור מדרבנן עכ"פ מפני פבודן של מתים, והא דסנהדרין דשקלי מקברי' דרב עפרא לאשתא בת יומא קבר הקשה המרדכי במגילה (פ' בני העיר), והתני' פשוט הוא דשאני רפואה דאף חולה שאין בו ספנה מותר להתרפאות באיסור דרבנן, ולכן פינון דגוי קרע בה"ק הוי אסור אף בספק קבר משום דהא יש פמה קברים ישנים ואינו נכרים והוי זה איקבע איסורא ואסור אף בקרע עולם מדרבנן מפני פבודן של מתים, ולכן אף האילנות דמספקא לן שפא גדלו פולם על חוץ לקבר ואין בהם איסור פלל, עכ"ז פינון דמקום גדילתו וניקתו נאסר משום איקבע איסורא בדרבנן, לכן האילנות פמו ביצה טריפה הנ"ל, ושפיר כתב הש"ך להחמיר בספק קבר ואזיל לשיטתו בבב"ב ס"ו הנ"ל, וא"צ לדחוקי כמש"כ לעיל בכוננת הש"ך דהחמיר בספק קבר דזהו רק לכתחלה משום דזה אינו לדינא, אף העיקר בכוננת הש"ך כמש"כ פעת, וכן פיו"ד (סי' קי"א בש"ך סק"ד) פתר להחמיר בשתי חתיכות שנתערבו ואינו ניפרות דאף בנפל אחת לקדירה אסור אף באיסור דרבנן משום איקבע איסורא ע"ש, וה"ה בהאילנות שגדלו מאיסור, וכה"ג מצינו בכתובות (דף י"ג) דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה, ואכמ"ל.

ולפ"ז נראה לי ברור, דאף הש"ך דהחמיר בספק קבר ללקוט הפירות ולאכלן, עכ"ז מודה בנ"ד בהעצים דבספק קבר מותר, משום דיש להקשות על מה שפסק הש"ך דבאיקבע איסורא אסור אף בדרבנן מהא דעירובין (דף ל"ה), ומרמב"ם (פ"י מה' מקנאות) דפסק כת"ק דר"י דמטהר בנטמא בטומאה דרבנן, וספק טבל, אלמא דאף

באיתחזוק איסורא מותר בדרבנן, ובאמת מוכיח מזה הפר"ח והכרו"פ (שם) והתיר ספק דרבנן באיתחזוק איסורא, ודלא כהש"ך, והחוו"ד (שם) פתב דאדרבה מוכח מהתם כהש"ך, דהא דוקא בנטמא בולד הטומאה דרבנן דהוי תרתי דרבנן, דהטומאה דרבנן, וגם האדם אינו מקבל טומאה אפילו מולד הטומאה דאורייתא רק מדרבנן, משא"כ באב הטומאה דרבנן דמבואר שם דגם ת"ק מודה דטמא, עכ"ל החוו"ד בדיני ס"ס ש"ל, וכיון דבתרי דרבנן מבואר להדיא ברמב"ם ה"ל, דגם באיתחזוק איסורא מותר בספק דרבנן, וגם הש"ך מודה בזה, לכן בנ"ד בעצמים שנשפרו דאף דנימא דגם באיסורי הנאה דרבנן אסורי"ג"כ העצמים בהסקה משום דלא פלוג דרבנן, עכ"ז זה אינו אלא תרי דרבנן, א' דעיקר איסורו מדרבנן, משום כבוד המתים, ב', דהא אף באיסור הנאה מה"ת כמו ערלה וכה"ג ג"כ הא נתבאר דאיסור הסקת העצמים אף באבויקה פנגדן אינו אלא מדרבנן כנ"ל, א"כ באיסור תרי דרבנן ונדאי מותר אף באיתחזוק איסורא, וכש"כ באיקבע איסורא, דנדאי מותר אף בספק קבר, וגם הש"ך מודה בזה, משום דהא דמחמיר בספק קבר, הא מיירי שם בפירות, וה"ה בעשבים, אבל באילנות בסתם עצים דלא קיימי רק להסקה דהוי תרי דרבנן ונולדו בבת אחת תרי דרבנן ה"ל, לכן לכ"ע מותר.

וגם יש לדון בגדלו ונדאי על הקבר דלהסוכרין דמקרי קרקע עולם מותר לבטלן ברוב, כמו הא דביצה (דף ד') בעצמים שנשפרו מהדקל דמרבה עליהן עצים מוכנים ומבטלים דמקלא קלי איסורא, אף יש לדון הרבה בזה הפרט.

ונתבאר בנ"ד דמותר אף בלא ביטול ברוב, ובקצרה הוא, פיון דאיסור דאורייתא ליכא בזה משום ס"ס, ספק שמא גדלו במקום שאין בו קבר, ואת"ל דגדלו במקום קבר, דלמא הלכתא פהחולקים על ר' ישע' ומקריקרקע עולם דבטל להקרקע, ואין לומר דהוי ספק בגוף ספק בתערובות, דז"א דהא בתרנגולת ספק טריפה שנתערב חז בחד, והטילה ביצה, דהביצה מותרת משום דעל הביצה באין ב' ספיקות כא', כמש"כ הש"ך שפיר (בכללי ס"ס סק"ד) בארובה, וה"ה האילנות שגדלו מקרקע דנתערב חז בחד בספק איסור דנדאי מותר מה"ת, ועוד דהא נתבאר לעיל דגם לשיטת ר' ישע' יש להתיר מה"ת משום ס"ס ספק שמא כולם חוץ לקבר, וספק שמא רק מקצתו על הקבר ועוד ספק שמא רק מחצה ע"פ סברת התוס' בעירובין דכתבו ס"ס שמא רוב ושמא מחצה ולכן מותר אף באיסור דרבנן בספק קבר כמש"כ הש"ך (בכללי ס"ס ס"ק ט"ז) כה"ג גבי ספק גמלחו כו', לכן ונדאי מותרים האילנות בנ"ד שנשפרו מעצמן להסיק בהן התנור, בפרט בבה"נ דזה מקרי תשמישי מצוה, אבל משום מצוה לחוד בנדאי אין להתיר, כמו דמוכח מהש"ך ששהחמיר ללקוט הפירות אף דהדמים לצדקה, ועיקר ההיתר בנ"ד הוא כמש"כ לעיל, וגם הא הרמב"ם לא הביא להא דשורפן במקומן, ואפשר דטעמין משום דמוכח בסנהדרין בקברי' דרב דהוי שקלי עפרא מיני כמו שהקשה המרדכי ואכמ"ל, וע' בת"הד (סי' רפ"ד), ויש עוד הרבה להאריך, אף מפני טרדומי הוכרחתי לקצר.

סימן לב בענין תפילין בשמועה קרובה. נשאלתי בשמועה קרובה דמבואר ביו"ד (סי' שפ"ח) בש"ך ובט"ז שם דאסור להניח תפילין, ובאו"ח (סי' ל"ח) הובא בבאר היטב בשם המריט"ץ דכתב דדוקא יום המיתה פטור מתפילין, אבל יום הקבורה שאינה יום המיתה חייב בתפילין, א"כ ה"ה בשמועה קרובה, איך להתנהג בזה.

תשובה בעז"ה, והוא שהש"ך והט"ז שם הוכיחו מהרמב"ן והמחבר (סי' ת"ב סעי' ב') שכתבו דבשמועה רחוקה א"צ לחלוץ התפילין, דמשמע מזה דבשמועה קריבה צריך לחלצם, וכ"כ המשאות בנזמין (סי' פ"ב), וכל האחרונים השיגו על שיטת המריט"ץ הג"ל והעלו דאף יום קבורה לחוד אסור בתפילין, א"כ לפ"ז ה"ה בשמועה קרובה.

ולע"ד מוכח להיפך, מהרמב"ן בספרו תורת האדם (דף מ"ד) שכתב לבאר, אי אבילת יום ראשון הוי מה"ת פשיטת הרי"ף והגאונים, ודעתו להכריע דיום א' הוי מה"ת, וכתר דבתפילין משום דמצנה רבה הם לא אסרום אלא יום ראשון, שיש בו אבילת תורה, אבל משגי ואילך לא רצו לבטל מצנה גדולה של תורה משום אבילות דדבריהם כו' עכ"ל הרמב"ן, הרי להדיא מבואר ברמב"ן דדוקא באבילות של תורה אסרו בתפילין, א"כ ביום שמועה קרובה דלא הוי רק מדרבנן, כמבואר בזבחי' (דף ק') וברא"ש (פ"ג דמ"ק סי' נ'), בנדאי שיניך לומר גם בזה דלא רצו לבטל מצנה גדולה של תורה משום אבילות דדבריהם, ומוכח דס"ל להרמב"ן פשיטת המהריט"ץ הג"ל דביום הקבורה שאינו יום המיתה חייב בתפילין, משום דמה"ת אינו נוהג אבילות אלא ביום המיתה וקבורה כמבואר ברא"ש שם, אף תקשה מה שהוכיחו כל האחרונים מהרמב"ן והובא בב"י (סי' ת"ב) דמשמע מינך דבשמועה קרובה צריך לחלצן א"כ סתרי דברי הרמב"ן אהדי.

אמנם פיון שפבר הוכחתי בעז"ה מהרמב"ן דס"ל דדוקא באבילות של תורה פטור מתפילין אבל באבילות דרבנן חייב, ובע"כ מוכח דשאני הא דמשמע מהרמב"ן דבשמועה קרובה צריך לחלצן ובנדאי לא יסתרו דבריו אהדי, והוא דלכאורה קשה לפמש"כ הרמב"ן דלא אסרו בתפילין אלא באבילות דאורייתא דהוי רק יום ראשון, דהא מבואר במ"ק (דף כ"א) דאף ביום ב אסור להניח תפילין, אלא דאמרו בזה מקצת יום ב' ככולו כמבואר ברי"ף וברא"ש (שם סי' פ"ד) וביו"ד (סי' שפ"ח) בטור וב"י שם שכתבו דדוקא לאחר שתנץ הסמה מותר להניח משום דמקצת היום ככולו וכמש"כ הב"י שם בשם תורת האדם להרמב"ן שכ"כ, א"כ קשה אמאי אסור ביום ב' להניח תפילין עד שתנץ הסמה, הא יום ב' לא הוי רק מדרבנן, והא שיטת הרמב"ן הוא דדוקא באבילות של תורה ביטלו לתפילין א"כ מפני מה אסרו להניח תפילין ביום ב' עד הגנץ הסמה הא זמנו הוי משיראה חבירו ויפירונו כמבואר באו"ח (סי' ל'), אף זה אינו קשה פלל דהא הרמב"ן במתק לשונו ביאר דביום ב' לא רצו לבטל מצנה גדולה של תורה, אלא דדוקא לבטל לגמרי מצנה של תורה בשביל אבילות דרבנן לא רצו, אבל היכא שיכול לקיים המצנה אחר זמן אף באותו היום, אז יכולים לאחרה על הזמן המאחר אף בשביל אבילות דרבנן, ודוקא לעקור לגמרי אינם יכולים אלא באבילות תורה, ולכן פשארו ביום א' כל היום להניח תפילין, אינו אלא באבילות תורה, אבל באבילות דרבנן לא רצו לבטל לגמרי למצות תפילין כל היום, ולכן ביום ב' להניח אחר שתנץ הסמה, ואין המצנה נעקרת לגמרי במה שיאחרה, תקנו חז"ל לתקנתם אף דלא הוי רק דרבנן. וזה פשוט.

ולפ"ז ניחא הא דמשמע מהרמב"ן שהובא בב"י (סי' ת"ב) דבשמועה קרובה צריך לחלצן, משום דהא מוכח מהרמב"ן דס"ל דאף דבשביל אבילות דרבנן לא רצו לבטל המצנה, עכ"ז היכא דיכול לקיימה באותו היום אחר זמן, אף דלכתחלה מצנה להיחם

עָלְיוּ כָּל הַיּוֹם כַּמְּבֹרָאָר בְּאוֹ"ח (ס' ל"ז), מ"מ בִּיטְלוּ זֶה אֶף בְּשִׁבְלֵי אֲבִילוֹת דְּרַבְּנָן, א"כ ה"ה אִם קָיָים כְּבָר מְצֻנָּת תְּפִילִין בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אִזּוּ כּוֹלִים לְבַטֵּל גַּם בְּשִׁבְלֵי אֲבִילוֹת דְּרַבְּנָן דְּאֶף דְּמְצֻנָּתוֹן לְהִי' עָלְיוּ כָּל הַיּוֹם עַכ"ז אֵינּוּ אֵלָא לְמַצְנָה בְּעֵלְמָא, וְכִינּוּ דְּאִינְהָ נְעֻקְרָת לְגַמְרִי, לְכֹן גַּם בְּאֲבִילוֹת דְּרַבְּנָן נִדְחָת, וְלְכֹן בְּשִׁמוּעָה קְרוּבָה חוֹלְצָן דְּהָא קָיָים כְּבָר מְצֻנָּת תְּפִילִין בְּאוֹתוֹ יוֹם, אֶף בְּשִׁמוּעָה רְחוּקָה ס"ל לְהֶרְמַב"ן דְּאֵינּוּ חוֹלְצָן מְשׁוּם דְּלֹא עֲדִיף שְׁמוּעָה רְחוּקָה מִיּוֹם ב' שֶׁל אֲבִילוֹת כַּמֶּש"כ הֶרְמַב"ן שָׁם, וְאֶף בְּפָנִים חֲדָשׁוֹת ס"ל דְּאֵינּוּ חוֹלְצָן בְּיוֹם ב' כַּמֶּש"כ הֶרְא"ש בַּפ"ג (ס' פ"ד), אֲבָל בְּשִׁמוּעָה קְרוּבָה דְּהִי יוֹם רֵאשׁוֹן מְאֲבִילוֹת אֶף דְּלֹא הִי רַק מְדַרְבְּנָן, עַכ"ז חוֹלְצָן פִּינּוּ דְּקָיָים כְּבָר מְצֻנָּה זֹו וְכַש"כ, הוּא מִיּוֹם ב' דְּמֵאֲחֵרִינּוּ מְצֻנָּתוֹ אַחַר הַנֶּחֱץ הַחֲמָה אֶף דִּישׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יָמוֹת כְּמוֹ בְּגִיטִין (דף כ"ח), כַּש"כ אִם קָיָים כְּבָר הַמְצָנָה דְּחוֹלְצָן אֶף בְּאֲבִילוֹת דְּרַבְּנָן, מִשָּׂא"כ הֵיכָא דְּלֹא קָיָים כָּלֵל מְצָנָה רַבָּה דְּתְּפִילִין בְּיוֹם הַשְּׁמוּעָה, וּבְתוֹף כְּףֵה הִגִּיעַ לוֹ הַשְּׁמוּעָה הַקְּרוּבָה דְּנִדְאִי מְנִיחַ מְשׁוּם דְּהֵיכָא דְּנִתְבַטֵּל לְגַמְרִי הַמְצָנָה לֹא רְצוּ לְבַטֵּל בְּשִׁבְלֵי דְּרַבְּנָן, כַּמֶּש"כ הֶרְמַב"ן לְהִדְאִי כַּנ"ל, וּמוֹכַח בַּעֲזוֹ"ה כְּשִׁיטַת הַמַּהְרִיט"ץ וְנִדְחָה עֵיקַר רְאִינְתָם מִן הֶרְמַב"ן וְהַמְחַבֵּר וְסִי' ת"ב), מְשׁוּם דְּהָא דְּמִשְׁמַע מִהַמְחַבֵּר דְּבְשִׁמוּעָה קְרוּבָה צָרִיף לְחַלּוֹץ הֵינּוּ ג"כ כַּנ"ל דְּכָבֵר קָיָים מְצֻנָּת תְּפִילִין, וְסָפֵר מַהְרִיט"ץ אֵינּוּ ת"י.

וּמִשָּׂא"כ הַמְשָׂאת בְּנִימִין לְהוֹכִיחַ דְּשִׁמוּעָה קְרוּבָה אֲסוּר בְּתְּפִילִין, דְּהָא חֲזִינּוּ דְּהַגְמ' בַּמ"ק (דף כ"א) מְדַמָּה תְּפִילִין לְכַפֵּיית הַמִּיטָה, דְּפָרִיף הֵתָם עַל מַה דְּאָמַר רַבָּא פִּינּוּ שְׁהֵנִיחַ בְּשִׁנֵּי שׁוּב אֵינּוּ חוֹלְצֵן, דְּהָא רַבָּא הוּא דְּאָמַר הִלְכָה כְּתָנָא דִּידָן דְּאָמַר שְׁלֵשָׁה, וְכַפֵּיית הַמִּיטָה וְדֵאִי נוֹהֵג בְּשִׁמוּעָה קְרוּבָה, א"כ ה"ה דְּאֲסוּר בְּתְּפִילִין, וְעוֹד דַּאל"כ מֵאִי פָּרִיף שָׁם לְרַבָּא הָא חֲזִינּוּ דְּלֹא דְּמִי תְּפִילִין לְכַפֵּיית הַמִּיטָה בְּשִׁמוּעָה קְרוּבָה אֵלָא ע"כ מוֹכַח דִּיּוֹם הַשְּׁמוּעָה אֲסוּר בְּתְּפִילִין עַכ"ל הַמ"ב, וְלִפְלֵא בְּעֵינֵי רֵאִי' זֹו, דִּישׁ לוֹמַר בְּאֵמַת לְמַסְקֵנָת הַגַּמ' דְּמִתְרַץ שָׁם דְּמַצְנָה שְׂאֵנִי, חֲזִינּוּ לְהִדְאִי דְּשְׂאֵנִי תְּפִילִין מְכַפֵּיית הַמִּיטָה, וְשִׁיכָא שְׁפִיר סְבֵרַת הֶרְמַב"ן הַנ"ל דְּבְאֲבִילוֹת דְּרַבְּנָן לֹא בִּיטְלוּ מְצֻנָּת תְּפִילִין, וְהַש"ס.

גִּילָה לְנוּ סְבֵרַת הֶרְמַב"ן הַנ"ל א"כ נִתְבָּאָר שְׁבַעֵיקַר הֵיכָד שְׁכַתְּבוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְהוֹכִיחַ מִהֶרְמַב"ן דְּאֲסוּר בְּשִׁמוּעָה קְרוּבָה בְּתְּפִילִין, אַדְרַבָּה מוֹכַח לְהִפְּךָ דַּס"ל דְּחֵיב בְּתְּפִילִין, וְלְכֹן אֵין לְהֵם שׁוּם יְסוּד לְבַטֵּל מְצֻנָּת תְּפִילִין בְּיוֹם הַשְּׁמוּעָה.

וְעֲדִינּוּ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּדוֹקָא לְשִׁיטַת הֶרְמַב"ן שְׁהַכְרִיעַ כְּהַגְאוּנִים דְּאֲבִילוֹת יוֹם א' הִי מַה"ת, שְׁפִיר יֵשׁ לְחַלֵּק דְּבִיּוֹם ב' דְּלֹא הִי רַק מְדַרְבְּנָן לֹא בִּיטְלוּ תְּפִילִין, אֲבָל לְשִׁיטַת הֶרְא"ש בַּפ"ג דַּמ"ק (ס' נ') שְׁהַכְרִיעַ דְּאֲבִילוֹת יוֹם א' ג"כ אֵינְהָ מַה"ת, א"כ לַפ"ז לְכַאוּרָה אֵין לְחַלֵּק בֵּין יוֹם הַמִּיתָה לְיוֹם הַשְּׁמוּעָה דְּהָא תְּרַנּוּיָהּ לֹא הִי רַק מְדַרְבְּנָן, וְהֶרְא"ש (שָׁם) כְּתִב דְּהָא דִּיּוֹם א' אֲסוּר בְּתְּפִילִין לֹא הִי רַק מְדַרְבְּנָן דְּבִשְׁבַל וְאֵל תַּעֲשֶׂה כּוֹלִים לְעַקּוֹר כו'.

אֶף פִּינּוּ שְׁכָבֵר נִתְבָּאָר דְּהֶרְמַב"ן ס"ל דְּבְשִׁמוּעָה קְרוּבָה מְנִיחַ תְּפִילִין, א"כ אֶפְשָׁי פְּלוּגְתָא לֹא מְפָשִׁינּוּ, וִי"ל דְּגַם הֶרְא"ש מוֹדָה בְּזֵה, וּמִשָּׂא"כ דְּלְשִׁיטַת הֶרְא"ש מ"ש יוֹם הַמִּיתָה מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, זֹו אֵינְהָ הוֹכְחָה כָּלֵל, דְּהָא מְצִינּוּ לְחַלֵּק בֵּין יוֹם הַמִּיתָה לְיוֹם הַקְּבוּרָה גַּם לְשִׁיטַתוֹ, דְּהָא מְבֹאָ' בְּבִרְכוֹת (ט"ז ע"ב) גְּבִי ר"ג שְׁרַחֵץ בְּלִילָה רֵאשׁוֹן שְׁמִתָּה אֲשֶׁתוֹ דְּאֲנִינּוֹת לִילָה דְּרַבְּנָן וּבְמִקּוּם אֲסֻטְגִים לֹא גִזְרוּ, וּבְתוֹס' (שָׁם) ד"ה אֲנִינּוֹת

לילה כו' הקשו דהא אבילות דרבנן גבי רחיצה ותי' דאי איתא דהוי דאורייתא גבי מעשר
א"כ בשארי דברין דרבנן נמי ה"ל למיגזר דכל דתקון פועין דאורייתא תקון, וכ"כ
הרא"ש, הרי דאף לשיטתם דאבילות יום א' ג"כ דרבנן, עכ"ז מחלקינן בין יום המיתה
ללילה, דביום הוי דאורייתא משום פועין דאורייתא תקון, משא"כ בלילה, ולכן הקול
ר"ג לרחוץ בלילה ולא ביום משום דביום נתנו לו דין דאורייתא, א"כ מה"ט אפשר
לחלק דדוקא ביום המיתה דהוי פועין דאורייתא תקנו חז"ל לבטל מצות תפילין ובשב ואל
תעשה יכולים לעקור, אבל ביום השמועה דקיל טובא מיום המיתה, וכמו דמצינו
ברחיצה לאסטגיס דלא גזרו בלילה שאינו יום המיתה, א"כ ה"ה גבי מנות תפילין דכל
אדם הוי פאסטגיס גבי זה אפשר דלא גזרו אלא דוקא ביום המיתה, ועוד דהא במ"ק (דף
כ"א) אמרו גבי ביטול מצות תפילין ביום א' משום ואחריתה ביום מר, וכינן דמבואר
בברכות שם דנאחריתה ביום מר לא קאי רק על יום המיתה, וכ"כ בנבחים (דף ק'), א"כ
מנלן לבטל מצות תפילין ביום השמועה דלא הוי עיקרו רק מדרבנן, וגם אפשר דלא
שייך בי' לומר מעולל בעפר קרנו כ"כ, ולמילך זה מיום המיתה הא יש הרבה לחלק
ביניהם כנ"ל, ואין מדמין גזירות חז"ל זל"ז, וכינן דנתבאר דלשיטת הרמב"ן מניח
תפילין ביום השמועה לכו אין לנו להרבות במחלוקת בין הרא"ש להרמב"ן בלא ראי'
מבונרת.

והא שכתב הרא"ש בפ"ג דמ"ק (סי' ע"ט) גבי מתאבלים ע"פ ע"א כו' נז"ל ועוד לענין
אבילות חומרא דאתי לידי קולא ומבטל דברי תורה ותפילין יום א' כו' עכ"ל, אלמא דגם
בשמועה קרובה אסור בתפילין, אין זה ראי' פלל, די"ל דהתם מייירי בהגיעה השמועה
ביום המיתה אבל ביום השמועה שאינו יום המיתה מנלן לפוטרו מן תפילין.

וכן יש להוכיח מירושלמי (ריש פ"ג דברכות) גבי מי שמתו מוטל לפניו דפטור אתפילין
ומפל מצות כו' נז"ל תני אבל ביום א' אינו נותן תפילין וביום ב' נותן תפילין דברי ר"א
ר' יהושע אומר בא' ובשני אינו נותן תפילין כו' ומקשה אם ביום ב' אינו נותן תפילין
צריך מימר מי שמתו מוטל לפניו אלא בגין דא תני דא עכ"ל, וקשה מפני מה תלה
הירושלמי קושיא זו למ"ד דביום ב' אינו נותן תפילין, הא אף למ"ד דס"ל דרק ביום א'
אינו נותן תפילין ג"כ קשה מאי אריא מי שמתו מוטל לפניו הא אף אחר קבורה אינו
מניח תפילין ביום הקבורה, אף אי נימא כמו שהוכחתי דדוקא ביום המיתה אינו מניח
תפילין, אבל ביום הקבורה שאינו יום המיתה מניח משום שאינו אסור מה"ת, וגם אין
לו עיקר בדאורייתא, לא בטלו בזה מצות תפילין, לכן למאן דס"ל דרק יום א' אסור
בתפילין אינו קשה מפני מה קתני מי שמתו מוטל לפניו פטור מתפילין הא גם אחר
הקבורה אסור בתפילין, משום די"ל דלדידך לא מיתסר אלא יום המיתה כדברי הרמב"ן
הנ"ל, או אף לשיטת הרא"ש משום דיש לו עיקר בתורה, אבל יום קבורה שאינו יום
המיתה לא נאסר בתפילין, א"כ ניחא הא דתני מי שמתו מוטל לפניו דכ"ז שמתו מוטל
לפניו אף שאינו ביום המיתה אף שלא נקבר לכו פטור מק"ש ומתפילין, ולכן לא הקשה
הירושלמי זה אלא למ"ד דס"ל דגם יום ב' מיתסר בתפילין ואף באבילות שאינו מן
התורה ואין לה עיקר בתורה, משום דיש לו מרירות תרי יומא קמאי בהתחלת אבילות,
א"כ לפ"ז מקשה הירושלמי שפיר מאי אריא דמתו מוטל לפניו הא אף אחר שנקבר ג"כ
נאסר בתפילין אף דלא נקבר ביום המיתה, ולפ"ז מוכח מן הירושלמי הנ"ל דס"ל ג"כ

כְּשִׁיטַת הַמַּהְרֵי"ט דְּדוֹקָא אֲבִילוֹת בְּיוֹם הַמִּיתָה אָסוּר בְּתַפְּיִלִּין אֲבָל בְּיוֹם קְבוּרָה שְׂאִינוּ יוֹם הַמִּיתָה חֲזֵיב בְּתַפְּיִלִּין, וְהִ"ה בְּיוֹם הַשְּׂמוּעָה, וְזוֹ הִיא רֵאִי בְּרוּרָה בַּעֲזַה"ש.

א וְגַם לְשִׁיטַת הָרֵא"ש הָא נִתְבָּאָר דְּשִׂאֲנֵי אֲבִילוֹת דְּיוֹם הַמִּיתָה מְאֲבִילוֹת דְּיוֹם הַקְּבוּרָה, דְּהָא גַבֵּי רְחִיצָה בְּאַיִסְטָנִיס אָסוּר בְּיוֹם הַמִּיתָה מִשּׁוּם דִּישׁ לוֹ עֵינְקָר מַה"ת פְּמוּ בְּבִרְכוֹת (דָּף ט"ז), וְאֵלּוּ בְּיוֹם הַקְּבוּרָה שְׂאִין לוֹ עֵינְקָר מַה"ת לֹא אָסוּרוּ רְחִיצָה לְאַיִסְטָנִיס כְּדַמוּכַח שָׁם, א"כ מְנַלֵּן לְבַטֵּל מִצְוָה רַבָּה בְּיוֹם הַקְּבוּרָה שֶׁהִקְיָלוּ אֲבִילוֹת דִּילְג' יוֹתֵר מִיוֹם הַמִּיתָה, וּבְפֶרֶט דְּהַגְמ' קְאָמַר מ"ט דר' יְהוֹשֻׁעַ מִשּׁוּם וְאַחֲרִיתָהּ בְּיוֹם מַר, וְזֶה לֹא קָאִי אֶלָּא עַל יוֹם הַמִּיתָה כְּמַבְּנֹאָר בְּזַבְּחִים (דָּף ק) וּבְבִרְכוֹת (שָׁם).

וּבְעֵינְקָר קוֹשְׁיַת הִירוּשְׁלָמֵי הַגָּ'ל [וְכֹן הִקְשָׁה הַרְשָׁב"א בְּבִרְכוֹת ר"פ מִי שְׂמַתוֹ] נִרְאָה לַעֲנַ"ד לְתַרְזַן ע"פ הָא דְּמַבְּנֹאָר בְּמו"ק (דָּף כ"ב) וּבְרֵא"ש (שָׁם) לְפִי גִרְסַתוֹ בִּירוּשְׁלָמֵי שְׂהִבִּיא שָׁם, וְז"ל הָרֵי שְׂמוּלִיכִים הִמַּת מְמַקּוֹם לְמַקּוֹם אֵית תַּנָּא דְתַנִּי אֵלּוּ שְׂפָאֵן מוֹנִין מְשִׁיבָא הִמַּת וְאֵלּוּ שְׂשָׁם מוֹנִין מְשִׁיבָתָם הַגּוֹלָל, וְאֵית תַּנָּא תַּנִּי אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹנִין מְשִׁיבָתָם הַגּוֹלָל ר' סִימֵן בְּשֵׁם רִיב"ל אָמַר הַפֶּל הוֹלֵךְ אַחַר גְּדוּל הַמְשַׁפְּחָה כו' שְׂאֵם הִי גְּדוּל הַמְשַׁפְּחָה כָּאֵן אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹנִין מְשִׁיבָא הִמַּת כו' עכ"ל, א"כ לְפִי מַה שְׂפָסַק הָרֵא"ש שָׁם בְּמוּלִיכִים אֵת הִמַּת לְקוֹבְרוֹ בְּעִיר אַחֲרַת וְגְדוּל הַבַּיִת נִשְׂאָר בְּמַקּוֹמוֹ דְּאַף אוֹתָן הַהוֹלִכִים עִם הִמַּת מוֹנִין מְשִׁיבָא הִמַּת מִן הַבַּיִת, א"כ מִתְנַרְצַת קוֹשְׁיַת הִירוּשְׁלָמֵי וְהַרְשָׁב"א הַגָּ'ל דִּי"ל דְּשִׁפִּיר נָקַט הַתַּנָּא מִי שְׂמַתוֹ מְנֻטֵּל לְפָנָיו פְּטוּר כו' דְּמִשְׁמַע דְּאַחַר שְׂנַקְבֵּר חֲזִיב מִיַּד בְּתַפְּיִלִּין, מִשּׁוּם דַּנְּפ"מ אִם הִלֵּךְ עִם הִמַּת לְקוֹבְרוֹ בְּעִיר אַחֲרַת וְנִשְׂתַּהֲא בְּהַלִּיכְתּוֹ וּבְטִיפּוּל הִמַּת יוֹתֵר מְשִׁנֵּי יָמִים [דְּמַחֲמַת אֲבִילוֹת לֹא מִיְפֻטֵּר מִתַּפְּיִלִּין רַק שְׁנֵי יָמֵי הָרֵאשׁוֹנִי לְהַךְ מ"ד, וְהָאֲבִילוֹת מִתְחִיל מִיַּד שְׂיַצָּא הִמַּת מִן הָעִיר], דְּאִילוּ מַחֲמַת אֲבִילוֹת לֹא נֶאֱסַר אֶלָּא שְׁנֵי יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים אִם נִשְׂאָר גְּדוּל הַמְשַׁפְּחָה בְּמַקּוֹמוֹ, אֲבָל מִשּׁוּם מִי שְׂמַתוֹ מְנֻטֵּל לְפָנָיו דְּפְטוּר מִן הַתַּפְּיִלִּין אִזּוּ מְפֻטֵּר מִן הַתַּפְּיִלִּין כֹּל זְמַן דְּלֹא נִקְבֵּר הִמַּת וְעוֹסֵק בְּטִיפּוּלוֹ וּבְהַלִּיכְתּוֹ לְעִיר אַחֲרַת אַף יוֹתֵר מְשִׁנֵּי יָמִים, וְכ"ז לְשִׁיטַת הָרֵא"ש, הַגָּ'ל בְּגִירְסַתוֹ לְהִירוּשְׁלָמֵי כַּנֵּ"ל.

אֲבָל מְדַלָּא תִּירַץ הִירוּשְׁלָמֵי כֹן וּמְתַרְזַן בְּדוֹחַק דְּבִגִּין דְּתַנִּי פְּטוּר מִק"ש תַּנִּי דָּא דְּפְטוּר מִתַּפְּיִלִּין מוּכַח דְּהָעֵינְקָר כְּגִירְסַתְנוּ בִּירוּשְׁלָמֵי דְּמו"ק, וְכַמוֹ שְׂהוּבָא בְּב"י (ס' שַׁע"ה) דְּכַתְּבַת בְּגִירְסַתְנוּ בְּהִירוּשְׁלָמֵי דְּאַף אִם נִשְׂאָר גְּדוּל הַבַּיִת בְּמַקּוֹמוֹ עכ"ז אֵלּוּ הַהוֹלִכִים עִם הִמַּת מִתְחִילִים לְמַנּוֹת הָאֲבִילוֹת מְשִׁיבָתָם הַגּוֹלָל, וְכֹן לְפִי מַש"כ הַתּוֹס' בְּמו"ק (כ"א ע"א) ד"ה מְהִדְרִיתוֹ אִפְיִיכוּ אֶתְחִילוֹ כו' דְּאַף שְׂנִשְׂאָר גְּדוּל הַבַּיִת כָּאֵן וּמוֹנִין מִיַּד וּמִתְחִילִין לְהַתְּאֲבֵל לְכַבּוּדוֹ מִיַּד אֲבָל עֵינְקָר הָאֲבִילוֹת יִתְחִילוּ לְמַנּוֹת כְּשִׁיבָתָם הַגּוֹלָל כו' עכ"ל, א"כ לְשִׁיטַתְּם שְׂפִיר הִקְשָׁה הִירוּשְׁלָמֵי, וּמוּכַח מְזָה כְּשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת הַגָּ'ל אוֹ כְּגִירְסַתְנוּ שְׂהוּבָא בְּב"י הַגָּ'ל, וְעֵינֵן בְּש"ף יו"ד (ס' שַׁע"ה ס"ק ב') דְּהִכְרִיעַ דְּרַק לְחוּמְרָא נְגַרְרִים עִם גְּדוּל הַבַּיִת וְלֹא לְקוּלָּא, וּמִירוּשְׁלָמֵי דְּבִרְכוֹת הַגָּ'ל רֵאִי לְדַבְּרֵי הַש"ף הַגָּ'ל, גַּם יֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּפֶרֶט הַמְּבֹאָר בִּי"ד (שָׁם סַע"י ב') גַּבֵּי אִם דַּעְתּוֹ לְפָנוּתוֹ תוֹךְ ז מִן הַקְּבֵר, וְאִין כָּאֵן מְקוֹם.

וּלְפִי מַש"כ לְעֵיל דְּקוֹשְׁיַת הִירוּשְׁלָמֵי בְּרַפ"ג דְּבִרְכוֹת הַגָּ'ל אֵינָהּ אֶלָּא לְמַאן דַּס"ל דְּאֲבָל אָסוּר שְׁנֵי יָמִים בְּתַפְּיִלִּין אֲבָל לְמַאן דַּס"ל דְּאִינוּ אָסוּר אֶלָּא יוֹם א' אֵינּוּ קוֹשָׁה, נִיחָא מַה

דְּהַשׁ"ס דִּילֵן לֹא הִקְשָׁה פֶּן, מִשׁוּם דִּי"ל דְּלִשְׁיטת וְגִירָסַת שׁ"ס דִּילֵן בִּמ"ק (דָּף פ"א) דְּגָרַס דַּר' יְהוֹשֻׁעַ ס"ל דְּרַק יוֹם א' אָסוּר בְּתַפְּיִלִּין וּר"א ס"ל דְּשַׁנֵּי יָמִים אָסוּר, א"כ לִפ"ז מִתְּנִיתֵן דְּמִי שְׁמַתוֹ מוּטָל לְפָנָיו מְצִי אֶתִי כַכ"ע, מִשׁוּם דַּלְר"י נִיחָא בְּנֻדָּאֵי וְכַמְש"כ דְּהָא לֹא מִפְּטָר אֱלָא בְּיוֹם הַמִּיתָה פְּנ"ל, וְלַר"א דַּס"ל דְּשַׁנֵּי יָמִים הִרְוִשְׁלָמִי הִנְ"ל אֶלְיָבָל, מִשׁוּם דַּבִּמ"ק (דָּף כ"ז) אִי' דְּפְלִיגִיר"א עַכ"ז אֵינָה קְשָׁה קְוִשְׁיַת הִירוּשְׁלָמִי הִנְ"ל אֶלְיָבָל, מִשׁוּם דַּבִּמ"ק (דָּף כ"ז) אִי' דְּפְלִיגִיר"א וּר"י, דַּר"א ס"ל דְּאַבְיָלוֹת מִתְּחִיל מְשִׁיזְצִיא אֶת הַמַּת מִפְּתַח הַבַּיִת וּר"י ס"ל מְשִׁיזְתָּנֻם הַגּוֹלָל, א"כ לַר"א דַּס"ל מְשִׁיזְצִיא מִפְּתַח הַבַּיִת דְּמִשְׁמַע דְּאַף שְׁהוּלָה עִם הַמַּת מִתְּחִיל הַבְּבִילוֹת מַעַת שְׁיִצָּא הַמַּת מִהַבַּיִת, וְאִם הוּא מְשִׁתָּהּא בְּדַרְךָ עִם הַמַּת יוֹתֵר מְשַׁנֵּי יָמִים אִז מִחַמַּת אַבְיָלוֹת לֹא מִפְּטָר מִתְּפִיִּלִּין אַחַר שְׁכָלוּ שְׁנֵי הַיָּמִים, דְּהָא אַחַר שְׁנֵי יָמִים חֲזִיב בְּתַפְּיִלִּין, רַק לִפִּי שְׁמַתוֹ מוּטָל לְפָנָיו וּמִתְּעַסֵּק בְּצָרְכֵי הַמַּת פְּטוּר מִתְּפִיִּלִּין, וְלָכֵן אֶלְיָבָא דְּשׁ"ס דִּילֵן אֵינָה קְשָׁה פְּלִל קְוִשְׁיַת הִירוּשְׁלָמִי בְּבִרְכוֹת הִנְ"ל וְכַמְש"כ, וְהִירוּשְׁלָמִי שְׁפִיר הִקְשָׁה לְגִירָסַתוֹ דְּגָרַס שָׁם דַּלְר"א אֵינֻו אָסוּר בְּתַפְּיִלִּין רַק יוֹם א' וּר"י ס"ל דְּשַׁנֵּי יָמִים אָסוּר בְּתַפְּיִלִּין א"כ תִּקְשָׁה קְוִשְׁיַא זֹו לַר"י דְּהָא ס"ל ג"כ דְּמְשִׁיזְתָּנֻם הַגּוֹלָל, א"כ לִיפָא לְאוּקְמִי בְּגוּוֹנָא דָא.

אַבְל לְגִירָסַת שׁ"ס דִּילֵן אֵין פֶּאן קְוִשְׁיַא פְּלִל, וְלָכֵן אֵין מְקוּם לְקְוִשְׁיַת הַרְשָׁפ"א בְּחִידוּשֵׁי שְׁהִקְשָׁה זֶה בְּשׁ"ס דִּילֵן. וְעַכְשָׁיו נִבְּאָר פְּלִגְתַּת הִרְוִשְׁלָמִי דַּס"ל לַכ"פ דְּהָא דְּאַבְל אָסוּר לְהַנִּיחַ תְּפִיִּלִּין הוּא מַה"ת, הִרְעַת הַרְא"ש שָׁם בִּמ"ק (סְסִי' נ') דְּאֵינֻו אָסוּר אֱלָא מְדַרְבְּנֻן ע"ש וְנִרְאָה לִי לְכַאוּרָה לְהוֹכִיחַ פְּהַכְרַעַת הַרְא"ש, שְׁה דְּהָא פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּסוּפָה (דָּף כ"ה) בַּד"ה שְׁהִרִי נֶאֱמַר כו' וְלֹא יִלְפִינֻן מִתְּפִיִּלִּין לְפִטְרוּ מְשַׁאֲרֵי מַצּוֹת מִשׁוּם דְּשַׁאֲנֵי תְּפִיִּלִּין דְּאַקְרוּ פֶּאָר, וְכ"כ הַתּוֹס' בְּבִרְכוֹת (דָּף י"א) ד"ה שְׁנַאֲמַר בְּהֵם פֶּאָר כו', אַבְל בְּתַפְּיִלִּין נֶאֱסַר מַה"ת מִשׁוּם דְּמַקְרִי פֶּאָר, לַחַד שִׁטָּה, א"כ יֵשׁ לְדוּן בְּבַגְדֵי פְּהוּנָה שְׁאַחַר בְּהֵם וְעַשְׂיַת בְּגָדֵי אֶהְרֹן לְכַבוֹד וּלְתַפְּאַרְתּוֹ, וְכַדְאִיתָא בְּמַגִּילָה (י"ב ע"א) דְּדַרְשׁוּ מַהָא דִּיקַר תַּפְּאַרְתּוֹ גְּדוּלְתוֹ דְּלִבְשׁ בְּגָדֵי פְּהוּנָה דְּנַקְרָאוּ תַּפְּאַרְתּוֹ, וְכַדְאִי בְּזַבְחִים (י"ח ע"ב) וּבַגְדֵי פְּהוּנָה מְטוּשְׁטִשִׁין וּמְקוֹרְעִין פְּסוּלִין, מִשׁוּם דְּבַעֲי לְכַבוֹד וּלְתַפְּאַרְתּוֹ, א"כ לִפ"ז נִרְאָה לְכַאוּרָה דְּאַסוּר לְאַבְל בְּיוֹם א' לְלַבֹּשׁ בְּגָדֵי פְּהוּנָה, מִשׁוּם דְּמַקְרִי תַּפְּאַרְתּוֹ, דְּדוּקָא שְׁאַרֵי מַצּוֹת אֵין לְלַמּוֹד מִתְּפִיִּלִּין, דְּשַׁאֲנֵי תְּפִיִּלִּין דְּמַקְרִי פֶּאָר כַּמְש"כ הַתּוֹס' אַבְל בְּגָדֵי פְּהוּנָה דְּמַקְרִי תַּפְּאַרְתּוֹ שְׁפִיר יֵשׁ לְלַמּוֹד מִתְּפִיִּלִּין לְאַסוּר דַּמ"ש פֶּאָר וּמ"ש תַּפְּאַרְתּוֹ.

וְע' בְּתוֹרַת הָאָדָם לְהַרְמַב"ן (דָּף מ"ג) שְׁכַתְב דְּלָכֵן אָסוּר לְאַבְל לְלַבֹּשׁ תְּפִיִּלִּין מִשׁוּם דְּבַעֲינֻן שְׁלֹא יַעֲסוּק בְּעַדוּנִין וְשִׁמְחָה, וְתַפְּיִלִּין שְׁנַקְרָאוּ פֶּאָר הוּי שְׁמַחָה גְבִי' כְּשִׁלּוּבִשׁ בְּהֵם עַכ"ל הַרְמַב"ן, א"כ זֶה הַטַּעַם שְׁיִיף גַם בְּבַגְדֵי פְּהוּנָה דְּהָא מַקְרִי פְּבוֹד וְתַפְּאַרְתּוֹ, וּלִפ"ז נִרְאָה דַּה"ה פְּהֵן אוּוֹן אָסוּר לְלַבֹּשׁ בְּגָדֵי פְּהוּנָה מִחַמַּת אִסוּר אַבְיָלוֹת, דְּהָא כ"ז שְׁלֹא נִקְבַר הַמַּת אָסוּר הָאוּוֹן בְּכָל עַנְיָנֵי שְׁמַחָה, וְנוֹהֵג בּוֹ אַבְיָלוֹת, וְהָא דְּהַתִּירוּ לְאוּוֹן בְּנַעֲלִית הַסַּנְדָּל וְלְהַלְוֹה בְּשׁוּק מִשׁוּם שְׁצָרִיף לְעַסוּק בְּעַנְיָנֵי הַמַּת כַּמְש"כ הַרְמַב"ן, בְּסַפְרוֹ תוֹרַת הָאָדָם, וְהוּבָא בְּטוּר יו"ד (סִי' שִׁמ"א), וְאֵין לוֹמַר דְּשַׁאֲנֵי תְּפִיִּלִּין דְּעוֹשָׂה מַצְנָה בְּלִבִּישְׁתָּן דְּהָא גְבִי' פְּהֵן כְּשִׁלּוּבִשׁ הַבְּגָדִים לְצוּרָה הַעֲבוּדָה ג"כ מְקַיִים מַצּוֹת עֲשָׂה כַּמְש"כ הַרְמַב"ם (ה' פְּלִי מַקְדָּשׁ).

ולפ"ז יש להעיר בקה דזבחים (דף ע"ז) דמקשה הגמ' מנ"ל דאונן מחלל עבודה, הא י"ל דממילא ידעינן דאונן אסור לעבוד, משום דהא אסור ללבוש בגדי פהונה בעוד שהוא אונן לשיטת הרבה ראשונים דאסרו בתפילין מה"ת, ובלא בגדי פהונה הא הוי מחוסר בגדים, אף בזה י"ל דהגמ' מייירי בעבר ולבש, לכו בעינן ילפותא ומחלל עבודה באיסור אונן, [וכה"ג פתבו התוס' בקדושין (צ"ו ע"א) ד"ה הקבלות כו', שהקשו תיפוק לי דנשים הן מחסרו' בגדים ותי' דמייירי בעברו ולבשו כו'], וכה"ג דעובד פשהוא אונן, הא מותר ללבוש הבגדים, דהא גבי כה"ג הוי' פל השנה פרגל פמבואר במ"ק (דף י"א).

ועדיין יש להקשות בקה דזבחים (שם) דיליף בקו"ח דאונן מחלל עבודה הצד השנה שיהו מוזהרין כו' היכן מוזהר אלא מהו הקריבו וקסבר מפני אנינות נשרפה, ובארו התוס' ורש"י (שם) דיליף זה מהא דהקפיד משה עליהם על מה שהקריבו אוננין דמוכח מזה דאונן מוזהר מלעבוד, וקשה דמנלו למילף מזה דאונן מוזהר משום איסור אונן הא י"ל דאונן אינו אסור מחמת איסור אונן בעצם, אלא דהקפיד משה הי' עליהם משום איסור הלבוש בגדי פהונה דלבשו בעודן אוננין, וכמו דעכשו דיליף משם דאונן מוזהר, ועכ"ז בחילול עבודה לא ילפי מהתם, וכמש"כ התוס' ורש"י שם די"ל דאפשר דטעיתם לשורפה כו', כמו כן י"ל דאף דהם טעו לשורפה עכ"ז באמת אינו מוזהר לכחילול מחמת איסור אונן, אלא מחמת איסור לבישת.

בגדי פהונה באוננין ומנלו להגמ' למילף איסור אזהרה באיסור אונן, ולמילף בהצד השנה שיהו מוזהרין, הא יש לחלק דשאני בעל מום וזר שמוזהרין מחמת איסור עצם בעבודה ושאני אונן שאינו אסור בעצם אלא מחמת לבישת בגדי פהונה שאסורין ללבוש משום תפארת, ועוד דהא אי למילף איסור לבישת בגדי פהונה בזה לא קי' צריף קרא דהא מוכח זה מתפילין פנ"ל, אלא דרצו למילף איסור עצם באונן לעבודה א"כ זה לא ידעינן מהקפיד משה דאפשר פנ"ל, וע"כ מוכח מזה דלא מיתסר אונן בלבישת בגדי פהונה, א"כ קשה אמאי לא נילף מתפילין דמ"ש פאר או תפארת, אע"כ מוכח מזה פשיטת הסוברין דהא דאסור בתפילין אינו אלא מדרבנן וכשיטת הרא"ש.

אף בעיקר קושית התוס' שכתבו אמאי לא גמרינן בכל מצות מתפילין, י"ל דהא מקודם דאיתי יחזקאל מאן אמרה, אלא גמרא גמרי ואתא יחזקאל ואסמכינה אקרא, וכמש"כ הרא"ש במ"ק שם, א"כ פיון דקיי"ל דאין דנין בגנן אב מהלכה, גם זה הוא בגדר הלכה, ואין דנין לכל מצות מתפילין, א"כ ה"ה בלבישת בגדי פהונה לא גמרינן מתפילין בבנין אב, ויש להאריך בזה.

נחזור לענייננו, דברור לע"ד דביום השמועה חייב בתפילין פמבואר ברמב"ן להדיא ואף לשיטת הרא"ש אין הכרע לפוטרו, וגם אי נימא להסתפק בשיטת הרא"ש, עכ"ז אין ספיקו של הרא"ש מוציא מידי ודאי של הרמב"ן, וכמש"כ הרמב"ן במלחמות (פ"ב דב"ק דף כ"ו ע"ב) גוי זרק פלי מראש הגג, ובא אחר ושברו דלרבה פשיטא לי ולרבה מספקא לי ואע"ג דרבה בתראה עכ"ז אין ספיקו מוציא מוודאו של רבה, וכה"ג אמרו בקה דכתובות (דף ל"ט) גבי בא עלי' ומתה דמר בר רב אשי מבעיא לי, וכן נראה מהרא"ש בפ' פיצד הרגל, ובפרט דהא להכרעת הרא"ש לא מיחסר אכל בתפילין אלא מדרבנן א"כ אין ספק דרבנן מוציא מוודאי של הרמב"ן דס"ל דחייב בתפילין ביום

השמועה מה"ת, וכדמצינו בתולין (פ"ד ע"ב) דטומטום תוקע ביו"ט אף דיש ספק איסור דרבנן, עכ"ז פיון דספק תורה לחומרא אין ספק דרבנן מוציא מספק תורה, וקא דביצה (דף ח') בכוי דאין מכסין דמו היינו משום דיטעו להתיר חלבן, א"כ אף דנימא להסתפק לשיטת הרא"ש, עכ"ז אין ספק דרבנן מוציא מן ספק תור', ובפרט דלהרמב"ן פשיטא לי' דחייב, וגם קא נתבאר לעיל דהרא"ש מודה ג"כ דבעי דוקא יום המיתה דקא הגמ' מביא הפסוק ואתריתה כיום מר דקאי רק על יום המיתה לחוד.

לכן פיון דכל עיקר היסוד של כל האחרונים הוא על הרמב"ן, וקא בארתי בעז"ה מהרמב"ן גופא להקפד, לכן סיומא דפסקא דחייב בתפילין בשמועה קרובה וביום הקבורה שאינו יום המיתה, אלא שנייהם בלא ברכה, פן הוא ברור בעז"ה לדינא.